BIBLIOTECA NAZ.
Vittorio Emanuele III
XLVIII
A
3
NAPOLI

XLVIII Aa 3

BAP. PLATINÆ

CREMONENSIS DE VITA ET moribus ſummorum Pōtificum hiſtoria, cui aliorū omnium qui poſt Platinā vixerūt ad hæc vſq; tempora, Pōtificum res geſtæ ſunt additæ: interſertiq; ſunt canones inſtitutorū cœnobitarū qui maximopere deſiderabantur, adiecta etiam pontificum nomēçlatura.

Carthuſie Padulæ

PETIT PETIT
I P
IEHAN PETIT

In ædibus Ioannis Parui. M.D.xxx.

Reuerendo in chriſto patri F. Petro Pariſeto vndequaq̃ virtutibus vallato: necnõ ordinis minimorũ in ꝓuĩcia Frãcie digniſſimo ꝓuinciali F. Jo. T. minimitanus ꝓſperitatis augmẽtũ.

VEteres illi Philoſophi quorũ authoritas cum ſapientia adhec noſtra vſq̃ tẽporũ interſticia ĩ precio habita eſt R. pater et mihi dulciſſime mecenas nõ minꝰ ſcite ꝙ elegãter treis grãs (quas greci charites appellitãt) ita pictura effigiabãt/vt vna earũ veluti a nobis profecta auerſam teneret faciem: relique vero ſcilicet due nos ĩtuerent. Quoq̃d ẽ monemur archetypo accepti bñficij nuſq̃ ĩmemores eſſe debere verũ illud aliquo cum fenore rependere. Ego itaque priſcorũ veſtigia togatorũ emulabũdus cũ mecum attentiuſcule pẽſitarem quãtũ in me tua benignitas attuliſſet ne alcã in ĩgratũ ꝓfeciſſe videaris/exigua cõpẽſatiõe aut saltẽ aliq̃ argumẽto animũ nr̃m tuis pene obrutũ bñficijs tãtillũ leuare ꝯſtitui. Idcirco cũ ſuperiorib' dieb' a iuriſmaſtigũ meãdris mẽtẽ relaxarem sacrum iſtud Platine volumen hiſtoriarũ diuerſarũ repetẽs dij boni ꝙ multiplici eruditiõe repletũ: ꝙ lepidiſſimis ſalib' cõcin.tũ: iniuria tẽporũ: ſeu (quod veriꝰ crediderĩ) auri cupidorũ labe/tũ multifugis mẽdis: tũ mõſtroſis erroribus defecatũ (vt nemo ꝙtũuis mitis ĩ ipo ſtatĩ limĩe nõ ſtomacharet) ĩ priſtinũ nitorẽ reducere curaui. Quare me p̃ciũ ope facturũ exiſtĩabã ſi illã nr̃is aſtericis trãſuerſo calamo illinerem/ atq; vt emẽdatiꝰ/examĩatiꝰ: libratiuſq̃ elaborarẽ. Etſi onꝰ ſupra vires/malebã tñ audẽtior videri ꝙ mãſuetiorib' literis ſitu pedore atq; marcore ſqualẽtib' ꝓ nr̃a ꝑili operã nõ p̃ſtare. Quapropter illud nõ tm̃ terſum emũctũq̃ reddere conatꝰ ſũ/verũetiã nõnullis ãpliatiõib' vſq̃ ad S. D. N. Clemẽtẽ vij. decorare. Accipe igit religiõis colũna literarũ ⁊ literatorũ emporiũ haſce ĩgẽioli nr̃i p̃mitias quas tibi liberaliſſimo patrono/fido cõterraneo dedico. Res eſt leuicula/nec ĩficior/verũ (vt Plinianis vtar ꝟbis) et dijs lacte ruſtici multeq̃ gẽtes ſupplicãt: ⁊ mola tm̃ ſalſa litãt q̃ nõ hñt thura. Quicq̃d ſit dij faxĩt/vt ſit mee erga te obſeruãtie pignus ſempiternũ. Uale p̃ſidiũ et dulce decꝰ meũ: et tuũ thierry in eorũ albo cõſcribito q̃ te colũt et venerãtur. Pariſijs. Anno a virginis puerpio. xxx. ſupra M. et quĩgẽteſimũ,

AD SIXTVM QVARTVM PONT. MAX.

MVlta quidem in vita vtilia eſſe beatiſſime Pontifex, & humano generi cõmoda nemo eſt qui ambigat. Scripſere Philoſophi multa: ſcripſere Mathematici ex cogitata & inuenta ad ingenia hominum excolẽda. Magnũ fuit (ne mẽtiar) ſecreta naturę rimari: & cœlos ſcandere: atq; inde ad nos doctrinã & artẽ earum rerũ traducere quę auctor & parẽs oĩm deus procul ab oculis mortaliũ collocauerat: vt cũ tantam pulchritudinẽ, tantã ad perpetuũ ordinẽ admirãtes intueremur maieſtatẽ, diuini numinis merito collaudaremus. Negari certe non poteſt, quin ex hac philoſophãdi ratiõe magna vtilitas ad homines peruenerit ĩgenio pręſertim vtẽtes: quippe pulchritudine diuinitatis cõmoti humana cõtẽnẽtes vitã cœleſtẽ in terris ducere nitũtur. Verũ (vt ait Poeta) Nõ oĩa poſſumus oẽs. Inueniẽda igitur via fuit quæ oĩbus aditũ ad felicitatẽ præſtaret: ne ſolis philoſophis cõſultum videretur. Ea certe rerũ geſtarũ cognitio eſt: quas ipſa hiſtoria continet: ex qua nõ quid vna, ſed quid oẽs ætates egregie fecerit colligẽtes magiſtrã vitæ nr̃æ vetuſtatẽ ipſam habituri: priuati etiã quouis ĩperio digni exiſtimamur. Præterea vero ex hac cognitiõe, ad prudentiã, ad fortitudinẽ, ad modeſtiã, ad oẽs deniq; virtutes aĩ hoĩm ita cõcitãtur: vt laude ipã nil anti-

Hiſtoriæ commendatio.

quius turpitudine autē nil deteſtabiliusexiſtimēt. Quod ſi veteres illi apud (quos virtus in precio fuit,celebrari maiorū ſuorum ſtatuas in foro collocatas: pro tēplis ac aliȷsin locis publicis volebāt ad vtilitatem hominū reſpicientes,quanti a nobis facienda eſt hiſtoria, quæ non muta vt ſtatuæ,nō vana, vt picturæ, veras præclarorum virorum imagines nobis exprimit:quibus cum loqui,quos conſulere & imitari, vt viuos fas eſt? Addo præterea quod hiſtoriȩ lectio, quȩ vitā hominum continet,ac eloquentiam ad humanitatem, ad vſum rerum quauis facultate gerendarum confert plurimum:atq; adeo quidem,vt eos etiam qui rebus geſtis nequaquam inter fuere,dum aliquid compoſite atque eleganter narrant,ſupra cæteros ſapere & intelligere arbitremur. Tu itaque Theologorum ac Philoſophorum princep Maxime pontifex hac hominum vtilitate motus ſimulque dignitati eccleſiaſticæ conſulens,non fruſtra mandaſti vt res geſtas pontificum ſcriberem ne illorum benefacta perirēt negligentia ſcriptorum:qui ſuo ſudore & ſanguine hanc rempublicā chriſtianam tam amplam nobis, tamque præclaram relique re:vtque deinceps haberent poſteri noſtri quo ad bene beateque viuendū incitarentur,cum legendo perdiſcerēt quid imitari, quidve fugere oporteret. Nō ſum tamē neſcius futuros quoſdā qui dicant me hoc onus fruſtra ſuſcepiſſe cum id antea a plȩriſque factum ſit. Leguntur certe multi(Damaſum ſemper excipio) qui nullum florē orationis nullam compoſitionem & elegantiā ſequuntur:non de induſtria,vt ipſi iactitant, ornatum fugientes,quod eleganti ſtilo res ſacrȩ ſcribi nō de-

Hiſtoriæ lectio qd complectatur.

beant: ſed inſcitia & ignoratione bonarum litterarum. His autem obijcere Auguſtini, Hieronymi, Ambroſij, Gregorij, Leonis, Cypriani, Lactantij eruditionem & doctrinam ſit ſatis. Qui hac in re Ciceronis auctoritatem ſequẽtes arbitrati ſunt nil eſſe tam incultũ & horridum, quod non ſplendeſceret oratiõe. Non negauerim tamen huic generi ſcribendi difficultatem quandam ineſſe cum nudis verbis interdum, ac minus latinis quædam exprimenda ſunt quæ in noſtra theologia continentur. Hæc autem ad latinitatem qui referat magnas perturbationes ingenijs noſtrorum temporum hac conſuetudine imbutis afferat neceſſe eſt: mutatis pręſertim terminis vnde omnis diſputandi ac ratiocinandi ſeries colligitur. Sed habeat hanc quoque auctoritatem ætas noſtra vel chriſtiana theologia potius. Fingat noua vocabula, latina faciat: ne veteribus tantummodo id licuiſſe videatur. Verum iam tandem huic prooemio finem imponam vbi lecturos prius admonuero non eſſe mirandum ſi cum pontificũ vitas & mores ſcripturum me pollicitus ſum Imperatorum quoq; prĩcipum ac Ducum res geſtas inſeruerim: Adeo enim hęc ſimul connexa ſunt: ſi primos imperatores dum chriſtianis aduerſantur, ſi vltimos dum fauent inſpicis, vt alterum integre ſine altero exprimi nequiuerit. Legant ergo æquo animo: & ſi quid emolumenti ex hac ſcriptione noſtra perceperint tibi ſoli pontifex optime gratias agant: cuius ſanctiſſimo imperio libenter obtemperaui.

PLATINAE DE VITIS PONTIFICVM HISTORIA.

Sequitur F. Io. T. minimitani auxeſis ad Platinam.

SCire refert Eutropius in Romuleorum annalibus quendam lentulum temporibus Octauiani Cæſaris in hũc modũ de Ieſu Chriſto ſummo põtifice noſtro romanis reſcripſiſſe. Apparuit tẽporibus iſtis, & adhuc eſt homo magnę virtutis nomĩatus Chriſtus Ieſus (qui dicitur a gentibus propheta virtutis: quem eius diſcipuli vocant filium dei) ſuſcitans mortuos, & ſanãs omnes langores, homo quidam ſtaturę procerę mediocris & ſpectabilis, vultum habens venerabilem, quem intuentes poſſunt diligere & formidare, capillos habens nucis auellanę pręmaturę & planos fere vſq; ad aures, ab auribus vero cinnos criſpos aliquantulum ceruleos & fulgentiores, ab humeris vẽtilantes diſcrimen habens in medio capitis iuxta morem Nazareorum, frontem planam & ſereniſſimam cum facie ſine ruga & macula aliqua, quam rubor moderatus venuſtat: naſi & oris prorſus nulla eſt reprehenſio, barbam habens copioſam & pubem capillis concolorem, non longam ſed in medio bifurcatam, aſpectum habens ſimplicem & maturũ, oculis glaucis varijs & claris exiſtentibus, in increpatione terribilis, in admonitione blãdus & amabilis, hilaris ſeruata grauitate: qui nunquam viſus eſt ridere, flere autẽ ſæpe: in ſtatura corporis propagatus, rectas manus habẽs & brachia viſu delectabilia in colloquio grauis, rarus, & modeſtus, & ſpecioſus inter filios hominum.

NObilitatis maximā partē duci ex his maioribus qui clari iuſtiq; fuere,quiq; ob ſingularē aliquā virtutē imperauerūt nemo eſt q̄ ambigat niſi qui Platonis auctoritatē nō adeo probat:cuius quadripartitā de nobilitate diuiſionē,quantū ad genus pertinet Xp̄s rex noſter cōſecutus eſt.Quē em̄ ex gentilibus habemus,qui gloria & nomine cū Dauid,& Salomone, quiq; ſapiētia, & doctrina cum Xp̄o ipſo cōferri merito debeat ac poſſit? Neminem certe.Naſcitur Xp̄s ex tribu Iuda nobiliſſima quidē ob vetuſtatē & imperium inter Hebræos vnde propheta Iacob inquit: Non auferetur ſceptrū de tribu Iuda quoad venerit qui mittendus eſt.Is erit profecto expectatio gētiū.Quot autē reges,vel duces,vel pōtifices in ea tribu fuerīt nō attinet dicere:cū libri,tū noui,tū veteris teſtamēti huius nobiliſſimæ genealogiæ mentionē faciāt.Verū cum poſt longiſſima tēpora inter Ariſtobolum & Hircanum Alexādri regis & pontificis filios orta ſeditio de principatu eſſet tādē Herodi alienigenæ regnū Iudeorū a Romanis traditur:ex patre em̄ Idumæo & matre arabe natus,& Iudęorū regis peritos interfecit:& genealogias incēdit ad integēdā generis ſui notā. Ceſſauit ergo ac merito quidē eorū vnctio, hoc eſt īperiū: quia ex Danielis ſnīa ſc̄tūs ſc̄tōrū venerat: quē Maria virgo angelo annūciāte ex ſpiritu ſc̄tō cōcepit: & peperit ī Bethleem iudę,Cyrino tū ſyrię præſide: Anno ab vrbe cōdita dcc.iij.Imperij vero Augusti cęſaris qui tū orbi īperitabat anno.xlij.imperiū em̄ a Caio cęſare,tū propinquitatis,cum hęre-

Chriſti nobilitas.

Quo tēpore fue-

rit Ieſus cõceptus. ditatis iure accipiēs: vel potius pulſis ac īterfectis parricidis tyrānisq; rēpu. vſurpare conātibus monarchiā orbis terrarū in meliorē formā redigens: ſuis tēporibus mirā fœlicitatē pręſtitit. Nā pacatis rebus, tū externis, tū domeſticis, tāto ī honore nō ſolū apud ſuos verum etiā apud exteros reges fuit vt eius nomine ciuitates cōderent: quas ſebaſtas vel Cęſareas appellarunt. Venere etiā multi reges ad vrbē viſendi hominis cauſa quos ita comiter & perbenigne ſuſcepit, vt ex amicis ſibi amiciſſimos redderet. Cum ciuibus autē ſuis humaniſſime vixit ī delīquētes clemēs erga amicos liberaliſſimus eſt habitus: in comparādis amicis rārus ī retinēdis cōſtātiſſimus. Liberaliū artiū adeo ſtudioſus fuit, vt nullus pene laberetur dies ī quo nō legeret aliquid, aut ſcriberet, aut declamaret. Ingenio & doctria Salluſtij, Liuij, Virgilij, Oratij, Aſinij pollionis, Meſſalę Coruini Oratoris īſignis delectatus eſt: quorū ſcriptis etiā eius res geſtę immortalitati cōmendatę ſunt. Vrbem Romam ita exornauit vt gloriatus ſit ſe vrbē lateritiam inueniſſe marmoream relinquere. Hanc felicitatem quæ (ne mentiar) magna fuit maiorē certe reddidit ſaluberrimo ortu ſuo Xp̄s rex noſter. Interceſſere autē a creatione mūdi vſq; ad hūc feliciſſimū natalē diē anni quinque milia cētum &. xcix. Naſcitur puer ſine dolore matris: quippe qui diuinus erat non humanus partus: vnde mater integra ſtatim ſurrexit: & infantē de more pannis inuoluit. E taberna autē meritoria in trāſtiberina regione ex terra oleum erupit vt ait Euſebius: fluxitque toto die ſine īteruallo Chriſtus gratiā gētibus oſtendens. Narrat Oroſius Auguſtū cęſarē eadem

Laus Auguſti Cęſaris.

Natiuitas Ieſu xp̄i.

Oleum e terra erupit.

die mãdaſſe ne qs ſe dñm deinceps vocaret. Diui
nãtẽ credo verũ principẽ orbis terrarũ ac mundi
totius natũ eſſe. Idẽ q̃q; mãdauit, vt ĩ orbe Roma-
no oĩm hoĩm capita cẽſu notarent, ac ſi maiori prĩ
cipiatione gubernati ĩperij aliqñ redditurus eſ-
ſet: huic autẽ cẽſui Cyrinũ virum cõſularẽ ex ſena
tuſcõſulto p̃fecit. Pax p̃terea: & quies tãta fuit cũ
domi tũ foris quãta nunquã antea. Hunc em̃ iuſti-
tię, & pacis regẽ ꝓphetę appellarũt. Defert autem Chriſti cir
octaua die ad tẽplũ circũciſionis cauſa: neq; em̃ ve cũciſio.
nerat abrogare legẽ, ſed adĩplere. Erat autẽ circũ-
ciſio teſtamẽti ſignũ inter deũ & hoĩes: vt ait Au-
guſtin9. Die v°o. xiij. adorat a magis & muneribus
donat, q ex oriẽte Hieroſolymã eius rei cauſa ve-
nerãt. Magos em̃ qdã oriẽtales populi reges ſuos Magorũ
& ſapiẽtes appellãt. Ne v°o legẽ Moyſeos p̃termit adoratio.
tere videret mater purificationem ſumptura licet
intacta & incorrupta luſtratione minime indige-
ret, puerũ ad tẽplũ defert. Hunc autẽ Symeon vir Purifica-
iuſtus & ſingularis religionis ĩ vlnis retinẽs diuĩo tio Marię.
numine afflat9, regẽ ſuũ & ſaluatorẽ ꝓfitet: vnde
Ieſus Chriſtus appellatus eſt. Nã Ieſus nomẽ ſalua
toris eſt: Chriſtus v°o regis: q myſtico illo chriſma
te vnctus q̃ reges oẽs: Meſſias Hebraice dicit. Vt
em̃ Romani ĩperatores purpura ſic Hebręorũ re-
ges vnguẽto, cęteris inſigniores habebant. Idẽ fa
cit Anna ſpiritu ꝓphetico incitata. Quid de Chri
ſto ſenſerint Sibyllę, nõ eſt cur ſcribamus cũ oẽs
fere eius ſaluberrimũ aduẽtũ p̃dixerint. Celebra-
ta hac luſtratione recognitoq; iure primogenito-
rũ ſecũdũ legẽ diuinã in Nazareth patriã rediere
ciuitatẽ Galilęę, vbi p quietẽ Ioſeph exiſtimatus
Chriſti pater ab angelo admonet, vt fugiẽs ĩ ægy

Ioſeph in ſomnis admonetur. Matth.ij. | ptũ puerũ ſecũ & matrẽ deferat:futurũ eẽ paulo poſt,niſi id fecerit vt Herodes puerum occideret. Verũ id agere tũc qđ deſtinauerat hõ crudeliſſimus nõ potuit:a filijs eẽ ob ſæuitiã accuſatus Romã ad cauſam diſcẽdã ꝓficiſcit̃,q ſimulata concordia ĩ ꝓuĩciã rediẽs ariſtobolũ & Alexandrũ filios adoleſcẽtes qdẽ egregios & doctos qppe q apud Cæſarẽ Auguſtũ fuerãt educati ĩ Cęſarea laqueo peremit.

Herodis crudelitas ĩ filios ꝓprios & innocẽtes. Matth.ij. | Ad necẽ deinde pueroꝝ cõuerſus homo regnãdi cupidus,ꝙ natũ eſſe alterũ regẽ Iudæorũ a ꝓphetis intellexerat:omes q tũ in Bethleẽ erãt, & finibus ſuis a bimatu & infra occidi iubet ſecundum tẽpus qđ a Magis exqſierat: nec filio ꝓprio eius ætatis parcit. Vñ ferũt Auguſtum Cæſarem crudelitatẽ hoĩs deteſtatũ hoc dixiſſe. Maluiſſem Herodis porcus eſſe ꝙ̃ filius. Iudæi eẽ ex lege nõ modo deguſtare,ſed tãgere etiã ſuillã carnẽ ꝓhibent̃:quare fit vt neq; eos alant,neq; comedãt:hãc

Iudęi in porcos clemẽtes. | ob rẽ in porcos clemẽtes dicunt̃. Ioſeph aũt ſeptẽnio ĩ Aegypto cõmoratus,vbi Herodẽ tyrãnum tabo & ſacro igne mortuũ intellexit Hieroſolymã cũ puero ꝓficiſcit̃:nec diu ibi ĩmorat⁹ qđ Archelaũ Herodis filiũ regnare intellexerat,ĩ partes galilęę alterius ĩperio obtẽperantes ſeceſſit:& Nazareth ciuitatẽ incoluit:vnde puer Nazareni nomẽ ſumpſit. Dũ autẽ ĩ Aegypto eſſet cecidere (vt Hieronymus ait) deorũ oĩm ſimulachra ceſſarũt oracula,& mors quorũdã dęmonum ſubſecuta eſt ex vaticinio ꝓphetę. Ecce ĩnqt leuẽ nubẽ cõſcẽdet:& mouebunt̃ ſimulachra Aegypti ab eius cõſpectu:

Chriſtus ãnoꝝ.xij. | & cor Aegypti ĩ eius medio tabeſcet. Annũ vero xij. agẽs Hieroſolymã cum parẽtibus de more ad diẽ feſtũ celebrandũ ꝓficiſcit̃. Hi ꝟo poſtea pacto

ſacro abeuntes cum puerū ſubſeq nō viderēt,ſol
citudine pleni ad tēplū redeūt:eūq; doctores ſciſci
tātē offendūt:qđ maxīe adoleſcētē deceret.Supra
ætatē eñ ſapiebat,qa(vt Euāgeliſta ait) dei grā & Luc.ij.
virtus ī illo erat.Parētes deinde bene monētes ſe-
cutus ī patriā reuertit.Quid vo egerit ī hac ætate
vſq; ad.xxx.annū q̄ a Ioāne Zachariæ filio aq̄ ba-
ptizatus eſt dicere ꝑtermittā:cū nō ſolū euangelia
& epiſtolæ rebus a ſe optime ac ſanctiſſime geſtis
plenæ ſint. Verūetiā eoꝝ libri q ab ei⁹ vita mori-
bus & inſtitutis abhorruere.Flauius ille Ioſephus Deſcri-
q līgua græca antiqtatē iudaicā.xx.libris conſcri- ptio xpi ꝑ
pſit,cū ad Tyberij pricipis īperiū veniſſet.Fuit (ī- Ioſephum
quit)eiſdē tēporibus Ieſus vir qdē ſapiēs,ſi tñ vi-
rum eū noīare fas eſt.Erat eñ mirabiliū operū ef-
fector,ac hoīm doctor eoꝝ maxime q q̄ vo ſunt li
bēter audiūt:hāc ob rē multos tū ex Iudæis,tū ex
gētibus ſibi adiunxit Chriſtus hic erat. Hunc autē
cū Pilatus a prīcipibus noſtræ gentis inſtigatus in
crucē agēdum cēſuiſſet,nō tñ ij deſeruere q eū ab
initio dilexerāt.Eiſdē ꝑterea die tertio poſt mortē
viuus apparuit queadmodum diuinitus inſpirati
ꝓphetæ,& hæc & alia de eo innumerabilia mira-
cula futura eſſe ꝑdixere.Perſeuerat & vſq; in ho-
diernum diem celebre chriſtianoꝝ nomē ab ipſo
ſumptum:ꝑſeuerat & genus.Idē q̄q; Ioſephus Ioā- Ioānes ba
nem baptiſtā verum ꝓphetā:& ob eā rem ab oī- ptiſta ve-
bus ī precio habitū iuſſu Herodis magni Herodis rus ꝓphe
filij paulo ante mortem Chriſti cæſum fuiſſe affir ta.
mat in caſtello Macherunta,non qđ ſibi & regno
timeret(vt idem ait)ſed qđ Herodiadē Agrippæ
ſororē,ac Philippi fratris viri optimi vxorem in-
ceſtis nuptijs ſibi coniunxerat.Hic eſt ille Ioannes

quo nemo maior inter natos mulierũ fuit ſaluatoris nr̃i ſententia interficit:& Chriſtus verus dei filius veritatis iuſtitię pietatis religionis aſſertor anno.xviij. Tyberij Cæſaris:ætatis vero ſuæ anno xxxiij.& eo magis qđ ei vita ꝓpagata eſt ab.vii. Kaľ.Ianuarii vſq; ad.viii.Kaľ.Aprilis:quo die cõceptus ĩ virginis vtero eſt de ſpiritu ſancto. Accuſatus a Iudęis qđ ſabbatis nõ vacaret,ſaluti hoĩm quouis tẽpore cõſulẽs,& qđ baptiſmũ circũciſioni anteferret,& ꝙ abſtinẽtiã ſuillę carnis auferret: qbus in rebus Iudaicę religionis ſacramẽta cõſiſterẽt:cędis autẽ tã nepharię etiã cœli ipſi ſigna dedere.Nam & ſolis tanta defectio facta eſt hora ſexta diei,vt & dies ĩ obſcurã noctẽ verſus ſit:& Bythinia etiã licet mľtũ ab Hieroſolymis diſtet terręmotu cõcuſſa,& multa Nicenę vrbis ædificia corruere:& velũ tẽpli qđ ſeparabat duo tabernacula ſciſſum:audita & vox ex adito tẽpli Hieroſolymitani trãſmigremus ciues ex his ſedibus. Admonitus Tyberi⁹ a Pilato de Chriſti morte ac dogmate ad ſenatũ retulit:cẽſuitq; Chriſtũ in deos referẽdum, ac tẽplo honorãdũ.Fieri id nõ modo ſenatus vetuit,qđ nõ ad ſe prius ſed ad Tyberium ſcripſiſſet Pilatus:verũetiã pellendos vrbe tota chriſtianos cẽſuit:ꝓpoſita ſunt accuſatorib⁹ pręmia,quos Tyberius a tãto ſcelere minis & morte ꝓhibuit. Auctores autẽ tã nepharii parricidii pœnas dedere. Nã & Iudas laqueo vitã finiuit: & Pilatus maximis calamitatibus vexatus ſibi manũ iniecit:licet ſint q ſcribãt eũ ſceleris pœnituiſſe:ac veniã a deo meritũ.Iudęi autẽ amiſſa libertate iuſti ſanguinis meritas pœnas adhuc luũt.Hæc ſunt fere q̃ de vita Chriſti regis ac põtificis nr̃i q̃ breuiſſime ſcribẽ

Bithinia corruit die mortis chriſti.

Pilati mors.

da cẽſui:quo & mihi facilior aditus ad opus men-
te cõceptum daret:& legentibus gratior fieret le-
ctio,quę tãquã irriguus fons ab imperatore Chri
ſtianorum in pontifices Romanos per ordinẽ vſq;
ad tempora Sixti.iiii.deriuaretur.

Petrus. Actuũ. ii.

POſt xp̃i mortẽ & reſurrectionẽ cõpletis iã
diebus Pẽtecoſtes ſpiritũ ſanctũ accepere
diſcipuli:quo ĩbuti variis lĩguis res geſtas
ſummi dei locuti ſunt:etſi plærięq; eorũ ſine vlla
eruditiõe ſint habiti,maxime vero Petrus & Ioan
nes.Eorũ autẽ vita ad vtilitatẽ cõmunẽ reſpicie-
bat,nil ꝓprii habebãt:quicqd ante pedes eorũ ob
religionẽ ponebãt id totũ vel partiebãt ĩter ſe ad
cõmoda naturæ:vel paupibus erogabant.Ii vero
ꝓuĩcias partiti ſunt.Thomas Parthos ſortitus eſt:
Matthęus Aethiopiã,Bartholomæus Indiã cite-
riorẽ,Andrea Scythiã,Ioannes Aſiã.Vñ & apud
Epheſum cõmoratus poſt lõgos labores & diuti-
nas ſolicitudines e medio ſublatus eſt.Petro autẽ Prima pe
principi Apł'orũ põtus Galatia Bithinia capado- tri ſedes.
cia obtigit.Apł's eñ natiõe Galilęus ex bethſaide
ciuitate Ioãnis filius Andreę apł'i frater,prim⁹ ſe-
dit annis.vij.ĩ epiſcopali ſede apud Antiochiã Ty
berij tẽpore:qui Auguſti priuignus & hęres annis Tyberij
xxiij.varie ĩpauit.Neq; eñ inter malos oĩno,neq; geſta.
inter bonos prĩcipes numerari põt:ĩ hoĩe fuit mul
ta literatura & grauis eloquẽtia bella per ſe nunq̃
ſed ꝑ legatos geſſit:tumultus exortos prudenter
ſuppreſſit.Multos reges a ſe blandiţijs euocatos
nunq̃ remiſit:maxime vero Archelaũ cappadocẽ
cui⁹ regnũ ĩ ꝓuĩciã vertit.Multos ſenatores ꝓſcri
pſit,quoſdã etiã ĩterfecit:magnis q̃q; ſupplicijs ab

eodem necat C. Aſini⁹gallus orator Aſinij pollio nis filius: Morit & vocienus mōtanus Narbonēſis orator ī balearibus:eoq́em relegat⁹ a Tyberio fuerat. Fratrē q̄q; Druſum veneno eius iuſſu necatū tradūt hiſtorici. Hac tn̄ moderatiōe vſus eſt: vt publicanis qbuſdā & p̄ſidibus ꝓuīciarū augēda eſſe vectigalia dicentibus reſpōderit. Boni paſtoris eſſe tōdere pec⁹ nō deglubere. Mortuo Tyberio C. Claudius cognomēto calligula a caſtrēſi ioco ducto īperiū occupat. Filius em̄ Druſi Auguſti Cęſaris priuigni,& ipſi⁹ Tyberij nepos habebat hō oīm ſceleſtiſſimus. Nil em̄ vel domi, vel foris ſtrēnue geſſit. Auaritia oīa expilauit. Tātę libidinis fuit vt etiā ſororibus ſtuprū īculerit. Tātę crudelitatis vt ſępius exclamaſſe dicat, vtinā ppl̄s Romanus vnā ceruicē haberet: exules q̄q; oēs īterfici iuſſit. Nā cū vnū ab exilio reuocaſſet, quęreretq; qd potiſſimū exules optarēt, cū ille īprudēter rn̄diſſet, mortem prīcipis om̄es paſſim ſuſtulit. De cōditiōe tēporū ſuorū ſæpe & iam queſtus eſt: qd' nullis calamitatibus publicis inſignerent, velut Tyberij tēpora, qbus obtrita ferunt ad. xx. milia hoīm caſu theatri apud tarracinā. Ita autē Virgilij & Liuij gloriæ īuidit, vt paulū abfuerit quin eoꝝ ſcripta & imagines ex oībus bibliothecis amoueret: quorū alterū vt nullius īgenij minimęq; doctrinę: alterū vt verboſum ī hiſtoria negligentē carpebat. Dicebat Senecā harenā eſſe ſine calce. Præterea Agrippam Herodis regis filiū a Tyberio ī carcerē cōiectū, q̄ Herodem accuſauit liberat: & regem Iudęę facit: ipſum autē Herodē ꝑpetuo exilio Lugdunū relegat: ſeipſum ꝓ deo ī deos trāſfert: imagines ī templo Hieroſolymitano collocat. Poſtremo aūt a ſuis tā-

Claudius calligula īperiū occupat.

Agrippa rex efficit

dem necat̃,ĩperij anno.iij.mẽſe.x.Duo libelli ĩſcri — *Mors calli*
ptis ei⁹ reperti ſunt:q̃rũ alteri pugio,alteri gladius — *gulæ.*
ꝓſigno erat ĩpreſſus. Ambo lectiſſimorũ virorũ
vtriuſq; ordinis ſenatorij & equeſtris noĩa & no-
tas cõtinebãt morti deſtinatorũ.Inuẽta eſt & ĩgẽs
arca varioꝝ venenoꝝ q̃bus mox Claudio Cæſa- — *Mare ve-*
re iubẽte demerſis infecta maria tradunt̃:nõ ſine — *nenis infi*
magno piſciũ ĩteritu q̃s euectos ĩ ꝓxĩa littora paſ- — *citur.*
ſim æſtus eiecit.Libuit hęc hoĩm mõſtra pſcribere
q̃ facilius appareret deum vix potuiſſe tũ retineri
ab excidio orbis terrarũ mũdiq; totius,niſi & filiũ
miſiſſet & apl'os:quorũ ſanguĩe humanũ gen⁹ Ly
caonẽ imitatũ ab ĩteritu redimeret̃.Horũ itaq; tẽ-
poribus fuit Petrus ille quẽ his ṽbis Chriſtus allo
cutus eſt.Beatus es Simon Bariona:q̃a caro & ſan — *Matt.xvi.*
guis nõ reuelauit tibi,ſed pater meus q̃ ĩ cœlis eſt:
& tu es petrus:& ſuper hãc petrã ædificabo eccle-
ſiã meã:ac tibi dabo claues regni cœleſtis:poteſta-
temq; ligãdi & ſoluendi.Is ṽo oĩm diligẽtiſſimus
vbi Aſiaticas eccleſias ſatis cõfirmaſſet cõfutatis
eoꝝ opinionibus q̃ circũciſionẽ approbabãt,ſecũ- — *Aduẽtus*
do Claudij anno ĩ Italiã venit.Claudius eñ C.cal — *Petri ĩ Ita*
ligulæ patruus,quem nepos ĩ ludibrium reſerua- — *liam.*
uerat ĩperium accipiens quintus ab Auguſto Bri
tãniã,quã neq; ante Iulium Cæſarem,neq; poſt eũ
quiſq; attingere auſus eſt in deditionem accepit.
Orcadas inſulas Romano adiecit ĩperio:Iudæos
tumultuãtes Roma expulit:cõpreſſit & ſeditiones
in Iudęa a q̃buſdã pſeudoprophetis cõcitata.Ob-
trita etiã ſunt.xxx.milia Iudęorũ ĩ portis Hieroſo
lymitani templi Azimoꝝ diebus cumano eius iuſ
ſu ꝓcurante Iudęam.Laboratum eodẽ quoq; tẽpo
re annonę charitate vbiq; eſt,Agabo ꝓpheta tã-

tã calamitatẽ pdicente. Ab externo hoſte ſecurus pfecit aquęductũ cuius ruinas apud lateranũ cernim⁹ a Caio inchoatũ. Emittere ꝗꝙ fuſcinũ lacũ eſt aggreſſus nõ minus cõpẽdij ſpe ꝙ glorię, cũ ꝗdã priuato ſũptu emiſſurũ ſe polliceret, ſi ſibi ſiccati agri cõcederent. Per tria aũt paſſuũ milia partim effoſſo mõte, partim exciſo, cuniculũ ęgre abſoluit poſt. xi. annos. xxx. milib⁹ hoĩm ibi ſine ĩtermiſſione elaborantibus. Portũ ꝗꝙ Hoſtiẽſem quẽ adhuc cum admiratiõe intuemur extruxit: ducto dextra leuaꝙ brachio ad coercẽdos maris fluctus. Meſſalina vxore cõuicta, pbri & interfecta Agrippinã germanici fratris ſui filiã cõtra ius faſꝙ ducit vxorẽ: a ꝙ poſtea ĩperij. xiiij. anno boletis veneno illitis necat. Petrus itaꝙ Romã caput orbis terraꝝ tũc venit: & qꝺ hãc ſedẽ põtificali dignitati cõueniẽtẽ cernebat, & huc pfectũ intellexerat Simonẽ Magũ Samaritanũ quẽdã ꝗ pſtigijs ſuis eo erroris iam deduxerat populũ Romanũ vt deus crederetur. Romæ eñ iam titulũ adeptus erat inter duos pontes poſitũ, ac latinis literis ſic ſcriptum: Simoni deo ſancto. Hic dum in ſamaria eſſet, tã diu ſe credere in Chriſtũ ſimulauit, quoad baptiſmũ a Philippo vno ex. vij. diaconis acciperet: quo quidem poſtea in malã partẽ vtẽs, multarũ hereſum fundamẽta iecit: cũ Selene impudica muliere quã ſcelerís ſociã habuit, prouocare Petrũ miraculis morte pueri homo ne farius auſus eſt: quem eius carmina primo mouere viſa ſunt. Verũ cũ poſtea nihilominus puer iaceret in nomine Ieſu petro iubẽte ſurrexit. Hãc ob rẽ indignatus Simon vidente populo ſe volaturum ex Capitolino monte in auentinũ pollicet, ſi Petrus ſubſeq vellet ea ratione digno-

Port⁹ Hoſtienſis cõſtruitur.

Simon Magus.

Selena mulier impudica.

ſci poſſe vter ipſorū ſanctior haberetur & deo charior. Cum iam volaret rogatum petri ad cœlum magnum tendentis ac rogantis deum, ne delud. magicis artibus tantum populum ſineret. Simon decidit: ac crus infregit: cuius dolore non ita multo poſt Aritiæ mortuus eſt. Nam eo poſt tantam ignominiam delatus a ſuis fuerat. Hinc ſimoniaci heretici originem habent: qui donū ſpiritus ſancti emere ac vendere conſueuiſſent, quique affirmabant creaturam non a deo eſſe ſed ex ſuperna quadam virtute prouenire.

Mors ſymonis magi.

Cōuerſus deinde ad propagandum verbum dei Petrus ſermone & exemplo rogatur a romanis vt ioanni cognomēto Marco eius in baptiſmate filio conſcribendi euangeliū negocium tradat. Probata namq; erat eius vita, probati mores. Is enim vt Hieronymus ait in hiſrael ſacerdotium agens ſecundum carnē leuita. i. additus vel appoſitus ad chriſti fidem conuerſus in italia euangelium ſcripſit oſtendens quid generi ſuo deberet & chriſto. Extant eius euālia teſtimonio Petri comprobata. Deinde vero in ęgyptum miſſus (vt ait philo iudęus) ſcriptor egregius vbi docendo & ſcribendo alexandrinam eccleſiam optime cōſtituiſſet doctrina ac moribus inſignis. viij. Neronis anno alexandriæ moritur & ſepelitur. In locumq; demortui anianus ſufficitur.

Marci euangeliſtę deſcriptio.

Anno vero ante moritur & iacobus cognomento iuſtus domini frater. Nam ex ioſeph & alia vxore natus erat vel vt alij volūt ex ſorore Marię chriſti matris. Hic. n. vt Hegeſippus ait apoſtolorum temporibus vicinus in vtero matris ſanctus fuit vinum & ſiceram non bibit: nil carnis deguſtauit, vnquā intonſus nec balneo nec vnguento, vſus eſt veſtibus lineis tantūmodo indutus ſancta ſanctorum ingreſſus: ita aſſidue flexis genibus pro ſalute populi orabat: vt eius genua camelorum more occaluerint. Ve-

Iacobus Iuſtus.

rum abeūte ex iudæa feſto ipſius prouincię gubernato
re:prius q̃ ei Albinus ſuccederet pōtifex Auanus Aua
ni filius compellens publice Iacobum Chriſtum dei fi-
lium negare recuſantem lapidibus obrui iuſſit, qui cū
præceps de pinna templi deiectus eſſet, ſemiuiuus ad-
huc,& manus ad cœlum tendens,pro ſecutoribus ora-
ret, fuſte quo fullones vtuntur, tandem necatur. Re-
fert autem Ioſephus hunc tātę ſanctitatis fuiſſe,vt pro-
pter eius necem publice creditum ſit hieroſolymam eſ
Mors Iacobi iuſti. ſe ſubuerſam. Hic eſt ille Iacobus cui dominus poſt re-
ſurrectionem apparuit, cuique panem benedicens, ac
frangens dixit. Mi frater comede panem tuum, quia
filius hoīs e morte reſurrexit. Annis vero.xxx. hiero-
ſolymitanæ eccleſiæ præfuit.i. vſq; ad.vij.Neronis an-
num,Cuius ſepulchrū iuxta templū,vnde deiectus fue
Bernabę mors. rat cū titulo Adriani tēporib⁹ adhuc extabat.Mortuū
quoq; Barnabā cyprium qui Ioſeph leuites cognomi-
natus eſt ante Petri martyriū cōſtat.Hic.n.cum Paulo
gentiū apoſtolus electus vnā tātum epiſtolā ad eccleſiā
pertinentem cōſcripſit,licet ea quoq; inter apocriphas
ſcripturas habeatur.Diſſentiēs item a Paulo ob Marcū
diſcipulū in Cyprū proficiſcit̃ Marco comite,vbi Chri
Pauli deſcriptio. ſti fidem prędicās martyrio coronatur. Paulus autem
qui antea Saulus dicebatur,ex tribu Beniamin,& oppi
do iudęę Giſcalis originē ducebat:quo a romanis bello
capto,cum parētibus ſuis Tharſum Ciciliç commigra
uit: inde hieroſolymam ob ſtudia legis miſſus a Gama
liele viro doctiſſimo eruditur. Acceptis deinde epiſto-
lis a pontifice templi eos perſequens qui chriſtū verum
deum eſſe profiterētur Stephani protomartyris neci in
terfuit. At vero cū damaſcū pergeret ſpiritu diuino ad
fidem compulſus, vas electionis vocari meruit,nomen
q; a Paulo procōſule cypri accepit,quem prędicatiōe ad

ſidem redegerat. Vna deinde cum Barnaba multis vr
bibus peragratis, hieroſolymam rediens a Petro Ioan-
ne Iocoboq; gentiū apoſtol' eligitur. Hic aūt poſt chri
ſti mortē anno.xxv.i. Neroniani impīj.ij.eodē tēpore
quo Feſt' procurator Iudęę felici ſucceſſit Romā vinct'
Plutarcho con captiuo commitante, vt ciuis romanus
mittitur, vbi biennio in ſatis libera cuſtodia manens
cum Iudæis quottidie diſputabat. Dimiſſus tandem a
Nerone, & prædicauit multa & ſcripſit, extant & eius
x.ac.iiij.epiſtolę, ad romanos vna ad Corinthios duę,
ad Galathas vna, ad Epheſios vna, ad Philippenſes, ad
Coloſſenſes vna, ad Theſſalonicenſes duę, ad Timothę
um duæ, vna ad Titū, ad Philemonē altera. Quę ad hæ
bręos eius nomine fertur incerta habebatur ꝓpter ſti-
li ſermoniſq; differentiā. erant etiam olim, qui hanc &
Lucæ, & Barnabæ, & Clementi aſcriberent. Scripſit &
Petrus duas epiſtolas quę conOnicæ nominātur. Secun
da a pleriſq; eius eſſe negatur, q᷑ a ſtilo primæ diſſideat;
verū quia pluribus intētus eſſe non poterat, cum ora-
tioni & prędicationi vacaret, duos epiſcopos ordina-
uit Linum.ſ. & Cletū, qui ſacerdotale miniſteriū roma
no populo & aduenis bene ſentientibus exhiberēt. His
rebus intētus vir ſanctiſſimus tantū noīs ſibi apud om
nes comparauerat, vt iam fere pro deo coleretur. Hāc
ob rem indignatus Nero mortē hominis quęreret. vn
de Petrus monentibus amicis, ad declinandam inui-
diam & iram principis via appia ab vrbe diſcedens ad
primum lapidem chriſto (vt verbis Hegeſippi vtar)
fit obuiā, quem quidem adorās rogat domine quo ve
nis. Tum chriſtus romā iterum crucifigi: Extat ſacellū
eo loci vbi hęc verba ſunt habita. Tū Petrus de marty
rio ſuſpicius demū exiſtimās, quid in ſe chriſt' paſſurus
videretur ad vrbem redijt, ac ſtati Clemētē epiſcopū

Epiſtolæ Pauli.

Clemens Epiſcopus ordinatur.

conſecrat: eiq; cathedram & eccleſiam dei commendat his verbis. Eandē ego tibi poteſtatē ligandi & abſoluēdi trado: quam mihi Chriſtus relqiuit. Spretis ac cōtemptis rebus omnibus, tum corporis tum fortunæ: oratione & prædicatione ſaluti hominum vt bonum paſtorem decet conſule. Cum hic autem ita diſpoſuiſſet: non multo poſt vna cum paulo iuſſu Neronis necatur. vltimo eius anno diuerſis tñ cruciatibus. Petrus enim cruci affigitur capite in terrā verſo eleuatiſq; in ſublime pedib⁹: ita. n. voluit: quod dixerūt ſe indignū eſſe qui mortē ſaluatoris imitaretur. ſepultus eſt autem in vaticano via aurelia ſecus ortos Neronis non longe a via triumphali quæ ad Appollinis templū ducit. ſedit autem an. xxv. Paulus vero eodem die capite mulctatus funeratē via oſtiēſi anno poſt mortē Chriſti. xxxvij. hic idē approbat. C. hiſtoricus in proculum quēdā cataphrygū diſputans, ego inquit, trophęa apoſtolorum habeo quæ oſtendā: ſiue. n. via regali pergas quę ad vaticanū ducit ſiue oſtienſi trophęa eorū inuenies: qui hāc ſtabiliuere eccleſiam. Duo certe fuere petrus & Paulus, præterea vero in eiſdē Neronianis ortis multi cineres ſanctorū martyrū cōditi ſunt. Nā cum incēdiū tēpore Neronis a Diuo Scauri ad exqlias vſq; vi. diebus vagatum, multas fortunas ciuiū cōſumpſiſſet ac omnis culpa principi aſcriberet. ipſo (vt ait Cornelius Tacitus) abolēdo rumori intētus falſos teſtes ſub ornauit: qui id factū a Chriſtianis cauſarētur: vnde tot capti & interfecti ſunt, vt ex eorū cadaueribus per aliquot noctes lumina cōtinuata dicant. Sunt tamē qui dicant illud incendiū ab eo excitatū fuiſſe vel vt rotæ ardentis ſimilitudinem cerneret, vel offenſus deformitate veterum ædificiorum & anguſtijs flexibusque vicorū homo libidinoſus intemperans ſæuus & auā-

Mors Petri.

Incendiū vrbis.

culo calliculæ omnibus rebus nequior ac ſceleratior. Nam & magnam partem ſenatus interfecit:& turpiter in ſcęna videntibus omnibus cecinit ac ſaltauit. Tātæ præterea luxuriæ fuit: vt frigidis lauaretur vngentis:retibusque aureis piſcaretur, quæ attrahere funibus purpureis conſueuerat. Hæc omnia vitia principio imperij ſui ita occultauit: vt bonā ſpē omnibus prę ſe ferret. Nā cū admoneret̄ vt ī ſupplicio cuiuſdā capite dānari ex more ſubſcriberet: q̄ vellē inq̄t neſcire literas. Splēdide tñ cum in vrbe tū foris ędificauit. Nā & thermas ſuo nomine ratione & domū aureā & porticū triū miliū paſſuū mira celeritate perfecit, & portū anctj quē ego nuper mira cū voluptate inſpexi ſumptuoſiſſimis operis extruxit Ad ſęuitiam eius redeo qua in Senecam prę̄ceptorem in. M. Anneum Lucanum poetam egregium in matrem agrippinam, in vxorem octauiā in Cornetō philoſophum præceptorē Perſei quem in exiliū egit in Piſonem, in omnes denique qui aliquo in precio apud ciues ſuos erāt, vſus eſt. Tandem vero populi Romani iram & odiū ita in ſe cōcitauit, vt ad poenas queſitus q̄ diligentiſſime ſit. Quę tales profecto erant, vt vinctus in publicū ſub furca duceretur & virgis vſq; ad necem cęſus, in tyberim proijceret̄, Verū is fugiens ad. iiij. miliariū in ſuburbano liberti ſui inter ſalariā & nomētanā viā ſemetipſum interfecit, ætatis ſuę anno. xxxij. imperij vero, quartodecimo.

Neronis dirā crudelitas.

Mors Neronis.

Linus. I.

Linus natione tuſcus patre Herculaneo: ab vltimo Neronis anno vſque ad Veſpaſiani tēpora peruenit: a cōſulatu Saturnini & Scipiōis vſq; ad Capitonē & Rufum conſules hoc autē interuallo imperarūt, ſed breui tempore, Galba, Otto, Vitellus. Galba. n. vir antiquiſſimę nobilitatis in hi-

Mors Galbæ.

beria. Imperator a militibus creatus vbi Neronis mortẽ cõperit Romã confeſtim venit. Verũ cũ omnes auaritia ac ſegnitia affenderet inſidijs Ottonis ratione ad lacũ Curtij iugulatur. vij. imperij ſui menſe cum Piſone nobiliſſimo adoleſcente, quem in filiũ per adoptionẽ ſuſceperat. Vir certe fuit vita priuata inſignis militaribus ac domeſticis in rebus. Sępe tamẽ conſul ſæpe proconſul: frequenter dux fuit grauiſſimis bellis. Hunc vt laudẽ facit. Mar. Fabij Quintiliani doctrina quẽ ſecum Galba ex Hiſpania Romã duxit. Otto vero materno genere q̃ paterno nobilior; vita priuata mollis

Ottonis vita & geſta.

quippe qui Neronis familiaris fuerat inter tumultus vt dixi cædeſque inuaſit, imperiũ. Cũ autẽ ciuile bellũ contra Vitellium in Germania imperatorem creatũ molitus tribus leuibus prælijs ſuperior fuiſſet: vno ad alpes: alio apud placentiam, tertio ad Caſtorem. iiij. apud Bebriacum ſuperatur: vnde rerum deſperatione ſibimet manũ iniecit imperij ſui menſe tertio. At Vitellius familia magis honorata q̃ nobili, Romã veniẽs ac imperio potitus in omnem nequitiam ſęuitiam & ingluuiem prolapſus eſt. Nam tantę voracitatis fuit: vt & ſæpius in die cõmederet: & vna cœna ſuo iuſſu duo millia piſcium, & ſeptẽ millia auium appoſita ſint.

Vitellij acta.

Crapula Vitellij.

Verum vbi cõperit Veſpaſianum apud Iudęam paleſtinæ ab exercitu imperatorẽ creatum cum legionibus aduentare: primum deponere imperium conſtituit: poſtea vero a quibuſdã animatus ſumptis armis Sabinũ Veſpaſiani fratrẽ cũ Flauianis in capitolium compulit: quo quidem ſucceſſo omnes concremati ſunt. Quare ſuperueniente Veſpaſiano, cum nullum venię locum ſibi reliquiſſet, e cella palatij, in qua delituerat turpiſſime tractus per vitã ſacram nudus ad ſcalas genonias ducitur; vbi excarnificatus in tyberim

proijcitur.Hoc itaq; tēpore Linus fuit Petri ſucceſſor, ſunt qui hunc locum Clementi aſcribant & Linum ac Cletū prætermittant: quos nō ſolū hiſtoria, verū etiā Hieronymi auctoritas reprehēdit quartus inquit poſt Petrū Romę epiſcop⁹ Clemēs fuit:ſiquidē Linus ſecū dus Cletus tertius ſunt habiti: tāetſi latinorū plęrique poſt Petrū ſtatim Clementē numerēt:quē certe cōſtat (tantæ modeſtiæ fuit) coegiſſe Linum ac Cletum an te ſe munus pontificatus obire: ne poſteris hic principatus ambitio pernicioſi exempli haberetur: licet eidē Petrus quaſi ex teſtom ſucceſſionis locū tradiderit. Linus vero ex mandato Petri conſtituit:ne qua mulier niſi velato capite templū ingrederetur. Præterea vero ex ſacris ordinibus his in vrbe habitis preſbyteros x.&.viij.epiſcopos.xi.creat. Scripſit & res geſtas Petri maxime vero eius contentionē cū Simone mago.Hu ius autē tēporibus fuit Philo iudęus natione Alexandrin⁹:q multa ita elegāter & grauiter ſcripſit:vt dictū merito ſit,aut Plato Philonē ſequitur, aut Platonē philo.Is autē ſua doctrina & elegantia Appionis temeritatē contra iudæos ab alexandrinis miſſam compeſcuit Romæ vero imperante Claudio conſuetudinem cū Petro habuit. Inde multa de laudibus chriſtianorum conſcripſit.Ioſephus quoque Matthiæ filius ex Hieroſolymis ſacerdos a Veſpaſiano captus ac cū Tito filio tantiſper relictus donec hieroſolymæ caperentur Romā veniens iudaicæ captiuitatis libros ſeptē, patri ac filio obtulit, Lini pontificatu, qui etiā in bibliothecā publicā repoſiti ſunt, & auctor ipſe ob ingenij gloriā ſtatuca ac merito certe donatus eſt. Scripſit & alios vigitiquatuor antiqtatū libros a principio mūdi vſq; ad xiiij. Domitiani cęſaris annū.Linus aūt cū ſanctitatę & moribus ī p̄cio haberet, demōes fugaret & mortuos ī

de philone iudęo.

Ioſephi hyſtoriographi captio.

Linij miracula.

vitã reduceret a Saturnino cõſule cuius filiam a demonibus liberauerat capitali ſupplicio afficitur. Sepeliturq́ꝫ in vaticano iuxta Petri corpus die. xi. kal. octob. cũ ſediſſet in pontificatu an. xi. mẽſes. iij. dies. xij. Sunt qui ſcribant Grego. epiſcopum Oſtienſem corpus ſanctiſſ. ponti. Oſtiam ex voto tranſtuliſſe & in templo diui Laurentij magnifice collocaſſe.

¶ Cletus. .I.

¶ Cletus peregrinationes ad limina ſanctorum approbaſſe narratur dicens, ꝙ validior eſt ad ſalutẽ viſitatio ſancti petri quã duorũ annorũ Ieiuniũ, Et cẽſura excõmunicationis alligauit qui huiuſmodi peregrinationes aut impedirent aut diſſuaderent. Et illius tempore inſurrexit fęda nicolaitarũ herẽſes qui indifferẽter vxoribus vtebãtur dicẽtes omnia chriſtianorũ bona fore cõia. Et alia hebioniſtarum qui aſſertione affirmabãt Chriſtum purum hominẽ fuiſſe & Paulum legis apoſtatã.

CLetus patria romanus de regiõe vico patricij: patre æmiliano adhortãte clemẽte põtificatus onus inuitus ſuſcepit. Licet doctrina moribus & dignitate plurimum apud ſuos valeret, fuit aũt temporibus veſpaſiani & titi a conſulatu veſpaſia. vij. & domitiani. v. vſq́ꝫ ad domitianũ & ruffum cõſules, vt Damaſus ſcribit. Veſpa. n. vt antea dixi vitellio ſucceſſit, bellũq́ꝫ iudaicũ biennio ante ꝓtractũ tito filio cõmendauit, quod quidẽ biẽnio poſt cõſtantiſſime abſoluit. Nã capta iudęa euerſis hieroſolymis tẽploq́ꝫ ſolo ęquato ad D. c. milia hominũ interfecta referũtur, licet Ioſephus iudæus eo bello captus ac vita donatus, quod & mortẽ Neronis, & veſpaſianũ imperatorẽ breui futurũ prędixerat, vndecies cẽtena milia ferro ac fame eo bello periſſe ſcribat, captaq́ꝫ. lxxxi. Iudęorum milia ac

Cleti commendatio.

Clades Iudęorũ.

publice venūdata. Nec id vero diſſonū videri cū refe‑ rat azimorū dies tū fuiſſe quorpe ex oī iudęa hieroſoly. tāquā in publicū carcerē, tū vel maxime die phaſæ quo chriſtū occiderūt ſunt profecti, daturi pœnas & frequē tis contra populum Romanū defectionis, & ſceleris at‑ qꝫ perfidię qua xp̄m innocētē peremere. Deuictis ita‑ que iudęis triūpharunt pater & filius eodē curru vecti: ſubſequente Domitiano equo albo inſidēte. Extāt ad‑ huc in via noua huius triumphi monimenta: apparent inſculpta candelabra, apparent tabulę veteris legis e tē plo ablatę: & in triumphū ductę, hanc eſſet inuictos hu manitatis vſus vt oēs qui ex familia dauid ſuperfuiſſēt vel ex regia ſtirpe coronatos in precio habuerit. Idem quoque imperio ſemper modeſtiſſime vſus eſt. Tantæ enim lenitatis & clementię fuit, vt reos etiam maieſta‑ tis verbis tantum caſtigatos dimitteret, petulantium & loquatium dicta contemneret, offenſarum & inimi‑ citiarum immemor. Colligendarum tamen pecunia‑ rum nimium ſtudioſus habitus eſt, licet ex alieno non raperet eiſdemque pecunijs ad liberalitatem & magni‑ ficentiam vteretur. Nam & templum pacis foro pro‑ ximum diui Claudij cæptum perfecit, & amphithea‑ trum cuius partem cum admiratione adhuc cernimus, inchoauit. Virtutem autem Titi filij tanti ſemper fecit, vt tumultuantibus quibuſdam ob cupiditatem impe‑ randi dixerit, aut neminem aut filium imperio potitu‑ rum, & merito quidem cum ob virtutem & integrita tem animi Titus amor & delicię humani generis habe‑ retur. Nam & eloquētiſſimus in pace & fortiſſimus in bello & clementiſſimus in delinquentes eſt habitus. Ita comis & liberalis, vt nulli quicquam negaret. Hoc cū reprehenderent amici reſpondiſſe fertur. Neminem a vultu principis triſtem diſcedere oportet. Addidit &

triūphus veſpaſiāi, & Titi de euerſione hieruſalē.

perfectio templi pacis.

Titi laudes.

illud recordatus q̄ nihil cuiquā muneris dediſſet amici diē perdidi.nemo ante ſe magnificentia maior fuit abſoluto atq̧ dedicato amphiteatro thermiſq̧: ędita venatione ferarum.v. milium. Reuocauit etiam ab exilio muſonium ruffum philoſophum inſignem & aſconij pediani viri doctiſſimi familiaritate delectatus eſt. Perijt autem anno imperij ſui ſecundo: delatuſq̧ ad ſepulchrum eſt publico luctu ac ſi parente orbati omnes eſſent.Sūt autem qui ſcribant anno.ij. Veſpaſiani qui annis.x.imperium obtinuit Cletū Lino ſucceſſiſſe. Vtcūq̧ ſi conſtat Cletum virum optimum ac ſanctiſſimum
Lucę euāgeliſtæ cōmendatio. fuiſſe nihilque prętermiſiſſe quod ad augēdam eccleſiā dei pertineret.Huius autem temporibus fuit lucas medicus antiochēſis græci ſermonis apprime doctus pauli apoſtoli imitator & omnis peregrinationis eius comes ac ſocius. Scripſit autem euangelium quod a paulo laudatur. Vnde merito euangelium illud, ſuum eſſe paulus dicit, Apoſtolorum vero res geſtas quemadmodum viderat conſcripſit. Vixit an. octuaginta tres vxorem habuit in bithynia: ſepultus eſt conſtantinopoli, ad quam vrbē. xx. conſtantij anno eius oſſa cum
Philippus apoſtolus. reliquijs andreæ apoſtoli de achaia tranſlata ſunt. Philippus quoq̧ eadem tempeſtate ex ſcithya quam.xx. annis in fide exemplo prędicatione retinuit in aſiam rediens hieroſolimis moritur. Cletus autem cum eccleſiam dei optime pro tempore conſtituſſet redactis in ordinem ex mandato Petri.xxv. preſbyteris ſub domitiano martyrio coronatur, ac ſepelitur apud beati petri corpus in vaticano.v.kalen.Maij. Affecti & alij multi
Flauia domicilia. martyrio inter quos eſt habita & flauia domicilia flauij Clementis conſulis ex ſorore neptis in inſulam pontiā relegata: quia chriſtianam ſe feſſa eſt.Sed autem Cletus annis.xij.menſe.i.diebus.xi.ſedes autem huius morte

dicbus.xx.vacat.

¶Clemens .I.

¶Clemens ſtatuit vt cathedra epiſcopalis in emi nentiori loco poneretur. Quodque baptizatus prout citius fieri poſſet, confirmaretur.

Clemens patria romanus de regione Celij mõtis: Patre fauſtino domitiani temporibus fuit, qui ab Auguſto nonus Tito ſucceſſit, Neroni aut caliculæ ſimilior, quam patri Veſpaſiano aut fratri Moderatior tamen primis annis eſt habitus. Mox in ingentia vitia prorupit, libidinis, deſidię, iracundiæ, crudelitatis, quibus criminibus tantum odij in ſe conſcitauit vt pene patris ac fratris nomen oboleuerit. Multos autem ex nobilitate interfecit, pleroſq; in exilium miſit: eoſq; in loco trucidari iuſſit. Tantę vero deſidiæ fuit vt in cubiculo ſolus muſcas præacuto ſtillo configeret, vnde quidam prodiens interrogatus eſſet ne quiſpiam cum cæſare? Reſpõdit per iocum, ne muſca quidem. Eo præterea dementiæ & iactantiæ venit vt ſe dominum ac deum vocari ſcribi coliq; iuſſerit. Hic autem ſecundus poſt Neronem chriſtianos perſequitur. Exquiri quoque quæſtionibus & tormentis genus dauid inter iudęos mãdauit, conquiſitũq; funditus perdi ac deleri. Tandẽ vero diuina ſuperueniente vltione in palatio a ſuis interficitur, anno imperij .xv. Huius vero cadauer per veſpilones delatum igno minioſe ſepelitur. Philix enim in ſuburbano ſuo latina via illud funerauit. Clemens autem quartus vt dixi tũ erat Romæ poſt Petrum epiſcopus. nam Linus ſecundus eſt habitus, tertius Cletus, tametſi pleriq; latinorũ ſecundũ poſt petrũ putauerint Clemẽtem fuiſſe quod etiam epiſtola ad Iacobũ hieroſolymitanũ epiſcopum plane ſignificat, Simon Petrus vbi finẽ vitæ ſuæ adeſſe

Scæuitia domitiani qui pantheon Romæ cõſtruxit,

Mors domitiani turpiſſima

Clemẽtis cõmendatio.

ſenſit in corona fratrum poſitus apprehēſa manu mea hūc inquit, vrbis epiſcopū cōſtituo, qui mihi in rebus omnibus poſtea quam Romā veni comes fuit ſubter fugiebā ego tantū onus. Tum ille tibi tantum modo conſules populum dei in fluctibus ambulantem deſeres, cum periclitanti ſubuenire poſſis. Verum hic omnium modeſtiſſimus, vt dixi Linum & Cletū ſponte ſibi in tanto honore prætulit. Scripſit item Romanæ eccleſię nomine ad corinthios epiſtolā quidē perutilē, nec charactere epiſtolę differentem, quæ ſub Pauli nomine ad hebręos fertur, legitur hęc publice a nonnullis, extat & ſecunda eius nomine quam veteres non adeo probarunt, diſputationem quoq; Petri & Appionis longo ſermone ab eodem conſcriptā Euſebius in.iij.hiſtoriæ ſuæ volumine coarguit. Perueniſſe autē ad hæc vſque tempora Ioannem apoſtolum conſtat

Ioannis euāgeliſtę acta.

Zebedei filium Iacobi fratrem. Hic vero omniū nouiſſimus euangeliū ſcripſit, ac ea confirmauit quæ a Mathęo, Marco, Luca, conſcripta fuerant. Ferūt & id ob eam rem a Ioanne poſtremo factū, quo ebionitarum dogma conſurgens infringeret, qui aſſerebant & impudenter quidē Chriſtū ante Mariam non fuiſſe. Eius enim diuinā naturā Ioannes explicat. Scripſit & alia multa tum vero apocalipſim, relegatus a Domitiano in pathmos inſulam quo poſtea interēpto & actis eius ob nimiam crudelitatem a ſenatu reſciſſis imperante Nerua Epheſum redijt, ibique vſq; ad traianum principem conſilio & ſcriptis eccleſias aſiæ ſuſtentans ſenio cōfectus xxviij. poſt paſſionē Chriſti anno in domino quieuit. Clemens autē pietate religione doctrina multos ad fidē Chriſti quotidie traducebat. Quam ob rem, P. Tarquinius ſacrorum princeps cum Mamertino vrbis pręfecto Traianum in Chriſtianos cō

citat. Cuius imperio in inſulam Clemens deportatur vbi ad duo milia chriſtianorum ad ſecanda marmora damnatorum inuenit. Dum ibi vero aquæ penuria laboraretur: quam ſexto miliario repetebant: Clemens collem haud longe poſitum cōſcendens, agnum vidit ſub cuius dextra pede fons diuinitus abundantem aquam ſcaturiebat: qua quidem & recreati omnes ſunt & multi ad fidem Criſti conuerſi. Hanc ob rem motus Traianus ex ſatellitibus ſuis quoſdam mittit, qui Clementem in mare proijcerent, alligata ad collū anchora, cuius ſacratiſſimum corpus non ita multo poſt littus delatum eſt, atque eo loci ſepultum extructo tēplo, vnde fons diuinitus emanauerat. Hoc autem factum narrant decimo nono kalend. Decembris anno tertio Traiani principis. Sedem vero Petri retinens annis nouem, menſibus duobus, diebus decem, & regiones ſeptem, notarijs diuiſit, qui diligenter res geſtas martyrum ſcriberent, & habitis quoque de more ſacris ordinibus decembri menſe preſbyteros decem, diacones duos, epiſcopos quindecim creat. Eius autem in morte dies vigintiduo, ſedes vacat. Relegatio Clemētis.

¶ Anacletus.

¶ Is Traianus de quo hic agitur zelo falſorum deorum Chriſti fidem exterminare conatus eſt, arbitrans ſe per hoc obſequium præſtare deo, vt refert Auguſtinus libro decimo octauo de ciuitate Dei, cuius pietate commotus beatus Gregorius orationem lachrymoſam domino fudit vt ab infernorum diris cruciatibus immunem redderet. Tamen in hoc adhuc ſub iudice lis eſt, qppe apud doctos adhuc dubitatur an fuerit ſaluatus necne, nec aliquid propheticę modernorum declararunt. nota

Neruę imperatoris applauſio.

Traiāi imperium.

Anacleti conſtitutiones.

ANacletus natione gręcus patria Athenienſis Antiocho patre natus, Clementi ſuccedit Neruę Traiani temporibus. Nerua enim moderatæ vitæ tū publicæ tū priuatæ princeps, ęquiſſimū ſe atq; vtilē reip. pręſtitit. Pręterea vero eius opera ex ſenatus decreto Domitiani acta abrogata ſunt, vnde multi ab exilio rediere. Plærinq; vero bona ſua quibus antea ſpoliati fuerant huius beneficio recepere. At nerua cū iam ſenio premeretur & mors inſtaret, reipublicæ cauens. Traianū principem in filiū per adoptionē accipiens ſecundo & ſeptuageſimo ætatis anno moritur, imperij vero ſui anno primo & menſe iiij. Nerua itaq; Traianus genere Hiſpanus cognomento vulpius crinitus imperiū accipiens militari gloria urbanitate & moderatione omnes principes ſuperauit. Nam fines imperij longe & late diffudit. Germaniā tranſrhenanā in priſtinum ſtatum reduxit. Daciam & multas tranſdanubium gētes imperio Romano ſubegit. Parthos recepit, Albanis regē dedit. Euphratē & tygrim prouincias fecit. Armeniā Aſſyriā, Meſopotamiā, Seleuciam, Cteſiphontem, Babyloniā vicit & tenuit, vſque ad Indiæ fines & Mare Rubrū acceſſit, in quo etiā claſſem conſtituit: quā indiæ fines vaſtaret. Anacletus autē inſtitutus & moribus eccleſiam Romanā confirmaturus conſtituit, ne præſul neue clerici barbā vel comā nutrirent, neue epiſcopus a paucioribus q̄ a tribus epiſcopis ordinaret, vtq; clerici publice non priuatim ad ſacros ordines aſciſcerentur. Omnibus quoque fidelibus præcepit: vt peracta conſecratione cōmunicarent: qui vero nollent a ſacris ædibus eliminarentur. Augebatur hac ratione mirū inmodū chriſtiana reſpublica, quare Traianus veritus ne quid detrimenti Romanū imperium inde

caperet tertiam perſecutionem in chriſtianos conceſ-
ſit, qua quidem multi interempti ſunt, maxime vero Perſecutio in chriſtia nos.
ignatius antiochenæ eccleſiæ tertius poſt Petrum epi-
ſcopus, qui captus & damnatus ad beſtias dum romā
a ſatellitibus traheretur quos .x. leopardos vocat, om- Ignatij martyriū.
nes chriſtianos in itinere oratione vel litteris in fide
confirmabat. Sic inquiens, vt ieſum chriſtum inue-
niam ignis crux beſtiæ confractio oſſium & totius cor
poris contentio & tormenta diaboli in me veniant,,
dummodo chriſto fruar. Cum autem iam audiret leo
num rugitum, frumentum ſum inquit, dentibus be-
ſtiarum molar: vt panis mundus inueniar. Moritur
autem .xi. traiani anno eiuſq; reliquiæ antiochiæ iacent
extra portam daphnicam. At vero. Pli. ij. qui tum pro-
uinciam gabernabat, miſericordia ob multitudinem Plinius ſecundus philoſophus & orator.
interemptorum motus, ad traianam ſcripſit innumera
hominum millia quottidie obtruncari, in quibus ni-
hil omnino ſceleris deprehenderetur, aut aliquid quod
romanas leges offenderet, niſi hic ſolum quod ante lu-
canos hymnos chriſto cuidam canerent deo, adulteria
vero aut huiuſmodi crimina apud eos illicita haberi.
Vnde permotus traianus reſcribit, chriſtianos quidē
non eſſe requirendos / oblatos tamē puniri oportere.
Perijt etiam illo tumultu ſimeon domini conſobrinus Simeon Chriſti cō ſobrinus martyrio coronatus
hieroſolymitanus epiſcop⁹ in cruce poſitus filius cleo-
phę qui .c. & .xx. compleuit annos. Hęc autem quæ dixi
ſub hoc pontifice geſta ſunt, non autē ſub Cleto, vt eu-
ſebius in iij. hyſtoriæ ſuæ libro oſtendit. Damaſus eñ
Cletum ab Anacleto patria & genere mortis differre Reprehenſio Euſebij
oſtēdit. Nā Cletus natiōe rōanus ſub domitiano. Ana
cletus vero Athenienſis ſub traiano principe moritur.
Hic autem & memoriam patri cōpoſuit, & ſeorſum a

plebe loca vbi matyres ſepelirentur, aſſignauit, & ſacris ordinibus ſemel menſe decembri habitis preſbyteros, v. diaconos, iiij. epiſcopos diuerſis in locis ſex numero creauit: quo quidem vltimo ſupplicio perempto, vacat epiſcopatus diebus. xiiij. Sedit autem annis. ix. mẽſibus. ij. diebus. x.

Euariſtus. .I.

Hic Euariſtus inſtituit quod cõiuges publice ſponſentur a parentibus, & a ſacerdote ſolenniter benedicentur.

Traiani cõmẽtatio

EVariſtus natione graecus parte iudęo nomine iuda ex bethlẽ ciuitate ad Traiani tẽpora peruenit cuius principis ob ſingularem iuſticiam & humanitatẽ libenter mẽtionẽ facimus. nam vbiq; terrarum ita ſe ęqualem omnibus prębuit: vt vſque ad iuſtiniani tempora in creatione principũ ſit acclamatũ. Foelicior ſit auguſto, ac traiano melior. Pręterea vero tãtę comitatis, & humanitatis fuit in viſendis ęgrotis ſalutandis amicis celebrãdiſq; paſſim feſtis diebus inuitantiumq; conuiuijs, vt ei tanta benignitas vitio daretur. vnde dictum illud imperatore dignũ prodijt. Talem priuatis imperatorem eſſe oportere quales ſibi priuatos optat habere. Honores autem diuitias, facultates, pręmia benemerentibus ęque diſtribuit. Nulli quicquã iniuriarũ fecit augendi ętati gratia: Immunitates ciuitatibus inopia laborãtibus dedit. Fluminũ traiectiones ac itinera periculoſa tuto & ſaluberrimo opere compoſuit. Portum Anconitanum ducto praealto & lato muro ad coercẽdos maris fluctus muniuit. Nihil in vita agens nihil cogitans quod ad communẽ vtilitatem non pertineret. Hac tanta gloria belli domique parta apud ſeleuciam Iſauriae ciuitatem profluuio ventris perijt anno imperij eius. xviij. menſe. vi. cuius oſſa

Portus anconitanus cõſtruitur.

Romam poſtea delata ſunt, & in vrbe ſepulta vrna aurea in foro quod ipſe ſtruxit ſub columna Coclide quam adhuc cernimus, cuiuſq; altitudo cētum. &.xl. pedū eſt. At Euariſtus vt Damaſus ait, Titulos in vrbe Roma preſbyteris diuiſit & ſeptē diaconos in ordinē redegit, qui cuſtodirēt epiſcopum prædicantem propter ſtilū veritatis. Idem cōſtituit ne plebs in epiſcopū accuſatio reciperetur. Ordinationes ter habuit mēſe decēbri, ac preſbyteros ſex, diaconos duos, epos per diuerſa loca numero quinq; creauit. Hui⁹ tempore papias fuit Ioānis auditor hieropolitan⁹ epiſcopus qui nō tantū hiſtorię veterum diſcipulorū dñi quantum voce Ariſtonis & ſenioris Ioānis adhuc viuentis delectatus eſt. vnde apparet ex ipſa nominū dinumeratione cum oīem fere apoſtolorum mētionē feciſſet, alium eſſe Ioānem qui inter apoſtolos locatur, alium ſeniorem Ioannem quem poſt Ariſtonem numerat. qui certe doctiſſim⁹ eſt habitus, quemq; etiam multi ſecuti ob doctrinā ſunt vt hereneus: Apolinaris, Tertullianus, Victorianus Pictauiēſis: Lactantius firmianus. Quadratus quoq; apoſtolorum diſcipulus eccleſiam dei tum periclitātem fide & induſtria ſua quoad fieri potuit ſuſtētauit. Nam cum Hadrianus tum Athenis hyemē agēs ſymiſteſq; eleuſine oībus pene ſacris initiatus occaſionē ſeçuiēdi in chriſtianos dediſſet. Quadratus ipſe librum Hadriano porrexit de honeſtate religionis chriſtianę compoſitū, plenum fidei & rationis. Idem fecit Ariſtides Athenienſis philoſophus ſub priſtino habitu chriſti diſcipulus: volumen namq; noſtri dogmatis rationem continens eodem tēpore quo & quadratus Hadriano principi obtulit. His aūt apologeticis libris factum eſt, vt Hadrianus iniuſtū fore exiſtimans chriſtianos indicta cauſa

ſepulchrū Traiani.

Titulos diuiſit.

Papias.

Lactātius.

Quadrat⁹.

Apoſtorū diſcipulus.

Ariſtides

Hadrianus.

vbiq; occidit. Minutio fundão Aſię procõſuli ſcripſe rit, Neminem occidendum, niſi de accuſatore & crimine cõſtaret. Euariſtus autem vt quidã tradũt, martyrio coronatur vltimo Traiani principis anno, ſed melius cenſent, qui ſub Hadriano nõdum in chriſtianos placato, id ei contigiſſe ſcribunt. Annis enim .ix. ſedit menſibus decem, diebus duobus. Sepultus eſt autem Euariſtus in vaticano apud beati petri corpus .vi. Kal. nouembris. Vacat tũ ſedes dies .xix.

Alexander .I.

Hadrianus

ALexander patria Romanus, patre Alexandro, ex regione capite tauri iuuenis ætate, moribus ſenior vſque ad Helij Hadriani tẽpora peruenit. Hadrianus enim conſobrinæ Traiani filius imperium accipiens, Primo quidẽ chriſtianis aduerſatus eſt, poſtea, vt deinceps dicetur, cognita eorum relligione & pietate, in eos admodũ beneficus fuit. De populo Romano benemeritus pater patriæ ſtatim appellatur, eiuſque vxor Auguſtæ nomen ſuſcepit. Vtraque vero lingua eruditiſſimus, & leges multas compoſuit, & bibliothecã inſignã athenis rettulit. Plutarchi Cheronei, Sexti, Agathoclis & Oenomai philoſophi doctrina, ac familiaritate delectatus. Athenienſibus autẽ leges petentibus ex Draconis & Solonis ſententia iura compoſuit. Item quoque ſacris Eleuſinæ initiatus multa Atheniẽſibus dona contulit, eorumq; pontem reſtituit, quem cephyſus fluuius inundans, alluuione diſſoluerat. Fecit & Romæ ſui nominis pontem, qui adhuc extat & ſepuchrum in vaticano apud Tyberim, quo nunc põtifices pro arce vtuntur. Tyburtinam quoq; villam muro ſumptu ædificauit, quæ quidem hodie tybur vetus appellatur, in eaque prouinciarum, & loco-

Pons & ſepulchrum Hadriani. Villa Tyburtina.

rum celeberrima nomina inſcripta erant. Peluſiū au tem veniens Pompei tumulum magnificentius ex tulit. Murum duxit in britannia octoginta millia paſ ſuum qui barbaros romanoſq; diuideret. Septo claro prætorij ſui tum præfecto & Suetonio trãquillo epi ſtolarum magiſtro. At vero Alexander roman⁹ pō tifex primus ob memoriā paſſionis chriſti in ſacrifi cio addidit, qui pridie q̄ pateretur vſq; ad hanc clauſu lam hoc eſt corpus meū Inſtituit item vt aqua quam ſanctam appellamus ſale admixta interpoſitis ſacris orationibus & in templis & in cubiculis ad fugiēdos demones retineretur. Voluit quoq; aquam admiſce ri vino in conſecratione ſanguinis & corporis Ieſu chriſti, quo ſignificatur chriſtum eccleſiæ coniunctū eſſe. Oblationem quoq; ex azimo, non autem ex fer mētato, vt antea fieri mandauit, quia hoc modo pu rior, ac potior haberetur, & vt ebionitis hæreticis ca lumniandi occaſio auferetur. Huius vero temporib⁹ fuit Agrippa cognomento caſtoris, qui Baſilidis hæ reticivolumina in euangeliū ſcripta ſua doctrina mi rifice confutauit, barabam & barthecab eius prophe tas conficta. ſ. ad errorem nomina, & deum maximū eiuſdem abraxas deridens. Mortuus eſt autē ea tem peſtate Baſilides, qua & Chocebas dux iudaicæ fa ctionis chriſtianos varijs ſupplicijs perſecutus eſt. Huius vero atq; iudęorum omnium pertinaciam ha drianus imperator vltima cæde perdomuit, præce pitque, ne cui iudæo facultas introeundi Hieroſoly mam daretur, chriſtianis tantummodo ciuitate per miſſa quam mœnibus & ædificijs inſtaurans de ſuo nomine Heliam appellauit. In eadem vero ciuitate Marcus ex gentibus primus epiſcopus conſtituitur ceſſantibus his, qui fuerant ex iudæis. Huius quoque

Alexādri cōmēdatio

Et iſta refe rūtur in .c. aquā de cō ſecra. diſti. iij. & in .c. i. de cōſecr. diſtinc. ij.

Iudęi pro hibiti Hie roſolymā ingredi.

Saphyra Sabina martyriũ paſſę.

pontificis tẽpore martyrium pro fide chriſti Saphyra/ Antiochena/ & Sabina romana mulier paſſę ſunt, & Fauorinus Palemon, Herodes Athenienſis, Marcus Byzantius rhetores inſignes habentur. At Alexãder poſt ordinationes tres quas habuit menſe decembri quibus preſbyteri quinque, diaconi tres, epiſcopi per diuerſa loca quinq; creati ſunt. Martyrio coronatur cũ Euẽtio & Theodoro diaconis/ ſepeliturq; in via numentana vbi interfectus eſt ſeptimo ab vrbe miliario. v. nonas Maij. Sedit annis decem, menſibus ſeptẽ: diebus duobus. Vacauit autem ſedes dies. xxv.

Et poſtea fuit trãſlatus ad eccleſiã ſanctę Sabinæ.

Sixtus .I.

Sixtus natione romanus patre paſtore: vel vt alij volunt heluidio / fuit Hadriani tempore vſq; ad verum & anniculum conſules quem quidem Hadrianum inter bonos principes numerandum cenſuimus. Liberalis enim ſplendidus magnificus ac Clemẽs fuit. Nam & ſirileum in ſe gladio furentem medicis curandum tradidit, & ægros bis ter ve in die inuiſit: & alexandriã a Romanis euerſam ſua inſtaurauit impenſa Romæ Pantheon reſtituit ac munera Aromatica populo dedit, Moriẽs hos verſus feciſſe dicitur, Animula vagula blandula hoſpes comeſq; corporis, Quo nunc abibis in loca pallidula rigida nudula, nec vt ſoles dabis iocos. Moritur autem morbo intercutaneo vigeſimo ſecundo imperij ſui anno: ac ſepelitur Puteolis in villa ciceroniana. Sixtus autem rei diuinæ vt par erat curam gerens cõſtituit ne a quoquam niſi a miniſtris ſacrorum myſteria & vaſa ſacra tangerentur, maxime vero a fœminis, neue quod ſacerdotes corporale vocant ex alio quã ex lineo panno & quidem puriſſimo fieret. Idem

Hadriani humanitas

ępitaphiũ Adriani.

cõſtitutiõ ſixti de qua in ca. in ſancta cõſec. diſt. .i.

ſenſuit ne epiſcopi ad ſedem apoſtolicam vocati re-
deuntes:a ſuis reciperētur:niſi ſecum deferrent literas Prima or-
pontificis plebem ſalutantis.In celebrationevero mā dinatio
dauit: vt ſanctus ſāctus deus ſabbaoth cātaretur. Nu miſſæ.
da primo hæc erant & omnia ſimpliciter tractaban
tur. Petrus enim vbi conſecrauerat: oratione Pater
noſter vſus eſt. Auxit hæc myſteria Iacobus epiſco-
pus hieroſolymitanus:auxit & Baſilius:auxere & alij.
Nam celeſtinus miſſæ introitum dedit. Gregorius
Kyrieeleyſon,Gloria in excelſis deo. Teleſphorus o-
rationes. Gelaſius primus Epiſtolam. & Euangeliū
Hieronymus. Alleluya vero ſumptum eſt ex eccle-
ſia hierolymitana. Symbolum in concilio Niceno.
Mortuorum autem commemorationem Pelagius
innuenit. Titus Leo tertius Oſculū pacis. Innocen
tius primus,vt caneretur Agnus dei.Sergius ponti-
fex iſtituit. Cum vera Sexti temporibus propter fre
quentes cædes pauci reperirentur qui nomen Chri-
ſti profiteri auderent & Galli chriſtiani præſulem ſi-
bi depoſcerent:eo peregrinum Romanum ciuem mi
ſit,qui cōfirmatis in fide gallis Romam rediens vl-
timo ſuplicio afficiturī via Appia eo loco vbi Chri
ſtus diſcedēre Petro apparuit, vocitato dn̄e quo va-
dis.Eius corpus in vaticanū per fideles delatū apud Aquila in
ſepulchrū Petri recōdit. Aquila quoq; iudęus natiōe terpres
Pōticus cum priſcilia vxore edicto Claudij diſcedēs Moſaicæ
vſq; ad hęc tēpora: vt nōnulli aiūt ſuperuixit ſecūd⁹ legis.
moſaicę legis īterpres poſt illos.lxx. qui Philadelphi
tēporibus fuere. At vero Sixtus vbi ordīationes ter
mēſe decēbri habuiſſet: quib⁹ preſbyteros.xi.Diaco-
nos vndecī,epiſcopos per diuerſa loca quatuor cre-
auit, martyrio coronatur. & ī vaticano apud Petrū
ſepelitur. Sedit autem annis.x. menſibus.iij. diebus.

xx. vacat tum ſedes biduo tantum.

Teleſphorus . .I.

Origo antonini Pij
&comitas

TEleſphorus natione græcus ex patre Anachorita Antonini Pij temporibus fuit, cuius quidē imperatoris paternum genus e gallia ciſalpina originem habuit. Imperauit aūt cū filijs Aurelio & Lucio annis duobus. ac. xx. mēſibus tribus: tanta cum modeſtia & benignitate vt merito pij cognomentum adeptus ſit, ac pater patriæ appellatus. Nulli. n. vnquā tum priuatim tū publice acerbus fuit, aut in redimendis pecunijs, aut exactione tributi quod quidem interdum ita remiſit vt cautionibus incenſis omnium debita relaxaret. Quid plura de hoc principe dicam? Qui religione, pietate, gratia, humanitate, clementia, iuſticia, modeſtia cū Numa pompilio bonorum omnium ſententia comparari poteſt. Is præterea cum tyberis inūdatione plurima Romę vexaſſet ędificia tum priuata tum publica ſua impenſa ciues in reſtituenda vrbe liberaliſſime iuuit. Tarracinenſem quoq; & Caietanum portū miris operibus, vt nunc etiam apparet reſtituit. Eius quoq; impenſa erectam eſſe columnam illam cocleā putarim a qua vrbis celeberrima regio nomen accepit Theleſphorus autem quē diximus ſixto ſucceſſiſſe cōſtituit: vt ſeptem hebdomadibus ante paſcha ieiunium obſeruaretur, vtq; in natali Ieſu chriſti noctu tres miſſæ celebrarētur, prima in dimidio noctis quo chriſtus in Bethleem naſcitur. ſecunda illuceſcente aurora quando a paſtoribus cognitus eſt, tertia eadē hora diei qua nobis dies redemptionis & veritatis illuxit, cum omi reliquo tempore ante horam tertiam celebrare interdictum eſſet, qua hora dominus noſter in crucem ponitur, vt Marcus ait. Cōſtituit item

Tarracinenſis & Caietanus portus.

Ieiunium theleſphori.

Mar. xv.

vt ante ſacrificium hymnus ille caneretur. Gloria in excelſis deo. Huius temporibus multum elaborauit pro fide chriſti Iuſtinus philoſophus ex Neapoli vrbe paleſtinæ, qui & Antonino pio principi: ac filijs eius librum dedit contra gentes ſcriptum, & Dialogum contra Triphonem principem iudæorum habuit. Inuectus eſt & in Martionem qui cerdonis dogma ſecutus alterum bonum: alterum iuſtum dominũ aſſeruit, tanquã duo cõtraria principia creationis & bonitatis, impugnauit & creſcentẽ cynicum & guloſum. Mortis timidum, luxuriæq; ac libidinum appetentiſſimum, chriſtique blaſphemum, cuius inſidijs ad extremum circumuentus pro dignitate chriſtiani nominis ſanguinem fudit. Hunc autem Iuſtini hoſtẽ non philoſophum fuiſſe, ſed philopompũ id eſt amatorem arrogantiæ ſcribit Euſebius. Eodem quoq; tẽpore inualuiſſe Valentianam hęreſim conſtat. Ii quidem Valentiniani cuiuſdã ſectatores dicebãt chriſtũ de corpore virginis nil ſumpſiſſe: ſed per eam tanquã per fiſtulam quendam purum tranſiſſe. Photinus autem tum Lugdunenſis epiſcopus vir certe ſingularis virtutis & doctrinæ, vt ait Iſidorus iã Nonagenarius martyrij coronam conſtanti animo perpeſſus eſt At vero Teleſphorus cum ordinationes. iiij. menſe decembri habuiſſet: creaſſetq; preſbyteros. xv. diaconos octo: epiſcopos. xiij. martyriũ ſubiens apud beati Pet. corpus in Vaticano ſepelitur. Sedit annis. xi. mẽſibus tribus: diebus. xxij Vacauit ſedes dies. vij.

Iuſtinus philoſophus.

Valẽtiana hæreſis.

Photinus lugdunenſis eps.

¶Higinius. .I.

Higinius natione græcus patria athenienſis patre philoſopho Antonino Pio imperãte Teleſphoro ſucceſſit. Addere vero aliquid etiã de laudibus Pij anteq̃ ad higiniũ veniã

Laus Antonini. hominis virtus me cogit. Qui adeo moderatæ gloriæ fuit in re militari, vt defendere magis prouincias q̃ augere ſtuderet, vtq; hanc Scipionis ſententiam ſæpius vſurparet, ac diceret malle ſe vnum ciuem ſeruare, quam mille hoſtes occidere, contra Domitiani inſtitutum qui populi Romanni exercitum hoſtibus obijciebat, quo ratior in patriã reuerteret adeo multitudiuem oderat & reformidabat ob eius ſæuitiã. Tantæ autem iuſtitiæ pius fuit vt multi reges multæque nationes poſitis eius iuſſu armis ad hominem cõtrouerſias ſuas liteſque deferrent, eiuſdemque ſententiæ ſtatim parerent. Ob hæc autem merita quæ maxima ſunt populus Romanus mortuo & flamminem & circenſes & templum & ſodales Antonianos lachrymãtibus omnibus conſtituit, at Higinius vrbis Romæ epiſcopus tum maxime clerũ prudenter in ordinem redegit, gradus diſtribuit, inſtituitque, ne templa ſine celebratione dedicarentur, neue augerentur diminuerenturque ſine arbitratu metropolitani vel epiſcopi. vetuit item ne tigna reliquave materies ad ædificanda templa congeſta in prophanos vſus conuerterentur, poſſe tamen ad ſtructuram alterius templi, vel cœnobij concedente epiſcopo transferri. Voluit item vnum ſaltem patrimum hunc anadochum appellamus, vnamve matrimam baptiſmo intereſſe, ſic enim eos appellant qui infantes tenent dum baptizantur. Licet re vera patrimus & matrima aliud ſignificent. Eſt enim patrimus, teſte Feſto, qui cum pater ſit patrem adhuc habeat, idem de matrima dicendum eſt. inſtituit prçterea ne metropolitanus, epiſcopum prouinciæ ſuæ alicuius criminis reum faceret, & damnaret, niſi prius a prouincialibus epiſcopis cauſa diſcuſſa & cognita fuiſſet, Sunt tamen qui hoc poſtre

Higinij cõmendacio.

mum Pelagio pontifici aſcribunt. Huius quoque tẽpore fuit & Polycarpus, Ioannis apoſtoli diſcipulus ſmyrneus epiſcopus ab eo creatus ac totius Aſię religione & doctrina tum facile princeps. Is autem Romam veniens plurimos fidelium Martionis & Valentini falſa perſuaſione deceptos ad fidem reduxit. Cum autem Martion forte huic abuiam factus diceret me ne cognoſcis? Reſpondit cognoſco quidem primogenitum diaboli. Negabat enim patrem chriſti deum eſſe creatorem qui per filium mundum fecerat. poſtea vero imperante. M. Antonino & .L. Aurelio commodo quarta poſt Neronem perſecutione Smyrne ſedente pro conſule igni crematus eſt. Melito quoque Aſianus ſardenſis epiſcopus Frontoniſque oratoris diſcipulus librum de doctrina chriſtiana M. Antonino tradidit. Huius ingenium Tertullianus mirum in modum laudat, dicitque a pleriſque noſtrorum propheram habitum eſſe ſcripſit & Theophilus Antiochenſis Eccleſiæ epiſcopus librum contra Martionem imperante. M. Antonino ſcripſit & librum contra Hermogenis hæreſim, qui materiã nõ naturam introducens deo, nõn autẽ naturæ eandem cõparauit materiã elemẽtorũ & deũ appellãs. Higini⁹ aũt bene de eccleſia dei merit⁹ cũ ordinatiões ter decẽbri mẽſe habuiſſet creaſſetq́ preſbyteros. xv. diaconesv. epiſcopos. vi. martyrio coronat̃, & apud beati Petri corp⁹ i vaticano ſepelit̃. iiij. id⁹ Ianuarij. Sedit annos. iiij. mẽſes. iij. dies. iiij. ſedes aũt quatriduo tũ vacat

Polycarp⁹

Martion herẹticus.

Melito

Tertulian⁹

Theophil⁹.

Hermogenes hereticus.

¶Pius .I.

PIus natione Italus, patria agleiẽſis, patre Ruffino. M. Antonini veri tempora attigit: qui tum vna cum. L. Aurelio commodo fratre annis. xix. imperium æquo iure adminiſtra-

uit. Bellum autem contra Parthos ſimul ſuſceptum admiralili virtute & felicitate geſſerunt de hoſtibus que triumpharunt. verum non ita multo poſt apoplexiæ morbo e medio ſublato cõmodo fratre: Antoninus ſolus imperium obtinet, quem certe ob eius præſtantem in omni genere virtutis animũ Mirari facilius quam laudare licet. Hic enim & quia a teneris annis eiuſdem animi eiuſdemque vultus in qua vis fortuna ſemper eſt habitus: & quia benignitas naturæ cum doctrina a Colatino Frontone oratore habita in eodem viro certabat: ab omnibus philoſoph⁹ merito appellatus eſt. Platonis ſententia quam ſemper Capitolia teſte in ore habuit ſæpius repetita: tũ demũ florere ciuitates. Si aut philoſophi imperarent aut imperantes philoſopharẽtur. Adeo aũt doctrinę auidus fuit, vt imperator etiam Apolloniũ philoſophum & Sextum Plutarchi nepotem legentem audiuerit. Frontonis quoque præceptoris ſtatuam honoris cauſa in ſenatu collocauit. Hoc tempore Pius Pontifex conſuetudinem & quidem magnam cum Hermete habuit: qui librum ſcripſit titulo paſtoris inſignitum, quo quidem in libro Angelus paſtoris perſonam induens ei mandat, vt omnibus perſuadeat paſcha die dominico celebrari quod etiam fecit. Cõſtituit item Pius ne hæreticus quiſpiam ex iudæorum hæreſi ſuſciperetur & baptizaretur. Rogatu vero praxedis ſanctiſſimæ fœminæ thermas nouati in vico Patricij in honorem ſororis ſuæ Diuæ Pudentianæ dedicauit. Multaque dona huic templo obtulit, ac ſæpius eodem in loco ſacrificium Deo præſtitit. Vbi & fontem baptiſmi conſtituit ac benedicens conſecrauit: multoſque venientes ad fidem in nomine trinitatis baptizauit. Illis quoque pœnam

Frontonis ſtatua.

Hermes.

Cõſtitutiones Pij.

cōſtituit qui negligentes ſunt in attractando Chriſti ſanguine &corpore: penitentiam inquit agant.xl.diebus quorum negligentia in terram aliquid deciderit: ſi ſuper altare tribus diebus: ſi ſuper linteum quatuor, Si aliud lintheum.ix. diebus. Vbicunque deciderit ſi recipi poteſt lambatur: ſin ſecus aut lauetur aut radiatur: lotum & raſum aut comburatur aut in ſacrarium reponatur. Huius tempore in prçcio eſt habitus Apollinaris Aſiæ hieropolitanus epiſcopus, qui inſigne volumen de fide Chriſti.M. Antonio ſecundo tradidit. Scripſit & in Cataphrigas qui nunc etiam cum priſca & Maximilla inſaniebant vaticinantes, incipiente tamen Montano, quorum omnium hæc erat opinio aduentum ſpiritus ſancti nō in Apoſtolis, ſed in ſe traditum fuiſſe. Illis quoque temporibus laudabatur, & Tatianus vir doctiſſimus quādiu ab opinione Iuſtini martyris præceptoris ſui non diſceſſit. Nam poſtea inflatus opinione ſui nouam hæreſim condidit, quam poſtea ſæuerus auxit. Vnde ſæueriani appellati. Ii vinum non bibunt, carnes faſtidiunt, & vetus teſtamentum, ac reſurrectionem non recipiunt. Præterea vero Philippus Cretenſis epiſcopus praeclarum contra Martionem librum hoc tempore çdidit. Nam ſicuti dixi Martioniſtæ cerdonis dogma ſequebantur. Scripſit & muſanus librum contra quoſdam qui ad Eucratiatarū hæreſim declinabant, horum quidem opinio cum ſæuerianis cōuenit omnem niſi coitum ſpurcum putabāt ciboſq; damnabant, quos deus generi humano propoſuit. At vero Pius vbi in ordinationibus ſuis, quae quinq; fuere mēſe decēbri presbyteros decē, & nouē diaconos vnū &.xx. epiſcopos.x. creaſſet martyrio coronatur & apud B. petri corp⁹ in Vaticano ſepelit

Hæc poena inſeritur in c.ſi p negligentiā de cōſec.diſt. ij.

Apollinarius.

Cataphriges.

Philippus

v. idus Iulij. Sedit vero annis vndecim mẽſibus quatuor, diebus tribus. Vacauit tum ſedes dies. xiij.

❡Anicetus .I.

ANicetus natione Syrus, patre Ioanne de vico Murco vel vt Damaſo placet, Humiſia eiuſdem Antonini veri tempore fuit de quo in Pio diximus, quem quidem Antoninũ philoſophia nequaquam a rebus in bello gerendis retardauit, Nam Germanos marcomamos ſquados ſarmatas ingenti virtute & felicitate vna cum filio Cõmodo Antonino ſuperauit, ac triũphũ egit. Iturus autem ad hoc bellum cum non haberet. vnde ſtipendia militibus præberet ex hauſtu ærario omnem imperatoriam ſupellectilem omnemq; ornatum vxoris in foro Traiani haſtę ſubiecit. Verum cum poſtea ſuperato hoſte in patriam rediſſet emptoribus precia reſtituit. Nemini tamen moleſtus fuit qui reddere empta noluiſſet, parta victoria in omnes de republica, meritos liberalis fuit. Tributa quibuſdam prouincijs remiſit. fiſcalium titulorum monumenta in foro congeſta cremari iuſſit, leges ſęueriores nouis conſtitutionibus tẽperauit. His rebus geſtis factũ eſt vt ab oĩbus ita diligeretur, amareturq; vt ſacrilegi nomẽ incurreret, qui eius imaginẽ domi nõ habuiſſet. Anicetus autẽ Eccleſię Romanę cõſulẽs ne moribus petulantium quorũdam labefactaretur, inſtituit ne clericus vllo modo comã nutriret ſecundũ Apoſtoli præceptum, neve epiſcopus conſecrari poſſet a paucioribus q̃ a tribus eiuſdem ordinis viris, quod poſtea Nicena Synodus cõfirmauit. Vbi vero metropolitanus cõſecrandus eſt omnes prouinciales intereſſe debẽr. Statuit pręterea, vt Ptolomeus ait, ne epiſ-

[Margin: imperatoris liberalitas.]

[Margin: De eo agit apud canoniſtas in .c. violatores xxv. q. i.]

pus crimen Metropolitani ſui ad alium quã ad primatẽ, aut ad ſedem apoſtolicam deferret, quod & dicta ſynodus: & auctoritas ſummorum pontificũ deinceps confirmauit. Eiuſdem etiam inſtitutum fuit ne archiepiſcopi niſi ex ſingulari titulo primates nominarentur. Ii autem merito patriarchę vocantur, Cęteri autem archiepiſcopi nominẽtur, vel vt quidã volunt metropolitani. Huius temporibus Hegiſippus laudator fidei noſtræ fuiſſe dicitur qui omnem a paſſione domini vſq; ad ſuam ætatem eccleſiaſticorum operum texuit hyſtoriam ſermone ſimplici, vt quorum vitam quã diligẽtiſſime obſeruauit eorũ quoq; dicẽdi genus imitaretur. Affirmat autem ſe Romam Aniceti tẽpore decimi poſt Petrum epiſcopi perueniſſe, ac perſeueraſſe vſq; ad Eleutheriũ: qui Aniceti quodam diaconus fuerat. Multa vero in idolatras ſcripſit. quid tumulos mortuis templaq; facerent, vt Hadrianus qui in honorem Antinoi ſerui quem in delitiis habuerat gymniacum agona cõſtituit apud Antinoum ciuitatem, quam de nomine ipſius conditam vocauit, ac prophetas in tẽplo ſtatuit. Sũt qui & Dionyſium huius ætate fuiſſe dicant. Variantur hoc loco tempora cũ alii Pium: alii anicetum præponant. Variantur & hyſtoriæ, vtcunq; ſit in tam remota hyſtoria tantaq; maiorũ negligentia ſatius erit res ipſas pauloãte vel poſt geſtas aliqua ex parte attingere quã eas omnino prætermittere. Anicetus autẽ vbi ex ordinationibus quinq; quas menſe decembri habuit preſbyteros. xix. diaconos quatuor, epiſcopos nouẽ creaſſet, martyrio coronatus ac ſepultus eſt in calixti cęmiterio via appia. xv. kal. Maii. Sedit annos menſes. iiii. dies tres. Sedes vero dies. xvii. poſt eius mortẽ vacat.

Antonius cōmodus.

SOter natione Campanus patria fundanus ex patre Concordio .L. Antonio Cōmodo imperante fuit. Hic enim omnibus incommodus, vt Lāpridius ait nil cōmune cū patrę ha buit niſi quod & ipſe cōtra Germanos adiuuantibus chriſtianis militibus feliciter pugnauit, In eo bello cū exercitus commodi penuria aquæ laboraret ferunt pre cibus chriſtianorū militū aquam diuinitus e cœlo miſſam pluraqȝ fulmina in Germanos & Sarmatas cecidiſſe/ quod etiam imperator ipſe accidiſſe literis ſuis teſtatus eſt. Cæterum ad vrbem rediens, in omnia luxuriæ & obſcęnitatis dedecora prolabitur nihil virtutis & pietatis habens. Gladiatorijs quoqȝ armis in ludo nerone imitatus depugnauit. In amphiteatro feris ſeſe frequēter obiecit. Plurimos quoqȝ Senatores interfecit, & eos maxime quos nobilitate induſtriaque excellere animauertit. Soter autem a tantis malis animam ad rem diuinam conuertens/ inſtituit ne monacha vlla pallam attrectaret neue thus in aceram poneret dum ſacrificia fierent. Eius extabat epiſtola hac de re ſcripta ad epiſcopos italiæ. Inſtituit itē ne legitima haberetur vxor niſi cui ſacerdos ex inſtituto benedixiſſet, & quam parentes ſolēdi pōpa more chriſtiana nō marito collocaſſent, quamqȝ etiā paranymphæ de more cuſtodiuiſſent. Hoc autem conſtituit multa pericula reijciens quæ in nouas nuptias cadere ſolent: ex prǽſtigijs & magicis artibus quorūdam improborū. Gratianus tamen hoc decretū Euariſto aſcribit. Veri vero ſit attribuendū legētes diiudicent. Non enim multum refert illi, ne an hinc attribuatur Soteris temporibus fuiſſe. Dionyſium corinthiorum epiſcopum ſcribit Euſebius qui tātę eloquētię & induſtrię fuit, vt non ſolū ſuę ciuitatis & prouin-

Soteris cōmēdat[9] Mos nubendi.

Dionyſi[9].

e populos verū etiam aliarū vrbiū ac prouinciarū piſcopos ſuis epiſtolis erudiret. Inſtructus enim Pau apoſtoli doctria. Faciliime potuit ſanctitate & eru tione alios in officio continere. Multa & Theodo on genere Aſianus Tatiani diſcipulus ad laudē re gionis noſtræ cū ſcripſit. Maxime vero appellē hæ eticū ſcriptis ſuis percōmode irridet: quid deū quē oleret ignorare ſe diceret. Affirmabat em̄ Chriſtū non deum in veritate, ſed hominē in phantaſia ap paruiſſe. Non deſunt qui dicant cataphrygarum hæ reſim hoc tēpore ortā auctore mōtano. Clemens pręterea Alexādrinę eccleſię preſbyter multa cōſcripſit, e quibus illa ſunt ſtromatū id eſt varietatū libri octo. hypotypoſeon, id eſt, in formationū libri totidē. Cōtragētes vnus, Huius autē diſcipulū originē fuiſſe conſtat. Huius quoq; ætati, & Pinetum Cretenſem virū eloquētiſſimū, & Oppianū qui alieutica ſcripſit poetam inſignem, & Herodianum grammaticum, quidam aſcribūt. Soter autem vbi per ordinationes quinque, menſe decembri habitas preſbyteros octo, diaconos nouem, epiſcopos. xi. creaſſet, moritur, ac ſepelitur via appia in cœmiterio Calixti, Sedit annos nouem, menſes tres, dies vnum &. xx. vacat tum ſe des dies totidem.

Theodocion.

Clemens.

Pinetus.

❡Eleutherius .I.

Eleutherius natione græcus patria Nicopolitanus patre Abundio temporibus. L. Antonini cōmodi fuit: cuius flagitioſæ vitæ vrbs ipſa pœnā tulit. Nam capitoliū fulmine ictū vna cum egregia illa Bibliotheca maiorum cura parata concrematur. Aedes quoq; in proximo ſitæ eā dem calamitatem ſenſere. Exortum eſt deinde aliud incendium quo & ædes veſtæ & palatiū bonaq; vr-

Capitoliū, Vulcani ictibus concutitur.

bis pars exuſta eſt, ac ſolo æquata. Tantæ præterea temeritatis fuit, vt & ſuæ imaginis caput coloſſo per magno & egregio priore detracto imponi iuſſerit, & menſem decembrem ac imitationem Auguſti Cæſaris cõmodũ appellari voluerit: quę omnia poſt mortẽ eo abrogata ſunt. Ipſeq; mortuus etiã humani generis hoſtis adiudicatus eſt. Adeo eius vita flagitijs contaminata oĩbus erat odio. Strãgulatus in domo veſtaliũ duodecimo ĩperij ſui anno & mẽſe ſeptimo e medio ſublatus eſt. Eleutherius aũt quem diximus ſoteri ſucceſſiſſe initio pontificatu ſtatim epiſtolã accepit a Lucio rege Britanno, qua rogabatur, vt ſe ac ſuos in chriſtianorum numerũ reciperet. Quare fugatium, & Damianum viros optimos eo miſit qui regẽ ipſum, ac populũ baptizarent. Erãt tũ in Britannia pontifices quinq; &.xx. Flammines vocabant. Inter hos autem tres archiflammines habebantur: quorum in loco archiepiſcopi tres cõſtituti ſunt, vt Ptolomeus ait. Protoflamminũ vero loco primitiua eccleſia patriarchas inſtituit. Idẽ etiam ſtatuit, ne quis ob ſuperſtitionem cibi genus vllum reſpueret, quo humana conſuetudo veſceretur. Noluit prętcrea quempiam de gradu ſuo deijci, niſi accuſatus reus criminis cõuinceretur. Exẽplo ſaluatoris qui errorem iudæ licet rei nondum tamen conuicti ita ęquo animo tulit, vt quicquid interim egiſſet pro dignitate apparatus ratũ firmumq; mãſerit. Prohibuit etiam ne abſcente eo quem accuſator reum facit vlla in cauſa decerneretur, quam quidem ſententiam & Damaſus Pontifex, & ius pontificium poſtea confirmauit. Huius autem pontificatu: & eccleſijs pax data eſt ac quies, & nomen chriſtianum per omnem terram mirum inmodum auctũ, Romę potiſſimum vbi multi ex nobilitate romana cum cõiu-

Mors Imperatoris.

Eleutherij cõmendatio.

Damaſus Pontifex.

gibus & liberis in fidem recepti baptiſmi characte- e notati ſunt. Solus vero Appollonius orator inſi- gnis martyrium tũ paſſus eſt, habita prius oratiõe de audibus chriſtianæ fidei, quod illis tẽporibus capita e habebatur. Mortuo Appolonio multæ hæreſes in aluere. Martionis quippe ſecta varie diuiſa eſt. alij. n. num principium fatebãtur. alij duo. alij tria, & tres aturas confirmantes fidem prophetis abrogabant. lorinus quoq; & Blaſco noua contra veritatem ma hinabãtur figmenta. Deum creaſſe mala contra il- d Deus omia bona fecit. Contra hos ſenſere Quo tiani affirmantes deum non creaſſe mala, contra id uod ſcriptum eſt. ego ſum Deus creans malum. Sũt ui dicant & Gallenum Pargamenũ medicũ inſignẽ Iulianum legumlatorem, & Frontonem rhetorem s temporibus fuiſſe, quod ego in tanta perturbatio tẽporum & hyſtoriç, nec affirmo, nec refello. De odeſto vero & Bardeſane affirmare auſim, quorum ter in martionẽ ſcripſit, alter vero in Valẽtinũ. Nã ius primum ſectator fuerat eius, poſtea confutator ctus eſt. Hunc Hieronymus concitatiſſimum indi- ndo fuiſſe affirmat, cũ eius ſcripta ex Syria lingua grçcam conuerſa vidiſſet, & ſi inquit, tanta vis eſt terpretatione quantam putabimus eſſe in ſermone oprio. Eleutherius autẽ vbi ex tribus ordinationi- s menſe decẽbri habitis presbiteros. xij. diaconos to, epiſcopos. xv. creaſſet, moritur, & apud B. petri rpus ſepelitur. vij. kal. Iunij. Sedit aũt annos quin- cim menſes. iij. dies duos. Vacat tum ſedes dies. v.

Appollo- ni⁹ martyr

Turba hæreticorum Modeſtus Bardezanẽ

Victor . I.

VIctor natione apher patre felice Fuiſſe Helij Pertinacij tempore creditur, qui quidem he llus cum grandis natu eſſet (ſeptuageſimum

Helius imperator.

enim agebat annū)ex prefecto vrbis quē magiſtratum tum gerebat, Senatus conſulto imperator creatur. Rogatus deinde vt & vxorē auguſtam faceret, & filium cæſarē appellaret, id facere recuſauit teſtatus ſufficere qđ ipſe imparet inuitus. At vero qm̄ in imperatore nihil auaritia turpius eſt, cū illiberalis ac ſordib⁹ haberetur qđ dimidiatas lactucas & cardos cōuiuis apponeret, nemine contradicēte. A iuliano iuris perito in palatio occiditur, ipernſui menſe ſexto. Hic eſt ille Iulianus qui perpetuū edictū cōpoſuit, quiq; vij. mēſe poſteaq̄ ipare cœperat apud Pontē miluiū vict⁹ a Seuero ciuili bello & īterfectus eſt. At victor pōtifex reipu. Chriſtianę vt par erat curā gerēs cōſtituit vt paſcha dominico die celebrarēt ex Eleutherij ſentētia vt Damaſus ait a. xiiij. Luna primi mēſis vſq; in. xxi. cuius decretis obtēperās Theophilus Paleſtinę vrbis eps̄ cōtra eos ſcripſit qui. xiiij. luna cum iudęis paſcha celebrabāt. In hanc vero opinionē inuectus eſt Palycrates epheſiorū epiſcopus qui ex vetere cōſuetudīe. xiiij. luna cū iudęis paſcha celebrabat. Se em̄ apoſtoli Ioannis & veterum auctoritatē ſecum oſtendit. Nos inquit inuiolabilē celebremus diē neq; addētes quicquā nec diminuētes. Hāc vero opinionem ſecutus eſt Philippus hierapoli mortuus: hāc Ioannes qui ſupra pectus domini recubuit & pōtifex eius fuit auream laminam in fronte portans. Hāc polycarpus, Traſeas, Melito, & narciſſus hieroſolymitanę eccleſię epiſcopus. Idē quoq; Victor decreuit vt in quauis aqua baptiſmum petentes baptizarētur ſi neceſſitas inſtaret, hanc obrem quidam exiſtimāt cōciliū in alexādria palęſtinę habitum eſſe, cui theophilus berenius, Narciſſus, Polycarpus, Bacillus, Aſianę prouinciæ inſignes epī interfuere. Res tn̄ integra in

Iulianus iureconſultus.

Damaſus Theophilus.

Polycrates.

decretum victoris.

cenū cōciliū trāſlata ī q̄ etiā cōſtitutum eſt vt paſcha oſt quartā decimā lunā celebraret ne iudæos imiri videremur. Fuere hui⁹ pōtificis tpe multi doctiſ niviri. Nā & appion cū hexamerō fecit, & Paulus mmoſetanus vnā cū Theodoto coriario exiſtimauit duatorē purū hominē fuiſſe: & Sext⁹ de reſurrectiōe ōſcripſit & Arabianus opuſcula ędidit ad xpianā do trinā pertinētia. Iudas quoq; chriſtoriographiā ſupe iorū temporū vſq; ad decimū ſęueri annū cōſcripſit n quantum erroris arguitur ꝙ aduentū Antichiſti uis tēporibus futurū dixerit. In quem errorem ideo ncurriſſe putamus quod & vitia hoīm & crudelitatē eo peruenisse cernebat, vt diutius tolerari humanū genus a deo nō poſſet. Quæ res & Lactantiū poſtea & Auguſtinū fefellit. Victor aūt cōpoſitis etiā qbuſ dā de religione voluminibus martyrio coronatus, & apud beatū Petrū in vaticano ſepelitur, cuius diē feſtū. v. kal. auguſti celebramus. Sedit aūt annis. x. mēſibus tribus, diebus. x. Et ſedes dies. xij. tum vatat.

Cōſtitutio paſchæ

Appion.

Paulus ſamoſetanus.

Sextus

Arabian⁹.

¶ Zepherinus .I.

Zepherinus natione romanus ex patre habūdio Sęueri tēporibus fuit, Qui gnē Apher ex oppido lepti vna cū imperio cognomen tū pertinacis a Iuliano cęſo accepit. Is enim fiſci procurator: mox tribunus militaris per gradus alios vſq; ad imperium peruenit. Parcus admodū, natura ſæuus. Multis bellis acceſſitus fortiſſime quidem rempu. licet laborioſiſſime gubernauit. At bellicam gloriam laudem quoq; literarum addidit, philoſophiæ admodum ſtudioſus. Foris parthos & Adiabenos ſuperat. Arabas autē interiores ita cecidit vt regione eorum prouinciam romanam faceret. Hanc obrem triūphās, vt in eius arcū ſub capitolio poſitō adhuc

Sęuerus Imperator.

apparet Parthicus Arobicus Adiabenicus cognomi natur. Aedificijs præterea publicis vrbem exorna- uit. Nam & thermas Sæuerianas & ſeptizoniū extr u xit nō longe a Circo maximo palatinum inter & cælium montem. Paulū autem abfuit, quin pauli.ij. pon tificis iuſſu lapicidæ quidem ſuperioribus annis eam partem ſeptizonij, quæ adhuc extat, demolirentur.

Seuerinicō mendatio.

ſeptizoniū

At zepherinus pōtifex rei diuinæ magis q̄ humanæ intentus conſtituit, vt aſtantibus clericis & laicis fide libus & leuita & ſacerdos ordinaretur, quod poſtea ī chalcedonenſi concilio confirmatum eſt. Statuit item vt conſecratio diuini ſanguinis in vitreo vaſe, nō au tem in ligneo, vt antea fieret. Hæc quoque inſtitu- tio ſequentibus temporibus immutata eſt, vetitum enim eſt, vt neq; in ligno fieret, propter raritatē quā ſacramentum inhibitur. Neq; in vitro propter fragi litatem, neq; ex metallo ob tetrum ſaporem, quem inde cōcipit, ſed fieri voluere ex auro argētove, aut ex ſtanno, vt in Triburienſi, & renienſi concilio ſcri- ptum apparet. Idē præterea inſtituit, vt omnes chri- ſtiani annos pubertatis attingentes, ſingulis annis ī ſo lēni die paſcæ publice communicarēt, quod quidem inſtitutum innocētius tertius, deinceps non ad cōmu nionem ſolū, verū etiā ad cōfeſſionem delictorū tra duxit. Mandauit itē, ne eps vel a patriarcha, vel a pri mate, vel a metropolitano ſuo in iudicium vocatus ſine auctoritate apoſtolica damnaretur. Voluit po- ſtremo presbiteros omēs adeſſe celebrāte epo, quod etiam, vt dictum eſt. Euariſto placuit. Hui⁹ autē tem- poribus fuere & heraclitus, qui in apoſtolum cōmen tarios ſcripſit. Et maximus, qui famoſam queſtionem inſigni volumine diſcuſſit, & Candidus qui hexame tron compoſuit. & Origines, qui decimo Sæueri Per

Iſtud ē trās latum in.c. vaſa de cō ſecra, diſt, i.

Heraclitus
Maximus
Candidus.
Originis laudes.

inacis anno perſecutione in xp̄ianos mota leonida
atre interempto, quem ipſe adoleſcens ad martyriū
dhortatus eſt: cum ſe fratribus & matre vidua pau-
er relinquitur, redactis in fiſcū paternis bonis quod
hriſtum verum deum profiterentur. Vnde gram-
natica ſibi ac ſuis victū queſiuit. Diſcipulū autē Plu-
archum habuit, qui poſtea martyrio coronatus eſt.
otus deinde ad religionem conuerſus catethizandi
oc eſt prædicandi officium habuit. Tanti autem in-
enij fuit vt nulla eum lingua nulla literatura latue-
t, Mira vtebatur continentia in cibo & potu, abſtinē
a in rebus alienis. Nam & paupertatem chriſti imita
s eſt, & multis annis nudis ambulauit pedibus, il-
d quoq; quod in euangelio dicitur ſecutus eſt, & ſi
ierile habetur, quia ſunt eunuchi qui ſeipſos caſtra-
rūt propter regnum dei. Huius virtutem pleriq;
iitati martyrium pro fide chriſti æquo animo paſſi Potamie-
it, maxime vero potamiena mulier, calida pice in na.
our eius fuſa. Zepherinus autem cū ex ordinatio-
ous. iiij. menſe decembri habitis p̄ſbyteros. xiij. dia
ios. vij. ep̄os. xiij. creaſſet. Martyriū paſſus tēpore
eri in via Appia non longe a cœmiterio Calixti
elitur. vij. kal. Septēbris. Sedit autem annos octo
ſes ſeptem, dies decem. Vacat tum ſedes dies. vi.

Calixtus .I.

Alixtus natione romanus patre Domitio ex regione vrbis Rauennatum vſq; ad ſeueri tempora peruenit, cuius cū animo fortuna mutata eſt. Nam vbi quintus a Nero ne per-
tionem in xp̄ianos mouet continuo varijs peri-
s & bellis diſtrahitur, hinc a poſcennio nigro qui
gnos in Syria motus concitauerat: hinc a Clodio
no quē tamē in gallia nō in cruento prælio ſupe-

rauit, indevero in Britanniā profectus deficientibus fere ſocijs omnibus varijs caſibus afflictatus apud Eburacum Galliæ moritur: anno imperij ſui. xvii. Duobus filijs relictis. Baſſiano & Geta: quorum Geta hoſtis publicus iudicat⁹ eſt, ac interfectus, cū ob vitā eius omnibus probris cōtaminatum, tam vel maxime, quia papynianum iuris ciuilis, alterū aſyllū ſua manu necauerat. At Baſſianus ſumpto a ſenatu Antonini nomine imperio potitus eſt, ac caracallæ cognomen, tū accepit a genere veſtis quam populo dono dedit. Is autem patre aſperior & oīm libidine intēperantior, nullum genus facinoris in vita prætermiſit. Nam & fratrem Getā occidiſſe putatur, licet Geticum triumphum eius nomine duxerit, & nouercā ſuam in vxorem duxit. Nihil egregium de ſe reliqt præter thermas Antoninas, quas ipſe incoauit, & Alexander perfecit. Muniuit & viam nouam. Eos præterea capitali pœna affecit, qui remedia quartanis ac tertianis collo geſtarent. Dānati præterea ab eo ſunt, q ad ſtatuas minxiſſent. Hic poſtremo dū bellū in parthos mouet inter Edeſſem & Caras ab hoſtibus circūuētus occidit. Septimo imperij ſui anno dū leuād; veſicę cā ex equo deſcēdiſſet. Calixt⁹ aūt pontif. in tāta rerū pturbatiōe tāq̄ ſceleratis imꝑatorib⁹ nequaq̄ ab inſtituto ſuo diſcedēs cōſtituit, vt ter ī anno ieiunaret̄ die ſabbati ꝑferti frumenti vini & olei gr̄a ſecūdū ꝓphetā, videlicet. iiij. mēſe. vij. & x. anno inchoādo annū hebręorū more, verū poſtea mutata ſētētia id in. iiij. anni tēpora trāſtulit, in vernale. ſ. eſt iuale autūnale & hyemale: qbus tēporibus deinceps ratio ſacrorū ordinū habita eſt cū antea id quidem tantum modo decembri menſe fieri conſueuiſſet. Idē quoq; inſtituit, ne clericorū delatores, & accuſa-

Papinian⁹ iurecōſult⁹

Baſſianus caracalla.

Geta.

Calixti cōſtituta.

Ieiunium. Quatuor tēporū inſtitutio.

tores vel infantes, vel ſuſpecti, vel inimici in accuſa
tionib⁹ & iudicijs reciperētur. Eos vero hęreticos pu
tauit, qui arbitrantur ſacerdotes poſt crimen admiſ
ſum etiam, ſi dignā pœnitētiam ſubijſſent ad priſti-
nos honores redire nō poſſe. Hūc ædificaſſe baſilicā
in tranſtyberina regione in honorē beatę virginis;
Damaſus ſcribit, Non tamen crediderim hanc illā
eſſe quā hodie tā celebrem & amplā cernimus, cum
ea tēpeſtate ob crebras perſecutiones occulta eſſent
ōmnia & ſacella potius atq; eadē abdita & plerunq;
ſubterranea q̄ apertis in locis ac publicis fierent. Cę
miteriū quoq; de ſuo nomine condidit via appia, eo
loco vbi multorum martyrum cineres antea repo
ſiti fuerant. Vnde mirum cuipiā videri nō debet ſi
prius multos eiſdem in locis ſepultos diximus, cum
nomē illud poſtea a notiore perſona traxerit. Inuiſi
ego hęc loca cū amicis quibuſdā religiōis cauſa. Vi-
ſunt adhuc cineres & oſſa martyrū, viſuntur ſacella
vbi priuatim ſacrificia fierēt, q̄ publice quorūdā im
peratorū ædicto exhiberi deo nō poterāt. Huius tē-
poribus fuit Tertullianus apher centurionis ꝓcōſu-
laris filius, quē hieronymus primū poſt victorem & Tertullianus.
apollonium inter doctos latinos cōmemorat, acris
enim ingenij fuit, multa volumina ſcripſit. vidi ego
hieronymus inquit, paulū quēdā concordię qđ op-
pidū Italiæ eſt, qui ſe B. petri Cypriani notariū cum
ſe admodum adoleſcēs eſſet romę vidiſſe diceret,
referretq; cyprianū nunq̄ abſq; tertulliani lectione
vnā diē prętерijſſe. Is vero cū vſq; ad mediā ętatem
presbyter māſiſſet inuidia deiceps & cōtumelijs cle
ricorū rōanę vrbis ad mōtani doctrinā lapſus cōtra
eccleſiā volumia cōpoſuit, maxime vero de pudici
tia, de mōogamia, de ieiunijs. ſcripſit & cōtra apolli

num lib. vi. Eiſdem quoqꝫ tēporibus multa pręclare geſſit origenes. Nā & hebioniorū hęreſim impugnauit: qui & Chriſtū ex Ioſeph & maria natū puerū eſſe hominē dicebāt & legem iudaico ritu ſeruandā prędicabāt. Hoc idem & Symachus ſentiebat. Traduxit etiam ſua doctrina ad veram fidē Ambroſium quēdam Valētiniani dogmatis: vt ait Euſebius imitatorē vel vt Hieronymo placet. Martionitē cui pro theo Chriſto preſbytero liber origenis de martyrio inſcribit. Hūc quidē & ſi hoſtem ſibi porphyrius deſumpſerit chriſtiani nominis acerrimus perſecutor: ita tamē interdum laudat: vt nunc doctiſſimum philoſophorum principē vocet: & cū dicat eū omnia Platoni ſecreta cōſecutū: carpit tamē quod religioni Chriſtianæ ſe addixerit. Scripſiſſe Origenē ad ſex millia volumina librorū Hieronymus ipſe refert. Errauit tñ vt eidē & Aguſtino placet in plæriſqꝫ maxime vero in libro de principatu: quē periarchō appellauit, hūc vero & Pāphylus martyr & Euſebius & Ruffinus Aquilienſis preſbyter mirifice commendant. At Calixtus vbi ex ordinibus quinquies per menſem decembris actis preſbyteros. xvi. diaconos quatuor, epiſcopos octo creaſſet, martyrio coronatus eſt ac ſepultus in cęmiterio calopodij via aurelia, tertio ab vrbe miliario, pridie idus octobris. Sedit annos ſex, menſes decem, dies decem. vacat tum ſedes dies ſex.

Origenis Scripta & errata.

Alīj tenēt eum in ſuo ſepultū cœmiterio.

¶ Vrbanus .I.

Vrbanus natione Romanus, patre Pontiano M. Aurelio Antonino imperante fuit, Chriſti. ccxxvi. ab vrbe vero cōdita. D. cccc. & lxx. Hic autē putabatur Caracalleæ filius. erāt enim qui dicerent eum vulgo conceptum. Romam veniens magna omniū expectatione imperiū adeptus

Heliogabali nomē ſumpſit a ſole, cuius ſacerdos erat Helioga-
gdito tēplo Fœnices enim Heliogabalum ſolem vo balus.
cāt. Verū ita pręter expectationē is vixit, vt nullā de
ſe niſi flagitiorū totiuſq; obſcęnitatis memoriam reli-
querit. Nam & in virgines veſtales īcœſtū cōmiſit &
probroſas mulieres ſemper domi habuit. & iracūdia
incitatus ſabinū cōſularē virū ad quem Vlpianus ſcri
pſit e medio tolli iuſſit. Dignitates autem & honores
malis ac flagitio ſis cōmitt ebat, quos q̄dē ita aliquā-
do deridebat, vt cū ſecum accubuiſſent ſtratis folli-
bus in cœna eiſdemq; reflatis ſubito ſub menſa oēs
reperirētur. Ita autē inhoneſte ridebat, vt publice in
theatro ſolus audiretur. primus romanorum holoſe
rica veſte, menſis ac capſis argēteis vſus eſt. Admo-
nentibus amicis caueret ne ad inopiam redigeretur,
reſpōdit quid melius q̄ vt ipſe mihi hęres ſim & vxo
ri meæ? Eo veſaniæ interdū prouectus eſt, vt. x. m.
pōdo arachnearum collegerit, qua ex re dicębat ma
gnitudinē vrbis Romę comprehēdi poſſe exhibuit,
præterea. x. M. murum, mille muſtelas, mille ſorices.
Hac vero inſania adeo cōtēni ceptus eſt, vt tumultu
militari ex ortu ipſe cū matre necaretur. aiūt cū ei a
ſacerdotibus ſyrijs dictum eſſet vi moriturum, eum
paraſſe funē ſerico & cocco intortū, quo vitā laqueo
finiret. moritur autē. iiij. imperij ſui anno. quo tēpo-
re in palæſtina nicopolis vrbs, quæ prius Emaus di- Vrbs
catur condita eſt, legationis induſtriā eius rei gratia Emaus nūc
ſuſcipiente Africano rerū ac tēporum ſcriptore Vr- Nicopolis
banus vero qui huius mōſtri tēpore fuit, nō autē Dio
cletiani, vt quidā volūt multos ſanctitate vitæ & do
ctrina ſingulari ad fidem traduxit, inter hos autē va
lerianum virū præſtātiſſimuū beatę Cecilię ſpōſum,
& Tyburtiū eiuſdē Valeria in fratrē qui poſtea mar

tyriū cōſtāti animo tulere, quí conditionē etiā virgo ipſa ſubijt in domo paterna:iam antea ſuo rogatu ab vrbano deo dicata. eiuſdē quoq; vrbani inſtitutū fuit,vt eccleſia prędia ac fundos a fidelibus oblatos reciperet partireturq; prouētus clicis oībus viritim nihilq; cuiuſpiā priuatū eſſet ſed in cōe bonum, quod hodie obſoleuit, tāta eſt hominū rapacitas & libido. Sūt qui huic attribuūt diſtinctionē.iiij. tēporū ac ieiunij, quę antea confundebātur hoīm imperitia.Huius tēporibus triphonē Origenis auditorē fuiſſe conſtat qui librū pręcipue cōpoſuit de vacca ruffa in deuterونomio.Minutius itē felix inſignis tū romę cauſidicus dialogū ſcripſit,quo Chriſtianū & ethnicū diſputantes inducit. Scripſit & cōtra mathematicos,cuius etiā lactātius meminit. Alexander quoq; hieroſolymitanus ēps bibliothecā illā hieroſolymis tū inſtituit, vnde tm̄ laudis cōſecutus eſt Atvbi ex ordinationibus qnqe̅s mēſe decēbri habitis, presbyteros. ix. diaconos.v.epiſcopos.ix.creaſſet martyrio coronatus eſt,& ſepultus in cęmiterio pręextatí via tyburtina. Sedit annos.iiij.menſes.x.dies.xij.Sedes autem dies. xxx.tum vacat.

¶Pontianus .I.

¶Statuit pontianus vt pſalmi die noctuq; per omnes eccleſias decantarentur & vt ante miſſę celebrationem ſacerdos confiteor deo omnipotenti &c.pręmitteret.Et poſt hunc vt refert collector in ſuo tēporali faſciculo ſucceſſit Cyriacus.qui papatus ſublimitatem deſeruit,vt cum xi.M.virginum ad palmam martirij cōuolaret quamuis tamē temporis ratio hoc neutiquam ſinat,vti legenti patebit in hiſtoria pręlibatarū virginum.

PONtianus natione roman⁹ patre calphurnio temporibus Alexandri imperatoris fuit anno ab vrbe cõdita.dcccc.lxxiiij. anno vero chriſti.cc.& xlv.inter imperiũ vero heliogabali & alexandri tres impatores ſunt habiti Diadumenus,Macrin⁹,& albinus, quorũ nõia ꝑtermittere inſtituit, cũ quia parũ imperarunt:tum vel maxime quia nihil memoria dignũ geſſere.Solus tñ albin⁹ ob edacitatẽ nomẽ aliquid apud poſteros cõſecutus eſt, vt ait codrus qui cẽtũ pſica cãpana,decẽ melones hoſtiẽſes quĩgẽtas ficos paſſarias.cccc. oſtrea vna cœna cõedebat. Sed omittamus hęc mõſtra. ad Alexãdrũ venio vnicũ virtutis exẽplar,q̃ ſenatus ac militũ ſtudio imperator creatus ad cõponendã rẽp. vitio ſupiorũ principũ labefactatã aĩam adiecit, adiutores autẽ ad hanc rẽ habuit & iuliũ frontinũ virũ doctiſſimum vlpianũ & Paulũ viros in iure ciuili pręſtantiſſimos. Iuſtitiam vero ita coluit,vt nemo nũquã de illata ab eo iniuria quęſtus ſit. procul omi põpa & ambitione vixit, vnde ſemel tantũ dũ cõſuleſſet picta toga vſus eſt.Si quis aũt inter ſalutandũ caprę flexiſſet,aut blãdi⁹ aliquid dixiſſet vt adulator reiiciebatur,erat pręterea tãtæ prudentię,vt a nemine decipi poſſet.vnde turinũ qui munera acipiebat quod magnę eſſe auctoritatis apud imperatorem videretur in foro trãſitorio ad palũ alligatũ fumo necari iuſſit, ꝑcone clamãte fumo punitur,qui fumũ vendidit pecunias aũt quarũ mater Mamea,vt mulier ſtudioſa fuit oĩno cõtempſit gẽmas reiecit vt res muliebres.Dictitans in Virgilio quẽ Platonem poetarũ vocabat plures & meliores gẽmas eſſe. Lenonũ vectigal & meretricũ & exoletorum in ſacrũ erariũ inferri vetuit idq; ſumptibus publicis aſſignandũ cenſuit:quo & theatrũ &

Alexãdri imperij geſta præclariſſima.

Albini voracitas.

Contra adulatores.

circus & amphitearrũ & ſtadium inſtaurarentur. Statuas ſummorũ virorũ vndiq; cõquiſitas in foro trãſitorio locauit. Thermas vero antonini caracallæ: quę hodie antonianæ vocãtur perfecit & ornauit. Templũ xp̃o ædificare voluit eũq; inter deos recipere. Habuit p̃terea xp̃m ipſum abrach & orpheũ ĩ lario ſuo. Alexãder igit tot virtutib⁹ inſignis iuuenis admodũ imparator creat⁹, bellũ ſtatim contra perſas ſuſcepit, ac xerxẽ eorũ regẽ cõſtantiſſime vicit; diſciplinæ vero militaris adeo ſęuerus emendator fuit, vt quaſdã etiã integras legiões exauctorauerit, qua ſęueritate factũ eſt. vt militari tumultu apud magũtiacũ ĩ gallia occideretur. Pontianus aũt pontifex romanus inſtigantibus ſacrificulis idolorum, mãdato principis ab vrbe roma inſardiniã inſulã cum philippo preſbytero deportat: eo potiſſimũ tẽpore quo Origenes Germanũ preſbyterũ antiochenũ & Berillum arabiæ epiſcopũ ab hæreſi ad veritatẽ reduxit. Negabat berillus chriſtũ ante incarnationem fuiſſe aliqua opuſcula hic ſcripſit maxime vero ep̃las aliquot quibus origeni ꝓ ſana doctrina gratias agit. extat & dialogus origenis & berilli in quo berillũ hęreſeos arguit. Tanti autẽ ingenij fuit origenes & doctrinę vt ſeptem notarij ſibi inuicẽ ſuccedẽtes hoĩ vix ſufficerẽt. librarios habuit totidẽ & puellas apprĩe eruditas, quos oẽs ingenij copiã & vbertatẽ effũdẽdo defatigabat ab ãtiochia vero acceſſitus romã ad mãmea alexãdri m̃re in quã fili⁹ vni cepius fuit, in p̃cio hitus origenes; mulierẽ xp̃ianã fidẽ edoctã relinquẽs: antiochiã redijt. Pontianus vero multas calamitates & grauia tormẽta pro fide chriſti in Sardina paſſus tandẽ moritur, cuius corpus poſtea a fabiano pontifice Romam cum magna veneratione ac totius cleri ſupplicationibus reportatum eſt, ac

Põtianus.

berillus ad fidẽ cõuerſus

Origenis commendatio.

ſepultum via appia in Calixti cœmiterio. Hic autē ex ſacris ordinibus bis mēſe decēbri habitis, ſex pſbyteros, diaconos. v. epos ſex creauit. Vixit autē in pontificatu annis .ix. mēſibus. v. diebus .ij. vacat tū ſedes in martyrio eius dies. x.

Antherus .I.

ANtherus, vel alijs placet Antheros natione grę̨cus, patre romulo Pōtifex creatur. Maximino imperāte, qui anno ab vrbe cōdita. d.cccccl xxxvij. ex corpore militari, poſteaquam bellum in germania proſpere geſſerat ſine vlla ſenatus auctoritate imperator electus eſt. Fuit autē ingētis ſtaturę vir, adeo, vt pedes. viij. excederet, pedem habuit tantę magnitudinis, vt poſtea ī prouerbij locum ceſſerit, cum de lōgis & ineptis hominib⁹ loquimur. Maximini caligā requirit, ꝑ annulo autē vxoris dextrocherio vtebaẗ. Tantę vero bibacitatis erat, vt vini amphorā vna cœna biberet, verū cum Sextus a Nerone chriſtianos cędib⁹ pſequereẗ. iij. anno, poſteaꝙ regnare cęperat a pupiēno aqlię quā obſidebat vna cum filio Maximino interfectus perſecutioni ſimul & vitę finem impoſuit, māmeę mulieris chriſtianę & origenis mortē ꝑmaxime cupiēs. Ferūt in ea obſidiōe aquileienſes fœminas funes ex capillis ſuis feciſſe, cum nerui deeſſent, ad emittendas ſagittas, vnde in honorem matronarū templum Veneri caluę ſenatus dedicauit. Antherus autem prim⁹ ſtatuit, vt res geſtæ martyrum diligenter exquiſitę a notarijs ſcriberetur. Conſcriptas recōdi in ęrario eccleſiæ mandauit, propter maximū quēdā, qui martyrio coronatus eſt, ne vna cū vita bene agentiū memoria aboleretur, cēſuit item epm omiſſo primo epiſcopatu ad alium neceſſitatis cauſa, & vtilitatis non ſuiipſius, ſed creditarum ouiū poſſe transferri, interpo-

Maximin⁹

Bibacitas Maximini.

Virilitas mulierū aquileienſiū

ſita ſummi pontificis auctoritate, quod hodie a plerisq; cõtra fit, ad vtilitatem em̃ propriã reſpicientes immo voluptatẽ vt habeant vnde expilent ad vberiorem ſemper reſpiciũt, nõ quod oues & qua ratione paſcẽdę ſint quęrẽtes, quod eſt officiũ boni paſtoris, ſed ſciſcitantes quãtum ſingulis annis, inde exerpi poſſit, de cura animarũ parua fit mẽtio, de augendis prouentibus magna quo multa iumenta & pl'es ſeruos, ac eos quidẽ ignauos, & ſtolidos domi alant.

Iuli⁹ aphricanus.

Huius autẽ tẽporibus Iulius aphrican⁹ fuit ĩter ſcriptores nobilis, cõſtituta etiã, vt euſebi⁹ ait cęſare ſuo nomine inſigni bibliotheca, hęc ſub. M. Aurelio Antonino legationẽ ſuſcepit pro inſtauratione Emaus q̃ poſtea nicopolis appellata eſt, vt añ dixim⁹: ſcripſit itẽ epiſtolã ad originẽ qua oſtẽdit fabulã ſuſannę apud hebręos non haberi, cõtra quem poſtea origenes ob hanc rem grãdem epiſtolã ſcripſit. Genin⁹ quoq; antiochenę eccleſiæ presbiter & heraclias alexandrinę eccleſię põtifex, tum quidem in precio ſũt habiti. Anther⁹ vero vno tãtũmodo epiſcopo creato martyriũ ſubiẽs in cœmiterio calixti, via appia ſepelitur tertio nonis Ianuarij. ſedit annis. xi. mẽſe. i. diebus. xij. vacat tũ ſedes dies. xiij.

Suſannę fabula.

¶Fabianus .I.

Scite enarrat Io. le mayre in tractatu ſuo ſciſmatũ hos philippos Imperatores poſt interitionẽ pricipis eorũ gordiani cęſaris tyrãnidẽ decij eorũdẽ vaſſalli formidaſſe. quapropter vnanimi cõſenſu gazas imperatorias Fabiano erogauere. Q̃d factũ deci⁹ indigne ferẽs, ſecũdã in chriſticolas perſecutionẽ eſt aggreſſus. Ex quo actũ fuit, vt multa ſanctorũ corpora martyrio coronẽtur, & de eo habetur in. c. ſi quis contriſtatus. xci. diſtinct.

FAbianus natione romanus ex patre Fabio
a gordiano & philippo, vſq; ad Decium im Gordian⁹.
peratorem peruenit. Gordianus enim ipe-
rium adeptus, cum parthos iam erumpen-
tes ingenti clade ſuperaſſet ad triumphum rediēs a
philippis necatur, cuius hic fuit pręcipua laus, quod
ad.lx. duo milia librorum in bibliotheca habuiſſe di
citur. Philippus autē anno ab vrbe condita. D.cccc-
xcvij. reductis militum copijs e ſyria in italiam vna Philippi i-
cū filio philippo annos. v. imperat. hunc autem pri- peratores
mū imperatorē chriſtiani habuere, qui quidē myſte chriſtian⁹.
ria adire nunq̄ eſt auſus niſi cōfeſſus, poſt tertiū ve-
ro imperij ſui annū, mileſimus ab vrbe cōdita ann⁹
impletus eſt, vnde & ſęculares ludi celebrati ſunt. q
ę. quoq; anno repetebant, inſtituti a valerio publico
la poſt exactos reges, a ſeculo nomē ducētes, qđ eſt
humanæ vitę ſpaciū. Hi tñ decij fraude licet diuerſis
in locis interfecti ſunt. Nā philippus pater Veronę
romæ filius occiditur. Fabian⁹ aūt pōtifex. vij. diaco
nis regiōes diuiſit, qui a notarijs, martyrū res geſtas
colligerēt ad cęterorū exemplū qui chriſti fidē pro-
fitebātur. Itē quoq; in cœmiterijs pro dignitate mar
tyrū ædificauit. ſtatuit preterea, vt ſingulis quibuſq; Hęc trāſla
annis in cœna domini, chriſma renouaretur, ac vet⁹ ta ſunt i.c.
in eccleſia combureretur. hui⁹ tēpore exorta eſt no literis de
uatiana hęreſis nouatius enim vrbis romæ presbi- cōſecr. di-
ter ob cupiditatē ep̄atus oīa diuina atq; humana mi ſtinc. ij.
ſcebat, ne in manus cornelij, qui fabiano ſucceſſit pō
tificatus deueniret. ab eccleſia enim ſeparatus ſemet
ac ſuos puros. i. mundos appellabat, negabat apo-
ſtatas etiā pœnitentes recipiendos eſſe, hanc ob rem
ratione cōcilium. lx. epiſcoporū totidē presbytero-
rum cum diaconis pluribus habitū eſt, quo nouatij

opinio vt falſa improbatur, quod ſaluatoris exemplo nemini penitenti deneganda ſit venia. eiuſdē quoqꝫ temporibus origenes hæreſim quorundam ſuſtulit affirmantium animos hominū vna cum corporibus interire, rurſumqꝫ in anaſtaſi quā noſtri reſurrectionē vocāt vna cū corporibus ſuſcitari ſubſtulit & hæreſim belcheſatarum qui paulum apoſtolū omnino reſpuunt, quiqꝫ aſſerunt negātem in tormentis chriſtū nihil criminis habiturū, modo integri & recti ſit cordis, ſcripſit etiam idē autor in celſum epicurū chriſtianos impugnantem, litteras quoqꝫ de fide ad Philippū & Seuerā eius vxorem dedit. At Fabiano poſtremo de ordine fidei multa cōnſcripſit. Alexāder vero cappadoxiæ epiſcopus cum deſiderio ſacrorum locorū hieroſolymam perrexiſſet: cogitur a narciſſo eiuſdē vrbis epiſcopo iā ſene adminiſtrationē epiſcopatus ſecū ſuſcipere. Verū ſub Decio ardente perſecutione quo tēpore babylas. Anthiochiæ martyriū paſſus eſt cæſaream ductus ob cōfeſſionem Chriſti necatur, at fabianus pontifex: cui dum anthero ſucceſſor quęreretur, colūba vt creditum eſt ſupra caput aſtitit eiuſdem formæ qua illa viſa eſt quæ ſpiritum ſanctum ſupra caput ieſu apud Iordanem detulit. martyrio co natur vbi ex quinqꝫ ordinationibus menſe decembri habitis preſbyteros.ij.&.xx.diaconos.vij. epiſcopos xi.creaſſet, Sepultꝰ eſt aūt ī cœmiterio Calixti via appia.xiiij.kal. Februarij. Sedit an.xiiij.men.xi.dies.xi. Vacat autem ſedes diebus ſex

¶Cornelius.

¶Hic cornelius ſanxiuit vt ſacerdotes pro certa cauſa iurare poſſent ſi vellēt q̄ etiā tātæ fuit ſanctitatis vt ſuper morbū herculeū ſiue caducū ſingularem a domino acceperit poteſtatem;

Cornelius natiōe romanus patre caſtino Decīj temporibus fuit: qui e pānonia inferiorē ciuitate budę budalię vel nat⁹ interfęctis philippis imperiū ſumpſit: odio in xp̄ianos exardēs, p̄pter philippos eiuſdē ſectę imitatores. Verū cum poſtea biēnio cū filio cęſare imperaſſet: a barbaris opprimitur adeo vt eius cadauer nuſq̄ reptū ſit. Digno certe dānatus iudicio q̄ ſeptimā poſt neronis p̄ſecutionem in xp̄ianos mouens multos ſanctiſſimos viros interemit. Atvero ſub epiſcopatu cornelīj qui apoſtatas recipiendos cenſebat penitētes prę ſertim: nouatus nouatianū extra eccleſiam ordinauit, & in Aphrica Nicoſtratum, quamobrem cōfeſſores, qui a Cornelio ſeceſſerant cū maximo preſbytero ac moyſe ſentiētes ad eccleſiam reuerſi veri cōfeſſoris nomen adepti ſunt. Verū poſtea inſtantibus hęreticis cornelius centūcellas in exilium mittitur. Ad quem Cyprianus carthaginēſis ep̄s in carcerem coniectus literas mittit. quibus intellexit & amici calamitatem & exilīj ſui confirmationē. Extant & alię cypriani ad cornelium epiſtolę plenę religionis & fidei, ſed illa potiſſimum elegans habetur, quia nouatum diſcipulū quēdā ſuum accuſat & dānat. De eadē quoq; hęreſi & Dionyſius alexandrinę vrbis epiſcop⁹ origenis olim auditor ad corneliū ſcripſit. Nouatum prętereа alia epiſtola reprehēdit quod a cōmunione romanę eccleſiæ diſceſſiſſet, quod etiā ſe inuitum ad pontificatū obeundū diceret eſſe deductum. Tum ille. Si inuitus nouate vt dicis deſignat⁹ es, p̄babis, cū voles ſeceſſeris. Cornelius autē priuſq̄ in exiliū mitteretur inſtāte lucina matrona ſanctiſſima corpora Petri & Pauli e cathecūbis vbi min⁹ tuta eſſe videbantur noctu leuant, paulū lucina in prę

Nouatiorum error

Primū eccleſię ſciſma.

Cornelīj cōmendatio.

dio ſuo via hoſtienſi collocat eo loci vbi interfect⁹ fuerat. Petrum vero Corneli⁹ apud locum reponit vbi crucis martyrium ſubierat, in tẽplo apollinis ad radices aurei mõtis in vaticanio. iij. Kal. Iulij. At vero Decius vbi itellexit Cornelium litteras a Cypriano accepiſſe eũ a centum cellis romã perduci iubet, quẽ ita in telluris tẽplo aſtãte vrbis pfecto alloquit. ſic inquit, obſtinate vitã ducere inſtituiſti: vt neq; deos cures neq; pcepta vel minas pricipum timeas, & contra rẽp. litteras accipias ac mittas. Huic corneli⁹. De laudib⁹ chriſti de rõne redimẽdorũ animorũ, nõ de imminutione iperij littẽras accepi & reddidi. Tũ decius iratus ſanctiſſimũ virũ plũbatis cędi: gen⁹ id flagelli eſt, atq; deiceps ad templũ martis duci iubet, vt ſimulachrũ ei⁹ adoraret. id ſi facere abnueret pœna capitali afficeretur. At vir ſctũs dũ ad ſuppliciũ duceretur, oĩa bona ſua ſtephano archidiacono cõmiſit. Poſt hoc vero tertio nonas Maij obtrũcatur. Huius corpus btã lucia vna cũ qbuſdam clericis noctu ſepeliuit in arenario pdij ſui via appia non longe a cœmiterio calixti. Sunt qui ſcribant hunc põtificẽ ſub Gallo & voluſiano paſſum. At ego multo magis Damaſo credo q Decij iuſſu hoc factũ affirmat. Cornelius autẽ menſe decẽbri ſacrorum initiãdorũ poteſtatẽ bis fecit. Vnde presbyteros. iiij. diaconos iiij. epos. vij. creauit. Sedit annis duobus, men. ij. diebus tribus. Sedes autem diebus quinque. & . xxx. vacat.

Lucius. .I.

Hic lucius ſtatuit vt duo presbiteri & tres dyaconi ſemper eũ ſequerẽtur propter probitatis teſtimoniũ q̃uis conſcientię ſecuritas ad ſalutẽ ſufficiẽs eſſet, de eo late eſt tractatũ i. c. Iubem⁹

de conſecrat.diſtin.i.

LVcius natiõe romanus patre porphirio im perãte Gallo vibio pontifex eligitur.Gallus em̃ cũ voluſiano filio imperiũ obtinuit,quo rũ tẽporibus in vltionem xp̃iani nominis tã ta peſtis exorta eſt vt paucę domus nedum ciuitates & prouinciæ extiterint,quę non tantã calamitatem ſenſerint. Verum Gallus & voluſianus dum cõtra emylianũ res nouas agitantem bellum ciuile moliũ tur interamine necãtur, nõdũcõpleto imperij ſui bi ennio. Aemilianus vero obſcuro loco natus tertio menſe occupatæ tyrannidis opprimitur. Mox autẽ Valerianus in rhetijs & norico ab exercitu Galienus Romę a Senatu ĩperatores eligũtur,quorũ ĩperium pniciosum romão nomini fuit,principiũ ignauia & in xp̃ianos ſęuitia. Nã & Germani Rauẽnam vſq; peruenere,ferro ac flãma omĩa vaſtãtes.& Valerianus in Meſopotamia bellum gerẽs a parthis captus in ſeruitute turpiter vixit,eo em̃ vt ſcabello Pacorus pſarũ rex equũ inſcenſurus vtebatur, ac merito quidẽ cũ ſtatĩ vbi imperiũ arripuit octauus a Nerone adigi tormẽtis xp̃ianos idola colere abnegãteſ q̃ĩterfici vbiq; iuſſerit. Territus aut tã claro dei iudicio Galienus pacẽ eccleſijs tribuit.Sero tñ iam enim dei voluntate barbari oẽs in fines romanos erupe rãt,& tyranni quidã pnitioſi exorti ſunt,qui qđ domi relictũ erat ab extermo hoſte peſſundarẽt. Galienus vero cũ rẽp,deſeruiſſet ac Mediolani libidinibus operã daret occiditur. Lucius igitur mortuo, voluſiano exili pœna liberatus romã veniẽs, cõſtituit vt duo presbyteri,diaconi tres vbiq; locorũ ep̃m comitarentur,eius vitę & actionis teſtes.Huius autem tẽporibus martyriũ paſſus eſt Cyprianus,q primo re

Gallus vibius.

Valerianus

Pacorus.

Octaua pſecutio. xp̃ianorũ

Mors Galieni.

thoricam docuit, deinde ſuadēte presbytero cæcilio, vt Hieronymus ait, a quo & cognomē ſortitus eſt, ad xp̄ianos tranſiens oēs facultates ſuas pauperibus erogauit. Presbyter primo deīde Cartaginēſis ep̄s creatus ſub Gallo & Voluſiano martyrij pœna afficitur, Cuius vitā & martyriū Pōtius eiuſdē cypriani p̄sbiter & exilij comes egregio volumine cōpoſuit. Ante vero q̄ moreretur ciprianus venerat in ſniam eccleſiæ romanæ. Nō eſſe rebaptizandos hæreticos, ſed ſola manus impoſitiōe in gratiā recipiēdos. Hac em̄ de re inter Ciprianū & Corneliū magna fuerat olim cōtētio. Lucius vero anteq̄ ad matyriū iubente Valeriano duceretur, omnē poteſtatē eccleſiæ Stephano archidiacono ſuo permiſit. Ter aūt dandis ordinibus ſacris vacauit decēbri menſe, vnde presbiteros. iiij. diaconos. iiij. ep̄os. ſeptem creauit. Sepultus eſt in cœmiterio calixti via appia. viij. Kalē. ſeptembris. ſedit annis tribus, menſi. iij. diebus. iij. Dies quinq̄. & .xxx. ſedes, tum vacat.

Cypriani martyriū

Pontius.

Lucij Martirizatio.

¶Stephanus I.

STephanus natione romanus patre Iulio, cum iam de imperio Romano actum videretur, pōtifex eligitur, eo potiſſimum tēpore quo Poſthumus in Gallia tyrannidē occupat cū maximo reip. emolumēto. Nā annis. x. ingēti moderatiōe vſus pulſis hoſtibus ꝓuinciā ī priſtinā formā redegit. huic deīde militari tumultu apud Maguncciacū interfecto Victorius ſucceſſit vir quidē in re militari ſtrenuus, ſed dū nimię libidinis eſſet, & aliena matrimoīa corrūperet Agrippinę occidit̄. Stephanus aūt ad ordinandā eccleſiā cōuerſus inſtituit ne ſacerdotes & leuitę veſtibus ſacris alibi q̄ in eccleſia & peragēdis ſacris vterēt̄, ne ſi ſecus facerēt pœnā Balcheſſar regis Baby

Victorinus cæſar.

Hęc cōſtitu. tranſlata, in, c. ve

lonis ſubirẽt qui vaſa ſacra ꝓphanis manibus attige rat. De rebaptizãdis aũt his qui ad fidem rediſſẽt ea dẽ ſenſit q̃ Cornelius pontifex, neq; vllo modo his re cõmunicãdũ eſſe qui rebaptizarẽt. Vnde Dionyſius qui antea hac de re cũ chartaginenſibus & orientalibus ſenſerat mutata ſententia ad Stephanũ ſcribens: eum bono eſſe animo iubet cũ eccleſiæ, tam Aſianæ quã aphricanę mutata opinione in ſententiã romanę ſedis iam veniſſent. Iuuit & eccleſiã dei illa tẽpeſtate Malchion eloquẽtiſſimus Antiochenę eccleſię preſbyter. Hic enim contra Paulũ Samoſatenũ epiſcopũ Antiochenũ ſcripſit, ꝙ dogma Artemonis inſtaurare conaretur, affirmãtis Chriſtũ cõmunis naturę hominẽ tantũmõ fuiſſe, nec ſemꝑ fuiſſe, ſed a Maria ſũpſiſſe principiũ. Quę opinio poſtea in antiocheno cõcilio oĩm cõſenſu improbata eſt. Hac aũt de re, Idem Malchion grandẽ epl'am noĩe Sinodi ad chriſti fideles ſcripſit. Stephanus aũt cũ opere & verbis multos gentiles ad fidem chriſti conuertiſſet, Conquiſitus a Gallieno, vt quidã volunt, vel ab his qui ex deciano edicto chriſtianos perſequebantur vna cum plæriſq; ſuorum ad martyriũ rapitur. Capite enim mulctatus in Calixti cœmiterio via appia ſepelitur. iiij. nonas Auguſti. cum iam ex ordinibus ſacris bis menſe decembri propoſitis presbyteros ſex, diaconos quinq; epiſcopos tres creaſſet. Sedit annis. vij. mẽſibus quinque, diebus duobus. Sedes autem ad dies duos &.xx. tum vacat.

ſtimenta de cõſecra diſtinct.i.

Malchion

Paulus ſamoſatenus.

¶Sixtus .I.

¶Hic Sixtus ędicto ſtatuit, quod miſſa ſuper altare fieret quod antea non obſeruabatur & martyrio coronatur ſub gallieno alio nomine decio vocitato.

SIxtus ſecūdus natiōe græcus patria Athenïē-ſis ex philoſopho Chriſti diſcipulus factus eſt durāte adhuc Deciana & valeriana perſecu-tione.Sed nō erit a re noſtra alienum reliquos tyrannos,vt cœpimus ſparſim ſcribere,quoad verū principem attigerimus.Nam victorino in Gallia in-

Tetricus.

terempto, Tetricus ſenator,qui tum Aquitaniā gu-bernabat abſens a militibus imperator creatur. At vero dum hæc in galliam agerentur per Odenachū perſæ victi, defenſa ſyria Meſopotamia vſq; ad the-ſiphontē recepta eſt. Eaq; tempeſtate exorta doctri-na eſt apud Ptolemiadē quæ olim barcę vocabatur pentapoleos ciuitatē plena blaſphemijs in deū patrē & in chriſtū quē ſummi dei filiū eſſe negabat primo genitumq; omnis creaturæ.Simul etiā ſpiritus ſancti

Sabelliani Cherinti hęreſis.

intellectum auferebāt. Ii ſabelliani a ſabellio auctore tam peruerſę ſectę inuentore vocati ſunt,quid dicam de ſpurciſſimo cherinti dogmate? Qui poſt mille an-nos futurā anaſtaſim &regnum chriſti in terris dice-bat vnde chiliaſtos a græcis vocatus eſt. Is aūt quia libidinum & cupiditatū impatiens erat, voluptates ipſas in ꝓmiſſionibus futuri regni ſanctis ꝓponebat, abundantiā ciborū & mulierū copiā. Idem ſentiebat &nepos in partib⁹ ęgypti eps.In delitijs em̄ corporis &voluptatibus oībus regnaturos in terra ſanctos cū

Nepotiani

christo dicebat,hinc nepotiani tam turpis ſectę imi-tatores vocati ſunt.Confutare & extinguere has opi niones ſixtus aliquando meditabatur, verum accuſa tus quod chriſti fidem contra imperatorum decreta prędicaret captus ad martis tēplū ducitvt aut Marti ſacrificet,aut ſi id facere noluerit pœnam capitis ſub-

Laurētius

eat. Euntem ad ſupplicium Laurentius archidiaco-nus ita alloquitur.Quo inquit progredieris ſine filio

pater. Quo ſacerdos optime ſine miniſtro properas. Cui ſixtus, ego te non deſero fili. Maiora tibi pro fide chriſti ſuperſunt certamina. Poſt triduum me ſequeris ſacerdotem leuita. Interim autem ſi quid in theſauris habes id pauperibus diſtribue. Eodem vero die vna cum ſixto diaconi ſex interficiuntur. Fœliciſſimus, Agapitus, Ianuarius, Magnus Innocẽtius, Stephanus, vi. idus auguſti. Laurentius vero triduo poſt vna cum claudio ſubdiacono & Seuero presbytero & Creſcentio lectore, & romano hoſtiario varis cruciatibus necatur. iiij. idus Auguſti. Exuſtũ igni Laurentium ferunt. Vincentius vero quem ſixti diſcipulum fuiſſe conſtat in hiſpaniam profectus huic martyrio intereſſe non potuit. Sixtus autem in pontificatu ſuo ſacrorum ordinum poteſtatem bis fecit mẽſe decembri, vnde & presbyteros .iiij. diaconos. vij. epiſcopos duos creauit. Sixti corpus in cœmiterio calixti via appia ſepelitur. Reliq vero martyres iacent in cœmiterio prætextati in agro veranio via Tyburtina. Sedit autem Sixtus annos duos. mẽſes. x. dies. iij. & xx. Vacat tum ſedes dies quinq; et xxx.

Vincẽtius

¶ Dionyſius. .I.

Dionyſius cuius originem Damaſus inueniri potuiſſe negat ex monacho pontifex creatus presbyteris eccleſias et cœmiteria in vrbe Roma ſtatim diuiſit, Parochias et Dioceſes foris diſtribuit, quo quiſq; finibus ſuis limitibuſue contentus eſſet. Huius tẽporibus fuiſſe Claudium exiſtimauerim qui vbi ex volũtate Senatus ĩperiũ ſuſcepit Gotthos annis iã. xv. illyricũ macedoniãq; vaſtãtes bello adortus ĩcredibili clade ſupauit. Hãc ob rẽ in curia aureus clypeus ĩ capitolio aurea ſtatua eidem a Senatu decreta eſt. Morbo autem correptus

De eo latiſſie exaratur in. c. eccleſias. xiij. q. i.

Claudius.

apud ſyrmiũ moritur nondũ expleto biennio in im-
Quintili⁹. perio, quo mortuo ſtatim Qintili⁹ frater ab exercitu
imperator eligitur, vir quidẽ vnicæ moderationis &
Paulus ſa- qui ſolus fratri p̃ferri poſſet. Is quoq;. xvij. imperij die
moſaten⁹. interficitur. Dionyſij vero tẽporibus, paulus Samoſa
Artemon tenus ab ortodoxa fide deſiſcens artemonis hæreſim
ſuſcitauit. Nã ĩde mortui locũ Anthiochenus eps̃ cre
atus, ſuperbe nimiũ ſeſe habebat. intereundum enim
præ ſuperbia & literas relegebat, & dictabat epiſtolas
multis cõſtipato agmine præcedẽtibus, ac ſubſequen
tibus. Vnde ꝓpter hominis arrogantiam chriſtianã
religionem plæriq; deteſtabantur. Sed quid facerent
In pompã noſtra tempeſtate, qua nil vel ſuperbiæ vel pompæ
ſacerdotũ nolo dicere luxriæ addi põt? Si tot adoleſcentes ante
ambulões ſericatos & coccinatos in equis pręferocib⁹
ac phaleratis viderent. Si quæ ſubſequentium presbi
terorum turbam cernerẽt. clamydibus optimi cuiuſ-
q; coloris, hinc inde ab equis deauratis pendentibus.
Execrarentur eos ſat ſcio, dicerent nil eis cũ chriſto,
Hæreſis. præter ſimilitudinem quãdam religionis cõmune eſ
pauli. ſe. Ad paulum redeo, quẽ tutius reprehendere licet,
Is enim inflatus opinione ſuiipſius, ac tribunal altius
q̃rens, negabat dei filium e cœlo deſcẽdiſſe, ſed a Ma-
ria cœpiſſe originem, & initium e terra habuiſſe. Hãc
ob rem in concilio anthiocheno omniũ epiſcoporũ,
qui aderant conſenſu publice damnatus eſt, maxime
Gregori⁹. vero Gregorij cęſarienſis epiſcopi viri ſanctiſſimi ſẽ-
cæſariẽſis tẽtia; qui tãto concilio interfuit, & poſtea ꝓ fide chri
ſti martyrij pœnã ſubijt. In paulũ vero malchio antio
chenus presbyter multa diſſeruit & ſcripſit, quia Ar
temonis hæreſim, vt dixi ĩſtaurare conabatur. Huic
aũt cõcilio ꝓpter ſeniũ intereſſe Dionyſius nõ potuit
Ea tamen de re ad eum per maximum Alexandrinũ

epiſcopũ late perſcriptum eſt. Martyriũ autẽ paſſus Dionyſius ſepelitur in cœmiterio calixti, vbi ex inſtitutionibus duabus mẽſe decẽbri habitis presbiteros.xij.dyaconos ſex ẽpos ſeptẽ creaſſet. Sedit annis ſex, mẽ, duobus, diebus, iiij. vacat tum ſedes dies ſex.

¶Fœlix. .I.

¶Hic felix feſta dedicationis eccleſiarum ſingulis annis celebrare conſtituit.

Aurelianus.

FOelix natione Romanus patre Conſtantino, Aureliani tempore fuit, qui anno ab vrbe condita milleſimo, ac, xxvij, imperiũ adeptus. Vir militari diſciplina clarus Gotthos apud Danubium graui prælio ſuperat In Aſiam deinde traijciens Zenobiã quę occiſo Odenacho marito orientis tenebat imperium apud Thymas haud longe ab Antiochia terrore magis quam prælio vicit, eamq; in triumphũ vna cum Tetrico ducit, quo apud Catalaunos ſuperato Gallias receperat. Aureliani tamen clementia, & humanitate Zenobia honorifice in vrbe cõſenuit, vnde Zenobia familia romana originem habuit, & Tetricus conſeruatus Lucanis deinde prefuit. At pacis vero opera cõuerſus imperator & templũ Apollinis & muros vrbis magnificentiſſimis operibus extruit. Hic autem poſtea mota in chriſtianos perſecutiõe nonus a Nerone de cœlo tactus inter conſtantinopolim & Heracleam in Zenophrurio occiditur. Fœlix autem martyrum gloriæ conſulens, ſtatuit vt quotannis ſacrificia eorum nomine celebrarentur, vtq; nullibi q̃ in ſacro loco & a viris ſacris & initiatis ſacrificiũ qđ miſſam appellant celebraretur, neceſſitatem ſemper excipiens, Quod ſi de conſecratione templi ignoratũ fuerit, vt pote vetuſtate & abolitione monumẽtorum

Zenobia Familia

Aetricus

Nona pſecutio.

conſecrari denuo mandat. Neq; enim vt ipſe aiebat iteratum dicitur quod factum eſſe neſcitur. Huius tempore Manes quidam gente perſa, vita & moribꝰ barbarus, ꝓfiteri ſe chriſtum auſus eſt, aſcitis in ſocietatē duodecim diſcipulis quo fidem rebus in omnibus faceret. V t autem tum impugnatur. Manes ob impietatem & ſuperbiam ita maxime laudatur Anatolius laudicenus epſ, propter religionē & doctrinam. Auſus etiam eodem tempore Saturninus eſt, nouam Antiochiā condere exercitus opera fretus. Verū dum audacter nimiū imperiū quoq; molitur inuadere apameæ tandā occiditur. Fœlix autē vbi repetitis ſacris ordinibus menſe decembri preſbyteros.ix.diaconos quiq; epos quinq; creaſſet martyr via aurelia ſepelitur.iij.Kal.Iunij in baſilica quā antea in honorem dei condiderat, ſecundo ab vrbe miliario. Sedit autem an.iiij.men.iij.dies.xv. Vacat tum ſedes dies quinque.

Manes pſeudo xp̄s ſe ꝓfitetur

Anatolius.

Saturninꝰ

Eutichianus. .I.

Eutichianus natione thuſcus patre Maximo temporibus aureliani fuit, cui quidem interēpto tacitus ſuccedit vir certe idoneus reipu. gubernādę, ob eius virtutē & integritatem. Verū in ponto ſexto menſe poſt adeptū imperium occiſus eſt. Florianus quoq; qui Tacito ſucceſſit, tertio demū imperij ſui menſe apud tarſum occiditur. Eutichianus autē inſtituit, vt in altari frugibus benediceretur, maxime vere fabę & vuę. Cōſtituit item ne q̄ martyres ſepelire vellēt ſine Dalmatica collobione purpureo id facere auderent, ſe neſciēte ꝑſertim. Sūt q̄ ſcribant huius tēporibus Dorotheū Eunuchum fuiſſe virū certe gręca, & hebraica lingua doctiſſimū, cuius doctrina mirifice delectatū Aurelia-

Tacitus.

Eutichiāi conſtituta

Dorotheꝰ

num ferunt. Nā ita primis īperij ſui annis chriſtianis fauit, vt Pauli ſamoſatēi ſectā ab eccleſia ſeparauerit. Verū poſtea malis cōſilijs ſubornat⁹ ī chriſtianos vt dixi perſecutionē mouēs ſcriptis iam ea de re ad prę ſides prouinciarū literis diuino iudicio interimitur. Ipſius aūt Dorothei ſcripturas ſacras exponētis auditor Euſebius etiā adoleſcēs fuit. Anatoli⁹ quoq; alexandrinus laodiceæ Syrię epiſcopus multæ doctrinę vir plæclara quędam in mathematicis & ſcriptura ſacra tum compoſuit. Inuectus eſt & in manicheorū hęreſim, quæ tum maxime inualuerat. Ii ad reliquos errores & duas ſubſtantias introduxerūt, bonam & malā, dixereq; animas ex deo quaſi ex aliquo fonte manare. Teſtamentū vetus oīno reſpuebant, nouū vero aliqua ex parte recipiebāt. At Eutichianus vbi ex ſacris ordinibus menſe decēbri habitis presbyteros .xiiij. diaconos .v. epōs nouem creaſſet, martyrio coronatur & in cœmiterio calixti via appia ſepelitur viij. kalen. auguſti. Sedit an. vnum, menſem vnū, diē vnum. Vacat tum ſedes dies .viij. Sunt tñ qui ſcribāt eum annis octo menſibus decē in pontificatu vixiſſe Sed ego multo magis Damaſo credo, qui primę ſententiæ auctor eſt.

Euſebius.

Hæreſis manicheorum.

ℭ Caius .I.

Caius natione Dalmathæus patre Caio ex genere Diocletiani imperatoris, primum Probi tempore fuit, deinde Caio & Carino imperantibus. Probus aūt rei militaris gloria īſignis, ſuſcepta reip. adminiſtratiōe gallias a barbaris occupatas ingenti felicitatę reſtituit. Saturninū imperium vſurpare conātem in oriente. Proculū & Bonoſū agripinę magna celeritate oppreſſit. Apud Sirmum tamē vir acer & iuſtus, tumultu militari &

Probus.

bus vna cum Gabinio fratre eiuſq; filia ſuſanna mar tyrio coronatur,& via appia ĩ cęmiterio calixti ſepe litur.x.kalẽ.Maij.Sũt etiã qui ſcribãt Luciã,agatham agnetẽ non multo poſt martyriũ paſſas fuiſſe. Sedit autem Caius annis.xi.men.iiij.diebus.xij. Quo quidem tẽpore presbyteros quinq; &.xx.diaconos octo, epõs.v.creauit.Quater ordinibus ſacris mẽſe decembri habitis. Vacat tum ſedes dies.xi. Gabinius. Suſanna.

Marcellinus .I.

MArcellinus natione Romanus patre proiecto Diocletiani dalmatæ obſcuro loco nati & Maximiani tẽporibus fuit. Diocletianus Diocletia nus. eũ anno ab vrbe cõdita.m.xli.ab exercitu imperator electꝰ aprũ qui Numerianũ interfecerat ipſemet occidit. Verũ mortuo ĩ gallia tumultu potiꝰ q̃ bello eo cũ exercitu maximianũ cognomẽto,herculeũ miſit,qui agreſtes facile cõpeſcuit. At vero circũſtrepẽtibꝰ vndiq; bellis cũ ſolꝰ diocletianus reſiſtere tot periculis nõ poſſet, maximianũ Auguſtũ cõſtãtiũ vero & maximianũ galerũ cęſares creat. Maximianus autẽ carufio fraude allecti interempto Britanniam poſt annos.x.recepit,at Conſtantius herculeus cum primo in gallia male pugnaſſet,renouata ſecundo pugna,multa milia alemãnorũ occidit, qui eo venerant mercede conducti, ac gallias placatas reddidit Diocletianus interim captam alexãdriam quã Achileo reſiſtente menſibus octo obſederat diripiendam militibus dedit. Prætereavero maximianus galerius quum duobus prælijs contra Narſeum bene pugnaſſet,poſtremo inter galietium & caras ſuperatur. Atque tam ſiniſtra pugna amiſſis copijs ad Diocletianũ cõfugit,a quo ita arogãter exceptus eſt,vt p aliquot millia paſſuum purpuratus añ currũ eius cucurriſſe maximianus. Conſtantius.

dicatur, is aūt cōtumelia motus repetito bello hoſtes ſuperat ac domat. Pacatis hoc mō vndiqꝫ reb⁹ Diocletianus in oriēte. Maximian⁹ vero herculeus in occidēte. Vaſtari eccleſias chriſtianos affligi interficiqꝫ mādāt, decima poſt nerōē perſecutione, quæ certe oībus diuturnior & imanior eſt habita. Nā & ſcripturę ſacrę igni exhauſtę ſūt, & ſi quis chriſtianus in magiſtratu fuiſſet eo ſublato remanebat infamis. Pręterea vero ſerui qui in chriſtianiſmo perdurabāt libertatem conſequi non poterant. Milites itē Chriſtiani cogebātur aut immolare idolis aut militiā pariter vitamqꝫ deponere ędicto principis in foro poſito. Hoc vero quidam lacerare auſus pelle nudatus ſuperfuſo aceto & ſale tādiu cruciatur quoad vita ſupſuit. Hūc in fide cōfirmarūt Dorotheus & Gorgonius viri clariſſimi. Hiſdem diebus forte fortuna in vrbe nicomedię regia domus incendio cōflagrare cæpit. vnde imperator a chriſtianis id factum falſa ſuſpitione exiſtimans multos interfici pleroſqꝫ viuos in ignem cōijci iubet. Eadem quoqꝫ ſæuitia vſi ſunt qui in militene prouincia in Syra in Aphrica, in thebaide, in ęgypto cum imperio erant. In planitie vero paleſtinę & Tirij multi ſæuiſſimis beſtijs expoſiti ſunt. Nullum autē genus tormētis chriſtiani cū non adhibitum eſt. Pro vngulis enim teſtas fictiliū vaſculorum adhibebant. Quibuſdam vero harūdines acutæ ſub vnguibus figebantur. Hoc etiam tormēto vexatæ mulieres ſunt harundinibus ipſis per pudenda corporum adactis. Vrbs quædā in phrigia tota combuſta eſt quia ciues idolis ſacrificia exhibere recuſarūt. Adaucto Romano viro ſanctiſſimo eos in fide retinēte. Ad hæc poſtremo venere ſæuiſſimi tortores, vt oculis effoſſis ac cauterio aduſtis ſæuirēt. Paſſi etiā martyriū ſunt

Decima perſecutio & magna

Dorothe⁹ Gorgoni⁹

immaniſſimū gen⁹ fermēti in mulieres.

Anthimus Nicomedæ epiſcopus. Lucianus presbyter antiochenus vir doctiſſimus, Pamphilus Cęſarienſis, Hileas ęgyptius qui & thyn⁹ vocabatur. Is em̄ capitali pęna afficitur, qui & librum de laudib⁹ martyrum cōpoſuit, & impugnare iudices male iudicantes auſus eſt. Quid plura? cū Damaſus referat. xvij. milia hominum vtriuſq; ſexus dieb⁹. xxx. per diuerſas prouincias martyrio coronata fuiſſe. Omitto eos qui in iſulas relegati ſunt, vel ad metallū, vel ad op⁹ metalli, vel ad fodiendas harenas excidēdoſq; lapides damnati. Quæ multitudo prope infinita eſt habita. At marcellinus pontifex ad ſacrificia gētiū duct⁹ cum nimis inſtarent carnifices, vt thura dījs exhiberet, metu perterritus deos alienos adorauit. Habito deinde non ita multo poſt cōcilio centū & . lxxx. epiſcoporū in Sinueſſa vrbe Cāpaniæ, eo & marcellin⁹ ſquallidus & pulucrulentus ac cilicio indutus proficiſcitur, petitq; vt ſibi pro incōſtātia debita pœna tribuatur. Qui eū dānaret in tāto concilio nemo vnus inuentus eſt. Cū dicerēt omnes: ea ferme ratione petrū peccaſſe ac flendo peccati pænā fuiſſe. Rediit Romā marcellinus iratus Diocletianum adījt, hominēque increpat, qui ſe impulerit Dījs gentium immolare. Ducitur ad martyrium Diocletiani iuſſu marcellinus cum Claudio Cyrino Antonino xp̄i fidelibus. Intereundum vero marcellum presbyterum admonet ne Diocletiani præceptis obtēperet in reb⁹ maxime ad fidē pertinētibus, neue corp⁹ ſuū ſepulturę tradderet, quod diceret ob negatū Saluatorē ſe id nequaq̄ mereri. Horū aūt ſimul interēptorū corpora Diocletiani iuſſu ad dies ſex & xxx. inſepulta iacuerunt via publica. Vnde petri apoſtoli iuſſu q marcello in ſomnis apparuit via ſalaria ī cęmiterio qd̄ priſcillę de...

Anthim⁹
Lucianus
pāphilus
Hileas.

Marcellini incōſtātia.

Cōtra eos qui in ſententiā ſunt pręcipites

Claudius
Cyrinus
Antoninus

Apparitio b. petri marcel. inceps nomē habuit, ſepeliuntur. vi. kalē. maias apđ beati Creſcentionis corpus. Tandē vero aperuit oculos deus, vt euſebi⁹ ait, & eo Diocletianum cōpulit, vt depoſita ĩperio priuatus viueret. Idē fecit & maximianus eius collega acerrimus pſecutionis xpianę auctor. Qui poſt aliquot ānos multis variſq; morbis vexatus ac poſt longos cruciatus inſania mentis percitus furiſq; ſcęlerum agitatus ſeipſum tandē peremit. Hanc autē calamitatem quā noſtri paſſi ſunt a deo pmiſſam refert Euſebius, propter corruptos nimia libertate & indulgētia chriſtianorum mores: maxime vero eccleſiaſticorum quorū peruerſitatē diuina iuſticia frenare hac perſecutione inſtituit, dū ſimulationē in vultu, dolū in corde fallaciam in eorū verbis cerneret. Ii enī liuore ſuperbia inimicitiis odiis inter ſe certantes tyrānidem potius q̄ ſacerdotū ſapere videbantur chriſtianę pietatis omnino obliti ac diuina miſteria prophanātes potiuſq̄ celebrātes. Sed qui futurum noſtra ætate arbitramur, quo vitia noſtra eo creuere, vt vix apud deum miſericordiæ locū nobis reliquerint? Quanta ſit auaricia ſacerdotum & eorū maxime qui rerū potiūtur quanta libido vndiq; cōquiſita, quanta ābitio & pōpa, quanta ſuperbia & deſidia, quanta ignorātia tū ſui ipſius tūm doctrinę xpianæ q̄ parūa religio & ſimulata potiuſq̄ vera, q̄ corrupti mores vel in prophanis etiam hominibus quos ſeculares vocant deteſtandi nō attinet dicere, cū ipſi ita aperte & palā peccēt ac ſi inde laudem quærerēt.

Perſecutio xpianorū propter qđ cōtigerit.

Veniet mihi, credita, vtinam falſus ſim vates veniet Thurcus hoſtis xpiani nominis Diocletiano & Maximiano violentior Italiæ clauſtra iam pulſat. Nos deſides & ſomniculoſi interitum cōmunē expectamus voluptati priuatæ potius q̄ communi vtilitati con-

Prophetia

ſulētes. Ad marcellinum venio, quē vtinam aliquā do imitati ad ſanitatē redeamus. Hic enim vt dixi cognito errore ſuo quo a fide defecerat ad ſe rediens martyrium pro fide chriſti cōſtanti aīo paſſus eſt. Vbi ex ſacris ordinibus bis menſe decembri habitis preſbyteros.iiij.diaconos duos,epōs quinq; creaſſet Sedit autem an.ix.men.ij.diebus.xvi. Vacat tum ſedes, quinq; dies &.xx.

¶Marcellus. .I.

¶Marcellus de quo hic agitur cū maxētio maximum adortus fuit inſultū, dicens æquiſſimum principem decere eccleſas dilapidatas reſtaurari & dei omnipotentis ſacerdotes venerari vt eſt exaratum in.c.boni, q̄ eſt cano.finalis.xcvi. diſt. Et ſtatuit ꝙ conciliū generale non poſſit celebrari ſine ſummi pontificis auctoritate.

MArcellus natione Romanus patre benedicto ex regione viæ lataa Conſtantio & Galerio vſq; ad Mazentium peruenit. Conſtantius enim & Galerius abdicantibus ſe ab imperio Diocletiano & maximiano imperij gubernacula ſuſcipiētes prouintias inter ſe ꝑtiti ſunt .Nam Galerius illyricum Aſiam & orientē ſortitus eſt. Cōſtantius vero ſingulari moderatione vſus Gallia tātum & Hiſpania contentus fuit, licet ei & italia ſorte obtigerit. Vnde Galeri⁹ duos cæſares legit maximianū quē orienti pręfecit. & Seuerum cui italiam commendauit. Illyricum ipſe retinuit, quod ea barbaros hoſtes populi Romani iter facturos ſentiebat. At Cōſtātius vir ſingularis māſuetudinis & clemētiæ Gallis omnibus cariſſimus fuit, pręcipuę veroq; & Diocletiani vaphrum ingeniū & maximiani crudelitatē non ſine magno diſcrimine euaſerant. Ma-

Mazenti⁹. Cōſtātius. Galerus.

Marcelli cõmendatio.

ritur autẽ Conſtantius boraci in britannia principatus ſui anno.xiiij.atq; in diuos ſummo omniũ conſenſu refertur.at Marcellus diuino cultu intẽtus, vbi Priſcillam Matronã romanã impuliſſet, Cœmiterium ſuis ſumptibus via ſalaria conſtruere, titulos quinq; &.xx.in vrbe Roma cõſtituit quaſi Dioceſes ad cõmoditatẽ baptiſmi & opportunitatẽ eorũ qui ad fidem ex gentibus quotidie veniebãt. Conſultũ iri & eo modo ſepulturis martyrũ videbat. Mazẽtius vero vbi Lucinam matronã romanã inſtituiſſe eccleſiam dei rerũ ſuarũ hęredẽ intellixiſſet, iratus & mulierem ipſam relegauit ad tempus, & Marcellum captum impellere minis conatus eſt, vt & ẽpatu ſe abdicaret, & xp̃ianũ nomẽ deponeret, quẽ vbi cõtẽnere & deridere ſua pręcepta vidit, in cacabulũ ad cuſtodiẽda animalia publica vt quidã volũt ſtatim incluſit, quo in loco nec oratiões vnquã nec ieiunia p̃termiſit, Parochias item nõ ſecus ac ſi liber eſſet epiſtolis gubernabat. Menſe autẽ nono captiuitatis ſuæ a clericis noctu e cacabulo liberat⁹ eſt. qua ex re maiore percitus ira, Mazentius ſanctiſſimum virũ in cacabulum redegit, vbi cũ fœde & incommode habitaret pedore & ſitu mortuus eſt. At vero lucina ſanctiſſimi viri corpus via ſalaria in cœmiterio priſcillæ cõcludit.xviij.Kalen.Februarij Poſtea autem re xp̃iana creſcẽte cacabuli domus in eccleſiã erigitur beati Marcelli noĩe quæ etiã ætate noſtra inuiſitur. Sũt autẽ qui ſcribãt Mauritiũ cũ vna xp̃ianorũ legione apud Rhodanum flumẽ a p̃ſecutoribus cęſũ. his additur, Marc⁹, Sergius, coſmus, Damian⁹, alijq; complures qui vbiq; terrarum cædebantur. Marcellus autem annis quinq; ſedens mẽſi ſex, diebus vno &.xx.ex ſacris ordinibus mẽſe decẽbri habitis p̃sby

Priſcilla.

Lucina.

Cœmiteriũ priſcę.

S.marcellus.

teros ſex &.xx.diaconos duos, ep̄os vnū &.xx.creauit. Vacat tum eius morte romana ſedes dies.xx.

¶Euſebius .I.

Euſebius natione græcus, patre medico, Pō tificatū adijt cōſtantino & mazētio imperā tibus. Nā mortuo conſtātio ſicuti dixi claudij ex filia nepote Conſtantinus eius & helenæ in gratiam herculei repudiatę fili⁹ occidentis imperium maximo omniū cōſenſu adeptus eſt. Romæ interea prętoriani excitato tumultū, Mazentiū maximiani herculei filium auguſtum nuncupāt. Vnde Maximianus ſpe recuperandi imperij ex ſolitudine Lucanię romā venit litteris Diocletianum adhortatus, vt idē ipſe faceret. Contra hos motus miſſus a Galero ſęuerus cū exercitu dum vrbē romam obſidet fraude militum qui cū Mazentio ſentiebant, circunuentus fugiens, demum Rauennę occiditur. Paulum etiam abfuit quin Maximianus pater militū beniuolentiam pollicitationibus & largitione quęrens a filio Mazentio occideretur. Is autem in Gallias ad conſtantinum generū ꝓfectus dum circūuenire hominē ſtudet detecto per fauſtā eius filiam dolo, quæ rem omnem marito aperuit, fugiens ac Maſſiliæ oppreſſus ſuorū ſcęlerū pœnas tandem luit, vel ſeipſū vt quidam volunt deſperatis rebus interfecit. Dum autem Euſebius in pōtificatu viueret crux domini inuenta eſt. v. nonas maij, & ab helena conſtantini matre exornata, ac in magna veneratione habita. Baptizatur & iudas crucis inuentor, quē poſtea mutato noīe Kyriacū vocarūt Hęreticos quoq; idē pōtifex reconciliauit, īpoſita tm̄mō manu. Iſtud habetī in.c.laicos i.q.vij. Inſtituit, pręterea ne ꝓphani quos

Cōſtantinus. Mazētius.

Crux chriſti ab Helena inuēta.

laicos vocant epiſcopum in iudicium vocarent. Huius vero temporibus fuiſſe Lactantium firmianum conſtat Arnobij diſcipulum. Hic cum rhetoricã Nicomediæ doceret in frequentia diſcipulorum motus quod id in græca ciuitate ageret ad ſcribendũ ſe contulit, qua in re tantum valuit, vt poſt tempora Ciceronis ab eo ſecundus habeatur. Multa ſcripſit ſed illa potiſſimum extant, quę contra gentiles, de opificio hominis de ira dei cum ſcripſit in extrema ſenectute conſtitutus cæſaris criſpi filij conſtantini præceptor fuit in Gallia. Euſebius quoq; cæſareę paleſtinæ eps̃ ac bibliothecæ diuinę cum pamphilo martyre diligentiſſimus inueſtigator multa eiſdem temporibus ſcripſit, maxime vero libros euangelicę præparationis, eccleſiaſticæ hiſtoriæ. In porphyrium chriſtianorum hoſtem acerrimũ, Apologias item ſex pro Origene cõpoſuit, De vita pamphili martyris a quo ob amicitiam cognomentũ accepit libros tres. Euſebius autem pontifex habita ſemel ratione ſacrorum ordinum mẽſe decembri, cum presbyteros, xiij. diaconos tres, epiſcopos. xiiij. creaſſet, Romę martyrio coronatur, ac in cœmiterio calixti via appia ſepelitur ſexto nonas octobris. Sedit autem annis ſex, menſe vno: diebus tribus, Vacat tum ſedes diem vnum.

Firmian⁹.

Euſebius pãphilus

¶Melciades .I.

¶Huius pontificis ſanctiſſimi ſanctiones a cõſtituta habentur in c. ieiunium, de conſecra. diſtinct. iij. Et hic fuit vltimus martyrum a beato Petro in ordine cõſequutiuo pontificum Romanorum. Et tunc laudabile erat ſecundum Grego. dictum pauli, affectare ſcilicet epiſcopatum tanquam bonum opus.

MElciades natione Apher Mazētij Licinij Maximini temporibus fuit. Licinius enim ex Dacia oriūdus a Galero in partem imperij recipitur. propter eius in re militari præſtātiam. Ii ꝗ conſtantinū videbāt apud omnes magno eſſe in precio chriſtianis parcebant. Mazentius tamē milites clāculum mittebat, qui obuiū quemq; cæderēt arte quoq; magica delectatus: grauidas maxime vero chriſtianas funeſtis ſacris adhibitas ſcīdebat infantum cauſa, quorum cineribus in magia vtebatur. vt oſtenderet tyrannidem ſeruari etiam per nephas poſſe ſimili veſania crudelitate. Maximinus quoque in oriente vtebatur, qui magorū magiſtris & malarū artiū doctoribus prēmia etiā decernebat, augurijs diuinatiōibus fidē prēſtās. Sæuior cæteris in chriſtianos hæc omnia contēnentes eſt habitus. Vetera aūt delubra renouari ac more veterū ſacra dijs exhiberi iubet. In hos vero conſtantinus mouēs & Mazentiū graui prælio victum apud Pontem milliuniitā ſuperat, vt dum prę dolore ſuarum fraudum oblitus pōtem ad decipiendum hoſtem ſtructum decipulis trāſit cum magna parte ſuorum ſatellitū ſubmergitur. Et Licinium Sororiū nauali ac terreſtri prælio victū apud Micomediam dedere ſeipſum coegit, vitamq; theſſalonicæ priuatum ducere ac merito quidem cū a fide ob inuidiam deficiens chriſtianos Conſtantino fauētes grauibus ſupplicijs perſequeretur. Maximinus vero diuina vltione inflatis ſubito viſceribus ſuppuratisq; inteſtinis ita diſtēditur, vt inter ſe & putridum cadauer nil intereſſet. Scatētibus vndiq; vermibus & tabo ſerpente, tāto pudore vt ſubſtineri fetor nō poſſet. Hoc volebāt eius merita qui & noſtros ad cœmiteria cōuenire vetabat, & ſimulachrū An-

Licinius.

Sæuitia Mazentij

Maximinus.

Conſtantinus.

Maximini punitio.

tiochię conſecratum,ſubornatis ſacerdotibus,qui ex adytis id enunciarent clamaſſe dicebat,pellendos ab vrbibus chriſtianos, & præmia in ꝓuincijs diſtribuit ſacerdotibus ſimulacrorum qui contra xpianos agerēt. Tandē vero tyrānus pęnitētia ductus,medio verū dicēte decreto publico vetuit chriſtiāos lędi,eoſq; ſuis legibus vti ſinit.Sed hoc nil ei profuit cū vi fierēt omnia.Nā grauiſſimus morbis diutius cruciatus viuendi finem tandē fecit,homo ſæuus & varius nunc enim in chriſtianos,nunc pro chriſtianis agebat.His aūt cladibus multi chriſtiani interfecti ſunt,maxime vero Dorothea virgo ſāctiſſima & pulcherrima quę mortē potius quā ſtuprū tyrāni pati voluit . Sophronia quoq; a Mazentio ſæpius de ſtupro appellata cū diutius,vitare periculū non poſſet ſeipſam interfecit Lucretiam imitata. Melciadis autem inſtitutum fuit: ne die dominico neue quinta feria ieiunaretur , quia hos dies pagani quaſi ſacros celebrāt.Multa quoq; in oblationibus faciēdis cōſtituit, quod Manicheorū hę reſis in vrbe Roma tū maxime inualeſcebat.His autē peractis Maximini iuſſu martyrio coronatur . Idē fatum ſubiere & Petrus Alexandrinus ep̄s,& Lucianus Antiochenus presbyter vir moribus & dictrina inſignis. Et Thimotheus presbyter romanus,alijq; cō plures ep̄i & ſacerdotes . Sepultus eſt autem Melciades via appia calixti crypta . iiij.idus decēbris. Viuēs adhuc ex ordinibus ſacris ſemel habitis,presbyteros ſeptem.diaconos ſex.epiſcopos.xij.creauit.Sedit annis.iiij.men.vij.diebus.ix. Vacat tum ſedes dies.xvij.

Dorothea. Sophronię dira mors. Hæc inſtituta.

Sylueſter .I.

¶ Fertur quod eo dierum interluuio , quo Imperatoris patrimonium ab eccleſia receptū fuit,quod vox clangoroſa in cœlo intonuit

dicens,hodie venenum in ecclesia dei ſeminatum,de quo per Lauren. Vallen. in tracta.de donatione conſtantini.

SYlueſter natione romanus patre Ruffino,cõſtantini temporibus fuit. Anno ab vbe condita milleſimo nonageſimo primo. Domini vero anno.ccc.xxxviij. Sub hoc tãdẽ principe chriſtiani a tyrãnis antea oppreſſi nõ nihil reſpirare incipiũt. Nam corporis ac animi dotibus cũ optimo quoq; principe comparari Cõſtãtinus potuit. Militaris enim glorię appetẽtiſſimus fuit,in bello fortunatus. Pacem petẽtibus libenter dedit, liberalibus ſtudijs vbi per ocium licebat delectabatur,liberalitate & gratia omniũ beniuolentiã ſibi cõparabat. Multas leges ędidit ex ęquo & bono. Superfluas abſcidit. Sęueras nimium emẽdauit. Vrbem in Byzantio,ruinis de noĩe ſuo condens, eã Romæ magnitudine ędificiorum parem facere conatus. Secundã romã vocauit vt literæ ſub equeſtri eius ſtatuta indicabãt. Is igitur tantus princeps oĩa circũſpiciens, omnia conſiderans,vbi honeſtatẽ xp̃ianæ religionis intellexit,quia ſeruare parſimoniã,paupertate gaudere, mãſuetudinẽ colere,paſſim ſtudere,ſimplicitate & cõſtantia vti iubemur,eam ita cõplexus eſt,vt iturus ad bellũ non alio quã crucis ſigno vteretur; quod ſereno cœlo,dũ in mazẽtiũ tyrannũ copias mouet: & viderat & adorauerat, Aſtenteſq; Angelos audierat dicentes. Conſtãtine in hoc ſigno vinces, q̃d etiam fecit,ac tyrãnos omnes a ceruicibus populi Ro. xp̃ianorumq; omniũ depulit,maxime vero Licinium qui chriſtianos & domo & militia pulſos aut relegatiõe aut carcere vt dixi ad mortẽ vſq; macerabat,aut leonibus obijciebat, aut ſuſpenſos tanq̃ porcos membratim lacerãs diffi-

Conſtantinus.

Conſtantinopolis.

pabat. Tantum itaq; principē ac tam humanū Syl-
ueſter nactus relictos ſoracte mōte quo a tyrānis ſę-
uientibus relegatus fuerat, vel vt quidam volūt ſe-
ceſſerat Romā veniēs Conſtantinum erga chriſtia-
nos bene animatum promptiorem ad optime de ec
cleſia dei promerendum reddidit. Nam & pontifici
bus diadema aureū diſtinctum gemmis concedebat
quod quidem Sylueſter aſpernatus, tanq̄ religioſo
capiti minime conueniens, phrygia mitra & cādida
Equitius. tantummodo contentus fuit. Permotus autē Cōſtā
tin⁹ ſanctitate Sylueſtri, eccleſiam in vrbe Roma cō
didit in ortis Equitij nō longe a thermis Domitianis
quę titulū Equitij vſq; ad tēpora Damaſi præſe fere
bat. Cui quidem eccleſiæ Imperator munificus hęc
etiam dona pręſtitit, Patenam argenteam librarū.
xx. Scyphos duos. xx. librarū, Calicem aureū duarū
librarum, & alia vaſa tum argentea tum aurea quæ
enumerare longum eſſet. Fundum quoq; Valeria-
num dono dedit in agro Sabino poſitū, vnde quo-
tannis ſolidos. lxxx. capiebat. Hortū intra vrbem ad
Arriana hereſis. regionem duorum Adamātum. vnde ſolidi. xv. ca
piebantur. Domum in regione orphea intra vrbem
vnde ſolidi octo &. l. proueniebant. Verum dū hæc
Romę agerentur apud Alexandriam presbyter q
dā Arrius nomine vir ſpecie & forma magiſq̄ vir-
tute inſignis & laudis ac glorię potiuſq̄ veritatis cu
pidus, ſerere diſcordiā in fide chriſti cœpit, Separare
.n. filium ab eterna & ineffabili dei patris ſubſtantia
conabatur his verbis. Erat aliquando quando non
erat, non intelligens filium patri coeternū eſſe & eā
dem in trinitate ſubſtantiam. Cū dictū ſit ego & pa
ter vnū ſumus. Cū autē Alexander Alexādrinę vr
bis epſ fruſtra reuocare Arrium ab errore tentaſſet

Conſtantini mandato adhibita etiam impenſa munifice quidē apud Niceā vrbē Bithyniȩ cōcilīū generale indicitur.cui.ccc.&.xviij.epi interfuere. Diſputatū eſt in eo loco aliquādiu et quidā acriter. Nā viri aliquot in queſtionibus callidi Arrio tū quidem fauebāt ſimplicitati fidei noſtrȩ aduerſantes, licet ex his quidā doctiſſim⁹ philoſophus diuino ſpū motus vno momēto fidē noſtrā quā antea impugnabat vt ſanctā & integrā ſtatim amplexus ſit. Tādē vero re ipſa in cōcilio diligēter diſcuſſa cōcluditur homūſiō ſcribere debere.i.eiuſdē cū patre ſubſtantiȩ filiū confiteri. Qui vero cū Arrio ſentirēt fuere ad decē & ſeptem affirmātes extrinſecus creatū eſſe dei filiū & non ex ipſa patris diuinitate progenitū. Cognita autem tantæ cōtrouerſiæ veritate Cōſtantinus decretum cōcilij affirmat, ꝓpoſito cōtradicētibus exilio, vnde ſex tm̄ cū Arrio exulauere, reliqui.n.in ſnīam bene iudicantiū venere. In eodē cōcilio dānati fuerunt & photinianos a phonito epō gallogrȩciæ nomen ducētes, q ebionitarū hȩreſim imitati, affirmabant xpm̄ a maria pio coitu fuiſſe cōceptū. Dānati & ſabelliani qui vnā tm̄ pſonā patri filio & ſpūi ſancto aſcribūt. In eodē vero cōcilio querimoniarū libellos vt ſit epi ipſi Cōſtantino dabāt, ſe inuicem accuſantes expetenteſqꝫ a principe iudiciū, quibus ita imperator optimus reſpondet, combuſtis eorum libellis, eos dei tantummodo & nō hominū iudicium expectare debere. Prætereа autem in eodē concilio decretū eſt, ne qui ſe in patientia libidinis caſtrarent in clerū amplius reciperentur, neue Neophytus anteq̄ cautius examinaretur clericus fieret, & ne in militiam dei aſcitus cum extraneis mulieribus habitet, cum matre vero ſorore amita id tm̄modo licere, ne

Conciliū. Nicenum

Photiniani.

Ebionitæ.

Sabelliani

Cōtra eunucos.

Neophytus.

epiſcopus in ordinem aſciſceretur, niſi ab omnibus, vel ſaltem a tribus prouinciȩ epiſcopis,& ne quē alius epiſcopus expulerit, vel clericum, vel laicū alius ſuſcipiat. Decernitur etiā ac quidē ſancte, ne cuiquā fieret iniuria vt ſingulis annis cōciliū in prouīcia habeatur. Quare hoc ſanctū inſtitutū aboleuerīt noſtrȩ ætatis pōtifices nō video, niſi cēſuras bn̄ viuentiū ac ſentiētiū reformidabāt. Cōſtitutū quoque eſt, vt qui abſq; tormentis in pſecutionibus lapſi fuerint annos quinq; inter cathecuminos vitā ducant. Poſtremo vero decernitur ne qs de minore eccleſia ad maiorem trāſeat ambitionis & auariciȩ cā, qđ certe non obſeruatur, cū ſiccis faucib⁹ tāq̄ lupi famelici p̄cibus pollicitatiōibus mūerib⁹ largitiōe vberiores ep̄atus omiſſis primis oēs quȩrant & efflagitēt. Syluestri aūt conſtitutiōes hȩ ſunt habitæ, vt chryſma ab epiſcopo tātū cōſecraretur, vt ep̄i baptizatū ſignarent, ꝓpter hȩreticā ſuaſionem. vt baptizatum chryſmatæ liniat presbyter occaſione mortis. Addit p̄terea laicus clericum in iudiciū ne vocet. Diaconus in eccleſia celebrandi cauſa dalmatica induat, & palla linoſtima leua eius tegatur. Cleric⁹ cauſas ī curia ne agat: nec ante iudicem ſȩcularē cauſam dicat. Presbyter celebraturus, neq; ſerico, neq; pāno tincto vtatur, ſed lineo & quidem albo. Sic in albis celebrādū eſſe dicebat, quēadmodum in linea ſyndōe & alba chriſti corp⁹ ſepultum fuit. Gradus quoq; in ordinibus eccleſiaſticis cōſtituit, vt vnuſquiſq; vno tantū ordine cōtentus ſit, & vnius ſolum vxoris vir. Cōſtantinus autem augēdȩ chriſtianæ religionis cupidus baſilicam cāſtātiniānam, quam lateranenſem vocāt, ædificauit, doniſq; plurimis eādem exornauit. Nam & faſtigiū argēteū templo obtulit, habens in fronte ſaluatorē ſedētem

ſilueſtri ſtatuta.

Baſilica cōſtātiniana.

in ſella quinq; pedū centum &.xxx.librarum & duo
decim apoſtolos ī quinis pedibus librarum nonagin
ta cum coronis argenti puriſſimi.Saluatorem quoq;
addidit reſpicientē in apſida,ſedētem in trono quīq;
pedum cuius pondus centū.xl.librarum erat. Ange
los.iiij.ex argento ponderis cētum & quinq; librarū:
coronas.iiij.ex auro puriſſimo cum delphinis.xx.li-
brarum . Altaria ſeptem ex auro puriſſimo.cc.libra
rum.In vſum vero luminū,maſſę gargillanæ ꝑuen
tum ex agro ſueſſano cōſtituit ſolidos.cccc. Additur
& maſſa vrbana,q̄ in agro Antiati eſt.Sacrumq; prę Fōs ſacer.
terea fontē inſtituit apud eādē Baſilicā ex lapide por
phiretico,cuius tota pars illa quæ aquam cōtinet ex
argento erat.In medio autem fontis colūna porphy
retica poſita erat,in qua aurea phiala.l.librarum bal
ſamo plena in celebritate paſcæ vſum nocturni lu-
minis præſtabat.In labro fontis ſtabat agn⁹ auri pu
riſſimi,vnde aqua fundebať.Nō longe ab agno erat
Saluatoris ſtatua argenti puriſſimi cētū &.lxx. libra
rum.Ad alterā partē ſtabat ioannis Baptiſtæ ſtatua
argentea centum librarum.hūc titulum præ ſe ferēs
Ecce agnus dei,ecce qui tollit peccati mūdi. Septem
vero cerui aquam fundebant,quorū ſinguli. lxxx.li
brarum erāt.Prouentus aūt ſacri fontis ex maſſa ſta
tiliana in agro corano,ex fundo Baſſi, ex domib⁹ &
hortis aliquot in vrbe poſitis,ex quibuſdam fundis ī
aphrica.Numida,græcia ſitis. Idem etiam Conſtan
tinus rogatu beati Syluestri petro apoſtolorum prin
cipi Baſilicam in vaticano ædificat,nō longe a tēplo Baſilica pe
Apollinis,quo in loco eiuſdem apoſtoli corp⁹ ſplen- tri in vati
dide ac mirifice collocauit,ex ære em̄ & cupro vndi cano.
q; clauſum erat . Supra beatiſſimi apoſtoli ſepulchrū,
crux centum &.l. librarū extabat ex auro puriſſimo

Aderant circunquaq; candelabra.iiij. argento cōclu ſa,cum ſigillis argenteis,vnde apoſtolorū actus cernebantur.His addidit calices aureos. iij.librarum.xij calices argēteos.xx.quorū ſinguli.x.librarum erant Metretas argēteas. iiij.cc. librarum. Patenā auream cum thure &columba ornatā gēmis hiacynthinis,& margaritis.xxx.librarū.Ipſum aūt altare erat clauſum argento & auro diſtinctūq; plurimis gēmis, hos vero ꝓuētus huic Baſilicæ addidit.In anthiochia:domum Datiani ſolidos.c.&.l.pręſtātē. Cellā in Aprodiſia ſol.d.xv.prębētē.Ortum Maronis thermas cōplures,popinas priſtinas cōdonauit,vnde multū colligebatur ad vſum ſacerdotum. Idem quoq; conſtantinus inſtante ſylueſtro Baſilicam pauli via hoſtienſi extruxit,corpus vero apoſtoli ita cōdidit, vt de Petro diximus. Vaſa etiam aurea argētea ænea totidē donauit,quod diuo petro.maxime autem crucē auream.c.l.librarū ſupra locū beati Pau.collocauit. Venere prouentus ad eandē baſilicā ex Tarſo ciliciȩ, ex poſſeſſione tyri,venit oleū. Venere aromata & Caſſiæ.venit balſamum ex locis hæc eadem ferentibus. Venit crocum.ſal,piper,cinama. Aedificatur etiam imperatoris iuſſu baſilica in atrio ſeſſoriano ſub titulo ſanctæ crucis in hieruſalē,vbi ſanctȩ crucis partem aliquā repoſuit, inuētā ab helena matre fœmina incōparabilis fidei & religionis. Hæc.n.magnitudine animi mota & viſis nocturnis hieroſolymā petijt,vt lignum crucis perquireret,difficile id quidē erat,quia ab antiquis perſecutorib⁹ eo loci ſimulachrū veneris collocatum fuerat,vt chriſtiani venerē ſaluatoris loco adorarent. At mulier religiōe pcita vbi locū ipſū ruderibus purgaſſet,tres cōfuſo ordine cruces reperit in vna inſcriptio illa legebāt tribus linguis. I.N.R.I.

[Margin: Baſilica Pauli.]

[Margin: Crux Ihieruſalem.]

[Margin: Helenȩ regio.]

Aſtabat autem Macharius illius vrbis tum epiſcopꝰ qui vnam ex his manibus cum religione retinēs ve ram eſſe dicebat. At tertia mulieri mortuæ admota, eidem vitam reſtituit, hanc ob rē Cōſtātinus motus, ædicto vetuit, ne quiſpiam deinceps eo ſupplicio vte retur. Helena vero ædificato eo in loco templo, vbi crucem repererat, abiens clauos quibus Chriſti cor pus cruci affixū fuerat, ſecū ad filiū portat. Horū ille vnū in frenos equi trāſtulit, quibus in prælio vteref, alio pro cono galeæ vtebatur, tertiū in mare hadria ticum: vt ait Ambroſius, ad cōpeſcēdas ſæuiētis ma ris procellas deiecit. Illa autem crucis pars quā eadē mulier ſecū in thecis argēteis detulerat gēmis & au ro diſtincta in baſilica ſeſſoriana collocatur. Huic hęc munera adduntur, argētea candelabra. iiij. argentei Scyphi. iiij. calices aurei, decem. Patena argentea au ro clauſa librarum. l. Altare argenteum .cc.l. libra rum. Agros quoq; circa palatium poſitos eccleſię do no dedit. Ex faliſcis autem & Nepeſino agro fundos quoſdam donauit. Sunt qui ſcribant, & baſilicam ſan ctæ Agnetis conſtantini iuſſu ædificatam eſſe, roga tu cōſtātiæ eius filiæ & baptiſterium eccleſiæ additū vbi & filia & ſoror Cōſtātini eiuſdem nominis bapti zatæ ſunt. Huius baſilicæ hæc fuere munera patena aurea librarū. xx. Calix aureus librarū. x. calices ar gentei quinq;. Fundus ex agro Fidenatium. Fundus ex vico Piſonis. Idem quoq; imperator baſilicā ſancti Laurentij extra muros ædificat in agro veranio ſu per Arenarium cryptæ. Graduſq; extruxit qbꝰ aſcē ſus ac deſcenſus his daretur qui ad viſendū beati Lau rētij corpus accederēt. Templi ornamētum erat ap ſis argento & porphireticis lapidibus ornata. In adi tu cryptæ lucerna erat ex auro puriſſimo librarū. xx

Macharius

Claui chri ſti.

Baſilica Agnetis.

Laurentij templum extra mu ros.

Cyriacetis. Ante corpus martyris erant lucernæ.x.argẽteæ librarũ.xv.Fũdus aũt Cyriacetis fœminę quę,fiſcus perſecutionũ tẽpore occupauerat .Huic baſilicę aſſignatur.Fũdus item Veranius vnde ſolidi.lx.veniebãt.Via etiã lanicana idẽ impator īter duas lauros baſilicã btīs martyribus Marcellino p̄sbytero & Petro exorciſtę ędificat.Nõ lõge vero mauſoleũ erexit ī honorẽ matris q̄ ſepulcro porphiretico īcluſit, huic tẽplo martyrũ & matris gratia hæc dona data ſunt.Patena ex auro puriſſimo librarũ quīq̄&.xxx. candelabra argẽtea.iiij.auro cluſa in pedibus.xij.calices aurei tres cũ gẽmis praſinis&hiacynthinis.amę aureę duę.Ara ex argẽto puriſſimo librarũ.cc.Scyphus ex auro puriſſimo librarũ.xx.Fũdus Laurẽtinus cũ balneo iuxta formã ꝓdeũtis aquę poſito.Fũdus auguſtę heleneę vnde ſolidos.ccc.&.xx.ſacerdotes quotannis habebãt.Sunt qui ſcribãt ſine auctore tñ ſardiniã cũ fundis ſuis & Meſanã & Matiniam,cũ monte argentario ac fundis oībus huic eccleſiæ donatã.Ad has Baſilicas in vrbe Roma ædificatas, alias quoq̄ foris extrũit.Nam & Hoſtiæ nõ longe a portu eius mãdato tẽplũ ædificatur in honorẽ beatorum apoſtolorũ Petri & Pauli ac Ioãnis baptiſtæ, quibus etiã hæc dona eius munificentia oblata ſunt. Patena argentea librarũ.xxx.Calices argẽtei.x.Patena argentea chriſmalis librarũ.x. peluis ex argẽto ad vſum baptiſmi librarũ.xx.His muneribus additi & Graccorũ fundi Ardeatini agri.Fũdus Quirini in agro hoſtienſi in albano quoq̄ Ioãni baptiſtæ templum ædificat.Cui hæc dona obtulit patenã argenteam librarũ.xxx.Scyphũ argenteũ deauratũ librarum.xij.Amas argenteas librarũ.xx.Fundũ Laurẽtinum cũ adiacentibus prędijs.Fũdũ cũ lacu Alba

Marcellinus. Petrus exorciſta.

Tẽpla hoſtiæ ędificata.

In albano

no fundū Tyberij Cæſaris. Capuæ etiā Baſilicā apo ſtolorum cōdidit, quā ciues Conſtantinianā appellarunt. Cui & hæc dona oblata. Patenæ argēteæ.xl. librarū. Candelabra greca.iiij.cū pedibus.x. His additur fundus ex agro Caietano & fundus paternus ex agro Sueſſano. Aliam poſtremo baſilicā Neapoli ędificauit, vt ait Damaſus in cuius honorē eā crexerit nō ſatis conſtat. Proinde reticere donaria templo dedicata inſtitui, ne videar cū alijs errare. Sunt etiā qui ſcribant Syluestrū titulū ſuū in tertia regione vrbis apud thermas domitianas inſtituiſſe, equitium quidā vocant. Huic titulo multa dona cōſtantinus obtulit. Vt patenam argenteā librarū.xx. Ceroſtrata ænea.xvi. fundum barbatianū ex agro Ferentiniani, fundum ſulpitianū ex agro corona. Ne autem nouę romę ſacerdotes imperatorię munificentię expertes eſſent, duas itē baſilicas Cūſtantinopoli ædificat, quarum altera hirenę, altera apoſtolorum vocatur, euerſis prius paganorum templis, aut in vſum chriſtianorū trāſlatis ſublatiſq́ꝫ e medio tripodibus delphicis vnde infinita mala oriebantur. hæc ſunt cōſtantini dona, quæ antea narramus, quibus hoc etiā addit. Fuere autē & ſylueſtri tēporibus multi pręclari viri quorum opera & labore gentes & nationes pleræq́ꝫ ad fidē noſtrā venere, maxime vero Iuliani Frumētij & Ediſij pręsdicatiōibus, quos philoſophi quidam alexandrini eo perduxerāt. Iberorum quoq́ꝫ gens quæ ſub axe pontico iacet fidem chriſti intelligunt a captiua muliere, & credūt Baccurio rege omnes ad id cohortāte. Valuit etiā multū illis temporibus admonendos homines Antonij hæremitę ſanctiſſimi auctoritas, cui litteris & nūcijs Helena ſe ac filios ſæpius commēdauit, eius cibus ſolus

Capua. Neapoli. Equitius. Iulianus. Frumēti⁹. Ediſius. Antonius hæremita.

panis erat, aqua potus, nec vnq̄ niſi in occaſu ſolis cõmedebat, Homo ægyptius omnino cõtēplationi deditus. Huius quidem vitam Athanaſius alexādrinæ vrbis epiſcopus inſigni volumine perſcripſit. Sylueſter autem vbi ex ſacris ordinibus ſepties menſe decēbri habitis presbyteros duos &.xl. Diaconos ſex &.xxx. epiſcopos quinq; & ſexaginta creaſſet. moritur ac ſepelitur in cœmiterio Priſcillę via ſalaria. tertio ab vrbe miliario, pridie Kalen. Ianuarij. Sedit autum annos. iij. &.xx. menſes decem, dies vndecim. Vacat tum ſedes dies. xv.

¶Marcus. .I.

Marcus natiõe roman⁹ patre priſto Magni conſtantini tēporib⁹ fuit, de quo varia ſcribunt hiſtorici. Sūt enim qui affirmāt cõſtātinū vltimis penē ſui annis īſtigante ſorore Annium ab exilio reuocaſſe, quod inuidiā dānatū hominē mulier diceret in eiuſq; dogma declinaſſe. Hos ego deceptos ſimilitudine nominis puto, & patri illud aſcribere quod filij ſcęlere factū eſt. Neq; em̄ ſimile veri eſt principē illū ſapientiſſimū quos ſemper improbauerit, ea potiſſimum ætate qua ſapere datur illud idē collaudaſſe. Scribūt pręterea cõſtantinū ab Euſebio Nicomediæ ep̄o arriani dogmatis imitatore baptizatū eſſe, quod quidē falſum eſſe & religio principis oſtendit, & baptiſteriū huius rei cauſa Romę ab eo magnificētiſſimis opis ędificatū. A Syluestro em̄ vna cū Criſpo filio baptizatur pulſis ab vrbe tyrānis fidēq; edocetur. Aiunt qui aliter dictum ſentiunt conſtantinū tātā rem diſtuliſſe quo ad ei ad iordanem peruenire contingeret, in quo ad imitationem ſaluatoris baptizari cupiebat. Verum dum in Parthos proficiſcitur Meſopotamiā incurſio

Cõſtātini baptiſma.

nibus vaſtantes vnō &.xxx.imperij ſui anno:ætatai vero ſexto &.lx.apud Nicomediam villa publica dīē extremū obijſſe:nec ad iordanē baptiſmi cauſa peruenire potuiſſe. Atq illic tū demum extremo vitæ tēpore baptizatum fuiſſe. Miſceāt iſti vt volunt rē hanc:& nos quod oēs fermie ſentiunt credamus:Conſtantinum qui in ſigno crucis totiens hoſtes vicerat:qui tot templa in honorē dei ædificauerat: q ſacris concilijs interfuerat: qui totiens cū ſanctis patribus in myſterijs orauerat baptiſmatis charactere vbi ſapere cœpit muniri etiam contra hoſtem humani generis voluiſſe:latet me certe quod Socrates & Sozomenes in tripartita ſua velint quidq alij plęriq veritatem ſequor optimi principis religioni & pietati cōuenientem. Quod vero in leprā inciderit vulgo dicitur baptiſmoq mūdatus ſit cōficta prius de ſanguine infantū neſcio qua fabula nullo modo credo:Socratē hac in re ſecutus:q affirmat cōſtātinū ipſum vbi ſexageſimū quintū ętatis annū attigiſſet ægritudine captū ex vrbe cōſtātinopoli ad aquas calidas egreſſum valitudinis cauſa nulla de lepra mētione habita,ꝑterea vero hac de re a nullo ſcriptorū fit mētio: nō dico ab his q ethnici ſūt habiti:ſed ne a noſtris quidem nō retinuiſſet hoc Oroſius.nō Eutropius:non illi qui conſtantini res geſtas q̄ diligentiſſime ſcripſere. Ante vero tanti principis mortem Stellam crinitam inuſitate magnitudinis quā Gręci cometē appellant: fulſiſſe aliquādiu cōſtat, Marcus autem Romanus pōtifex ad curā chriſtianę religiōis cōuerſus inſtituit: vt eps Hoſtienſis a quo romanus cōſecratur pallio vteretur, Voluit pręterea diebus ſolemnibus

ſtatim poſt euangelium ſymbolũ a clero & popu lo magna voce decãtari. & eo modo quo fuerat ĩ Niceno cõcilio declaratum. Duas item eccleſias Romæ cõdidit: vnã via Ardeatina in qua ſepul tus eſt. alteram in vrbe Roma ad Palatinas quas quidem Conſtantinus his muneribus exornauit & auxit: Fundo Roſarũ cum omni agro cãpeſtri: patena argẽtea librarum. xx. Scypho argẽteo. x. librarum. Corona argentea librarum. x. Fundo Antoniano qui eſt via claudia: fundo ab baccha nas via appia. Fũdo marmoreo via Ardeatina. Huius autẽ & conſtantini temporibus fuit Iuuen cus hiſpanus preſbyter genere nobilis qui tetra-uãgelia hexametris verſibus fere ad verbũ trãſ-ferens quatuor libris compoſuit. Scripſit & quę-dam eo genere metri ad ſacrorum ordinẽ perti-nentia. Marcus autem poſtea quam ex ſacris or-dinibus bis mẽſe decembris habitis preſbyteros quinq; &. xx. diaconos ſex epiſcopos octo &. xx. creaſſet. moritur ac ſepelitur in cœmiterio Balbi nę via Ardeatina. iiį. nonas octobris. Sedit autem annis duobus: menſibus octo: diebus. xx. Vacat tum ſedes dies. xx.

Iulius. I.

IVlius natione Romanus patre Ruſtico temporibus conſtantiį fuit qui cum con-ſtantino & cõſtante fratribus imperium adeptus annis. iiiį. &. xx. imperauit. Ha-bitus eſt etiam inter ſucceſſores Magni cõſtanti-ni Dalmatius Cæſar fratris filius adoleſcens ſa-ne pręclare indolis: qui haud ita multo poſt: tu-multu militari opprimitur. Sinente potius con-ſtante q̃ iubente. Interea vero Arriana hæreſis

Conſtãs. dalmati⁹.

inualuit fauente conſtantio qui noſtros cogebat Arrium recipere. Secundo itaque Conſtantij anno apud Laodiceam vrbem ciriæ vel vt alij volunt: apud Tyrum conſilium indicitur. Eo conuenere catholici & Arriani: diſputatur quottidie homuſion ne an ſecus chriſtum cum patre vocarent. Inſtabat Athanaſius alexandrinus epiſcopus rationibus & argumentis affirmans filium patri homuſion eſſe. Id cum refellere Arrius nō poſſet ad comitia verſus: magicas artes athanaſio viro ſanctiſſimo obijcit prolato in loculis arſenij bracchio. Damnatur itaque violenter iubente conſtantio Athanaſius qui quidem fugiens ſex continuis annis in lacu ciſternæ carentis aqua ita delituit: vt ſolem nunquam viderit. Indicante deinde ancilla quadam: cum in eo eſſet vt caperetur dei monitu ad conſtantis partes cōfugit: qui fratrem conſtantium minis certe coegit Athanaſium recipere. Arrius interim epiſcoporum & populi frequentia ſtipatus dum leuandi ventris cauſa ad publicum locum declinat: egerere conatus inteſtina omnia in cuniculum latrinæ demiſit mortem certe paſſus vita turpiſſima condignam. Iulius autem pontifex multis incommodis vexatus in tanta rerum perturbatione tandem poſt menſes. x. Romam ab exilio redijt audita præſertim Conſtantini morte: qui bellum fratri conſtanti inferēs dum apud Aquileiam inconſulte dimicat occiditur. Non deſtitit tamē Iulius oriētales epiſcopos reprehēdere: maxime vero arrianos: qui in iuſſu romani pōtificis antiochiæ conciliū indixerāt cum id ſine eius auctoritate fieri nō poſſet: q romana eccleſia ceteris

Arriani. Conſiliū. Athanaſius. Mors arrij. Iulij acta.

præeſſet.cõfutabãt id oriẽtales non ſine ironia ꝙ dicerẽt a ſe ad occidentẽ xp̃ianæ religionis principiũ cõmigraſſe:hanc ob rem ſuã eccleſiã tanꝙ perennẽ fontẽ:vnde tanta gratia manauerat cæteris præferendã. Conſtat autem Iulium ipſum omiſſis is conteptionibus duas ædificaſſe baſilicas:vnam iuxta forũ Romanum: aliã in tranſtyberina regione. Tria item cœmiteria extruxit: vnũ via Flãminea:aliud via Aurelia: tertiũ via Portuẽſi. Conſtituit præterea ne ſacerdos alibi: ꝙ apud iudicẽ eccleſiaſticũ cauſam diceret. Voluit item vt omnia ad eccleſiam pertinẽtia per notarios:aut ꝑ Primiceriũ notariorũ conſcriberẽtur:hos hodie vt arbitror ꝓtonotarios vocamus quorum officiũ eſt res geſtas præcipue cõſcribere. Verũ noſtra ætate adeo plærიq; nũc dicere oẽs literarũ ignari ſunt:vt vix ſciant nomen ſuũ latine exprimere:nedũ aliorũ res geſtas ꝑſcribere. De moribus nolo dicere:cum e lenonũ numero & paraſitorum quidã in hunc ordinẽ relati ſint. Conſtãtini autẽ & cõſtantiȷ tẽpore in precio fuit Marcellus Anticyranus ep̃s q multa ſcripſit:maxime vero cõtra Arrianos. Feruntur tñ contra hũc Aſteriȷ & appollinaris libri eũ Sabellianæ hæreſis arguentes:eiuſdẽ quoq; erroris cũ Hilarius arguere conatur: quẽ certe Marcellus refellens:ſe tñ nequaꝙ cũ Iulio & Athanaſio ſentire oſtendit. Cõtra hunc ꝑterea ſcripſit & Baſilius anquiranus ep̃s librum vnum de virginitate. Nam Baſilius Macedoniæ partis vna cum Euſtaſio Sebaſteno princeps fuit. Theodorus quoq; Heracleæ thraciarum epiſcopus elegantis copioſæq; elocutionis vir:multa tum ſcripſit:maxime

Primiceriȷ prothonotariȷ dicuntur.

Marcellus

Baſilius

vero commẽtarios in Matheũ in Ioannẽ in pſal-
terium:in Apoſtolum . Iulius vero, cũ ex ſacris
ordinibus ter mẽſe decẽbri in vrbe habitis: pre-
ſbyteros.xviij. diaconos tres . ẽpos nouẽ creaſ-
ſet.moritur ac ſepelitur via aurelia in cœmiterio
callopodij.ab vrbe Roma miliario.iij.pridie idꝰ
Auguſti.Sedit annos.xv.men.duos,dies ſex. Va
cat tum ſedes dies quinq; &.xx.

Liberius. .I.

Huius tempore ſecundum eccle. ſciſma ortũ
habuit propter arrianos quibus ſuppetias da
bat liberius. Qui primus in romana eccleſia
infamis pape nomen eſt nactus.

Liberius natiõe Romanus patre Augu
ſto conſtantij & cõſtãtis tẽporibus fuit.
Cõſtantinus em̃ vt ante dixi dum con Conſtãti-
ſtantem fratrem bello incautius perſe nus.
quitur ab eius militibus opprimitur. Conſtãs au
tem vana fortuna contra Per ſas vſus cum nocte
intẽpeſta ſeditione militum ſuſcipere preliũ co-
geretur tandem vincitur. Verũ poſtea cũ de ſe-
ditioſis militibus ſuſcipere pœnas inſtituiſſet:Ma
gneti dolo ac fraude in oppido helena interfici-
tur:anno imperij ſui.xvij.ætatis vero.xxx.Mor-
tuo autem conſtante rurſum in Athanaſium cõ-
ſurgunt veteres illi Arrianæ hæreſis ſuſcitato-
res.Nam concilio apud Mediolanum habito om Conciliũ
nes qui Athanaſio fauebant in exilium pellũn- mediola-
tur.Præterea vero cum in Synodo Ariminenſi nenſe.
orientales ſacerdotes callidi homines & acuti oc
cidentales ſimplices & imperitos argumentis ac
fallacijs conuicerent: pretermittere eam diſputa
tionem pro tempore ſatius viſum eſt . Chriſtum

enim cũ patre homuſion eſſe negabant. Hoc autem quia primum liberius põtifex aperte impugnabat. quodq́ etiam damnare Athanaſium iubente imperatore nollebat in exilium ab Arrianis pellitur: atque ita triennio ab vrbe abfuit. At vero ſacerdotes congregata ſynodo in Liberij locum Fœlicem preſbyterum virum optimum pontificem crearũt qui ſtatim octo &. xl. epiſcoporum cõuentu duos preſbyteros Vrſatium & Valentẽ ab eccleſia ſeparauit: quod cum Conſtantio auguſto in fide ſentirent. Hanc ob rem rogatu & præcibus eorundẽ Conſtantius liberium ab exilio reuocat. Qui imperatoris beneficio motus cum hæreticis in rebus omnibus vt quidam volunt ſentiens illud tamẽ cum catholicis tenebat hæreticos ad fidem redeuntes non eſſe rebaptizandos. Ferunt liberium apud cœmiterium ſanctę Agnetis aliquandiu habitaſſe. cum conſtantia conſtantij ſorore quo eius rogatu & auxilio vrbem tutius ingrederetur: ſed mulier catholica dolum ineſſe ſentiens id ſe facturam omnino recuſauit. Tandem vero Conſtãtius inſtigantibus vrſatio & Valente pulſo Fœlice Liberium introduxit: Vnde perſecutio ita vehemens exorta eſt vt in eccleſijs ipſis preſbyteri & clerici paſſim necarentur. Sunt tamen qui ſcribunt mulieres romanas in circẽſi ſpectaculo reditum Liberij ab imperatore precibus impetraſſe. Pontifex autem tametſi cum Arrianis ſentiebat eccleſias dei quàm diligenter exornauit: maxime autem ſepulchrum beatæ Agnetis & baſilicam quam de nomine ſuo fecit apud Marcellum Lydiæ. Fuit autem hac miſera tempeſtate Euſebius Emiſe-

Felix loco.

Liberij introducitur.

Conſtantius ĩtroducit iterato liberium.

nus epiſcopus qui multa contra Iudæos gẽtes & nouatianos docte admodum & eleganter ſcripſit. Eriphylus quoque Cyprilerenſis ſiue leuconiæ epiſcopus: in cantica canticorum copioſe & accurate commentarios compoſuit. Præterea vero Donatus apher a quo Donatiani nomen ſumpſere. Multa in catholicos ſcribens totam pene aphricam & Iudæam ſua perſuaſione decepit. Affirmabat enim patre minorem eſſe filium & ſpiritum ſanctum minorem filio: catholicoſque rebaptizandos eſſe. extabant autem Hieronymi tẽpore eius multa ſcripta ad hæreſim pertinentia: & de ſpiritu ſancto liber Arrianæ doctrinæ conueniens. Et ne quicquam Arrianæ perfidiæ tum deeſſet. Aſterius eius factionis philoſophus imperante conſtantino multa ſcripſit ad Romanos in euangelia in pſalmos quæ ab hominibus ſuæ hæreſis ſtudioſiſſime leguntur. Lucifer præterea Caralitanus epiſcopus cum Pancratio & Hilario Romanis clericis ad Conſtantiũ a liberio miſſus cum nollet ſub nomine Athanaſi Nicenam dãnare fidem relegatus contra conſtantium imperatorem ſcripſit librũq; ei legendum miſit, moritur tamẽ ſub Valẽtiniano prĩcipe. Ferunt autẽ Fortunatianum Aquilienſem epiſcopum liberiũ fidei cauſa in exilium pergẽtem: vt in hæreſim & diſcordiã laberetur ſolicitaſſe. Serapion quoq; qui ob elegantia ingenij ſcholaſtici cognomen meruit. Edidit tum aduerſum Manicheum librum egregium: nec vnquam cõſtantij minis a confeſſione veritatis deſtitit Ad hominem enim profectus quo eum pacatiorem magno Athanaſio redderet minis tãti principis

Eriphil⁹. Donatianus. Aſterius. Lucifer. Serapionis cõſtãtia.

e gradu cõſtantiæ nũq̃ decidit. Ideo autẽ Atha-
naſius magnus eſt habitus ꝙ paganis & hereticis
cõſtãti animo ſemper reſtitit. Liberius vero vbi
ex ſacris ordinibus bis ĩ vrbe Roma habitis preſ
byteros.xviij.diaconos quinque:epiſcopos.xix.
craſſet.moritur:ac ſepelitur via ſalaria in cœmi-
terio priſcillę.ix.kalẽd.Maij.Sedit autẽ annos ſex
menſes tres. dies quatuor. Vacat ſedes dies ſex.

Felix. II.

FOelix ſecũdus natiõe Romanus pa-
tre Anaſtaſio Conſtantij tẽporibus
fuit: qui ſolus poſt interfectũ a Ma-
gnetio cõſtantẽ imperio potitus eſt.
Mox Iulianũ patruelem ſuum quip
pe qui ex Cõſtantio patris conſtan-
tini fratre natus erat Cæſarẽ creatum in Gallias
ſeditione quorũdam tyrannorũ tumultuãtes mi
ſit:qui breui & gallorũ & germanorũ motus vir
tute ſua cõpeſcuit: vnde militũ omnium cõſenſu
Auguſtus appellatur. Quo audito Cõſtantius re
bus Parthicis occupatus ad bellũ ciuile cõuerſus
appoplexia in itinere obijt inter Ciliciã cappado
ciam in Mopſocrem oppido.anno imperij quar-
to & vigeſimo ætatis quinto & quadrageſimo.
hoc autẽ morbo dixerũt medici hominẽ interijſ
ſe ob dolorẽ animi & grauẽ cogitationem in quã
rebellãte iuliano inciderat. Ob eius autẽ mode-
rationẽ:chriſtianorum cauſam ſemper excipio in
qua vnice impius fuit & comitatem inter diuos
more veterũ referri meruit. Nam poſt ſuſceptũ
imperium:Romam cum triumpho via Flammi-
nea ingreſſus aureo carpẽto ciues obuiam factos
mira benignitate inſpexit & veneratus eſt:dicti-

tans illud Cyneæ Pyrrhi legati verum eſſe:tot ſe videre reges ĩ vrbe Roma quot ciues.In vna tamen re Popu.Ro. ad riſum potiuſquam ad indignationem cõcitauit: q̃ portas Vrbis ingrediẽs celſas & faſtigatas arcuſq; triũphales prȩaltos & latos homo paruæ ſtaturæ caput incuruaret more anſerum leſionem veritus. Is præterea campũ martium cum admiratione inſpiciens ſepulchrũ Auguſti Cæſaris tot ſimulachris marmoreis & æneis ornatum.Forũ Romanum.Iouis tarpei delubra.Thermas: porticus:in prouinciæ modum auctas. Amphiteatrum tyburtino lapide extructum:tãtæ altitudinis vt eo vix inſpicere humanus oculus poſſet:pantheon mira altitudine ſpacioſis molibus fornicatum.Templum pacis.Pompei theatrum: Circũ maximũ:Septiſolium: Tot arcus triũphales :tot aquæ ductus tot ſtatuas per vrbem ad ornatũ poſitas obſtupuit:ac tandẽ dixit naturã viresomnes in vnam vrbẽ effudiſſe. Stabat Traiani equus ȩneus in Atrio:cuius inſtar alterum ſibi fieri cõſtantinopoli conſtãtius petebat ab ormiſda architecto:quem ſecum duxerat. Cui hormiſda ſtabulum quoq; tale cõdas oportet ſi voles equũ late ſuccedere.Idem quoq; hormiſda a cõſtãtio interrogatus quid de vrbe Roma ſentiret.Id tantũ ſibi placere reſpondit quod didiciſſet ibi quoq; homines mori:vt philoſophũ decebat locutus.Felix autẽ quẽ diximus in liberĳ locũ a catholicis ſubrogatũ eſſe(licet id factũ ab hæreticis Euſebius & Hieronymus affirment quod certe miror)ſtatim vbi Põtificatũ inĳt cõſtantinum magni conſtantini filium hæreticum: & ſecũdo rebaptizatum promulgat ab Euſebio

Hormiſda.

Nicomedienſi ep̃o in aquilone villa nõ longe a Nicomedia. Hinc autem deprehẽdi error poteſt quo ducũtur nonnulli qui hanc hæreſim magno conſtantino aſcribunt. Quod profecto vt ex hyſtoria vides in tm̃ principẽ tamq; religioĩs chriſtianæ amãtiſſimum nec debuit cadere nec potuit. Dum autem altercatio eſſet & quidem magna vt diximus inter liberiũ & Fœlicem. Arriana hęreſis biffariã diuiditur. Nam Eunomius vn de Eunomiani vir corpore & aĩo leproſus: nec ſecus interius q̃ exterius morbo regio correptus: affirmabat in rebus oĩbus & filiũ diſſimilem patri: & ſctm̃ ſpm̃ cum patre & filio nil habere cõmune. Macedonius autem quẽ noſtri ante errorem: cõſtantinopolitanũ ep̃m fecerant ab arrianis expellitur: quia filiũ patri ſimilẽ fatebatur: licet ſpm̃ ſanctum nõ ſecus atq; illi blaſphemaret. Aiũt qdã fœlicẽ cõciliũ. viij. & .xl. ep̃orũ habuiſſe in quo decernitur: vt ep̃i oẽs aut conciliũ generale veniant. aut literis rationẽ reddãt quare id facere nequeant: quod quidem inſtitutũ carthaginẽſi cõcilio poſtea renouatũ eſt. Huius aũt temporibus fuit Achatius quẽ quia luſcus erat monophtalmon vocarunt. Hic vero cæſariẽſis eccleſiæ in paleſtina ep̃s: multa in eccleſiaſticẽ conſcripſit tantæq; auctoritatis ob eloquentiam & verſutiam apud cõſtantiũ fuit queadmodũ Hieronymus ait (quid ergo certe miror) vt Romæ in liberij locũ Fœlicẽ Arrianum ep̃m conſtitueret: quẽ profecto catholicũ fuiſſe cõſtat vt ſcripſimus & Arrianos ſemper dãnaſſe. Fœlix autem poſtremo cum nulla in re orthodoxe fidei deeſſet ab aduerſarijs captus vna cum multis ſecum

Error de hæreſi cõ ſtantini

Eunomi⁹ hæretic⁹.

Macedonius. Hæreticus.

Achatius Monophtalmon.

bene funciētibus interficitur:ſepeliturq; in Baſilica quā ipſe ædificauit via Aurelia ſecūdo ab vrbe Roma miliario.xij.Kal.decē bris.Sedit aūt tātūmodo annū vnū.mēſes quattuor:dies duos ꝓpter ſeditionē a liberio motā:quē damaſū ſecut⁹ licet īmerito īter pōtifices nūeraui. Damaſus .I.

Is Damaſus conciliū ſecūdū vniuerſale hoc eſt cōſtātinopolitanū cōtra macedoniā celebrare iuſſit, Cuius tpib⁹ burgūdi ſanctū baptiſmatis ſacramētū ſuſcipere.Et ortū fuit tertiū ſciſma inter eū & vrſicinū Cardinalem Diaconum.

Damaſus natiōe hiſpanus pr̄e antonio Iuliani tpib⁹ fuit viri certe egregij ſi domi foris eius ingeniū reſpicis. Nā & Eubolo ſophiſta: libanio ph̄lo p̄ceptoribus vſus liberalibus diſplinis ita erat imbutus tum græce tū latinæ vt cuiuis optimo principi cōparari poſſet.Multæ erat memorię ingētis facūdiæ:inamicos liberalis: ꝓuincialibus iuſtiſſimus: glorię cupidus. Verū hęc omnia ad extremū euertit dum chriſtianos perſequitur. Callidior tamen cæteris perſecutor: nō vi neq; tormētis primo:ſed p̄mijs honoribus blāditijs perſuaſionibus maiorē fere populi partem quā ſi atrocior fuiſſet elicuit. Vetuit aūt ne chriſtiani auctorū gentiliū ſtudia adirēt:neue ſcholę niſi his qui deos deaſq; venerarētur paterēt. Vni tamē ꝓhæreſio viro doctiſſimo conceſſum eſt:vt xp̄ianus publice doceret: quā grām ipſe indignatus contēpſit.Militare cingulū dari niſi gētibus vetuit.Statuit pręterea procuratiōes ꝓuinciarū viriſq; dictionē xp̄ianis nō debere pmitti quippe quib⁹ lex ipſa xp̄iana ꝓprio vti gladio vetat. Athanaſiū tn̄ apte oppugnat

Iulianus apoſtata.

Prohæreſius.

atq; in exiliū mittit a magis: ab auguribus inſtigatus: quorū artibus maxime delectabatur: q̄d diceret Athanaſiū obſtare quo minus eorū artes in precio eſſent. Cum Daphnius quoq; in ſub urbano Anthiochiæ iuxta fontē caſtaliū litaret apollini: & nulla ex his quæ querebātur reſponſa ſuſciperet: cauſaq; ſilentij percontaret̄ a ſacer dotibus: demones aiunt ſepulchrū Babylle martyris ꝓpe aſtare & ideo reſponſa nō reddi. Tum Iulianus Galilæis imperat (hoc. n. nomine xp̄ianos appellabat) vt ſepulchrū martyris inde auferant. Qui dum ſepulchrū mira exultatione traherent dicentes. Confundātur omnes qui adorāt ſculptilia: & qui gloriātur in ſimulachris ſuis: ita iram Iuliani principis concitarūt: vt multos pręter inſtitutum ſuum interfici iuſſerit. Miror ego id a Iuliano factū cum diaboli artes iam vanas eſſe cognoſceret. Semel. n. Magum quendam in ſpeluncā ſecutus cū voces demonū perhorreſceret ſigno crucis vſus eſt quo fugati ſunt demones: cū vero Iulianus diceret ſigno crucis aliquid mirū ineſſe rn̄dit Magus demones etiā genus illud ſupplicij formidare: hāc obrem Iulianus ptinacior q̄ antea factus eſt adeo vanitati magicæ deditus erat. Licet prius xp̄ianā religionē ſimulato aīo amplexus fuiſſet vt cōſtantij odiū vitaret: legiſſetq; publice diuinos codices ac baſilicā nomine martyrū ædificaſſet. Præterea vero dīe imperator quo noſtris ſtomachū faceret iudæis tēplū hieroſolymitanū reſtituit: cū dicerēt ſe alibi ſacrificare nō poſſe. Qui certe tāta arrogātia elati ſunt vt maiore impēſa q̄ antea reſtituere tēplū conarētur. Verū nō ita multo poſt terremotu tē

Babylla Galilæi antiquit9 nūc xp̄ianus:

Signi crucis victus etiā apud ethnicos.

plũ corrues & multos iudæos ſimul oppreſſit:& illud approbatũ eſt lapidẽ ſupra lapidẽ poni nõ debere. Sequenti autem die incendio diuinitus immiſſo: & ferramenta ipſa conſumpta ſunt:& eo miraculo multi iudęi perterriti ad fidem chriſti venerare. In perſas vero proficiſcẽs Iulianus quos intellexerat res nouas moliri ĩ redditu ſuo malam quidem rem chriſtianis minatur. Cũ autem ſuperatis hoſtibus incompoſito agmine victor rediret apud cteſiphontem confeſſus perijt. A ſuis, aut ab hoſtibus id factum ſit incertum eſt: quanq̃ ſunt qui ſcribant ſagitta ex incerto miſſa tranſfixum fuiſſe eundẽq; exclamaſſe manu ad cœlum extenſa viciſti Galileæ viciſti: nam xp̃m galileum appellabat & fabri filium: vnde illud adoleſcentis in libanium ſophiſtam interrogantem quid ageret fabri filium iuliano inquit locellum cõponit: nam paulopoſt eius cadauer locello auectum eſt. Sunt etiam qui ſcribant hunc antea clericum fuiſſe ac poſtea a fide noſtra defeciſſe: vnde hominem apoſtatam vocãt. Perijt autẽ poſt annũ & octo imperij ſui menſes. anno vero ætatis. ij. & . xxx. Huic deinde ſuccedit Iouinianus qui ab exercitu imperator electus nõ prius profiteri imperatoris nomen voluit q̃ omnes cõclamarũt ſe chrriſtianos eſſe. Quibus collaudatis & imperium ſuſcepit & exercitum e manibus barbarorum liberauit. Ni ſibi ac magna Meſopotamiæ parte Sapori regi perſarum relicta. Hic autem octauo imperij ſui mẽſe cruditate ſtomachi ſiue tetro odore prunarum moritur. Damaſus autem electus ad pontificatum obeundũ. Vrciſcinũ diaconũ competitorẽ habuit in baſili

Templũ iudęorũ terremotu deſtruitur.

Mors Iuliani.

Iouinianus xp̃ianus imperator.

Damaſi geſtus

ca quę ſiccinini appellatur: vbi multi vtrinq; ceciderein ipſo tēplo cum res non ſuffragijs tantū ſed vi & armis tractaretur. Verum nō ita multo poſt ſacerdotū ac populi conſenſu Damaſus eps̄ cōfirmatur:& Vrſicinus ad Neapolitanā eccleſiam traducitur. Damaſus autem adulterij accuſatus publico cōcilio cauſam dixit: vbi & Innocens abſoluitur:& Cōcordius atq; Calixtus diáconi falſi accuſatores dānati ac reiecti ab eccleſię ſunt:cautūq; lege eſt:vt deinceps pœnā talionis ſubeant qui aliquem falſo accuſauerit Paccata tādem eccleſia Damaſus ocio literario delectatus vitas pontificū omnium: qui ante ſe fuere conſcripſit:eaſq; ad Hieronymum miſit. Nō deſtitit tamen & tēpla & cultū diuinum augere. Duas.n. baſilicas ædificauit: vnā iuxta theatrū: alteram via ardeatina ad cathecūbas dedicauit: & platoniā vbi corpa Petri & Pauli aliqn̄ iacuerāt. Verſibus quoq; elegātibus ſanctorū corpora eo loci ſepulta exornauit ad memoriā poſteritatis. Præterea vero baſilicā quā ipſe in honorē diui Laurētij nō lōge a thearro pōpeano conſiderat maximis muneribus ornauit. Patena argēta librarū xx. Arma argētea librarū. xv. Scypho argēteo anaglipho librarū.x. calcibus argēteis.v. Coronis argēteis.v. Domos quoq; circa baſilicā poſitas dono dedit. Fūdū etiā papyrianū agri ſerētinatis fundū Antoniū. Balnea nō lōge a tēplo poſita. Vt pſalmi quoq; alternis vicibus in eccleſia canerentur:in fineq; corū verba hęc ponerētur. Glia pri̅ & filio & ſpūi ſctō inſtituit. Primus etiā Hieronymi ſcriptis auctoritatē dedit cū priꝰ. lxx interpcū ſcripta tm̄modo in pcio eſſent. Nā & bi

Concordius Calixtus. Falſi accuſatores

Hieronymi ſcripta approbātur.

blia Hieronymi legi cæpta eſt & pſalmi eiuſdem
fideliter ex hebraico traducti cū antea apud Gal
los potiſſimum incōpoſite legerētur. Mandauit
item vt in principio celebrationis quam miſſam
vocāt cōfeſſio diceretur vt hodie fit. Idem vero
Damaſus vbi ex ſacris ordinibus quinquies ha-
bitis p̄ſbyteros vnū & .xxx. diaconos .xi. ep̄os .ij.
& .lx. creaſſet: moritur ac ſepelitur via ardeatina
cū matre & ſorore in baſilica a ſe cōdita .iij. Idus
decēbris. Sedit annis .xix. menſes .iij. dies .xi. Va-
cat tum ſedes dies vnum & .xx.

Syricius. .I.

SIricius natione romanus patre Ty- Valenti-
burtio Valētiniani t̄pibus fuit. qui nianus
a Iuliano multa incōmoda ob fidē
xp̄i paſſus pluſq; militia cum Scu-
tatorum princeps eſſet. mortuo au-
tem Iouiano militum omniū cōſenſu imperator
electus valentē fratrē in partē imperij accipiens
eidem oriētem aſſignat. Poſtea vero imperij ſui
anno tertio Gratianū filium nec dū bene puberē
ſocrus & vxoris hortatu Auguſtū creat. p̄copiū
quidem apud cōſtantinopolim res nouas moliē-
tem cū ſatellitibus ſuis mira celeritate opprimit.
Sed valēs ab Eudoxio Arriani dogmatis ep̄o ba- Eudoxius
ptizatus in ſæuiſſimā hæreſim declinans noſtros
perſequitur: & in exilium pellit. mortuo pręſer-
tim Athanaſio quo viuente res chriſtiana ſex &
xl. annis mirifice ſubſtentata eſt. Inſtabat Lucius
hæreticus hoſtilem in modū noſtros perſequens:
necq; illis quidem parcēs qui in hæremo erāt. eos
.n. immiſſis militibus aut trucidabat: aut in exi-
lium mittebat. Magnę auctoritatis tunc erūt An

tonij diſcipuli Macharij duo in ſyria, quorũ alter in ſuperiore: alter in inferiore habitabat heremo Iſidorus quoq; tum in precio erat Panucius: Pãbos: moſes Beniamin: Paulus apheliotes, Paulus phocẽſis Ioſeph qui mõs Antonij dicebatur. Hos cũ exilio vexaret lucius mulier phanatica proclamat: viros dei in inſulã egypti nequaquã mittẽdos eſſe. mãnia quoq; ſaracenorũ gentis regina cum frequẽtibus prelijs romanorũ opes attriuiſſet Paleſtini & arabici limitis oppida vaſtãs. orata pacẽ nõ aliter repromittit: niſi Moſem xpianũ virũ ſanctiſſimũ gẽti ſuæ epm deſignarẽt. id agere Lucius conabatur: verũ Moſes inclamat. Arguũt te o luci per metalla dãnati xpiani ĩ inſulas relegati & carcere incluſi: quare manus tuas ad me cõſecrandũ nunq̃ inicies. Reuocatus itaq; eps qui ſe cõſecrarẽt datur reginæ pręſul ac pax Romanis redditur. Sæuiebat ĩn chriſtianos Valens & Lucius licet themiſtij philoſophi litterę valentem aliquãtulum mitiorẽ reddiderint. Sæuiebat & Thanaricus Gotthorũ rex qui plurimos barbarorũ martyrio affecit. Interĩ vero Valẽtinianus ſaxones gentẽ in occeani littoribus poſitã locis inuijs & Burgõdiones virtute ac rei militaris ſciẽtia oppreſſit. At vero dum Sarmatæ ſeſe per Pãnonias effudiſſent bellumq; in eos parat ſubita ſanguinis effuſione apud Brigionẽ oppidum moritur. Tũ Gotthi ſedibus ſuis pulſi per omnes ſe tracias effundũt: quibus dum Valẽs ire obuiã cũ exercitu parat: reuocatis prius ſed ſero ab exilio epis & monachis quos etiã militare coegerat prelio victus igni exuritur. Hęc quidẽ clades romani imperij ac totius Italiæ exitiũ fuit. Sciricius

Moſes.

Tanaicus gotthorum rex.

Gotthi.

Valentis mors.

autem dum hæc agerẽtur:cẽſuit monachos quorum vita probata eſſet poſſe ſacris initiari a primis ordinibus vſq; ad epatū.Cenſuit itẽ ordines per interualla dandos. Manicheos p̃terea qui in vrbe erant vetuit cõicare cum fidelibus: penitẽtes aũt & redeũtes ad gremiũ orthodoxæ fidei recipiendos eſſe cenſuit:ſi monaſterium ingrederentur atq; ibi ieiunijs & orationibus ſe toto ſuæ vitæ tẽpore macerarẽt. Viaticũ ſiquidẽ tum demum ab eccleſia recipiebãt vbi de optima eorũ vita conſtaret.Cõſecrari autẽ preſbyterũ ab epo tantum cẽſuit.Inſtituit itẽ vt quicũq; aut viduã aut ſecũdam vxorem duxiſſet ab officio eccleſiaſtico pelleretur.Hæreticos quoq; p manue impoſitionem recipiẽdos cẽſuit.Huius tpibus Hilarius fuit vrbis pictauiorũ Aquitanię eps qu. & cõtra Arrianos.xij.libros ſcripſit:& alterũ cõtra Valentẽ& Vrſatiũ: atq; nõ ita multo poſt pictauijs moritur. Victorinus autẽ natiõe apherromæ tũ primum rhethoricã docuit.poſtea vero in extrema ſenectute fidei noſtræ ſe tradẽs:cõtra arrium libros more dialectico ſcripſit. Multa quoq; compoſuit ad cõmẽdationẽ fidei noſtræ Grægorius lacticus hiluerti eps.Photinus autem gallogræcus Marcellini anticyrani epi diſcipulus Hebionis hæreſim inſtaurare tũ conatus eſt.Hebion.n. xp̃m pio coitu Mariæ natũ,virũ iuſtũ putauit. Is quidẽ a Valẽtiniano impatore pulſus plura ſcripſit volumina ad pręcipua cõtra gẽtes At Didymus Alexãdrinus a teneris annis oculis captus: & ob id etiã primarũ literarũ ignarus ita geometriã & dialecticã:quę magno vſu indigẽt; iã grãdis natu cũ primis elementis didicit: vt pręclara

Hilarius eps pictauieñ.

Victorinus

Rhetoricus

Hebionis hæreſis

dydimus

quędam opa in mathematicis ſcripſerit in pſalmos quoq; & in euangeliũ Matthei ac Ioannis & contra arrianos multa edidit. Optatus quoq; apher eps̃ miluetanus libros ſex contra donatianos compoſuit. Seuerus autem Cecilius hiſpanus agnationẽ ab illo Seuero ducens ad quam Lactã tiȷ.iȷ.exſtãt epiſtolarũ libri: volumen compoſuit quod cataſtrophen vocauit. Syricius vero cõpoſitis eccleſiæ rebus ac creatis ſex &.xx. preſbyteris. diaconis.xvi. epis̃.iȷ.&.xxx. ex ſacris ordinibus quinquies habitis: moritur ac ſepelitur in cœmiterio priſcillæ via ſalaria. viiȷ. Kalẽ. martiȷ. Sedit.n.annos.xv.mẽſibus vndecim. dies.v.&.xx. vacat tum ſedes dies.xx.

Anaſtaſius .I.

ANaſtaſius natione romanus patre maximo impante Gratiano vrbis romæ eps̃ creatur. Nã Gratianus adoleſcẽs religione clarus: militia ſtrẽnuus apud argentariam oppidum Galliæ vno prẽlio ad.xxx. millia alemanorũ fines romanorũ vaſtãtes cum minimo ſuorum incõmodo interfecit. In Italiam deinde rediens pulſa Arriana hæreſi totam prouinciam ad verã xp̃i fidẽ redegit. At vero cũ inſtãtibus Gotthis rempu. in magno diſcrimine videret Theodoſium ex hiſpania oriundum virũ clariſſimum ſocium ac imperiȷ comitem ſibi delegit: qui ſuperatis alanis Hunnis & Gotthis oriẽtale imperium reſtituit icto cum athalarico rege Gotthorum fœdere: quo quidem mortuo ac Cõſtantinopoli egregie ſepulto omnes eius milites Theodoſium virum optimum ſecuti ſunt. Interim vero Maximus in Britãnia tyrãnidem occu

Gratian9

Theodoxius.

pans ac in galliam traijciẽs apud Lugdunũ gratianũ interfecit:qua re Valẽtinianus iunior frater metu perterritus ad Theodoſium in orientẽ cõfugit. Sũt autem qui ſcribãt hos quidẽ fratres in tantam calamitatẽ incidiſſe matris iuſtinæ crimine:quæ Arrianã hæreſim fouens xp̃ianos pſequebatur. Maxime vero Ambroſium quẽ etiam inuitum populus Mediolanẽſis tum ep̃m delegerat. Mortuo.n. Auxẽtio hęreticorũ ep̃o ſtatim ſeditio Mediolani exorta eſt. Cum hãc itaq̧ reprimere Ambroſius conaretur:qui tũ conſularis eiuſdem prouinciæ faſces regebat:eccleſiãq̧ ingreſſus multa de concordia partium diſſeruiſſet: ab oĩbus ſucclamatũ eſt nõ alteri q̃ Ambroſio ep̃atum cõmitti debere: quid etiam factũ eſt. Ex cathecumino.n. xp̃ianus factus: & ſacris initiatus Mediolanẽſis ep̃s creatur, cuius doctrina & ſanctitas quanta fuerit eius vita ac opera doctiſſime elegantiſſime ſcripta oſtendũt. Tunc autem Anaſtaſius rei diuinæ cauẽs conſtituit ne ſacerdotes vllo modo ſederent: ſed curui & venerabundi ſtarent cum ſacrum euangelium:aut canetur, aut legeretur in eccleſia dei. Neue peregrini maxime autem tranſmaritimi in clerum reciperentur: niſi quinq̧ ep̃orũ præ ſe ferrẽt chirographa. Hoc aũt factũ eſſe aiũt ꝓpter Manicheos qui tum in aphrica magno in precio erant: & ad corrũpẽdã fidẽ de ſuis quoquo verſum mittebãt. Cõſtituit itẽ ne debiles & mãci neue aliquo mẽbro carẽtes in numerũ clericorũ reciperẽtur. Baſilicam quoq̧ quæ creſcentina vocatur in regione ſecunda via Mamertina dedicauit. Huius & Damaſi & Syricij tp̃a illuſtrarũt nõ modo ep-

Ambroſij geſta.

Anaſtaſij geſta.

t'mi imperatores Iouianus Valentinianus Gratianus Theodoxius: verũetiã ſanctiſſimi atq; excellentes in quauis facultate doctores tũ grçci tũ
Gregorius. latini. Gregoriũ nobis xp̄ianis cum Baſilio ca-
padocia genuit vt ait Euſebius. Ambo fuere no-
Baſilius. biles: ambo Athenis eruditi. Baſilius.n. cçſarç ca
padociç que prius Maza vocabatur ep̄s cõtra Eunomium egregios libros edidit. Scripſit & volumen de ſpiritu ſancto: & monachorum inſtituta. Duos habuit fratres: Gregorium: & Petrum vi-
Gregorius. ros doctiſſimos. Gregorij extabant Euſebij temporibus aliqua volumina. At Gregorius Naziã
Naziãzenus. zenus qui Baſilium ad monaſteriũ perduxit Hieronymi prçceptor multa ſcripſit: maxime vero in laudẽ Cypriani Athanaſij maximi philoſophi Scripſit & contra Eunomium libros duos: cõtra Iulianum imperatorem librũ vnum. Laudauit & nuptias & virginitatem hexametro verſu leuauit & Conſtantinopolitanos ab hæreſi ratiõibus & ſuo elegantiſſimo dicendi genere in quo polẽnonum virũ eloquẽtiſſimum ſecutus eſt. Is poſtremo dum ſenex admodum eſſet ſucceſſorẽ ſibi diligens ruri vitam monachi duxit. Baſilius autẽ ſub Gratiano hic vero ſub Theodoxio mo-
Epiphanius. ritur. Epiphanius quoq; Cypri Salaminæ ep̄s hæ
reſes omnes elegantiſſimis voluminibus impu-
Ephren. gnauit. Cõpoſuit tum etiam multa ſermone Syro ephren ediſſenæ eccleſiæ diaconus: qua ex re ad tantam venit dignitatem, vt poſt lectionem ſcripturæ ſacræ publice, in quibuſdam eccleſijs eius ſcripta legerẽtur. Anaſtaſius autem vbi ex ſacris ordinationibus bis in vrbe menſe decẽbri habitis: p̄ſbyteros octo diaconos quinq; ep̄os.x.

creaſſet.moritur & ſepelit in cœmiterio ad Vr-
ſum pileatũ.v.Kalen.Maij.Annos vero.iij.dies
x.ſedit. Vacat tum ſedes dies vnum &.xx.

Innocentius. .I.

De hoc Innocẽtio tractatur in.c. nunquid. xx-
viij.q.i.&.xxiiij.q.i. Et circa hęc tempora Tali
nud Iudæorũ a duobus rabbinis cõponitur.

INnocentius natione Albanus patre In
nocentio particeps Theodoſij temporũ Theodoxius.
fuit:qui ſingulari celeritate & conſilio
vſus maximum tyrãnnum Gratiani in
terfectorem apud Aquileiam occidit.Hanc cala
mitatem maximo ipſi martinus vir ſanctiſſimus Martinus
antea prędixerat dum Britanniã militaribus co
pijs ſpoliat in Italiam contra ius faſq; venturus.
Tũc enim a circio Scoti aquilone picti:inſulã va
cuam militibus ingreſſi longe ac late omnia va
ſtarũt. Theodoſius autem diuino auxilio fretus
& Androgatiũ Maximi comitẽ:& victorẽ eiuſ-
dem tyrãni filium & Abrogaſtem & eugenium
tyrannus mira celeritate vſus opprimit. Vnde
merito claudiani poetæ carmina in laudẽ Theo-
doſij extant. O nimium dilecte deo: tibi militat
æther.Et coniurati veniunt ad claſſica venti.Ac Claudianus poeta
cedit theodoſio ad diſciplinam militarem laus
ingenij:quo plurimum valuit & religionis. Nã
cum Mediolani ingredi eccleſiam vellet myſte-
ria viſurus prohibitus ob quoddã facinus vt fie
ri ſolet ab ingreſſu eccleſiæ niſi pœniteret:ita æ-
quo aĩo id tulit: vt vltro ipſi Ambroſio gratias
egerit:atq; pœnituerit.Huiꝰ vxor Facilla fuit ex
qua Archadium & Honorium ſuſcepit.Iratus ſe
mel Theodoſius quod Theſſalonicenſes in thea-

tro militem occidiſſent vel vt alñ volunt iudicē ſuum: ægre retentus a ſacerdotibus italicis eſt: quominus omnes Theſſalonicenſes occideret: qui poſtea ad ſe rediens re cognita: & lachrymis pœnitentiam prope patrari ſceleris egit: & legē tulit vt ſententiæ principum ſuper animaduerſione prolatæ in tertium diem differentur: quo miſericordiæ vel pœnitentiæ locus daretur. Ferunt principem ipſum ſi quādo ira percitus fuiſſet hac deinceps cunctatione vſum. vt notas omnes literarum expreſſe recenſeret: quo interim iræ daretur locus. Affirmant quidam principē ipſum familiaritate cuiuſdam Ioannis monachi Anachoritæ in thebaide vſum cuius conſilio: tū bellum tum pacem gerebat. Theodoſius autem quinquageſimum ætatis agens annum Mediolani moritur. Innocentius vero tanta imperñ tranquillitate & benignitate prīcipis vſus: multa ad religionem chriſtianam pertinentia meditatus eſt. Conſtituit enim vt ſabbato ieiunium celebraretur: & ꝙ tali die xp̄s in ſepulchro iacuiſſet: & ꝙ eius diſcipuli ieiunaſſent. De iudæis quoqꝫ & paganis deqꝫ monachis regulas quaſdam tulit. Cataphrigas autem hęreticos quorum auctores fuere mōtanus Priſca & Maximilla: vt ante dixi ab vrbe expulit Theodoſio annuente vel in monaſteria. vt alñ volunt relegauit. Pręterea vero Pelagium monachum & celeſtinum hereſeos dānauit: ꝙ liberum arbitrium diuinæ gratiæ anteferrent: & quod dicerent ad implenda diuina iuſſa voluntatem per ſe ſufficientem eſſe. Contra hos quoqꝫ multa ſcripſit Auguſtin⁹. Pelagius autem in Britanniam proficiſcens totam inſulā

Sententię prīcipū i diē tertiū differri debent.

Mors Theodoſñ.

Cataphrige.

Pelagiū.

errore ſuo infecit adiuuãte Iuliano tanti mali comite & ſocio, Baſilicam vero Geruaſij & Prothaſij dedicauit veſtinæ mulieris impenſa ſtructã & ornatam: diuẽditis eius bonis ex teſtamento relictis iuſto precio Tẽpli dona hæc fuere Paternę argẽteę duę.xl.librarũ: coronæ.xij. ceroſtrata argẽtea iiij. Ad ornatũ baptiſterij ceruũ obtulit quiq; &.xx.librarum fundẽtem aquam. Vas chriſmatis ex argento librarum.v. Scyphos duos argenteos. Anaglyphos.xx.librarum. Dos autem templi erat domus ad baſilicam blinam Balneũ ad templum mamuri. Domus item in cliuo ſalutis balneatæ. Fundus in agro cluſino: alter fundus in agro fundano. His addita domus emeriti ĩ cliuo mamertino. Domus altera in vico longo: Balneũ quoq; eodem vico. Curam vero & adminiſtrationem huius baſilicæ & ſanctę Agnetis Leopardo ac Paulino preſbyteris cõmiſit. Huius tẽporibus fuit Apollĩaris Laodiceæ Syriæ ẽps vir ſane in diſputando vehemẽs & ita acutus: vt auſus ſit dicere corpus non animã a dño in diſpenſatione ſuſceptũ: poſtea vero cum rationibus vrgeretur: ait eum quidẽ habuiſſe animam non tamen ex ea parte qua rationabilis eſt: ſed ex ea ſolũ qua corpus viuũ reddit. Ad ſupplemẽtũ vero rationabilis partis ipſum verbũ dei fuiſſe phibeat. Quæ quidẽ ſnĩa & a Damaſo antea & a Petro Alexãdrino xp̃o exploſa eſt. Hinc apollinariſtæ originẽ habuere. Martianꝰ aũt Barcilonę vrbis ẽps caſtitate & eloquẽtia inſignis bene cũ fide ſenſit & Nouatianos ſcriptis ſuis ĩpugnanit. Cyryllus vero hieroſolymitanus ẽps ſępe pulſus eccleſia: & receptꝰ ad extremũ ſub Theodoſio prin

Baſilica geruaſij & ꝓthaſij.

Apollinariſtæ.

Cyrillus

cipe annis octo ep̄atū tenuit multaq; ſcripſit. Eſicius item apud Teſpheſiū rhetorē cum Gregorio Nazianzeno ep̄o adoleſcens cæſareæ eruditus plurimo labore Origenis & Pamphili corruptā bibliothecā membranis inſtaurare conatus eſt: ſcripſit & ipſe multa. Eodem quoq; tēpore Hieronymus preſbyter in bethleem habitās ingenio ac facundia ſua xp̄i fidē mirū immodū auxit: quod etiam eius ſcripta declarāt. Improbatur itē eo tēpore in ſynodo burdegalenſi priſciliani dogma ſumptū ex Cnoſticorū & manicheorū hæreſi de qua ſuperius diximus. Innocentius vero vbi per ſacros ordines quater in vrbe habitos preſbyteros.xxx.diaconos.xij.ep̄os.iiij.&.l. creaſſet moritur ac ſepelitur in cœmerito ad vrſum pileatum v.Kalē. Auguſti. Sedit an.xv .mē.ij. diebus quinq; &.xx. vacat tum ſedes dies.ij.&.xx.

Hieronymus.

Cnoſtici.

Zozimus. .I.

ZOzimus natiōe græcus patre Abrahamo Mortuo Theodoſio: arcadij & honorij qui patri imperio ſucceſſere temporibus fuit. Ii quidē gubernacula imperij ſuſcipientes tpibus auſpitijs illud rexere diuiſis tantūmodo adminiſtrationibus. Arcadius enim orientem Honorius vero occidentē gubernabat: licet Theodoſius filijs adhuc adoleſcentibus tres duces reliquerit: qui romanū gubernarent imperium Ruffinum qui orientem: Stilconē qui occidentē Gildonem qui Aphricā regerent. Qui deinceps cupiditate imperādi mori ſpretis paruulis regnum occupare conati ſunt. Gildoni res nouas in Aphrica molienti Maſcelger frater

Arcadiuſ honorius

eius crudelitatem veritus cum exercitu obuiam factus hominem fundit fugatque qui vel dolore animi vel veneno nõ ita multo poſt moritur.Idẽ quoq; Maſcelger tãta victoria elatus cũ nec deo nec hominib⁹ parceret a militibus occiditur.Ruffinus vero ab Archadio opprimitur dum oriẽtale imperiũ conatur inuadere.Ingreſſus tũ Italiã RhadagaſiusGothorum rex immaniſſimus ferto ac flãma omnia vaſtabat. Verum romani cõparato exercitu Barbarum in Feſulanis mõtibus opprimũt duce ſtilcone.Huic vero ſucceſſit Alaricus:quẽ Stilco regni cupidus cum ſuperare poſſet & fouit & iuuit. Verũ poſtremo cum Alaricus in Galliam proficiſcens cõcedente eo loci ſedes ad incolẽdum Honorio apud pollentiã cõcediſſet:Saulum gẽte & religione hæbreum a Stilcone eũ militibus immiſſum quo fœdus turbaretur hoſtẽ ſenſit.Facile enim fuit barbaros nil tale ſuſpicãtes & diem phaſcæ obſeruãtes incautos perturbare. Verum ſequẽti die ſumptis armis & Saulum cum exercitu ad internetionem cedit:& omiſſa Gallia ĩ Stilconẽ & Romanos mouet:quibus ſuperatis vrbẽ romam poſt lõgam & grauẽ obſidionẽ capiunt. Anno eiuſdem cõditæ mileſimo ac centeſimo & ſexageſimo quarto. Salutis vero chriſtianæ anno.xiij.&.cccc. Hac tamen moderatione Alaricus vſus eſt & clementia: vt ſuis mãdauerit a cæde & ſanguine quoad fieri poterat abſtineri: vt ve confugientibus ad Baſilicas Petri ac Pauli parceretur Rex vero tertia die ab vrbe diſcedẽs minus calamitatis ꝗ putaret perpeſſa.parũ eñ incẽdij ſenſerat:in lucanos & Brucios proficiſcitur:vbi apud luſentiam vi captam

Radagaſius rex Gottorũ.

Alaricus.

Capitur Roma.

Eccleſiarũ immunitas.

& directã moritur. Cui ſtatim omnium Gottho-
Athaulphus. rum cõſenſu Athaulphus ob affinitatẽ & genus
ſuccedit: quẽ quidem ad vrbẽ Romã cum exer-
Galla placidia. citu redeuntẽ Galla placidia ſuperioris Theodo
ſij filia eius vxor ita placuit: vt a cædibus & ra-
pinis temperatum: & ſuis magiſtratibus vrbis di
miſſa ſit. In animo certe ei prius fuerat vrbẽ Ro-
mam delere ac nouam condere: eamq́ Gotthiã
appellare & ĩperatoribus nomen de ſe relinque-
re: vt non Auguſti deinceps: ſed athaulphi voca
rentur. Mentẽ hominis placidia non modo a tan-
to facinore auertit: verũetiam fœdus inter At-
aulphum Honoriũ & Theodoſiũ iuniorẽ cõpo-
Zozini commendatio. ſuit Arcadij iam mortui filium. Zozimus autem
in tanta rerum perturbatiõe rem diuinã nunquã
omiſit. Cõſtituit enim vt diaconi dum celebra-
retur leuas tectas haberẽt linoſtimis. Cõceſſit itẽ
vt in parrochijs cerei ſancto ſabbato bñdici poſ-
ſent. Bibere autẽ in publico clericis vetuit. In cel
lis fidelium id fieri poſſe nõ negauit. Vetuit etiã
ne ſerui ĩ clerum reciperẽtur: q̃ huiuſcemodi vi-
ros liberos & ĩtegros eſſe oporteret. Aſciſcũtur
nũc nõ modo ſerui: & vulgo cõcepti ac nati: ve-
rum etiã flagitioſo quoq́ geniti: quorum ſceleri-
bus eccleſia dei magnũ aliquod ĩcommodũ tã-
dem capiet. Ferunt tamen Zozimum miſiſſe ad
fauſtinus. carthaginẽſe concilium Fauſtinum epiſcopum:
duoſq́ vrbis Romæ præſbyteros: vt oſtenderet
nil vſquam publice agi debere ſine conſenſu ec-
Lucius. cleſiæ Romanæ. Huius autem pontificatu fuit Lu
cius Arrianæ partis epiſcopus qui variarum hy-
potheſeon libellos ſcripſit. Diodorus quoq́ tar-
ſenſis epiſcopus dum Anthiochiæ præſbyteriſ-

ſet multa tum ſcripſit.Euſebīj ſnīas non autē eloquētiam imitatus propter ignorantiā ſæculariū litterarum. Scripſit & Tyberianus apologeticū ob ſuſpitionē hæreſeos quia cum Priſcilliano accuſabatur.Euagrius præterea acris & feruētis ingenīj vitam btī Antonīj de græco Athanaſīj in ſermonē noſtrum trāſtulit. Scripſit & ambroſius alexādrinus auditor Didymi ī apollinarē volumen preclarum.Fuere tum etiam ī precio Ioānes cōſtantinopolitanus & Theophilus alexādrinus illuſtres epiſcopi:hūc ego arbitror Ioānem chryſoſtomū fuiſſe qui ob elegantiam dicēdi hoc cognomētum merito adeptus eſt.quiqꝫ Theodorū & maximū cum diſcipulos ſuos ad fidē :xp̄i traduxit relictis preceptoribus libanio & Andragathio philoſopho. Interrogatus libanius iā morti propīquus quē potiſſimum ī ſchola ſucceſſorē relīquere vellet nō aliū ꝙ chryſoſtomum dixit niſi hoīem xp̄iani ad ſe traduxiſſent.Perlata tū etiā ſunt ad Zozimum ſynodalia decreta :quibus cōfirmatis pelagiana hæreſis vbiqꝫ damnatur.Sunt q ſcribāt & Petroniū boniēſem ep̄m vir ſctīſſimū & Poſſidoniū Aphricæ puīciæ ep̄m magnā ſanctitatis opinionē de ſe tū cōcitaſſe.Scripſit & multa cōtra hæreſes primatius ad fortunatum ep̄m. Sunt qui ſcribant probam Adelphi proconſulis vxorem Centonas Vergilīj in laudē chriſti tum compoſuiſſe.Hanc certe laudem quidam Eudochiæ aſcribunt Theodoſīj iunioris vxori. Auguſtinus vero beati Ambroſīj in fide diſcipulus homo certe omnium qui tum fuere doctiſſimus hippone in Aphrica epiſcopus fidem noſtram ſcriptis & diſputationibus tum maxime tuebatur.

Euagrius vitam.b. Antonīj cōſcribit.

Eudochia Auguſtinus.

At Zozimus creatis in vrbe roma præſbyteris decem:diaconis tribus epiſcopis.viij.moritur:ac ſepelitur via Tiburtina apud corpus btī Laurētij martyris.vij. kalēd. Ianuarij. Sedit annū vnū. men.iij.dies.xij. Vacat tum ſedes dies.xi.

Bonifacius. I.

BOnifacius natiōe Romanus patre iucūdo præſbytero Honorij tēporibus fuit. Orta quidē tum īclero ſeditio eſt. Nam dū Bonifacius in baſilica Iulij vrbis Romæ eps̄ creatur. Eulalius in cōſtantiniana electus huic ſtatim obicitur. Quod vbi Honorius qui tū Mediolani erat intellexiſſet:inſtāte Placidia cum filio Valētiniano ambo ab vrbe pelluntur. Reuocatur tamē.vij.mēſe poſt Bonifacius:& ſolus vrbis præſul cōſtituitur. Interea vero mortuo Athaulpho gottorū rex Vallias decernitur qui dei iudicio perterritus Placidiā apud ſe tamē honeſte habitam Honorio fratri reddidit:pacēq; cum eo datis lectiſſimis obſidibus iniit. Idē fecere Alani vandali & Sueui. Placidiā vero Honorius cōſtātio quem Cæſarem declarauerat in matrimonium collocat:vnde cōſtantius Valentinianum filium ſuſcepit:quæ poſtea a fratre pulſa ad oriētem cum filijs Honorio & Valētiniano proficiſcitur. Bonifacius autē pontifex tum conſtituit ne mulier vlla aut monacha ſacratam pallam attrectaret:aut thura cōtingeret:neue ſeruus aut obnoxius vel obęratus in clerum reciperetur. Cōdidit præterea Oratorium in cœmiterio ſanctæ Fœlicitatis maryris:eiuſque ſepulchrum ornauit marmoribus & argento. Nam & patenā argenteam dono dedit librarū. xx. & ciphū argenteū

Sciſma quantum eccleſie.

Vallias.

Placidia.

Bonifacij conſtitutiones.

librarum decem. & coronas argenteas tres calices minores duos. Huius quoqꝫ pontificatum inſignem reddidere mihi preclari viri: maxime vero Hieronymus præſbyter patre Euſebio natus oppido Strydonis quod a Gotthis euerſum Dalmatię quondam Pannoniæqꝫ in finibus fuit. Quantum iſte iuuerit eccleſiam dei vita & ſcriptis non attinet dicere: cũ & vita eius ſanctiſſima omnibus preluceat & ſcripta eius ita in precio & in honore ſint: vt nemo magis legatur ab eruditis doctior. Moritur autem Hieronymus in bethleem ætatis ſuæ anno. lxxxxi. pridie kalend. octobris. Laudatur & Gelaſius cæſareæ paleſtinę poſt Eunomium epiſcopus vir accurati elegãtiſque ingenij Scripſit & hyſtoriam Dexter. Patiani filius ad Hieronymum. Laudauit & ſpiritum ſanctum Amphilotius eleganti ſtilo laudat & Sophroniũ Hieronymus ꝙ de euerſione Serapis librum copioſe ac docte ſcripſit. Aiũt & Lucianum prçſbyterum deo iuuente: tum quidẽ reliquias Stephani ꝓthomartyris & Gamalielis Pauli præceptoris inueniſſe: deqꝫ ea re ſermone grçco ad omnes eccleſias ſcripſiſſe: quam ſcriptionem poſtea Habũdius præſbyter hyſpanus latinã fecit: ad Oroſium prçſbyterum. Sunt etiam qui huic ætati addant Ioannem Caſſianum: & Maximinum viros doctiſſimos. De Eutropio autẽ Auguſtini diſcipulo nõ ita ambigitur: qui hyſtoriæ Romanę Epithomem fecit ab vrbe condita vſqꝫ ad tempora ſua: ſatis eleganti ſtilo & oratione. Scripſit & ad duas ſorores chriſto dedicatas de pudicitia & amore religionis. Laudatur & Iuuenalis qui tum conſtantinopolitanus epiſcopus erat. Fuit etiam

Hieronymus.

Gelaſius.

Sophronius.

Stephani reliquiarum inuẽtio.

in precio Hæros vir ſanctus:ac brī Martini diſci-
Mors Bonifacij. pulus Arelateſis epiſcopus iniuria pulſus. Bonifacius autem vbi ex ſacris ordinibus ſemel habitis præſbyteros.xiij.diaconos.iij.epiſcopos. vi.& xxx.creaſſet.morit̄ ac via ſalaria ſepelitur: apud corpus ſanctæ Fœlicitatis martyris.viij.kalend. Nouembris.Sedit annis tribus,men. viij. diebus vij. mortuo bonifacio clerici quidam Eulalium ſtatim ad vrbem reuocant qui vel indignatione vel contemptu rerum humanarum reuocationē ſpernens.anno poſt Boniſacium moritur. Vacat tum ſedes dies.ix.

Theodoſius Iunior.

Celeſtinus. I.

CEleſtinus natione Campanus Theodoſij iunioris temporibus fuit. Hic n. mortuo Honorio principe clariſſimo Valentinianum Placidæ amitæ ſuæ filium Cæſarem creatum ad regendum occidentale imperiū mittit. Qui ſtatim totius Italiæ conſenſu imperator creatus gubernacula imperij apud Rauēnam ſuſcipiens hoſtes Romani nominis.maxime vero Io-
Ganſericus. annem tyrannum mira fœlicitate in Italia compeſcuit. Interea vero Vandalorum Alemanorum & Gotthorum effera gens: ab hiſpania in Aphricam Ganſerico rege traijciens prouinciam ferro:ac flamma depopulata fidem quoque catholicā Arriana impietate fœdauit: pulſis etiā in exilium quibuſdam epiſcopis bene ſentientibus:in qua perturbatiōe beatus Auguſtinus Hipponenſis epiſcopus;.tertio obſidionis.menſe.v.

kalend. Septẽbris moritur. vij. & lxx. ætatis anno. Vandali autem capta Carthagine in Siciliam traijcientes inſulam depopulãtur & vaſtã. Idem fecere pictauij: & Scothi inſulam Britanniam occupãtes. Accitus autem a Britannis in auxilium Etius patritius vir bellicis artibus inſignis non modo laborantibus auxilium non fert: verumetiam regnandi cupidus Hunnos ad inuadendam Italiam ſolicitat. Vnde Britãni ab Etio deſtituti ab Anglis auxilium petiere: quos hoſtes deinceps non auxiliares ſenſere. Ab his.n. oppreſſi & patriam ſimul & nomẽ amiſere. Interim vero Theodoſio Conſtantinopoli mortuo ſeptimo & vigeſimo imperij ſui: ac patrui honorij anno. Belda & Attila fratres Hunnorum reges illiricum ingreſſi: omnia incendunt & vaſtant. At Celeſtinus diuino cultui intentus. conſtituit vt pſalmi Dauid ante ſacrificium antiphonatim ab omnibus canerẽtur: quod ante fieri non conſueuerat. Perlecta enim epiſtola & euangelio: finis ſacrificio imponebatur. Refert Martinus Caſſinas. Iudica me deus & diſcerne cauſam meam. quod in principio ſacrificij dicitur eius inuentũ fuiſſe. Graduale quoq; huic aſcribitur. multa præterea conſtituit de omni eccleſia quę tum in archiuis legebãtur. Dedicauit & Baſilicam Iuliam: cui etiã hæc dona obtulit. Patenam argenteam librarum quinq; &.xx. ſcyphos duos argẽteos.xx. librarũ: aquamannulos argenteos. xv. librarum. candelabra argentea duo. xx. librarũ. Cãtharos. Ceroſtrata ænea. iiij. &.xx. magni ponderis. Neſtorius autem Cõſtantinopolitanus epiſcopus nouũ tum errorem inducere conatus eſt. Prædicabat enim

Vuãdalorũ iſulas.

Belda, & attila hũnorũ reges.

celeſtini cõſtituta.

Inuentio ꝑi Iudica me deus ĩ miſſa.

neſtorius hereticus

chriſtum ex Maria hominem tãtum & nõ deum natum:eiq; diuinitatem collatam eſſe pro meri-
Cyrillus. tis:cui impietati & Cyrillus Alexandrinus epiſcopus:& Celeſtinus pontifex mirumimmodum
Synodus ephesina. aduerſati ſunt. Nam habita apud epheſum ſynodo.cc.epiſcoporum impius Neſtorius cum hæreſi nominis ſui: cumque pelagianis omnibus qui dogma illud prope cognatum iuuabant: omniũ conſenſu.xiij.canonibus eorum ſtultitiam impugnantibus damnantur.
German⁹ Præterea Germanũ Antiſiodorenſem epiſcopum in Britanniam mittit qui de turbatis hæreticis inſulares ad catholicam fidem redigeret. Miſit & ad Scotos chriſti fidem optantes:palladium quem ipſe epiſcopum creauerat. Huius certe atq; ſuorũ opera magna pars occidentis ad veram chriſti fidem conuerſa eſt. Ferunt hoc tempore dyabolũ perſonã Moyſi indutum: multos iudęos decepiſſe:dum eos ex creta in terram promiſſionis ad ſimilitudinẽ hiſtoriæ veteris ſicco pede per mare deducere polliceretur
Falſus Moyſes. multi.n.ex his falſum Moyſen ſecuti in vndis periere.aiunt autem illos ſolos euaſiſſe:qui tũ chriſtum verum eſſe deum credidere. At Celeſtinus vbi ex ſacris ordinibus ter in vrbe: menſe decẽbri habitis:preſbyteros duos &.xxx. diaconos.xij.epiſcopos.ij.&.xl.creaſſet: moritur ac ſepelitur ĩ cœmiterio Priſcillæ via ſalaria.viij.Idus Aprilis. cõſederat annis octo. mẽſibus decẽ.diebus.xvij. Vacat tum ſedes dies vnum & viginti

Sixtus. III.

SIxtus tertius natiõe Romanus patre Sixto Valẽtiniani tẽpora attigit: qui occidentalis imperij gubernator pacem cũ

Gāſerico Vandalorū rege iniȷ̄t: ac certis finibus Aphricam ſibi a ganſerico diuiſam vuādalis incolandam dedit. Subornatus deinde ganſericus ab Arrianis eorum impietatem extollens variȷ̄s terroribus epos noſtros perſequitur. Interim vero dum Valentinianus Conſtantinopolim profiſciſcitur: & Theodoſiȷ̄ filiam in vxorē ducit vuādali Ganſerico duce Carthaginē iterum capiunt ac diripiunt anno quingenteſimo &. lxxxiiȷ̄. poſtea quam romanorum eſſe cœperat. Dum hæc autem in Aphrica gererentur Attila cum bleda fratre Hūnorum reges nō contenti occupaſſe Pannonias: macedoniam: myſiam: achaiam: & vtraſq; thracias ferro ac flamma deuaſtat. Bledā q; fratrem obtruncat: quo ſolus regno potiretur. Inde vero animos ſumens ad occupandū occidētale imperium: copias vndiq; celeriter colligit atq; iter ſtatim capit. Quod vbi Etius intellexiſſet legatos de pace ſtatim Toloſſam ad Theodoricū regem mittit: cum quo fœdera ita ſunt inita vt communi impenſa & paribus copiȷ̄s bellum contra Attilam gereretur. Romanorum ac Theodorici auxiliares copiæ fuere: Alani: Burgundiōes Franci, Saxones, atq; omnes fere occidentales populi. Tandem vero ſuperueniente Attila in cāpis catalaunenſibus: magno ardore animorū prælium vtrinq; cōmittitur pugnatum erat aliquādiu atq; acriter, cum vxor ſuperueniens incerto auctore certamini finem impoſuit. Ad centum &. lxxx. milia hominū in eo prælio vtrinq; cecidiſſe conſtat: neutro inclināte acie, aut cedēte. Ferunt tamē Theodoricū Thuriſmōdi regis prēm eo plio cęcidiſſe. at Sixtus pōtificatū inițs, a Baſ-

Valentinianus.

Carthago a vuādalis capitur.

Blede mors per fratricidium.

Theodoricus.

ſo quodam reus in iudiciũ accerſitur. Hic autem congregata ſeptẽ & .l. ep̄orũ ſynodo, ita cauſam dixit vt ab omnibus vno cõſenſu abſolueretur. Damnatur Baſſus calũniator iniquus, annuente Valẽtiniano & Placidia eius matre in exiliumq; mittitur, ita tamẽ vt vltimo die viaticum ei ob pietatẽ eccleſiæ nõ negaretur. Eius autem prędia nõ fiſco ſed eccleſiæ aſcribuntur. Aiunt baſſum poſt exilium nõ multũ vixiſſe. Tertio. n. menſe: diem extremum obijt, cuius corpus Sixtus ep̄s linteaminibus inuolutum & aromatibus cõſparſum proprijs manibus ad ſanctum Petrum ſepeliuit in loculis parentum. Aedificauit autem Sixtus Baſilicam beatę Marię virginis quæ ab antiquis Liberij cognominabatur iuxta macellum libyæ. Accepit deinde nomen ad præſepe. poſtremo vero ſancta Maria maior vocata eſt. Sixtum autem huius templi auctorem fuiſſe titulus ipſe in frontiſpicio primi fornicis declarat his verbis. Sixtus epiſcopus plæbi dei. per. x. enim in principio & y ſcribitur græca orthographia, licet noſtra ætas conſuetudini ſeruiens Siſtum ſcribat p s & iota. Huic quoq; tẽplo idem põtifex hæc dona obtulit altare argenteũ puriſſimum tricentarum librarum. Patenas argenteas tres cẽtum & xx. librarum. Scyphos argenteos quinq;. Calices x. Coronas argenteas. viij. & xx. Cãdelabra argẽtea. iij. Thynna matarium librarũ. xv. Fũdum ſcauri in agro caietano. Fundũ celeris. Cereũ argenteum fundẽtem aquã in fontẽ baptiſterij. Ornauit & ambonẽ eccleſiæ porphyreticis lapidibus: quẽ nos ſuggeſtũ appellamus: vbi euãgeliũ & ep̄la canitur. Præterea vero rogatu Sixti Va-

Sixtus accuſatus a baſſo.

Mira pietas Sixti

Eccl'ia ſanctę marię maioris.

lentinianus tēpla quędā ſanctorū mirifice exco- luit. Nā & ſupra cōfeſſionē beati petri aureā ſaluatoris imaginē gemmis aureis diſtinctā collocauit, & faſtigiū argenteū Baſilicæ cōſtantinianę a barbaris ſublatum reſtituit. Ornauit & cōfeſſionem beati Petri ex argēto. Aiūt præterea huius tēporibus Petrum epm natiōe illiricum ædificaſſe templum diuæ Sabinæ in mōte Auentino nō lōge a monaſterio ſancti Bonifacij: in quo diuus Alexius iacet. Quod ego factū celeſtini primi tempore crediderim, vt etiā carmina heroica indicant: quæ adhuc leguntur his fere verbis. Culmen apoſtolicum cum Celeſtinus haberet. Primus & in toto fulgere eps orbe. Hæc que miraris fundauit preſbyter vrbis, Illirica de gente Petrus vir nomine tanto, dignus ab exortu xpi nutritus in aula. Pauperib9 locuplex ſibi pauper qui bona vitæ. Præſentis fugiens: meruit ſperare futura. Sunt etiam qui ſcribant huius tēporibus fuiſſe Euſebium Cremonenſem & Philippū Hieronymi diſcipulos: qui plæraq; eleganti oratione ſcripſere. Laudatur & Eucherius Lugdunenſis eps doctrina & dicendi copia. Non improbātur poſtremo Hilarius Arelatenſis eps: vir ſanctitate & doctrina ea tempeſtate inſignis: Sixtus autē cum omnia quæ habuerat: aut in edificijs & ornamentis eccleſiarū: aut pauperibus erogaſſet creatis præſbyteris octo & .xx. dyaconis .xij. epis duobus & .l. moritur ac ſepelitur in crypta viæ tyburtinæ apud corpus beati Laurentij. Sedit autem annis .viij. diebus .xix. Vacat tum ſedes dies duos & .xx.

Leo. .I.

genitricem dixit:vt aliam carnis: aliam diuinitatis perſonam faceret:& ſeiūctim alterum eſſe dei filium,alterum hominis oſtēderet. Euthiches autem Cōſtantinopolitanus abbas: ne ſentire cum Neſtorio videretur,diuinā cū humana natura in idē cōpoſitū recidiſſe affirmabat vnūq; factū,nec vllo modo inter ſe diſtingui debere. Hanc hęreſim cū flauianus conſtātinopolitanus eps dānaſſet. Teodoſio annuēte Synodus Epheſina indicit: in qua Dioſcoro Alexandrino epō pſidente eutiches reſtituitur.flauianus vero damnatur. At Leo mortuo Theodoſio in eiuſq; locū ſuffecto Marciano principe catholico cōciliū chalcidoniē ſe īcidit,in quo.Dc.&.xxx.epōrū auctoritate decernitur credendū,duas naturas in xpō fuiſſe:vt q; vnus idemq; xps deus & homo crederetur,ac ſtatim neſtorius & Eutichius nephandus manicheorum pręſul dānarētur. Cōbuſti etiā publice ſunt manicheorū libri,calcata & depſſa eſt Dioſcori ſupbia atq; hęreſis.Interim vero mortuo a ſuis Valētiniano,maximus tyrannus imperium occupat.Eudoxamq; quondā Valētiniani vxorem ſibi violētis nuptijs adiūgit.Hāc ob rē Vandali ex Aphrica acciti Cāſerico duce romā hoſtili manu ingreſſi:Maximū in illo tumultu ab Vrſo milite Romano occiſum in tyberim proijciūt: vrbē diripiunt atq; incendūt templa & ſacraria ſpoliant.Nec Leonem pontificem exaudiūt clamantem,vt vrbi & templi parcētes,prædā quo vellent abigerēt. Abeūtes.xiiij. die poſt vrbem captam atq; Eudoxā cum filia & ingenti captiuorum numero ſecum trahētes,in Aphricā reuertuntur. At Leo ad reparandā vrbē & tēpla con-

Synodus Epheſina.

Conciliū chalcidonienſe

Manichei.

Vādali vrbē capiūt & incendunt.

uerſus demetriam ancillã dei impulit: vt Baſili cã beato Stephano via latina tertio ab vrbe mil liario in fundo ſuo cõcedet. Ipſe vero in honorẽ beati Cornelij epi baſilicã via Appia ędificauit. Tẽpla diffracta reſtituit. ſacrorum vaſa cõminu ta aut ablata vel denuo renouauit. vel ex inte gro quo ad fieri potuit reſtituit. Cameras pręter ea tris cõdidit in tribus baſilicis Ioannis Petri ac Pauli. Sepulchris quoq; apl'orũ cuſtodes addidit ex clero romano: hos cubicularios appellauit. Præterea vero monaſteriũ ꝓpe ſctm̃ Petrũ cõdi dit. Cõſtituitq; vt intra actionẽ myſterij diceret. Hoc ſctm̃ ſacrificiũ: neue vlla monacha velamẽ capitis benedictũ accipet niſi approbatũ fuiſſet eã xl. annis caſte & integre vixiſſe. dũ aũt his curis vir ſanct9 intẽtus eſſet, ſubito exorta eſt Acepha lorũ hęreſis: qui ideo Acephali vocati ſunt: q̃a ſi ne cerebro & ſine auctore habebant, ij aũt calce donẽſe cõciliũ improbãtes, proprietatẽ duarum ſubſtãtiarũ in xp̃o negant vnã tm̃ in eiuſdẽ pſo na naturã prædicãtes: quã quidẽ hęreſim epiſto lis ſuis eleganter & docte ad xp̃i fideles ſcriptis accerrime cõfutauit. Sũt qui ſcribãt. Paulinũ No lanæ vrbis epm: proſperũ Aquitanũ virũ doctũ Mãmercũ Viennienſem epm in p̃cio tum fuiſſe: primus em̃ Mãmertius (vt aiunt) ſupplicationes quas græci letanias vocant inſtituit: ob frequen tes terręmotus q̃ tũ maxime Gallias vexabant. Leo poſtremo creatis ex iſtitutõe ſacrorũ. lxxxi. pręſbyteris, diaconis. xxxi. epis ſex &. lxxx. mori tur ac ſepelit apd̃ ſanctũ Petrũ in Vaticano. iiij. idus Aprilis. Sedit annis vno &. xx. mẽ, vno. die bus. xiij. Vacat tum ſedes dies. vij.

Velamẽ q̃n monacha accipere poſſit.

Acephalorũ hæreſis.

Mammertus. vieñ.

Letaniæ

Hilarius natione Sardus: patre Criſpino, ad Leonis tempora peruenit. Leo em̃ primus ex Græca natiõe in locum Marciani imperatoris demortui ſufficitur, qui ſtatim filium ſuum eiuſdẽ nominis Auguſtũ creat. Sub hoc quidem imperatore reſp. Romana magnas calamitates paſſa eſt: ſubortis quibuſdã tyrãnis imperium vſurpare conantibus. Hac vero opportunitate illectus Gãſericus vãdalorum rex ex Aphrica in Italiam ſtatim nauigat Romanum imperiũ inuaſurus. Quod vbi intellexit leo Baſilicum patricium cum valida claſſe in auxilium Anthemij Principis Romani mittit. ij coniũctis copijs & animis ad Populoniam Ganſerico ſiunt obuiã: hominemq; claſſe decernere impellunt, qui quidem ſuperatus ingẽti clade turpi fuga in aphricã redijt. Vexare interea Vrbẽ Romã parabat Richemer ille patricius, qui biorgũ Alamanorum regem in mõtibus tridentinis ſuperauerat elatus tãta victoria, in Epiphanius ticinenſis epiſcopus hominẽ Anthemio Vrbem defendendi conciliaſſet. Hilarius autem in tãta perturbatione rerũ diuinã rem intermiſit nunq̃. Pręter ea vero inſtituit ne pontifices deinceps ſucceſſorem ſibi deligerent, quę inſtitutio ad omnes eccleſiaſticos gradus pertinet. Fecit & decretalem ac per vniuerſum orbem ſparſit Epiſtolas quoq; cõſcripſit de fide catholica: tres ſynodos cõfirmãtes. Nicenã: Epheſinam: & chalcidonenſem: quibus itẽ Eurichẽ: Neſtoriũ & Dioſcorium cum ſectatoribus dãnat. in baptiſterio autẽ conſtantinianæ baſilicę tria oratoria ædificauit auro & precioſis lapidib9 diſtĩcta: tribus ſanctis dedicata. Ioãni

Richmer in Epiphanius.

Et ẽ iſtud trãſlatũ in c. plericq; viij. q. i.

Baptiſtæ, Ioanni euãgeliſtæ: & ſanctę cruci quorum Ianuæ erant æneę argento cælato cauſæ. In oratorio autẽ τοῦ σαυροῦ erat lignũ crucis auro clauſum, & ornatũ gẽmis. Stabat & eo loci agnus aureus. ij. librarũ in colũna onychina. Ante oratorium erãt colũnæ miræ magnitudinis: quæ dicũtur hecaton. In fonte Ioãnis erat lucerna aurea librarum. x. cerui argẽtei tres. lxxx. librarũ aquã fundentes, colũba aurea duarũ librarũ. Addidit & oratoriũ ſancti Stephani baptiſterio lateranenſi. Duas quoq; bibliothecas apud eũdem locum ædificauit Ad lunã vero monaſterium in vrbe ſtruxit Omitto dona tẽplis oblata: quę quidẽ prope infinita fuere ex auro: argẽto marmoribus, & gẽmis. Sunt qui ſcribãt Germanũ Altiſiodorenſem & lupum Trecharẽ. ẽpos huius tpib. fuiſſe: qui tum multũ viuere xpianã fidẽ: gentiliũ ac pelagianorũ opera plurimũ labefactatã. Gẽnadius præterea Cõſtantinopolitanus ẽps ingenio, doctrina, & moribus eccleſiæ catholicæ multũ profuit. Victorinus autẽ natione Aquitanus, arithmeticus inſignis, rationem paſchæ ad curſum lunæ tum redegit. Euſebiũ & theophilũ ea in re ſuperans. Sunt qui merlinũ Anglũ vatem inſignẽ his tẽporib⁹ aſſcribãt, de quo plura fortaſſe, quã ſatis eſt ſcribũtur. Hilarius autẽ vbi ea peregiſſet, quę ad optimũ põtificẽ ptinebãt, tũ in extruẽdis tẽplis ornãdiſq;, tum etiã docẽdo, caſtigãdo, elemoſyna sue, vbi erat opus p̃bẽdo. morit̃: creatis prius de more quinq;. &. xx. p̃ſbyteris diaconis quinq;, ẽpis duobus. &. xx. Sepelitur autẽ in crypta ſancti Laurẽtij apud corp⁹ Beati Sixti. Sedit ãnos. vij. mẽ. tres dies. x. vacat tũ ſedes dies. x.

German⁹ & lupus ẽpi.

Paſcha ſecũdum lune curſũ.

Merlinus hoc tpe p̃phetizat.

SImplicius patria tyburtinus:patre caſti-
no imperante Leone ſecundo & Zeno- Zeno im
ne fuit.Nam leo primus valitudine cor- peratoris
reptus:Leonē ſecundū ex Mariagene ſo-
rore ſua nepotē: & Zenonis Izaurici filium ſuc-
ceſſorem īperij deſignauit:qui nō ita multo poſt
graui morbo oppreſſus:cum finē vitæ ſibi adeſſe
cerneret:patri Zenoni īperium reliquit.Interim
vero Odoacer cum maxima Turcilīgorū & he- Odoacer
rulorum manu Italiā ingreſſus Horenſtē patri-
cium apud Ticinum ſupatum & captū Placentiæ
inſpectāte exercitu īterfecit.At Zeno calamita-
tes Italię miſeratus,Theodoricum Gotthorū re-
gē iā antea apud ſe ī honore habitū cōtra Odoa-
cris nō procul,Aquileia ad fontium amnē graui
prelio ſuperat.Eadē quoqꝫ fortuna cōtra Odoa-
crē:ſæpius vſus hoīem triēnio Rauēnæ obſeſſum
eo perpulit hortāte etiam Ioanne epō:vt ſe impe
rij ſocium acciperet.Verum ſequēti die cum filio
cōtra datā fidem interficitur:vnde ſtatim nomi-
ne aduerſante Theodoricus totius Italiæ īperio Theodo-
potitus eſt.Sīplicius autē vir ſanctiſſimus has baſi ricus.
licas interim dedicat Baſilicā Stephani protho-
martyris ī cœlo mōte Baſilicam Andreæ apoſto
li nō longe a tēplo ſanctę Marię maioris:in q̄ ad-
huc veſtigia quædā antiquitatis apparet:quę p-
ſæpe flēdo etiā inſpexi ob incuriā eorum quibus
ipſa tēpla iam ruinam minātia cōmiſſa ſunt.Hoc
autē in tēplo hęc carmina legiſſe me memini mu
ſaico opere deſcripta.Hæc tibi mens validæ de- Verſus.
creuit p̄dia xp̄i.Cui teſtator opes detulit ille ſuas.
Simpliciuſqꝫ papa ſacris cœleſtibus aptans Effe-
cit vere muneris eſſe tui Et quod apoſtolici deeſ-

ſent limina nobis:Martyris Andreæ nomine cõ-
poſuit. Vtitur hæc hæres titulis eccleſia iuſtis:Suc
cedenſq; domo myſtice iura locat. Plebs deuota
veni perq; hæc cõmertia diſce. Terreno cenſu re
gna ſuperna peti. Dedicauit & aliam baſilicã Ste
phani ſimplicius apud ſanctum Laurẽtium Baſi-
licam quoq; Viuianæ martyris ad palatium Lu-
cininum:vbi corpus virginis repoſitum eſt. He-
bdomadas quoque inſtituit: vt præſbyteri tum
ad Petri, tum ad Pauli, tum ad Laurentij marty
ris templa viciſſim manerent, propter pœniten-
tes & baptiſmum requirentes. Vrbem pręterea
præſbyteris ĩ quinq; regiones diuiſit: prima erat
Petri, ſecunda Pauli, tertia Laurentij, quarta Io-
annis lateranenſis, quinta ſanctæ Mariæ maioris.
Inſtituit poſtremo, ne clericus vllus poſſeſſionem
bñficij a laico recognoſceret:quod poſtea a Gre-
gorio & alijs pontificibus confirmatum eſt. Ro-
manam autem ſedem eſſe primam omnium ec-
cleſiarum declarant acatij epiſcopi conſtantino-
politani, & Timothei viri doctiſſimi ſcripta, qui-
bus rogatur Simplicius põtifex maximus, vt Pe
trum alexãdrinum epiſcopum Eutichetis imita-
torem hæreſeos dãnet. Quod etiam factum eſt,
hac conditione tamẽ, vt pœnitenti tempus aſcri-
beretur. Sunt qui dicant huius temporibus fuiſſe
Remigium Remenſem epiſcopum virum ſanctiſ
ſimum qui Clodoueum (vt hiſtoriæ referũt) Re-
gem Frãcorum baptizauit. Scripſit etiam multa
eo tẽpore contra Euticherẽ Theodorus ſyriæ epi
ſcopus edidit &.x. libros eccleſiaſticę hiſtorię: Eu
ſebium Cæſarienſem imitatus. Tum vero omnes
fere ęgyptij declinarũt in Dioſcori hęretici erro-

Vrbs pſ-biteris diuiditur.

Remigius remenſis antiſtes.

rem:de quo multa ſuperius diximus. Vexauit &
catholicos in aphrica himericus Vuandalorum
rex arrianos imitatus:quā ob rem Eudoxa Theo Eudoxa
doſij nepotis:mulier catholica eius vxor ſimulās mulier a-
ſe hieroſolymam voti cauſa ituram a marito hę- ſtuta.
retico diſcedens hieroſolymis poſt longam pere
grinationem & mulieri præſertim grauem mo-
ritur.Ferunt ea tempeſtate & eliſei oſſa in alexā- Eliſei oſſa
driam tranſlata eſſe:& corpus Barnabæ apoſtoli trāſferū-
cum euangelio eius manu ſcripto repertum. At tur cum
Simplicius cum eccleſiam Romanam non inſtitu corpore
tis ſolum verum etiam donis auxiſſet: creaſſetq; barnabę.
ex ordine ſacrorum præſbyteros.viij.&.l.diaco-
nos.xi.epiſcopos ſex.&.lxxx. moritur ac ſepeli-
tur in Petri baſilica.vi.nonas Martij.Sedit autem
annos.xv.menſem vnū,dies.vij. Vacat tum ſe-
des dies ſex &.xx.

Fœlix. III.

Iſte fœlix fuit attauus & ſanctus vt patet ī quo-
dem ſermone.b.Gregorij vbi narrat de tri-
bus ſororibus matris ſuæ,Et ſtatuit ꝙ accuſa-
to darentur induciæ ad reſpondendum & ꝙ
accuſatores omni deberēt carere ſuſpitione &
de eo habetur in.c.oſius.lvi.diſt.

FOelix.iij.patria romanus:pr̄e Fœli-
ce præſbytero ex regione faſciolæ a
rege Odoacre:q annis.xiiij.Italiæ ī-
perauerat vſq; ad Theodoricū per- Laus the
uenit.Qui etſi Rauēnam ſedē regni odorici.
feciſſet tamē vrbē romā quo ad fieri potuit exor
nauit. Nā & ſepulchrū Octauij īſtaurauit:& ſpe-
ctacula de more exibuit: & ædificia ac baſilicas
plęraſq; reſtituit nihilq; omiſit:qđ ad optimū prīci
pē ꝑtineret. At vero vt regnū aliqñ ſtabiliter; &

Clodouei franciæ regis filiã Andefledam ĩ vxorem duxit:& ſororem Honorico Vuãdalorum: & filiarum ſuarum alterã Alarico Veſogotthorum:alterã Gundebaldo ĩ matrimonium collocauit. Fœlix autẽ tum maxime ĩtellexerat Petrũ Eutichianum:quem antea diximus ob hæreſim ĩ exilium pulſum:Inſtigãte Achatio tunc demum ab eodẽ reuocatum eſſe Quare ſanctus pontifex fraudem ſubeſſe veritus ex auctoritate ſedis apoſtolicæ cõcilio bene ſentiẽtium approbata:Petrũ & Acatium dãnat.Poſt annos vero tres cum Zeno fidẽ faceret hos homines pœnitere. Fœlix eo miſit epõs duos Meſſenũ & Vitalẽ:qui re cognita dãnatos abſoluerent, ſic itaq; heracleam ciuitatem ĩgreſſi:pecunia corrupti:nihil ex ſentẽtia fœlicis ægere, Vnde Põtifex merito indignatus habita de more ſynodo: hos vt præuaricatos & ſimoniacos a cõmuniõe deiecit.Meſſeno tamẽ pœnitentiæq; tẽpus aſcriptum eſt:quia errorem ſuũ faſſus eſt:pœnitendiq; tempus petijt. Idem quoq; Fœlix baſilicã ſancti Agapiti ædificauit non lõge a baſilica Laurentij martyris.Conſtituit item vt eccleſiæ non niſi ab epiſcopis conſecrarentur. Aiunt autem huius tẽpore Theodorum prẽſbyterum græcum librum contra hæreticos ſcripſiſſe de conuenientia veteris ac noui teſtamẽti. Sũt etiam qui huic ætati aſcribant Ioannem Damaſcenum virum doctiſſimũ ac Theologum ĩſignem. Hic enim librum ſententiarum compoſuit:ĩ quo Græ gorium Nazianzenum,Grẽgorium Enizenum:Didymum Alexandrinum imitatus eſt libros quoq; medicæ artis compoſuit:quibus morborũ cauſas & medelas deſcribit, At fœlix cum

Petrus & Acatius dãnãtur.

Theodorij ſcripta.

Ioãnes damaſcenus

ex inſtitutione ſacrorum ordinum:quos in vrbe Roma menſe Decēbri bis habuit:prçſbyteros octo,&.xx.diaconos quinq; epos.xxx.creaſſet:moritur & ſepelitur ī Pauli baſilica Sedit an.viij.mē.xi.dies.xvij. Vacat tum ſedes dies.v.

Gelaſius. I.

De gelaſio habetur tex.in.c.eleutherius.xci.diſtinctiōe. vbi. corripiuntur clerici qui officijs matutinis vel veſpertinis ſe ſubſtrahunt.

GElaſius natione apher,patre Valerio:eo tēpore fuit quo Theodoricus Clodoueo ſocero ſuo Frācorū regi bellum ītulit:qꝥ Alaricū generū veſogotthorū regē ī agro Volgadēſi īterfeciſſet: Vaſconiāq; occupaſſet Vterq; affinis erat.Iuſtior hēbatur Alarici cā vnde ſocerū genero ꝓtulit.Supatis itaq; Frācis īgēti ꝓlio, Vaſconiā recipit:receptāq; ꝑ Almarico Alarici filio donec adoleſceret gubernat. Idē Theodoricus,Siciliā Dalmatiā Liburniā,Illyricū,narbonēſem,Galliā,Burgūdiā,ſuo regno adixit. Tridētum vrbē ī alpibus muro cinxit & Italiā ab externō hoſte tutatus eſt collocatis Erulis ī extremis Italiæ ꝑtibus apud ꝑtoriā Auguſtam: quorum regē adhuc adoleſcētē ī adoptionē ſuſceperat. Gelaſius autē Manicheos ī vrbe dephēſos: exilio dānat:eorūq; libros apud baſilicā diuę Marie publicæ cōburit. Inſtāte præterea ſynodo cognita Meſſeni pœnitētia:eum libello prius ſatiſfacientē purgatū eccleſiæ ſuę reſtituit. Cū vero ītellexiſſet Petri & Acatij ſeditionibus multa flagitia & parricidia ī eccleſijs Græcię cōmitti: cōfeſtī pœniterēt īperpetuū dānarēt.Erat autē cōſuetudo primitiuæ eccleſiæ diutius expectare ad grę-

teodorici regn.aug mentum.

Manichei exulātur,

mium pietatis ſuæ aliquãdo redituros. Cõfugerat tum Ioãnes alexãdrinus eps vir catholicus illorũ ſeditiõibus vexatus ad pontificẽ Romanum a quo perbenigne & comiter ſuſceptus eſt. Dedicauit Gelaſius eccleſiã Euphemiæ martyris ĩ ciuitate tyburtina. Dedicauit & baſilicã ſctõrum Nicãdri & Eleutherij via lauicana:& baſilicã ſanctę Mariæ via Laurentina ĩ fundo chriſpi vigeſimo ab vrbe lapide. Clerũ quoq; amauit & auxit. Pauperes ſemper mira beniuolẽtia & charitate complexus eſt. Ciuitatẽ Romanã a multis periculis liberauit:maxĩe vero ab inopia rerũ & fame. Hymnos etiã compoſuit ad imitationẽ btĩ Ambroſij. Edidit & libros quinq; cõtra Eutichem & Neſtorium. Duos itẽ cõtra Arriũ. Oratiões habuit elegãtes & graues, Epiſtolas præterea ad amicos & domeſticos fidei ſcripſit:nõ minus graues q̃ doctas:quæ opera in publicis bibliotecis tũ legebãtur. Sunt qui ſcribãt Gelaſiũ excõicaſſe Anaſtaſium ĩperatorẽ cõſtantinopolitanũ Zenonis ſucceſſorẽ:q; hereticis & Acatio fuerat. Vnde cõſtat imperatorẽ errãtẽ ĩ fide:& monitum ſi nõ paruerit a põtifice Romano excõmunicari poſſe Eadẽ auctoritate vſus eſt etiã cõtra Vuãdalos: eorũq; regem qui Arriana infecti hęreſi catholicos cruciatibus & ſupplicij pſequebãtur. Fuere etiã ĩ primo huius põtificis tẽpore Germanus & Epiphanius:quorũ alter Ticinẽſis: alter vero campanus eps fuit. Ii multũ auctoritate & ſctĩtate ſua Italiã a barbaris vexatã iuuere oratiõibus & blãditijs barbarorũ corda moliẽtes. Multũ præterea tum in Gallia profecere : & Lannociatus abbas Carnotenſis:& Aurelianus:& Mezetius Pictauienſis

Laus Gelaſij.

Imperator excõmunicari poteſt.

Epiphanius.

viri optimi ac docti:q̄ Clodoueū regē Frãciæ ac Clodo.
Clotildim eius vxorē eo perpulere: vt chriſtia-
niſſimi fierent:& fidē catholicā vbiq; tutarentur.
Sūt qui hāc laudē Remigio viro ſanctiſſimo aſcri Remigi⁹
bant. Gelaſius autē poſteaquā præſbyteros duos
&.xxx.diaconos. ij. epiſcopos. vij. &. lx. creaſſet
moritur ac ſepelitur in baſilica beati Petri apo-
ſtoli xi kalend. Decembris. Sedit annis. iiij. men.
viij diebus.xvij. Vacat tum ſedes dies. vij.

Anaſtaſius. II.

Hic ducitur fuiſſe ſecundus papa notatus infa-
mia eo q̄ neſtorianis concurrente imperato-
rū veſania faueret, de quo ſcribitur in. c. ana-
ſtaſius. xix. diſtin. & in. c. ſecundum eccleſie,
eadem diſtinctione.

ANaſtaſius ſecūdus patria roma-
nus patre fortunato Anaſtaſio ī-
perante fuit: quo tempore tranſ
mundus Vuandalorum rex: & Trāſmun
catholicas eccleſias claudit:& cē dus.
tum ac.xx. ep̄os exulatum in ſar
diniam mittit. Ferunt tum apud Carthaginem
Olympium quendā Arrianum epiſcopum ſan- olympius
ctam trinitatem publice in balneis deteſtantem arrianus.
tribus fulminibus ictum concidiſſe: eiuſq; cada-
uer exutum omnino fuiſſe. Cumque item barbas
quidam Arrianus epiſcopus: neſcio quem ba-
ptizaturus eſſet his verbis. Baptizat te barbas in Miraculū
nomine patris per filium in ſpiritu ſancto: fe- in barba-
runt aquam nuſquam comparuiſſe: quo mira- tis beptiſ
culo permotus qui caracterem expectabat con- ma.
feſtim ad noſtros trāſijt. Anaſtaſius vero (vt qui-
dam ſcriptores referūt) Anaſtaſiū imperatorem

excõicauit: q̃ acatio fatueret: tametſi poſtea ip̃e ab Acatio ſeductus: dũ eum reuocare clãculum tẽtat clerum a ſe grauiter alienauit: qui ſe a communiõe põtificis: tum maxime ſubtraxit: q̃ etiã ſine catholicorum cõſenſu Photino theſſaloniſen. diacono cõmunicaſſet: qui tũc Acatij errorẽ imitabatur. Hãc ob rẽ ferunt diuino nutu hominem ſubito morbo correptum interijſſe. Sunt qui dicant eum in latrinã effudiſſe ĩteſtina: dum neceſſitati nature obtẽperat. Huius temporibus Fulgẽtius natiõe apher rupẽſis ep̃s: qui ĩ ſardiniã quoque cum alijs catholicis aphricæ a trãſmũdo exulatum miſſus eſt: nil præter miſit quod ad veram chriſti fidẽ pertineret docẽdo, prędicãdo, monẽdo. Edidit & libros de trinitate, de libero arbitrio, de regulis fidei. Scripſit & contra pelagianã hęreſim. Orationes quoq; habuit ad populos elegantes quidẽ & graues. Iuuit etiã ſcriptis ſuis eccleſiã dei Hegeſippus vir doctiſſimus qui & monachorum regulas cõpoſuit: & ſctĩ Seuerini abbatis eleganti ſtilo vitã edidit. Fauſtus autẽ apud Gallos ep̃s multa tũ ſcripſit copioſe & ornate ſed eius illud opus potiſſimũ laudatur: quod contra Arrianos ſcripſit ĩ quo oſtẽdit triada hoc eſt trinitatem eſſentialem eſſe. Scripſit & cõtra eos qui dicunt increatis aliquid incorporeum eſſe quã in re oſtẽdit, tum patrum, tum ſententijs diuĩę ſcripturæ teſtimonijs ſolum deum incorporeum dici poſſe: ne etiam creata incorporea dicerentur. Hæc de Anaſtaſio & eius pontificatu: qui ex ſacris ordinibus ſemel Decẽbri menſe in vrbe habitis praeſbyteros. xij. ep̃os. xvi. creauit. Sepultus eſt autem in baſilica Petri, xiiij. kalend. Decem-

Fulgẽti⁹.

bris. Sedit annum vnum.men.x.dies.iiij.&.xx. Vacat tum ſedes dies quattuor.

Symmachus .I.

Symmachus natiõe ſardus: patre fortunato mortuo Anaſtaſio pontifex creatur: non ſine magna diſcordia. Nam dum pars cleri Symmachum apud Baſilicã Conſtantinianã pontificem decernit, pars altera apud Baſilicam Mariæ in via Laurẽtium in locum demortui Anaſtaſij ſufficit. Seditio ingens in ſenatu ac populo Romano biffariam diuiſo orta eſt, vnde omniũ cõſenſu conciliũ Rauẽnæ indicitur: diſcuſſaq; re præſente Theodorico ſymmachus tãdem in põtificatu confirmatur: qui certe magna clementia vſus. Laurentiũ competitorem Nucerinis epm dedit. Verum anno quarto poſt clerici quidam ſeditionibus gaudentes, adiuuãtibus feſto & probino ſenatorij ordinis viris Laurẽtium reuocãs qua ex re indignatus rex Petrũ Altini epm Romam mittit, qui pulſo vtroq; ſedẽ teneret. Verũ Symmachus habita centum &.xx.eporũ. Synodo & obiecta cõſtanti aĩo diluit: & oĩm ſententijs obtinuit, vt Laurentius & Petrus & malorũ oĩm capita relegarẽtur. Orta aũt ob hanc rem tãta ſeditio Romæ eſt, vt multi, tũ ex clero: tum ex populo paſſim cæderẽtur: nec ſacris virginibus parcerent. Opprimitur eo tumultu Gordianus præſbyter vir optimus ad vincula ſancti Petri, nec finis tantæ cędis factus fuiſſet: ni Fauſtus conſul clericos miſeratus contra Probinum tanti mali auctorem arma ſumpſiſſet. Reſpirante deinde aliquantulum rep. chriſtiana. Clodoueus pulſis Ar

De hoc pontifice habetur i c.concilia ſacerdotũ xvij. diſt. & fuit qn tũ eccl'ie ſciſma.

Cõcilium Rauẽnæ.

Gordian9 pſbyter.

rianis hæreticis & catholicos reduxit: pariſioꝝ ciuitatem regni caput cõſtituit. Symmachus vero Manicheus cum ab vrbe expulit eorumq; libros ante fores Conſtantinianæ baſilicæ concremauit. Baſilicas vero multas: aut ornauit: aut a fundamentis erexit. Nam & templum beati Andreæ apoſtoli apud ſanctum Petrum ædificauit: & templum ipſius apoſtolorum principis ac porticum marmoribus opere vermiculato in anguſtiorem formã redegit. Gradus quoq; ipſius baſilicę ampliores fecit, alioſq; gradus ſub diuo dextra leuaq; epiſcopis præterea contruxit. Aedificauit etiam baſilicã Agathę martyris via aurelia in fundo lardario. Baſilicam ſancti Pancratij cum arcu argenteo librarum .xv. In Baſilica Pauli renouauit, apſidam cui ruina imminebat: picturiſq; ornauit, poſt apſidam vero aquam introduxit, balneumq; a fundamento erexit. In vrbe autem baſilicam ſanctorum Syluestri & Martini a fundamentis extruxit, miras Traiani thermas vbi & ſupra altare ciborum fecit argentum librarum centum.xx. Arcus argenteos librarũ x. Confeſſionem argenteam librarum.xv. Suggeſtũ quoq; erexit porphyreticis & cruſtis marmoreis inſignem. Fecit & gradus baſilicæ Ioãnis & pauli poſt apſidã. Auxit & baſilicam archangeli Michaelis: aquãq; introduxit. Sanctorũ Coſme & Damiani oratoria a fundamẽtis erexit via tyburtina in fundo paciano adiuuãtibus Albino & Glaphyra illuſtribus viris. Pauperibus quoq; ad baſilicas Petri & Pauli habitacula extruxit: curauitq; nequid eis deeſſet quid ad victum pertineret. Amator enim pauperum fuit: & epiſco-

Pariſius regni caput conſtituitur.

Simachi cõmendatio.

pis ac cætis clericis in Aphrica & Sardinia propter catholicā fidem exulātibus pecunias & veſtes ſubminiſtrabat. Reparauit etiam Baſilicam ſanctę Fœlicitatis: & Apſidā beatę Agnetis cum Baſilica, quæ ruinā minabantur in meliorem formā reſtituit. redemit & captiuos in diuerſis prouincijs multa pecunia. Conſtituit item vt die dominico vel natalicijs martyrum caneretur hymnus Gloria in excelſis deo. Cœmiterium quoq; Iordanorum vel fecit vel in meliorē formam redegit. Nil poſtremo omiſit: quod ad omnipotētis dei gloriam pertineret. Huius quoq; tempore eccleſiam dei multum iuuit Gēnadius maſſilienſis epiſcopus: qui diligēs Auguſtini imitator & librum de dogmatibus compoſuit: & quid cuiq; ad ſalutem neceſſarium eſſet declarauit. Scripſit item de viris illuſtribus Hieronymum imitatus: Symmachus autem creatis duobus. & .xc. pręſbyteris. diaconis. xvi. epiſcopis. cxvij. habitas de more ſacris ordinibus moriens ad baſilicam petri ſepelitur. xiiij. Kalen. Auguſti. Sedit autem annis. xv. menſe ſexto diebus. xxij. vacat tum ſedes dies. vij.

Gennadius.

Hormiſda .I.

HOrmiſda patria Fruſinoni⁹ patre iuſto ad Theodorici & Anaſtāſij tempora peruenit a conſulatu ſenatoris vſq; ad conſulatum Boetij & Symmachi: quos Theodoricus ob ſuſpitionem affectatę libertatis exilio primo: mox carcere affiicit. In hac calamitate cōſtitutus Boetius multa ſcripſit: quæ adhuc

Boetij cōmēdatio.

leguntur. Tranſtulit & plæraq; ex Ariſtotele ea demq; commentatus eſt. In Mathematicis doctiſſimus eſt habitus: quod eius muſice & aritmetice oſtendunt. Poſtremo vero cum Symmacho ſenatore Theodorici iuſſu necatur Sūt aūt qui ſcribāt Boetium tantam calamitatem ſubiſſe, quod in Arrianos inueheretur: ad quos Theodoricus declinauerat. Superior ſententia mihi verior videtur. Hormiſda autem hortante Theodorico prouincialem ſynodum in vrbe habuit omniumq; cōſenſu Eutichianos iam antea improbatos damnauit. Ioannē quoq; Cōſtantinopolitanum ep̄m litteris & nuncijs adhortatus eſt vt ab eadem hęreſi deſiſteret: crederetq; duas in xp̄o naturas eſſe: diuinā & humanā. Deſijt parere Ioānes Anaſtaſij viribus fretus quē non ita multo poſt fulmine ictū dediſſe pœnas creditū eſt. tū propter hæreſim quę grauis erat: tum vel maxime, quia legatos ab Hormiſda miſſos cōtra ius gētium magna affecerat cōtumelia reiectos. n. a ſe naui quaſſa & rimoſa ea cōditione nauigare iuſſit: vt recta in Italiā redirēt, nec vllum græcię littus attingerent. Hæc etiā eiſdē mādata ad pōtificem dediſſe referūt, vt ſciret impatoris propriū eſſe impare, & nō impata pōtificis aut cuiuſuis alterius accipere. Fuere aūt legati euodius Ticiniēſis ep̄s, Fortunatus catinēſis, Venātius vrbis romæ præſbyter: & vitalis diaconus. Mortuo itaq; Anaſtaſio. vij. & xx. imperij anno. Iuſtinus orthodoxe fidei amator impiū accipit: ac ſtatim nūcios ad pōtificem mittit, qui & ſedis ap̄lice auctoritatē confirmarēt, & pacē eccleſijs oībus exquirerēt quantū p religionē cōcederet. Qua re pmotus Hormiſ-

Io. fulmīe perijt propter hęreſim.

Iuſtinus impator.

da Theodorico annuente.Germanũ campanum epm:Ioãnem & Blandũ preſbyteros:& fœlicem ac dioſcorũ diaconos legatos ad Iuſtinũ mittit.q eos nullo nõ gñe honoris adhibito, effuſa obuiã honoris grã monachorũ,ac magna orthodoxorum & illuſtrium virorũ multitudine honorifice accepit:cõgratulãte clero vna cũ Ioãne Cõſtãtinopolitano epo.at qui cũ Achatio ſentiebãt iſtorũ aduentũ veriti,ſe in tẽplo quodã munitiſſimo incluſerũt:& nuncios habita cõſultatiõe ad Imperatorẽ miſere,affirmãtes ſe nullo pacto in ſentẽtiam apoſtolicæ ſedis venturos niſi ei reddita fuerit ratio:quam ob rem Achatius dãnatus eſſet.hos omnes Iuſtinus ex tẽplo atq; ab vrbe expulit.Idem fecit Hormiſda cõtra Manicheos iterũ in vrbe Roma pullulãtes, eorũq; codices ante fores baſilicæ cõſtantinianæ incẽdio conſumpſit. Eodem tẽpore mortuo in Aphrica tranſmundo Vuandalorũ rege, Ildericus filius quem ex captiua Valẽtiniani filia ſuſceperat regnum obtinet.Hic nõ hereſim paternã imitatus: ſed matris catholicæ monita ſecut⁹,omnes catholicos,quos Tranſmundus in exiliũ miſerat reduxit,atq; eos ſub inſtituto viuere permiſit.Dona pterea multa ac pcioſa eodẽ tẽpore Romã ad ornãdas baſilicas ſanctorũ ſunt miſſa.Gẽmas. n.magnæ æſtimationis Clodoueus rex Frãciæ miſit. Delata & dona:tum aurea,tũ argentea.Delata euãgelia cũ tabulis aureis gẽmis diſtinctis a Iuſtino impatore voti gratia.Miſit & Patenam aureã librarum xx.cũ hiacynthis.Scyphũ aureũ gẽmis circũdatũ.Ornauit & tẽplũ beati petri Theodoricus rex trahe argentea mille & xl.librarum Ceroſtratis

Manicheorũ Codices romæ cõburunt. Ildericus.

Clodouei munera.

argenteis duobus librarum.lxx.Certauit & Hor
miſda muneribus cum his principibus. Locauit
enim ante altare conſtantinianæ baſilicæ coronã
argenteam librarũ.xx.cantharos argenteos ſex.
Ornauit etiam templũ Pauli cyphis argẽteis de
cem. Anulis argenteis tribus. His demũ ex ſen-
tentia peractis cum etiam de more preſbyteros
vnum &.xx.ẽpos quinq; &.l.creaſſet.moritur ac
ſepelitur in baſilica Petri.viij.Idus Auguſti con-
ſulatu Maximi.Sedit annis.ix.Diebus.xviij. Va-
cat tum ſedes dies.vi.

Ioannes .I.

Hic Ioan. ĩter ſanctos cõnumeratur & tecũ cõſtãtinopoli illuminauit.

IOannes natione thuſcus:patre con-
ſtãtio a cõſulatu maximi vſq; ad cõ
ſulatũ Olibrij peruenit theodorici
regis tẽporibus & Iuſtini auguſti q
orthodoxę fidei diligentiſſimus ob
ſeruator:tandẽ hæreticorũ nomen extingueret:
Arrianos expulit:eorũq; eccleſias catholicis aſſi-
gnauit. Quam quidem rem Theodoricus ægre
ferens:Ioannem pontificem:Theodorum:duoſq;
Agapitos oratores ad Iuſtinum mittit qui eum
adhortarentur:vt Arrianos reſtitueret:ſin ſecus
animatus eſſet,ſciret ſe omnes Italiæ eccleſias ca
tholicas preſertim demoliturũ. Magnifice & per
benigne primo quidem excepti legati ſunt qui
vbi rationẽ legationis expoſuere: cũ flectere Iu-
ſtinum non poſſent:ad lachrymas verſi ac ſuppli
citer petentes,vt periturę Italiæ vna cum catho
licis omnibus ſubueniret, eo tandem piũ hoĩem
perpulere:vt Arrianos reſtitueret,atq; eos viue
re ſuis legibus & inſtitutis ſineret. Sunt qui ſcri-
bant Theodoricum rabiæ ſæuiendi tum incita

cum, Symmacũ & Boetium reuocatos ab exilio & carcere eo tempore occidiſſe: vt cumq; ſit necatos Theodorici iuſſu cõſtat: nec multum refert hormiſdæ: an Ioannis temporibus aſcribantur. ioannes autem Rauennam ad Theodoricum rediens: in carcerem propere conijcitur: ac parum abfuit quin eum ſtatim occideret: adeo in hominem exarcerat. & fide moribus eum iuſtino ſentientem. Perijt tamen ſanctiſſimus homo in carcere pedore ſiti, & inedia, quam quidem ſæuitiam ira diuina non ita multo poſt grauiore pœna compeſcuit. Apoplexia enim Theodoricus moritur eiuſq; anima (vt quidam hæremita vir ſanctiſſimus retulit) in ignem lipareum immerſa eſt. Theodorico autem in regnum Almaſiunta filia ſucceſſit: cum gnato athalarico: quem ex Euchario marito ſuſcæperat. Quæ quidem mulier ſupra ſexum prudentia vſa, & patris decreta mala præſertim emendauit: & Boetij ac Symmachi filijs bona paterna in fiſcum deleta reſtituit, & filium optimis diſciplinis erudiuit: aduerſantibus Gotthis & acclamantibus, non litteris, ſed rei militaris diſciplina regem ſuum imbuendum eſſe. iuſtinus autem ſenex admodum eodẽ ferme tẽpore iuſtiniano ſororis ſuæ filio impatore relicto moritur, & Clodouæus Franciæ rex filijs quatuor in regno relictis. Fuere tũ in p̃cio & Bñdictus nurſinus, q rõnẽ monaſticę vitæ italis dedit: & Brigida ſcotia mulier ſctiſſima, & ioannes antiochenę eccl'ię p̃ſbyter: q multa cõtra eos ſcripſit, q in vna tm̃ ſubſtãtia xp̃m adorãdũ cẽſebãt. His addit iſidorus Cyprigniũ quẽdam ep̃m hiſpanũ q elegãter in Apocalipſym ſcripſit. ioã-

Boetij mors.

Mors Theodorici a malaſiũta prudens mulier.

Iuſtinian⁹

Brigida.

nes aũt põtifex anteꝗ Cõſtantinopolim profiſce
retur tria cœmiteria reſtituit.Primum fuit nerei
&achilei via ardeatina.Secundũ ſanctorũ mar-
tirũ Fœlicis & Adaucti.Tertiũ priſcillæ. Orna-
uit etiam altare ſancti Petri gẽmis & auro.Detu
lit & ſecũ Iuſtini imperatoris munere Patenã au
ream librarum.xx.Calicem aureũ cum gẽmis li
brarũ quinꝗ: q̃ dona ſecũ periſſe arbitror.Crea-
uit etiam habitis de more ſacris ordinibus ẽpos
quĩdecim.Ferũt corpus viri ſanctiſſimi Rauẽna
ad vrbẽ delatũ:ſepultũꝗ in Baſilica Petri.vi.Ka
lẽ.Iunĳ.Olibrio conſule.Sedit autem annis duo-
bus. Menſibus octo. Vacat tum ſedes dies octo
&.I.

Fœlix. IIII.

Belliſſarius.

FOelix quartus natiõe Samius patre Caſtorio Iuſtiniani tẽpora attigit.q Belliſſario duce in p̃lis vſus de Perſis & Vuãdalis triũphat:quorũ gẽtem in Aphricam traĳciens idem dux præſtantia animi & ſingularis virtutis ſuperauit ac prope deleuit: capto eorũ rege Geliſmero:& in triũphum ducto Amalaſiũta vero ſeditionibus Gotthorum diu vexata mortuo filio Atalarico quo cum moleſte vixit. Theodatum conſobrinum ſuum regni conſortem fecit. Erat autem Theodatus ita Græcis & Latinis litteris edoctus vt & tẽporum ſuorum hyſtoriam elegãter ſcripſerit,& Platonicam diſciplinam optime calluerit,ſegnis tamen ad res agendas habebatur. Verum hortante Amalaſiunta Burgondiones & Alemanos fœlicibus prælĳs ſuperauit.Fœlix autem rei diuinæ interim curã gerẽs

Theodatus.

& Patriarchā conſtantinopolitanum declinātem
a fide anathemate notauit: & ſctōrum Coſmi ac
Damiani tēpla, quę adhuc extant in vrbe via ſa-
cra apud forum Romanū ædificauit quod carmē
vermiculato opere notatū adhuc īdicat. Baſilicā
quoq; ſcti Saturnini via ſalaria incendio cōſum-
ptā: reſtituit. Sūt qui ſcribāt Caſſiodorū hac æta-
te fuiſſe: qui & ſenator de regēda repu. multa cō-
ſcripſit: & Monachus pſalterij ſententias eleganti
oratiōe ac ſtilo edidit. Ferunt etiā Priſcianū Cæ- Priſcianꝰ.
ſariēſem grāmaticum inſignē librum ſuum grā-
matices tunc cōpoſuiſſe. Arrator quoq; vrbis Ro- Arrator.
mæ ſubdiaconus verſibus hexametris euāgelia
cōſcripſit. Laudatur & Iuſtinianus Valētinæ ec-
eccleſiæ eps, multa enim prædicauit & ſcripſit ad
doctrinā xpianā ptinētia. Ad fœlix hītis de mo-
re ſacris ordinibus, vbi p̄ſbyteros quinq; & l. creaſ-
ſet. diaconos. iiij. epos. ix. & xx. morit: ac ī baſilica
Petri ſepelitur. iiij. idus octobris Annis. iiij. Sedit
men. ij. diebus. xiij. vacat tum ſedes dies tres.

Bonifacius. ij.

BOnifacius ſecūdus patria Romanus: pa-
tre Sigilbundo iuſtiniano imperāte fuit.
Quē quidem imperatorē tāti cōſtat in-
genij: tātæq; doctrinę fuiſſe virum nō ſit
ſi leges Romanas ſparſas & incōpoſitas in ordinē Laus iu-
ad vtilitatem hominē redegerit: eaq; abſciderit ſtiniani.
quę ſuperuacanea & īutilia videbātur. Hac tamē Leges ro-
in re conſilio & opera ioānis Patricij Tribuniani manæ in
Theophili Dorothei vſus eſt: qui tū doctrina & cōpēdiū
auctoritate inſignes habebātur. Immēſum nāq; redigun-
illud librorum pelagus. Ad duo enim fere milia tur.
librorum fuiſſe cōſtat coaceruatis ſimul ab vrbe

condita vſq; ad hęc tempora tot iudicijs in quinquaginta libros tulatim digeſſit: quos nunc digeſta: nunc pandecta appellant: quod omnem ciuilem doctrinā contineant. Idem quoq; legum Epitomē fecit librorum quattuor. Has autem leges inſtitutiones vocat. Dicimus etiam Iuſtiniani codicem & volumen eſſe. Sunt pręterea qui dicant iuſtinianum ipſum libros de incarnatione domini eleganter ſcripſiſſe: tēplumq; in honorem dei patris. (Nam filius ſapientia patris eſt) ſanctæ Sophiæ: quo nullum eſt in orbe maius ſua impenſa: ſuoq; iuſſu ædificatum. Huius itaq; tempore Bonifacius pōtifex creatur, non ſine contentionę tamen. Nam & Dioſcorus diuiſo biffariam clero in demortui Fœlicis locum ſubrogatur. Exagitatus autem clerus hac ſeditione diebus octo, & xx. morte Dioſcori a tāta perturbatione tandem liberatur: vnde Bonifacius ad confirmandā eccleſiam conuerſus: inſtituit ne quiſpiā ſibi in epiſcopatu ſucceſſorem deligeret quod poſtea multi pontifices cōfirmarunt. Inſtituit item vt in demortui locum alter pontifex ſi fieri poſſet tertia die ſufficeretur: ne dilatio ſeditionem faceret. Diuiſit & populum a clero dum celebraretur. Hoc eodem tempore multi ex Romana nobilitate Benedicti ſanctitate moti in mōtem Caſſinum peruenere religionis gratia: inter quos Maurus quidem: ac Placidus inſignes habētur. Laudatur & Dionyſius abbas: qui tum Romæ paſchæ calculum miratione compoſuit. Facundi quoq; ſcripta contra Eutichianos quoſdā: tum pullulantes laudantur. Martinus præterea gentem Sueſſionem prædicatione & ſcriptis Arriana hæreſi ad no-

Tēplum ſanctæ Sophiæ.

Dioſcor⁹

Benedictus.

Maurus.

Martinus

ſtros traducit. At Bonifacius cum in pontificatu ſediſſet annis duobus: diebus duobus: moritur & in baſilica Petri ſepelitur. Sedes autē men. duobus tum vacat.

Ioannes. ij.

IOannes ſecundus: patria Romanus patre proiecto ex Celio monte iuſtiniani tempore fuit: qui ſtatim vbi pontificatum inijt Anthimum epiſcopum damnauit ꝙ in Arrianam hæreſim declinaſſet. Sunt qui ſcribant hunc epiſcopum conſtantinopolitanum fuiſſe. iuſtinianus vero ſedem romanam veneraturus Hyppatum & Demetrium epiſcopos Romam cum muneribus mittit: qui & romanum pontificem ſuo nomini ſalutarent: & munera hæc beati Petri templo offerrent: ſcyphū aureum circundatum gemmis librarum ſex: ſcyphos argenteos duos: librarum duodecim. Calices argenteos duos: librarum quindecim. Interim vero dum hęc dona miſiſſet Mūdus exercitus iuſtiniani dux Salonas vrbem minutiſſimam capit: ac Gotthos pręlio vincit, non incruenta victoria. Vna enim cum filio egregiæ virtutis adoleſcente Mundus eo prælio occiditur, quo nihil potuit iuſtiniano moleſtius nunciari. Tanti faciebat hominis virtutem & fidem. Ioannes autem Pontifex de quo pauca admodum ſcribunt hiſtorici moritur, vbi ex ſacris ordinibus ſemel habitis præſbyteros quindecim epiſcopos vnum &.xx. creaſſet, ſepeliturq; in baſilica Petri. vi. kalē. iunij. Sedit annis duobus mē. iiij. Vacat tum ſedes dies. vi.

Dānatur Anthimꝰ

Mundus dux īterficitur.

Iſte in cathalogo ſc̄tōrum cōnumeratur.

AGapius patria Romanus: patre Gordiano præſbytero eccleſiæ ſc̄tōrum Ioannis & Pauli pontifex creatus: a Theodato ſtatī ad iuſtinianum mittitur: ei infenſum ꝙ Amalaſiuntam Athlarici matrē in inſulā lacus volſinēſium relegauerat: interficiq́ꝫ iuſſerat. Erat enim hæc fœmina ita gręcis & latinis litteris imbuta: vt cū quouis docto diſputando cōgredi auderet. Præterea vero ita linguas Barbarorum omnium callebat: vt ſine interprete cum his omnibus loqueretur: qui tum Romanum inuaſerant imperium. Huius autem mulieris interim Iuſtinianus ita ægre tulit: vt bellum Theodato ſe illaturum minaretur. Agapitus itaqꝫ eo miſſus ac benigne & honorifice ſuſceptum: cum pacem impetraſſet ab imperatore tētatur: vt Eutichianam opinionem confirmaret. Verū cum Iuſtinianus ab ea re hominem ſanctiſſimū abhorrere cerneret: præcibus minas addit. Tū Agapitus. Ego inquit ad Iuſtinianum chriſtianiſſimum principem venire optaui: ſed Diocleſianum inueni: quem chriſtianorum hoſtem fuiſſe conſtat. Hac libertate loquēdi & dei nutu Iuſtinianus permotus: & fidem catholicam amplexus eſt: & pulſo Anthemio conſtantinopolitano epiſcopo qui Eutichianam hęreſim tuebatur. Mennam catholicum in eius locum ſuffecit Agapeto cōſecrāte: qui haud ita multo poſt Cōſtantinopoli moritur. cuius corpus loculis plumbeis cluſum Romam defertur: ac in baſilica Petri ſepelitur. Sedit autem menſibus. xi. diebus vnde viginti. Vacat tum ſedes. menſem vnum. diebus nouem. &. xx.

Laus amalaſiūtæ.

SYluerius natione Cāpanus: patre Hormiſda epiſcopo, Theodato iubēte pōtifex creatur: cum antea nō regū:ſed imperatorum auctoritas interueniret. Plus autem valuere Theodati minæ ꝙ̄ decreti ratio. Mortem enim his clericis minatus eſt qui nomina ſua non ſubſcriberēt in creatiōe Syluerij. Hāc ob rem: & vt etiā Amalaſiūtę necē vlciſceretur iuſtinianus Belliſſariū patriciū cum exercitu in Italiā mittit. Nauigās hic primo ſiciliā attigit:eāque in fide imperatoris retinuit. Interī vero mortuo Theodato cum Gotthi regē cōtra voluntatē iuſtiniani creaſſent: Belliſſarius e Siciliā mouens italiā a tyrānide Gotthorū liberaturus: ī cāpaniā veniēs. Neapolim mādata imperatoris nequaꝙ̄ faciētem vi capiēs ac diripiēs: Gotthos omnes q̄ in præſidio erāt: ac magnā partē ciuiū interfecit: ab actis īde virginibus ac pueris cum omni præda. In tāto autem belli furore & tēpla ſpoliata: & virgines ſacras violatas fuiſſe conſtat. inde vero Romā cum exercitu properās: noctu vrbē ingreſſus: tātum terroris Gotthis: qui in præſidio erant incuſſit vt omnes relictis portis ac mœnibus Rauennā cōfugerint. Belliſſarius autē ſuperuēturū Vitigim cū ingēti exercitu ratus: cui aperto marte nequaquā par eſſe poſſet: mœnia Vrbis ꝓ tēpore vallo ac foſſa vbi opus eſſe videbatur quā celerrime muniuit. Superueniēte deinde Vitigi: cum ingēti exercitu: ad centū nāq; milia hominū ſecum duxiſſe fertur: cōtinere ſe mœnibus Belliſſarius cōtentus fuit: cum non amplius quinq; mil libus hominū ſecū duxiſſet. Caſtra ī ter duos quæ ductus locat; Vitigis quo munitiora ſint quorum

Belliſſarius ī italiam mitti.

Vitigis.

Dira contentio.

alter ad latinã viam: alter vero ad prænestinam vergit.ſeq; inuicem iungũt, quinto ab vrbe miliario.& ne aqua vrbem romam influeret: omnes aquæ ductus: quod ad quattuordecim fuiſſe cõſtat interciſi ſunt: Portũ quoq; vitigis cum parte copiarũ: occupat, qua ex re magna calamitas romanis illata eſt. Cum & bello ſimul & fame laboratum ſit. Interea vero inſtigãte vigilio diacono ciue romano & Apochriſiario Theodora auguſta Syluerio imperat, aditis etiam minis, vt pulſo Menna ab vrbe Cõſtantinopoli Anthemum reuocet, quem diximus ob Eutichianam hereſim damnatum eſſe. Id autem cum facere põtifex recuſaret, ſcribit ad Belliſſarium mulier, vt pulſo Syluerio in eius locum vigilium ſufficiat. Belliſſarius autem rei bellicæ intẽtus, rem Antoninæ vxori ſuæ cõmittit quæ quidem ſubornatis a vigilio teſtibus, qui affirmarent Syluerium vrbem Romam Gotthis hoſtibus prodere voluiſſe, hominem coegit abdicare ſe pontificatu, ac poſito pallio cucullam monaſticam ſumere, qui in pontium inſulam in exilium miſſus non ſine opinione ſanctitatis moritur. Ferũt Gallos hoc tempore nuncijs & litteris Benedictũ rogaſſe, vt vnum aliquem ex diſcipulis ſuis ad ſe mitteret, qui Gallos monaſticam vitam edoceret. Quare Benedictus Maurum eo miſit, qui omnibus vita & moribus rationẽ bene ac beate viuendi dedit, quinque etiam multa monaſteria conſtituit. Vigilius autem clericis romanis ex Antoninæ ſentẽtia ita petentibus pontifex creatur. At vero Syluerius vbi annum vnum. mẽſes quinq;. dies duodecim in pontificatu vixiſſet (vt dixit) in inſula Pontia

Periculoſum mulieris iudicium.

Bñdictus Maurus.

moritur,ac ſepelitur.xiij.kalend.Iulij. Vacat quidem tum epiſcopatus dies ſex.

Vigilius. .I.

VIgilius patria Romanus,patre cõſule imperãte Iuſtiniano,põtifex creatur. Cuius tẽporibus Cõſtãtinopoli quinta Synodus habita eſt Cõtra Theodorum & oẽs hæreticos qui affirmabãt beatiſſimã virginẽ ſolũ hominẽ,nõ etiã deum & hominẽ peperiſſe qua quidẽ in ſynodo ſtatutum eſt,vt beata virgo Maria diceretur, ꝙ deum ſuo partu nobis edidiſſet.Interĩ vero Belliſſarius auctis copijs cum per annum integrum & dies nouem mœnia vrbis tutatus eſſet,egredi cõſtituit, & collatis ſignis cum Vitige decernere. Is autẽ copijs ſuis diffidens, incenſis caſtris rauennã magnis itineribus ꝓficiſcitur.Eo & Belliſſarius propere mouet,ac vitigim in vrbe captũ cum omni familia & magna procerum parte, recuperataq; fere tota Italia Conſtantinopolim ſecum ducit,quĩto anno poſtea quam in Italiam venerat. Idem quoque Mauros aphricam vaſtantes,mira celeritate perdomuit deoq; hoſtiũ manubijs crucem aureã gẽmis diſtinctã librarum cẽtũ, Ceroſtrata duo magni precij. Petro apoſtolorũ principi dono miſit. Duo itẽ Xenodochia (quæ nos domos hoſpitales appellamus) ſua impenſa Romæ ædificat,quorũ alterum in via lata, alterum via Flãminea extabat. Cõdidit & monaſterium ſctĩ Iuuenalis apud Ortã Vrbem:additis fundis vnde monachi paſcerent.Inſtabat tũ Theodora: vt vigilius põtifex Cõſtantinopolim proficiſceretur:Anthemũq; vt pollicit⁹ fuerat reſtitueret.

Synodus cõſtantinopolitana.

Laus belliſſarij.

theodora vafra mulier.

Negat Vigilius ſe id facturum: ꝙ malis promiſſis ſtandum nõ ſit. Cenſere enim ſe quæ Agapitus & Sylverius cõtra Anthemum hereticũ egiſſent: iure facta eſſet: & propterea eorum acta nullo modo ſibi reſcindẽda videri. Irata Theodora Romanis quibuſdã adiuuãtibus Vigilium in iudicium vocat: & ꝙ eius fraudibus Sylverius circunuẽtus exulatum abierit: & ꝙ ipſo iubẽte adoleſcẽs quidã a nepote Vigilio Aſterij cõſulis filio cæſus ad necẽ ſit. At vero ne iudicij pœnã Vigilius refugeret: Anthemũ quẽdam cum his mãdatis Romã mittit: vt Vigiliũ parere recuſantẽ ad ſe vi etiam perduceret. Is vero Romã veniẽs: mãdata facturus ĩ baſilica ſanctæ Ceciliæ hominem cõprehendit, munera populo ob diẽ natalẽ ſuum diſtribuentẽ more Romano: ac captũ quibuſdã romanis adiuuãtibus cõſtãtinopolim perducit. Ferunt Vigilium naui per tyberim deuectum fuſtibus & ſaxis cum execratione a populo impetitum cũq; hac exprobratiõe. Male meritus de Romanis es: Mala oĩa tecum veniãt. In Siciliã vero perueniens cõcedentibus his qui captũ ducebãt quoſdã ſacros ordiẽs aſciuit: ex hiſq; Ampliatum pręſbyterũ & Valẽtinum epm: qui clerum & romanã eccleſiã interim gubernarẽt. Ei vero e Sicilia cõſtantinopolim mouẽti: Iuſtinianus cum magno comitatu fit obuiã. Ingrediũtur vrbẽ clero pręcedẽte vſq; ad tẽplum ſanctæ Sophiæ Tẽtare tum Theodora Vigilium: vt quod pollicitus erat pręſtaret. Cui ille male ſe quoduis ſupplicitũ pati reſpõdit: ꝗ ſententiã mutare: & cũ mulier & qui ſecũ aderãt minis inſtarẽt: ad diocletianũ ſe nõ ad iuſtinianũ: quẽadmodũ arbitra-

vigilij pſecutio.

dira ĩ põtificẽ crudelitas.

batur veniſſe dicens: ita cæſus eſt: vt Paulum ab fuerit quin tum occideretur. Fugiẽs itaq; in templum ſanctę Euphanię. quod haud procul aberat inde a craſſatoribus trahitur & iniecto in collũ eius fune tanq; latro per totam vrbem vſq; ad veſperã trahitur. Deinde vero carceri incluſus: pane & aqua tñmodo aliquãdiu vitam duxit, ita patienter & ęquo vt ſemper diceret ſe etiam peiora meritum ſi digna pro peccatis pœna irrogaretur. Clerici aũt qui hominem ſecuti fuerãt, partim in exilium, partim ad excidenda metalla deportati ſunt. Verum poſtea rogãtibus Romanis qui iam ſententiã mutauerant: & inſtante Narſete, quẽ Iuſtinianus cõtra Gotthos romam miſerat. Vigilius ac exules omnes in patriã remittũtur. At vero cum Syracuſas in Sciciliã perueniſſent, Vigilius quẽ tot mala, tot curę occidere nõ potuerant, ex calculo moritur. Eiuſq; corpus romã defertur, & apud ſanctũ Marcellũ via ſalaria ſepelitur. Vixit autẽ in pontificatu tũ Romæ, tum alibi annis. xvij. men. vi. dies ſex. & xx. Vacat tum ſedes eius morte. men. iij. diebus. v. Narſes

Pelagius .I.

De hoc põtifice eſt ca. xxiij. q. v. incipiens relegentes literas.

PElagius primus, patria Romanus, patre Ioanne vicario, eo tẽpore fuit, quo Totila Gotthorũ rex Taruiſio mouit cum magno exercitu Italiã inuadẽs, ac diripiens adeo vt propter ſæuitiam & rabiem flagellum dei vocatus ſit. Perueniẽs deinde ad mõtem Caſſinum in cãpaniam iturus: gregorij militis habitu a Benedicto viro ſanctiſſimo dignoſci Totila Flagellũ dei.

tur:& minis deterretur, ne tantopere in xp̃ianos ſæuiat. Inde vero mouens, in Samniũ proficiſcitur, Beneuentũ oppugnat, vrbis mœnia demolitur: Neapolim obſidet: Cumas recipit, & magna benignitate ac modeſtia vſus, pleraſq; matronas Romanas ibi captas romam ad ſuos intactas remittit. Capta deinde Neapoli atq; occupata omni illa Italia parte, quę ad Syciliam vergit, in Romanos mouet quos quidem occupato prius portu, vnde his vehi comeatus poterãt, tam acri obſidione præſſit vt inopia rerum humana quidã veſcerentur carne. Tandem vero Totila per Hoſtienſem portam vi irrumpens, vrbem capit, ac direptam incendit. Sunt tamen qui ſcribant ei in animo fuiſſe vrbem ſeruare, miſiſſeq; noctu præcones per vrbem: qui militibus mandarent, vt Vrbi parcerent. Hoc vero vbi Iuſtinianus comperit, Narſetẽ Eunuchum cum magno exercitu in Italiam propere mittit. Narſes enim vt nonnulli ſcribunt primo quidẽ bibliopola fuit. Hunc cum in cubiculum ſuum accepiſſet imperator cognita hominis virtute, eum in ordinem patriciatus aſciuit. Pietatis enim religionis, miſericordię magnificentiæ, gratiæ, poſtremo vnicum exemplar tum omnibus erat. Is igitur acceptis etiã auxiliaribus copijs ab Alboino lõgobardorũ rege Gothos inuadit, obtruncat perſequitur. Nam & Totila apud Brixellum male pugnãs occiditur: & Theias in eius locum ſuffectus, non lõge a Nucera fortiter pugnans, virtute Narſetis opprimitur. Atq; ita ſecundo & ſeptuageſimo anno poſtea qua Theodoricus eorũ rex primo italiam ingreſſus eſt: Gotthorũ nomẽ cum in regno interijt

Capitur vrbs.

Narſe bibliopola.

Iuſtinianus quoq; non ita multo poſt quadrageſimo imperij ſui anno moritur, vir quidē memoria dignus, cum merito ſuo Alamanicus: Gotthicus, Vuādalicus, perſicus, aphricanus more veterum imperatorum appellari poſſet: licet aliorū opera & ſuo conſilio hæc geſta ſunt. Pelagius autem eccleſiam dei in tantis perturbationibus nō deſerens conſtituit vt hęretici & ſciſmatici coherceri etiam ſęcularium manu poſſent, quando ad ſanitatem rationibus non deducerentur. Hic autem accuſatus q̄ malorum Vigilij cauſa fuiſſet: cum Iuſtinianus eum Vigilio præferret: vidente populo & clero crucem tangens, & euangeliū iureiurando ſuſcepto, ſe a tanto crimine purgat. Inde Narſes ad vrbem veniens, ſupplicationes pro rebus bene geſtis a ſancto Pancratio vſq; ad ſanctum Petrum celebrat, vrbemq; a Gotthis liberatā, quoad fieri poteſt inſtaurat. Vna vero cū Pelagio inſtituit, ne vllus ambitione vel prætio ad quoſuis ſacros ordines admittatur. Vigilius pręterea Valentinum notarium ſuum virū probatę fidei & religiōis theſauris eccleſiæ prępcieſ Baſilicā apoſtolorū Iacobi & Philippi inchoat. Sunt qui ſcribāt Caſſiodorū monachū virū doctiſſimū vſq; ad tpa Pelagij pueniſſe qui primū cōſul, inde Senator factus poſtremo monaſticam vitā ſpretis rebus oībus cōplexus eſt. Aiūt & Victorē cāpanū epm librū paſche tū cōpoſuiſſe, quo potiſſimū Dionyſiū abbatē Romanū inſcitiæ arguit, qui paſchalē calculū inepte nimiū cōpoſuiſſet. Ornauit etiā Pelagij tpa ſanctitate & doctrina. Sabinus Canuſinus. Gregorius lingonenſis: Bedaſtus beati Remigij diſcipulus: & Atrebatū ſis eps.

Pelagij laus.

Caſſiodorus.

Gregorius lingonenſis eps.

ep̄s. Herculanus vero Peruſinus antiſtes a Totila interemptus: in ſanctos refertur. Pelagius autē vndecimo ſui pontificatus anno mēſe. x. die. viij. & xx. moritur. & in Baſilica Petri ſepelitur: vbi ex ſacris ordinibus his menſe decembri habitis. presbyteros ſex. & xx. diaconos. xi. ep̄os. vnde quadraginta creaſſet. Vacat tum ſedes. menſi. iij. diebus. vi. & xx.

Ioannes .III.

Ioannes tertius: patre Anaſtaſio ex illuſtri genere orto. Iuſtini tēporibus fuit: qui Iuſtiniano ſucceſſit, cuius certe nulla ī re ſimilis fuit. Auarus enim impro bus, rapax, deorū atq; hominum contemptor habitus eſt. Hanc obrem cum totus auaritiæ & cupiditati inhæreret, libidine habēdi in inſania vertitur, cuius vxor ſophia imperium vſq; ad Tyberij ſecundi tempora gubernauit. Hæc autem mulier inſtigantibus quibuſdam delatoribus, qui Narſetam oderant, hominem ab Italia ad ſe cum ignominia verborum reuocat videlicet. Eunuchus ad lanam & penſa rediret. Ferens id iniquo animo: vt par erat Narſes reſpondet ſe talem orſurum telam, quæ inextricabiles errores æmulis atq; inimicis ſuis præſtaret, quod etiam fecit. Alboinum nāq; lōgobardorum regem cum oībus copijs e Pānonia in Italiam ad capeſcendas ſedes vberiores q̄ quas in Pānonia occuperant, litteris & nuncijs acceſit. Obtēperans itaq; Narſetis monitis Alboinus, Italiam per Syrmium ingreſſus cum coniugibus & liberis, cumq; exercitu lectiſſimo, primo quidem omnem venetiam occupat. Inde inſubriam ingreſſus. Mediolanum

Iuſtini iniquitas.

Alboinuſ rex lōgobardorū.

vi capit ac diripit. Papiam triennio obſeſſam in poteſtatem ſuam tandem redigit. Hac autem victoria lætus Alboinus Veronam ſe cõtulit, quã regni totius ſedem conſtituerat. Ibi vero conuiuio exhilaratus Rhoſimundam vxorem ea patera bibere compellit, quam ex patris ipſius mulieris capite a ſe occiſi in poculũ redegerat. Erat autem in exercitu Alboini helmechildis longobardus adoleſcens forma inſignis, & nobilitate atq; armis præſtantiſſimus, cuius conſuetudine Rhoſimunda quidem delectabatur, quẽq; in cubiculum ſecreto ducens propoſita regni ſpe Alboinum obtruncare compulit. Verum cum aduerſantibus lõgobardis de ſpe regni decidiſſent: ambo ad longinum qui Rauennæ præerat cõfugere. Nec ita multo poſt ſeipſos inuicem veneno petentes, diem extremum claudunt. Multas clades, tum paſſa italia eſt irrumpentibus prouinciam Barbaris, quas quidem protendere prodigia illa tempeſtate viſa, & igneę acies in cœlo apparentes. Ita etiam in immenſum tyberis; creuit, vt inundatione ſua populo Romano magnas calamitates intulerit. interim vero ioannes pontifex, & ſanctorum cœmiteria reſtituit, & iacobi ac Philippi eccleſiam a vigilio inchoatam perfecit. Et Narſetem romanus non diſſimulanter iratũ, q̃ de ſe male opinarentur, idq; ad Sophiam ſcripſiſſent: e Neapoli ad vrbẽ ducit, vbi haud ita multo poſt Narſes moritur, cuius corpus loculis impoſitum conſtantinopolim defertur. Actum tum demum de nomine italico putaſſem in tanta rerum perturbatione, niſi viri ſanctiſſimi peri curæ prouinciæ ſuccurriſſent. Nam & Paulus pa

Rhoſimũdæ crudelitas.

Tyberis inũdatio

triacha Aquileiēſis,& Fœlix eps̄ Taruiſinus Albo inum,vbi Italiā attigit mitiorem ciuibus ſuis & prouinciæ reddidere. Et Fortunatus vir ſingularis litteraturę & eloquentiæ Gallos ad mitiorē cultum redigit ſcriptis & exemplo. Ad ſigibertum.n.eorū regem libellū de gubernādo regno perſcripſit,ac beati Martini vitā eleganter cōpoſuit. Sunt qui ſcribant Germanū Pariſienſem epiſcopum virum quidem ſanctiſſimum hoc tēpore fuiſſe:qui Franciæ reges ſemper in officio cōtinuit,& adeo qdē vt īter ſe certatū religiōe,pietate, gr̄a,humanitate ſit. Nil em̄ in germano cernebant,quid ipſi non imitarentur ,tm̄ valent boni paſtoris exempla. Ioānes autem cuius tēporibus Armenij fidem xp̄i recepere moritur,ac in baſilica Petri ſepelitur pontificatus ſui anno.xij.Menſe.xi.die.vi. & .xx. Vacat tum ſedes eius morte Menſibus.x.diebus tribus.

Paulus Fœlix Fortunatus.

Germanus pariſiēſis eps̄.

Benedictus .I.

Benedictus patria Romanus, patre Bonifacio, Tyberij ſecundi tēporibus quem quidem Iuſtinus per adoptionem in filium & regni hęredē ſuſceperat:ac merito certe cum in homine ea ornamēta eſſent, quæ in optimo principe requiruntur,clementia,iuſtitia,pietas,religio,ſapientia,conſtantia, & perpetua fortitudo. Verū inter alias eius virtutes benignus & liberalis in omnes: potiſſimū vero erga pauperes habitus eſt,& ob eam rem dominus larga opes ei ſubminiſtrauit. Nam dū ſemel per ædes ſuas contentius inambularet, cerneretq; in pauimento marmoream crucem eam religionis cauſa ne pedibus conculcaretur,auferri iuſſit,me

Tyberius

Honor oīs a tyberio exhibetur.

lioriq́ꝫ loco atqꝫ honeſtiore reponi. Poſthanc vero vna atqꝫ altera inuenta eſt, ſub qua tantã vim auri & argenti repperit, quãtam hominis beneficentia requirebat, cuius quidem magnã partem pauperibus erogauit. Feruntetiam Narſetis theſauros ad eum ex Italia delatos fuiſſe; quibus conflatis ad munificentiam & liberalitatem vſus eſt. Ad Sigiſbertum nãqꝫ francorum regem, qui ſe per legatos inuiſerat, cum reliquis muneribus, quæ magna fuere, aureos etiam quinquaginta ſingularum librarum miſit, quorum pars vna imaginẽ principis ſignata erat his litteris, Tyberij Conſtantini perpetuo Aguſti. Altera vero pars quadrigam continebat cum aſcenſore atqꝫ his literis, Romanorum gloria. Et nequid ad integram eius fœlicitatem deeſſet, exercitus quem in perſas miſerat, victor rediens tantam prædã cum elephantis. xx. aduexit, quantam nullus vnq̃ antea. Hoc requirebant eius merita erga genus humanum, hoc religio in deum ſaluatorem noſtrum, hoc poſtremo eius beneficentia erga populum Romanum, quem & armis quo ad fieri potuit ab hoſtibus tutatus eſt: & immiſſo ex ægypto frumento a ſæuiſſima fame liberauit, interuenientibus Bonifacij pontificis precibus, quem Tyberius mirum immodum dilexit & obſeruauit. Adeo. n. longobardi longe & late Italiam vexauerant diutino bello ex illa vaſtatione rerum omnium charitas & inopia oriretur. Dum hæc in Italia agerentur Ioannes conſtantinopolitanæ vrbis epiſcopus, oriẽtalem eccleſiã quo ad fieri potuit in fide continuit legendo: diſputando ſcribẽdo, monẽdo, docẽdo, licet multos aduerſa Ioannes eps.

Leander. rios habuerit.Idem quoqꝫ fecit Leander Tollera mus vel (vt quidam volunt) Hiſpalenſis epſ: in quo doctrina & eloquentia pari lance certabāt. Multa.n.compoſuit tum ad confirmationem noſtri dogmatis: tum ad confutationem Arrianæ perfidiæ,quam tanqꝫ teterrimam labem Vuandali ex aphrica in Hiſpaniam a Belliſſario pulſi ſecū detulerant. Benedictus autem vt quidā ſcribunt ſollicitudine & dolore, quem in calamitatibus vrbis romę & prouinciæ italiæ concæperat moritur. quarto pontificatus ſui anno.men.vno, & diebus octo.&.xx. Vacat tum ſedes.menſibus ij. & diebus.x.

Mors benedicti.

Pelagius .II.

PElagius ſecundus,patria romanus patre Vingeldo,a Tyberio ad imperatorem Mauritium Tyberij generum peruenit.Huic.n.& ſi capadox erat,imperium tamen ob virtutē & ſtrenuitatem in rebus agendis commiſſum eſt At vero longobardi cū poſt mortem Alboini viginti annis ſub ducibus fuiſſent Eutharim regem ſibi creant,quem & flauium appellarunt:quo quidem cognomento omnes Longobardorum reges deinceps vſi ſunt. Mauritius autem pellere italia Longobardos conatus.Sigibertum Francorum regem mercede ad id bellum ſolicitat:qui ſtatim comparato Gallorum & Germanorum magno exercitu cum Euthari decertans,magno accepto incommodo ſuperatur. Hac autem elati victoria Longobardi vſqꝫ ad fretum Siculum peruenere. Vrbes italiæ in poteſtatem ſuam redigentes,quo minus vero vrbe Roma diu obeſſa potirentur fecere imbres

Mauriciꝰ imper.

& quidem frequentes:quibus hoſtes a mœnibus propelluntur. Tāta enim tum aquarum inundatio fuit vt Noe diluuium renouatū crederetur: Hæc autē in vna fuit cauſa: quare Pelagius in iuſſu principis tum pontifex creatus ſit: cum extra obſeſſam ab hoſte vrbē mitti quiſpiā non poſſet. Nil enim tum a clero in eligendo pōtifice actum erat:niſi eius electionem imperator approbaſſet. Miſſus itaq; conſtātinopolim ad placādum imperatorem Gregorius diaconus vir optimus atque doctiſſimus vbi ex ſentētia pōtificis omnia peregiſſet. nequaquam ocio & ingenio ſuo abuſus: libros Moralium in Iob cōpoſuit. Et Eutichiūquēdam cōſtātinopolitanę vrbis epiſcopum ita pręſente Auguſto diſputatiōibus cōuicit: vt omnia quæ in libro ſuo de reſurrectiōe cōſcripſerat: retractare coactus ſit. Dicebat enim corpus noſtrū in illa reſurrectionis gloria vento æreq; ſubtilius futurum: & ob eam rem tanti non poſſe. Quod contra illud dominicū eſt. Palpate & videte quia ſpiritus carnem & oſſa non habet, quēadmodum me videtis habere. Pelagius autem vbi Gregorium rogatu populi romani ad vrbem reuocaſſet, & dum paternam in Xenodochium pauperum ſenum redegiſſet, Hermetiſq; martyris cœmiterium ac baſilicam Laurentij martyris a fundamentis extruxiſſet. moritur quæ tum peſtilentia Europam omnē maxime vexabat, anno pontificatus ſui decimo, Menſe ſecundo, die decimo. Sepultus eſt autem ī eccleſia beati Petri in vaticano. Vacat tum ſedes menſibus ſex, dies octo & vigeſimo.

Pelagij electio. Gregori⁹ Eutichius

Gregorius. .I.

Gregorius iuitꝰ pontifex creatur.

GRegorius patria Romanus: patre
Gordiano viro Senatorio, vno o-
mnium cõſenſu inuitus etiã ponti-
fex creatur: anno domini. Dc. ac.
xix. Monachus nãq; erat ac leuita.
Is autẽ cum principis cõſenſus re-
quireretur.(vt antea dixi)nuncios cũ litteris mi-
ſerat,qui Mauricium obſecrarẽt:ne pateretur ele
ctionẽ cleri & populi romani ea in re valere. In-
tercæptæ ſunt litteræ a præfecto vrbis ac diſcer-
ptę,ſcriptæq; aliæ quibus rogabatur, vt quẽ po-
pulus ac clerus in põtificẽ legiſſet:eundẽ impera
tor cõfirmaret,quo nihil ei nũciari iucundius ac
gratius potuit eũ ſecũ familiariter dum conſtan
tinopoli erat Gregorius vixiſſet,filiũq; eius e fon
te baptiſmatis leuaſſet. Remittit itaq; Mauricius
nuncios,ac quidẽ propere qui Gregoriũ confir-
marent,cogerentque hominẽ ſanctiſſimũ ponti-
ficatus gubernacula in tanta perturbatione rerũ
ſuſcipere. Is itaq; non ſibiipſi ſed vtilitati hominũ
ac honori diuino conſulens: quem certe ob reli-
gionẽ & pietatẽ rebus omnibus ſemper ante tule
rat: ſpretis opibus poſt habitis voluptatibus:atq;
omni ambitione & potentia. Gubernacula reip.
chriſtianę ſuſcipiens:ita vicit vt vſq; ad tempora
noſtra neminẽ ex ſucceſſoribus parem habuerit:
nedũ ſuperiorẽ:vel ſc̃titate vitæ:vel diligẽtia in
rebus agẽdis:vel doctrina & ſcriptis. Nã & librũ
de ſacramẽtis cõpoſuit: & antiphonariũ tã diur-
nũ q̃ nocturnũ:& cõmẽtarios in Ezechielẽ: ĩ qua-
dragĩta euãgelia: ĩ Iob quoq;(vt dixi)allegorice
ad mores & hiſtoriam reſpiciẽs elegãter ſcripſit.
Edidit & libros.iiij. ĩ dialogo: & librũ quẽ paſto-

Scripta gregorij.

ralem appellauit ad Ioãnem epiſcopũ Rauennatem:de ratione gubernãdç eccleſiæ. Inſtituit pręterea nequid ornatus & cõſentus ĩter ſacrificandum deſſeet, vt antiphonę canerentur. Hęc vulgointroitus vocant. Eius quoq; inuentum eſt, vt nonies Kyrieleiſon caneretur & alleluya, ĩterpoſitis ſeptuageſimę diebus vſq; ad paſcha. Cantatur etiam poſt euangelium, poſt communionem ſuo mãdato. Idem quoq; in canonẽ redegit, dieſque noſtros in tua pace diſponas. Præterea vero ſupplicationes maiores (quas græci litanias vocant) primus inſtituit. Stationum quoq; magnam partẽ, maxime autem quæ in baſilica petri habẽtur, die natali Ieſu chriſti, in epiphania, in dominica paſſione, ĩ albis paſchę, ĩ aſcẽſione, ĩ penthecoſte natalibus apoſtolorũ, in tertia dñica aduentus, in dedicatione eiuſdẽ baſilicę: die feſto ſancti Andreæ: ĩ cathedra Petri, dum maior litania fit, in ſabbato quatuor tẽporũ. Quid plura de hoc ſanctiſſimo viro commemorem? cum omnis inſtitutio eccleſiaſtici officij veteris pręſertĩ ab eo ſit, inuẽta & approbata, quẽ quidẽ ordinẽ vtinã ſequeremur. Non abhorrẽt hodie a lectione officij viri docti, quẽadmodũ faciũt, propter barbariẽ neſcio quã illi latinitati & cõpoſitioni additã. Ne vero vlla ĩ re vir ſctiſſimus eccleſiæ deeſſet, ſynodũ habuit apud ſanctũ petrũ. iiij. &. xx. epiſcoporũ, qua çerte multa ſuſtulit q̃ nocitura multa etiã addidit q̃ ꝓfutura fidei nrę videbant. Mitit & viros optimos ĩ britãniã, auguſtinũ melitũ, & ioãnẽ, cũq; his monachos quoſdã probatiſſimę vitæ, quorũ monitis & prędicatiõibus fidei noſtrę dogma Angli tũ primum ĩtegre receperũt.

Litaniarum ĩſtitutio.

Stationes

Synodus.

Angli fidem recipiunt.

Rediere etiã gregorij opera Gotthi ad vnionem catholicæ fidei. Sunt pręterea qui ſcribũt gregorium dialogum ſuum de moribus ad theudelindam Lõgobardorũ reginã miſiſſe: cuius lectione preferocẽ & indomitũ viri ſui Antharis animũ ad religionem & mitiorẽ cultum redigeret. Erat enim matronia inſignis: & fidei chriſtianæ ſtudioſiſſima. Nam & baſilicam beati Ioannis baptiſtæ Modœtię ædificauit: quod oppidum decem millibus paſſuum a Mediolano diſtat & eandem eccleſiam prędijs ac vaſis aureis ornauit. Ferunt eo tẽpore: quo hermichildus a patre leuigildo Gotthorum rege interfectus eſt: ꝙ fidem catholicam cõfiteretur: Ieſu Chriſti tunicã: quæ ſorte vni militum obtigerat. inuẽtam eſſe apud vrbẽ in Zaphath in arca marmorea: eo loci repoſitam Thomæ hieroſolymitani epiſcopi & Ioannis conſtãtinopolytani: ac gregorij Antiocheni tempore. Interea vero mauritius ſuperatis ĩ hetruria & Cãpania Hexarcho romano duce, Longobardis in oĩa vitia & omnẽ arrogantiã prolapſis legẽ tulit: vt qui Romanæ militiæ aſcriptus eſſet: niſi finita militia: aut mancus & debilis ex vulnere factus: deo militare non poſſet. Hãc ob rem motus Gregorius hominẽ admonet: ne eius religionẽ impugnet cuius benignitate ex infima ſorte hominum ad ſummum gradũ dignitatis peruenerat. prætcrea vero cum ioãnes conſtãtinopolitanus epiſcopus habita græcorũ ſynodo ſeipſum œcomenicum: id eſt vniuerſalem patriarcham creaſſet: monuiſſetq; Gregorium Mauritius: vt ioãni obtemperaret. Reſpõdit homo conſtãtis ingenij & fidei poteſtatem ligandi & ſoluẽdi Petro tradi-

Antharis

Theudelinda.

Tunicæ chriſti inuentio.

Mauriti⁹.

tam: eiuſq; ſucceſſoribus non epiſcopis conſtanti-
nopolitanis: proīde deſineret iram dei in ſe con-
citare: dum ſeditiones ſtudioſe nimiū in eius ec-
cleſia ſerit. Nequaq; vero his malis cōcitus Mau
ritius reuocatis militibus ſuis qui in italia erant:
Longobardos adhortatur vt ſpretis fœderibus
iam ictis Romanos adorirētur: quare Agilulph⁹
ex Ciſalpina mouens vaſtatis lōge ac late hetru-
riȩ agris: qua iter faciebat vrbē Romam magnis
illatis calamitatibus ītegrum annū obſedit: quo
quidem tēpore Seuerus aquileienſis epiſcopus in
hæreſim prolapſus eſt quæ multorum malorum
ſeminarium fuit. Nam Seuero mortuo aquileiē-
ſis eccleſia biffariam diuiſa eſt: cum Agilulphus Agilulphus.
Longobardorum rex ioānē aquileienſem: Gre-
gorius cādianum gradēſem Forciulianis epiſco
pos præfeciſſent. Agilulphus vero omiſſa ſpe po
tiundæ vrbis obſidionē ſoluēs: mediolanum re-
dijt. At Mauritius non ſpōte ſed coacte pœniten
tia ductus: cum gregorio mitius agere cœpit; ꝙ Seuerus
intellexerat quendam monachi habitu indutum hȩreticus.
ſtrictum gladium in manu tenētem in foro con-
ſtantinopolitano clamaſſe: imperatorē breui gla
dio moriturum hoc idem eius ſomnium confir-
mauit: quo ſe vxorem ac liberos cædi videbat.
Interim vero milites ſtipendijs ſuis defraudati:
Phocam Benturionem imperatorem creant: & Phocas ī-
Mauritium obtruncant. Vndeuigeſimo imperij perator &
ſui anno. At Gregorius exornatis quibuſcunque Maurici⁹
reb⁹ potuit baſilicis romanis dedicataq; gottho- obtrunca
rum eccleſia: quæ in ſubura eſt Agathȩ martyris tur.
nomine. Fl. Ricimerij viri cōſularis opus vt litte
rat ſiue indicat paternā domum in ſcauri poſitā

non longe a Circomaximo in monaſterium redegit: quo in loco & hoſpites continuo accipiebat & pauperes vndiq; confluentes: cibo & potu in vita retinebat. Vir certe õni laude dignus: ſi vitam, ſi mores, ſi doctrinam, ſi ſolertiam in rebus, tum diuinis: tũ humanis inſpicis. Neq; eſt cur patiamur Gregorium hac in re a quibuſdam litterarum ignaris potiſſimum carpi: q̄ ſuo mandato veterũ ædificia ſint dirupta: ne peregrini & aduenæ (vt ipſi fingunt) ad vrbem religionis cauſa venientes poſthabitis locis ſacris: arcus triũphales & monumẽta veterum cum admiratione inſpicerent. Abſit hæc calumnia a tanto pontifice romano præſertim: cui certe poſt deum patria q̃ vita charior fuit. Multa profecto ex collapſis ædificiis exedit vetuſtas Multa prætereа demoliuntur homines ædificãdi gratia: vt quotidie cernimus. Impacta illa foramina quę tum ĩ cõcauo fornicum: tum in cõiuncturis marmorũ quadratorumue lapidum vidẽtur: non minus a romanis q̃ a barbaris auellẽdi æris cauſa crediderim. In fornicibus enĩ quo leuior eſſet moles: ollas cum numiſmatibus collocabant. Lapides vero quadratos æneis clauis firmabant. Factum id quoq; a romanis dixi: ſi epirrhote: Dalmatæ: Pannonii, & ſex totius orbis terrarum huc miſſa Romani appellari poſſunt. Gregorius autem confirmata omni ratione eccleſia dei: anno. xiii. Mẽſe. vi. die. x. pontificatus ſui moritur: Phocæ vero imperatoris anno ſecundo: ſępeliturq; collachrymantibus omnibus in baſilica petri ante ſecretariũ. iiii. idus Martii. Eius vero in morte. Men. v. diebus vndeviginti. Sedes romana tum vacat.

SAbinianus cuius patria ignorat̃ ac meri
to quidem gregorio ſucceſſit: homo enĩ
obſcuro loco natus, obſcurior moribus:
reb⁹ geſtis gregorij viri ſc̃tiſſimi aduer
ſatus eſt. Nã cum ſuo põtificatu fame laborare-
tur inſtarẽtq; pauperes vt pietatẽ gregorij elemo
ſynis imitaretur, nil aliud reſpõdebat, q̃ grego-
riũ popularẽ famã aucupantẽ patrimoniũ eccle-
ſiæ largitionibus diſſipaſſe. Paululum etiã abfuit
quin libri eius cõburerẽtur adeo in gregoriũ ira
& inuidia exarſerat homo maliuolus. Sũt qui ſcri
bãt Sabinianum inſtigãtibus quibuſdã Romanis
hoc ĩ gregorium molitũ eſſe: ꝙ veterum ſtatuas
tota vrbe dũ viueret: & obtruncauerit & diſiece
rit: quod qdẽ ita vero diſſonũ eſt: vt illud quod
de abolẽdis ędificijs maiorũ ĩ vita eius diximus.
Iacẽt ſtatuę tũ propter vetuſtatẽ collapſæ: tũ etiã
quia baſibus ſublatis vel æris vel marmorũ cau
ſa ſtare tãtæ moles non poterãt. Quod autẽ capi-
tibus careãt mirũ nequaq̃ videri debet: cũ ipius
ſtatuę caſu ea pars, vtpote fragilior & ad accipiẽ
dam læſionẽ paratior potiſſimũ frãgatur. Sed qd
ego has cõiecturas quæro? Videmus ſtatuas ex-
ciſis capitibus non diffractis iacere, quia facilius
eſt caput ſtatuæ q̃ totũ corpus deferri, quod ho-
die quoq; fit ab his præſertĩ qui antiquitatis ſtu-
dioſi ſunt. Non eſt igitur cur tantũ facinus Gre-
gorio obijciatur. Ad ſabinianum redeo. Cuius
hoc fuiſſe inſtitutũ ferũt, vt & horę in eccleſijs di
ſtinguerentur officij gratia, & accenſæ lampa-
des continuo retinerẽtur. Potiſſimum vero in ec
cleſia beati petri. Sunt qui ſcribãt phoca annuen-
te pacem tum cum longobardis ictam, reddita

Sabinianus gregorio infeſtus.

Sabiniani inſtituta.

Agilulpho eorũ regi filia: quę in bello capta fuerar.
prodigia. Tanta vero hoc tẽpore apparuere prodigia quanta nunquã antea: quibus certe futuræ calamitates portendebantur. Nã & cometes viſus eſt
Puer quadrupes naſcitur. perlucidus: & Bizantij puer quadrupes naſcitur. Et apud Delon inſulã duo marina mõſtra omnino humanã ſpeciẽ habentia viſa ſunt. Sirenes
Syrenes. fortaſſe fuere Acheloi filiæ vt aiunt poetæ: ꝙ ſi ita fuiſſet, nequaquã pro monſtro habenda erant, cũ elementum aquæ animalia terreſtribus ſimilia in omni ſpecie ꝓducat. Sunt qui ſcribãt tẽpore ſabiniani & ioannẽ patriarchã alexandrinum virum pietate & doctrina inſignẽ: & latinianũ epm carthaginiẽſem ioanni nequaquã diſſimilẽ: dignita-
Seuerus. tem vtriuſqꝫ eccleſię mirum immodũ auxiſſe. Seuerus quoqꝫ latiniani familiaris vir doctiſſimus multa tũ in Vincentium Cęſaraugustanum epm ſcripſit: qui in Arrianũ dogma declinauerat. Idẽ quoqꝫ de virginitate librũ ad ſororẽ ſcripſit quẽ aureolũ appellauit. At ſabinianus cũ annũ vnũ. Menſes. v. dies. ix. in pontificatu ſediſſet moritur: funuſqꝫ eius a ſctõ ioãne per portã aſinariã & põtem miluiũ ad baſilicã petri defertur. Vacat ſedes eius morte, menſes vndecim, dies ſex, &. xx.

Bonifacius. .III.

BOnifacius. iiij. patria romanus: a Phoca iperatore obtinuit magna tñ contẽtione vt ſedes btĩ petri apoſtoli: quæ caput eſt omniũ eccleſiarũ: ita & diceretur & haberetur ab omnibus: quẽ quidẽ locũ eccleſia con-
Cõtentio de ſede ſuprema eccleſiæ. ſtantinopolitana ſibi vendicare conabatur: fauẽtibus interdũ malis principibus affirmantibuſqꝫ eo loci primã ſedẽ eſſe debere: vbi imperij caput

eſſet. Affirmabant romani pōtifices vrbem Ro-
mam vnde conſtātinopolim colonia deducta eſt
caput imperij merito habendam eſſe:cum etiam
græci ipſi literis ſuis principē ſuum τῶν ῥωμαί-
ων αὐτοκρά τορα.id eſt,romanorum imperatorē
vocent,ipſiq́ꝫ conſtantinopolitani etiā ætate no-
ſtra romæi non græci vocentur.Omitto ꝙ Pe-
trus apoſtolorū princeps ſucceſſoribus ſuis ponti
ficibus romanis regni celorū claues dederit,po-
teſtatemq́ꝫ adeo ſibi conceſſam reliquerit:nō cō-
ſtantinopoli,ſed Romę illud tantum dico mul-
tos principes,maxime vero Conſtantinum com
parandę ſynodi ac diſſoluendę:cōfutandi vel cō
firmandi ea quæ in ſynodis decreta erant.Roma
næ ſedi tantūmodo conceſſiſſe. Merito igitur ſe-
des romana cæteris antefertur,cuius integritate
& conſtantia cunctæ hereſes confutatę ſunt & ex
ploſæ.Idem quoq́ꝫ Bonifacius inſtituit habita ſy-
nodo epiſcoporum.ij.&.lxx.preſbyterorū.xxx.
diaconorum trium,ne quis ſub anathemis culpa
in locum demortui pontificis aut epī ſubrogare
tur:niſi tertia ſaltem poſt obitum eius die,vtve
anathematizarentur qui largitione & gratia ad
pontificatū vel epiſcopatum aditum ſibi quere
rēt. Voluit itē electionē epiſcopi a clero pariter
& populo fieri:eamq́ꝫ ita ratam fore,ſi a principe
ciuitatis approbata eſſet, & ſi ſummus pontifex
deniq́ꝫ his verbis auctoritatem ſuam interpoſuiſ
ſet:volumus & iubemus. Sācta quippe inſtitutio
& per neceſſaria noſtris pręſertim tēporibus qui
bus in peius omnia dilabūtur.Eſt enim ſimile ve
ri clerū & populum ac principē ciuitatis:ſi libera
ſuffragia ſunt nō alium electuros:ꝙ qui merito

Sedes ro-
mana cętc
ris pfert.

Contra
ambitū.

poſſit & debeat aliis pēeſſe, quod eſt epī propriū, vt vocabuli ethymologiā huic rei accōmodatā repetāmus. Licet reuera (pace bonorū dicā) multi epatū deſiderēt explēdæ auaritiæ & libidinis ſuę cauſa, non quo cōi vtilitati, vt eorū expoſcit officiū & nomē cōſulāt. Queritur em̄ q̄tum reddeat epatus: nō q oues paſcuę ī eo ſint, ſed de his ſatis. Ad bonifaciū redeo cuius cū vita: vt video etiā decreta extincta ſunt pōtificatus ſui mēſe nono. Sepultus eſt aūt in baſilica Petri. vacat tum ſedes men. vno. diebus. vi.

Bonifacius .IIII.

Pantheon a bonifacio conſecratur.

Bonifacius. iiij. natiōe Marſus, patria Valeriēſis, patre Ioāne medico templū ſanctę Marię rotūdę, quod veteres pātheō: quia Cybeli & omnibus diis commune eſſet a phoca imperatore obtinuit, conſecrauitq; quarto idus Maij in honorē beatę virginis oīmq; martyrū eiectis prius gentiū ſimulachris luſtratoq; tēplo. Vnde poſtea virgo ad martyres appellatū eſt. Hoc eodem tēpore Perſagæ rege Coſdra duce in romanas prouincias irrūpētes: ſuperato Phocæ exercitu hieroſolymā occupant. Tēpla xpianorū, prophanant & diripiunt. Lignū dominicæ crucis inde auferunt. Zachariam virum ſanctiſſimū eiuſdē ciuitatis patriarchā in captiuitatem abducunt. Hanc ob rem ab oībus potiſſimum vero a ſenatu ſpretus Phocas ab Heraclio copiarū & Aphricæ ꝓuincię duce īperio ac vita priuatur. Cacamus vero bauarorū rex per Pānoniā & illiricū in Italiā irrūpens: lōgobardorū reges ita ſuperat, vt paulū abfuerit quin prouinciā ipſam caperet, ita tū forū iulij ꝓditiōe Romildæ

Coſdra rex perſarum.

Zacharias.

Cacamuſ bauarorū rex.

eius amore captæ diripuit, vt vix ipſius prouinciæ cernerētur veſtigia. Dū hęc in Italia agerentur: Ioānes gerundēſis ep̄s religionē xp̄i prędicatione & ſcriptis vndiq; tuebatur. Hic enim genere Gotthus in luſitania natus vbi ſapere aliquid per etatem cepiſſet cōſtantinopolim proficiſcēs, ita gręce & latinæ doctus inde diſceſſit, vt in Luſitaniā rediēs Arrianā hæreſim quæ tum inualuerat facillime cōfutaret, hanc ob rem barchinonā ab hæreticis relegatur. Verū poſtea mortuo Lemūgildo rege, qui hęreticis fauebat, in patriā rediens, & multa ſcripſit ad doctrinā noſtrā pertinentia, & monaſterium cōdidit, rōnēq; viuēdi monachis cōſcripſit. Eutropius quoq; Valētinus ep̄s hiſpanos doctrina & exēplo in fide continuit. Præterea vero Colūbanus abbas vir ſanctiſſim9 genere Gotthus (vt quidam affirmāt) ex Scotia in Burgundiam primo veniens. Lixonenſe monaſterium egregiū id quidē extruxit, inde in Italiā abiens apud Bobiū in Apēnino aliud monaſteriū amplū ſane ædificat inter Hetruſcos Lygures & inſubres. His autē hac in re nequaq; cedēs Bonifacius pontifex domum paternam in monaſterium redigit, fundoſq; ſuos monaſterio aſcribit in monachorum vſum. Verum non ita multo poſt diem extremum obiens, ſexto pontificatus ſui anno, menſe.viij.die.xiij. quo quidē tempore peſte fame & inundatione aquarū laboratū eſt, ſepelitur in baſilica Petri. Vacat tū ſedes eius morte.men.vij.die.v.&.xx.

Io. gerundenſis.

Eutropi9 epiſcopus

Colūbanus.

Deuſdedit .I.

Iſte conſtituit q̄ meretrices & criminoſi cōtra ſymoniacos in teſtes recipi poſſent.

Euſdedit patria Romanus, patre Stephano ſubdiaconus pontificatū omnium ſuffragijs adeptus, clerū mirū immodum dilexit & auxit: Ferunt quidam hunc tantæ ſanctitatis fuiſſe, vt quēdam obuium elephantiæ morbo laborantem, Oſculo ſuo lepra ſtatim liberauerit. Cōſtituit autem vir optimus ne filius patrimi puellam e ſacro fonte a patre leuatam ducere in vxorem poſſet. Eodem quoq; tempore Heraclius magno cōparato exercitu multas prouincias a Perſis occupatas in poteſtatem ſuam redigit. Ducē Perſarum ſingulari certamine ex æquo deturbat & interficit. Coſdroā regem perſarū opprimit: filium eius captum & baptizatum in regnum paternum reſtituit. Perſidem ingreſſus: turrim Coſdroę theſauris plenam capit: quorum partem militibus tribuit, partem vero reparandis templis: quæ perſę dirripuerant & vaſtauerāt, deſignat. Ipſe præterea alia onuſtus pręda cum ſeptem elephantis hieroſolymam rediens, crucem domini a Perſis ablatam ſecum dęferens eo loco reponit in quo antea fuerat. Captos a perſis in patriā remittit. Rediens deinde Cōſtantinopolim litteris & ocio delectatus ad aſtrologiam ſe cōtulit. Sororis tamē ſuæ filiam tantus imperator contra ius faſq; in vxorē accipit, & vt ſceleri ſcelus adderet: quod fieri conſueuit, vbi quis in peiora labitur, ad Eutichianos tranſijt: eo potiſſimum tempore quo Anaſtaſius perſa monachus ſub nomine xpi a ſuis captus martyrium paſſus eſt, cuius reliquiæ poſtea Romam aduectæ ſunt, & in monaſterio beati Pauli repoſitæ ad aquas ſaluias vt

Hic lepro ſum oſculo ſanauit

de hoc habetur ī ti. de cogna. ſpiri.

Crux xpi recuperatur.

Heraclius aſtrologiam diſcit.

Anaſtaſi9 martyr.

vulgo dicitur. Ferunt eodem tempore ſiſebutū Gotthorum regem plurimas Hiſpaniæ ciuitates, quæ ad romanos defecerant in fidem recepiſſe, Iudęoſq; omnes in regno depręhenſos grauioribus ſupplicījs ad xp̄i fidem compuliſſe, rogatu (vt aiunt) Heraclij qui in fatis habuerat, ſibi cauēdum a circuncifis eſſe: cum tamen poſtea haud ſatis fati neceſſitatem circū̄ſpiciens a ſaracenis circūciſionem obſeruantibus oppreſſus ſit. Agebātur hæc in oriente: nec ſuis athletis pro fide chriſti carebat occidens. Arnulphus enim Metenſis epiſcopus conſilio & ſanctitate Dagobertū francorum regem in officio continebat, adiuuante amando traiectenſi ep̄o, viro quidem optimo: & religiōis xp̄ianæ defenſore accerrimo. Hiſpanus quoq; Iſodorus hiſpalenſis ep̄s Leandri ſucceſſor multa tum ſcripſit, quæ fidem xp̄ianā mirifice iuuant. De ſummo enim bono de iuris illuſtribus, de vocabulis grammatices & æthymologījs libros compoſuit. Hiſtoriam præterea ab Adam vſq; ad tempora Heraclij, vitas quorūdam ſanctorum, hiſtoriam Longobardorum, & breuem quandam Coſmographiam ſtilo ſatis eleganti edidit. In eo homine pluris facienda eſt certe ſanctitas q̄ eruditio. Sunt qui ſcribāt Iſidorum Germanum fuiſſe quanq̄, Hiſpani hunc ſuū eſſe affirment: vtcūq; ſit ſatis conſtat, eum fuiſſe quauis laude dignum ob doctrinam & ſanctitatem. Deuſdedit autem cuius tempora ad hæc etiam. quæ diximus notiora fecere; & terremotus, & ſcabies quędā ita ad Elephantiam tendens, vt deformitate cognoſci homines non poſſent, moritur pontificatus ſui anno. iij. die. iij. & .xx. ac ſe-

Iudęorū afflictio.

Dagobertus.

Iſidori ſcripta.

pelitur in baſilica Petri.vi. Idus Nouembris eius morte ep̄atus.tum vacat mēſem vnū dies.xvi.

Bonifacius .v.

Huius tēpore Alcharanus liber a Machometo & tribus magiſtris ſuis ſcilicet Iudęo aſtronomo, Io.anthiocho.Et Sergio arriano cōponit.

BOnifacius.v.natione cāpanus: patre Ioāne:eo tēpore pontificatus inijt:quo Eleutherius patricius Romam ab Heraclio miſſus,vindicata Ioannis hexarchi morte ſemetipſum regem Italiæ creat. At vero cum Romam proficiſceretur a militibus ſuis necatur: eiuſdem caput Conſtantinopolim mittitur. Huius in locum poſtea Ilatius patricius Conſtantinopolitanus Hexarchus ſuffectus eſt. At theudelinda(vt dixim⁹)mortuo Adoaldo marito,vna cum filio regnum longobardorum ſapienter & integre gubernans,inter Longobardos & Italos pacem decēnio continuit,eccleſias multas donis & muneribus exornauit,fundos quoq; his adiecit,quorum prouentibus ſacerdotes vterentur.

Theudelinde religio pia.

Machometi origo.

Anno vero.xij.heraclij machometus arabs (vt quidam volūt)vt alij perſa, nobili genere natus, patre qui deos gentium coleret: matre hebraica his malielitici generis magnū in xp̄iano populo excitauit incendium, & ita magnum vt verear ne eius ſecta noſtra potiſſimum ætate reliquias xp̄iani nominis penitus extinguat, adeo tepeſcimus:& animo ac corpore languidi interitum noſtrum expectantes concidimus. Inualeſcit eius ſecta nunc multo magis q̄ antea. Nam tota Aſia & Aphrica magnaq; pars Europæ mahometanis principibus ſubiecta eſt. Inſtant nunc Thurci

terra ac mari: vt nos tanꝗ̃ cuniculos, ex his Europæ latebris eruant. Sedemus ocioſi, alter alterũ expectantes quaſi hoc malum vniuerſę reipub. chriſtianæ non immineat. Expectant ſacerdotes, vt a ſæcularibus hoc tm̃ bellum & tam neceſſarium ſumatur. Expectant itẽ ſæculares, vt præſbyteri tuẽdæ religiõis cauſa pecunias ĩ ſumptus bellicos polliceantur & ſubminiſtrent, nec in peiores vſus effundant quemadmodum facere plęriq; conſueuere. pecunias elemoſynis & ſanguinę martyrum comparatas: in aurea & argentea vaſa & prægrandia quidem fundantes: parum de futuro ſolliciti: dei quem tãtum vtilitatis gratia colũt & hominũ cõtẽptores. Ad machometum redeo virũ adeo verſutũ & acris ingenij: vt cum inter xp̄ianos diu verſatus eſſet: omneſq; omniũ qui ante fuere ſectas cognouiſſet: nouam quãdã ſuperſtitionem introduxit, vt videmus qua prope noſtra religio extincta eſt. Auſus eſt etiam cõparato ingenti Arabũ exercitu fines romani imperij turbare, cuius motus Heraclius cito cõpeſcuit, ſollicitatis eius ad defectionẽ militibus pollicitationibus & p̃mijs. Bonifacius aũt pontifex vir ſingularis humanitatis & clemẽtiæ, magna in omnes benignitate, & gr̃a vtens, nullũ genus officij quod bonũ paſtorẽ deceret p̃termiſit. Inſtituit p̃terea ne qui ad ęccleſias cõfugerẽt, inde vi retraherẽtur, neue acholyti reliquias martyrum attrectarent, quod eſt p̄sbyteri aut ſubdiani officiũ. Mandauit item vt quouis in loco ſacrilęgi anathematizarentur, vt ve teſtamentũ iuſſu principis vniq; valeret. Cœmiteriũ autem beati Nicomedis fecit & dedicauit. In clericos ve-

Machometi verſutia.

Inſtituta bonifacij

ro integre viuentes vnice liberalis & munificus
Gallus fuit Gallus autem beati Columbani diſcipulus:
ita in occidente tum viuebat, vt etiā in vita ſan
Euſtachi9 cti nomen mereretur. Huius veſtigia ſecutus eſt
Euſtachius abbas ſecuta & ſancta aurea, in cuius
Alij Eli- honorem beatus Eligius monaſterium virginū
dius. ædificauit. Feruntetiam Baſilium quēdam Iſo-
doro æqualem vita moribus & doctrina inſignē
tū habitū fuiſſe. Moritur autē Bonifacius pōtifica
tus ſui anno .v. die .x. & in Baſilica Petri collachry
mātibus omnibus ſepelitur. Eius autem in mor-
te die .xiij. ſedes tum vacat.

Honorius .I.

HOnorius natione campanus, patre Pe-
tronio viro cōſulari, eo tempore pon-
tificatum inijt quo Theudelinda mori
tur, eiusq; fili9 Adoaldus e regno deij
Arioal- citur, ſuffecto in eius locum Arioaldo. Inſtabat
dus. tum (vt dixi) Heraclius, qui de Perſis triumpha
uerat, vt omnes Iudęi imperio ſubiecti baptiza-
rentur. Hanc ob rem ſaraceni & Arabes arma ſu
mētes a natiuitate chriſti anno. Dc. tertio ac. xx.
heraclij duces ſuperarunt, vt hominem fœlicem
Mahome primo mox in fœliciſſimū reddiderint. duce Ma
ti perſecu homero: qui cum magnum ſe dei prophetam aſ-
tio. ſereret, magicis artibus Aſianos & Aphricanos
deludens, ita populos quoſdam concitauit noua
a ſe religione imbutos, vt paulum abfuerit quin
omnino imperij nomen delerent: capta alexan-
dria: multiſque alijs Syriæ & Ciliciæ vrbibus
Saracenos ſectatores ſuos habuit (a Sara abra-
hæ legitima vxore: ita appellatos) quaſi legi-
timos diuinæ profeſſionis ſucceſſores & hęredes

Secutus eſt homo calidiſſimi ingenij hac ĩ re Hieroboã exẽplum:qui tribui ſuæ alios colendi ritus cõſcripſit ne vnquã iudęorum ĩperio ſubeſſent. Idem poſtea fecere græci a catholicis diſſentiẽtes: non ob religionẽ tãtummodo:ſed ob imperium: cuius gratia Neſtorianorum Iacobitarũ & Ebionitarum errores ſecuti ſunt. Verũ poſtremo hac pertinacia eo deducti ſunt: vt vna cum religione & ſecta imperium omnino amiſerint ĩ turpiſſimã ſeruitutẽ redacti. Mahometus autẽ(vt ĩ Alcorano legitur)quo magis ſectatores ſuos a religione chriſtiana ſeiũgeret hæreticos quoſdã ĩ cõponendis legib⁹.maxime vero Neſtorianos ſecutus eſt, multa hĩc ĩde cõtra legẽ Moſeos & euangelij dei aſtute colligẽs,ac in vnum quaſi corpus redigẽs. Ferunt Heracliũ tum quidẽ deſperatiõe & fœdẽ pacem cum ſaracenis iniiſſe,& Pyrrhi patriarchę Cõſtantinopolitani & Cyri alexandrini epiſcopi fraudibus deceptum,in hęreſim quoq; monothelitarum incidiſſe, vnã tãtummodo voluntatẽ in chriſto eſſe dicẽtium, vnde nomẽ accepere. Hos tamẽ poſtea tãti erroris auctores hortãte Honorio.& verum ante oculos litteris & nuncijs ponẽte,relegauit Heraclius.Honoris autẽ a rebus externis aliquãtulum quietis adeptus,doctrina moribus ſanctiſſimis omnẽ prope clerũ renouauit. baſilicã beati petri tegulis æneis ex ioue capitolino ſumptis cooperuit. Aedem Agnetis martyris via numẽtana, vt carmẽ ĩ apſide indicat, edẽ Pãcratij via Aurelia reſtituit. Tẽpla quoq; Anaſtaſij ad aquas ſaluias. Tẽplum. iiij. coronatorum martyrum. Tẽplum beati Cyriaci via hoſtienſi miliario ſeptimo. Tẽplum Seuerini apud vrbem

Secta mochometica.

Monothęlitæ.

Honorij cõmendatio.

Tyburtinam magnificentiſſimis operis edificauit:& argento auro porphyreticis & marmoreis lapidibus in cruſtione parietum opere tectorio: opere vermiculato exornauit.Reſtituit etiā cœmiterium Marcellini & Petri via lauicana.Eccleſiam quoqꝫ beatę Agnetis apud ſanctum Syluestrum: eccleſiā beati Adriani in tribus foris huius mandato & impenſa ædificatas fuiſſe ſcribūt nōnulli:vt vero vnoquoqꝫ ſabbato a ſctō apollinari ad diuum Petrum iretur cum litanijs primus inſtituit.Moritur autem vir ſanctiſſimus anno pontificatus ſui duodecimo. mēſe vndecimo die.xvij. ac in baſilica Petri ſepelitur.iiij. Idus octobris.Eius morte annum vnum.mēſes.vij.dies xiij.ſedes interim vacat.

Seuerinus. .I.

Huius tēpore claruit pariſius ſctā Aurea.iij. millium puellarū abbatiſſa ſcti eligij diſcipula.

SEuerinus patria Romanus: patre labieno:īde mortui honorij locū ſubrogatus:ab iſatio totius italiæ Hexarcho in pōtificatu cōfirmatur. Vana tūc habebatur cleri ac populi electio:niſi id imperatores: aut eorū Hexarchi confirmaſſent. Iſatius itaqꝫ ob eam cauſam Romam profectus,cum pontificem confirmaſſet: ne gratuito tantum laboris ſuſcepiſſe videretur theſaurum & ſacrarium baſilicæ Lateranēſis adiuuantibus Romanis quibuſdam ſpoliat reſiſtentibus aliquādiu fruſtra tamen ſacerdotibus tēpli quorum primates omnes poſtea in exilium miſit. Indignabatur enim iſatius eos tantum in theſauris habere:neqꝫ quicquam in vſus bellicos conferre.

præſertim cum milites inopia rerũ oĩm tũc laborarẽt. Huius prædę ptem militibus cõceſſit. ptem ſecũ Rauẽnã detulit: reliquũ vero ad imperatorẽ miſit. Saraceni autẽ quos ꝑcio cõductos ab heraclio diximus: cum eis auare malignęq; pacta merces ꝑſolueretur: in Syriã profecti damaſcum imperio ſubiectã vi capiũt. Deinde vero cum reliquis Arabibus. qui domi remãſerant cõiuncti commeatib⁹ & armis adiuti Machometi furore ĩcitati, Phœniciã, Aegyptũ ꝑuagati: reſiſtẽtes tũ ĩperio ſuo: tũ legi machometanę paſſim cędũt, verſi deinde ĩ perſas Ormiſda ꝑſarũ rege ĩterẽpto: nõ prius vaſtãdi oĩa finẽ fecere, q̃ ſaracenorum legem & imperium ſuſcipiunt. Verũ Heraclius audita ſaracenorum licẽtia capta ꝑſertim Antiochia: veritus ne hieroſolymã occuparẽt, crucem domini cõſtantinopolim deferendam curauit: ne iterum in Agarenorum manus deueniret. Agarenos enim græci arabas appellarunt ob ignominiã, quaſi ab agar ãcilla abrae ortos: neq; ita multo poſt hieroſolyma capta eſt. Machometo autẽ (vt quidã ſcribũt) ad Mechã mortuo in principatu calipha ſuccedit. poſt hunc hali quo quidẽ pulſo: q; nimium ſuperſtitioſus eſſet alterum caliphã ſibi ducem ægyptij creauere. Ferunt tum etiam: ne quid calamitatis deeſſet: quod Romanũ vexaret imperium. Siſebutum Gotthorum regem omnes hiſpanię ciuitates Romanis ademiſſe: ac tũ demũ romanos inperare ĩ hiſpania deſijſſe. Seuerinus autẽ põtifex vir ſingularis pietatis: & religionis amator pauperũ: ĩ calamitoſos benignus: in omnes munificus ĩ reparandis tẽplis ſplendidus: põtificatus ſui anno. i. mẽ. ij. moritur ac ſepe-

Furor ſaracenorũ.

Ormiſdæ interitus.

agareni.

Calipha.

Mahometo ſuccedit.

litur in baſilica petri.iiij.nonas auguſti. Vacat tũ ſedes men. iiij.dies vndetriginta.

Ioannes. .IIII.

IOannes.iiij.natione Dalmata,patre Venãtio põtificatũ inicẽs,ſtatim mira pietate vſus eſt. Ex reliquis enim theſauris, quos iſatius apud lateranũ reliquerat captiuos oẽs quos potuit iſtrios & dalmatas a captiuitate redemit.Interea vero Rhotaris,qui Arialdo in lõgobardorum regnum ſucceſſerat, licet iuſtitia & pietate inſignis habitus ſit, ad Arrianos tamen declinat, paſſuſq; eſt,vt eodẽ tẽpore omnibus regni ſui ciuitatibus duo epiſcopi pari poteſtate præeſſent. Alter enĩ catholicus, alter Arrianus habebatur Tãti præterea ingenij fuit:vt leges quę ſola memoria & vſu retinebãtur ĩ ſeriẽ quandã redegerit:codicemq; ipſum edictum appellari pręceperit.In re autẽ militari ita præſtãs fuit:vt hetruriã omnem & Lyguriã cum hora maritima Maſſiliã vſq; ĩ ſuã redegerit poteſtatẽ. Anno deinde ſexto regni ſui moriens Rhodoaldo filio regnum reliquit.Ferunt ſacerdotẽ quendam rhotaris corpus apud tẽplum ioannis baptiſtę ſepultum noctu aperto tumulo ſpoliaſſe:ſolent enim p̃ciosa quędã cum regũ corporibus reponi. Hanc ob rem beatus ioãnes homini apparẽs ei mortẽ interminatus eſt: ſi deinceps tẽplum ſuum ingrederetur. Huic enim ſancto Rhotaris mirum immodũ in vita deditus fuerat.Idẽ contigit tẽporibus noſtris Alouiſio cardinali patriarchæ aquileiẽſi.Eruto enim ſepulchro ab his ſpoliat:quos ipſe ex infima ſorte hominum ad dignitatem ſacerdotalẽ & melio-

Rhotaris arrianos fouet.

Spoliatio ſepulchrorum.

rem fortunã erexerat. Rhodoaldus igitur regni Rhodoaldus.
gubernacula ſuſpiciẽs:Gundibergã reginę Theo
delindæ filiã ĩ vxoram accipit: quæ religionem
matris imitata:vt illa Modoeciæ: ſic ipſa Tarra-
cinæ ioãnis baptiſtæ tẽplum ædificat: plurimoq́
auro & argento exornat. At Rhodoaldus ĩ adul- Stipendia
terio deprehẽſus:a marito adultere interficitur. adulte-
Huic autẽ ſucceſſit Aripertus Gundualdi filius: rorum.
Vheodelindæ reginę frater: qui apud Ticinum Aripertus.
ſaluatoris oraculum cõdidit: varijſq́ ornamẽtis
inſigniuit:& fundis dotauit.ioãnes autẽ pontifex
veritus ne corpora Vincẽtij & anaſtaſij aliquãdo Vĩcẽtij &
in manus barbarorum deuenirẽt:vt Romãq́ di- anaſtaſij
ligẽtiſſimæ ferrentur curauit, ac iuxta fontem la corpora
teranẽſem in oratorio btĩ ioãnis baptiſtę magna romã de-
cum veneratione collocauit.Sunt qui ſcribãt hu- ferũtur.
ius põtificis tẽpore & vincentium beluacenſem
epm:& Muardum archiepm Remẽſem ſanctita-
te & doctrina in pcio fuiſſe.His addũt a Reginul-
pham galiam matronã genere & ſctitate inſignẽ
& Renaldum traiectenſem epm vita & miraculis Renaldus
clarum.Iudocus quoq́ his nequaq́ inferior eſt ha iudocus.
bitus:qui Britonũ regis filius ſpreto regno cum
aliquãdiu ĩ heremo vixiſſet tãdem in pago pon-
tio moritur.Ioãnes aũt pontificatus ſui anno pri-
mo.Menſe nono,die. ix.moriens in baſilica Petri
ſepelitur:quarto idus octobris. Vacat tum ſedes
menſem vnum:dies tredecim.

Theodorus. .I.

THeodorus natione Græcus:patre Theo
doro epiſcopo hieroſolymis oriundo:
pontificatum iniens:omnia quæ ad di-
gnitatem religionis chriſtianę pertine-

re arbitrabatur circũſpiciebat,vt bonum paſto-
rem decet:in oẽs,maxime autẽ erga pauperes mi
ra benignitate vtẽs. Interea vero Heraclius tri-
geſimo imperĳ ſui anno morbo ĩtercutineo pĳt:
cum paulo ante Theodorũ cognomẽto Caliopã
mortuo iſatio hexarchum ĩ Italiã miſiſſet. In lo-
Cõſtanti- cum vero demortui.Heraclĳ primo ſufficit con-
nus vene ſtãtinus filius,qui quarto ſuſcepti imperĳ menſe
no necat. veneno opprimit Martinę nouercę & heracleõis
inſidĳs:quos quidẽ ad tm̃ facin⁹(vt aiũt)Pyrrh⁹
heracleõ. p̃riarcha ĩſtigauerat.Heracleõ itaq; mortuo fra-
tre ĩperiũ occupat:eo potiſſimũ tẽpore,quo Syr⁹
Sergius:& Pyrrhus, Acephalorũ hereſim inſtau-
rãtes:vnã opationẽ ĩ xp̃o hũanitatis,ſcilicet & di
Mors pyr uinitatis:vnãq; volũtatẽ p̃dicabãt.Ex his aũt pyr
rhi patri- rhus audita heraclĳ morte redeũdi ĩ patriã cupi
archæ. dus:ex aphrica vbi exulabat romã veniẽs ac er-
rati veniã petẽs: nõ ex aĩo, ſed ficte a Theodoro
viuendi formã accepit:verũ prius vitã amiſit:q̃
tãto ſcelere queſitã dignitatẽ potuerit obtinere.
Senatus em̃ populuſq; cõſtãtinopolitanus cogni-
to ſcelere ĩ Martinã heracleonẽq; cõſurgẽs:cũ hũc
naſo illã lĩgua mutilatã relegaſſet:Pyrrhũ de fu
ga retractũ interficit. Conſtãtium vero cõſtãtini
dolo necati filiũ impatorẽ creat:in locũ aũt pyr-
rhi Paulũ ep̃m ſufficit quẽ Theodorus Põti.Ro.
dignitate priuauit:quia orthodoxæ fidei normã
& rationẽ ſuſcipere recuſabat:adiuuãte eius ſtul-
titiã cõſtãtio ĩ eãdẽ hæreſim ſtolide nimiũ ꝓpla-
Primi & pſo.Cõuerſus deĩde ab hoc certamĩe põtifex ad
Feli. cor- ornãda ſc̃tõrũ corpora,primi & Fœliciani marty
pora ada- rum reliquias ex arenario viæ numẽtaneæ abla-
ptantur. tas ĩ vrbẽ deferẽs:in baſilica Stephani ꝓthomar-

tyris in cœlio mōte collocat multis ornamētis:tū
ex argēto,tū ex auro adhibitis.Idē quoq; baſilicā
ædificat via flāminia nō lōge a pōte miluio:& ſta
tim dedicat.Duo poſtremo oratoria:cōſtruxit&
ornauit,quorū alterū erat apud lateranēſem ba-
ſilicā beato Sebaſtiano,alterū vero via hoſtienſi:
Eupolo martyri dedicatū.His ita cōſtāter & ſctē
peractis:moritur pōtificatus ſui anno.vi.Mēſe.v.
die.xviij.ſepeliturq; in baſilica Petri pridiæ idus
Maij Epiſcopatus autē diebus.ij.&.l.tum vacat.

Martinus. .I.

Iſte martinus inter beatiſſimos annumeratur
cuius celebris feſtiuitas.x.Nouembris die a-
gitur quo tempore hieroſolymis a Mahome-
tiſtis quibus hunarus pręerat direpta fuit qui
in loco antiqui templi annum eripit ſuperſti-
tioſum ablato priꝰ triūpho ſanctiſſimę crucis.

MArtinus primus patria Tudertinus:
patre Fabricio,in Theodori locum
ſuffectus:legatos ſtatim conſtanti-
nopolim miſit:qui paulum adhor-
tarentur vt omiſſis erroribus ſuis
aliquando veritatis callem ingre-
deretur.Is autem non modo pontifici bene mo-
nēti non obtēperat:verū etiā eius legatos cōſtan
tij auctoritate abuſus:in diuerſas inſulas relegat.
Quāobrem indignatus Martinus ſynodum cen-
tum &.l.epōrum Romæ habuit,in qua eū Cyri
alexādrini Sergij ac pyrrhi damnationē renoua-
uit,& paulū patriarcham omni anathematis vin
culo dānatum.Interea vero dum hæc ita agerē-
tur:pax italiæ quæ inter romanos & longobar-
dos annis.xxx.durauerat:turbari iam cæpta eſt.

Longobardis omnia ad vtilitatē ſuam trahenti-
bus cōtra vero recuſantibus Romanis: quę præ-
Rhotaris. ter ius faſq̨ mādarētur. maxie vero cum Rhota-
ris Arriana labę inquinatus: nullā fermę ciuitatē
haberet: cui non Arrianum pariter & catholicū
epiſcopū prępoſuiſſet. Hunc autē errorem emen-
dare conati theodorus & Martinus rē ſæpius fru
ſtra tentauerāt. Ob has igitur cauſas inſtante etiā
Theodoro italiæ hexarcho: bellum longobardis
indicitur. Non detrectarunt illi certamē: ad ſcul
Scultēna. tennam ſiquidē Mutinæ amnem acriter vtrinq̨
pugnatum eſt: tādem vero Theodorus ſupera-
tus funditur & fugatur, quo quidē in p̄lio ex ſuis
ad ſeptē milia deſiderati ſunt. Rhotaris autē tāta
victoria elatus lyguriā omnem haud magno ne-
gocio breui in poteſtatē ſuā redigit. Interea vero
cōſtantius fortunā cum duce mutaturus: reuoca-
to Theodoro olympium hexarchū in italiā ſtatī
mittit: qui primo quidem & Monothelitarū ſe-
Cōſpira- ctā per omnem italiā ſpargeret: & Martinū ponti
tio ī mar- ficem, aut īterficeret: aut captum ad ſe perducē-
tinum. dum curaret: At olympius Romā veniens, vbi
lictor re⁹ iam ſynodus habebatur, cōtra hūc atq̨ alios orie
efficitur. entalis eccleſiæ errores: cum virus cōceptū ſpar
gere nō poſſet: Lictorem ſuum īmiſit, qui Marti-
num in eccleſia ſanctæ Mariæ maioris caperet, &
ad ſe perduceret, vel ſaltem parere recuſantē in-
terficeret. Facturus mādata lictor dei miraculo
ſubita cęcitate corripitur, atq̨ ita diuinę maieſta-
tis nutu tātum diſcrimen cū Martinus euaſit. Hac
Sarraceni vero orientalis & occidentalis eccleſiæ diſcordia
Rhodum fręti Saraceni, Alexādria cū ingenti claſſe ſolue-
adueniūt. tes Rhodū puenere, captaq̨ vrbe Coloſſum, fa-

ma celeberrimum demoliti ſunt:ex cuius ere nongētos camelos honuſtos ferunt. Erat enim ſeptuaginta cubitorum:cuius auctor chares Lyſippi diſcipulus habitus eſt. Deinceps vero occupatis multis ægei maris inſulis in Syciliam nauigantes multa damna ſiculis ītulere:quoad olympius Martini precibus motus,eos inſula depulit:nō ſine magna nauium militum ac ſui ipſius iactura. Ibi enim morbo correptus moritur. Conſtantius vero tot calamitatibus nihilo melior factus Theodorū caliopam cum his mādatis iterum in Italiam mittit:vt primo quoqꝫ tempore Martinū pōtificē ad ſe vinctū mitteret: eiqꝫ rei ſocium addidit paulū pellarium:qui tm̄ facinus curaret. Theodorus a Romanis perbenigne exceptus :cum ſalutandi cauſa adire pōtificem ſimularet :homini cathenas iniecit:eumqꝫ conſtantinopolim mittit. Vnde poſtea in cherſoneſum pōti exilij cauſa deportatur vbi quondam beatus Clemens Romanus præſul exulauerat. Martinus autem multis calamitatibus circumuentus,ac inopia rerum omnium preſſus tandem in exilio moritur, pontificatus ſui anno. vi.menſe vno diebus ſex. &.xx. Sedes autem Romæ. xiiij. Menſibus tum vacat, quia nil certi de ſanctiſſimi viri morte habebatur.

theodor⁹ caliopa

mart. pō. captio et exilium

Eugenius I

Hic ſtatuit ꝙ prēſbyteros diaco.& ſubdiaco. perpetuam debere obſeruare caſtitatē,e cuius dierum interſtitio Nauta quidam elemoſinam pauperi abnegās panem hac pena plectus fuit vt eius panes in ſaxa (pce pauperis) conuerterentur.

EVgenius primus patria romanus: patre Ruffiniano e celiomonte, Martino in pontificatu ſucceſſit eodem ferme tempore: quo petrus in locum Pauli hæretici conſtantinopoli ſufficitur. Hic enim & ſi melius aliquantulum de religione ſenſit quam Paulus non tamen vſq; adeo eandem fidei normã tenuit quã ſancta Romana ecclesia prędicat & ſeruat. Cuius quidem literę Romã miſſæ duas operationes & voluntates in chriſto negãtes ita ſunt exploſę, vt clerus ipſe interdicere pontifici auſus ſit: quominus in eccleſię ſanctæ mariæ maioris ſacrificaret, niſi prius tã prophanas litteras reieciſ-

Rhomoaldus. ſet. Interea vero Grimoaldus dux Beneuẽtanus Rhomoaldo filio Beneuenti duce relicto, cũ ingenti exercitu in Galliã ciſalpinam mouẽs: papia partheritẽ Mediolano Gundibertũ Arithperiti filios expulit. Quod vbi Clodoueus Francorum rex intellexiſſet: caſum adoleſcẽtũ miſeratus magnas copias ſtatim in italiam miſit: quę adoleſcẽtes in regnũ paternum reſtituerent. In tranſpadana regione pręliũ vtrinq; magna animorũ cõcitatione cõmittitur, cũ illi redire in ditionẽ paternã: hic retinere bello partũ conarẽtur. Tandẽ vero ſe inclinante ad Grimoaldũ fortuna, fuſi ac fugati Galli italia expelluntur. Sunt tñ qui ſcribãt Gallos hac ratione decęptos eſſe. Lõgobardi eñ

Gallorũ voluptas ſimulata fuga caſtra rerũ omniũ copia ac vini potiſſimum plena relinquẽtes, haud longe ĩ inſidijs

Bellorũ calamitas cõſtiterant. Galli vero caſtra ingrediẽtes rati veram eſſe hoſtium fugam in omnem voluptatem

Gallorũ clades. effunduntur: epulis & vino replentur quare ſuperueniẽtibus hoſtibus cũ ſommo etiam graua-

i paſſim veluti pecora ſine cuſtode iacerēt:ita ab oſtibus cęduntur,vt vix nūcius ſuperfuerit qui antā cladē clodoueo nūciaret. hac victoria fræ- us Grimoaldus oēm prouinciā ſtatim in poteſta ē ſuā redigit.Eugenius aūt pōtifex, vir mirę pie atis,religionis,manſuetudinis,comitati, muniſi centię,pontificatus ſui anno ſecundo. menſe no- no morit̄,ac in baſilica Petri ſepelitur. iiij.nonas Iunij. Vacat tū ſedes mēſem vnū,dies octo &.xx.

Vitalianus .I.

Hic cantum romanorum compoſuit & in cytharizantibus organis concordauit.

Vitalianus patria ſignus ex oppido Volſcorū p̄re Anaſtaſio, eo tēpore pontificatū inijt,quo cęſar ea perſa- rū regina neſciente marito cū pau- cis fidelibus cōſtantinopolim venit, Anno.Dc.iij.ac.lxxx.Quę quidē ab imperatore honorifice ſuſcepta non multo poſt characterem baptiſmi ſuſcæpit : cuius rei cauſa profecto ve- nerat. Hoc vbi intellexiſſet Perſarum rex, le- gatos ſtatim conſtantinopoli mittit, qui vxo- rem ab imperatore repetant. Reſpondet impe- rator in arbitrio reginę eſſe ſtandi, vel diſce- dendi : proinde eam ſciſcitentur. Interrogata regina reſpondet ſe nunquam redituram in pa- triam:niſi rex chriſtiani nomē ſuſciperet.qui ſta- tim recognita cū.xl.milibus hominū cōſtātinopo lim pacato agmine veniēs per benigne ab impē ratore ſuſceptus vna cū militibus ſuis baptizatus in regnū cū vxore reuertitur. Poſtea vero Con- ſtantius conſtātino filio in partem imperij ſuſcæ- pto:cōparata ingēti claſſe conſtātinopoli ſoluēs,

Cæſarea regia chriſtiana efficitur.

Tarētum peruenit.Copias etiā terreſtres nauibus onerarīȷs ſecum vehēs.inde vero terreſtri itinere in ſamnium veniens:obcidere Bñuentum inſtituerat. Verum vbi intellexit vrbem valido pręſidio: multiſq; conmeatibus Romoaldi diligentia munitā eſſe:luceriā mouens : vrbē vi cepit ac direptā ſolo æquauit.Inde autē Acherōtiā profectus cum vrbē munitiſſimā capere nō poſſet beneuentum oppugnare abortus ſtatim obſidionē ſoluit ꝙ intellexerat Grimoaldum prope diē cū magnis copīȷs affuturum : vt filio Rhomoaldo opē ferret.Neapolim igitur primo:mox Romā inde cōſtantius petens:magna incommoda ī itinere paſſus eſt. Saburro autē ciue Romano cū xx.millibus hominū apud phormias relicto:q hoſtes reprimeret tandē ad vrbē peruenit:prodeūte obuiā pontifice cū clero & populo vſq; ad ſextū lapidē honoris cauſa.Ductus per vrbē plaudēte multitudine ad baſilicā Petri palliū auro intextū ſancto obtulit.Interim vero Rhomoaldus patris auxilio fretus Saburrū aggreditur & ſuperat:ac plurimos gręcos interficit.Hac deſperatiōe motus cōſtātius:quīta poſtea q̄ vrbē ingreſſus ē die ad direptionem cōuerſus. Omnes ſtatuas ex ære & marmore adornatum vrbis locis inſignibus poſitas:omnia eccleſiarum ornamenta paulo decentiora diſtrahit ac nauibus ad id ſubuectis imponit:pluſq; ipſe ornamentorum ſeptem diebus vrbem detraxit:quam barbari antea ducentis & lviīȷ.annis.Ne dicant maliuoli:& hiſtoriarū ignari Gregorīȷ pontificis iuſſu comminutas eſſe maiorum ſtatus & monimenta.Duodecimo autem die roma in malam rem abiens:græculus nequā

Cōſtātius vrbē diripit.

& perfidus Neapolim contendens:inde quoq; in Siciliam proficiſcitur vbiq; tributa adeo acerbe colligens: vt filij oberati a parentum complexibus diuellerentur. Commoratus aliquamdiu in Sicilia homo auariſſimus: dum Syracuſis in balneo libidinibus vacat: a ſuis occiditur in eiuſq; locum Mezentius:cuius fraude necatum putant conſtantium imperatora militibus creatur. Magna fuit in hoc homine varietas:nam primo quidem vbi intellexit Vitalianum pontificatũ iniſſe:nuncios miſit:qui ei ſuo nomine gratularẽtur quiq; euãgelia aureis litteris ſcripta ac multis gẽmis ornata beato Petro cõdonarẽt. Deinde vero mutata ſentẽtia nec dijs nec hominibus pepcit:diuina hamanaq; omnia confundens. At Vitalianus cultui diuino intentus:& regulam eccleſiaſticam compoſuit & cantum ordinauit: adhibitis ad conſonantiam(vt quidam volant) organis Theodorum quoq; archiep̃m:& Hadrianum abbatem viros doctiſſimos atq; optimos in britaniam mittit(quam Angliam vocant)cum magna poteſtate ligandi & ſoluendi:quo britannos in fide prędicationibus & exemplo continerent. Fecere mandata:ac quidem diligenter viri optimi. Librum prætereą Theodorus ſcripſit quo declarauit:qua pœnitẽtia dilui vnũquodq; pc̃tm̃ poſſet.Sũt tñ q hoc opus Theodoro põtifici aſcribãt. Vitalianus aũt bene & ex ſentẽtia quantum in eo fuit gubernata eccleſia:anno.xiiij. pontificatus ſui:menſe. vi. moritur ac ſepelitur in baſilica Petri.vi.Kalen.Februarij. Epiſcopatus autem tũ vacat men.iiij.diebus.xv.

Angli p̃ theodorũ ĩ fide erudiũtur.

Adeodatus .I.

ADeodatus patria rõanus:patre Ioui niano: ex monacho põtifex creatur eo tẽpore potiſſimũ quo Lupus foroiulianorũ dux regnũ Italię occupare conatus eſt. Grimoaldus enim (vt diximus) a filio Rhomoaldo duce Beneuentano cõtra conſtantiũ imperatorẽ in auxiliũ accitus. Lupo (vt aiunt) regnũ & oues cõmendauit. In hetruria em̃ æmilia & tranſpadana Italia oĩa tumultu lupus inuoluit. Hanc ob rẽ Grimoaldus Bauaros duce cacãno in lupũ pecuniis & pollicitationibus mouet, qui primo cõgreſſu a lupo ſuperati ſunt. Verum ſequenti die pręliũ repetentes lupũ ſuperant & obtruncant ac totum forum Iulij diripiunt. Grimoaldus autẽ abeunte ex Italia conſtantio in Ciſalpinam rediens, Forum popilij ſabbato ſancto aggreſſus: cęſis omnibus diripuit ac ſolo æquauit. Propter iniuriam quã eo locia Rauennatibus acceparat, cum in auxiliũ filij proficiſceretur. Dũ vero arnefites lupi filius adiuuantibus dalmatis ducatum paternum repetit ad Natiſonem fluuium a Lõgobardis ſuperatus: duce vectari vicentinorum comite cęditur, Opitergini quoq; hanc calamitatem ſenſere. Domo enim & patria pulſi ſunt: quia Arneficis ſtudioſi erant. In Sicilia vero tum quoq; laboratum eſt, eo enim ex omnibus prouinciis Romanis profecti milites ſunt, ad opprimendum Mezentiũ, cuius dolo Conſtantius interfectus fuerat quo ſublato cũ oẽs paſſim dilaberentur, ſuperuenientibus cum magna claſſe ſaracenis & ſyracuſę et tota inſula occupatur. Vnde poſtea onuſti præda Alexandriã redeuntes: vrbis quo Romæ ea ornamẽ

Lup9 foroiuliano rum dux.

Arnefites.

ta ſecū detulere:quę cōſtantius ſyracuſas aduexe
rat eo animo vt inde Conſtantinopolim traijce-
rentur. Indicabant profecto tot clades tot mala,
& ſtella crinita,quā græci cometē appellant:quę
tribus continuis mēſibus apparuit,& pluuię ma-
gnę,ac frequentia tonitrua, qualia nunquā antea
fuere.Sed cęcū eſt humanum genus:& ſi enim fu
tura pręuidet, non tñ vt deceret ſibi cauet.Fe-
runt autem his frequentibus pluuijs omnes ſege
tes conculcatas iterū renatas eſſe,& ad maturam
frugem perueniſſe:in Ciſalpina potiſſimum.In-
terea vero adeodatus vir religione & omni co-
mitate preditus.in delinquentes clemens in pau
peres beneficus: in hoſpites benignus erga cala-
mitoſos miſericors, eccleſiam beat Petri via Por
tuenſi iuxta pontē Meruli.tum inſtaurauit ac de-
dicauit. Auxit & monaſteriū ſancti Heraſmi in cę
lio mōte ędificijs & fundis: vbi ipſe monaſticā vi
tā duxerat. Supplicationes quoq; frequentes ha-
buit ad abolēda ꝓdigia,quę diximus tū apparuiſ
ſe. Demum vero pontificatus ſui anno.iiij.menſi-
bus.ij.die.v.vir ſanctiſſimus moritur, & ab om-
nibus fletus ad baſilicam Petri ſepelitur. vi. Ka-
len.Iulij. Vacat tū ſedes.mē.quattuor dies.xv.

Donus. .I.

DOnus pr̄ia romanus,patre Mauri
tio, eo tēpore pontificatum inijt:
quo Grimoaldus Lōgobardorū
rex morit̄. ix.die poſt Phleboto- Mors grimoaldi.
miā i brachio factā, dū arcu i colū
bā ſagittā acriter intēdit, qđ fieri
nō ſine magna neruorū & venarū
contentione ſolet; vnde ſanguis ſine vlla inter-

miſſione prodiit. Fuere in hoc rege multæ præclare corporis & animi dotes. Tantum enim prudentia & conſilio valuit:non ſolum in rebus externis : verumetiam in domeſticis:vt quædam capitula ac quidem vtilia Rhotaris regis edicto addiderit:quę poſtea legis formam accepere. Fuit præterea medeocris ſtaturæ : corpore validus capite caluo prolixa barba:nec animo minus in rebus agendis quam corpore promptus. Sepultus eſt autem papiæ in baſilica beati Ambroſii: quam ipſe ſua impenſa ædificauerat. Pertaris autem Ariperti regis filius : quem pulſũ a Grimoaldo diximus : dum exul ex Gallia in Britanniam traiiceret : incerta voce admonetur : vt mortuo Grimoaldo regnum paternum repetat : qua quidem voce permotus : licet incertus haberetur auctor : in Italiam rediens tertio menſe poſt Grimoaldi mortem: regno paterno ſine contentione potitus eſt. Eodem ferme tempore Dagobertus Francorum rex vir callidi & aſtuti ingenii : nec conſilio minus quam manu promptus moritur: cuius animam e manibus demonum lipaream inſulam prope attingẽtium liberatem ferunt. Dioniſii ac Mauricii martyris:ac etiã Martini cõfeſſoris auxilio quos ſemper dum vixit : vt patronos coluit: & templis honoratiores reddidit. Donus atem pontifex honori & cultui diuino conſulens veſtibulum beati Petri (quod paradiſum vocãt) quadriporticum marmoribus ſtrauit : ſublatis (vt arbitror) & illa priamide.quę in Vaticano eſt e regione molis Hadrianę. inſtaurauit præterea & reſtitutas dedicauit eccleſiã apoſtolorũ via Hoſtienſi:& eccleſiam beatæ Euphemiæ via appia-

Dagoberti mors & liberatio.

ſitam.Clerum quoq; diuerſis ordinibus diſtinxit & honoribus auxit. Monachos vero quoſdā Syros cum Neſtorianis ſentiētes in monaſterio Boetiano deprehenſos & caſtigatos: in varia monaſteria diuiſit. Boetianumq; Romanis incolendum tradidit. Praeterea autē tantū valuit doctrina & ſanctitate vitae: vt Rauēnatum eccleſiā a romana iampridē ſegregatam & ob eam rem Aliocephali appellatā: ſedi apoſtolicae obtēperātem reddiderit. Theodoro eiuſdem eccleſiae praeſide in hāc opinionē deſcēdente. Sunt etiā qui ſcribant huius tēporibus & proiectum epiſcopum in agro camerācēſi ob fidem martyrij poenā xp̄i & gloriā ſubijſſe: & mezelindim foeminam incōparabilis pudicitiae tum habitam: quae ab Ardenio amatore petita: & varijs cruciatibus affecta: etiā pro perſecutore ob crimen dei nutu occaecato ita orauit: vt eius p̄cibus homini ſceleſto: & intēperanti lux eādem ſit reddita. At Donus pōtificatus ſui anno.v.menſe.v.die.x.moritur ac ſepelitur ad baſilicā Petri apoſtoli.iij.Idus Aprilis: cuius in morte epiſcopatus.vacat mēſibus duob⁹. dieb⁹.xvi.

Aliocephalis eccleſia. *Rauēnas ꝓiectus.* *Mezelin⁹.*

Agatho. .I.

Quidam poſt hunc immatriculant bonifacium vi.qui dicitur perfeciſſe paradiſum apud ſanctum petrū qui vixit annis.iiij.men.ij.

AGatho natione ſiculus patre Panonio Anno dn̄i.Dcc.ij.ex monacho pōtifex creatur: vir certe tātae ſanctitatis vt leproſum obuium factū oſculo ſuo ſtatim liberauerit. Tātae p̄terea manſuetudinis & humanitatis fuit: vt neminē a ſe vnquā

Leproſus oſculo agathonis ſanatur.

triſtẽ dimiſerit.Nactus itaq; imperatorẽ morbus ſuis haud quaquã diſſimilẽ monothelitarũ cauſa cõcilium habere cõſtituit,Expectauitq; donec cõſtantinus a bello in patriã rediret, qui ſaracenos a ſe victos imperio romano vectigales reddidit.

Bulgari.

At vero cum Bulgari ex Scythia venientes, Thraciã tum iuaſiſſent,eorũq; ĩpetum retardare imperator conaretur ab hoſtibus,Pãnoniã interĩ & Meſſiã ingẽti clade ſuperatur. Hãc ob rem pacem nõ æquis cõditionibus inire neceſſe fuit,Pãnonia ſiquidẽ & Meſſia his ad incolẽdum cõceſſa eſt nõ ſine magno reip.xp̃ianę emolumẽto & cõmodo.li.n. tanq̃ propugnatores noſtri bellum iã Dcc.&.lxx.annis cõtra Thurcos xp̃iani nominis hoſtes aſſidue gerũt. Pace itaq; hac rõe parta agatho põtifex ſtatim legatos cõſtantinopolim mittit,Ioannẽ portuẽſem ep̃m,& ioannẽ romanę eccleſiæ diaconũ.Hos per benigne ſuſceptos mira charitate Cõſtantinus adhortatus eſt, vt omiſſis cauillationibus & ſophiſticis altercationibus ex æquo & bono omni cõtrouerſia ſublata duas eccleſias vnã tandem facerẽt. Aderant in ea ſynodo.cc.&.lxxxix.ep̃i.Delati in mediũ ſunt ĩperatoris iuſſu e bibliotheca Cõſtantinopolitana libri, vnde antiquorũ patrũ ſentẽtiæ & decreta perlegerẽtur.Inuertebãt veras maiorũ ſentẽtias Gregorius patriarcha conſtãtinopolitanus & Macharius Antiochenus, vnã tm̃ voluntatem & operationẽ in xp̃o eſſe diiudicãtes. Verum cum orthodoxi rõibus & auctoritatibus inſtarẽt,ac Gregorium in verã ſentẽtiã deduxiſſent, Machariũ pertinacem anathematizãt eiuſq; ſectatores,& Theophanium abbatem vera ſentientem in locũ Ma-

charij Antiochenum epm creat. Hac autem re ex ſententia fœliciter geſta: vt deo gratiæ agerētur ꝙ vtrāq; eccleſiā vnā feciſſet ſententia & animis. Ioannes epiſcopus portuenſis octaua paſchæ coram principe ac patriarcha: corāq; populo cōſtantinopolitano in baſilica ſanctæ Sophiæ miſſam latine celebrat: approbātibus omnibus qui tū aderant verum eſſe ac ſanctum illum ſacrificādi more: & qui aliter ſentiunt a recto & honeſto diſcedere. Hæc eſt autē ſexta vniuerſalis ſynodus. cc. &. lxxxix. epiſcoporum Conſtantinopoli habita, qua Cyrilli, Athanaſij, Baſilij, Gregorij, Dionyſij, Hilarij, Ambroſij, Auguſtini, Hieronymi: ſententia cōcluſum eſt, duas naturas & operationes ī xpo eſſe exploſaq; illorū pertinacia, qui vnicam eſſe in dño voluntatem dicerent: vnde monothelithæ vocati ſunt. Prima. n. ſynodus. ccc. &. xviij: patrum (vt antea diximus) Niceæ habita eſt: pontifice Iulio ac cōſtantino principe cōtra Arrium qui diuerſas in trinitate ſubſtantias ponebat. Secunda Conſtantinopoli. c. &. l. patrum. Gratiani principis: & Damaſij papæ temporibus cōtra Macedonium & eudoxum negantes deum eſſe ſpiritum ſanctum: Tertia ī epheſo. cc. patrum magno Theodoxio principe: & pontifice Celeſtino contra Neſtorium Cōſtantinopolitanū epiſcopum, qui virginē non dei, ſed hominis tantū genitricē appellauit; quiq; aliā perſonā carnis: aliā faceret diuinitatis, & ſeiunctim alterū eſſe filiū dei: alterū hominis pdicaret. Quarta calcedonię, quæ vrbs e regiōe byzātij eſt. Dc. &. xxx. patrū Leone pōtifice: & Martiniano principe cōtra Euthicē conſtantinopolitanum abbatē: qui aſſerere non du-

ſexta vniuerſalis Synodus.

De ſctiſſimis Synodis.

Secunda.

Tertia.

Quarta.

bitabat chriſtum poſt humanam aſſumptionem non ex duabus naturis conſiſtere:ſed ſola diuina cõtentum eſſe. Quinta Conſtantinopoli contra Theodorum & hæreticos omnes qui Mariã virginem ſolum hominem peperiſſe dicebant: non deum & hominẽ:qua in ſynodo conſtitutum eſt: vt beata Virgo Theotocos diceretur: quia vere deum & hominẽ pepererat. De ſexta ſynodo ſatis ſuperius diximus: in qua etiã plurimum valuere litterę Damiani epĩ ticinẽſis Mãſueti archiepiſcopi mediolanẽſis nomine miſſæ quibus hæc potiſſimum iuuerãt. Hæc eſt vera dei & hominis fides: vt duæ credãtur in deo volũtates: duæ operationes. Ego inquit quãtum ad diuinitatẽ & pater vnum ſumus, quantum vero ad humanitatem pertinet: pater maior me eſt. Præterea vero ſecundum humanitatẽ eum in naui dormientem cernis ſi diuinitatem inſpicis: ventis & mari imperat. Agatho vero cuius tempore poſt lunæ ac ſolis eclypſim peſte ac grauiſſima quidem laboratum eſt. Pontificatus ſui anno. ij. menſe. vi. die xv. moritur ac ſepelitur apud ſanctum petrum iiij. Idus Ianuarij. cuius morte annũ vnum. menſes. v. ſedes tum vacat.

Leo. II.

Leo cãtũ adaptauit.

LEo ſecundus natione Siculus: patre paulo: vir doctiſſimus fuit latine ac græce, vt eius ſcripta indicant. Præterea vero adeo muſices pitus eſt habitus, vt pſalmodiam compoſuerit, hymnoſq; ad meliorem concentum redegerit: artẽ exercitatione confirmans. Idem quoq; inſtituit: vt in celebratiõe pax populo daretur. Sextam vero ſynodum, (de quã

Oſculum pacis inſtitutio.

in Agathone Diximus (ita ſuſcepit: vt eoſdē anathematizauerit, quos ſctā ſynodus pręſente conſtantino dānauerat. Contudit etiā ſuperbiā pręſulum Rauennatum. Quod agatho inchoauerat. Inſtituit enim ne electio cleri Rauennatis valeret niſi eadem romanæ ſedis auctoritate confirmata fuiſſet. Antea vero hexarcorum potētia freti diuina atq; humana oīa pro arbitrio animi miſcebant, nemini obtēperantes: quaſi Romanis pontificib⁹ pares, Leonis quoq; inſtitutum eſt: ac quidem ſanctum. Quod vtinam hodie obſeruaretur: ne ad archiepiſcopatum aſſumptus pro vſu pallij: aliorumue officiorum quicquam eccleſiæ perſolueret. Cum ex hac largitiōe multa quottidie mala orirentur Agebantur hæc a Leone: cū Rhomoaldus dux Beneuētanus comparato magno exercitu Tarentum: Brunduſium, ac totam apuliam occupat, eiuſq; vxor Theodata: mulier pientiſſima ex his manubijs nō longe a Beneuento baſilicam in honorem beati petri ędificat: addito ſacrarum virginum Cenobio. Moritur deīde Rhomoaldus cui grimoaldus filius ſine ſtirpe virili ſuccedens Giſulpho fratri ducatum reliquit. At Leo in quo pręter doctrinā & eloquētiam ſingularis religio mira pietas, clemētia fuit: quinq; oēs verbis & exēplo ad iuſtitiā & fortitudinē: humanitatē benignitatē adhortabat: pōtificatus ſui mēſe decimo. moritur ſepeliturq; collachrymātibus omnibus tanquam publico parente orbatis: ab baſilicā petri. iiij. kalēd. Iulij. Poſt eius mortem menſibus. xi. diebus vno &. xx. epiſcopatus vacat. Breuis fuit huius ſanctiſſimi viri pontificatus: ſed gloria: tanta vt diutius vixiſſe appa-

Supbia rauēnatum.

Rhomoaldus.

Feſti iſti⁹ ſolēnitas Iulij celebratur.

reat, cum eius nomen omnium laudibus merito celebretur.

Benedictus. .II.

BEnedictus Iunior patria romanus: patre Ioãne: ab ineunte ætate xpo militãs, diuinę ſcripturæ ita operã dedit vt doctrina & exercitatiõe ĩ rebus diuinis ſingularis tum haberetur. Addo eius humanitatẽ pietatem: gratiã ĩ oẽs, maxime vero erga pauperes. quibus virtutibus hominũ corda ita ſibi deiunxit: vt tum vnus haberetur, qui omniũ ſuffragijs in locum demortui Leonis merito ſubrogaretur Adhuc aũt Conſtãtinus imperator hominis ſctĩtate permotus, ſanctionẽ miſit: vt deiceps quẽ clerus populus exercituſq; romanus in põtificẽ delegiſſet eundem ſtatim verũ xpi vicariũ eſſe oẽs crederent, nulla aut cõſtantinopolitani principis: aut italiæ hexarchi expectata auctoritate, vt antea fieri cõſueuerat. Id em̃ ratũ erat ĩ creãdo pontifice quod princeps cõfirmaſſet, vel qui eius vices in italia gerebat. Pertharis vero lõgobardorum rex, religionẽ benedicti, & pietatem imitatus: monaſteriũ papię ĩ honorẽ ſctẽ Agathę ædificat. Eius aũt vxor Rhodelinda viri exẽplo permota, extra mœnia Ticinẽſiũ baſilicã beatę virgini extruit: quæ ad pticas dicitur. Hoc autẽ fecere æmulatiõe moti: q intellexerãt bñdictũ pontificẽ Romę btĩ petri apoſtoli: Laurẽtij martyris in lucida beati Valentiniani via flamminia: virginis genitricis ad martyres tẽpla magnis ſumptibus reſtituiſſe: eadẽq; ophitico & porphyretico lapide ĩcruſtatiõe parietẽ ope tectorio & vermiculato: argẽteis atq; aureis vaſis, veſtibus, in-

Sãctio in eligendo põtifice.

Pertharis religio.

auratis & holoſericis exornaſſe. Erat & Parthari in aĩo maiora tẽpla extruere: ſed eũ retraxit Alalchis lõgobardus Tridẽtinus dux, q elatus victoria quod bauaros ingẽti clade ſupaſſet: ĩ regẽ ſuũ arma mouet. Verũ pertharis cõparato exercitu hominẽ primo ĩpetu fundit ac fugat: clauſum tridẽti aliquãdiu obſidet: quo quidẽ noctu fuga ĩde abeũte tridẽto potiť. Tãta prætereapertharis regis clemẽtia fuit: vt & hominẽ ad ſe redeuntẽ in gratiã receperit & eũ brixianorũ ducẽ creauerit. Sunt qui ſcribãt benedicti tẽporibus ſtellã iuxta vergilias per aliquot dies & noctes apparuiſſe ſereno cœlo inter natalẽ dñi & epiphaniã. Stellam ipſam apparuiſſe nõ negauerim. & quidẽ crinitã, atq; aliquid protẽdentẽ. Sed de ortu Vergiliarũ non coheret, niſi id quoq; prodigioſe factũ arbitremur Aequinoctio em verno oriũtur vergiliç: cũ ſol arietis ſignũ ingrediť quod fieri conſueuit ix. kal. Aprilis occidereq; ĩcipiũt æquinoctio autũnali, qđ aũt ex Veſeuo mõte cãpaniç tãtus ignis tũ eruperit, vt loca circũ quaq; poſita exuſta ſint, minus mirum videtur cum Plinius ille, qui naturalem hiſtoriã ſcripſit: ex claſſe cui tum iuſſu traiani præerat, ad viſandũ ſpectaculum profectus cõſumptus ĩcendio dicat. Vtcũq; ſit cõſtat tamẽ non ita multo poſt cçdes, rapinas, incẽdia, mortes principum ſubſecutas eſſe, maxime vero Benedicti põtificis, qui vt æque omnibus in vita carus fuit, ita poſt mortẽ ab omnibus vt ſanctus, & bene de humano genere meritus celebratur. Moriť aũt põtificatus ſui mẽ. decimo, die. xij. ſepeliturq; apud beatũ Petrũ idus Maij Eius autem in morte ſedes vacat menſibus duobus diebus. xv.

Alalchis audacia ĩ regẽ ſuũ.

Dux Brixianus.

Vergiliæ qñ oriant

IOannes quintus natione ſyrus, patria antiochen⁹, patre Kyriaco: põtifex creatur eo ferme tẽpore: quo imperator conſtantinus.xvij. imperij ſui anno moritur: filio Iuſtiniano ſecundo imperio relicto: qua quidem tempeſtate ſaraceni lybiam & aphricam ĩuaſere, omniaq́ꝫ mari expoſita haud magno negocio occuparũt. Verum Iuſtinianus confirmato aliqua ex parte imperio cõparatoq́ꝫ ſatis magno exercitu in ſaracenos mouẽs, eorum duci Abimelech (quem admiratum vocãt) tãtum terroris incuſſit vt vltro pacẽ petierit: atq́ꝫ aphricã reſtituerit. Sunt qui ſcribant pacem in decennium his conceſſam hac cõditione tamen, vt mille nummos aureos ſeruum vnum ex gẽte ſua equo inſedentem romano imperatori ſingulis diebus penderent. Ioannes itaq́ꝫ vir ſingularis religionis & manſuetudinis, vno omnium conſenſu pontifex creatus in eccleſia ſaluatoris: quæ cõſtantiniana appellatur ad lateranum ea ratione, qua Leo.ij. conſecratur a tribus ep̃is. Hoſtienſi Portuenſi, & Veliterno, quẽ quidem morẽ poſteri deinceps tenuere. Huius pontificatum celebrem etiã fecere & fœlix Flauiani patruus, vir tãtæ integritatis & doctrinæ: vt cõdiperthus Arithperti filius lõgobardorum rex ei baculum argẽto & auro inſignitũ virtutis gratia dono dederit: & Ioãnes pergomatum ep̃s, cui ob ſanctitatẽ & doctrinam reges etiam & principes honoris gratia aſſurgere conſueuerant. Ioannes autẽ & antea & in põtificatu valitudinarius: cum libellum de pallij dignitate cõpoſuiſſet: põtificatus ſui anno primo moritur, ſepeliturq́ꝫ ad

Iuſtinianus.
Lybia & africa ab agarenis ĩuaditur.
Abimelech.
Ioannis cõmẽda.
Cõſecratores pontificum.

ſanctum Petrum.iiij.nonas Auguſti:eius in morte ſedes vacat mēſibus duobus:diebus.xix.

Conon. .I.

COnon Tracia oriūdus, in Sicilia educatus, inde romanę eccl'ię militās:ex p̄ſbytero pōtifex creatur. Nā dū Romani Petrū archiep̄m, exercitus vero Theodorū p̄ſbyterū in ioānis demortui locū ſufficere conarent: tandē poſt longā altercationē in hanc ſententiā venere omnes nutu diuino impulſi: vt cononē eligerēt, virū certe tanto prīcipatu dignū ſi animi dotes, ſi corporis inſpicimus. Erat enim moribus literatura, pietate religione, dignitatis ſpecie inſignis, quem nonnulli angelicū ob venerandā caniciem & dignitatem formæ appellarunt, animi ſimplicis & integri: modeſtię & iuſtitię ſingularis, cōſtātię & prudētię pluſquā humanæ ſemper eſt habitus. Hanc obrem e veſtigio omnes: ad quos pertinebat eū cōfirmarunt, cum maxima acclamatione laudū ſuarum. Idē fecit Theodorus hexarchus Rauēnas cui quidem in magiſtratu mortuo non ita multo poſt Ioānes Platyna in hexarchatu ſucceſſit, hunc ego crediderim dediſſe nomen meo natali ſolo, quod Platina appellatur in agro Cremonenſi poſitum. Nam cum inter hexarchos & longobardorū reges frequētia bella cōmitteretur haud diſſonum vero ſit, cum ille locus prope medius inter Rauennam & papiā ſit, quarū altera longobardorum, altera hexarchi ſedes haberetur, ibidem aliquando vel pugnatum eſſe vel caſtra habita: quibus ex rebus locis ipſis plerūq; nomina indita legimus, vt in eodē agro vitellianā oppidū a vi-

Laus Cononis.

Ioannes Platina ex agro cremonēſi.

tellianis caſtris,& vicũ bebrignanũ nõ lõge a Be
briaco otonis clade inſignẽ videmus.Ad cono-
nem redeo,qui poſt initũ pontificatũ ſtatim inva
Paſcalis. litudinẽ incidit:vñ Paſcalis archipſbyter,ac the-
ſauri pontificij diſpenſator regnãdi cupidus,Ioan
nẽ hexarchũ pecunia ſollicitat, vt eius ſuffragijs
poſt mortẽ Cononis põtificatus ſibi decernatur.
Accepit pecuniã hexarchus, q̃q̃ nihil eorũ q̃ ꝓ-
miſerat deinceps prẹſtiterit.Nõ erat certe alio ꝓ-
hemio q̃ fruſtratiõe dignus homo auarus,& im-
perãdi cupidus,qui theſaurũ eccleſie quẽ mãdato
cononis:tũ in eleemoſynas pauperũ,tũ in reſtitu-
tionẽ tẽplorũ erogare debuerat in largitionẽ ef-
fuderit,quo nihil põt eſſe in viro prẹſertim eccle
Gubertũ. ſiaſtico deteſtabilius.Hoc nõ feciſſet Gubertꝰ ẽps
Britãnus vir ea tẽpeſtate doctrina & integritate
Leodegarius. vitẹ inſignis nõ Leodegarius martyr ẽps Augu-
ſtudinẽſis qui Theodorici frãcorũ regis iuſſu in-
terfectus eſt q̄ eũ perſẹpe tyrãnidis arguerit. Nõ
Audoenus Rhothomagẽſis archiẽps doctrina &
ſanctitate nulli ſecundus.Ii.enim in ambitione &
auaritia,ſed in deo & doctrina ſpẽ oẽm ſuã collo-
carunt,vñ poſtea cõdignã: cũ apud deũ,tũ apud
hoĩes accepere mercedẽ fœlicitatis ẹternẹ ac glo
rię.Moritur aũt Conon põtificatus ſui Mẽ.xi.die
iij.ſepeliturq; ad ſctm̃ Petrũ.xi.Kal.octo.vacat tũ
ſedes Men.ij.diebus.iij.&.xx. Sergius .I.

SErgius natione Syrus, patria Antio
chenus: patre Tyberio, Adeodati
pontificis tempore Romam veniẽs
in clerum Romanum aſciſcitur De-
inde vero ob eius doctrinam & di-
ligẽtiam circa myſteria ac rem diuinam: per or-

dines conſcendens ſanctæ Suſanę ad duas domos preſbyter cum titulo eius loci creatur. Frequentare tum magis atq; magis cœmiteria cœpit, eiſdemq; in locis ſolemnia celebraret, qua ex re tantum ſibi nominis comparauit, vt defuncto conone in eius locum ſuffectus ſit. non ſine altercatione tamē Populus enim robifariam diuiſus, hinc Theodorū hinc Paſcalem archidiaconū petebat. irruperat iam Theodorus cū factione ſua interiorē partē epiſcopatus lateranēſis, exteriora vero paſcalis occupauerat ab oratorio ſancti Syluestri vſq; ad baſilicā domus Iulię: quę cāpo imminet. Verū cū ibi tanta altercatio & rixa eſſet, vt de pugna non ambigeretur, cū alter alteri ceſſurus non videretur, niſi vi & armis pulſus, principes ciuitatis cleri militięq; Romanę vnū in locum ſecedētes, quid maxime fieri oporteret ad tollēdam ſeditionē cōſultāt. Tandem vero re ipſa diſcuſſa cum neutri eorum qui ob ambitionem tātos motus concitauerat demandandum pontificatum cenſerēt, dei nutu nemine aduerſante Sergium pontificem deligūt, eundēq; e media turba humeris tollentes primo in oraculū Cęſarij martyris, mox in lateranēſem epatū detulerūt refractis vi foribus, repulſiſq; his qui locū occupauerant: At vero Theodorus cognito oīm conſenſu: Sergiū pōtificē ſalutat & oſculatur. Idē fecit paſcalis alter cōpetitor, licet inuitus cogēte multitudine, quę armis circūſtrepebat. Hic tñ clāculum ioannē Platinā hexarchū Rauēnatā literis nūcijs & pollicitationibus adeo cōcitauit, vt quę antea pollicitus erat, largitione corruptus tandē pręſtaret. vt idem ioānes Romā confeſtim venerit nul-

Seditio.

Theodorus.

lis præmiſſis nunciis, quo negligentes & incautos opprimeret. Verũ vbi intellexit Sergiũ oĩm cõſenſu pontificẽ declaratũ, inſtaretq; vt quę paſcalis pollicitus erat ſibi prȩſtarẽtur, aduerſante Sergio, q̄ tãtã largitionẽ improbaret donaria quædã ex baſilica Petri ſubſtulit. Verũ Paſcalis tanti mali cauſa magices accuſatus & cõuictus, vt Sortilegus archidiaconatu priuatur, in monaſteriũq; penitẽtię cauſa retruditur, vbi quinquẽnio poſt eadem ſemper pertinacia vſus moritur. Interea vero iuſtinianus cũ in deũ tũ in homines mira in cõſtantia vſus ad ſaracenos & bulgaros p̄ter fœdera pacis initę adoritur: a quibus certe plus incõmodi accepit q̄ intulit & cõſtantinopolim rediens a ciuibus oĩbus odio habitus, q̄ ſęuitiã p̄fecti vrbis non cõpeſcuiſſet: Synodũ habuit in qua nõnulla approbata ſunt orthodoxę fidei nequaq̄ cõgruẽtia. Eadẽ quoq; Sergii apocriſiarius qui tũ Conſtãtinopoli erat ſubſcriptione ſua ſtolide nimiũ confirmauit. Verũ cũ poſtea Romã delata a ſergio exploderẽtur, qui nõ vnã ſed duas in chriſto naturas tenebat, ac virginẽ theotocos fuiſſe ira percitus iuſtinianus Zachariã prothoſpatariũ quẽ nos principẽ militiæ dicere poſſumus Romã miſit, qui Sergiũ ad ſe vinctũ traheret quod vbi ſenſere milites hexarchatus italici raptis propere ariminis nõ ſolũ põtificẽ a tãta iiuria tutati ſunt; Verũ etiã parũ abfuit quin Zachariã occiderent quẽ põtifex ad ſe confugientẽ in cubiculo ſuo aliquãdiu cõſeruatum clanculũ ad imperatorẽ remiſit. Augebantur hęc Romę cum Leontius annuente Gallanico patriarcha plebe conſtantinopolitana ad arma excita, refractis omnibus cu-

Paſcalis magicus.

Iuſtinianus.

prothoſpathari9

Leõtinus.

ſtodijs vrbis, vnde multi nexi prodiere, Iuſtinianum, imperio deiecit ac truncis naribus exulatũ in cherſoneſum ponti mittit. Hæc cũ intellexiſſet Abimelech ſaracenorũ admiratus, aphricã ſtatim inuadit, ſeditionibus conſtantinopolitanorũ fractus eo propere & leontius copias ſuas mittit, quę Barbarorũ impetũ retardarẽt, Verũ non ita multo poſt ſeditione inter eos orta: Tyberiũ quẽdam ciuẽ Conſtantinopolitanum imperatorem creant: qui confeſtim Cõſtantinopolim cum exercitu ad nauigans Leontium capit, & eodem affectum ſupplicio quo iuſtinianum diximus in carcerem conijcit, maiori ludibrio hominem reſeruans, Philippum pręterea Nicophori patricij filium, qui ei in adipiſcẽdo imperio fauerat, in exiliũ mittit, ꝙ riualibus ſuis narrauerat ſe per quietem vidiſſe aquilã caput ſuum alis obtegentem, veritus ne imperium adoleſcẽti portenderetur. Dum hęc cõſtantinopoli agerentur pipinus Auſtrię gubernator & dux occupandi regnum francię fundamenta iecit. Cum.n. intellexiſſet Bertarium quendã ignobilẽ, cuius opera Theodoricus francię rex plurimũ vtebatur, omnibus odio eſſe coactis in vnum ingentibus copijs in Gallias traijcit, ac Theodoricum cum Bertario obuium factũ collatis ſignis fundit fugatq;. Salutẽ ſibi Bertarius fuga quęſiuit. In regnum vero Theodoricus ſeſe recipiens. Pipinum victorem pace ſequeſtra regni gubernatorem & maiorẽ domus (vt galli aiũt) efficit. Is aũt in auſtriã rediẽs: ꝙ a germanis & ſueuis vexari ſuos intellexerat, ſupatis hoſtibus in franciã denuo redijt, ꝙ mortuo Theodorico regnũ ad childeptũ eius fratrẽ puęniſſe cogno

Aphrica a ſarracenis inuaditur.

Tyberius ĩperator creatur.

Pipinus.

Theodoricus.

uerat:eo perueniēs & a rege ꝑbenigne ſuſceptus cū filiū Grimoaldū domus regię gubernatorē inſtituiſſet,in ſueuos & Germanos iterū rebellātes infeſto animo rediꝫt. At vero Sergius pontifex relegato Iuſtiniano pace ac quiete vſus, baſilicā Petri ablatis ruderibus:renouatiſq; tignis: ſtillicidijs,ac parietibus in antiquā formā reſtituit. Frōtiſpiciū baſilicæ ope vermiculato exornauit:cādelabra atq; alia templi ornamēta ex auro & argento cōfecit in eadē baſilica: & partē dñicæ crucis inuenit in capſula ænea:& beati Leonis corp9 vilius vſq; ad tēpora ſua iacens ꝙ̄ eius merita requirebāt:hōeſtiore ac celebratiore loco repoſuit. Statuas apoſtolorū vetuſtate exoletas renouauit Multarū præterea eccleſiarū, quas cōmemorare longū eſſet ornamenta collapſa vel reſtituit vel noua deintegro fecit.Cōſtituit ꝑterea, vt in fractione dñici corporis ter caneret Agnus dei qui tollis pc̄tā mūdi miſerere nobis,vt letanię quoq; a ſancto Hadriano quottānis ducerētur per vrbē die annūciationis ſanctę genitricis ac ſancti Simonis inſtituit. Rauēnatibus aūt Damianū. Berflauardum vero britannis archiepōs dedit. Eccleſiam aquileiēſem quintam ſynodum nō omnino approbantem ad ſanitatem doctrina & auctoritate ſua tandē perduxit.Sūt qui ſcribāt Lambertum virum ſanctiſſimū apud Leodiū ea tempeſtate martyrium ſubijſſe, ꝙ Pipinum reprehenderit qui vxori pellicem alpiadē ſuperinduxerit. Hoc autē facinus ipſius alpiadis fratrē commiſiſſe,qui poſtea morbo pediculari cōſumptus eſt. Sūt etiā qui ſcribant Sergij virtute & ſanctitate Saxones tum primum fidei noſtrę characterem ſumpſiſſe.

[Margin notes: Laus Sergij — Lambertus. — Saxones ad fidē cōuertūtur.]

His tot rebus vir ſanctiſſimus inſignis, pontificatus ſui anno.xiij.mẽ.viij.die.iij.&.xx. moritur, & in baſilica Petri collachrymãtibus omnibus prae dolore ob amiſſum põtificem communẽ omniũ parentem magno funere ſepelitur.vi. Idus Septẽbris, vacat tum ſedes menſem vnũ, dies xx.

Ioannes VI.

Poſt hunc ſequitur leo. iij. qui creatus fuit per romanorum patrocinium, tamen non ponitur in chatalogo põtificiũ propter eius malum introitum & ſequens dicitur leo.iij.

IOannes.vi. natione graecus eo tempore pontificatũ iniit, quo Theophilati⁹ hexarchus Italiam petens primo in Siciliam venit, quod vbi ſenſere milites Itali veriti ne quid mali eius aduẽtus portenderet, ꝙ ſuprioribus tẽporibus fere magis cũ pontificibus quã cũ imperatoribus ſenſiſſent, ingreſſurum vrbẽ Romam interficere conſtituerant. Verum Theophilatius auctoritate Ioannis pontificis defenſus, qui ſeque ſtrum ſe inter ducem & milites fecerat compoſitis rebus omnibus Rauennã proficiſcitur. Interea vero Giſulphus beneuẽtan⁹ dux militiũ & hexarchi diſcordia fretus, Campaniã inuadit, Soram & Arpinum occupat: Villas incẽdit, ruſticos & pecora obigit, quibus malis permotus põtifex: legatos ad Giſulphũ mittit, qui ei mãdent, vt omiſſis campaniȩ & hernicorum oppidis in ſamnium reuertatur: ꝙ ſi ſecus fecerit breui ſenſurũ oĩpotẽ- Giſulph⁹

tis dei in ſe irã.His monitis pterritus Girulphus oppida quæ cæperat reſtitués beneuẽtum reuertitur.Captiuos autem omnes quoad per ærariũ eccleſiæ ſibi licuit Ioãnes redemit:ex toto ſanguine cõquiſitos. At iuſtinianus(quẽ diximus) a Tyberio in cheroneſum ponti relegatum, inde fugiens ad Cacamum bauarum peruenit a quo primo ita perbenigne ſuſceptus eſt,vt ei filiã in vxorem ſpoponderit, verum poſtea pecunia & muneribus a Tyberio corruptus,hoſpitem & generũ ei prodere inſtituerat,hoc vbi iuſtinianus intellexiſſet ad trebellium bulgarorum regem confugit,a quo etiam non ita multo poſt vi & armis in imperium reſtituitur. At vero dum hæc in Europa agerentur, ſaraceni occupata Libya & Aphrica ex ſepta ſoluentes tranſmiſſo Athlantico freto, omnes hiſpanias præter Aſtures & cantabros occupant.Ii enim ſicuti vltimi fuere in hiſpania,quos Romanum ſubigeret imperium,vltimi quoq; qui ab eo deficerent, ſoli poſtremo qui veſegotthorum a ſe diſcuterent iugum, ita nunc demum accepta chriſti fide & religione armis ſe a perfida ſaracenorum gẽte, conſtãtiſſime tutati ſunt. Aphrica igiť quę a belliſſario primi iuſtiniani duce recuperata.c.&.lxx.ãnis romano paruit imperio, a ſaracenis vna cũ Betica hiſpanię(quã nũc granatã vocãt)rum occupata eorũ moribus & legibus iã.Dcc.&.xl.annis obtẽperat,cũ maxima xpiani noĩs ignominia. & ſi hiſpani q iactare ingeniũ & fortitudinẽ ſolẽt,nequeãt tãtã labẽ ab Europa propellere.Sunt qui ſcribãt Bedam qui eiſdem tẽporibus fuit hanc calamitatem litteris ad principes chriſtiani nominis ſcriptis lamenta-

Iuſtinian⁹

Hiſpania ab agarenis occupootur.

Bedę lamentatio

tum fuiſſe, quo bellū in hoſtes dei atq; hominum ſuſciperent. Beda enim præter græce atq; latinæ linguę doctrinā: quam non mediocriter tenebat, ob religionem etiā atq; modeſtiā venerabilis cognomentum adeptus eſt. Scripſit enim multa in actus apoſtolorum, in Lucam. Edidit & librū de temporibus & homelias pleraſq; quibus multum Gallici ſacerdotes vtuntur. Strabo quoq; & haimo viri doctiſſimi bedę fratres ſunt habiti: quorum alter pleraſque Homelias eleganti ſermone cōpoſuit: alter vero Geneſim commentatus eſt. At Ioānes pōtifex reſtituta baſilica ſācti Andrę in vaticano, ſanctoq; tecto diui Marci, atq; ornato altari principis apoſtolorū Petri ductis columnis dextra leuaq; moritur pōtificatus ſui āno. iij. menſe. iii. martyrio vt quidam volunt. Sed a quo martyrium paſſus ſit. non ſatis conſtat. Sepultum ad catœcumbas ſebaſtianas via appia quidem affirmāt. Eius ex morte vacat tū ſedes men. vnum, dies vndeuiginti.

Haimo.

Ioannes. .VII.

IOannes. vij. natione Græcus: patre Platone, eo tēpore pōtificatum iniit quo iuſtinianus cōſtātinopolim reuerſus, Tyberium & leōtium a quo fuerat imperio deiectus ſpectāte populo interfici iuſſit. Multos præterea ex inimicis e medio ſuſtulit vario genere mortis, pleroſq; ī carcerem cōiecit: quorum de numero quotidie aliquem ſupplicio afficiebat. cum nares emungendo illatæ iniuriæ reminiſcebatur. Præterea vero Gallanicū patriarcham Conſtantinopolitanum confoſſum oculos Romā exulatum miſit Cyrum

Iſtinianus reſtituit.

abbatē,cuius munificentia in ponto illuxerat in locū Gallanici patriarcham ſufficit. Eadem vero ſtultitia vexatus,qua fuerat ante amiſſum imperium Sergio pontifice duos metropolitanos Romam miſit, qui Ioannē adhortarentur, vt habita ſynodo:quę de Homuſio crederent orientales eadem vera etiā occidentales affirmarent, ꝓpoſitis libellis:in quibus ei ſubſcribendū erat:Homines aūt re infecta ad imperatorē pōtifex remiſit: neq; tn̄ (vt par erat) errores male de deo opinantium emēdauit cenſuris & interdictis, quemadmodū conſtantē pontificē decuiſſet.Sunt qui ſcribant(ſine auctore tn̄) Arithpertū Longobardorum regem religione motum:condonaſſe Alpes

Donatio alpiū coctiarum.

coctias beato Petro: & quicquid a taurinis & medulis genuā vſq; lyguſticā protenditur. Alij autē affirmant donationem ipſam ab Arithperto confirmatā fuiſſe,verū cū de donatione nil certi habeatur, paleamq; pontificij iuris periti appellent,quod ſine frumento ſit:nihilq; conſtantinianæ elegantiæ ac dignitatis habeat quomodo de confirmatione conſtabit? Ad Ioannē pontificem redeo,virum certe multæ eloquentiæ & ſanctitatis,qui in baſilica Petri: oratorium(ita etiam ap-

Laus Io. pōti.

pellant)locum orandi in honorem dei genitricis extruxit,cuius parietes vermiculato opere intecti,dextra leuaq; quorundam ſanctorum patrū vultus oſtendebant. Baſilicam præterea ſanctę Eugenię reſtituit, iampridē vetuſtate colapſam. Cæmiteria quoq; ſanctorum martyrum Marcellini,Marci:Damaſiq; pontificis exornauit,poſtremo vero multas baſilicas pictura & ſtatuis ſanctorum cultiores reddidit. Has autem qui cerne

bant ipſum pontificem intueri videbantur, vnde exemplaria grauitatis & dignitatis pictores ac Statuarij ſumpſerant. Moritur autem Ioannes ſecũdo pontificatus ſui anno, menſe. vij. die. xvij. ſepeliturq; in baſilica Petri ante altare dei genitricis, quod ipſe extruxerat. xv. kalend. Nouem. Ab eius autem morte. iij. men. ſedes vacat.

Siſinius .I.

Huius tẽpore fuit octauũ ſciſma inter eum & diſcolium continuatum tandem inter eum & Bonifacium nec de his fit mentio in Cathalogo. Quibus ſucceſſit Ioãna papiſſa angla.

SIcinius vel (vt alij volũt) Soſim⁹ natiõe. Syrus, patre Ioãne. xx. tm̃ diebus ĩ põtificatu vixit: quo quidẽ tẽpore ferũt ſancti Bñdicti corpus e mõte Caſſino furto ſublatum propter ſolitudinẽ loci, & ĩ galliã trãſlatum fuiſſe. Soſimus autẽ licet podagra & chiragra ita laboraret: vt neq; ambulare: neq; cibũ capere poſſet: tamẽ ita vrbis Romæ & reip. xp̃ianę curã geſſit, vt nil p̃termiſerit. & ante põtificatũ & in ip̃o magiſtratu quod bonum põtificẽ deceret. Iam enim materiã omnẽ parabat, qua & Mœnia vrbis & tẽpla vetuſtate collapſa ĩ meliorẽ formã reſtitueret: celebrationaq; redderet. Verũ ſubita morte correptus ĩ baſilica Petri ſepelit. viij. Idus Nouẽbris. Vacat tum ſedes, men .i. & dies. xviij. Corp⁹ bti bñdicti ĩ galliã trãſfertur, cũ corpore S. Scolaſticæ.

Conſtantinus .I.

COnſtantinus natione Syrus patre Ioanne eo tẽpore põtificatũ inijt: quo romę triẽnio fame laboratũ eſt: qua quidẽ in re ita cẽs tũ vel maxĩe paupes iuuit: vt Fames ingens.

conſtantinum cælitus miſſum homines arbitra-
rentur. Interea vero Iuſtinianus odio pōtificij no
minis Mauritium patricij ordinis virum:& heliā
Iuſtiniani crudelitas. ſpatarium in cherſoneſum: vbi exulauerat cum
claſſe mittit, qui omnes pubertatem ſupergreſſos
occiderent. Fecere mandata pręfecti claſſis: vt ra
biem imperatoris explerent. Et ne in homine ſo-
lam crudelitatem fuiſſe exiſtimes: tantæ ingrati-
tudinis fuit vt Trebellium regē: cuius ope & co-
pijs in imperiū reſtitutus fuerat. cum Thracibus
contendentem de improuiſo hoſtili manu ador-
tus ſit: quem certe Trebellius nō modo ſuſtinuit:
verumetiā eum detrimento repulit. De priſtina
vita ob calamitates quas perpeſſus fuerat Iuſti-
nianus nil immutauerat: præter hoc tātum: quod
ſedem apoſtolicam contra atq; antea cōſueuerat
veneratione deinceps obſęruauit tutatúſque eſt.
Nam cum fœlix archieps̄ Rauennas ordines a ro
mano pontifice accepiſſet: cogereturq; de more
formulā obtēperandi ſcripto: & pecunia Romam
mittere: neq; id præ arrogantia faceret: Iuſtinia-
nus re cognita, Theodorū patricium claſſis pręfe
ctum ſtatim admonet: vt primo quoque tēpore
ex ſicilia in Rauennates moueat. Is autē dicto im
peratoris obtemperans: & rauēnates prelio ſu-
Fœlix cathenatur. peratos. maximis affecit cladibus: & fœlicem ca-
thenis vinctum cōſtantinopolim miſit, quē poſt-
ea iuſtinianus in pontū relegauit, orbatum prius
luminibus æneo vaſe cōcauo ac quidem cadēte
diu inſpecto. Inde enim pyramis ignea exit: quæ
facillime oculorū aciē perſtringit & occęcat. Ne-
quaquā tamen hanc ſæuitiam conſtantinus pro-
bauit, redigere enim hominem ad ſanitatem vo-

lebat: non tantis malis affici. Interea vero cum hæc a pontifice & imperatore agerētur. Aiſprandus regnum auitum repetēs, auxilio Bauarorū fretus, in italiam deſcendens collatis ſignis cum Arithperto ipſo dum trepide nimium aufugit in rapido flumine ſubmerſo. Verum Aiſprādus nō ita multo poſt moriens: Liuthprandum filium regni ſucceſſorē approbantibus omnibus reliquit. Liutphrādus. Iuſtinianus autē videndi Conſtantini pontificis admodum ſtudioſus hominē rogat vt ad ſe proficiſcatꝰ pręmiſſa claſſe quo tutius nauigaret. Appropinquāti autem vbi regiæ conſtantino Tyberius Iuſtiniani filius cū regio comitatu: & Cyrus patriarcha cum amni clero honoris cauſa ad octauum lapidē obuiam prodeunt: eumq; camelanto pontificali amictu indutum: ſolēni pōpa vrbem ingreſſi in regiam perduxere. Inde vero Nicomediam proficiſcens: quo venturus & imperator Nicea erat: non ſecus q̄ Cōſtantinopoli a Nicomedienſibus ſuſcipitur. Iuſtinianus autē nō ita multo poſt vrbē ingreſſus, non ſolum pontificē amplectitur: verumetiā eius pedes venerationis cauſa exoſculatur. Cum vero ſequētibus diebus multa inter ſe collocuti fuiſſent, confirmaſſetque Iuſtinianus pontificum decreta. Conſtātinus abiens hominem adhortatur, ne in Philippicū cherſonæ exulātem grauius aliquid decerneret. Veritus ne aliquid mali oriretur: ꝙ Philippicū magni animi eſſe & conſilij virum intellexerat. Verum iuſtinianus conſilio pontificis benemonentis nequaquam obtemperans: claſſem in pontum mittit: eo animo vt Philippicum interficeret: qui quidem deficientibus ad ſe militibus eadem claſ-

ſe vſus duodecimo ab vrbe conſtantinopoli miliario: cum Iuſtiniano & Tyberio dimicans: eos vincit & interficit, imperio ſtatim omnium conſenſu potitur. Deīde vero Cyro patriarcha ī pontum relegato: q̄ bene cum pōtifice Romano ſentiret, in eius locum Ioannē monachum hereſiarcham ſufficit. Cuius quidem dogmata ſtatim romam miſit, mādauitq; vt omnium conſenſu approbarentur. At Cōſtantinus habita ſynodo nō modo Philippici & Ioannis monachi opinionis improbat. Verum etiam decernit, vt ſanctorum patrū imagines: qui ſex cōciliis ab omnibus probatis interfuerāt, in porticu beati Petri depingeretur, cum intellexiſſet eas a Philippico e parietibus ſanctæ ſophię ignominiæ cauſa abraſas fuiſſe. Præterea vero idē pontifex cōſtituit, ne imperatoris hęretici nomē publicis ſcriptis aut priuatis in ęre: argēto, plūbove reciperetur. At Anaſtaſius cognomento Arthemius ſumptis armis philippi cū imperio deiicit anno primo: & menſe imperii ſexto: eumq; captū oculis priuat. Litteras præterea ad cōſtātinum pōtificē mittit: quibus ſe catholicę fidei: ac ſextę ſynodi acerrimū defenſorem futurū pollicetur. Verum hic quoq; triēnio poſt a militibus ſpretis īperio deiicit: cogiturq; a Theodoxio, qui ī eius locū ſuffectus eſt ſacros ordines recipere, ne ei ſacris initiato amplius redire ad imperium liceat. Theodoxius autē catholicus impator ſtatī imagines ſc̄torū patrū (vt diximus) a philippico demolitas reſtitui priſtino ī loco mādauit. Fœlix vero (quē diximus) in pōtum a iuſtiniano relegatum a priſtina hęreſi diſcedēs, in patriam reuertitur: ac ſedem vnde pulſus fue-

Synodus a Cōſtātio.

Anaſtaſi⁹ Philippicus ouilis priuatur.

Theodoxius.

rat repetit. Declaratum eſt etiam eodem tempore Tycinenſem epiſcopum Romanæ ſedi tãtum: non etiã Mediolanenſi archiepiſcopo obtẽperare debere. Ea enim de re magna & diuturna inter vtrunq; antiſtitẽ contentio fuerat. Sunt qui ſcribant duos reges Saxonum hoc eodẽ tempore romam voti & religionis cauſa veniſſe, mortuoſq; ibidẽ eſſe peſte: vt arbitror. Poſt hos vero non ita multo poſt moritur cõſtantinus. vij. pontificatus ſui anno. die. xx. ac in baſilica Petri ſepelitur. iiij. idus februarij. Sedes autem huius in morte menſe. i. & dies. xl. tum vacat.

Gregorius .II.

GRegorius. ij. patria romanus: patre Marcello: ſub Sergio põtifice ſacris initiatus ſacellis & bibliothecæ prefuit, tantęq; fidei & integritatis eſt habitus. Sumẽs deinde diaconatus ordinem cõſtãtinopolim cum cõſtãtino põtifice proficiſcitur. Vbi cum acriter diſceptaretur quibuſdã de rebus ad fidem pertinẽtibus, ita acute reſpõdit: vt omnibus ingenij ſui & doctrinæ admirationem inijceret. Tantæ enim eruditionis & facundiæ erat: vt facile conuinceret male de fide noſtra opinãtes. Inito autẽ põtificatu & mœnia vrbis aliqua ex parte vetuſtate collapſa inſtaurat & trabes baſilicæ principis apoſtolorũ Laurẽtijq; martyris extra muros annoſitate quaſſas reſtituit, reſartis tectis ac parietibus introductiſq; de more aquis cõpaginatis fiſtulis iam dudũ vetuſtate & hominũ incuria vitiatis. Alias quoq; eccleſias reſtituit: muneribuſq; tum aureis tũ argẽteis exornauit, quaſq; dẽ enũerare lõgũ eſſet. Nõ reticebo tñ reſtitutũ eſſe ab eo mo

Gregorij commendatio.

naſterium via hoſtienſi poſitum non lōge a baſilica pauli: cuius ruinas adhuc cernimus. Reſtitutumque etiā monaſterium beati Andreæ: quod barbare nūcupatur: ibique diſpoſitos monachos, qui die ac noctu: laudes deo canerēt. Huius præterea hic peculiaris laus eſt, ꝙ eius opera Germani ad fidem noſtram conuerſi ſunt: miſſo eo Bonifacio monacho, q eos e tenebris educeret propoſita veritatis luce. Ipſorum autē Germanorū magnā partem Romam veniētem ſuis manibus vir ſanctus baptizauit. Impulit item ſua auctoritate Liuphrandum primo quidē recuſantē Arithperti donationē (de qua antea diximus) confirmare qui quidem Liutphrandus principio regni ſui & Baiouariæ magnam partem occupat, & rauennam obſidet ac capit. Eiuſdē temporibus Tyberis adeo in immēſum creuit vrbē porta flāminea influens: vt & in via lata hominis magnitudinem aqua fere æquaret: & a ponte miluio vſq; ad gradus ſancti petri nauigaretur lintribus nō paruis. Durauit autē hęc illuuies diebus ſeptē cū maximo ciuium dāno & detrimēto: euerſis domibus ac erutis arboribus ſatiſque, Luna quoq; ecclypſim tum paſſa vſq; ad mediam noctē colorem ſanguineum prę ſe tulit. Dedit & ſigna futuri mali cometes: extenſa ad ſeptentrionē cauda. Gregorius autē quo ſummi dei iram a ceruicibus chriſtianorum auerteret: frequentes ſupplicationes tota vrbe facit. Dum hæc Romæ a pontifice agerētur: nunciatum eſt longobardos Beneuentano duce arcem cumanam inſidijs occupaſſe, qua ex re gregorius vehementer commotus longobardos admonet vt arcem præter fo-

Germani ad fidam cōuertūt.

Liutphrā dus.

dera pacis fraude occupatã reddãt aliter eos bre ui indignationẽ omnipotentis dei ſenſuros,verũ cũ hoſtes ſæpius moniti res repetitas non redde- rent. Neapolitanos pontifex adhortatur profito prẽmio,Præmiſſiſq; etiã militibus romanis:vt ar cẽ vi occupẽt.Ii.vero mandata ſtrenue facientes Theoduno ſubdiacono hanc rẽ curãte arcẽ reci- piũt,cęſiſq; tricentis ex his qui in præſidio erant, ad quingentos viuos capiũt ac Neapolim perdu cũt:vbi ſtatim militibus prẽmia reddita ſunt.Pa ce itaq; foris parta:Gregorius reparandis locis ſa cris aĩam adicit.Baſilicã nãq; ſanctę crucis in hie- ruſalẽ iampridẽ deſtitutã reſtituit porticus circũ quaq; poſitas inſtaurat fornicibus & tectis.Orato riũ oſannę in montecælio a fundamẽtis extruxit. Domũ paternã mortua matre ĩ honorẽ Agathæ xp̃i martyris dedicauit,eoq; loci monaſteriũ ex- truxit, additis ſuburbanis & ruſticis prędijs ad monachorũ vſum & cõmoditatẽ. Saraceni autẽ diſcordia xp̃ianorũ freti, ex ſepta aphricæ in hiſ- paniã trajciẽtes: prouinciã omnẽ præter Beticã a ſuis iã antea poſſeſſam depopulãtes:ad Aquita- niã vſq; cũ coniugibus & liberis peruenere,eam quoq; prouinciã occupaturi.Erat tũ karolus mar tellus pipini regis filius magno apud oẽs in pre- cio,Duos em̃ filios Pipinus tũ habuit.mortuo gri moaldo,Karolo manũ, & Karollũ martellũ qui poſtea ſolus hoc quoq; mortuo regnũ frãcię obti- nuit,multis tñ aduerſantibꝰ:maxĩe vero Eudone Aquitanię duce,& Chilperico rege,quem franci quidã poſt Theodoricũ æmulatione moti regem conſtituerant. Verum Karolus Martellus tranſ- miſſo Sequanę fluuio in Aurelianos mouẽs, vno

Sarracenorũ ĩcurſus.

Karolus martellus

impetu hoſtes fundit fugatq́;,ac regno frāciç ſol9 potitur.Rhenum deinde traijciēs.Saxones : Alemanos:Sueuos,Bauaros regno ſuo adijcit. Verū cū intellexiſſet ſaracenos ab Eudone in galliā cuo catos,magnis in itineribus in hoſtē proficiſcit̃, pugnādiq́; poteſtatē facit,& vincit nō longe a Turonū finibus.In eo aūt prçlio ſcribūt Hiſtorici ad ccc.&.xl.milia ſaracenorū cecidiſſe,ex Frācis vero mille tantūmodo.c.&.l.deſideratos.Sūt tamē qui ſcribāt Eudonē tāto periculo motū poſtremo cū karolo ſenſiſſe.Hac itaque ratiōe ſaraceni bñficio karoli a ceruicibus Hiſpanorū& Gallorū pulſi,rabiē omnē & indignationē ex tanta clade conçeptā,in conſtantinopolitanos vertere,Vrbē em̄ terra marique triēnio obſident.Verum cū fame, frigore:peſte, bello poſtremo magna incōmoda paterētur,obſidionē ſoluētes,ad ſua quique rediere.Ex conſtātinopolitanis autē,ad.ccc.milia eadē peſte cōſumpta traduntur.In italia vero lōgobardi duce Liuthprando Rauennā diu obſeſſam,tandē capiunt & diripiunt‘inde Ticinum auferentes quicquid prçclarū in vrbe erat, vñ crediderim tum equū illum çneū viro inſidente Papiā aduectum,quē accolç regis ſolem vocāt Sed ita fit, in rebus humanis viciſſitudo eſt,quod em̄ Theodoricus alijque reges Gotthorum, atque deinceps: hexarchi rauennates Roma Rauennā detulerant: id poſtea in varia loca deſiectum eſt.Interim vero Romç a quibuſdā ſeditioſis in pontificē coniuratur principibus coniurationis Baſilio Iordane carthilario, Ioannes ſubdiacono,cognomēto Lurion;Marino ſpatario:qui ducatui Romano imperatoris nomine tum præerat. Verum dilata in

Nagna clades.

Eudo.

Capit̃ rauenna.

Coniuratio.

aliud tempus res eſt, quod Marinum imperator reuocauerat. Tentare & Paulum exarchum coniurati cœpere, quo quidem duce in tanta re vti volebant. Sed romanus populus re ipſa tandem patefacta arma capit. Ioannem & Lurionem interficit, reliquoſque cõiuratos diſſipat. Baſilium monaſterio includit, vbi & vitam finiuit. Paulus autem vehementer pontifici infenſus quod ab eo prohiberetur, quo minus noua vetigalia exigeret. clam & aperte mandato imperatoris viri ſanctiſſimi mortem quęrere incipit. Romani & longobardi ſumptis armis: quo minus id fieret prohibuere. Tum vero Leo tertius imperator, cum aperte inuehi in pontificem non poſſet editum proponit, vt omnes qui ſub imperio Romano eſſent ſanctorum omnium martyrum & angelorum ſtãtuas atque imagines e templis abraderent & auferrent, tollendæ (vt ipſe dicebat) Idolatrię cauſa, qui vero ſecus feciſſet eum ſe pro hoſte publico habiturum. Gregorius autẽ tantæ impietati non modo non obtemperat, verũ etiã oẽs catholicos admonet, ne in tãtũ errorẽ timore vel edicto principis vllo modo dilabantur. Qua cohortatiõe adeo certe animati ſunt Italię populi vt paulũ abfuerit quin ſibi aliũ imperatorem deligerent. Quo minus autem id fieret, authoritate ſua conſtare Gregorius annixus eſt. Rauennę tamen tanta ſeditio orta eſt: cum alij imperatori, alij pontifici obtemperandũ dicerent, vt in ipſo tumultu Paulus hexarchus cum filio occideretur. Mittitur deinde ab imperatore Eutichius, qui pollicitationibus & donis lõgobardos a beniuolẽtia & ſocietate romani põtificis ſeparet. Ve-

Edictũ imperatoris in amagines.

rum cũ id fruſtra queretur rem totiens tentatam ad tempus omiſit. Vnde pontifex tanta moleſtia liberatus, loca pauperũ & baſilicas inuiſere cœpit atq; reſtituere quę ob vetuſtatẽ & incuriã rui nã minabantur. Pacẽ pręterea inter regẽ longobardorũ & duces ſpoletanũ & Beneuentanũ cõpoſuit. Hos eñ rex ipſe opprimere inſtituerat, cu ius aĩm adeo põtifex ad mãſuetudinẽ redegit, interpoſita ſaluatoris noſtri auctoritate: vt omiſſo bello armillas balteum enſem ac reliqua arma templo principis apoſtolorũ offerret cũ exercitu eñ vſq; ad vaticanũ peruenerat, pacato, tamẽ agmine ac de re cũ pontifice locuturus. Leo autẽ imperator phanatico ſpiritu iterũ incitat⁹ oĩbus mandat, vt ſimulachra vel lignea vel ænea vel marmorea ad ſe deferant, & delata ſtatim incẽdit non deferentes vero capit & obtruncat. Germanũ patriarchã id potiſſimũ improbantẽ in exiliũ mittit, in eiuſq; locũ Anaſtaſium male ſentientẽ ſufficit, quẽ poſtea Gregorius ſynodo habita priuauit & ab officio diuino ſemouit, niſi ad catholicam fidẽ reuerteretur. Sępius ꝑterea: vt ſanctiſſimum virũ decuit, litteris imperatorẽ admonuit, vt omiſſis quorundã improborũ erroribus verã tandẽ amplecteretur fidẽ & abolere ſanctorum imagines deſineret, quorum memoria & exemplari ad virutẽ & imitatiouẽ excitarentur hoĩes, Sũt qui ſcribãt Bonifaciũ huius põtificis tẽpore e britannia romã veniſſe, & ex monacho ob eius ſanctitatẽ epm factũ, ac in germaniã ad cõfirmãdos prędicatione & exẽplo germanos in fide miſſum, quod quidẽ ita egregie fecit, vt Maguntinus eps creari meruerit, in aphricã deĩde profi-

Leo imagines ſctõrũ incẽdit

Bonifaci⁹

ciſcens:cū verbū dei elegantiſſime prędicaret ab
hoſtibus chriſtiani nominis occiditur. Ferunt &
ſanctum Aegidiū natione grecū, exēplo & mira- Egidius
culis inſignē cū habitu fuiſſe, & Petroniū ciuē ro-
manū ex voto baſilicā beati Bñdicti prope dere
lictā ſua impēſa reſtituiſſe. At Gregorius qui ſuo
exēplo oēs ad virtutē & ſanctitatē incitabat, pon
tificatus ſui anno.xvi.mē.ix.die.xi.morit̄, ſepeli
turq; ad baſilicā petri.iiij.idus Februarij Eius in
morte epatus tū vacat.dies.v.&xxx.c.aūt &.viij
ac.xl.epos toto ſuo pontificatu creaſſe dicitur.

Gregorius .III.

Huius tpe Rachbodus friſonū dux maluit eſſe cū
plurib⁹ ī inferno q̄ cū paucis ī cęlo vnde filius
eius morte ſubita territus conuerſus fuit.

GRegorius.iij. natiōe ſyrus, pře Ioā-
ne āno dñi. Dcc.lix. oīm cōſenſu pō
tificatū iniit. Fuit aūt vir ſingularis
doctrinę & humanitatiſ pcipuę: gręca atq; latina lingua eruditus. Mētē Laus Gre
diuinę ſcripturę ita callēs vt nemo gorij.
tū diſertior pdicatione atq; interpretatione rerū
occultarū, & admirabiliſſū haberet. Pręterea vero
ne verbo tm̄ & cohortatone pplos mouiſſe arbi-
treris, oīa q̄ exēplo mouere pñt, ita aſſidue obi-
bat, vt iudicare difficile ſit prōptior ne lingua q̄
ope habēdus eſſet. Orthodoxę fidei ita acerrim⁹
defenſor fuit, vt ob eā rē maximorū prīcipū gra
ues ſimultates & inimicitias ſuſcepit, nō armis nō
potētia, nō minis cuiuſpiā e gradu cōſtātię ſuę de
iectus. Tātę poſtremo humanitatis fuit, vt & pau
peres mira charitate cōplecteret̄, ac eleemoſynis
foueret captiuos redimeret, ęre alieno nexos ſol-

uceret. Viduas & pupillos, quo minus a potẽtibus circũuenirentur, tutaretur, adeo vt vere oĩm parẽs ac paſtor merito vocaretur. Hic ſtatim, vbi pontificatũ iniịt cleri Romani cõſenſu Leonẽ tertiũ imperatorẽ cõſtãtinopolitanũ imperio ſimul & cõmunione fideliũ priuat, ꝙ ſctãs imagines e ſacris ędibus abraſiſſet: & ſtatuas demolitus eſſet, ꝙ ꝗ etiã de homuſio male ſentiret. Interim vero cũ Liutphrandus lõgobardorũ rex cupiditate imperãdi motus vrbẽ Romã obſideret captis circunquaꝗ oppidis oĩbus: Gregorius legatos naui q̃a terreſtri itinere nõ licebat, ad Carolũ francię prĩcipẽ ſtatim mittit: q̃ hoĩem rogarent: vt prĩo quoꝗ tpe laborãti Romę & eccleſię auxiliũ ferret. Cõſueuerãt aũt põtifices romani ſiquid mali ab externo hoſte ĩmineret auxilia ab imꝑatore Cõſtantinopolitano petere. Q đ facere Gregorius ſubſtitit cũ ob eaſdẽ cãs quas pauloañ cõmemoraui, tũ vel maxĩe ꝙ vrbẽ regiã ęgre Leo a ſaracenis tutaretꝰ nedũ alios defenderet. His itaꝗ rõnibus accidit: vt tũc primum tutela eccleſię ab ĩperatoribus cõſtãtinopolitanis ad alios trãſlata ſit. Karolus autẽ rogatu Gregoriȷ̃ patrocinium ecclĩę ſuſcipiẽs, Liuthprãdum regẽ amicum & cõpatrẽ rogat, Vrbẽ ne obſideat, ac põtificẽ vexet, hac re nil ſibi fieri moleſtiꝰ q̃cq̃ aut grauius poſſe: Obtẽperat Karolo Liuthprãdus, atque vrbẽ obſidiõe ĩcluit. Nã ĩito iã antea inter ſe fœdere, karolus Pĩpinum filiũ in ciſalpinã galliã ad Liuhtprãdũ miſerat, vt ei capillum de more ſacrorũ ſuccideret, vñ cõpatres more xp̃iano inuicẽ facti ſunt, quod eſt quoddã affinitatis vinculũ. Remiſerat puerũ ad parẽtes Liuthprandus multis ac maximis do-

leo ĩperio priuatur.

Obſidetꝰ vrbs.

Karolus patrocinium ecclĩę ſuſcipit.

natū muneribus. At Karolus pacatis Italię rebus in burgundiones verſus, eos vi capit & p̄modeſtia ſocios appellat. Fryxones idolatras opprimit, Lugdunū Arelate Maſſiliā de viſogotthis occupat, qui Athemum Saracenorum regē in auxilium vocāt. Is itaq; cum magno exercitu Rhodanum traijciēs, Auinionē vi capit, opportunitate loci pro arce vſurus. At Karolus recognita eo ꝑpere cum exercitu mouet, & Auinionē recuperat, iterfectis Saracenis oībus q ī p̄ſidio erāt. Inde Narbonē ꝓficiſcit̄ quo aufugiſſe Athemū cognouerat. Ab obſidione Narbonę diſcedēs, cꝑ Amoreum alterū ex ſaracenis hiſpaniæ regē venire in auxiliū Athimi cū magno exercitu intellexerat: haud ꝓcul inde in vallem Corbariā deſcēdit, vbi inerat planicies ad dimicādū aptiſſima. Amoreus autē arbitratus Karolū deſperatiōe rerū in fugam verſum, in vallē ingreditur: ſtatimq; pugnādi copiam facit. Nō detrectat certamen Karolus: licet hoſtiū numerus prope infinitus eſſet. Tandē vero cum acriter aliquādiu vtrinque pugnatum eſſet, cadente autem in primis aciebus amoreo funduntur hoſtes fuganturque, quorum pars magna in proximis paludibus & ſtagnus quo confugerant oppreſſa eſt. Athimus vero forte fortuna nauigium nactus, inde in Hiſpaniam vlteriorem fugiens, omnes inſulas quas adijt: deſperatione rerum ferro ac flamma vaſtat. Eodem ferme tempore beati Auguſtini corpus, quod antea. cc. & l. annis ab Hippone in Sardiniam trāſlatū fuerat. Cum Vuandali prędabundi aphricam vaſtarent, diligentia Liuthprandi ex inſula ipſa Papiam delatum eſt, &

Amoreꝰ

Athimus

Saraceni quare in pyrenęis mõtib⁹ ſe cõtineãt

egregio in loco recõditũ. At ſaraceni his cladib⁹ domiti: intra pyrenęũ ſe deinceps cõtinēt. Vnde viſogothi omnes qui citeriorē hiſpaniã & partē gallię occupauerãt, auxilio carētes, in poteſtatem Karoli deuenere. Atq; ita Gotthi, q. ccc. ꝑpe annis imperauerãt, funditus deleti ſunt pręter paucos quos barchinonneſes ab interitu liberarunt. Sunt qui ſcribant Liuthprandum copias auxiliares in tanto bello Karolo miſiſſe. Atq; ita rebus bene geſtis ſuos omnes onuſtos præda domum rediſſe. Interim vero Gregorius pontifex nequaquã ocio & pace abutēs, ad exornãdas ecclesias animũ adijcit, nã & altare beati Petri ſex colũnis onychinis auguſtius reddidit dextra ac leua poſitis apud Philopareas vetuſtate fere cõminutas. Stabãt in his colũnis trabes argento delibutę. In trabibus vero æquis ſpacijs ſaluatoris & apoſtolorũ ſimulachra diſtinxit. Struxit & oratoriũ in eadē baſilica, in quo de reliquijs fere ſanctorũ omniũ recondidit, celebrariq; eo loci quotidie mandauit, atque in canone celebritas hęc verba addit, marmoribus circunquaq; poſitis inſculpta. Quorũ ſolemnitas in conſpectu tuę maieſtatis celebratur Domine deus noſter toto in orbe terrarum. &c. Quibus verbis nunc ſacerdotes in ſecretis nõ vtuntur. Præterea vero huic baſilicæ multa argentea vaſa condonauit, eius quoque iuſſu & impenſa aurea dei genitricis imago ſaluatorem amplectens extructa eſt, & in baſilica ſanctæ Mariæ ad præſepe collocata. Reſtituit etiam tectum ſancti Gryſogoni, eoq; in loco monachos collocauit, qui rem ſacram quotidie celebrarēt. His addidit & fundos, vnde viuę-

Greg. circa eruendas eccleſias.

Addita canoni.

rent.Monaſteria quoq; multa parti reſtituit,partim vero a fundamentis extruxit: addita regula qua monachi integre & ſancte Viuerēt.Inſtaurauit & mœnia vrbis magna ex pte vetuſtate collapſa.Idē etiā cētum cellis fecit iam prope deſertis propter collapſa mœnia. Inſtituit præterea:vt fere ſine interuallo & a prēſbyteris hebdomadarijs & monach sin eccleſia ſcti Petri diuina officia celebrarētur. Vnde apparet & monachorum & præſbyterorum ſæcularium domicilia multis in locis cōtigua fuiſſe: qui æmulatione moti deo q̄ diligētiſſime ſeruiebāt.Gregorius vero bene de deo & hominib9 meritus:anno pōtificatus ſui.x. men.viij.die.iiij.&.xx.moritur:ac in baſilica Petri ſepelitur. iiij. kal. Decēbris collachrymātibus omnibus tāquam cōmuni parente orbatis, Sedes autem dies.viij.tantummodo tum vacat.

Zacharius I.

De hoc clariſſimo pōtifice tractat Gelaſius papa.iij.c.alius Iterum Romanus.xv. q.vi.

ZAcharias natione Græcus ex patre Policramio:inter optimos pōtifices annumeratur.Fuit enī vir mitiſſimi ingenij, mirę ſuauitatis & gratiæ omni virtute prędiius cleri ac Pop.Ro.amator.Ad irā tardus, ad miſericordiā & clementiā prōptiſſimus: nulli malū pro malo reddēs:ſed ad imitationē ſaluatoris malū in bono vincēs: & adeo quidē, vt quos habuerat æmulos & inimicos:eoſdē poſtea inito pōtificatu honoribus & p̄mijs affecerit.Cum aūt initio pōtificatus ſui ardētē bellis Italiā offendiſſet:legatos de pace cōponēda ſtatī ad Liutphrādum longobardorum regē miſit perſequentem

Cōmēdatio Zachariæ.

bello trāſamundum Spoletanum ducē. Verum cum a legatis ea de re nil fieret:ipſe comitāte clero Romano in ſabinos proficiſcitur. Ferunt autē octauo miliario a Narnia regem pōtifici honoris cauſa obuiam factum ex equo deſcendiſſe:ac pedibus virum ſctīſſimum in vrbē comitatum fuiſſe. Qui ſequēti die inter miſſarū ſolēnia orationē publice habuit:& quidem elegantem qua oſtendit:quid maxime regē xpianum deceret: ſiue pacem ſeu bella gerat. Hac oratione ita permotū regem ferunt, vt ſtatim arbitriū omne cōponēdæ pacis ei cōmiſerit. Iam vero trāſmuūdum ducatu Spoletano rex priuauerat:in eiuſq; locū agrādum nepotē ſuum ſuffecerat. Accipitur tamē in gratiā trāſamūdus rogatu pōtificis, & ex duce ī clericatum aſſumitur. Redduntur item Romanis oppida ſua ex ſabinis capta reddit narnia & Ancona ex picētibus & quicqd a Lōgobardis. xxx. iam annis ī hetruria occupatum fuerat. Redduntur & captiui oēs eo bello capti Mira etiā humanitate pōtifex vſus eſt. adhibito enim rege in cōuiuium nullū genus comitatis & gratiæ prætermiſit Inde vero rex pacato agmine abiēs: nō ita multo poſt moritur āno regni ſui. xxxij. Fuit aūt vir tāto regno dignus:quippe qui ſapiētia: prudētia, conſilio plurimū valebat:ac ita manu prōptus erat. vt nemo veteranus eo pugnacior haberetur. Iuſtitia autem & clemētia ita inſignis habebatur vt difficile iudicaretur vtra in re maiorem laudem mereretur. Huic autem ī regno Aldeprādus nepos ſuccedit: quo quidem poſt menſes ſex defuncto Rachis dux omnium ſuffragijs rex decernitur. Vir certe omni laude dignus:ſi

Liuthprā di laus.
Aldeprādus.
Rachis.

vitam eius:ſi mores,ſi animi integritatem inſpicis. Redītegratū quoq; fœdus cū hoc rege a pontifice eſt miſſis legatis: qbus omnia,ex animi ſententia rex ipē pius & religionis amator benigniſſime cōceſſit. Poſt quartū vero regni ſui annum rex diuino numine tactus,ſpreto regno vitā monaſticam amplectitur, vxorē & filios(vt idē ipſi facerent)adhortatus. Huius quidē frater Aiſtulphus regnū occupat, qui ob aſtuciam ingenij & ferocitatem animi omnibus arma intentabat:maxime vero pontfiici & Romanis, quorum ditionem ſibi vēdicare armis conabatur. Interea vero karolus martell⁹ graui morbo correptus ſuadētibus amicis regna a ſe armis occupata filijs ſuis diuidit. Nam karolomano maiori natu auſtria & ſueuia. Pipino vero iuniori Burgūdia & pars Franciæ obtigit. Moritur autē Karolus vir animi magni & ſapientiæ ſingularis villa cariſiaco apud Iſarim fluuiū anno magiſtratus ſui (quem maiorem domus vocāt) quinto & trigeſimo: ſepeliturque Pariſius in baſilica Dionyſij martyris. Habuit & alium filium Karolus ex prima vxore ortum:quem Griphonem appellabant: cuius cum nomine etiam mores conueniebant. Rapere enim ex alieno conſueuerat: vnde & fratribus bella intulit & Saxones gētem ferociſſimam contra eos ſolicitauit. Karolus autem & Pipinus hoſtili manu prouinciam Saxonum ingreſſi: Theodoricum gentis principē in deditionem accipiunt. Ab hac autem expeditione digrediēs karolomanus Romam venit:ibiq; dimiſſa imperiorum & regni gloria in montem caſſinatem ad monaſterium ſancti Benedicti proficiſcitur,

Rex monachalē ducit vitam Aiſtulphus.

Mors karoli martelli.

Gripho filius martelli.

karolomanus monachus efficitur.

vbi & monachi habitũ & mores ſuſcipit. At Pipinus regnãdi cupidus: legatos ſuos ad pontificem mittit eumq́ꝫ rogat: vt regnum franciæ ſibi auctoritate ſua cõfirmet. Annuit pontifex eius poſtulatio accepti beneficij, & veteris beniuolentię memor, quæ inter põtifices & principes huius familię intercefferat, atq́ꝫ ita eius auctoritate regnũ franciæ Pipino adiudicatur anno domini. Dcc. liij. ex maiore nãq́ꝫ domus: qui poſt regem ſummus erat apud Frãcos magiſtratus reges Frãciæ deĩceps a Pipino. ij. eiuſq́ꝫ familia originẽ habuere. Ferunt Karolum quẽ diximus monachi habitum ſumpſiſſe. ex monte caſſino cum alijs monachis ad Zachariã pontificem veniſſe: ab eoq́ꝫ precibus obtinuiſſe: vt eis liceret repetere ſctĩ Benedicti corpus furtim ablatũ, quod tum ĩ floriacenſi monaſterio regni Franciæ collocatum fuerat. Annuit iſtorum precibus pontifex, & literis Pipinum adhortatur, vt patiatur monachos ſancti Benedicti corpus repetere. Quod quidẽ rex haud grauate cõceſſit, quia inde furtim ablatum a monachis quibuſdam ſenſerat. Zacharias autẽ pace iam vbiq́ꝫ parta, multas baſilicas ruinam minantes reſtituit. Porticũ quoq́ꝫ & turrim ante baſilicam lateranenſem a fundamentis erexit, vbi & cãcellos & portas ęneas extruxit. In ipſo frõtiſpicio porticus orbis terrarum imago deſcripta erat Sanctorum imagines vetuſtate exoletas renouauit. Lateranenſes ædes auxit & exornauit. Bibliothecam beati Petri reſtituit. Vectigal præterea vnicuiq́ꝫ baſilicæ aſſignauit: vnde oleũ pro lampadibus emeretur. Condonauit & veſtem altari beati Petri auro gemmiſque diſtinctam: qua

Laus zachariæ.

depicta inerat Ieſu chriſti natiuitas. Idẽ quoq; baſilicam beati Gregorij in velabro condidit eoq; loci caput ipſius ſancti collocauit. Aedificauit & oratorium ſanctæ Ceciliæ via tyburtina quinto ab vrbe miliario. Huic autẽ baſilicæ oratorium quoq; addidit in honorẽ beati Cyri abbatis: addidit & fundos, vnde ſacerdotes viuerent. Reſtituit & tectum Euſebij martyris, quod ſuo tempore corruerat. Conſtituit item vt bucellarij quotidie elemoſynas e lateranenſi palatio pauperibus cuiuſuis generis pręberẽt. Venetis præterea inhibuit ſub anathematis pœna ne ſeruos chriſti ſigno notatos ſaracenis & gentilibus venderẽt vt mercatores facere conſueuerunt. Poſtremo vero ne litteras in tanto rerum faſtigio eum prætermiſiſſe arbitreris. iiij. libros gregorij in dyalogo e latino in gręcum trãſtulit, vt haberent gręci vnde bene viuendi rationem perdiſcerent. Cum vero ita ſancte & integre populum dei annis. x. men. iij. cum maxima omniũ beniuolẽtia gubernaſſet: morit̃ ac ſepelitur in baſilica Petri Idib⁹ Martij s. Eius autẽ ex morte ẽpatus: tum vacat dieb⁹. xij.

Stephanus .II.

Is tranſtulit imperium, de græcis ad francos de quo habetur late in c. venerabilẽ extra de electi. & vide quæ latius ſum interpretatus in c. per venerabilem. qui filij ſint legit.

STephanus ſecũdus natione romanus patre cõſtãtino: per gradus eccleſiaſticos ad pontificatũ peruenit: licet defuncto zacharia Stephanũ quendã pręſbyterũ Romanum pontificẽ populus ſtatim creaſſet: qui tertia die põtificatus ſui ſomno excitus: dum res

domeſticas diſponere incipit morbo apoplexiæ correptus interijt. Poſt hunc vero cleri ac populi conſenſu in templo ſanctæ dei genitricis ad prę-ſepe, Stephanus ſecundus pontifex creatus, humeris omnium (adeo erat omnibus gratus) in baſilicam ſaluatoris quę etiã cõſtãtiniana dicit̃ deportatur, atq; inde in patriarchatum lateranenſem.

Cõmẽdatio ſtephani.

Erat autem vir ſingularis religionis & prudentiæ, amator cleri, eccleſiarum reſtitutor : xp̃ianæ doctrinę diligẽs prędicator & ſcriptor, pater pauperum: pupillorum & viduarum defenſor acerrimus: fortiſſimus & conſtans in rebus agẽdis: nõ tamen pertinax Placare enim Aiſtulphum Romanorum agros & fines bello vexantem: primo quidem verbis & muneribus conatus eſt.. Nam tributum ſibi rex auariſſimus penderi volebat à populo Romano quotannis ſingulis aureis in capita collatis vnde põtifex coactus ad externa auxilia confugere: ad Conſtantinum imperatorem conſtantinopolitanum legatos mittit: qui auxi-

Aiſtulphus.

lium petant contra Aiſtulphum totam Italiã vexantem: quiq; iam Rauẽnam hexarchatus ſedem & magnam partem flamminiæ ceperat. Verum cũ id fruſtra ac ſæpius tẽtaſſet: eius rei cauſa proficiſci ad Pipinum regem franciæ inſtituit. Mittit itaque legatos ad regem qui Aiſtulpho mandet vt ei tuto liceat iter facere per regnum ſuum. Poſtulata conceſſit Aiſtulphus Pipini rogatu. Ste-

Pipinus põtificem venerat̃.

phano autem iam fines regni franciæ attingenti Karolus Pipini filius cui poſtea a rebus geſtis magno cognomentum fuit: ad cẽteſimum lapidem honoris cauſa fit obuiam. Idem facit & Pipinus tertio ab vrbe lapide qui ex equo deſcendens: &

pedes ſanctiſſimi viri exoſculatus eſt: & a fræno equi: quo pontifex vehebatur pedes ipſe nunq̃ diſceſſit, donec hominem in vrbem perduxit: & in cubiculo vbi diuerſaturus erat collocaret. Aiſtulphus autẽ veritus nequid mali ĩ ſe Stephanus moliretur. Karolomanũ monachũ ad fratrẽ Pipinum mittit qui eum adhortaretur: ne Stephani gratia bellum longobardis inferret: qui certe nõ modo monacho non obtẽperat: verumetiã eum in Viennenſe monaſterium relegat vbi non multo poſt dolore animi & cruciatu moritur. Interea vero cum pro anni tempore bellum geri non poſſet: Pipinus veteri amicitiæ multum tribuens legatos ad Aiſtulphum mittit, & qui hominem adhortentur res repetitas reddere: aliter enim ſe eas bello & armis breui repetiturum. Non paruit ſanis admonitionibus Aiſtulphus: vnde Pipinus apparente iam vere copias in Longobardos mouet, præmiſſis leuis armaturæ militibus q̃ Aiſtulphi pręſidia e clauſtris alpium deturbarẽt. In planiciẽ deinde inſubriũ deſcendens: cum longe ac late oĩa depopulatus eſſet: nemine obſtante papiam Longobardorum ſedem obſidione cingit & oppugnat defendente Aiſtulpho & qui cũ eo in præſidio erant. At Stephanus tot calamitatibus hominis pertinaciſſimi & prouincialium motus: pacem vltro Aiſtulpho pollicetur: modo ablata reſtituat. Accepit tandem conditiones pacis Aiſtulphus, & plura etiam quamq̃ peterentur promiſit iureiurando interpoſito. Hanc ob rem Pipinus ſatiſfactum pontifici arbitratus ſoluta obſidione in patriã reuertitur: relicto varreno huiuſce pacis arbitro. Eunt Romam Stepha

Carolomani relegatio.

Superantur longobardi.

nus & Varrenus arbitrati Aiſtulphum promiſ-
Lõgobardi i romanos. ſa breui præſtiturum qui cõtractis celeriter vn-
dicꝫ copijs tumultuario magis ꝙ̃ iuſto exercitu
eos ſubſecutus Romam obſidione cingit: ac ſub-
urbana omnia vaſtat & incendit: maiore prope
damno ex hoc latrocinio accepto, ꝙ̃. ccc. iam an-
te &. iiij. ac quadragita annis ab inclinatione im-
perij ſenſiſſent. Rogatus denuo Pipinus a ponti-
fice vt vrbi Romę perfidia: & rabie Aiſtulphi la
boranti opem ferret exercitum quanta maxime
celeritate poteſt comparat. Interim vero thurci
meliores ſedes expetentes: Alanos primo: mox
Colchos & armenios. Inde minoris aſię populos:
poſtremo perſas & ſaracenos vicũt & opprimũt,
De origene thurcorum. Anno domini. Dcc. lv. Sunt qui ſcribant eos fuiſ
ſe ſcithas, ex his præſertim: quos Alexander ma
cedonum rex intra Hyperboreos ferreis repagu
lis clauſit, hac methaphora vſi ꝙ gentẽ indomi-
tam in angulum illum tanquã in ergaſtulum in-
cluſiſſet. Verum cum poſt multas illatas inuicem
& acceptas clades de pace inter ſaracenos & thur
cos cõueniſſet decretũ eſt, vt thurci qui in perſi-
de habitabãt: ſaraceni appellarent̃: atcꝫ ita æqui-
ore animo ſaraceni in Aſia regnare thurcos paſ-
ſi ſunt: & ꝙ etiam eos breui accepturos Mahume
tanam ſuperſtitionem videbant: adeo erant eo-
rum ingenia ad malum prona. Pipino autẽ iam
in Italiam cum exercitu deſcendenti Gregorius
conſtantini quarti imperatoris protoſecretarius
fit obuiã hominem inperatoris nomine admonet
nehexarchatum Rauennatam oppreſſum a lon-
gobardis ad ſe pertinentem: vel pontifici vel ro
manis dedat: ſi ei cõtigerit lõgobardos ſuperare;

cui Pipinus ita reſpõdet, ſe quidẽ in italiam ideo veniſſe,vt & põtifici & populo romano rem gratam faceret, cõſulturũq; eorum cõmodis quoad eius fieri poterit.Deinde vero Papiã mouens ita Aiſtulphum obſidione preſſit, vt breui eũ coegerit priſtinas conditiones pacis accipere.Redditus itaq; romanis hexarchatus eſt quicquid padũ & apeninum interiacet a placentinis vſq; ad ſtagna Venetorum & quicquid intra Iſaurum flumen Apenninum & hadriaticũ cõtinetur. Addo etiã quæ Aiſtulphus de hetruſcis & Sabinis ceperat. Hexarchatus Romanis redditur.
Pipinus autẽ qui ad radices alpium tandiu conſtiterat,donec deditio fieret, relicto abbate Holcado cũ parte copiarum,qui Aiſtulphum in officio contineret,non prius alpes tranſcẽdit q̃ intellexit Aiſtulphũ in venatione apoplexia interijſſe,nõdum plane deditione facta,Deſiderius autem qui dux hetrurię erat:copias longobardorum ſtatim vndiq; contrahit regnũ inuaſurus.Idẽ quoq; facit Deſideri⁹ ſuper hetruris.
Rachiſius Aiſtulphi frater quem diximus monachi habitum ſumpſiſſe. Hunc autem longobardi oẽs pręter eos qui in hetruria erãt ſecuti ſunt. Verum Deſiderius multa pontifici & romanis pollicitus eos ſtatim in ſñiam ſuã trahit: qui quidem ꝓpere legatos ad Rachiſium miſere, atque inter hos Holcadum abbatẽ: qui homini mandarent, vt ab armis diſcederet, ac Deſiderio obtemperaret. Atq; ita Fauẽtia & Ferraria poſtremo põtifici reddita. nomen hexarchatus ceſſat: qui.c.& lxx.durauerat annos.a Narſete vſq; ad captã ab Aiſtulpho rauẽnã.Foris itaq; pace parta atq; aucta mirũ in modũ eccleſię ditiõe, Stephanus habita ſynodo oues ſuas atq; earũ paſtores recẽſet:de- nomẽ hexarchatus ceſſat.

linquentes caſtigat ſeruata clementia, errantes in viã rectam deducit, ignaros docet & admonet. Quid deceat epm, quid preſbyterum, quid deniq; oẽs ſacris initiatos proponit. Litanias prætereà inſtituit ad placandã dei iram. Itũ eſt primo ſabbato ad ſanctam dei genitricẽ ad preſepe, ſecũdo ad beatũ Petrũ in vaticanũ, tertio ad ſanctũ paulũ via hoſtienſi. Reſtituit & baſilicas quaſdam ab Aiſtulpho, dum vrbẽ obſideret cõminutas, non tamen recuperauit ſanctorũ reliquias, quas idem rex papiã ſecum detulerat ibique non indecore in quibuſdam baſilicis collocauerat. His itaque artibus Stephanus vir ſanctiſſimus, bene de deo, de patria: de ciuibus ſuis, deq; oĩbus xpianis meritus põtificatus ſui anno. v. men. i. moritur ac ſepelitur in baſica Petri collachrymantibus omnibus, tanquam communi parente orbatis. vi. Cal. Maij. Vacat tum ſedes dies. ij. & xxx.

Laus Stephani

Paulus I.

His diebus monachi eccl'ę ſancti Martini apud turonũ delicijs & pompis vacantes vno dẽpto ab Angelo ſuffocati ſunt.

PAulus natione romanus patre cõſtãtino Stephani ſecundi frater, in patriarchatu mores & doctrinã eccleſiaſticam perdidicit, ſub Gregorio ſecũdo & Zacharia põtificibus a quo in diaconatus ordinẽ cum fratre aſcitus eſt, verũ mortuo fratre in ipſo pontificatu cũ ſucceſſor quæreretur, fuere qui Theophylacũ archidiaconũ ꝓponerẽt. Fuere itẽ qui dicerẽt Paulũ ob integritatẽ vitę & doctrinã in demortui fratris locũ ſubrogandũ eſſe, exploſo itaq; poſt longã contentionẽ Theophylaco

ſolus bonorũ oĩm ſuffragijs Paulus pontifex decernitur cõſtantini & Leonis tẽporibus. Erat aũt paulus vir mitiſſimi ingenij clementięq; ſingularis, & adeoſaluatoris nr̃i imitator vt nulli vnq̃ malũ pro malo reddere: ſed cõtra malos a quib9 perſępe iiuria afficiebat, in bono vinceret. Hic aũt tantæ pietatis & humanitatis fuit, vt noctu cum duobus & amplius tribus familiaribus cubicula pauperum ægrotantiũ circuiret. Vnũquẽq; eorum, & verbis & eleemoſynis ad recuperãdã valetudinem cohortatus. Carcerem quoq; frequenter adibat, indeq; plęroſq; ære alieno nexos. perſoluto creditoribus precio dimittebat. Pupillos & viduas circũuẽtas fraude cauſidicorum tuebatur, & eleemoſinis ſubſtẽtabat. Idẽ quoq; cõgregato clero vniuerſoq; pop. ro. corpus beatæ Petronillæ Petri filiævna cum ſepulchro marmoreo his litteris notato, petronillæ filię dulciſſimæ ex via appia in vaticanum detulit canentibus (vt fit) ſacerdotibus populoq; celebritatem agente. Atq; corpus ipſum ſanctiſſimum in templo Apollinis ad caput baſilicę petri dedicatæ collocauit. Interea vero cũ cõſtãtinus imperator ſacras imagines vbiq; demolitus conſtantinũ regię vrbis epm impietati ſuæ reſiſtentẽ, verberibus necaſſet, in locũq; demortui Nicetam ſpadonẽ ſui ſacrilegij conſcium ſuffeciſſe, pontifex ipſe omni ex parte religioni cõſulẽs, nũcios cõſtãtinopolim mittit, qui imperatorem adhortarẽtur vt ſacras imagines & ſtatuas reſtitueret, id ſi facere recuſaret, eidẽ anathematis cenſurã minarẽtur. Sed cõſtãtinus in ſacrilegio ſuo pertinax, & ſanas admonitiones cõtempſit, & Sabinum Bulgarorũ regẽ

Notẽt bõi paſtores.

Emptio carceratorum.

Corpus beatę petronillę in vaticanũ defertur.

Cõſtantinus.

in demoliendis ſacris imaginibus eius impietatẽ imitatũ, in gratiã recepit, cum antea bello Bulgaros perſecutus fuiſſet. Aſcito deinde Leone filio eius nõis quarto ĩ partẽ imperij, cui Hirenẽ Athenienſem mulierũ oĩm pulcherrimã ĩ matrimoniũ collocarat, fędus cũ ſaracenis inijt, ſtomachũ orthodoxis xpianis facturus. Interea vero Pipinus: & Taxillonẽ Bauarorũ ducẽ ſuo ĩperio ſubijcit, & ſaxones ĩ amicitiã recipit, hac tñ cõditiõe vt trincẽtos equites, quotiẽs bellum geri oporteret, auxilio mitterẽt: cum Aquitanis diuturnum ei fuit bellum, qđ quidẽ poſtremo Karolo adoleſcenti cõmiſit, cũ ipſe ſenio cõfectus intereſſe nõ poſſet. Hoc bello abſoluto Karolus Borbonium claromontẽ, & multa de aluernis oppida vi cepit. At Pipinus quẽ diximus rnnis grauẽ eſſe, nõ ita multo poſt moritur, duobus filijs Karolo ac Karolomano in regno relictis. Sunt qui ſcribãt hoc tẽpore mortuum eſſe Aiſtulphum longobardorũ regẽ quẽ diximus multa ſanctorũ corpora Roma Papiã ſecum detuliſſe, eorumq; ſacella ædificaſſe ac monaſteria virginum vbi filias deo dedicauit. Monachos autẽ ſupra modum dilexit, quorũ etiã in manibus regni ſui anno. vi. men. v. moritur, in principio regni nimium ferox & audax, in fine moderatus. Tantę pręterea literaturæ fuit, vt edicta longobardorum in leges retulerit. Huic autẽ (vt dixi) Deſiderius dux ſucceſſit langueſcente iam ob delitias longobardorum virtute. Moritur & Paulus in Baſilica Pauli via hoſtienſi reſtitutis quibuſdã eccleſijs vetuſtate collabẽtibus pontificatus ſui anno. x. men. i. eiuſque corpus magna ſolemni pompa in vaticanum defertur. Vacat tum

Fędus imperatoris iniquiſſimum.

Pipinus.

karolus.

Laudes Aiſtulphi

ſedes annum vnum.menſem vnum.

Stephanus. III.

Poſt Paulũ ſucceſſit Cõſtãtinus.ij.qui laicus exi ſtẽs ſubito factus preſbyter tyrãnice papatũ inuaſit tandem zelo fideliũ eijcitur & oculis priuatur & fuit quintus papa infamis.

STephanns. iij.natione ſiculus, patre olibo anno dñi.Dcc.lxviij. pontifi-catũ inijt,vir certe doctus atq; eru-ditus & in rebus agẽdis,maximeve ro eccleſiaſticis ſtrenuus admodũ ac conſtãs.Hic eñ a teneris annis Romã veniẽs,mã dato Gregorij tertij in monaſterio ſancti Cryſo-goni rationẽ bñ viuendi & doctrinã eccleſiaſticã perdidicit,accepto clerici ac mõachi ordine. Vo catus deinde a Zacharia pontifice in patriarchatũ lateranenſem,cum eius vita & doſtrina ab omni-bus probaretur,ſanctę Cecilię preſbyter cum ti-tulo inſtituitur,quẽ tñ & Zacharias,& Stephan⁹ & paulus a ſe nunq̃ dimiſere tãtæ probitatis erat & pręſtantię in agendis rebus.Mortuo autẽ pau-lo,quẽ nũq̃ ne in extremo quidẽ ſpiritu reliquit. Deſiderius quẽ ex duce regẽ longobardorũ crea tum eſſe adiuuãte Paulo diximus, liberatus om-ni metu Pipini morte. Totonẽ Nepeſinũ ducem adhortatur, vt conſtantinum fratrem vi etiam quando largitione & ambitione fieri non poſſet: pontificẽ deligat.Is itaq; Romã cum exercitu p̃-fectus conſtantinum fauẽtibus quibuſdam largi-tione & pollicitationibus corruptis pontificem creat.Fuere etiam qui Philippum quẽdam huic proponerent, qui ſtatim abdicare ſe magiſtratu armis compulſus eſt,Cogitur & Gregorius Prę- Deſideri⁹

Cōſtantinus.vi. pͥbyter conſecratur.

neſtinus eps cōſtātinū ipſum laicum ſacris ſtatim initiare,atq; epm inūgere,cuius manus, ita ob eā rē exaruiſſe miraculo dicuntur, vt eas ori admouere non poſſet.Cum cōſtantinus munera pontificatus per annum obſtinate exercuiſſet,tandē e ſe de deĳcitur a populo ro. ira & indignitate rei percito,in eiuſque locū oīm ſuffragĳs Stephanus iĳ.ſufficitur.Hāc ob rē Conſtantinus in baſilicam ſaluatoris pductus videntibus oībus, ac ſacris canonibus plectis, vt fieri ſolet: depoſito pōtificali habitu magiſtratu ſe abdicat, in monaſterio vitā priuatā ducere iuſſus. Tūc verō Stephanus in baſilica ſancti Adriani inter tria fora a tribus epiſcopis cōſecratus & ab vniuerſo clero ac populo vt verus pontifex ſalutatus:ad corrigendos mores, quorundā improborū labefactare integritatem eccleſię romanę volētiū animū adicit.Indicto ita q; cōcilio,Karolū literis ac nūcĳs adhortatur, vt primo quoq; tpe epos quoſdā Gallię ad hāc rē doctrina & integritate morū idoneos, Romā q̄primū mittat:Idē quoq; cæteris principibus xpiani nominis ſcribit Obtēperarunt oēs mandato pōtificis.In lateranenſi baſileca conciliū habetur.Multa inter ſe de cōponendis eccleſiæ rebus collocuti Conſtantinū ad ſe perduci iubent. Nā cū Deſiderĳ longobardorū regis ſubornatione,& Pauli cognomento aphiarthę imperatoris cōſtantinopolitani fraude crebę ſeditiōes in populo, ro.orirentur,q Deſiderius reuocare animos romanorū a Karolo ad imperatorē ſtuderet, & interfecti plęrique ſunt,& Cōſtātinus, cuius cauſa tot mala cōmittebantur,ab aduerſa factione reclamante Stephano & indignāte oculis priuatur.Sed ire obuiā

Reformatio eccleſiaſtici ſtatꝰ.

populo in furorem verſo non licet. Perductus itaque in medium Conſtantinus & accuſatus: ꝙ nullis ſacris initiatus ſedem apoſtolicam occupaſſet, omne crimen in vim populi & quorundā facinoroſorum reijcit, ꝙ ſe etiam inuitum coegerint pōtificatum obire. Cum vero in pauimēto pronus & ſupplex iaceret veniam petens, cōmiſeratione moti, qui aderant, eum e medio duci iubent atq; ita rem integram in ſequentem diem reijciunt, maturius conſulturi, quid in tali re facere oporteret. verum Conſtantinus ſequenti die in concilium rediens mutata ſententia oſtēdit, quę adhuc egerat maiorū exēplo feciſſe, ꝙ & Sergius Rauennatum archieps̄, & Stephanus Neapolitanorū ex laico eps̄ creatus ſit. Ob hanc vero impudentiam indignati, qui in concilio aderant, eū turpiter eijcientes ad cōponendā remp. chriſtianā aīm adiecere abrogatis primo conſtantini decretis. Inſtitutū eſt autem omniū conſenſu, ne quiſquam laicus niſi per gradus eccleſiaſticos aſcendens pontificatum occupare auderet, ſub anathematis pœna. Promulgatum eſt item, vt qui epiſcopatus dignitatem conſtantini tempore conſecuti fuerant, magiſtratuſe abdicantes ad priſtinos ordines reciderent. Quod ſi iſtorum vita & doctrina a populo probata fuiſſet placere, vt ad ſedem apoſtolicam venientes denuo conſecrarentur. Idem de preſbyteris & diaconis adiudicatum eſt. Vetitum tamen eſt, ne qui iſtorum maiores gradus attingerent, veritos credo, ne quid erroris aut ſecta aliqua inde oriretur, tanquam ex ſeminario quodam diſcordię ac ſeditionis. Conſtitutum eſt præterea: vt quæ Conſtantinus in re ſacra egiſſet

Conſtitutiones cōcilij lateraper Stephanū.

irrita haberent, præter baptiſmũ & chriſma. Po-
ſtremo vero abrogata ſynodo cõſtãtiniana, quæ
decretũ inter grcos æ fuerat, vt ſctõrũ ſimulacra
& ſtatuę e tẽplis abraderẽtur eijcerẽturve cõſtitu
tũ eſt vt eędem ſtatuę vbiq; reſtituerẽtur anathe
matiz ãtes execrabilẽ & perniţioſam illã ſynodũ,
qua dei immortalis cõditio peior q̃ hoĩm fieret.
Referre enim ſtatuas mortaliũ bene de rep. meri-
torũ licet, ne ingrati videamur, vtq; eorum facta
ęmulatiõe imitari cogamur, dei nõ licet: quę ſem
per ante oculos ſi fieri poſſet habere deberemus,
ſi eius merita erga humanũ genus: ſi naturę diui-
nę dignitatẽ inſpicimus. His vero ex ſentẽtia pe-
ractis decretũ eſt, vt ſequenti die ſupplicationes
haberentur, quibus & deo gratias agerent, & irã
ipſius ſi qua ex hoĩm peccatis cõcepta eſſet, placa
rent. Itum eſt autẽ a lateranenſi baſilica ad ſanctũ
Petrũ cum maxima oĩm religiõe nudis pedibus
& a pontifice & ab omnbus qui tum aderãt. Nũc
vero adeo refrixit pietas & religio non dico nu-
dis pedibus ſed caligati & coturnati vix ſupplica
re dignãtur. Non flẽt inter eundũ, vel dũ ſacrifi-
catur, vt illi ſancti patres, ſed ident & quidẽ im-
pudenter, de his etiã loquor, quos purpura inſi-
gniores facit, nõ hymnos canunt. id enim ſeruile
videtur: ſed iocos & fabulas ad riſum concitan-
dum inter ſe narrãt. Quid plura? quos quis dica
tior eſt & petulãtior, eo maiorẽ in tam corruptis
moribus laudẽ meretur. Seueros & graues viros
reformidat hic noſter clerus. Quid ita? quia in tã
ta licẽtia mallũt viuere, quã bene monẽti aut co-
gẽti obtẽperare, & ob eã rẽ xpiana religio quoti
die in peius labitur. Ad Stephanũ virum ſanctiſ-

Pontifex nudis pedibus graditur.

ſimū redeo, qui peractis ſupplicationibus: ſtatim quę in cōſilio acta erāt: & voce apocriſiarij & ſcripto promulgauit pœnāq; anathematis illis propoſuit, qui abrogare auderēt: quæ in ſctā ſynodo inſtituerāt. Verū non ita multo poſt: mortuo Sergio rauennatū archiepō, michael eiuſdē eccleſiæ Scriniarius ſedem occupat: nullis ſacris initiatus: adiuuāte Deſiderio rege & Mauritio Ariminēſiū duce, quos michael pecuniæ & largitiōe corruperat, pulſo leone archidiacone quē potiſſimū clerus expetebat. Auſi quinetiam miſſis ad Stephanū legatis cū pecunia ſubornare: vt eundem Michaelē in eccleſia cōfirmaret: qui nō modò dona reiecit, verumetiā edictum propoſuit, quo ille anathematis pœna notaretur, niſi ſedē relinqueret, quā cōtra ius faſq; occupauerat. Tam diu tamen vi Rauennatum eā obtinuit, quādiu aliquid habuit, & pphanū & ſacrū quod Deſiderio munerum cupiētiſſimo elargiretur. Verū cum pontifex eo legatos ſuos miſiſſet, cum oratoribus karoli regis ob eā rē in Italiā miſſis, admonuiſſentque quid maxime pōtifex expeteret, ſtatim eiecto Michaele, Leonē deligunt, quē pōtifex cōfirmauit. At vero cum ob hanc rē a Deſiderio clāculum vexaretur. Karolū rogat Deſideriū admoneat vt ab iniuria inferenda caueat. Fecit id karolus: & quidē perdiligēter, retinere tamē hominē in officio armis nō potuit: ꝙ ei mortuo fratre, qui ſecum paribus animis biēnio regnauerat: multa bella obire neceſſe fuit. Aquitanos enim quod bellū pater inchoauerat: in poteſtatem ſuā redegit, Vaſcones domuit in Aquitania poſitos. Deinde vero tranſmiſſis pyrenęis mōtibus fuſis

Deſiderio.

ac fugatis ſaracenis vſq; ad Betim flumen peruenit:quo nūc ī Hiſpania ſaraceni granatæ ſe cōtinent.Interim vero Stephanus paſtor ꝙ diligētiſſimus: & verus Petri ſucceſſor, ac xp̄i imitator. iiij.pontificatus ſui anno moritur,mēſe.v.die.vij. &.xx. ſepeliturq; in baſilica Petri: eius autem ex morte dies nouem ſedes tum vacat.

Adrianus I.

Iſtius pōtificis acta trāſlata fuere in c. nullis laicorū & in c. Adrianus. liij. diſt.cui in gloria tēporali & diuitiarū opulētijs ſimilis nō fuit.

ADrianus primus patria Romanus,patre Theodoro ſummæ nobilitatis viro:pontificatum iniēs nequaquā a maioribus ſuis degenerauit.Nā magnitudine animi cōſilio doctrina & ſanctitate vitæ:cum quouis optimo pōtifice comparari poteſt.Cuius amplitudinem Deſiderius longobardorum rex veritus ſtatim de pace ineunda & de amicitia mentionem per legatos fecit.Verū Adrianus cognita hominis perfidia pluſquam punica in aliud tempus pacem diſtulit.Interea vero

Bertæ inuidia ī Hildegradā.

mortuo Karolomano, Berta eius coniux Hildegradæ Karoli vxori ob amplitudinē mariti inuidēs Adoarij cuiuſdam cōſilio vſa cum filijs ad Deſiderium regē in Italiā cōfugit: qui eam perbenigne ſuſcepit,& ꝙ ſe tutiorē futurū ac ratione ab impetu gallorū exiſtimabat:& ꝙ Frācos propoſitis karolomani filijs facilius ſumpturos arma in karolum regem:ſiquid in ſe moueret arbitraretur,verum cum obtinere ab Adriano p̄cibus non poſſet,vt filios karolomani reges īungeret,

ad vim conuerſus in Rauennates mouens ditioni Romanæ obtemperantes, fauētiam & Comachum vi cepit. Præerat tum Rauennæ archieps̄ & tribuni tres qui primo quoqꝫ tēpore ab Adriano auxilium petiere. Pontifex autem primo quidem Deſiderium nūcijs & litteris adhortatus eſt, vt ſuis finibus ſe contineret: nec ditionem eccleſiæ inuaderet. Deinde vero vbi intellexit eū Vrbinum Senogalliam & eugubium cepiſſe: tum magis atqꝫ magis minari, cum paulopoſt affuturum deum vindicē violati fœderis diceret. Qui quidem in tantis minis nil aliud dicebat, q̄ pontifici in ſuas partes tranſeundū eſſe. Separare enim hominē ab amicitia Caroli omnino nitebatur, & ob hanc rem cum p̄cibus & pollicitationibus id obtinere nō poſſet: minabatur ſe vrbē breui obſeſſurum. Iam enim ſpoletū cum Aldagiſio Carlomani filio venerat: īde tamē ad vrbē puenturus (vt ip̄e dicebat) pacato agmīe voti gratia. Verum Adrianus redactis in vrbē reliquijs oīm baſilicarū quę extra vrbis mœnia habebanť tres ep̄os ad ad deſideriū miſit: qui ei ſub anathematis pœna minarenť: ne vllo mō fines romanos attigeret. Rex igiť veritus ne irā dei īcurreret ī Ciſalpinā ſtati redijt. Interea vero Carolus ab adriano de īiuria ſibi illata certior factus, Deſideriū p legatos admonet: ac fruſtra quidē: vt res iniuria ablatas pōtifici reſtitueret: aliter ſe breui cū exercitu affuturū: vt qđ ſpōte nollet, id vi facere cogeretur. Vtrīqꝫ igiť magni parātur exercitus, ſed Carolus mira celeritate vſus, pręmiſſa parte copiarū quæ ī trāſitu alpiū iouis montē occuparet, cū reliquo exercitu per mōtē Ciniſium ī Italiam

Deſideri⁹. Carolus.

deſcendit:fuſoq; ac fugato Deſidero obuiā facto omnia lōge ac late populātur & capit. Deſiderius autē deſperatis rebus tāto accepto incōmodo Papiam ſe recepit: vxore ac liberis Veronā miſſis. At Spoletini:Reatini:ac longobardi oēs, qui eas regiones incolebāt,audita Deſiderij calamitate Romā veniētes,ſe ac ſua omnia Romani pōtificis fidei cōmittunt. Adhibito iureiurando depoſito capillo & barba,quod apud eā gentē maximum veræ deditionis ſignum erat. Horū ſecuti exemplum Anconitani auximates Firmani pontifici ſe ac ſua libere dedunt. Lōgobardis autē ad ſuos redire nolentibus Vaticani ſedes ad incolēdum cōceſſa,quo poſtea ex tota Italia multi ſuæ gentis cōfluxere iſtorū exēplo ꝑmoti. At karolus relicto Bernardo patruele ſuo ī obſidiōe Ticinēſis vrbis,cum parte copiarum Veronā ꝓficiſcitur. Quę quidē ciuitas haud ita multo poſt inclināte in ꝑtes frācorum:Bertæ ac Karolimani filijs deditionē fecit. Aldegiſius vero Deſiderij filius inde abiēs ad imperatorē cōſtātinopolitanum cōfugit. Karolus autē acceptis ī deditionem omnibus ferme trāſpadanæ Italiæ vrbibus Romā petit.vna cum pōtifice reſurrectiōis feſtū celebraturus:Cui iā vrbi appropinquāti ad tria milia iudicū honoris grā occuriſſe Bibliothecarius ſcribit:iudices eos vocās:qui nequaquā ſordidis artibus impliciti eſſent. Expectabat hominē Adrianus cum clero ſuo ī gradibus ſcti Petri: quē quidem accedētē mira beniuolētia cōplexus eſt, nec retinere eum potuit:quo minus pedes ſuos exoſcularetur. Inde poſt datā acceptāq; ſalutē baſilicam ingreſſi:cum ad altare apoſtoli ſimul perue-

Mos Longobardorum.

Karoli in vrbē aduentus.

niſſent.iurauerũt mutuo Carolus:ac põtiſex Romani ac Frãci:& perpetuã ſe amicitiã ſeruaturos: & cões eorum hoſtes fore:qui alterã partẽ laceſſiſſent. Vrbẽ deinde ingreſſus:oẽs baſilicas pie admodum & religioſe inuiſit,ac muneribus quibuſdã ornauit.Nudius vero quartus poſteaquã Vrbem ingreſſus fuerat, quod dono pater Pipinus Gregorio tertio dederat, eadẽ ipſe amplioribus priuilegiȷ̃s confirmauit iureiurando interpoſito. Quæ quidẽ(vt Bibliothecarius refert)hæc ſunt: quicquid ĩ lyguria ab vrbe Luna iãpridem euerſa:vſq; ad alpes Italię fines ptinet,huic ditioni additur,& corſica ĩſula:& quicquid Lucã & Parmã interiacet. Additur & Forumiuliȷ̃ cũ hexarchatu Rauẽnatum:cumq; Beneuentano & ſpoletino ducatu.His autẽ rebus ita cõpoſitis:Carolus cum bona Adriani gratia ĩ trãſpadanã rediens ſexto menſe poſteaquã obſideri capta eſt, Papiã deditione occupat.In Deſideriũ autẽ clementia vſus hominem ſpoliatum regno,non etiã vita Lugdunum cum vxore & liberis exulatum mittit. Verſus deinde in Arachim Beneuentanum principẽ Deſideriȷ̃ generum,qui eius furores iuuerat hominem pacẽ petere breui coegit duob⁹ filiȷ̃s obſibibus datis. At vero dum iter in Ciſalpinam facit:ad Caſſinũ diuertens religionis cauſa: omnia monaſteriȷ̃ dona ab aliȷ̃s prĩcipibus diuo Benedicto data cõfirmauit. Atq; ita ſe datis in tota Italia rebus,ppoſitiſq; Ciſalpinæ firmiſſimis præſidiȷ̃s cum magna prędа & gloria in patriã reuertitur. Caroli fratris vxorẽ & liberos ſecũ ducens quos quidem ſemper in honore habuit. Paulum quoque lõgobardũ Aquileiẽſis patriarchatus dya-

Põtifex & Carol. fo dus ineũ

Arachis.

Cõfirmatio caſſin monaſteriȷ̃.

Pauli diaconi relegatio.

conum Deſiderio ob doctrinā & ingenium admodum carum ſecum ī galliā ducēs:libertate donauit in pcioq; aliquādiu habuit. Verum cū poſtea cōpeniſſet hominem Deſiderij libertatē quærere,eum in Diomedis inſulam relegauit, vnde poſt aliquot annos aufugiēs & ad Arachim perueniens:rogatu adelpergę Deſiderij filiæ & Arachis vxoris Eutropij hyſtoriæ duos libros addidit, a Iuliano prīcipe vſq; ad primi Iuſtiniani tēpora oīa pſcribēs. Mortuo deinde Arachi Caſſinenſe cœnobiū ingreſſus,reliquū vitæ ſctiſſimæ vſq; ad mortē ducēs:ſæpe ad Carolum regē litteras elegātes:& humanitatis plenas ſcripſit:ab eodēq; a quo fuerat ob litteraturā ſeruatus viciſſim

Regnū lōgobardorum. accepit.Lōgobardi itaq; quarto. &.cc. āno poſtquā in Italiā venerant regnū amiſere. anno dñi. Dcc.lxxvi. Carolus autē nulla interpoſita mora

Saxones. in ſaxones idololatras,qui ob eius ī Italiā diſceſſum rebellauerāt, mouet, eoſdēq; quibuſcum ad xxx.annos bella geſſerat,vīcit,& fidē xpī omnino ſuſcipere cogit. Cōuerſus deinde in Hiſpanos a noſtra quoq; fide alienos. Pampalunā & auguſtam vi captas militibus diripiēdas cōceſſit.Neq; Hiſpanis pacem & quietem daturus erat niſi ipſi quoq; integre fidem xpi recepiſſent. In Galliam vero tum quoq; rediens rebus ex ſentētia geſtis, dum Pyrenæos trāſit:in Vaſconum inſidias incidit quo in pręlio licet ſe acriter tutatus ſit. Anſelmum tamen & Egibardum ſummos in bello duces amiſit.Sunt qui eo quoq; prælio cecidiſſe ſcri

Rolādus. bant Rolādum Caroli ex ſorore nepotē:poſt editam ingentem hoſtium cędem & ſtragem.Perierit ne ſiti(vt aiunt)an vulnere haud ſatis conſtat.

Vaſcones vero tādem a Karolo ſuperati: defe‑ctionis ac perfidiæ meritas pœnas dedere. Mouet bellū in Frācos Taxillo Baiouariæ dux Deſide‑rij gener: ſollicitatis hunnis: quod quidem celeri‑tate ſua prius pene Karolus cōfecit q̄ꝫ inchoatum ſit, huic quoqꝫ pacē nō negauit: acceptis prius ob ſidibus. Dum hæc ī Gallia gererētur, Cōſtātinus in oriēte īperator elephantiæ morbo correptus: vnde fortaſſe nata eſt illa de lepra magni cōſtan tini vana opinio: ob ſimilitudinē nominis mori‑ens Leonē .iiij. īperatorē reliquit: qui adeo gēmis delectatus eſt: vt direpto ſacrario ſāctę Sophię co ronam magni pōderis ac p̄cij ſibi cōſtituerit: qua quidē ita frequēter vtebatur: vt aut ꝓpter pon‑dus: aut ob frigiditatē lapillorum ſubito morbo correptus ſit. Idē quoqꝫ accidiſſe noſtra ętate Pau lo .ij. putauerim, qui adeo his muliebribus delini‑mentis delectatus eſt, conquiſitis vndiqꝫ magno p̄cio gēmis: & exhauſto pene eccleſiæ Romanæ ærario vt quotiēſcunqꝫ in publicū ꝓdiret Cybe‑les quędā phrygia ac turrita: nō mitrata videre‑tur. Hinc ego ortam tum ſudore prępinguis cor‑poris: tum gemmarū pōdere apoplexiā illā puto qua correptus ſubito morbo interijt. Leone itaqꝫ mortuo, Hirene eius vxor & filius Cōſtātinus. vi imperiū accipiētes, cōcilio. ccc. & .l. ep̄orum ī Ni‑cena vrbe ſecūdo habito: inſtituere: vt qui ſacras imagines delendas dicerent: perpetuo anathema te notarentur. Quam quidem cōſtitutionē Con ſtantinus adoleſcens patris flagitia ſecutus quo‑rundā improborū ſuaſu: nō ita multo poſt & ab‑rogauit, & matri omnino adminiſtrationem im‑perij abſtullit. Repudiata deīde vxore Theodo‑

Taxillo.

Cōſtātin⁹ elephātiæ morbo corripit.

Pauli .ij. muliebre geſtamē.

ram eius ancillã corona imperij auguſtiorẽ reddirãm in ſuos cõplexus traduxit. Subornauit & duces ſuos:quos ĩ Italia habebat cõtra finitimos. Hos quidem vnico nuncio ſua auctoritate Carolus in officio cõtinuit,qui tum in Sclauos & hunnos, quos vngaros merito dicemus, copias mouerat: ꝙ horum incurſionibus circa Danubium vexarentur oĩa quibus certe perdomitis in Franconiã duxit maiorum ſuorum natale ſolum:vnde Franci nomen ſumpſere, qua quidem in prouincia haud magno negocio in poteſtatẽ ſuã redacta, biennio poſt Theophylacius & Stephanus epiſcopi inſignes Adriani nomine Synodũ Francorum Germanorũq; epiſcoporum habuere.in qua:& Synodus(quam ſeptimã Græci appellãt) & hęreſis Fœliciana de tollendis imaginibus abrogata eſt. Adrianus vero opera & auctoritate Caroli a terrore bellico ſecurus:ad exornandam vrbem:ſacraſq; baſilicas animum adicit.Nam & corpus beati Pauli laminis argẽteis incluſit:& altare Petri;pallio exornauit auro ĩtertexto.in quo depicta hyſtoria inerat quemadmodũ Angelus beatum Petrum e vinculis liberauerat. Reſtituit item & ſtrauit marmoribus Pauli apoſtoli atriũ iam antea vetuſtate collapſum. Inſtituit item:vt ſingulis diebus centum pauperes in atrio lateranenſi paſcerentur in quo etiã diſcumbentes pauperes picti cernebãtur. Reſtituit pręterea magna impenſa aquæductus quoſdã:& vetuſtate & hoſtium maleficio collapſos. Alphentinum potiſſimum ductũ iam antea ab Auguſto via claudia ex lacu alphentino duobus ac viginti millibus paſſuum in ſubiacẽtem tranſtyberinã regionem:

frãcivnde nomẽ ſũpſerunt.

magis ad vſum ortorū naumachiæ thermarūve quā ad potū, cū aqua illa inſalubris haberetur. Sabatinū vero ex lacu Sabatino nomen ducēs quē quidē lacū alio noīe angularem appellāt, a tribus angulis quos prę ſe fert via aurelia in vaticanum duxit, vt eo vterētur ſacerdotes beati Petri, tum ad vſum baſilicę, tum ad lauandos chriſti paupeׅres, qui in paſcate eleemoſinam accepturi lauabantur ad imitationē apoſtolicę doctrinę & religionis. Molēdi quoq; vſum ea aqua interdū præſtabat, e ianiculo in planū cadens. Sabatinum aūt lacū angularē etiā appellatum fuiſſe declarat emptio Polę rutilię: quę fundū hac ratione in ripa lacus Sabatini vel angularis emit. vt quicquid agri exhauſto lacu deſecaretur: id fundo Polæ adiudicaretur, quaquaverſum fundus tēderet. Reſtituit & Iuliā a. xij. lapide via latina in vrbē ductā quæ qdē (vt ait Frōtin⁹) repulę ex agro Tuſculano ductæriuū intercipit. Ita vero claudiā formā reparauit via ſublacēſi cōceptā ad. xxxviij. lapidē ex duobus fontibus ampliſſimis, vt eius aquę pars in baptiſterium ſaluatoris ad lateranum deriuaretur. Reſtituit etiā virginis formā ab octauo lapide via Collatina in vrbē introductā. Tecta quoq; multarū baſilicarū ob vetuſtatē ruinam minantia reſarſit. Dū vero his opibus detineret Adrianus, adeo in immenſum excreuit tyberis, vt & portam Flammineam a fundamētis euerterit: & pontem Antonii Pij, quem olim ſublicium vocarunt, inter Ianiculum & Auentinum & multa vrbis ędificia demolitus ſit, ſecum & arbores & ſegetes & vrbis ornamenta trahens. In tanta autē calamitate hac diligentia Adrianus vſus eſt: vt

Excreſcētia tyberis.

per vicos nauiculas mitteret, vnde cibaria ob execreſcentiam aquæ egredi domo nequeūtibus ſumminiſtraretur. Eos preterea qui tanta calamitate magis ac magis vexati fuerant, & verbis & muneribus conſolatus eſt. Turres & vrbis muros collapſos reſtituit: cētum auri libris in eo ſumptu expenſis. Quid plura? Nil prętermiſit in vita Adrianus, quod ad bonū principē: ad optimum pōtificē pertineret. Nā & religionē chriſtianā: & libertatē ciuium ſuorum: & vitā pauperum pupillorum, viduarum acerrime tutatus eſt. Moritur autem pōtificatus ſui anno. iiij. & .xx. menſe. x. die xvij. ſepeliturque magna cum laude in baſilica Petri. vij. kalen Ianuarij.

Leo III.

Leonis cōmēdatio

LEo. iiij. patria romanus, patre Azzupio: pontifex creatur, ac merito quidē. Ab ineunte enim ætate ita erat educatus & eruditus diſciplina eccleſiaſtica, vt dignus eſſet qui ceteris anteferretur. Fuit præterea vir caſtus: integer, pudicus: facundus. Doctorū virorū ita amator, vt eos vndequaq; ad ſe prę miijs alliceret, eorumq; cōſuetudine mirū in modum delectaretur. Pręterea vero ęgrotos viſere, eoſq; ad patientiā adhortari, eleemoſynas indigētibus prębere, deſperatos cōſolari, errantes in viā rectam deducere, prędicationibus, admonitionibus, quibus plurimum ob eloquentiā & doctrinā valebat ei peculiare fuit. Homo certe ita mitis ingenij, vt omnes diligeret, neminē odio haberet, tardus ad iram, ad miſerendū promptus: inſignis pietate: fortiſſimus rerum eccleſiaſticarum, honoriſq; diuini procurator & defenſor. Creatur ita-

que (vt dixi) pontifex vno omnium conſenſu in natalitijs Stephani prothomartyris: ſequentique die acclamātibus oībus præfauore in ſede Petri collocat. Iiſdē vero tēporibus Cōſtātini imperatoris mater Hirene filij flagitia nequaꝗ̄ ferens: im pellentibus quibuſdā ciuibus cōſtātinopolim reuertitur, ac cōſtātinū oculis priuatū in carcerem cōijcit vbi & merito tanꝗ̄ ſacrilegus minimeꝗ̄ pietatis. qppe qui matrē relegauerat vitā finiuit. Interim vero cū Karolus multis rebellātibus vndiꝗ̄ laceſſeret, Pipinū filiū in vngaros miſit quos quidē grauibus prælijs ſuperatos, tandē ad dedidionē compulit. Adelphonſus autem Aſturiæ & Galliæ rex: acceptis a Karolo auxiliaribus copijs, ſuperatiſꝗ̄ ſaracenis Vlyxibonā vi cepit, qui vero in præſidio barchinonæ erant Karolo audita Adelphonſi victoria ſe confeſtim dedūt. Superātur & Bauari, qui Foroiulianos vexabāt ab Henrico karoli præfecto. Interea vero Leo tertio. dū ſupplicationes a beato Gregorio inſtitutas Romæ agit cum populo & clero, Paſcalis primicerij & campuli preſbyteri fraudibus, apud ædem beati Syluestri captus ac pontificali amictu priuatus, multiſque verberibus adeo cæſus: vt oculis & lingua captus putaretur in monaſterio ſancti Heraſmi in vincula conijcitur, vnde poſtea albini cubicularij induſtria cuſtodes fallens, in vaticanum ſeſe proripuit: ibique tandiu latuit quoad Vinigiſius ſpoletinorum dux clanculum accerſitus, eum incolumen Spoletum perduxit, cohortibus militum in itinere ſtipatum, ne aliqua hoſtiū vi obrueretur. At ſeditioſi cum ſæuire in Leonem & albinum nō poſſent:

Hirene

Capit leo

eorum domos a fundamentiis diruũt.Idẽ quoq; (adeo audaces erãt & temerarŋ)ad Karolum qui tũ bellum contra Saxones gerebat, quoq; leonem profectum intellexerant,accuſandi hominis cauſa peruenere. Verũ Karolus reiecta in aliud tẽpus diſceptatione pontificẽ cũ egregio comitatu Romã mittit,ſe eo breui peruenturũ pollicitus cõponẽdarũ rerũ italicarũ gratia.Leoni vero ad pontẽ miluiũ honoris & gratulationis cã clerus ac poplus romanus obuiã factus,virum ſanctiſſimum in vrbẽ introducunt.Karolus autẽ non diu immoratus p̄ Magũtiacos in Belgis poſitos,Noricumq; montẽ in Forũiulŋ deſcẽdẽs. Taruiſinos graui ſupplicio affici.q̃ hẽricũ præfectũ occidiſſent. Creato vero in huius demortui locum altero,Rauennã primo, mox Romã expectatus proficiſcitur. vrbẽ ingredienti omnia certe, & merito quidem honoris genera adhibita ſunt.Octaua autem die poſteaq̃ vrbẽ ingreſſus fuerat,in baſilica Petri aſtãte populo & clero epiſcoporũ omniũ qui eo ex tota Italia & Francia cõuenerat, ſententias de vita & moribus pontificis rogat. Verum ab omnibus vna voce reſponſum eſt,ſedem apoſtolicã oĩm eccleſiarũ caput a nemine (laico præſertim) iudicari debere. Omiſſa autẽ ob tã graue reſponſum a Karolo quæſtione, Leo potifex qui id iudiciũ maxime expetebat ſuggeſtũ conſcendens,ac euangelia in manibus retinens, iureiurando affirmauit ſe omniũ rerũ, quę ſibi obŋcerẽtur ĩſontẽ eſſ.Fuit is dies idibus decẽbris ſalutis ãno Dccc.Dum hæc autem Romæ agerentur, Pipinus mandato patris Beneuẽtanos duce Grimoaldo finitimos ſuos vexantes aggreſſus magnis

Sedes apoſtolica caput eſt oĩum eccleſiarum.

Pipinus.

cladibus ita perdomuit vt ægre ſe mœnibus tue-
rentur, cui bello Vinigiſiũ ſpoletinũ ducẽ præfi-
ciens ad patrem reuertitur imperij coronã breui
ſumpturum. Nã pontifex Karolo optime dei me
rito aliquã gratiã relaturus, cum videret impera
tores cõſtantinopolitanos ægre id nomen tueri:
ac ob eã rem Vrbem & Italiã ipſam magnas cala
mitates paſſam, in baſilica Petri poſt ſolemnia ſa- Coronatꝰ
cra, populi romani ſcito ac precibus ipſum Karo Karolus.
lum magna voce imperatorẽ decernit: ac diade-
mate donat ter acclamãte populo romano: Karo
lo Auguſto a deo coronato magno & pacifico
imperatori vita & victoria. Põtifex itẽ hominem
inunxit vna cum Pipino filio, quẽ Italiæ regẽ ſolẽ
ni decreto pronũtiauit. Accepta itaqꝫ imperij po-
teſtate Karolus, cãpulum & paſcalẽ coniurationis
reos capite plectẽdos cenſet. At põtifex omni ex
parte clemens a karolo rege tñ obtinuit: vt his vi
ta cõdonaretur, in Franciãqꝫ tantũmodo relega-
rentur. Poſt hoc vero fuere qui karolo ſuaderent,
vt oẽs longobardos Italia expelleret. Verũ cum
id nequaqꝫ tutũ videretur: ꝙ multis italiæ popu-
lis ſanguine & aff.nitate coniũcti eſſent, cẽſuere ſi-
mul karolus & Leo lõgobardorũ nomẽ ibi tãtũ-
modo remaneret: vbi ea gẽs præcipue ſedem ha-
buiſſet. pipinus aũt cũ in ſamniũ redijſſet, fruſtrã-
que per aliquot menſes Beneuentum oppugnaſ-
ſet, Theate ſe conferẽs oppidũ vi captum incen-
dit ac diripit. Inde Ortonam & Luceriam mouẽs
eas ciuitates timore perculſas in deditionem ſta-
tim accipit, ac Grimoaldum Beneuentanum du-
cem Luceriæ capit, qui non ita multo poſt dolo-
re animi perijt. Interea vero conſtantinopolitana

imperatrix, miſſis in italiã legatis cũ karolo pacẽ & fœdus inijt imperiumq; his terminis diuiſit, vt Hirene ea italię parte potiretur, quę ad dextram Neapoli incipiens: ac ſiniſtram ſi ponto (quę vrbs nunc Manfredonia dicitur) infero ſuperoq; mari clauditur vna cũ ſicilia. Reliqua vero italiæ pars Carolo ipſi ex fœdere obtigit: ea tamẽ loca ſemper excipio quę ditionis eccleſiaſticæ habebãtur. At Nicephorus patritius ęgre ferens Hirenę mulieris imperiũ, cũ eam dolo captã leſbũ in exiliũ miſiſſet, Fœdus iã antea initũ p legatos karolo renouat, qui tũ Saxones totiens deficiẽtes migrare in Franciã cum vxoribus & liberis cõpulit, eos in itinere cũ legionibus ſubſequẽs, ne quid maleficij inter eũdũ cõmitterẽt. At Leo cũ ſeditionibus ſemp vexaret, ab vrbe diſcedẽs, Mantuã pficiſcitur ad viſendũ chriſti ſanguinẽ, qui tũ miraculis magno i precio erat, Is aũt a Mãtuanis p benigne ſuſceptus, approbato chriſti ſanguine ob frequẽtia miracula ad Carolũ proficiſcit, vt hoĩem veritatis cognoſcendæ cupidũ eius rei certiorẽ faceret, ſimulque etiã vt de cõponẽdis rebus italicis, inuicẽ colloquerentur. Rediens deinde in italiam adiuuante Pipino rege mãdato patris de cõiuratis quibuſdã & ſeditioſis non ſine clementia ſuppliciũ ſumpſit. Carolus autẽ iam ſenio grauis, cum intellexiſſet Pipinum quẽ (vt diximus) italiæ regẽ præfecerat Mediolani mortuũ eſſe: Lodouicum filium minorem natu Aquitaniæ regẽ & imperij ſucceſſorẽ, Bernardum vero nepotem italiæ regem declarat: eiq; mandat, vt Lodouico rebus in omnibus obtemperet. Fines imperij hos eſſe voluit in Gallia: rhenum ac ligerim qui in

Diuiſio imperij, Nicephorus.

celtis oriens eos a Biturigibus diuidit. In Germania vero Danubium & Sauum fluuios, his autẽ prouincijs Aquitaniam: Vaſconiã: magnã partem Hiſpaniç: Ciſalpinã Galliam, Saxoniã, vtrãque Panoniam, Iſtriam, Liburnos addidit, maritima vero Dalmatię imperio conſtanrinopolitano, ſubiecta erant. Rebus autem ita compoſitis, dum Aquiſgrani eſſet valitudinis cauſa propter aquas calidas, quæ ibi ſcaturiunt febre ac dolore laterum moritur, ętatis ſuç anno.ij.& .lxx.v.Cal: Februarij, ſalutis vero anno. Dccc.ac.xv. Eius autem corpus nullo non genere honoris adhibito in templo beatæ virginis, quod ipſe magnis ſumptibus Aquiſgrani extruxerat ſepelitur hoc addito epigrammate: Magni Caroli regis chriſtianiſſimi, Romanorumque imperatoris corpus hoc ſepulchro conditum iacet. Fuit autem Carolus, ſi eius res geſtas, tum domi, tum foris inſpicis, tantæ amplitudinis & integritatis imperator, vt poſtea neminem ſuperiorem, nedum parem habuerit. Adeo autem cum ei per ocium liceret, ſtudijs literarum delectatus eſt, vt primus ſuadente tamen Albino gymnaſium Pariſienſe inſtituerit. Tres autem menſas argenteas habuit, quarum vnam (in qua vrbs conſtantinopolitana inſculpta erat) baſilicæ beati Petri, aliam (vbi imago vrbis Romæ cernebatur) eccleſiæ Rauennati dono dedit. Tertiam filijs reliquit: vbi inerat orbis terrarũ deſcriptio. Sunt item qui ſcribãt hãc aureã fuiſſe. At vero Leo pontifex reſtituto ſancti Pauli tecto, quod terremotu conciderat, ædificatoq; a fundamẽtis apud ſanctũ Petrũ ampliſſimo hoſpitali, qđ grçci Xenodochion vo

Mors Caroli.

Epithaphium.

Gymnaſiũ pariſienſe.

cant,nec non inſtitutis trium dierũ ſupplicationibus ante diẽ Aſcenſionis: quibus prima die ab eccleſia dei genitricis ad præſepe, ad baſilicã conſtantinianã.ſecũda ab eccleſia beatæ Sabinę martyris,ad ſanctũ Paulũ.tertia a ſancta cruce in hieruſalem ad Laurentiũ extra muros ibatur,moritur primo ac.xx.pontificatus ſui anno,quo etiam Cometes apparuit (vt nonnulli putãt tantę calamitatis indicium. ſepelitur autem in baſilica Petri pridie idus Iunij. Eius in morte ſedes tum vacat diebus.x.

Stephanus IIII.

STephanus. iiij.patria romanus, patre Iulio pontificatus ſui menſe tertio ad Lodouicũ imperatorẽ in Gallias proficiſcitur:quã ob rẽ autẽ id fecerit haud ſatis cõſtat.Sunt tamẽ qui coniectant, id ab eo factũ ad vitandã ſeditionẽ & reliquias Campulianę coniurationis,quę iam inualeſcebat,mortuo Leone.In aurelianis tunc erat

Lodouicus imperator.

Lodouicus imperator cognomento Pius:qui vbi intellexit pontificem aduentare, ſtatim ei honoratiſſimũ quęq; obuiã miſit:maxime vero Theodulphũ Aurelianorũ epiſcopũ,cum clero & magna populi parte.Ipſe vero ad primũ lapidẽ prodiens:cũ hominẽ vidiſſet ex equo deſcẽdit:atque eũ data acceptaq; ſalute:cũ maxima veneratione in vrbẽ introduxit,pręcedẽte clero ac ſępe carmẽ repetẽte, Te deũ laudamus. Erat enim Stephanus ex nobili genere ortus tãtę doctrinæ & integritatis: vt facile apud omnes ſanctitatis nomẽ nãciſceretur, quippe qui ſub duobus ſanctiſſimuis viris Adriano & Leõe educatus,rationẽ bene ac beate

viuendi didicerat. In vrbẽ introductus ſubſtentante eum imperatore propter impetum multitudinis ſtudio videndi concurrẽtis: in regiam diuertit, vbi & ſæpe cum imperatore de cõponendis Italiæ rebus collocutus eſt: & ita ſe mutuo cõuiuijs excepere: vt raro alter ſine altero cõuiuaretur. Retinuiſſet hominem apud ſe diutius imperator: niſi tũ grauibus ĩplicitus bellis ſeſe obijcere hoſti neceſſe fuiſſet: nam & Vaſcones ab imperio defecerant quos breui in poteſtatem ſuam redegit. Britones res nouas molientes armis ĩ officio cõtinuit, & cõuentu aquiſgrani habito legatis ſaracenorum Cæſareã auguſtam incolentium pacem cõceſſit. Abiturus itaq; Stephanus ad imitationem ſaluatoris noſtri: qui etiã inimicis pepercit: a Lodouico impetrauit, vt exulibus omnibus & captiuis, quos ſceleris cõuinctos ĩ Leonem admiſſi Carolus mulctauerat redire ad vrbem Romam liceret. Secum quoq; detulit crucem magni põderis magnęq; eſtimationis: quam Lodouicus ſua impenſa beato Petro dicauerat. At vero ſanctiſſimus põtifex ad Vrbẽ rediens, ſeptimo pontificatus ſui menſe vita functus, in baſilica Petri ſepelitur Sedes autẽ eius morte dies. xi. tũ vacat.

Paſchalis. I.

PAſchalis patria Romanus, patre Bonoſo, nulla interpoſita imperatoris auctoritate pontifex creatur, hanc ob rem vbi vbi põtificatum inijt ſtatim legatos ad Lodouicum miſit, qui eius rei culpam omnem in clerum & populum reijcerent, quod ab his vi coactus eſſet põtificium munus obire. Accepta hac ſatiſfactione Lodouicus: reſpõdit populo & clero

maiorum inſtituta & pacta ſeruāda eſſe cauerēt: ne deinceps maieſtatem lęderent ī cōuentu autē apud Aquiſgranum habito Lothariū filium maiorē natu īperij ſocium ſibi diligēs: Pipinum.ij. a Lothario: Aquitaniæ: Lodouicū.iij. Bauariæ reges appellauit. At vero cū Bernardus Italiæ rex inſtigātibus quibuſdā epīs & ſeditioſis ciuib⁹ ab imperio defeciſſet: coegiſſetq; ciuitates quaſdā & populos ī ſua verba iurare: Lodouicum ī ſe cōcitauit: qui prędectos quoſdā copiarū cum ſatis valida manu ī Italiā miſit. Horū vero īpetus retardare conatus Bernardus ī alpibus ſuperať. Seditionis auctores capti ſtātī necātur. Ipē vero Bernardus quāuis ſupplex veniā peteret. Aquiſgrani ſupplicio capitali afficiť. Epī autē tāti mali auctores: ſynodali decreto ī monaſteria quędā relegātur. Sedato itaq; italico tumultu veriuſq; bello ī Saxōes qui ab īperio defecerāt copias mouet: eorumq; tyrānum viromarchiū regnū affectātē: & ſecū cōgredi auſum ſuperat atq; īterficit. Deīceps vero Lothariū filium regē Italiæ declaratū ad pōtificē miſit: a quo ī baſilica Petri iungitur: & Auguſtus appellať. Interea vero tumultuāte italia: & ad rēs nouas ſpectātē: cum Lotharius tantis motibus nequaq; ſe parē cerneret maiores exercitus paraturus ad patrē ſe cōtulit: hāc ob rē Theodorus primicerius & Leo nomenclator Romæ in lateranēſi palatio p ſeditionem cōfoſſis oculis necātur. Fuere qui t irum crimē ī Paſchalē reijcerent: qui quidē in Synodo.xxx. epōrum habita & cōiecturis: & rationibus: & iuramēto a tāto ſe crimine liberauit. Accepit hanc ſatiſfactionē Lodouicus: & vt bibliothecarius ait, cum Paſchali re-

ſcribere:ne deinceps ſeditio ex re icerta oriretur: ciuitates hetruriæ imperio ſubiectas literis declarauit. Aretium, Volaterras:Cluſium:Florentiã a patre Karolo reſtitutam & auctã,Pictorium Lucam,Piſas,Peruſiam:& Vrbem veterem: cæterã vero eccleſiæ Romanę aſcribebat. Addidit & Tudertũ in vmbria,& vltra Apẽninum Flammineam,ac Rauennæ vrbis hexarchatum. Idem quoq; Bibliothecarius ſcribit, Lodouicum liberam eligẽdorum epiſcoporum poteſtatẽ paſchali dediſſe,cum antea ea quoq; i re imperatores cõſulerentur,quã poteſtatem ab Adriano põtifice Karolo cõceſſam idẽ auctor refert. Paſchalis itaque quẽ Stephanus ob eius virtutẽ & doctrinam dum viueret monaſterio beati Stephani martyris in Vaticano præfecerat, pontificatum iniens, & corpora ſanctorum minus religioſe iacentia in vrbem cum maxima veneratione introducta honeſtiore loco recõdidit.Et captiuos perſoluto creditoribus p̃cio e viculis liberauit.Idẽ quoq; Praxedis beatiſſimæ xp̃i martyris tẽplũ a fundamẽtis extruxit,nõ lõge a veteri,quod iam ob vetuſtatẽ & incuriã ſacerdotũ ruinã minabatur: quo quidem in tẽplo a ſe dedicato & perſępe celebrauit:& multorum corpora ſctõrum collocauit: iã antea in cœmiterijs paſſim & ſine veneratione iacentia.Extat & in eadẽ baſilica, Oratorium beatę Agneti dedicatũ,quod ipſe pluribus ornamẽtis auguſtius reddidit.Idem quoq; beatę Ceciliæ tẽplum extruxit,quod carmẽ in apſide notatum nũc etiã idicat,eo quoq; loci & ipſius virginis & eius ſpõſi Valeriani, Tiburtij, Maximi martyrũ, Vrbani: Lucij pontificum corpora collocauit,

Ciuitates hetruriæ quæ iperio ſubdũtur.

Libera eligẽdorum epiſcoporũ paſchali dat poteſtas.

Tẽplũ praxedis extruxit.

Ceciliæ tẽplum.

multis additis muneribus & ornamentis ex auro argento & quouis genere marmorum. Reſtituit præterea beatæ genitricis templum ad præſepe vetuſtate quaſſum eiuſq; abſida ī meliorem formam redegit. Qui nō ita multo poſt nullo religionis, pietatis, humanitatis, benignitatis exemplo prætermiſſo, ſeptimo pontificatus ſui anno: menſe tertio, die. xvij. moritur, ſepeliturq; in baſilica Petri. Vacat tum ſedes dies. iiij.

Eugenius II.

Ortum fuit huius tempore octauum ſciſma propter ſyſinium tamen Eugenius tandem diuinitas obtinere meruit.

EVgenius. ij. patria Romanus patre Bomundo: tantæ religionis, ſanctitatis, doctrinæ humanitatis & eloquentiæ fuit, vt omnium cōſenſu pōtifex crearetur, eo maxime tempore quo Lotharius in Italiā veniens magiſtratum delegit, qui popu. Ro. ius diceret. Romani enim imperante Karolo ac filijs libertate aliqua poſt lōgam & grauem ſeruitutem vſi ſunt. Interim vero Lodouicus, cum. xl. diebꝰ ferro ac flāma Britanniam vaſtaſſet, acceptis obſidibus Rhotomagum petit vbi Michaelis cōſtantinopolitani īperatoris oratores audit, eum conſulentes: quid de ſacris imaginibus faciēdum cenſeret: abolendæ ne: an reſtituendæ viderentur. Hos autem ad pontificem reiecit, cuius maxime intererat ea de re decernere. Bulgaros deinde Pannonias inuadentes primo quidē repulit: verum cum Haido aquitaniæ præfectus rebellaſſet, Abderamāni ſaracenorum regis auxilijs fretus: omittere tantum bellū neceſſe fuit: hanc ob rem

Lothariꝰ.

Bulgari per medias Pannonias ĩ dalmatiam ĩſe-
ſto agmine penetrarunt.Sed antequã Lodouicus
in Haidonem mouiſſet,magnam Hiſpanię ptem
deficientibus populis iã occupauerat dimiſſa cir
cumquaq; claſſe quæ maritimas ciuitates vexa-
ret.Solus autem Bernardus barchinonẽſium co-
mes terra mariq; vexatus,ĩ imperatoris fide per-
manſit. At Eugenius dignitate corporis & præ-
ſtantia animi inſignis:ſpretis rebus õnibus huma
nis:vel potius fortunæ bonis, ad munificentiã &
liberalitatem verſus:adeo rem frumentariam cu
rauit, vt nullibi vilius q̃ Romæ annona vende-
retur. Pręterea vero pauperum. pupillorum,vi
duarũ cauſas & vitam ita tutatus eſt vt ab omni-
bus merito pauperum pater diceretur. Hoc autẽ
genere viuendi, & ante põtificatum vſus eſt, &
dum beatæ Sabinæ in Auentino preſbyter eſſet,
quam põtifex in meliorem poſtea cultum reſti-
tuit,& dum baſilicę lateranenſis archip̃ſbyter eſ
ſet,quo ex loco deinceps tãtę integritatis & mo-
deſtiæ fuit:ad põtificatum oĩm ſuffragijs tradu-
ctus eſt:Huius præterea opera & precibus capti-
ui oẽs & exules ex Gallia tandem ad vrbem re-
diere, quos bonis paternis & fortunis omnibus
ſpoliatos ſuis facultatibus ſubſtentauit & in vita
retinuit.Per eum quoq; non ſtetit: quo minus Si- Sico dux
co dux Beneuentanus Neapolitanos obſidione bñuẽtan⁹
ſolueret:quos tũ vehementer p̃mebat, vnde btĩ
Ianuarij corpus Beneuentum trãſtulit: & in ma-
iori baſilica, cum Deſiderio & Feſto honorifice
collocauit.Siconẽ nãq; mouere in ſaracenos pon-
tifex adhortabatur:qui Pãhormum in ſicilia iam
ceperant.Cum his itaq; artibus in põtificatu an-

nis.iij. vixiſſet. moritur pontifex optimus colla chrymantibus omnibus:& ſuam vicem potiuſq; mortem ſanctiſſimi viri dolentibus cum mors ei ad fœlicitatem via optatiſſima eſſet. ſepelitur autem in baſilica Petri apoſtolorum principis.

Valentinus I.

VAlẽtinus patria Romanus, patre Leontio tãtæ virtutis & ſctitatis fuit, vt nõdum pſbyter: ſed diaconus ſummum põtificatus gradum meruerit: nec mirũ: quippe cum apud Paſchalẽ & eugenium viros ſctiſſimos: & doctrinã & rationẽ bñ ac ſctẽ viuẽdi a teneris annis vſq; ad maturã ætatẽ didicerit. Nõ ludis, nõ iocis, aut voluptatibus intentus: vt pleriq; oẽs adoleſcẽtes facere cõſueuerunt ſed doctrinã & btẽ viuẽdi normã ex lectione veterum & exẽplo ſanctorum pontificum ſumens. fuit pptereã ĩ homine tãta ĩgenij dexteritas, tãta eloquẽtia: vt facile quod vellet ſuaderet & diſſuaderet: nil niſi ſanum: & quod doctrinam ſaperet ac modeſtiã pponens. Poſtremo autẽ pietate, clementia, liberalitate: tum ĩ vita priuata: tum in põtificatu nulli maiorũ ſecũdus eſt hĩtus. Has ob res. oĩm cõſenſu põtifex creatus: meritis hominũ q tum erãt id fortaſſe exigẽtibus, quadrageſimo põtificatus ſui die morit: ac ĩ baſilica Petri ſepelitur, cõquerẽtibus oĩbus eum hominẽ ſibi morte ſublatũ eſſe, quo ſtãte labefactari Romana libertas & xpiana religio vix poterat. Vacãte aũt ſede Sicardus dux beneuẽtanus: qui patre mortuo tyrãnicam vitam ducebat: Deuſdedit montiſcaſini abbatem, a quo pecunias expetebat: in carcerem

valẽtinus diaconus papa creatur.

Sicardus Deuſdedit carceri mancipat.

coniecit,quo in loco non ſine opinione ſanctitatis mortuus eſt.

Gregorius IIII.

GRegorius.iiij.patria Romanus: pr̄e Ioanne: tituli ſc̄ti Marci preſbyter eo tēpore pōtificatū iniꝫt,quo & ſaraceni Aſiā occupātes,ad ſc̄tā Paleſtinæ loca chriſtianis aditum intercluſere:& Mauri in ſiciliā claſſe delati ipſius inſulę magnam partē vaſtauerunt:occupato (vt dixi)Panhormo, necprohibere Veneti potuere quominus id facerent eo claſſe rogatu Michaelis imperatoris conſtantinopolitani contendentes. Maior enim erat Maurorū claſſis:maiores etiā nauales copiæ.Creſcebat tū res Veneta:quæ originem a venetis oībus habuerat, eo maxime tempore quo hunni Attila rege Aquileiā:cōcordiā, Altinum,aliaſq; Venetięq; ꝓuincię vrbes ceperunt ac diruerūt,a ſæuitię barbarorū ſolis æſtuarijs & paludibus ſeipſos tuentes. Dux Venetorū Iuſtinianus patricius tum erat,Cuius nomē ideo cōmemorare libuit, ꝙ ſuis tēporibus corpus ſc̄ti Marci Alexādria a mercatoribus Venetis in patriā delatum eſt,vbi nūc in maxima veneratione habetur extructo egregio tēplo in celebriore vrbis loco,multiſq; donarijs ī ipō ſacello recōditis.Hinc primū Veneti Marci imaginē vrbis patroni ī vexillis retulere.At vero Gregorius,cū intelligeret a Venetis barbaros pelli ex īſula nō poſſe,legatos ad Lodouicū & Lotharium miſit, q̄ eos rogarēt,vt primo quoq; tēpore Siculis auxiliū ferrēt.Tergiuerſabanī ij cū dicerēt id bellū ad Michaelē impatorē cōſtātinopolitanū pertinere, ſe tn̄ paratos eſſe cōmuni impēſa cōibuſq; copijs

Mauri & ſaraceni xp̄ianos adoriātur

Corpus ſc̄ti Marci Venetias defertur.

rem ipſam gerere. Interea vero cum legati ea de re vltro citroq; mitterentur: Bonifacius Corſicæ comes cum fratre Bertario & auxilijs quorundã populorum hetruriæ claſſe in Aphricã delati, inter Vticam & Carthaginẽ quater cum hoſtibus cõgreſſus, tantam hominum ſtragem edidit: vt coacti ſint Mauri: vt olim a Scipione vexati ſuos ex Sicilia reuocare: qui patriæ laboranti auxiliũ ferrent. Hac igitur ratiõe Sicilia a barbarorũ manibus liberata eſt. Redijt itaq; ex Aphrica ĩ Corſicam Bonifacius cum claſſe victrice ĩgenti præda onuſta. Sũt qui ſcribãt dum omnia vbiq; ĩ Italia pacata eſſent: Lotharium ægre ferentẽ: q Lodouicus karolum natu minimum. cui poſtea caluo cognomentum fuit, rebus in oĩbus ſibi præferret: patri vincula indidiſſe nec ita multo poſt eũ liberum dimiſiſſe: eaq; opportunitate barbaros illectos ex Aphrica cum ingenti claſſe in Italiam delatos centumcellis applicuiſſe, vrbemque quæ nunc ciuitas vetus appellatur (vt quidam volũt) deleſſe. Atq; inde Romam mouẽtes, vrbẽ ipſam cepiſſe, quod quidem vero diſſonum eſt. De centumcellis nõ negauerim Barbaros vero vrbem oppugnare adhortos cõſtat, ſed Guidone Ciſalpinæ Marchione eam acriter defendente, incenſis ſuburbijs ac baſilicis Petri & Pauli via latina ĩ ſaltum Caſſinatem mouentes, vbi ſancti Germani oppidum & monaſterium bti Bñdicti in monte poſitũ euertiſſent, iuxta Lyrim fluuium ad mare deſcendentes claſſe ab Hoſtia eo auecta, Tarentum & Siciliam inuaſere, atq; (vt dixi) Bonifacij virtute in patriã a ciuibus bello oppreſſis reuocati ſunt. Crediderĩ ego tũ Bartholomei apoſtoli

Bonifaci⁹ Mauros vincit.

Karolus caluus.

S. Bartholomei corpus beneuẽtũ trãſfertur.

pu
brnd
puuq

corpus ex lipari ſicilię Beneuentũ tranſlatũ fuiſſe a Sicardo Beneuẽtanorũ principe, qui tãto bello interfuit, ne ſanctiſſimi appl'i corp⁹ in hoſtiũ xp̄iani noĩs manus deueniret. Ad Gregoriũ redeo: q̄ tãtę modeſtię fuit: vt electus a clero populoq̄ ro. nõ prius põtificiũ munus obire voluit, q̄ a legatis Lodouici imperatoris ob eã cãm Romã miſſis, q̄ diligenter tantã electionẽ diſcuſſerant, confirmatus eſt. Fecerat id Lodouicus nõ ſuperbia motus, ſed ne iura ĩperij amitteret: quippe qui natura clemens & humaniſſimus ſit habitus q̄q̄ iura eccleſię & dignitatẽ ſemp̃ tutatus ſit. inſtituit enim nẽ xp̄i ſerui vlli ſeruituti humanę ſubiecti eſſent: & vt vnaqueq̄ eccleſia ſuos ꝓuẽtus haberet: vnde ſacerdotes viuerent, ne ob inopiã rerũ cultũ diuinũ deſererent: neue ob neceſſitatẽ queſtui ſeſe dederẽt. Idẽ pręterea. Dccc.ac.xxx. dñicæ ĩcarnatiõnis anno ſynodũ multorũ ep̄orũ habuit, excogitatã ad honorẽ dei & vtilitatẽ eccleſiaſticę dignitatis, qua quidem cõſtitutũ eſt, ne ep̄s & clerici cuiuſuis gradus præcioſas & exquiſitas veſtes: vtpote ſericas & coccinei coloris aut bracteatas ferrent, neue in digitis gẽmas, niſi dũ pręſules ſacrificant: in cingulis & calceis crepidis aurũ & argentũ ferrent, quæ certe procul oĩ religione ſunt, & magnę incõtinentię ac vanitatis ſigna maniſeſtiſſima. Vtinã noſtris tẽporibus Lodouice viueres. Indiget nunc eccleſia tuis ſanctiſſimis inſtitutis tua cenſura. adeo in omnem luxum & libidinem ſeſe effundit eccleſiaſticus ordo coccinatos & trabeatos nunc inſpiceres: nõ homines: q̄d leue fortaſſe videretur. ſed equos & iumenta, præcedente dum incedũt magno adoleſcentũ & altero

Lodouic⁹ ĩperator xp̄ianiſſimus.

Synod⁹ ſaluberrima.

preſbyterorum agmine ſubſequente, nõ in aſinis vt xp̄s noſtri dogmatis auctor, & bñ viuẽdi vnicũ in terris exemplar: ſed in equis pręferocibus & phaleratis ac ſi ex hoſte deuicto triumphum ducerent. De argẽteis vaſis & egregia eorũ ſuppellectile. deq; cibarijs nõ attinet dicere cum & ſiculę dapes & Attalica ornamẽta, & vaſa corinthia. ſi hęc inſpicias, nullius p̄cij dici poſſint. Quid vero ex hac intẽperantia naſcatur dicere prætermittã, ne os (vt ipſi aiũt) in cœlum ponã. Ad Lodouicum redeo, qui his artibus & humanis & diuinis rebus cõſulẽs, imperij ſui ãno. xxxvi. moritur, ſepeliturq; Meritis in baſilica beati Arnulphi. Hũc autẽ non multo poſt ſecutus eſt Gregorius pontifex, nobilitate inſignis ſanctitate clarus, doctrina & eloquentia pręcipuus, diligentia ac ſolicitudine, tum in rebus diuinis, tũ in humanis admiratione dignus. Nam & populi ſui commoda mirum in modũ curauit: diuites in officio continẽdo, pauperes, pãſcendo, deſperatos ſolando, errantes ſanis admonitionibus in viam rectã deducẽdo: ecclesias quoq; multas vetuſtate collapſas reſtituit. Electos in ſortem domini doctrina & exẽplo quoad vixit in officio cõtinuit. Tranſtulit idẽ ſanctiſſimus põtifex, Beati Gregorij corpus atque eo loci collocauit, vbi nunc iacet magnis adhibitis ornamentis. quo in loco multi temporibus illis religionis aut voti cauſa excubare conſuerant. Ferũt & ab eodẽ corpora Sebaſtiani & Tyburtij a cœmiterijs: in quibus ante iacebant ad baſilicã Petri tranſlata fuiſſe. Sunt qui ſcribant rogatu Lodouici Gregorium ſanctorum omnium celebritatem Kalẽdis nouẽbris inſtituiſſe, eamq; rem magno

Mors Lodouici.

Cõmendatio Gregorij.

pere a Rabano monacho theologo inſigni carminibus & proſa laudatam fuiſſe. In his em̄ duobus dicendi generibus vir doctus: vt illa maxime tēpeſtate ſatis valebat. Cōmentatus eſt idem Rabanus, & librū paralipomenon, & Machabæos. Habuit etiam ſermones ſatis elegantes ad populum ſed is potiſſimum laudatur, quem habuit in celebritate omnium ſanctorum. Moritur autē Gregorius pontificatus ſui anno.xvi. ſepeliturque in baſilica Petri: ac ſedes eius in morte diebus quindecim vacat.

Feſtū oīm ſctōrum a greg. kal. noueb. iſtituitur.

Sergius II.

SErgius ſecūdus patria romanus, patre Sergio e regione quarta: eo tēpore pontificatū iniīt, quo Michael imperator cōſtantinopolitanus moritur. Sunt qui Sergium primo quidē os porci appellatū fuiſſe dicant & ob turpitudinē cognomenti Sergij nomen ſumpſiſſe, eamque cōſuetudinē ad noſtros manaſſe, vt qui pontifices crearentur, ſuo omiſſo maiorū nomina ſibi inderent, licet ab omnibus non ſit obſeruatum. Vtcumque eſt, conſtat Sergium ex illuſtri familia ortū nequaquā a maioribus ſuis degeneraſſe adiuuantibus eius prẹclarū ingenium Leone tertio. Stephano.iiij.Eugenio.ij.& Gregorio.iiij.ſub quorū moribus & doctrina ita vixit. vt ſolus mortuo Gregorio dignus haberetur qui pōtificiū munus obiret. Exarſerat tū inter Lodouici filios tm̄ odij propter īperij diuiſionē. vt in Altiſiodorēſi agro apud Frontanicū acerrime a Lodouico & Karolo contra Lothariū fratrē dimicatū ſit, quo quidē multi vtrinq; cecidere. Lotharius em̄ tandē victus

cōſuetudo īmutandi nomen pontificū.

Aquiſgranū confugit, atq; inde quoq; deturbatus inſtātibus hoſtibus, Viennā cū cōiuge & liberis ſe cōtulit. Inſecuti & eo cum exercitu fratres, ad quos q̄d ē placādos non ſolū multi regni ipſius proceres, ſed ex italia quidā iuſſu Sergij profecti ſunt, inter quos Georgius archieps Rauēnas primus eſt habitus qui cum ſecūdo prælio apud Lothariū cōponēdę rei cauſa eſſet, ac fortuna ad Lodouicum & Karolū inclinaſſet, totū comitatū in prælio amittens, eo enim cū tricentis equitibus venerat, vix ſolus e tanta ſtrage fuga prolapſus eſt. At vero ij cōem totius regni calamitatē & interitū miſerati, fœdera pacis in hūc modū ineūt, vt pars illa occidentalis regni: quę a Britanico ocea-

Diuiſio regni

no vſq; ad Moſam flumen pertinet, karolo obtēperaret, in eaq; etiā frācorū nomē maneret, Vtq; Lodouico Germania cōtigeret vſq; ad rheni fluēta & tranſrhenum quicquid genitor poſſediſſet.

Lothari9

Lotharius autē cum imperij titulo vrbē romam obtineret cum italia & ea parte Galliæ, quæ olim Narbonenſis, nunc romana prouincia vocatur: huic autem addidere eam quoq; partē quæ inter Scaldū & rhodanū fluuios Lothoringię nomen accepit a Lothario, vt arbitror Rebus autem ita compoſitis Lotharius Lodouicum filium: quem regni ſocium aſciuerat, in italiā cum ingenti exercitu mittit, huic ſocios addidit Drogonē metēſem epm atque alios viros eccleſiaſticos prudentia & auctoritate dignos, quorum cōcilijs vteretur. Is autem adoleſcens nimia fœlicitate elatus: quacūque iter facit cædibus omnia & rapinis vaſtat: incendit & diruit. Verū cum vrbi appropinquaſſet eiq; obuiā honoris cauſa Romani ciues ,pdijſ-

ſent, depoſita ferocitate Illa gallica mitior eſſe cœpit, ꝙ ei pręter ſententiã ingredi vrbẽ pacato agmine liceret. Prodeunt & obuiã ad primũ lapidẽ ſacerdotes cũ crucibus, & hoc cantu Benedictus qui venit in nomine dñi oſanna in excelſis, atque eum vſqꝫ ad gradus ſancti petri comitãtur ibi põtificẽ offendẽs mutuo oſculo, mutuaqꝫ ſalute data & accepta ad argenteas portas ſimul peruenenere clauſas quidẽ. Tũ põtifex, ſi pacato magiſqꝫ hoſtili animo ad nos veniſti, ſique ad reip. chriſtianę vtilitatẽ magis reſpicis q̃ ad voluptatẽ ſęuiendi prędã diue, meo iuſſu ingredere, ſin aliter animatus es, fores ne tetigeris, nam ſupra caput enſem habes ſcelerũ omnium vltorẽ. Cum autẽ bono animo eſſe pontificẽ iuſſiſſet, ſtatim eius iuſſu fores patuere. Ingreſſi itaque pariter magna Romanorum ac Francorum multitudine tũ p̃cedẽte, tũ ſequente, cũ ad altare beati Petri perueniſſent procidẽtes ſimul oĩpotẽti deo & apoſtorũ principi gratias egerũt: ꝙ ſine vllo maleficio res ex ſententia acta eſſet pentecoſtes octaua. Verũ cum poſtea a multitudine militũ ſuburbia vaſtarentur, parumque abeſſet quin vrbẽ prędandi cauſa irrũperent, octauo ex quo venerat die vidẽtibus omnibus qui aderãt Lodouicum regem oleo ſancto inungit, corona donat, italię regem decernit. Ad quem Siginolphus dux beneuentanus ſalutandi hominis cauſa ſtatim venit, qua quidẽ multitudine & arbores truncatę: & pecora diſtracta, & ſegetes (vt fit) in pabulum equorum ſucciſę ſunt. His itaqꝫ pontifex quicquid periere honeſtũ præſertim facile cõceſſit, quo citius ab vrbe diſcederent. Vnde Romani tyrãnicæ immanitatis metu libe-

Receptio ĩperatoris a põtifice.

Lodouic⁹ Italię rex decernit.

rati,ſanctiſſimum põtificẽ verum xp̃i vicariũ & vnicum patrię parentem prędicabant.Qui quidem ad ornanda templa conuerſus, baſilicã ſanctorum Syluestri & Martini vetuſtate collapſam reſtituit.in eaq; vna cum ipſis confeſſoribus Fabiani,Stephani,Sotherij,Aſterij,Cyriaci,Mauri, Smaragdi,Anaſtaſij, Innocẽtij,Quirini,Leonis, Arthemij, Theodori,Nicãdri,corpora collocauit,Struxit & a fũdamẽtis ad ipſi' baſilicę lat' in honorẽ Petri ac pauli monaſteriũ,vbi continuo res diuina agebatur. Demum vero ſanctiſſimus pontifex re eccleſiaſtica bene ac integre gubernata.iiij.pontifiratus ſui anno moritur: ſepeliturque in baſilica Petri. Vacat tum eius in morte Romana ſedes men.ij.diebus.xv.

Leo IIII.

LEo.iiij.patria Romanus, patre Rhadulpho: Anno incarnationis. Dccc.xlviij. pontifex omnium cõſenſu decernitur, ac merito quidẽ. Vir enim fuit in omni vita priuata etiam religione innocentia pietate humanitate,gratia liberalitate: doctrina,eccleſtica prӕcipue inſignis. Tantӕ prӕterea prudentię & virtutis fuit:vt euangelij ſententia ſerpentis aſtutiam: vbi oportebat & colũbę ſimplicitatem imitaretur. Tã conſtãti autem fama impulſus Sergius.ij.romanus pontifex hominẽ totius virtutis exemplar, ex ſub diacono preſbyterum creat, eundẽq; titulo ſanctorum quatuor coronatorum pręficit. Vnde poſtea mortuo Sergio ad lateranẽſem baſilicã ductus,ac in ſede Petri collocatus, vt verus & dignus pontifex ab oĩbus ſalutatur, Exoſculati ſunt etiam eius,pedes,qui prope aderant morem antiquum ſeruantes.Sunt qui arbi-

Cõmẽdationes Leonis

trantur huius ſanctiſſimi viri orationibus deum permotum Saracenorũ rabiẽ naufragio dum onuſti præda domũ redeunt cõpeſcuiſſe. Nam ſuperato apud Tarentũ nauali prælio Theodoxio Michaelis imperatoris duce Italiã nemine obſtante lõge aclate populati, captaq; Ancona ac direpta vexatoq; item Dalmatico ſinu: dũ lęti domũ redeũt: volẽte deo ꝓcellis fluctuũ obruunt. Liberatus Saracenorũ metu Leo, & ſedilia ĩ veſtibulo atrij lateranẽſis poſita ex marmore conſtruxit & ſolariũ a Leone tertio ĩchoatũ ꝑfecit. Inſtituit itẽ pius Antiſtes, vt quotãnis a cũcto clero ĩ baſilica pauli ipſius apoſtoli natali die hora veſptina celebraret. Mãdauit pręterea ne laicus quiſpiã p̄ſbyterũ ingrederetur: dum ſacra fierẽt. Habitæ etiã ſuo iuſſu eiſdẽ ferme diebus ſupplicatiões ad auertẽdã irã dei, quã frequẽtes terręmot⁹ pręſeferebãt Crucẽ quoq; quã Karolus Romanorũ imperator Cõſtãtiniãę baſilicę donauerat furto gẽmis ſpoliatam mirum in modũ exornauit. Hũc autem tantæ ſanctitatis fuiſſe conſtat: vt & baſiliſcum ſerpentem (quem latini regulum appellare poſſunt) ſuis orationibus e fornice ſanctę Luciæ virginis in Orphea expulerit, cuius halitu & veneno multi mortaliũ perierant & incendium illud ſigno crucis extinxit, quod diu per domos Saxonum & Lõgobardorum vagatum diui petri Baſilicæ appropinquabat. Hoc autem factum eſt octaua die ab aſſumptiõe beatę dei genitricis; qui dies poſtea vt feſtus celebratus eſt, nõ lõge a baſilica Laurẽtij martyris extra mœnia. Eo nãq; loco ipſius virginis tẽplũ extabat: cui munificentiſſim⁹ põtifex multa dona ex argẽto aurove ob-

Saraceni ſubmerguntur.

tulit pręterea vero op⁹ muſiuũ baſilicę ſctĩ Marti ni & Silueſtri ĩ montibus. ĩcruſtationẽq; parietũ a Sergio ĩchoatã ipſe pfecit, vt epigrãma ĩdicat, qđ ſolũ ſupeſt. Nã pictura iãpridẽ corruit vel incuria hoĩm, vel vetuſtate & ſitu. Suo quoq; iuſſu crux illa quę ante põtificẽ a ſubdiacono ferẽ ex auro facta: gẽmis ornaẽ. Nullũ genus ornamenti relinquens quod ad dignitatem ſaluatoris noſtri pertineret. Reſtituit quoq; vrbis mœnia & portas vetuſtate collapſas. Ad hæc vero. xv. turres ꝓpugnacula vrbis a fũdamẽtis erexit, harũ duas pmaxime ne ceſſarias, hinc dextra, hĩc ſiniſtra Tiberis ãnis po ſuit infra Ianiculũ & Auẽtinũ, ne ſubuehi naues hoſtiũ ad diripiẽdã vrbẽ poſſent. Idẽ quoq; ſua di ligẽtia corpora ſanctorũ. iiij. coronatorũ inuenit, eorumq; tẽplum in ſplendidiorẽ formam inſtau rauit. Sãctos ipſos ſub altari collocauit: Sempro nianum, Claudiũ, Nicoſtratum, Caſtoriũ. His ad didit & corpa Seueri, Seueriãi, Carpophori, Vi ctorini, Marij, Fęliciſſimi, Agapeti, Hippoliti, A quilę, Priſci, Aquini, Narciſſi, Marcellini, Fęlicis Apollinis, Bñdicti, Venantij Diogenis. Libera lis, Feſti, Marcelli. Addidit & caput ſancti Proti, Ceciliæ, Alexandri, Sixti, Sebaſtiani, Praxe dis. At vero dum his rebus: vt ſanctiſſimum vi rum decebat, quam diligentiſſime vacaret nun ciareturque Saracenos cum magna claſſe diri ripiendæ vrbis cauſa aduentare, & Neapolita nos ac cæteros illius orę maritimæ paulopoſt ipſi vrbi auxilio futuros, ipſe ſtatim cum quanta po tuit manu hoſtiam proficiſcitur: eoq; omnes au xiliares copias cõuocat. Cum hoſtibus dimicatu rus ſi copiam pugnãdi feciſſent. Suos autem ſan

ctiſſimus pōtifex ad cōmunionem primo adhortatus vbi id obſequētiſſime feciſſent, orationem ad deū his verbis habuit. Deus cuius dextra beatum Petrum ambulātem in fluctibus ne mergeretur erexit: & coapoſtolum eius Paulum tertio naufragantem de profundo pelagi liberauit: exaudi nos propitius & cōcede, vt amborum meritis horum fidelium tuorum brachia cōtra inimicos eccleſiæ tuæ ſanctæ dimicantia omnipotenti dextera tua coroborentur, & conualeſcant, vt de recepto triumpho nomen ſanctum tuum in cunctis gentibus glorioſum appareat. His dictis ſtatī facto ſigno crucis pugnandi copiā fecit, qui ita alacriter pugnam iniere: acſi victoriam certam ſibi propoſitam viderent: tandem vero poſt longum & acre certamen hoſtes ſuperantur fuganturq; multi in ipſo prælio vtpote nauali periere: plærią; tamen viui capti, & Romā perducti ſunt. Placuit etiam ciuibus Romanis quoſdā ad terrorem non lōge a portu Romano furca ſuſpēdere: aduerſante tamen Leone ob manſuetudinem & clementiā: qua potiſſimū inſignis habebatur: ſed ire obuiā multitudini in tāto pręſertim furore nō licuit. Eorum vero opera: qui viui Romam perducti ſunt vſus eſt Leo ī reſtituēdis eccleſijs quas ipſi Agareni quondā diruerant & incenderant: ī extruēdis mœnibus, quibus vaticanū cinxit. Leoninamq; vrbem de ſuo nomine appellauit. Idq; potiſſimū effecit, ne deinceps hoſtibus liceret eccleſiā beati petri vna vel leui incurſione ſpoliare & incendere, vt antea conſueuerant non caruere ſuis pcationibus portæ. In ea enim quæ ad ſanctū peregrinum ducit Hæc erant in marmore cæſa.

Orō pōtificis cōtra ſaracenos.

Profligatio ſarraſenorum.

Leonina virtus.

Oratio añ portam. Prima. Deus qui apoſtolo tuo petro collatis clauibus regni celeſtis:ligãdi atq; ſoluẽdi põtificium munus tradidiſti:cõcede vt ĩterceſſiõis eius auxilio a malis nexibus liberemur:& hãc ciuitatẽ quã nouiter te adiuuãte fundauimus:fac ab ira tua ĩ perpetuũ manere ſecurã,& de hoſtibus quorum cauſa conſtructa eſt nouos ac multiplices habere triũphos. In ſecũda vero porta quę apud Hadriani molem

Secunda. ad prata ducit:hęc verba inerãt Deus qui ab ĩpo huius mundi principio hãc ſanctã catholicã & apoſtolicam Romanam eccleſiam ab hoſtibus cuſtodire & cõfirmare dignatus es, iniquitatis noſtræ chirographum ꝓpitiatus emenda:& vrbem hanc quam tuo ſctõ nomini per apoſtolorum Petri & Pauli ſuffragia nouiter dedicauimus ab omnibus inimicorum ĩſidijs ſecurã ꝑmanere cõcede.

Tertia. Corſi leoninã hĩtãt. Tertia autẽ ꝑcatio erat ĩ frõtiſpicio portę qua ibatur ad ſcholã ſaxonum:his verbis.Præſta quęſumꝰ oĩs & miſericors deus, vt ad te toto corde clamãtes ĩtercedente btõ Petro apoſtolo tuæ pietatis ĩdulgentiã cõſequamur,& vrbs quam ego famulus tuus Leo.iiij.eps Romanus te auxiliante meo nomine Leoninã vocaui: nouoq; opere dedicaui:vt ſecura atq; illeſa ꝑmaneat apud clemẽtiã tuã iugiter oramus.Hãc autẽ vrbẽ primo põtificatus ſui anno ĩchoatã demum ſexto abſoluit. eãq; Corſis,quos Saraceni ex ĩſula depulerant incolendã dedit:aſſignatis viritim agris vnde viuerẽt.Sed miror ĩ portis ipſis aliã nunc ĩſcriptionem legi verſibus hexametris ĩeptis:quidẽ,quos certe Leonis nullo mõ eſſe arbitror:licet ſub eius nomine ferãtur.Ex manubijs vero Saracenorum dona quædã tum ex auro: tum ex argento baſi-

licis Romanis obtulit. Sunt qui ſcribant eius mãdato etiam baſilicam ſctẽ Mariæ in via noua edificatam fuiſſe, & turrĩ in vaticano apud ſanctum Petrum quã adhuc cernimus. Fores prĕterea ſancti petri ab Agarenis direptas ex argẽto reſtituit. Synodum. vij. & xl. epiſcoporum habuit, in qua ex decretis maiorum ſuorum Anaſtaſium preſbyterum cardinalem. S. Marcelli multis criminibus conuictum damnat: & ab eccleſia reijcit eo maxime ꝙ parochiam ſuã per annos quinqꝫ contra canonum inſtituta deſeruerit. Colonias prĕterea ex Sardina Corſicaqꝫ quæ pulſis Saracenis iam reſpirare cœperãt: Hoſtiam cultoribus propter inſalubritatem aeris & frequentes direptiones vacuam duxit. Lothario poſtremo egregie ſatiſfecit: qui delatione quorundam impulſus Romam uenerat: ꝙ intellexerat Leonem transferendi imperium ad conſtantinopolitanos cõſilia inijſſe. De delatoribus ĩ mẽdacio dep̃hẽſis (vt parerat) ſuppliciũ ſumit, atqꝫ amicitia ĩter vtrũqꝫ integratur. Sunt qui ſcribãt Ioannẽ Scotum huius tẽporibus fuiſſe virum in rebus diuinis doctiſſimum, qui in Franciã veniens regis Lodouici iuſſu hierarchiam beati Dionyſij e græco in Latinũ tranſtulit: nec ita multo poſt (vt aiũt) a diſcipulis ſtilo cõfoſſus perijt. Tãti ſceleris cauſa nuſquã tradit. Ferũt itẽ Alidulphũ Angliæ regẽ ob religionem, inſulã vectigalẽ eccleſiæ Romanĕ feciſſe ſingulis nũmis argẽteis in ſingulas domos quotãnis collatis. Morit autẽ Leo vir ſctĩſſimus, & optime de eccleſia dei: deqꝫ vrbe Roma ac nomine xp̃iano meritus conſilio: auctoritate: diligẽtia: doctrina magnificẽtia p̃clarorũ operũ anno pontifica-

Sinodus ſeptem & quadraginta epiſcoporũ.

Scotus.

Anglia vectigalis eccleſiĕ Romanæ.

tus ſui.viij.menſe.iij.die.vi.xvi. Kalend. Augu-ſti: ſepeliturq; in baſilica petri. Vacat tum ſedes menſi.ij die.xv.

Ioannes VIII.

Hic nō ponitur ĩ catalogo pontificū.

IOānes Anglicus ex Magūtiaco oriundus malis artibus (aiunt) pontificatū adeptus eſt. Mentitus enim ſexū cum fœmina eſſet adoleſcēs admodū Athenas cū amatore viro docto proficiſcitur: ibiq; pręceptores bonarum artium audiēdo tantum profecit: vt Romā veniens paucos admodum, etiam in ſacris litteris pares haberet: ne dum ſuperiores. Legendo autem & diſputando docte & acute tantum beniuolentiæ & auctoritatis ſibi cōparauit vt mortuo Leone ĩ eius locū (vt Martinus ait) oīm conſenſu pontifex crearetur. Verum poſtea a ſeruo cōpreſſa: cum aliquandiu occulte ventrem tuliſſet, tandem dum ad lateranēſem baſilicam proficiſceretur, inter theatrū (quod colloſſeum vocant) a Neronis coloſſo: & ſanctum Clementem doloribus circumuenta peperit, eoq; loci mortua, pontificatus ſui anno.ij.mēſe.i.diebus.iiij. ſine vllo honore ſepelitur. Sunt qui hęc duo ſcribāt pontificem ipſum quādo ad lateranenſem baſilicam proficiſcitur deteſtandi facinoris cauſa, & viam illam cōſulto declinare & eiuſdem vitandi erroris cauſa dum primo in ſede petri collocatur: ad eam rem perforata genitalia ab vltimo diacono attrectari. De primo non abnuerim: de ſecundo ita ſentio, ſedem illam ad id paratam eſſe, vt qui

in tanto magiſtratu cōſtituitur, ſciat ſe nō deum ſed hominem eſſe: & neceſſitatibus naturę, vtpote egerendi ſubiectum eſſe: vnde merito ſtercoraria ſedes vocatur. Hæc quæ dixi vulgo feruntur, incertis tamē & obſcuris auctoribus quę ideo ponere breuiter & nude inſtitui, ne obſtinate nimium & pertinaciter omiſiſſe videar: quod fere omnes affirmant: erremus etiā nos hac in re cum vulgo ꝙꝗ appareat ea quæ dixi ex his eſſe: quæ fieri poſſe creduntur. Sunt qui dicant huius temporibus beati Vincentij corpus e Valentia citerioris Hiſpaniæ ciuitate a quodam monacho ī pagum albienſem vlterioris Gallię deportatū. Dicunt pręterea Lotharium iam grandē natu ſumpto monachorum habitu, filium Lodouicum imperatorem reliquiſſe, qui ſtatim in Germaniam prouinciam rediens, omnes ad arma ſpectantes ſua præſentia in officio continuit. Corp⁹. b. Vincentij trāſfertur

Benedictus III.

Benedictus .iij patria Romanus: prē Petro merito Benedictus appellatus eſt ob ſctītatem vitę & rerum diuinarum gratiam. Sub Gregorio enim militans cum ab eo ſubdiaconatus gradum accepiſſet: ita deīceps vixit: vt mortuo leone vnus benedictus tāti pōtificis dignus ſucceſſor haberetur. Ad hūc itaq; cōcurrentes omnes tanquam ad vnicum & benigniſſimum ſidus adeo in terras miſſum cum pontificem decernunt. Qui flens, & deum ac ſanctos teſtes faciens: ſe nequaquā dignū eſſe qui tāræ ſedi pręficeretur dicebat. Acclamātibus itaq; omnibus: & electionem approbantibus: inuitus tandem pontificium munus ſuſcipiens: in atrium Recuſanti delat⁹ fuit pōtificat⁹

lateranenſe p̄ducitur,& in ſede Petri collocatur. Inde vero ĩ equo albo ſedens ad eccleſiam ſanctę Mariæ ad p̄ſepe ductus ieiunĳ triduo & orationibus vacauit,deum rogans vt ſibi liceret ſancte & integre eccleſiã ſuam gubernare. Eo autem poſt diem tertium iterum venere omnes, & eius pedes de more exoſculati ſunt.Ii potiſſimũ qui Rhodoaldi portuenſis epiſcopi factionem ſecuti, aliũ neſcio quem vel(vt quidam volunt)Anaſtaſiũ a Leone p̄otificatu deiectum hominem ignotum pridie eiuſdiei Benedicto p̄ferre conati fuerant. ſed cognito errore(vt dixi)veniã petentes ĩ ſententiam bonorum tandem venere, & hominem ſanctiſſimum de more adorarũt. Idem fecere & Lodouici imperatoris legati ad cõfirmãdã cleri ac populi electionẽ Romam miſſi. Sequenti vero die comitante populo ad baſilicam Petri deductus videntibus omnibus,vt mos eſt, & antiquã traditio dictat, cõſecratus inſignia põtificis ſuſcepit acclamãtibus oĩbus & plaudẽtibus. Tãtæ em̃ mãſuetudinis fuit,tãtę dignitatis corpore & aĩo, vt tam ĩ magiſtratu cõſtitutus q̃ in vita priuata charus oĩbus & gratus videret̃.Hic quidẽ ad cultum diuinũ conuerſus,multas eccleſias vetuſtatẽ collabẽtes reſtituit, & dona pleraq; ĩ earundẽ ſacraria repoſuit.Inſtituit p̄terea vt funeribus ep̄i, preſbyteri aut diaconi,põtifex vna cũ clero ĩtereſſet honorãdi corporis defuncti & cõmendãdæ animę gratia,mãdauitq; vt viciſſim clerus mortui põtificis funus celebraret.Ip̄e vero quod ĩſtituit:dum in vita eſſet nõ verbis tãtum:ſed re ip̄a cõprobauit.Sacerdotũ em̃ funeribus ſemper interfuit.Aegrotos præterea ĩuiſit:pauperes aluit

deſperatos & calamitoſos cōſolatus eſt. Viduas & pupillos acerrime tutabatur. His artibus vitam ſanctiſſimam traducens ſuo magiſq̄ populi Ro. tēpore moritur pōtificatus ſui anno. ij. menſe vi. die. ix. Sepultus eſt autē ante fores baſilicę btī Petri apoſtoli. Interī vero dies. xv. e͞patus vacat.

Nicolaus I.

NIcolaus primus patria Ro. p̄re Theodoſio: bn̄ ac ſctē a teneris annis educatus: primo qdē ſubdiaconus a Sergio mox vero diacon⁹ a Leōe creat: in quo ordīe adhuc cōſtitutus nullū genus pietatis omittēs. Bn̄dicti corpus ſuis manibus tumulo collocauit, nō ſine multis lachrymis. At vero cū peracto de more funere creare alterum pōtificem neceſſe eſſet, cūq̄ ieiunijs vigilijs orationibus inſtarēt homines vt talē a deo cōſequerētur pōtificem, qualem amiſerant in baſilica ſancti Dioniſij cōfeſſoris atq̄ pōtificis (eo namq̄ eius rei cauſa cōuenerant) poſt lōgam cōſultationem Nicolaū abſentē pōtificē creāt: & fugientē in vaticanū: latitātemq̄ vitādi honoris cauſa cōquiſitum ī atrium lateranēſe ꝑduxerunt: & nolentē etiā in ſolio apoſtolico collocarunt. Deinde vero in baſilica Petri conſecratus ſumptaq̄ de more pontificia corona, multa cum Lodouico Cæſare qui tū aderat collocuus eſt: tū ad pōtificatū, tum ad īperium ꝑtinentia. Cum vero Lodouicus ipſe ab vrbe diſceſſiſſet, conſediſſetq̄ in loco quem Romani quintū appellabant, eo profectum Nicolaum ferūt, cum ꝓceribus vrbis Romæ, itaq̄ honorifice ſuſceptū vt īperator ad mille paſſus pōtifici obuiam factus, ex equo deſcendēs cum freno Lodouic⁹

manibus attrectato ĩ caſtra perduxerit. Erat enim tantę venerationis & maieſtatis, tantæ eloquentiæ & doctrinę: vt ab omnibus tãquã numen coleretur. Habito autem ſimul lõgo & ſecreto colloquio: poſt epulas oſculoq; inuicem dato & accepto, ad vrbẽ põtifex rediĳt: quã quidẽ excreſcentia tyberis ita vexatã inuenit: vt nõ niſi lyntribus de vico ad vicum trãſire liceret. Nam & eccleſiã ſctĩ Laurẽtĳ in Lucina: & monaſterium beati Siluestri, & totam illã planiciem: quę a via lata ad radices tarpeiæ rupis ad viã argentariam ad Aduentinum ducit ita occupauerat: vt inſtaré diluuium vulgo putatum ſit. Hac inundatiõe & multæ domus euerſę ſunt: & plures arbores euulſę & ſata paſſim diſiecta. Neq; hoc ſemel eo anno ſed iterum decembri menſe Romę accidit. Emendare hæc dãna vel potius delinire pontifex enixus: nullum genus officĳ & pietatis in ciues ſuos omiſit. Interim vero Michael Theophili filius cõſtantinopolitanę vrbis imperator, legatos cum muneribus Romã miſit, qui & limina apoſtolorum & põtificem inuiſerent. Hæc autem munera fuere: patena aurea, & calix aureus iuſti põderis cum gemmis magnæ eſtimatiõis. Hic eſt ille Michael, quem poſtea Baſilius conſors imperĳ factus dolo necauit: vt ſolus ĩperio potiretur. Habiti ſunt autem a põtifice perbenigne legati, & domũ viciſſim cum muneribus miſſi. Nicolaus vero põtificiæ dignitati admodum cõſulens: Ioannem archiepiſcopũ rauẽnatem ad ſedẽ apoſtolicam propter obiecta crimina venire recuſantem dignitate priuauit. Is autem Papiam ad Lodouicum cõfugiens ab imperatore litteras cõmendaticias ad

Excreſcẽtia tyberis.

Michael impe.

pontificē obtinuit, & legatos qui a pōtifice impetrarēt vt ioāni archiepō romā ad cām dicēdā tuto ꝓficiſci liceret, quod haud grauate pontifex cōceſſit. Ioānes autē facta dicēdi copia in magno ꝑſulum cōuētu in domo leonina nil aliud faſſus eſt: ꝙ ſe maieſtatis reum eſſe ob eāq; rē & a pontifice & ab his qui in conuentu aderāt ſe veniā petere. Motus hac cōfeſſione pontifex, & ꝓcibus qui tum aderāt, his cōditionibus ioannē in gratiā recipit, vt & ſe in cōcilio de hęreſi purgaret, vtq; quotānis romā ſe ꝓfecturū polliceret quoad fieri poſſet. Et ne electos etiā canonice in flaminia epos cōſecrādi facultatē haberet, niſi id ſibi a ſede apoſtolica literis cōcederetur, neue eoſdē epos romā ꝓficiſci, quotienſcūq; vellent prohiberet, vtque ei nullā exactionē, quā ſacri canones nō recipiūt nullū morē. nullā cōſuetudinē introducere liceret. Poſtremo vero ei ſub anathematis pęna mādatū eſt, ne de bonis eccleſię quicq̄ immutaret aut decerneret incōſulta ſede apoſtolica, neue etiā prophana ei recipe liceret niſi id placere ſummo pōtifici intellexiſſet. Has autē ſanctiſſimas iuſſiones tota ſynodus ita approbauit, vt ab omnibus ter acclamatū ſit. Rectū iudiciū ſummi præſulis. Iuſta diffinitio paſtoris vniuerſæ eccleſię. Salubris inſtitutio chriſti diſcipulis omnibus placet. Omnes autē eadem dicimus, eadem ſapimus, eadem iudicamus. Tum vero ioannes videntibus oībus eadē ſe conſeruaturū iureiurando & ſcripto confirmauit. Atq; ita ſoluta ſynodo ioannes rauennam ad ſuos redijt Liberatus autem hac moleſtia pontifex eccleſiam dei genitricis quæ prius antiqua nunc vulgo noua appellatur, reſtituit, egregijſq;

De archiepo rauē.

picturis exornauit.Regē Bulgarorū cū omni pro
Bulgari. uincia ad fidem chriſti literis & ſanis admonitio-
nibus cōuertit,eiſdēq; bulgaris epos & preſbyte-
ros dedit,qui neophitos in fide cōfirmarēt. pulſo
Photino cuius fraude in errorem Bulgari dilapſi
fuerant.Pacē præterea inter Lodouicū imperato
rē & andaliſiū Beneuentanum ducē cōpoſuit.Sa-
racenos Beneuentatū vſq; aliquando peruaga-
tos repulit.Poſtremo vero approbāte Lodouico
imperatore inſtituit, ne princeps vllus ſecularis
aut imperator cōciliis clericorū intereſſe auderet
niſi de fide ageretur, licere tum ac par eſſe cēſuit.
Cyrillus Sunt qui ſcribāt beatū Cyrillum ex cherſona pon
ti ſancti clementis corpus Romā tū detuliſſe,idq;
in eccleſia his tēporibus ſancti clemētis appellata
recōditū fuiſſe,nec ita multo poſt Cyrillum mor
tuū eo loci ſepultū iacere. Nicolaus autē in omni
genere virtutis vnici viri exemplar. vij.pontifi-
catus ſui anno men.ix.die.xiij.moritur,& ante fo
res baſilicę ſancti Petri ex teſtamēto ſepelitur.Sūt
qui ſcribant poſt mortem eius annis.viij.men.vij
die.ix.ſedem vacaſſe.

Adrianus II.

ADrianus ſecundus, patria roma-
nus:patre Talaro epiſcopo, Ser-
gio pōtifici familiaris fuit, a quo
cum aliquādo denarios quadra
ginta dono accepiſſet domū re-
diens diſpenſatori mādauit, vt
eos peregrinis & pauperibus qui in veſtibulo do
mus ſuę ſtabant erogaret.Facere ille mādata co-
natus: cū videret ne minimę quidē parti tantula
te ſatiſfieri poſſe. Ad adrianū rediens rem ipſam

exponit. Tum adrianus accepta pecunia ad pauperes veniens: & ternos denarios ſingulis pręſtitit, & totidē ſibi rei familiari ſatiſfacturus reſeruauit, admirante diſpenſatore miraculo rei. Cui adrianus. Vides inquit ꝙ benignus & largus ſit dñs his p̄ſertim, qui liberales & munifici in pauperes ſunt? Hac & alijs virtutibus tanto in precio apud oēs fuit: vt cū de pontifice creando ſermo haberetur certatim oēs vnicū adrianū deligerēt: quem etiam ab eccleſia ſancta dei genitricis ad praeſepe ad lateranenſem baſilicam nolētem detulere, ac ſtatim pontificem crearunt. Non eſt habita in tanto tumultu cuiuſpiā ratio, hāc ob rem Lodouici legati qui eius rei cauſa aderant indignati, ꝙ nuſquam (vt par erat) dum haec agerentur intereſſe potuiſſent, & auctoritatem imperattoris in creando pōtificem interponere. Legatis autem hac ratione ſatiſfactum eſt, quod dicerent multitudinis voluntatem in tanto tumultu moderari non potuiſſe, eos tamen recte facturos, ſi virum optimum, quem & clerus & populus elegerat, de more pontificem ſalutarēt. Fecere id legati, q̄ꝙ aperte cernerent clerum & populum eligendi pontificis totam auctoritatem ſibi vendicare ne deinceps principis cuiuſpiam nutus expectaretur. Forte etiam, vt libertas eccleſiaſtica tum molleſceret. Superuenere a Lodouico imperatore literae, quibus romanos admodum laudat, quod ſummum pontficem ſancte & integre creaſſent, non expectato aliorum voto, qui forte ea in re ob ignorationem perſonarū minus iudicij habuiſſent. Qui eī fieri poſſe dicebat; vt peregrinus & hoſpes dignoſcere

Miraculū. Alij legūt īoleſceret. Libertas eligendi pōtificis.

poſſit in aliena rep. quis potiſſimum cęteris prefe rēdus ſit? Id maxime ad ciues pertinere: & ad eos pręſertim, qui cum inquilinis familiariter vixere. Adrianus autē pontificatum adeptus, omnia quę ad honorē ſummi dei pertinerent diligēter circūſpiciebat, verbis, exemplo, auctoritate: tū ſua, tum maiorum, vnū quēq; ad bene beateque viuendū cohortatus. Circūuentos etiā aliorum iudicijs & potentia acerrime tutatus eſt. Haberi enim ſynodum conſtantinopoli paſſus eſt, qua & pulſus Potius vir ſeditioſus & reſtitutus ignatius iā antea iniuria pulſus. Habita etiā in eadem ſynodo longa contentio eſt, Bulgari ne quorum legati tum aderant ſedi romanę an cōſtantinopolitane ſubiecti eſſent. Tādem vero baſilio contra dicente romanę ſedi adiudicantur. Quare Adrinus a Bulgaris rogatus vt virū vita & doctrina inſignem in prouinciā mitteret, cuius auctoritate & exemplo in fide xpi retinerentur. Tres ſanctiſſimos viros eo cū ſumma poteſtate miſit: qui eccleſias illas ex ſententia ad meliorē cultū redigerent. Ii autem fuere Sylueſter ſubdiaconus leopardus Anconitanus, Dominicus taruiſinus qui rem omnem ex ſententia pontificis breui cōpoſuere. Quanquā Bulgarum nō ita multo poſt donis & pollicitationibus a conſtātinopolitanis corrupti: pulſis latinis ſacerdotibus græcos receperint, quæ quidem ſeditio multorum malorum incendia inter gręcos & latinos ſuſcitauit. Adrianus vero ſeſe omnibus eccleſiæ hoſtibus quo ad fieri poterat obijciens, cū mortuo Lodouico Karolum filium inuncturus eſſet, moritur pontificatus ſui anno quinto. menſe. ix. die. xij. Eius autē ante mor

Bulgari fidē recipiunt.

Karolus.

tem & tribus diebus ſanguine apud Brixiã pluit: & locuſtę gallias mirum in modum vaſtarũt tam calamitoſę mortis indicia permaxima.

Ioannes IX.

Huius tempore Synodus conſtantinopoli celebratur quę octaua eſt in ordine græcarum & quinta conſtantinopolitana.

IOannes. ix. patria romanus, patre Gundo initio pontificatus ſui Karolum, qui tũ Romã venerat imperatorẽ decernit. Hanc ob rem indignati duo karoli Lodouici regis germanię filiꝭ contractis vndiq; copiꝭ in italiã deſcendunt patruum Karolum imperio ſimul & vita priuaturi. Is autẽ Tridentinos ſaltus nepotibus clauſurus, cum exercitu Veronã properãs apud Mantuã valetudine correptus, venenata potione moritur, quã ſedechias iudę⁹ quo medico vtebatur, curãdę valitudinis cauſa, vt creditũ eſt, ei dederat. Ea re cognita ioãnes pontifex omnibus viribus annitebatur, vt Lodouicus rex Frãcię Karoli filius imperator decerneretur. Quo minus aũt id faceret obſtitere romani proceres, Karolũ tertiũ Germanię regẽ, qui cum fratre Carolomano iam partẽ italię occupauerat, imperatorẽ eſſe cupiẽtes. In tanta vero ſeditione cũ nõ deeſſent qui etiã Lodouico fauerẽt, põtifex capitur, & in vincula conijcitur, hanc ob rẽ non ita multo poſt adiuuantibus quibuſdã amicis e vinculis prolapſus ad Lodouicũ cognomẽto balbum in franciã confugit, vbi per annum immoratus & regem inunxit, & controuerſias quaſdam inter eccleſiaſticos ortas ſuſtulit. nã gibertus Neumanẽſis epiſcopus

Ioan. in vincula conijcitur.

leonem abbatē poſſeſſione monaſterij ſui vi pri-
uauerat. Erat em̄ monaſteriū ſancti Petri in quo
Flauian⁹. beati Aegidij corpus quieſcebat. Sixtus autē loci
flauian⁹ appellatus eſt a valle flauiana, quā flaui⁹
quondā rex beato Aegidio donauerat: is poſtea
eo loci in honorē petri & Pauli monaſteriū cōdi-
derat. Multis itaq; epis & iudicibus aſtantibus pō
tifex cognita cauſa Leoni monaſteriū adiudicat.
A relate hęc contentio extincta eſt, vnde ioannes
abiēs annuēte Lodouico apud Trecas ciuitatem
conciliū habuit, in quo & multa ad fidē pertinen-
tia ſunt inſtituta, & Frandris qui tū primū ex lo-
cis nemoroſis ad meliorē cultū venerant eps da
tus eſt. Verūcū italia a ſaracenis vaſtaretur, cūq;
iam montis Caſſini monaſteriū cepiſſent ac diri-
puiſſent, ioannes Romā accitus adiuuātibus prin
cipibus xp̄ianis Agarenorū magnā partē italia
ac ſicilia expulit. Karolū prętcrea quo ei liberius
in vrbe viuere liceret, imperij corona donauit,
Karolus. tertiuſque Karolus appellatus eſt. Qui poſtea in
Normānos mouens franciam & Lothoringiā va
ſtātes ita eos perdomuit: vt Rhotifredus eorū rex
pacē petere & fidem chriſti ſuſcipere coactus ſit,
Anaſtaſi⁹ quem imperator in gratiam recipiēs e baptiſma-
tis fonte leuauit, vt ſcribit Anaſtaſius, qui tum in
precio erat romanę eccleſię bibliothecarius, vir
ſane ita vtraq; lingua doctus vt gręco in latinum
& ſeptimā vniuerſalē ſynodū & hierarchiā dio-
nyſij ariopagitę & vitas multorū ſanctorū karoli
gratia in latinum elegāter & docte tranſtulerit.
Sunt qui ſcribāt karolū ipſum multa monaſteria
condidiſſe ac rem diuinā auxiſſe. Sed hęc eius prę
cipua laus: ꝙ multos ad ſcribendū impulit. Nā &

Milo beati Amandi monachus: eiuſdē ſancti vitā accōmodate perſcripſit: & Ioannes Schotus quędam noſtræ religionis acutiſſime diſputata grauiſſime cōpoſuit. Non caruit etiā hac laude ſcribendi ioannes pontifex, dum adhuc priuatus eſſet. Diaconus enim primi Gregorij vitam quatuor libris egregie conſcripſit. Cum vero in pōtificatu annis.x.die.ij. vixiſſet, moritur: & in baſilica Petri ſepelitur.

Milo.

Martinus II.

Martinus.ij. natione gallus, patre palumbo poſt ioannem pontificatum inijt. Sunt qui hunc Martinum vocent, quos ego ſimilitudine ſcriptionis deceptos puto. Martinus itaque cuius vita ideo breuior eſt quia breui tpe in pontificatu vixit, imperantibus apud conſtantinopolim Leone & alexandro Baſilij filijs, in occidēte vero Karolo tertio quem ab ioanne octauo coronam accepiſſe ſcripſimus quemq; normannos Galliā infeſtātes ita continuis prelijs attriuiſſe, vt eos & fidem xpi, & leges victoris accipere cogeret. Sūt qui ſcribāt Martini fraude: vt in formoſo dicetur, ioannē pōtificem ita ſeditionibus agitatū fuiſſe, vt ei in vincula coniecto aufugere neceſſe fuerit. Martinus autem malis artibus pontificatum adeptus, breui moritur. Annum enim & men. v. tantummodo in pontificatu vixit nil dignum memoria gerens vel ob breuitatē temporis, vel q̄ nil tum accidit quo nomen eius fieret illuſtrius, vel quod dei nutu malis artibus principatus acquiſiti veram gloriam vnicum optimi principis cibum amittunt.

Hui⁹ prīo tēpore nō expectat̄ī imperatoris auctoritas ī creādo pontifice.

ADrianus. iij. patria romanus, patre Benedicto, tanti animi fuit, vt initio pōtificatus ſui ſtatim ad ſenatū populūq; retulerit, anno dñi. Dccc.xcv. ne in creādo pōtifice imperatoris aucto ritas expectaretur, vtq; libera eſſent & clerici & populi ſuffragia, quod quidem inſtitutum a Niçolao primo tentatum potiuſquā inchoatum diximus. Illectum credo hac oportunitate Adrianumq;, Karolus imperator ab italia cū exercitu diſcedēs: in Normanos rebellantes mouerat Fuerat ei in animo gentem inquietē omnino delere. At vero cum id difficile videretur: nec fieri ſine magna ſuorum clade poſſet partem illam Galliȩ ad incolendū his conceſſit, quȩ vltra ſequanā flumen eſt, quȩq; hodie a gente ipſa Normandia vocatur. Pendere autem quotānis vectigal regibus Franciȩ ſunt iuſſi, ne vi ſed benignitate imperatoris karoli loca illa obtinuiſſe viderentur. Interea vero Guilielmus cognomento pius Aquitaniæ dux & Aluerniæ comes cum ſtirpe virili careret: Cluniacenſe monaſterium in fundo paterno Burgundiæ pago maſticenſi magnificentiſſimis operibus inchoauit, eidemque loco Bernonem abbatem præfecit: deſignatis prouenibus vnde monachi viuerent, Ante tempus vero Guilielmus moriens monaſterium imperfectum reliquit, Elbo comite pictauiȩ hærede inſtituto: rem ipſiuc ex teſtamento çuraret. Adrianus autem pontifex de quo clerus populuſque romani magnā ſpē cōceperat ob eius virtutē & magnitudinē animi animi anno. i. & mē. ij. pōtificatus ſui moritur, ſepeliturq; in baſilica Petri collachrymā

tibus oĩbus& ingemiſcentibus tantũ parentẽ iniquo tempore tam repente ſibi ablatum eſſe.

Stephanus V.

STephanus.v. patria romanus:ex via lata patre Adriano põtificatũ inijt, eo tpe quo normãni adiunctis ſibi Dacis omnẽ ferme Galliam ruptis fœderibus vaſtarunt. Timore vero tantę incurſionis beati Martini corpus Turonis Altiſiodorũ deportatũ eſt, & in eccleſia ſancti Germani collocatum. Accidiſſe miraculum tum ferunt, orta inter monachos diſcordia, cui potiſſimum ſancto nomen eccleſię aſcriberetur. Hanc ob rem diſcutiendę ambiguitatis cauſa leproſus in medio vtriuſq; ſancti collocatus, ea parte ſanatur, qua ad Martinũ vergebat, cõuerſus deinde in alterã partẽ virtute beati Martini integer omnino redditur. Hoc totũ agermano hoſpiti ſuo tributũ creditur: ne de ſanctitate eius ob tranſlationẽ quicq; diminutũ videret. Sunt qui ſcribãt huius pontificis tẽpore karolum cognomẽto groſſum: qui iã annis. xij. imperauerat, ptãte deiectũ ab optimatibus ſuis fuiſſe ob ſegnitiẽ corporis & ingenij tarditatẽ in locũq; eius Arnulphum nepotẽ ſuffectũ fuiſſe, qui ſeptimus a Karolo magno imperator eſt habitus. Hac itaque perturbatione rerũ illecti Hunni gens ſcytica: vt Vincentius & Martinus ſcriptores referũt in pannnoniam inferiorẽ ad conſanguineos Vngaros deſcendentes, pulſis inde Gepidis & auaribus ipã occupãt, inde in Germaniã hoſtili agmine mouentes ab Belgicam vſq; Galliã peruenere, ferro ac flãma omnia vaſtãtes. Stephanus vero in tanta rerum perturbatione ſanctitate Liuht-

Corpus Beati Martini Altiſiodorũ deportatum

Miraculũ.

Karolus groſſus.

prandi Ticinenſis eccleſiæ diaconi: Valdridi Ba
uari: Berardi pictauieſis mirifice recreabat. Quo
rum vita & moribus ita chriſtiana fides inoleuit:
vt & monaſteria multa & ſacella magnis ſumpti
bus in vtraq; Gallia ſint condita. Moritur autem
Stephanꝰ pontificatus ſui anno.vi.die.xi. Vacat
tum ſedes diebus quinq;.

Eormoſus I.

Huius tẽpore nouũ ſciſma eccleſie et ſcãdalo-
ſum fuit ĩter ſergiũ & formoſum. Nam ſer
gius a formoſo reprobatꝰ a papatu ad frã-
cos ĩ refugium cõmigrauit Et tandẽ papali
honore decoratus chriſtophorum cepit. Et
formoſi corpus effoſſum dehoneſtauit.

FOrmoſus Portueñſis eps̃ poſt Stepha
nũ pontifex creatur: qui ſtatim ini-
to magiſtratu eccleſiã Petri prici-
pis apoſtolorũ leui pictura exorna
uit. Hic aliqñ ioãnis pontificis ſeue-
ritatem veritus: ep̃atum ſuũ deſerẽs in gallias au
fugit. Verũ cũ reuocatꝰ redire abnueret: anathe
mate notatus, Romã veniẽs oĩ eccleſiaſtica digni
tate priuat, ꝓfana indumẽta ſimul cũ moribus aſ
ſumẽs, Sunt q arbitrantur hoc ideo Formoſo ac-
cidiſſe: ꝙ eius cõiurationis cõſcius & auctor fue-
rit: qua ioannes captus & in vincula cõiectus eſt.
Hac itaq; cõtumelia motus formoſus ab vrbe di
ſcedẽs iureiurãdo affirmauit ſe nunq̃ poſtea vel
romã vel ad ep̃atum rediturũ, At vero Martinꝰ
pontifex Ioannis ſucceſſor: hominem poſtea iu-
ramento ſolutum in patriã & priſtinã dignitatẽ
reſtituit: vnde ad pontificatũ non ita multo poſt
largitione potiuſq; virtute cõtradicentibus qui-

buſdam aſſumitur: arnulphus autē quē ſeptimū a karolo imperatorē diximus primo quidē ſtrenue ſumptis armis Normānos adhuc rebellantes magnis cladib⁹ ꝑdomuit. Verū poſtea nimio ſucceſſu elatus ita cōtumax in oēs tū vel maxime ī eccleſiaſticos factus eſt: vt dei nutu pediculari morbo breui conſumptus ſit. Huius in locum poſtea ſuffectum Lodouicum imperatorem legit: quem tñ nuſꝗ habuiſſe imperij coronā accepimus. Hic aūt vt Martinus ſcribit cum Berēgario duce Foroiuliano a regibus lōgobardorum originē ducente: & Auitum paternūꝗ regnum repente armis decernens eum primo quidē ſupat & vincit. Mox renouato prælio apud Veronā Lodouicus ſupatus ingēti ſuorū clade capit & oculis priuat. Atꝗ ita imperiū quo annis fere centum Franci potiti ſunt: demū in longobardos trāſfertur: imperāte apud Græcos Cōſtantino Leonis filio. Verum neſcio quo facto accidiſſe dicā vt vna cū induſtria imparorum: ſimul etiā pōtificum virtus & integritas defecerit quę quidē tpa īfœliciſſima eſſe arbitror cum auctoritate Platōis tales ſoleāt eſſe reliqui ciues quales ſunt in rep. principes. Ad Formoſum redeo cuius tempora ne omnino infœliciciſſima haberentur effecit Remigius altiſiodorēſis virtus & doctrina. Hic enim multa cōmētatus eſt: & ſcripſit in Mattheū potiſſimum & Pauli epl'as. Sunt qui ſcribant huius interpretationis auctorem fuiſſe Remigium Remenſem: non autem hunc de quo loquimur: vtcunꝗ ſit conſtat vtrunꝗ Remigium doctiſſimum fuiſſe. Formoſus autem pontificatus ſui anno. v. menſe. vi. moritur. vacat tum ſedes diebus. ij.

Arnulphus

Mutatio imperij

BOnifacius.vi. natiõe Tuſcus:in demortui Formoſi locũ põtifex creatur Quantum autem ĩ põtificatu vixerit magna cõtrouerſia eſt.Plus enim alij,minus quidã tẽporis huic aſcribunt..Sentio ego cum pluribus: qui affirmant põtificem hunc diebus tantummodo vi.&.xx.in põtificatu vixiſſe.Hoc vt credam faciunt hyſtoriæ in quibus nulla vel parua de hoc homine fit mentio.Quo enim modo fieri poſſet: vt huius tẽpora ſub ſilẽtio preterirẽt:ſi annis. xij. quidam referũt in ſede petri vixiſſet.Ponere itaq́ hunc hominem in catalogo ſummorum põtificum inſtitui:non propter res geſtas quę nullę ſunt. Quid enim geri in tanta breuitate temporis potuit:Sed quia legitime & recte põtifex creatus eſt.Moritur enim(vt dixi)pontificatus ſui die vi.&.xx.ſepeliturq́ in baſilica Petri,

Stephanus. VI

STephanus.vi.patria romanus Anagninus eṕs pontifex creatus:tãto odio perſecutus eſt Formoſi nomen: vt ſtatim eius decreta abrogauerit:res geſtas reſciderit:licet quidam ſcribant ipm ſtephanũ epiſcopatum Anagnię a Fomoſo cõſecutum fuiſſe. Sed ego arbitror hoc odium ex ambitione ortũ fuiſſe:cum iam eo deueniſſent eccleſiaſtici,vt nõ coacti,vt antea,ſed ſponte et largitionibus pontificium munus obirent. Hinc odium ortum eſt quo etiam in mortuum ſtephanus ſæuiebat, q̄ ei antea impedimento fuiſſet, quo minus optata ſede potiretur. Refert Martinus ſcriptor ſtephanum tanta rabie deſęuiſſe, vt habito conſilio corpus Formoſi e tumulo tractum pontificali habitu

Crudele ſpectaculum

ſpoliatum,indutumq; ſęculari ſepulturæ laicorũ mãdauerit: abſciſſis tamen dexterę eius duobus digitis illis potiſſimum quibus in conſecratione ſacerdotes vtuntur:in tyberimq; proiectis.ꝙ vt ipſe dicebat contra iura ſacramenti Romam et ſacerdotium repetiſſet quo a Ioanne.viij.iure ſpoliatus fuerat.Magna fuit hęc controuerſia & peſſimi exempli: cũ Poſtea fere ſemper ſeruata hæc conſuetudo ſit vt acta priorum põtificum ſequẽtes:aut infringerẽt:aut oĩno tollerẽt.Quod hactenus certe ab optimis illis pontificibus quorum vitas conſcripſimus:alienum fuit. Paulum certe abfuit.quin noſtra tẽpeſtate Paulus.ij. Venetus Formoſi nomen(vt fit) ſibi inderet: ꝙ id nomen ei maxime conuenire videretur propter proceritatem corporis & maieſtatem. Quo minus autẽ id faceret deterruere eum Cardinales quidã hyſtoriæ nõ ignari:ne ei poſt mortem id accideret: quod olim Formoſo.Tulit id ægere Paulus:quia nihil ei pręter hoc nomẽ ad ſummã fœlicitatem deeſſe videbatur.Interim vero ignauia põtificũ frectus Conſtantinopolitanus imperator Symbaticum patritium protoſpatarium ſuum in Italiã cum exercitu mittit qui Beneuentum.iij.menſe poſteaq̃ obſideri cœptum eſt,in poteſtatem ſuã redegit:Poſſeſſum antea a lõgobardis annis.ccc. &.xxx. Verum anno.iij. poſt Guido longobardus pulſis gręcis vrbẽ recuperat: atq; ita denuo ad longobardos redcedit. Ad Stephanum redeo: qui pontificatus ſui anno.i.menſe.iij.moritur.Sedes autem eius ex morte.iij. diebus tum vacat.

Nota de paulo veneto

Pontificu[los] appel[l]at.

ROmanus patria romanus: vbi pōtificatũ inijt ſtephani pontificis decreta & acta ſtatim improbat abrogatq;. Nil em̃ aliud ij pontificuli cogitabãt: q̃ & nomẽ & dignitatem maiorum ſuorum extiguere: quo nichil poteſt eſſe peius & anguſtioris animi. Qui enim his artibus nitũtur: nulla virtute muniti: eo de loco abradere bene merentes conantur quem ipſi ob ignauiam & malitiam attingere non poſſunt. Neminem ſi quidẽ vnq̃ inuenies alienæ famæ inuidere niſi qui õnibus probris cõtaminatus deſperat, ſuum apud poſteros celebre nomẽ aliquãdo futurum. ij ſunt q fraude: malitia: dolo: maledicẽtia de hũano genere bene meritos mordent, lacerant, accuſant, corrodunt, tanq̃ ignaui canes & inutiles, nec feris ſeſe obijcientes ob timiditatem: ſed vinctaſet caueis incluſas mordentes. Commemorate tamẽ huius pontificis nomẽ libuit quia de more Petri ſedem obtinuit, in qua tertio pontificatus ſui menſe demoritur.

Theodorus II.

THeodorus. ij. patria romanus põtifex creatus veſtigia ſeditioſorum ſequitur. Nam & formoſi acta reſtituit, & eius ſectatores in precio habuit, imperante adhuc in italia (ut q̃dã volũt) Arnulpho, regnãte ĩ Frãcia karolo ſimplici, cõſtantinoq; Leonis filio orientale imperiũ gubernãte Quo quidem tempore Saraceni apuliam ingreſſi: occupatoq; ſancti angeli monte magnam vim hominum & pecorũ cepere. Verum itali tumultuaria manu comparata magna ex hoſtibus edi-

ta ſtrage prędam recuperant. Agebantur hęc in italia. cum Guilielmus cognomēto ſectorfeni Engoliſmę comes a karolo caluo originē ducēs, monaſterio cartuſiēſi reliquias ſāctorum, quę incurſionis Normannicę tempore inde ablatę fuerant reſtitui mandauit. Videbat eñ ſeditionem inter populos oriturā quieſcētibus iam Normānis: niſi in loco priſtino reliquię collocarent. Qui fuerint Normanni haud ſatis conſtat. Sūt tamen qui dicant eos ex Noruegia in Galliam deſcēdiſſe. at Theodorus. xx. pontificatus ſui die moritur: nulla magnopere de ſe relicta memoria, ob breuitatem temporis. Sectorfeni Engoliſmę comes

Ioannes X.

IOannes decimus patria Romanus, pōtifex creatus: Formoſi cauſam in integrum ſtatim reſtituit aduerſante magna populi Romani parte qua ex re tanta ſeditio orta eſt, vt Paulum admodum ab iuſto pręlio abfuerit. Is autem Rauennā profectus. iiij. & lxx. epiſcoporum habito conuētu: & Stephani res geſtas improbauit: & Formoſi acta reſtituit: diiudicās perperam a Stephano factū, qui cenſuit eos iterum ordinandos eſſe, quos Formoſus ad ſacros ordines aſciuerat. Hoc tamen accidiſſe putauerim ego, cum quia pontifices ipſi a Petri veſtigijs diſceſſerant: tum vel maxime quia reſpub. chriſtiana ignauos & deſides principes habebat, quorū maxime interserat nauiculā Petri fluctibus exagitari: ne ſi gubernator aliqñ reſpiceret, prīcipes ipos vt malos nautas e rep. deijceret. Deditus erat voluptatib⁹ Arnulphus: nō multū diſtabat a ſuo cognomen-

to karolus rex francię: quem ſimplicem vel.potius ſtolidum vocabant. Hac autem oportunitate illecti Vngari gens quidem fera & indomita hoſtili manu italiam primo: mox Germaniam & Galliã ita inuadit nemine prope reſiſtente: vt ferro ac flamma omnia quoquo profiſceretur abſumeret: nulli mortalium ætati aut ſexui parcens. Præterea vero Aphri Calabriam ingreſſi: cum iam magnam ꝓuincię partẽ cepiſſent oppugnarentq; Conſtãtiam eorum rege in oppugnatione ictu fulminis diuinitus mortuo paſſim dilabũtur & ad ſuos redeũt Deus enim populi ſui calamitatem miſeratus a principibus terræ derelicti tum demum telum ſuum in hoſtes chriſtiani nominis direxerit: qđ niſi feciſſet de nomine italico: de ecclesia actum profecto tum putabatur. Adeo ſocordes & nullius precij homines in principatibus tum erant. Ioannes autem pontificatus ſui anno ij. die. v. moriens nil de ſe dignum memoria reliquit niſi quod ſeditiones quaſdam prope extinctas reuocauit.

Vngari Feroces Galliam & germaniam inuadunt

Benedictus. IIII

BEnedictus. iiij. patria romanus: pontifex creatur ad eius humanitatem & clementiam. Verum nil ſuo tempore geſtũ eſt: quod magnopere collaudari poſſit. Acciderat huic ętati: quod alijs interdũ ſolet, vt hominum induſtria in quouis genere virtutis conſeneſceret: nullis calcaribus abhibitis quibus hominum ingenia ad laudem excitarentur: quod fieri a bene inſtitutis populis optimiſq; principibus cõſueuit. Cõſtat enim (vt antea dixi) Ludouicum Arnulphi filium imperium paternum repetere conantem eo tempore Veronæ captum & interfe-

Ludouicus imperatoris filiꝰ occidit

ctum a Beregario fuiſſe,atq; tũ primũ genus Karoli magni ignauia poſteriorum principum tam Fräciç quã etiam Germaniæ imperij titulos amiſiſſe. Verũ eſt certe quod Criſpus ait, Quæ orta ſunt occidunt,quç aucta ſeneſcũt. Imperiũ ipſum magnũ habuit incrementũ, verum poſtea principum ac populi ro. ignauia ſplendor ille romani nominis in obſcuras tenebras cõuerſus eſt. Tum vel maxime vbi remiſſa exercitatione virtutis voluptatibus ſe & thermis ad effœminãda corpora iuuentis tradidere. Idem etiam accidiſſe põtificali dignitati dicere poſſumus. Sãctitate enim & doctrina, quæ non niſi magnis laboribus conſummataq; virtute cõparantur pontificiũ decus ſine vllis opibus primo quidẽ auctũ eſt inter tot hoſtes & obſtinatos perſecutores xpiani nominis, mox vero vbi cũ ipſis opibus laſciuire cœpit eccleſia dei: verſis eius cultoribus a ſeueritate ad laſciuiam,peperit nobis tãta licentia peccãdi, nullo principe flagitia hominum tum coercente: hçc mõſtra,hæc portẽta,a quibus ambitione & largitione ſanctiſſima Petri ſedes occupata eſt,potiuſquã poſſeſſa. Hæc tamen Benedicti laus eſt,quod in tam corruptis moribus grauiter & conſtanter vitam ducens pontificatus ſui anno.iij.menſe.iiij moritur, Vacat tum ſedes diebus ſex.

Leo V.

LEo quintus cuius patriam hiſtorici nõ ponũt, põtificatũ adeptus,a chriſtophoro eius familiari dominandi cupido capitur, & in vincula conijcitur,quod quidẽ fieri nõ ſine magna ſeditione & multorũ interitu potuit. Quantç em

auctoritatis pōtificatus tū eſſet, vitio priorū pōtificum ex hoc vel maxime cōprehendi poteſt. ꝙ a viro priuato tanta dignitas vi & factione vno fere momēto occupata eſt. Verum eſt certe quod dici ſolet, plus auctoritatis dignitates ex hominibus capere quā ex dignitatibus homines, vt in cēſura romana apparuit, quę primo vt exiguus magiſtratus poſt habita eſt. Verum vbi ciuitatis optimates obire munus illud dignitati ſunt, tantā ei auctoritatem tribuere, vt inter optimates infœlix prope haberetur, qui cenſoriā dignitatē conſecutus in vita non fuiſſet. chriſtophorus itaqꝫ ſedem occupat. xl. Leonis in pontificatu die, quem ego prę dolore animi paulo poſt periſſe crediderim; ꝙ ab eo potiſſimum honore ſpoliatus fuiſſet: quem ipſe vt lupum domi aluerat, vt illud Theocriti enutrito lupos qui te comedant.

Chriſtoforus I.

CHriſtophorus cuius patria & cognomentū ob ignobilitatē ignoratur pōtificatū malis artibus adeptus male amiſit. Septimo eīn menſe dignitate ac merito quidē eiectus, monaſticam vitā vnicū calamimitoſorū refugiū obire cogitur. In monaſteria enim tanquā in inſulas clerici male de eccleſia demeriti tum relegabantur. Sūt qui ſcribant chriſtoforū deiectū pōtificatu fuiſſe. Lodouico. iiij. imperante: alij hęc tēpora Berengario aſcribūt quē diximus e duce Foroiuliano imperatorē creatū, ꝙ in italia oriundus eſſet e ſtirpe longobardorū regū, q̄ꝙ etiam in eo ſolo ſpes vnica imperij collocari tum maxime poterat, ob virtutem & nobilitatem. Vt autem credam Beren-

Refugiū calamitoſorū vita monaſtica.

garium tum imperaſſe facit,& pōtificum qui ante fuere breuis vita, quo tanquā monſtra quædā e medio breui deus ſuſtulit:& ipſius imperatoris tempus qui ſuperato Guidone duce Spoletino interfectoq; Ambroſio comite Bergomate:quos primo hoſtes habuerat,accepta a formoſo imperij corona annis.ix.vixit.Quid vero poſtea Chriſtophoro acciderit e pontificatu deiecto in Sergio dicetur.

Sergius III.

Sergius tertius patria Romanus. patre Benedicto, pontificatum iniens baſilicam lateranenſem quæ tum corruerat reſtituit. Chriſtophorum e monaſterio tractū in vincula conie-cit.Rebus deinde confirmatis in Gallias profectus,Lotharij gratia amicitia fultus, qui tum regnabat,in italiam rediens, & chriſtophorum arctiore cuſtodia reuinxit.Et formoſi acta ita īprobauit,vt denuo ad ſacros ordines eos admittere neceſſe fuerit: quos Formoſus antea ſacerdotali ordine dignos cenſuerat. Neque hanc quidem ignominiam motruo intuliſſe contentus,eius cadauer e ſepulchro tractum capitali ſupplicio acſi viueret afficit; corpuſq; ipſum in tyberim proijcit, tanquam ſepultura & honore humano indignum.Ferunt Piſcatores corpus ipſum inter piſcādum repertum,ad baſilicam Petri detuliſſe: atq; dum funus celebratur ſanctorum imagines quæ in templo locatæ erant corpus ipſum veneratas fuiſſe, & ob eam rem creditum eſſe Formoſum iniuria quidē tali ignominia affectum fuiſſe. Sed factam ne ſit hoc a piſcatoribus haud ſatis cōſtat.

Acta formoſi reprobata.

Crudele facinus.

viuente pręſertim Sergio, qui formoſi actionem perſequebat͂ ꝙ antea ei impedimēto fuerat quominus pōtificatū cōſequeretur. Vide quęſo quātū iſti degenerauerint a maioribus ſuis. Illi enim vtpote viri ſanctiſſimi dignitatē vltro oblatam contemnebant, orationi & doctrinę chriſtianę vacantes. Ii vero largitione & ambitione pontificatum quęrētes, & adepti, poſthabito diuino cultu inimicitias nō ſecus ac ſæuiſſimi ꝗdā tyrāni inter ſeſe exercebant, ſuas voluptates poſtea ſecurius expleturi, cum nullibi extarēt qui eorū vitia coercerent. Crediderim ego Sergium hoc facere a Lothario compulſum, ꝙ formoſi opera a Gallis in alienigenas imperiū trāſlatum ſit. Sergius autē his artibus vitā ducens. vij. pontificatus ſui anno men. iiij. die. xvi. moritur. Cum paulo ante igneæ faces in cœlo & ſtellę micātes, diſcurrenteſq; præter conſuetudinē ſint viſæ. Vnde non ita multo poſt vngari Italiam cum exercitu ingreſſi: multas viciſſim intulere accepereq; clades.

Anaſtaſius III.

ANaſtaſius tertius patria romanus: eo tempore pontificatum iniit, quo Lādulphus Beneuētanus prīceps graui prælio in Apulia cum græcis decertauit & vicit. Nam patritius Leonis conſtantinopolitani imperatoris dux: Italiam ingreſſus, ſe omnia breui euerſurum minabatur, niſi Leoni propere obtemperarent. Verum (vt dixi) Landulphi virtute, imperiū ſimul cum loquacitate omiſit: quanquam vero a Berengario iam pararentur copiæ: quæ patritio obuiam fierent, plus terroris quam virum ſecum ferenti.

Patritius

Anaſtaſius autẽ a quo nil memoria dignum geſtum eſt, ij. anno pontificatus ſui moritur, & in baſilica Petri ſepelitur. Hunc tamen pontificem hac vna in re laudare poſſumus, ꝙ neminem eorum qui ante ſe in pontificatu fuere ignominia aliqua notauerit, vel maledicentia perſecutus ſit. Modeſte enim & integre vixit, nec in ſe quicquam habuit quo reprehendi poſſit. Anaſtaſij commendatio.

Lando I.

LAndo patria Romanus, Anaſtaſio ſucceſſit, huius autem vita ita obſcura fuit vt etiam ſint qui eum inter pontifices non numerent maxime autem vincentius hiſtoricus. Aliter tamen Martinus & Cuſentinus ſentiunt, horum de numero & Gothifredus eſt, qui ſcribit Landum auctoritatem ſuam interpoſuiſſe quo minus Berengarius & rhodulphus comitis Guidonis filius inter ſe decertarent. Sunt qui ſcribant Rhodulphum apud veronam Berẽgarium ſuperaſſe, ac imperio tribus annis potitũ eſſe. Magna em̃ tũ erat inter italos Germanos & francos de poſſeſſione imperij cõcertatio. Vnde & grauiſſima bella orta ſunt, nec extincta ſine multorum interitu, omniumque prouinciarum calamitate. Annitebantur tamen Romam italiquę imperij nomen in prouicia retinere, obſtantibus barbaris omnibus, licet duce & auctore tam præclari facinoris indigerent, extinctis iam non ſolum illis præclaris luminibus, quæ italiam quõdam per totum orbem terrarum illuſtrarunt, verum etiam ſublato omnino & exciſo illo egregio ſeminario, vnde tã præclare radices pullulabant Lãdus autem ſexto pontificatus ſui menſe. die. j.

&.xx.moriens in baſilica Petri ſepelitur.

Ioannes XI.

IOannes vndecimus patria Romanus patre Sergio pōtifice, anno domini. Dcccc. ix. pontificatum inijt. Preſul Rauennas is ātea fuerat epiſcopatu deiectus populi tumultu. Verum Lando mortuo pontificatum adeptus, ſpiritus militares magiſquam religioni deditos geſſit. Indigebat huiuſcemodi pontificetum quidem & eccleſiā & italia. Nam græci (vt diximus) Landulphi virtute ſuperati, Saracenos in italiam vocant, qui ex calabris & Apulis in Lucanos & campanos mouentes vrbi Romæ exitium ſe illaturos propediem minabantur Hoc autem periculo motus ioannes, Alberico hetruriæ Marchione in auxilium accito habito delectu, cū ſaracenis confligens & ſuperans ab vrbis finibus ſubmouit. Verum nil actum ea victoria exiſtimans, niſi fugientes inſequeretur, eos ad lirim fluuium nactus (quem gariglianum vocant) apud minturnas tanta clade ſuperat, vt de relinquenda omnino italia cogitauerint, locaq; omnia ferquæ in littore italico obtinebant incenderint. Poſtea tamen mutata ſentētia occupato monte Gargano, incurſionibus loca circunquaque poſita vexabant. Interim vero ioannes in triumphi modum Romam rediens, cum omnia ſibi vendicaret, Alberici odium ita in ſe concitauit vt ingens ſeditio ſit orta, qua quidem Marchio pulſus: ortam proficiſcens oppido munito & arce Vngaros præmijs ſollicitatos in italiam vocat, qui certe prouinciam ingreſſi, plus prope calamitatis italiæ intulere quam olim ſaraceni. Pueros enim

Saracenū italiam a græcis vocantur.

Victoria Ioānis erga ſaraccenos.

& virgines abducebant, grandioribus natu necatis. Neq; ipſis quidē hetruſcis pepercere: quos ex fœdere Alberici intactos eſſe oportebat, immo vero magis in hos quam in cæteros italos ſęuitum eſt, incenſis & euerſis fere omnibus oppidis quæ ipſi occupauerant. Crediderim ego Berengarium qui tum Ciſalpinam tantummodo tuebatur, hoſtibus iter hetruriam dediſſe modo ſine vllo ſuorum maleficio tranſirent. Hac autē dulcedine prædę illecti vngari, frequenter deinceps italiam repetebant. Qua calamitate romani permoti, cum ſæuire in hoſtem præferocem & potentem non poſſent: Albericum capiūt & obtruncant. Ioannes quoq; ſeditione militari, maxime vero a militibus Guidonis comitis captus & in vincula coniectus ceruicali in os coniecto necatur, pontificatus ſui anno decimotertio menſe ſecundo die.iij. Cuius in locum alter ioannes ſubrogatur verum quia vi ſedem occupauerat e loco ſtatim deiectus connumerari inter pontifices non meruit.

Ioannis ponti. mors.

Leo VI.

LEo ſextus patria romanus, legitimis ſuffragijs pontifex creatus, nil tyrannicum in vita prę ſe tulit, integre ac modeſte vitam ducens ac rei diuinę conſulēs quātū illa tēpora ī tā corruptis moribus patiębātur. Reuocare em̄ ciues ad cōcordiā temeritate & ſtultitiā priorū pontificū adhuc tumultuantes, componere res italas, pacare externū hoſtē, propulſare, barbaros a ceruicibus italiæ conatus eſt. quo certe nil melius aut laudabilius in tā breui magiſtratu fieri potuit. Septimo enim menſę

bus aſcribant. Ego vero & priorum quorundam & ſequentium temporibus aſſignanda crediderim, cũ ea quæ breuiter ſcripſi nõ ſine diuturnitate geri potuerint: Sed ſatius fuit in tanta ſcriptorum varietate & temporum oĩno aliquid ſcribere: q̃ quæ ſunt aliquãdo geſta ob incertos auctores omittere. Cõſulimus poſteritati: nec ita ſuperſtitioſi ſumus, vt nolimus ea credere varij auctores ſparſim cõſcripſere. Huius quoq; põtificis tẽpori merito aſcripſerim: ſanctũ Vgibertum nobilem Lothoringiæ prĩcipẽ, qui Gemalcẽſe Cœnobium propria impenſa magnis operias breui extruxit. Ferunt & hac tẽpeſtate Spireneum Bohemiæ ducẽ fidẽ xp̃i tũ primũ recepiſſe. Nã duces antea q̃ Bohemiæ pręerãt: nũc demum reges appellãtur auctis opibus & copijs. At Stephanus, cuius vita mãſuetudinis & religiõis plena fuit, ſecũdo põtificatus ſui anno: mẽ. i. die. xij. morit̃: inq; Petri baſilica ſepelitur.

Sanctus Vgibertus.

Spirene' Bohemię dux.

Ioannes XII.

IOannes. xij. patria Romanus: patre Sergio põtifice (vt quidã volunt) eo tẽpore põtificatum inijt: quo ſanguinis fons (vt martinus & vincentius aiunt) Genuæ largiſſime affluxit: futuræ magnæ calamitatis indicium. Nam & Genua a Saracenis ex Aphrica venientibus tum capitur ac diripitur: & Vngari Italiã ingreſſi: lõge omnia ac late populati ſunt. Verum dum onuſti pręda Pelignorum fines attigiſſent: a Marſis qui repente arma ceperãt opprimuntur: atq; ita prędam omnẽ cum vita amiſere. Scripſit tum multa Racherius ex monacho Veronenſis epiſcopus factus: ĩ exi-

Fons ſanguis apud Genuam.

Vngari.

liumq; papiam ab Vgone rege miſſus, ꝙ aperte nimium in eius mores inueheretur. Ioannes autẽ pontificatus ſui anno quarto.men.x.die.xv. moritur. Vacat tum ſedes diebus.xij.

Leo VII.

LEo.vij.natiõe Romanus, Vgone & Lothario in italia imperantibus:põtificatum adeptus:nil dignũ memoria geſſit. Huiusautẽ tempora illuſtriora fecere ſpireneus Bohemię dux (vt Martinus refert) iuſtitia & religione inſignis & eius filius Vinceſlaus nequaquam a patre degenerans: a fratre Boleſlao interemptus ob regni cupiditatẽ, qui quidem Vinceſlaus poſtea in ſanctos referri meruit: comprobata eius vita, approbatiſq; miraculis in vita & poſt mortem editis: Leo autem pontificatus ſui anno tertio, men.vi.die.x.morit̃, & in baſilica Petri ſepelitur. Vacat tum ſedes dies tres.

Spireneus

Viceſlaus

Stephanus VIII.

STephanus.viij. natione Germanus pontificatum iniens: ita a Romanis ſeditionibus vexatus eſt: vt nil memoria dignum ab eo geri potuerit. Immo vero (vt Martinus refert) in tanta ſeditione mutilatus turpiter aliquandiu vitam duxit: cum ob inhoneſta vulnera prodire in publicum erubeſceret. Parabat quidem rex Vgo tantã iniuriã vlciſci: ſed in ipſo apparatu moritur: cui quidem Lotharius filius in regno ſuccedens: hac de re nullã mentionem fecit: vel quod Romani populi amicus eſſet, vel ꝙ breui regnauit, biennio enim tantum poſt mortem patris ſuperuixit. Otho autem Germanorum rex vinceſlai Bohemiæ regis mortem

vlturus in Boleſlaum qui fratrem per ſcelus interfecerat copias mouens hominem tandem poſt multas illatas acceptaſq́ clades in poteſtatẽ ſuam redegit. Stephanus vero pontificatus ſui anno. iij. menſe quarto, diebus. xij. moritur. Vacat tum ſedes diebus. x.

Martinus III.

Martinus. iij. patria Romanus: manſuetudinem & placabilitatem Stephani ſeptimi imitatus eſt, pontificatũ enim adeptus bella omittens: religioni ſeſe totum addixit templa vetuſtate collapſa inſtaurans, pauperes eleemoſynis paſcens. Non caruit tamen huius temporibus Europa ipſa bellica rabie. Nam cum Otho anniteretur italiam ingredi aduerſante Lothario, magnæ cædes vtrinq́ cõmiſſæ ſunt. Adhortante tamen eos Martino pontifice, vt ab armis diſcederent, tum vel maxime cum vbiq́ fame & penuria rerum omniũ laboraretur, ſucciſis vndiq́ arboribus: proſtratis ſegetibus: & abductis grauiſſimo bello colonis ac pecoribus Apud Conſtantinopolim quoq́ tumultuatũ vehementer eſt. Nam ciues ipſi Conſtantinum imperatorem captum: abraſo capite in inſulam relegarunt. Verum non ita multo poſt Cõſtantinus Leonis filius imperium adeptus; ſeditioſos ciues eadem turpitudine tãtum affectos, qua ipſi Conſtantinum notauerant in eandem inſulam exulatum mittit. Martinus autem tertio pontificatus ſui anno, men. vi. die. x. moritur & in baſilica Petri ſepelitur. Eius autem in morte ſedes Romana diebus. xij. tum vacat.

Conſtantinus a ciuibus capit.

AGapitus.ij. natiōe Romanus, ardente tumultu bellico in Italia pontifex creatur. Vngari enim tum etiam hoſtili manu Italiam ingreſſi: iam fere omnē oram tranſpadanam occupauerant cum Hēricus Bauariæ dux ſumptis propere armis cōparatoq; exercitu in prouinciā mouens nō ſine magno incolarum incōmodo. duobus grauiſſimis prælijs eos ſuperat: ac ꝓuinciam omnem ab Aquileia Papiā vſq; occupat: Vnde non ita multo poſt propere in Auſtriā diſceſſit: q; iam aduētare Berengarium cum magno exercitu itellexerat: potiturus autē Italia Berēgarius imperatoris nomen ſibi indit, filiumq; Albertū regē Italiæ nuncupat: cōiecta in carcerem Alunda Lotharij fratris filia: ne Papiam vrbem dotalem repeteret. Interim vero Agapitus pōtifex: Italiæq; ꝓceres cognita Berēgarij ſuperbia: q; omnia ſibi cōtra ius faſq; vēdicaret: Othonem Germaniæ regē in Italiā vocant: q quidē per Forum iulij ꝓuinciam cum.l.millibus hominum ingreſſus: deturbatis ſtatim e regno Berengario & Alberto: AlundāLotharij filiā e carcere ductam in vxorē accepit, ex qua poſtea filiū ſuſcepit cui Othoni ſecundo nomen fuit. Otho tamē Italia decedens hac moderatiōe vſus eſt, vt Berengario & Alberto gubernādæ ꝓuinciæ arbitriū permiſerit: cōpoſitis inter pōtificem & Berēgarium rebus. Idem quoq; Otho Lodouicū regem Frāciæ magnis eo propere deductis copijs iuuit: quē ꝓceres prouīciæ adiuuante Vgone pariſiorū comite ipſius Othonis ſororio ꝓpe regno depulerāt. At vero Albertus Berēgarij filius: qui tū Rauennæ

Berengarius nomē īperatoris vſurpat.

Otho Alūdā vxorē ducit.

Vgo comes Pariſiorū cognomēto capet.

præerat. Comaclenſium claſſe & auxilijs fretus
mercatores Venetos aduerſante Agapito pōti-
fice īfeſtabat: vnde Veneti inceſi cōparatis ꝓpe-
re quibuſdā nauigijs comaclū expugnatum īcen
dunt. Dum hæc itaqꝫ hoc modo agerētur. Aga-
pitus pōtifex vir innocēs, & reipub. chriſtianæ a-
mator pōtificatus ſui anno. ix. men. vij. die. x. mo-
ritur. Eo fere tēpore: quo Oddo cluniacenſis mo-
naſterij abbas in domino quieuit. Cuius quidem
diſcipulus habitus eſt Domaielus vir miræ ſan-
ctitatis & monaſticæ diſciplinæ reſtitutor.

Oddo abbas Cluniacenſis.

Ioannes. XIII.

Huius tēpore fuit. x. ſciſma eccleſiæ īter iſtū
Ioannem & leonē. viij. qui licet bis fuga-
tus fuerit tn̄ auxilio imperatoris obtinuit.

IOannes. xiij. patria Romanus: de via
lata patris Albrici potētia fretus pō
tificatū occupat. Octauianus is qui-
dem primo vocabatur: homo ſane
ab adoleſcētia oibꝰ ꝓbris ac turpitu
dine cōtaminatus: venatiōibus magis ſi quid tē-
poris a libidinibus ſupererat ꝙ orātiōi deditus.
Erant tum Romæ duo annui cōſules ex nobilita-
te: præfectus vnus qui ius populo diceret. Ex ple-
be aūt decarchōes duodecī creabātur: qui vicem
ſenatus gererent. Nō carebāt aliqua ditione Ro-
mani. Nam & vicina hetruriæ oppida intra Vr-
beuetanum Tudertinumqꝫ agrum, & quicquid a
Neapoli Beneuētoqꝫ a Marſis a Reatinis ad vrbē
ſpectat Romanæ ciuitati obtēperabat. Vlteriora
partī Græci: ptim Saraceni occupauerāt. Quis tū
picenū ſpoletinūqꝫ agrum obtineret īcertum eſt.
Octauianus itaqꝫ patris potētia in ſatis libera ci-

Lubricitas pōtificis.

uitate fretus põtificium munus humeris ſuis ne-
quaquã cõueniens ſibi deſumit. Hac quidem in-
dignitate moti duo cardinales, literis Othonem
obſecrant, vt clerum populumq; Ro. e manibus
Berengarij Ioanniſq; duodecimi vẽdicare cone-
tur aliter chriſtianam fidẽ vna cum imperio peri-
Otho. turam. Otho enim tum magnó in precio erat Do
mito Boleſlao (vt dixi) Bohemiæ rege: ſupera-
tiſq; tribus grauiſſimis prælijs Vngarijs Germa-
niam vaſtantibus: ac captis tribus eorum regulis
quos Germani cõtradicẽte imperatore vitam fi-
Crudelitas põtificis. nire laqueo coegere. Interī verò dum Otho ex-
pectaretur re per indices patefacta Ioannes põti-
fex cardiales ipſos capit: & huic naſum, illi verò
manum abſcindit. Hanc ob rem Otho in Italiam
mouens, primo quidem Berengarium & Alber-
tum filium in poteſtatem ſuam redigit, alterum-
que Cõſtantinopolim, alterum in Auſtriam rele-
gat. Mox vrbem ingrediens ab ipſo Ioanne hono-
rificentiſſime ſuſcipitur, coronaturq;: vt quidam
tradũt. accepto Germaniç Pãnonięq; titulo quod
Imperiũ ad germanos tranſfertur. reliqui imperatores deinceps obſeruarunt. Trãſ-
lato tum primũ ad Germanos imperio. Alij ve-
a Leone octauo, de quo Paulopoſt dicemus hoc
factum exiſtimant, quorum opinionem Gratia-
nus in decreto ſecutus eſt. Priorem ſententiam Ri
cardus & Cuſentinus non improbãt, Lateranen-
ſis autem Bibliothecarius Othonem Ioannis tem
pore Romã veniſſe ſcribens, de coronatione eius
nullam mentionem facit adeo cõfuſa ſunt & per
turbata hæc tempora ſcriptorum negligentia &
incuria. Otho autem cõpoſito aliquantulum ſta-
tu ciuitatis cum Ioanne ſecreto collocutus: homi-

nem primo blãde appellando a flagitijs deterrẽs: ad virtutem adhortabatur: verum cum nequaquã moueri e ſententia verbis eum cerneret ad minas cõuerſus cõcilium ĩdicit. cõuocatis epiſcopis Italiæ: quorum iudicio vita ſceleratiſſimi hominis diiudicaretur. Is itaq; iudiciũ bene ſentiẽtium reformidãs: in Hernicos aufugit: in ſiluiſq; more feræ aliquãdiu delituit. Hanc ob rem Otho perſuadente Clero. Leonem Romanum ciuem lateranenſis eccleſiæ Scriniarium: põtificem creat. Verũ abeunte imperatore ioãnis cognati & cliẽtes pulſo Leone Ioannẽ ipm reuocãt: quẽ quidem diuinitus eiſdem ferme diebus perijſſe creditum eſt, ne eccleſia dei pniecioſa ſeditiõe iã gliſceſcẽte labefactaret. Sũt qui ſcribãt hũc ſceleratiſſimũ hominẽ, vel hoc mõſtrũ potius ĩ adulterio dephenſum & confoſſum ĩnterijſſe. Verũ nõ ita quoq; leuata ſeditio eſt. Nã Romani mortuo ioãne ĩ eius locũ Bñdictũ ſubrogãt, idq; ab ĩperatore q tum ſpoleti erat cõfirmari cõtendũt. At ĩperator iratus nõ ſolũ Romanos vtpote iniqua poſtulantes a ſe repulit, verũ etiã eoſdẽ armis (vt poſtea dicetur) coegit: abrogato Benedicto Leonem ſuſcipere. Ferunt multa ꝓdigia tum ĩ Italia apparuiſſe. Nam & lapis de cælo miræ magnitudinis cecidit, ſæuiente ventorũ atq; imbriũ procella, & in veſtibus multorũ ſignũ crucis ac quidẽ cruentæ diuinitus apparuit. Quæ quidẽ portenta ĩdicare magnas clades & calamitatẽ eccleſiæ multi ĩterpretabãtur ioãnes aũt vir oĩm qui vnq̃ ante ſe ĩ põtificatu fuere pernicioſior & ſceleratior, põtificatus ſui anno. ix. men. iij. die. v. moritur. Eius vero in morte ſedes, in ſeditiõe dies. xij. tum vacat.

Leo Romanus ciuis põtifex creatus.

Mors ioãnis ĩ adulterio.

Lapis de cęlo cecidit.

BEnedictus.v.patria Romanus: ex diacono in ſeditione põtifex creatur ab his po tiſſimum: qui Ioãni cognatiõe factiõeq̃ cõiuncti fuerãt ægre ferẽtes Leonem ab Othone Ioãni antelatum. Verũ cum imperator hãc electionẽ nequaquã ꝓbaret Romanos id maxime expectãtes a ſe repulit, eoſq̃ ferro & flãma oĩa circa vrbẽ poſita vaſtãs cõpulit pulſo Benedicto vel dedito potius Leonẽ ſuſcipere adactos ſacramẽto: nil ſe earum rerũ immutaturos quas ipſe impator in re põtificia cõſtituiſſet. Cõpoſitis autem hoc mõ rebus: Otho in Germaniã rediens: ſecum benedictũ ipm duxit: qui non multo poſt dolore animi apud Haiſpurgam moritur: vbi relegatus erat. Vixit autem in põtificatu men. vi. dies. v. Sedeſq̃ deinceps. diebus. xxx. vacauit.

Leó VIII.

Hic ſtatuit ꝙ nullus papa fieret ſine cõſenſu imperatoris, & omnes donationes factas eccleſiæ a Iuſtiniano & Karolo Ottoni cõceſſit & ſuis ſucceſſoribus vt Italiã ab inuaſoribus defenſaret.

LEo. viij. (vt ante dixi) protoſcriniarius, a clero populoq̃ Ro. pulſo Ioãne põtifex creatur. Nam cũ Ioãnnes flagitioſe nimiũ & intẽperanter viueret. Inſtarẽtque Romani apud impatorem: vt alterũ põtificẽ abrogatoq̃ Ioanne crearet, reſpodit electionẽ ad populum & clerũ pertinere. Eligerent quẽ maxime idoneum putarent. ſe eum ſtati approbaturũ. Vnde cum Leonẽ elegiſſent quẽ ipſe cõfirmauerat. deide mutata ſentẽtia abrogato eodẽ Benedictum ſuffeciſſent, iratus Otho eos vi & armis

Auctoritas eligendi Ro. põtificis a cle-

compulit dedito etiam benedicto Leonem ſuſci pere, qui ſtatim romanorū inconſtantiam pertę- ſus, auctoritatem omnem eligendi pōtificis a cle ro populoq; romano ad imperatorem tranſtulit. Verum Leo in pontificatu non diu vixit. Anno enim primo menſe quarto Moritur.

ro & Ro. popu. ad i peratorē transfert.

Ioannes xiiij.

IOanes. xiiij. Narniēſis eps, patria ro manus, patre ioanne epo Leoni ſuc- ceſſit. verū romani inita iam cōſuetu dine pellendi pontifices hunc quoq; ſeditionibus fatigāt. Acccerſito em Iofredo cāpaniæ cōmite Lateranēſes ędes vi irrū pentes ioannē capiunt captūq; primo in adriani molem perducunt, mox inde hominem in cāpa- niam exulatum mittunt. Verum interfecto iofre do, eiuſq; vnico filio a ioanne cāpano pricipe, pō- tifex vndecimo menſe ſui exilij Romā propere redijt. Otho præterea cognita pontificis calami- tate cū Othone filio ingentibuſq; copijs, magnis itineribus Romā perueniens, conſules & pręfectū cum decarchonibus captos in vincula conijcit, ſciturus coniurationis capita. Quęſtionibus autē re cognita, conſules in germaniā mittuntur. De- carchones vero laqueo ſuſpenſi pœnas ſtatim de dere. Petrus autem vrbis pręfectus malorum om nium fons & origo, diu cum ignominia per publi ca vrbis loca tractus ac virgis cæſus in germaniā vinctus mittitur. Sunt qui ſcribāt Petrum ipſum excarnificandum pontifici traditum abraſa bar- ba: capillis ſuſpenſum ad caput equi conſtanti- niani aliquandiu ſtetiſſe vt eius exemplo talia fa- cinora malefici declinarent. Inde autem ablatum

Nouū genus ſupplicij.

a ſinoq; ſuperimpoſitum verſo ad clunes, vultu & manibus ſub cauda ligatis: atq; ita per vrbem ductum, & virgis cæſum fere vſq; ad interitum fuiſſe. poſtea vero in Germaniam exulatum miſſum. Hac etiam ſeueritate exempli gratia in Iofredum a Ioanne principe campano (vt diximus) cæſum imperator vſus eſt, vt eius ac filij cadauera e loco ſacro tracta in prophanum proijci iuſſerit. Interea vero Sclaui qui adriani. iij. pontificis, & Sueropyli principis Dalmatiæ tempore fidem chriſti ſuſceperant, in Italiam traijcientes ſaracenos ingenti clade ſuperatos, e mōte Gargano deiecerunt. Horum autem exemplum & virtutem imitati Vngari reliquias Saracenorū ita attriuere recuperata coſentia iam ab hoſtibus capta, vt Othoni magni Othonis filio eo cum exercitibus miſſo haud difficile fuerit reliquias bellorū abſoluere. Nec cōtētus ſaracenos cędere, gręcos quoq; qui cum Mauris fœdera inierant grauiſſimis prę- lijs ita perdomuit: vt eos fere omni Calabria & Apulia eiecerit. Sunt qui ſcribant idcirco Othonem græcos perſecutum fuiſſe. quia Nicephorus conſtantinopolitanus imperator filiam iam ei pactam in matrimonium daturum ſe negabat. Conſtat tamen Othonem ipſum adoleſcentem egregium pulſo Nicephoro, & Ioannem filium in imperio confirmaſſe, & Theophaniam ſororem vxorem accepiſſe in quam quidem Ioannes decimustertius vna cum marito apud lateranenſem baſilicam corona imperij exornauit, annuente Othone ſene, qui filium conſortem imperij creauerat. In tanta autem & tam publica lætitia campana eccleſiæ Metropolitanæ nomen

Vngari

Græci.

Nicephorus.

a Ioanne pontifice cõſecuta eſt Otho vero in Germaniam pontificem ſenio confectus viennæ moritur, quem non ita multo poſt ioannes pontifex ſexto pontificatus ſui anno, menſe vndecimo die. v. ſubſecutus eſt. Eius in morte dies. xiij. ſedes tum vacat. Mors Othonis

Benedictus VI.

Benedictus ſextus patria Romanus, Ioanni in pontificatu & calamitatibus ſucceſſit, a Cynthio enim romano ciue & quidem præpotenti captus in Adrianam molem quam ſancti Angeli arcem nunc vocant, cuſtodiam noxiorum vel potius innocẽtium includitur eodẽq; in loco non multo poſt ſtrangulatur, vel vt Cuſentinus refert, fame moritur. De tanta iniuria nullam ſumptam eſſe vindictam, vel a ciuibus romanis aduerſę factionis, vel ab Othone imperatore non poſſum ego non admirari, præſertim cum Otho ipſe vir optimus ſit habitus, & eccleſię romanæ defenſor accerrimus. Sed vereor ne talia fuerint benedicti merita, qualẽ præmium a Cynthio conſecutus eſt. Male tamen a Cynthio eſt actum, neque enim ad ſe pertinebat etiam ſi Benedictus grauiter deliquiſſet pontifici manus inijcere. Sed heus vt rerum omnium viciſſitudo eſt, nam romani pontifices noſtra ætate romanos ciues, aut delinquentes, aut ob potentiam ſuſpectos, eo loci tanquam in Tullianum carcerem includunt & macerant. Crediderim ego Othonem alijs negotijs implicitum, Romano pontifici præſtare auxilium nequiuiſſe, ob eamq; rem anno. j. menſe. vi. pontificatus ſui mortuum eſſe. Dira benedicti mors.

DOnus.ij.patria romanus, tātę modeſtíæ ſuit:& ſi nihil in pōtificatu geſſerit quo magnopere laudaretur nō tñ vel aliqua iniuria affe-ctus vel ignominia notatus eſt. Huius autē tempora ne omnino obſcura eſſent, effecere res quæ-dā,tum a principibus quibuſdā, tū a ſanctis viris geſtę Nā Baianus artis magicę peritus bulgaro-rū princeps ita baſiliū & filiū conſtantinū Byzantinos principes bello vexabat, vt Paulū ab capiēda vrbe regia abeſſet negligentia gręcorū prope derelicta.Inita tamē ſunt īter eos fœdera, licet non ęqua:& pax cōpoſita eſt. Adalbertus autem Bohemus Pragenſis epiſcopus tantę ſanctitatis tū habitus eſt,vt diuino ſpiritu impellēte in Pan-noniā deſcendens,& regē Vngarorū baptizaue-rit,& omnes prouincię epiſcopos ad bene de deo promerēdū exēplo & vita inſtruxerit. Profectus deinde in Pruſiam dū fidē xpi quā diligentiſſime prędicat martyrio coronatur.Ferūt beatū Eduardū Angliæ regē ſanctitate in precio tum habitū fuiſſe:quem certe nouercę dolis & fraude interfe-ctum conſtat.His addit & Ricardus ſcriptor ſan-ctum Maiolum abbatē, qui in Cluniaco magnū ſui apud poſteros vita & miraculis exemplū reliquit. Donus autem anno pontificatus ſui primo moritur,& in baſilica Petri ſepelitur.diebus tan-tummodo duobus ſedes tum vacat.

Baianus.

Adalbertus.

Eduardus

Maiolus.

Bonifacius vij.

BOnifacius.vij.cui⁹ cognomē & patria ob ignobilitatē credo reticet pontificatum malis artibus adeptus male etiā amiſit.

Nā inito magiſtratu conſpirantibus ſimul bonis ciuibus reliquere vrbē coactus,p̃cioſiſſima queq̨ e baſilica Petri ſubtrahens cōſtātinopolim cōfugit. Vbi tādiu ſubſtitit,quoad diuenditis q̄ ſacrilegio abſtulerat,magnā vim pecuniarū cōparaſſet,quibus tāquā adminiculis occupādę tyrānidis fretus vrbē repetit:ciues romanos largitione corruptur⁹.Obſtabāt conatibus ſuis viri boni,maxime vero Ioānes diaconus Cardinalis, quē captū adiuuantibus quibuſdā pernitioſis hoībus oculis ſtatim priuauit. Atq̨ ipſe tantorū malorū auctor gliſceſcente maiorē in modū ſeditione ſiue timore,ſiue pęnitentia patrati ſceleris turpiter vitam finiuit. Vide queſo quātū generauerint ij pontifices a maioribus ſuis,qui hanc rēp. xp̄ianā tā amplam tāq̨ magnificā ſuo ſanguine nobis reliquere Pōtifex ro.ſacrorū pater & rex ſacra ipſa furto abſtulit,& qui vindicare ſacrilegia debuerat tāti ſacrilegij factus eſt auctor. Hoc autē cōtingere in quauis rep.cōſueuit quādo plus malorū ambitio & auaritia valet quam bonorum virtus & grauitas.in clerum igitur deligendi eſſent quorū vita & doctrina probata ſit, non autem ij qui cum nil virtutis & religionis habeant ambitione & largitione ſibi potentiam quærunt. Vixit autem Bonifacius in pontificatu menſibus. vij. diebus.v. Vacat tum ſedes dies.xx.

Ioānes diaconus cardinalis oculis priuatus.

Benedictus vij.

BEnedictus.vij.patria romanus:ſtatī inito pontificatu Arnulphū epiſcopū Remeñ. ſeditione quorūdā pulſum habita Synodo in integrū reſtituit eo maxime tēpore quo Otho ſecundus & Hēricū Bauarorū ducē

rerum nouarũ cupidum perdomuit,& in Lotharium mouit,qui Lothoringiã romani imperij prouinciam occupauerat Aquiſgranẽſemq; agrum populatus fuerat. Otho aũt ſuperato Lothario va

Otho.ij. pariſios vaſtat.

ſtatiſq; Sueſionũ agris,ac incenſis Pariſiorũ ſuburbijs dum in patriã copias reducit, apud auxonem fluuium nonnihil incõmodi accipit. Deinde vero cõparato maiore exercitu in italiam contra Baſilium & conſtantinũ imperatores grecorũ veniẽs, qui iam Calabriã & eam partẽ italię occupauerãt quę ad ſiciliam vergit, apud Baſentellũ ſuperatus,ſcapham cõſcendẽs,ſalutẽ ſibi fuga quęrebat. A piratis aũt forte fortuna captus:in ſiciliam defertur. Verũ ſiculi redempto homine, ac romam miſſo,de piratis ſuppliciũ ſumpſere. Otho deinde cõparato ſatis iuſto exercitu animaduertere ĩ romanos & Beneuentanos cõſtituerat, a quibus initium fugiendi factũ fuerat, dum ad Baſentellum

Corpus S.barto

contra grecos pugnaretur. Agere id in romanos minus tutũ viſum eſt. in Beneuentanos itaq; conuerſus, Vrbẽ capit & incendit. Trãſlato inde ſancti Bartholomei corpore, Romęq; in inſula tyberina collocato,eo loci, maxime qui olim iouis hoſtia Lycaonia dicebatur, quiq; triremis puppim præ ſe fert. Nã inſula & adhuc ex tyburtino lapide cernitur triremis formam habuit. Ad ſimilitu dinem illius credo. qua Aeſculapius Ro-

Mors Othonis.

mam auectus eſt. Viſitur adhuc ſerpens lapidi inſculptus, viſuntur tranſtra, adeo viri illi excellẽtes ſtudioſi erant, vel naturã in artẽ redigere: vel artem ad naturam. Ad Othonem redeo, qui non multo poſt traſlatum ſancti Bartholomęi corpus Romę moritur:& in veſtibulo beati Petri (para-

diſum vocant) labro porphyretico: quod adhuc introeũtibus ad Leuã apparet honorificentiſſime ſepelitur. Cũ autẽ de creãdo nouo imperatore cõſultatio haberetur, & alij Othonem. iij. ſecundi filium, alij vero Henricum Bauariæ ducem primi Othonis ex fratre nepotem expoſcerent inſtarentque itali quidam vt Creſcentio Nomentano viro clariſſimo res committeretur. Germani ſtatim qui tum frequentes Romæ aderant Othonẽ. iij. Delegere. Inſtabat Benedictus vir optimus vnumquemque rogando, vt in creãdo imperatore reipublicæ chriſtianæ conſulerent, quæ tum maxime perito & ſolerti gubernatore indigebat. Tãdem vero ne ſeditio aliqua oriretur, Germanorum ſententiam approbat. Moritur & ipſe pontificatus ſui ãno viij. mẽſe ſexto. Vacatq; ſedes diebus quinq;. Valderico, Ambugenſi epiſcopo tũ maxime in precio exiſtente doctrina moribus & ſanctitate vitæ.

Ioannes xv.

IOannes decimus quintus, patria Romanus, vel (vt nonnulli volunt) Papienſis, poſt adeptum põtificatum Menſe tertio a Romanis capitur, & in mole Hadriani vt in publica cuſtodia incluſus, ibi tandiu pedore carceris inedia & moleſtia animi maceratur quoad vitã turpiter finiuit. Sũt qui ſcribãt eũ vi mortuũ fuiſſe a Ferrucio Bonifacij ſeptimi parẽte magnę potẽtię viro, ob eã rẽ credo quod filio in pontificatu aduerſatus fuiſſet. Vtcunq; eſt, conſtat eum in carcere mortuum & in baſilica Petri ſepultum, Deiectus ne potifica-

mors põ.

tu fuerit vel ob & impotentiã tyrãnidẽ, vt quidã coniectant, vel ob inuidiam maliuolorum & ſeditioſorũ quorũdã haud ſatis cõſtat, adeo ſunt cõfuſę iſtorum tẽporũ hyſtoriæ. Fuiſſe tamen in precio hac tẽpeſtate conſtat: & odilũ abbatẽ Cluniacenſem & Berengariũ Turonenſem viros ſanctitate & doctrina inſignes quanquam ſunt qui dicant Berẽgariũ amplitudine doctrinę confiſum primo in fide erraſſe, cũ de ſacramento euchariſtię male opinaretur, errorẽq; ſuũ poſtea publico concilio Romę habito emendaſſe, ac ſtatim omiſſo ſtudio ſophiſticę diſciplinę cum eſſet archidiaconus Andegauenſis, omnia pauperibus erogans labore manuum ſuarũ victum ſibi quæſiuiſſe.

Ioannes xvi.

IOãnes. xvi. patria romanus, patre Leone preſbytero e regiõe gallinę albe põtificatũ adept⁹ miro odio ĩ clericos exarſit: vñ merito & ab ipſis clericis odio habitus eſt maxime vero quod diuina humanaque omnia cognatis & affinibus ſuis elargiebatur poſthabito dei honore & Romanæ ſedis dignitate quem certe errorem ita poſteris tradidit, vt ad noſtram quoque ætatem peruenerit, qua quidem conſuetudine nil certe dici pernicioſius poteſt: cum non ob religionem & dei cultum appetere pontificatum noſtri ſacerdotes videantur ſed vt fratrum vel nepotum vel faliarium ingluuiem & auaritiam expleant. Apparuiſſe cometen tum ferunt futuræ calamitatis indicium, nam & fame & peſte diu laboratum eſt & terræmotu Beneuentum, ac Capua concuſſa, eaq; mala ob ſuperbiam & rapacitatem pontifi-

cis contemptumq; dei & hominum accidiſſe pu-
tatum eſt. Moritur tamen deo volente. viij. ponti
ficatus ſui menſe, ſepeliturq; in baſilica Petri.

Ioannes xvij.

IOannes. xvij. patria Romanus: pon tificatum iniit Othone imperãte: ſed nõdum coronã imperij adepto. Fuit autem ioannes vir tãtę doctrinę: vt multa & quidem elegãter ediderit quemadmodũ Martinus ſcribit. Agitatus deinde ſeditiõibus a Creſcentio cõſule Romano imperium Vrbis ſibi vindicare conãte cupiditati hominis cedens: exulatum in Hetruriã abiit. At vero Creſcentius cognita ioãnis indignatione qua ꝑcitus Othonẽ cõtra ſe cum exercitu in italiã vocabat: ipſius pontificis cognatos & amicos qui in vrbe remãſerant ad hominẽ mittit rogatum: vt omiſſa accerſendi Othonis cura ad Vrbem cum poteſtate redeat: polliceturq; ſe ei rebus in omnibus obtemperaturum. Precibus autem ſuorũ motus ioãnes veritus etiã: ne ſi Otho cũ exercitu italiã ingrederetur plus maleficij quã beneficij ſecum afferret: ad vrbem veniens ꝓdeunte obuiã Creſcentio cum oĩbus magiſtratibus & vrbana multitudine: ĩ ædes lateranẽſes magno comitatu introducit: quarũ ĩ veſtibulo eius pedes Creſcẽtius & oẽs ſeditiõis auctores petita venia exoſculati ſunt. Atq; ita ĩ cõcordiã redacti vitam ſimul quiete traduxere Ferunt tum Henricum abbatẽ Lobienſem in Lothorígia: & Adeoboldũ epiſcopum Vltraiacẽſem qui multa in laudẽ betæ virginis: ſanctęq; crucis ſcripſit: & Albonem abbatẽ Floriacenſem qui poſtea in Vaſconia ob fidẽ xp̄i

Otho. iiij.

Henricus abbas Lobienſis.

martyrium paſſus eſt, doctrina, religione, ſancti-tate magno in precio habitos. Moritur autem ioannes pōtificatus ſui anno decimo. menſe ſexto, die decimo. Vacat tum ſedes diebus. vi.

Gregorius V.

Huius tp̄e oritur ſciſma inter ip̄m & ioānem ep̄m placētinū a romanis ī antipapā electū.

GRegorius. v. natiōe Saxo patre Othone, Bruno ante vocatus Othōis tertij auctoritate ob affinitatē pontifex creatur: Verū abeūte ī germaniā Othone ſeditiōibus Romanorū exagitatus: in hetruriā primo mox in Germaniā ad imperatorem cōfugit. Interim vero Romani Creſcētium denuo cū ſumma poteſtate cōſulem decernunt: qui ſtatī Ioānem quendā natiōe grecum ep̄m Placentinum nō minus pecunioſum ꝙ doctū pōtificē creat. Cuius certe nomen īter pōtifices quidā ſupprimunt: vtpote minus legitime creatum. Alij vero. xvij. hunc vocant: ꝙ populi cleriqꝫ romani cōſenſu: ad quos electio ſpectabat pōtificatum iniſſet. At Creſcētius cognito Othonis cum magno exercitu ad vrbē aduentu, Vrbis mœnia & portas ꝙ diligentiſſime firmat. Molem Adriani munit: poſitis in vna quaqꝫ ſtatione firmiſſimis præſidijs. Hinc eſt ꝙ poſtea moles Adriani Creſcētij arx appellata eſt: ſumpto nomine ab ipſo munitore Creſcētio. Superueniēte deinde imperatore vrbemqꝫ oppugnare adorto: populus Romanus cum nequaquā tantis copijs pareſſe poſſet Clementia Othōis fretus: Germanis portas aperit. Tum Creſcentius & Ioannes conſilij & auxilij inopes in arcem Adriani cōfugientes: ſeſe

Arx creſcentij.

acriter contra hoſtes tuebantur. Verum propoſita ſpe veniæ: dum ex arce ad imperatorem ſe cõferunt: multis vulneribus a multitudine Creſcentius confoditur. Ioannes autem effoſſis prius oculis põtificatu ſimul & vita priuatur. In priſtinamq; ſedem Gregorius. xi. menſe poſteaquã pulſus fuerat reſtituitur. Is autẽ cognita imperij imbecillitate varietateq; fortunæ: quo diutius apud germanos ſumma poteſtas remaneret: illeq; cæteris præeſſet, qui virtute & dignitate cæteris præſtaret: ſanctionem retulit: haud abnuẽte Othone de imperatore eligẽdo anno chriſti milleſimo ac ſecundo: quam vſq; ad tempora noſtra ſeruatam videmus. Videlicet ſolis germanis licere principem deligere: qui Cæſar & Romanorum rex appellatus tum demum imperator & auguſtus haberetur: ſi eum Romanus pontifex confirmaſſet. Hos autem imperatoris eligendi auctoritatẽ primo habuiſſe Ptolemęus refert. Archiepiſcopum Maguntinum Germaniæ, archiepiſcopum Treuerenſem Galliæ: archiepiſcopum Colonienſem Italiæ nomine. His additi & quattuor principes: Marchio Brandeburgenſis imperatoris poſt electionem Camerarius: comes palatinus qui dapes dux Saxoniæ qui enſem fert. Sunt qui ſcribãt Bohemiæ regem ſeptimum electorem imperatoris pincernã eſſe, hiſq; in eligendo additum eſſe ad tollendam diſcordiam partium. Ad vtros enim inclinaſſet ea pars certe potior habebatur. Tuliſſe hoc iniquo animo Frãcos aiũt. Verũ quia in Lodouico Lotharij filio genus Karoli magni defecerat, regnumq; illud ad Vgonem ducẽ cognomẽto caputium venerat (Nam a regibus ad

Ioannis & Creſcentij mors.

Electio imperatoris ad germanos deuoluitur.

Electores imperij.

duces res aliquãdiu tranſlata eſt) repetere impe-
riũ deſtitere:maxime vero ꝙ ipſi duces noui ho-
mines illa fortuna tum cõtenti:moliri maiora nõ
ſunt auſi:quippe qui nõdum bene regni funda-
menta iecerãt.Laudatur tamen & merito quidē
Robertus Robertus Magni Vgonis filius regnũ a patre ac-
cipiēs fortitudine:iuſtitia,modeſtia, & religione.
Hic enĩ & ſi rei militaris admodũ ſtudioſus erat
tamen vbi ꝑ ocium licebat,ita dei tēpla frequē-
tabat,diuinaqꝫ officia celebrabat,ac ſi ſacrorũ o-
mnium initiatus fuiſſet.Ferunt cantũ illũ eius in-
uētum fuiſſe.Sancti ſpiritus aſſit nobis gratia.His
artibus autē nõ minus ꝙ̃ armis crediderim ego
Robertũ cõciliaſſe ſibi animos vulgi.eoſqꝫ a pri-
ma illa Carolimagni ſtirpe ad genus ſuũ nouum
tranſtuliſſe. Ferunt tum quoqꝫ magno in precio
Robertus Carnotē fuiſſe Robertum quendam Carnotanũ ep̃m do-
ctrina & ſanctitate vitę.Multa enim ſcripſit:& ca
nendi modum in ſacris meliuſculũ reddidit.Gre
gorius autē ſecundo pontificatus ſui anno.menſe
v.moritur. Vacat tum ſedes diebus.xv.

Ioannes xviij.

Iſte a nõnullis īter pontifices enũerat.

IOannes.xviij. Placētinus ep̃s(vt
diximus)potētia creſcētij Roma-
ni cõſulis fretus,quē pecunia cor
rupiſſe creditum eſt:tēpore Gre-
gorij.v.per factionē põtificatum
occupat. Tantum enim pecunia-
rum ex cõſtãtinopoli ad vrbē ſecum detulerat,
vt cõſtantes etiam ſua largitione ad maleficium
impelli potuiſſent,ne dum Creſcētius homo aua
riſſimus & regnãdi cupidus. Miror ego hyſtori-
cos ioãnem ipſum inter põtifices numeraſſe cum

viuente adhuc Gregorio ſedem occupaſſet: niſi forte in cōſcribendis pontificum vitis ita faciendum cenſent vt in perpetua hiſtoria fit. Nam & tyranorum puerſe facta optimorum principum rebus geſtis annumerant: vt quātum iter ſe boni & mali diſſideāt a legētibus cognoſci poſſit: quo malorū exēplo a vitijs deterreātur: & bonorum ad virtutem impulſi vitā ducant in terris fœlicē & beatā: qua quidē beatitudine ioānes caruit fur certe in pontificatu & latro: non enim vt par fuerat per oſtium intrauit. Moritur autem atq; cum ignominia quidem decimo vſurpati pōtificatus menſe. Vacat tum ſedes dies.xx.

Syluester ij.

Sylueſter diabolica arte vſus.

SYlueſter.ij. Gilbertus antea vocatus natione Gallicus: malis artibus (vt aiunt) pōtificatum adeptus eſt. Adoleſcēs em̄ & Floriacēſi Cœnobio ī Aureliana dioceſi poſito dedicatus monachus & addictus: relicto monaſterio diabolū ſecutus, cui ſe totum tradiderat, Hiſpalim ciuitatē hiſpaniæ bonarū artiū cauſa puenit. Erat enim admodū doctrine & literaturæ cupidus: Qua in re tātum profecit: vt breui ex diſcipulo optimus p̄ceptor ſit habitus. Diſcipulos autē eius hos fuiſſe Martinus teſtatur. Othonem imperatorem: Robertum Franciæ regē, Lotharium virū nobilitate & doctrina īſignem: qui poſtea Senonēſis archiepiſcopus creatus fuit. Sylueſter igitur ambitiōe & diabolica dominādi cupiditate impulſus, largitiōe primo quidem archiepiſcopatum Remēſem: inde Rauennatē adeptus: pōtificatum poſtremo maiore conatu adiuuāte diabolo cōſecutus eſt, hac tamē lege, vt poſt

mortem totus illius eſſet, cuius fraudibus tantam dignitatem adeptus erat. Nam cum Sylueſter regnādi cupidus diabolū ſciſcitaretur, q̄diu ī pontificatu victurus eſſet. Reſpondit humani generis hoſtis ambigue vt ſolet ſi non attigeris Hieruſalem diu viues. Dum itaq; pōtificatus ſui anno.iiij. menſe.i.die.x in baſilica ſancte Crucis in Hieruſalem Romæ ſacrificaret: fato moriturum ſe ſtatim cognouit. Vnde pœnitētia motus & errorem ſuū corā populo faſſus omnes primo poſt habita ambitiōe & diabolicis fraudibus & bene & ſancte viuendum adhortatus eſt: deinde vero vnum quēq; rogauit: vt poſt mortē truncū corporis ſui laceri & diſiecti quēadmodum merebatur bigæ ſupimponerent eoq; loci ſepelirent: quo ſpōte ab equis vectum foret: Ferunt itaq; dei nutu & prouidentia: vt ſcelerati ſciant apud deum locum veniæ ſibi relictum eſſe: ſi in vita aliquando pœnituerint: equos ipſos ſponte ad lateranenſem baſilicam perueniſſe, eoq; loci ſepultum eius corpus fuiſſe. Scribit idem Martinus tam ex colliſione oſſiū q̄ ex ſudore ipſius ſepulchri vel humectatiōe potius deinceps morituri pōtificis ſigna & quidem manifeſtiſſima colligi. Idq; pſius ſepulchri Epitaphium indicare. Verū ne ſit an ſecus ipſi pontifices viderint ad quos pertinet.

Qualiter ꝑiit pœnitentia in vita.

Ioannes XIX.

IOannes.xix.cuius cognomētum & patria ob ignobilitatē ignoraꝫ.iiij. Menſe. die xx. poſt initū pōtificatū moritur. Vnde ob breuitatē pōtificat⁹ nil vel ab eo vel a quopiā alio geſtū memoria dignū ſcribiꝫ. Niſi q̄ illo quinq;

meſtri pōtificio multa ꝑdigia apparuere futura malaīd icātia: Aiſus & cometes & terręmotu mul tæ vrbes cōcuſſæ. In his aūt malis vnicū leuamē Vgo prętectus Othōis ī Italia:& hetrurię gubernator eſt habitus. Adeo eṁ iuſte & integre ꝓuinciam ſibi creditā rexit: vt optimi principis deſideriū nemini ꝓuincialiū reliquerit. Quē poſtea Piſtorij mortuū Hetruſci oēs nō ſecus ac publicū parentē luxere:nullo non genere honoris funeri eius adhibito.Placuit hœc loco Vgōis laudes cōmemorare vt gubernatores prouinciarū intelligant,ſatius eſſe bene & integre viuendo laudē & gloriā quā male āgēdo diuitias male partas cum ignominia & nota ſempiterna reportare.

Ioannes XX.

IOannes.xx.patria Romanus:e regione portæ Metropolitanæ:pōtificatū iniēs: ad ocium conuerſus nil dignum memoria geſſit. Laudari vel maxime Robertus rex Franciæ poteſt:qui ea tempeſtate non minus piam ꝙ regalem vitam ducebat. Nam & doctrina & ſanctitate omnes reges chriſtianos ita ante ibat : vt diſputationibus nulli ſecundus haberetur:longe aliter ſentiēs,quàm quod noſtrorum temporum reguli arbitrantur, nequaquam principe dignum eſſe dictitantes ſcire litteras, cū eos maxima deceat qui populos regunt bene gubernandi rationē ex aliorum præceptis colligere,quod fieri ſine doctrina & lectione non poteſt. Quid enim aliud eſt princeps illiteratus: ꝗ̄ imago Leonis cæteris feris imperātis? Sedēt affectus tum ſuos cū populorū neceſſe eſt, q digni haberi volūt vt alijs imperēt. Merito igitur Robertum

Robertus rex Francię commēdatio.

laudamus: cuius præterea tanta fuit religio, vt quotiens ſibi per occupationes bellicas liceret horas canonicas vna cũ ſacerdotibus caneret. Hac autẽ pietate hoc meritum ferunt: vt cũ oppidum quoddã ex hoſtibus obſideret, necꝙ horas ſuas intermitteret: mœnia hoſtium diuinitus corruerẽt: ſtatimcꝙ irruẽtibus ſuis oppidum caperetur. Ioannes vero (vt quidam auctores ferunt) põtificatus ſui anno. iiij. menſe itẽ. iiij. moritur: ſepeliturcꝙ in baſilica Petri. Vacat tũ ſedes diebus vndeuigĩti.

Sergius iiij.

SErgius. iiij. patria Romanus: patre Martino, vir ſanctiſſime vitæ grataꝙ cõſuetudinis, & ante pontificatum & ĩ ipſo magiſtratu fuit, In pauperes liberalis: in amicos & familiares iocundus: in delinquẽtes clemens in cõtumaces modeſtus. Tantæ præterea prudentiæ fuit: vt toto ſuo pontificatu nil cõmiſſum ſit, quo merito reprehendi gubernãtis negligẽtia poſſet. In deũ enim mentem omnẽ cõuertẽs: quod facere pontifices omnes deberent iuſte atcꝙ ĩtegre omnia ex animi ſui ſententia bene natura & moribus inſtituti gubernabat. Interea vero huius cõſilio & monitiõibus prĩcipes italiæ cõpoſito fœdere: cõſilia ineũt pellendi Saracenos e Sicilia Idcꝙ moliri paribus animis & copijs inſtituunt. Erant tum ĩ italia Tancredi magni Normãdiæ ducis filij plęricꝙ quorum de numero Gulielmus cognomẽto Ferrebach: tanti animi fuit, vt aſſumpto in ſocietatẽ expeditionis Malocho Michaelis Cathalaici conſtantinopolitani imperatoris copiarum duce, Saracenos e Sicilia breui expulerit, adiuuãtibus etiã

Cõmẽdatio fergij. [margin]

Tãcredus [margin]

Cāpano & Salernitano principibus. Verū cū postea Malochus prędā maligne diuideret, Guilielmus diſſimulandū eſſe ad tēpus ratus in italiam rediens cū.xl.milibus Normānorū militū, qui cū ab expeditione hieroſolimitana redierāt, Appuliam Græcis obtemperātē occupat. Ad Melphiā Malochū cū exercitu occurrētem fundit fugatq;. Atq; ita virtute Guilielmi a græcis ad Normānos regnū Appulię tranſit. Verū poſtea mortuo ſine hęredibus Guillelmo Drogus frater, Drogo aūt Hūfredus iunior ſucceſſit. Vnde poſtea Robertus Guiſcardi & Rogerius frater originē habuere. Dū hęc aūt in Appulia agerētur laborāte italia ac fere toto orbe terrarū fame ac peſte, Sergius vir ſanctiſſimus ſecundo pontificatus ſui anno: die.xv. moritur: ſepeliturq; in baſilica Petri. Vacat tum ſedes diebus octo. In ſaracenos. Drogus.

Benedictus viij.

BEnedictus.viij.patria Tuſculanus: patre Gregorio, inito pontificatu indemortui Othonis tertij locū Henricum primum e gente Bauara imperatorē ſecundū inſtitutionē Gregorij.v.creatum corona inperij donat. Sunt qui ſcribant Othonē ipſum Romę mortuum eiuſq; corpus in germaniā delatū fuiſſe: alij aūt in baſilica Petri ſepultū affirmant. Vtcūq; eſt conſtat Henricū Bauarorū ducē virū optimū ac ſanctiſſimū imperatorē creatū, habuiſſeq; vxorē quę nequaquā mariti laudibus pietate, religione: humanitate cederet. Verū dum is res germaniæ cōponit, Saraceni italiam ingreſſi, capūam occupant. Barum obſident, Barenſibus autem fame laborantibus Veneti annonā claſſe important. Henricus. īperator coronat. Saraceni.

At vero dum nihilo minus ciuitas ipſa obſidere-tur, idē Veneti adiuuātibus Græcis Saracenos aggreſſi: multis interfectis Barū obſidione liberant, Anno ſalutis octauo & mileſimo, quo quidē tem-pore Thurci hieroſolymis captis: non tamē ſepul-chrum dñi eccleſiaſq; montis ſyon aut Bethleem violauere. Laborantibus hieroſolymis ſuccurre-re venetis erat in animo, niſi Hiadrenſes hoſtes eos diſtinuiſſent, quos quidē Veneti apud Laurē-tum tanta clade perdomuere: vt nūquā poſtea in-ferre bellum finitimis ſint auſi Hēricus autē cōpo-ſitis Germaniæ rebus Romā veniens, accepta im-perij corona Capuā mouēs, Saracenos inde expu-lit: ac Bubaganum græcorum ducem qui Mauris fauerat, acerrimo bello adeo perſecutus eſt: vt eū quoq; e Troia eiecerit quæ in finibus Appuliæ a ſe-co loci cōdita fuerat; vbi olim Hannibalis caſtra ſunt habita. Sunt autem qui ſcribant Henricum cum vxore Simegunda ita caſte ac ſancte vixiſſe, vt vterq; in morte miraculis claruerit. In vita ēm nil prætermiſere quod ad honorē dei pertineret. Nam & Bambergenſem fundauit epiſcopatum & ſororem ſuam regi Vngarorum in vxorē col-locauit cuius opera rex ipſe & populi omnes im-perio eius ſubiecti: integram chriſti fidē accepe-re. Moritur autem Henricus octauo imperij ſui anno magno de ſe relicto apud ſuos deſiderio. Be-nedictus vero mortuo Henrico: quo defenſore re-bus in omnibus vtebatur, per ſeditionem alio in locum eius ſuffecto pellitur. Verum poſtea inita cum inimicis ſuis concordia pulſo adulterino pō-tifice in vrbē cum dignitate rediens. vndecimo pontificatus ſui anno. menſe. i. die. xiiij. moritur:

Thurci ec-cl'ias hie-ruſalē vio-lant.

Troia ap-puliæ.

Hēric' cū vxore cla-ret mira-culis.

ſepeliturque in baſilica Petri. Sunt etiam qui referant epiſcopum quendam die ſolitudine vidiſſe Benedictum equo nigro inſidentem eumque interrogaſſe quid cauſe eſſet, cur mortuus equo nigro veheretur. Tum Benedictum hominem rogaſſe vt pecunias quas occultauerat (locum indicát) pauperibus ſuo nomine erogaret, quæ antea datæ fuerant eleemoſynarum nomine nil ei profuiſſe quia ex rapinis partas conſtabat. Fecit mãdata epiſcopus, ac ſtatim epiſcopatu ſe abdicat & vitam monaſticam amplectitur. Scribit Vincentius Geradum Canaclienſem epiſcopum doctrina & moribus eiſdem temporibus magno in precio fuiſſe. huic addit Guthet epiſcopum Pragenſem doctrina & ſanctitate vitæ cum præcellentem, & ob eam rem ab hoſtibus orthodoxę fidei martyrio coronatum. Tanta præterea eodem tempore peſte laboratum eſt: vt plures mortui quam ſuperſtites ſint habiti, quam quidem calamitatem in Lothoringia fons ſaluberrimæ aquæ indicauit in ſanguinem tum verſus.

Bñdictus poſt mortẽ apparet

Ioannes . xxi.

IOannes vndecimus, patria rõanus, patre Gregorio epiſcopus portuẽſis, vt quidam volunt, vt alijs placet nullis ſacris ante initiatus pontificium munus ſuſcepit: eo tẽpore quo Conradus Sueuus in demortui Hẽrici locum triennio poſt legitimis ſuffragijs imperator creatur. Hoc aũt iterregno crediderim ego multas Italiæ ciuitates ſpe libertatis erectas ab imperio defeciſſe. Hãc ob rẽ Conradus vir in re militari præſtãs, quippe qui apud

Conradꝰ

Henricum diu ordinum dux fuerat coactis propere copijs in italiã deſcendẽs primo in mediolanenſes ducit tantę defectionis auctores, eos obſidet: ſuburbia incendit: excidiũq; & interitũ Vrbi minatur. Mutata deinde ſnĩa obſidionẽ ſoluit Colonienſi antiſtite id ei ſuadẽte, ꝙ diceret beatum Ambroſium ei inter miſſarũ ſolẽnia apparuiſſe: exitiũq; oĩbus minitantẽ niſi ab vrbe diſcederẽt: cuius patrociniũ ipſe ſumpſerat. Romã itaq; Conrardus proficiſcẽs accepta ab ioãne pontifice imperij corona in Sclauos & vngaros ducit: qui rebellantibus italicis auxilia pręſtiterãt: eoſq; breui perdomuit. At vero Rhodulphus Burgundionũ dux ſuorũ ſeditionibus vexatus, Conradi fidei & patrocinio ſe cõmiſit, quaõbrẽ Burgundia deinceps imperialis prouincia aliqua ex parte habita eſt. Ferũt Conradum ipſum leges multas ac perutiles quidẽ tuliſſe, hã pręcipue vt cuius principi capitale eſſe pacem & quietẽ prouinciarũ turbare Hac itaq; ratiõe mot⁹ Lapuldũ comitẽ germanię acerrime perſecutus eſt, ꝙ ab eo turbandi ocij quietis initiũ ortũ fuerat. Nũcios pręterea miſit qui gręcis & Normãnis inter ſe de regno Apulię cõcertãtibus imperarent, vt ab armis diſcederent: Romanis quoq; exitiũ interminatus eſt, ſi diutius quẽadmodũ ceperãt põtificẽ ſeditiõibus vexaſſent, cuius tempore quorundam Abbatum ſanctitate & vita monaſtica religio in gallia pręcipue floruit, & Himericus beati Stephani Vngarorum regis filius ſanctiſſimus ob miracula eſt habitus. Ioãnes autem cuius vita mirifice laudatur. xi. pontificatus ſui anno, die. ix. moritur. Vacat tum ſedes diebus. viij.

Cõrard⁹ ĩ Sclauos & vngaros.

Sanctus Himericus.

Huius tempore Sciſma.xiiij.eccle.fuit ſcãdaloſum & cõfuſione plenũ inter hũc & gregoriũ vi.ſilueſt.iij & clemẽtẽ. ij. propterea dicebat ptolo.ꝙ faſtus ſummorũ põtificũ habuit ſẽp malũ exitũ. Nã poſt eius mortẽ apparuit in ſpẽ monſtruoſa habẽs caput & caudã aſini & reliquum corporis vrſi.

Benedictus.ix. vt quidã volũt ioãnis nepos: pria Tuſculanus: patre Alberico, eo tpe pontificatũ inijt: quo Cumitus Anglorũ rex voti & religionis gratia Romã venit: qui voti cõpos factus in patriã rediẽs filiã ſuã Hẽrico Cõradi filio ĩ matrĩoniũ locat Verũ nõ ita multo poſt Cõrado vita functo, Henricus filius eiuſdẽ nominis ſecundus patri ſuccedẽs cõparato ſtatim exercitu cum olderico Boemorũ rege dubio marte decertat. Repetito deinde certamine Oldericũ ſuperat & capit: Vectigaleq́ȝ factũ incolumẽ dimittit. Mouẽs deinde in Vngaros de regno inter ſe diſſidẽtes, Petrũ ab Aboino pulſum in regnũ reſtituit. Interĩ vero rõani benedictũ hominẽ ignauum & nullius precij peroſi e ſede dejiciũt, in eiuſq́ȝ locũ ſufficiũt ioãnẽ Sabinũ epm̃ Sylueſtrũ.iij. appellãtes, quo poſt. ix. & . xl. dies pulſo denuo Bñdictus reſtituitur. Is autẽ cũ cerneret ſe iterũ ſubiturũ eadẽ diſcrimina, Ioãni archidiacono ſancti Ioannis ad portã latinã, qui poſtea gregorius ſextus appellatus eſt, põtificiũ munus libere ceſſit: vel (vt quidã affirmãt) vendidit. Hãc ob rẽ merito ab oĩbus Benedictus ipſe accuſatus eſt: & iudicio diuino dãnatus. Cõſtat em̃ ſimulachrũ eius admodũ monſtruoſum poſt mortẽ cuidã apparuiſſe, interrogatumq́ȝ quid illa horrida ima-

Cumitus.

Hẽricus.ij

Sciſma. xiiij.

Mõſtrum benedicti

go prę ſe ferret,cum antea pontifex fuiſſet.Quia inquit:in vita ſine lege & ratione vixi: ideo volēte deo & Petro cuius ſedē omnibus probris fœdauit ſimulachrum meū plus feritatis q̃ humanitatis in ſe habet. Nam cū annis decē,mēſibus.iiij. diebus nouē.per interualla ſedem Petri occupaſſet,tandē moritur.Nec vacaſſe tum ſedes dici poteſt.cum pontificatum vendiderit. Sunt qui ſcribāt hoc tēpore Gerardū Venetū Vngarū epiſcopū virū optimū & doctiſſimū ab hoſtibus chriſtianę fidei martyrium ęquiſſimo animo paſſum. ad currū enim ligatus ex altiſſimo monte in pręceps demittitur ac laceratur.

Sylueſter iij.

SYlueſter.iij. patria Romanus, patre Laurētio. in locū pulſi Bñdicti ſubrogatus nō diu in pōtificatu māſit. Nono em̄ & quadrageſimo die factione ſuorū Benedictus reſtituitur.

Dignitas pōtificat⁹ quo deuenerat.

Eo em̄ tum pōtificatus deuenerat,vt qui plus largitione & ambitione:non dico ſanctitate vitæ & doctrina valeret,is tantummodo dignitatis gradū bonis oppreſſis & reiectis obtineret:quē morem vtinam aliquando nō retinuiſſent noſtra tēpora.Sed hoc parum eſt,peiora ni deus caueat,viſuri aliquando ſumus.,ad Sylueſtrum redeo cardinalem ſabinum pontificem creatum non dico a collegio patrum, quod tolerabilius fuiſſet,ſed largitione,vt quidam tradunt:quo quidem pulſo ac merito cum non per oſtium ſed per poſticum intraſſet vt fur & latro, Benedictus denuo reſtituitur.Tumultuante Vrbe & nunc alium appetēre, quod fieri ab his populis cōſueuit,q duce & rectore carēt quiq; malos pluriſq; bonos faciūt.

GRegoriusſextus ſancti ioannis ad portam latinam archidiaconus, pontificatum (vt diximus) a Benedicto.nono accepit.Has ob res Henricus ſecundus in italiã cum magno exercitu veniens habita ſynodo, eum Benedictum nonum, Sylueſtrum tertium, Gregorium ſextum, tanquam tria teterrima monſtra abdicare ſe magiſtratu coegiſſet: Syndegerum Bambergẽſem epiſcopum: cui Clementi ſecundo appellatio fuit, pontificem creat. Gilbertus tamen hiſtoriarum ſcriptor affirmat Gregorium bene de eccleſia dei meritũ eſſe. Cum ſedis apoſtolicæ dignitatem negligentia priorum pontificum labefactatam ſua auctoritate & animi magitudine breui reſtituerit. Nam & ditionem eccleſiæ recuperauit: & latrones circa vrbem poſitos quorum ſæuitia peregrini ad vrbem religionis cauſa accedentes necabantur: e medio ſuſtulit prius execrationibus & interdictis admonitos deinde vi & armis domitos. Hanc ob rem ferunt a pernicioſis hominibus vulgo homicidã, ſimoniacum & ſanguinis humani appetentiſſimum habitum: idque a cardinalibus etiam quibuſdam prædicari ſolitum. Motum itaque Gregorium ipſum in eaægritudine qua poſtea moritur. Cardinales ad ſe vocatos verbis caſtigaſſe, q꜖ quæ iuſte & ſancte feciſſet ipſi liuore moti reprehenderent. Et, vt inquit, ſcire poſſitis vbi mortuꝰ fuero, recte an perperã fecero, corpus meũ ante fores eccleſię ſiſtite nectibus obſeratas, ſi diuino nutu aperientur cenſeto te me dignum chriſtiana ſepultura, ſin ſecus corpus meum vna

Henricus.

Seditio.

Graſſatores reprimuntur.

Mira de gregorio

cum anima damnatū quo volueritis eĳcitote. Fecere mandata Cardinales, atq; ita portę coorto graui vento apertæ ſunt: & corpus cum admiratione oīm & opinione magnæ ſanctitatis intro latū eſt. Hæc fere ſunt quæ a varĳs auctoribus de Gregorio ſcribūtur: quē quidē cōſtat in pontificatu ſediſſe annis .ĳ. men. vĳ. durante ſciſmate.

Clemens ĳ.

CLemens .ĳ. Syndegerus antea vocatus, Bābergenſis eps in ſynodo pontifex creatur, annuēte Hērico. ĳ. vel imperante & cogēte potius. Verum Henricus accepta a clemente imperĳ corona romanos in verba ſua iurare coegit: pōtificū electiōi ſe nequaq; interfuturos, niſi iuſſu īperatoris id facere cogerētur. Videbat em̄ impator eo licētię factioſum quēque & potētē quāuis ignobilē deueniſſe: vt corruptis ſuffragĳs tantā dignitatē cōſequeretur: quæ certe niſi ſanctitate & doctrina benemeritis volente deo demandari cuipiā non deberet. Inde vero Capuā profectus rebus in prouīcia bene diſpoſitis, conductiſq; eo loci militibus, qui ſaracenis hoſtibus reſiſterent. Roma deinceps in germaniā iter facit. Abeunte itaque īperatore: vt quidā ſcribūt romani pontificē iniuſſu ſuo creatū veneno e medio ſuſtulere. pontificatus ſui men. ix. Scribunt auctores venenū ipſum in hos vſus a Stephano paratum: qui ei in pontificatu ſucceſſit: damaſuſque. ĳ. appellatus eſt, eo maxime tempore quo Odiloni abbati Cluniacēſi in magna ſanctitate mortuo Vgo abbas ſubſtituitur, vir genere, pietate, religione, clementia, doctrina inſignis: regnāte altero Henri-

Pōtifex a romanis toxicatur

co in Frãcia Alphõſo in Hiſpania Michaele cum filio Conſtantino Byzantij quod quidem imperium iam tum maxime labefactum erat.

Damaſus II.

DAmaſus.ij.natione Bauarus cognomẽto Bagniarius vel pepon(vt q̃dam volunt) põtificatum per vim occupat,nullo cleri populiq; cõſenſu. Adeo eñ inoleuerat hic mos vt iam cuiq; ambitioſo liceret Petri ſedem inuadere,Sed obſtitit deus iuſtus vĩdex vt is cæteris exemplo eſſet,ne quod virtus dare cõſueuit ambitiõe & largitiõe quęreretur.Nam.iij.&.xx.põtificatus ſui die moritur: Cenſent nõnulli hunc inter põtifices nequaquã numerãdum eſſe: cum nõ recte põtificatum adeptus ſit. Mirãturq; cur Romani tãta rei indignitate moti cõtra iuſiurãdum Henrici iuſſu habitũ abdicare ſe magiſtratu hominem ſtatim nõ coegerint.Sed cum breui admodum tẽpore vixerit:cũq; vix ſui colligẽdi romanis facultas data ſit nequaq̃ eos aliqua cẽſura dignos putauerim:ad Leonẽ deinceps tranſeamus.

Leo IX.

LEo.ix. natiõe Alemanus, Anno domini milleſimo. xlix. põtificatũ hac ratione inijt. Nam cum Romani legatos ad impatorem miſiſſent oratum vt optimũ põtificẽ ſibi daret, Is ſtatim Baunonem epiſcopum Tulenſem virũ bonum & ſimplicis ingenij legatis & eccleſiæ Romanæ obtulit:cui quidẽ romani põtificio habitu petenti:abbas Cluniacenſis & Ildebrãdus monachus Soana oriundus obuiam facti perſuaſere:vt

depoſito põtificali ornatu Romã priuatus ingre-
deretur, ꝙ dicerent Henricum nullã creãdi pon-
tificis poteſtatem ab eo habere: ſed ad clerum po-
Vox de coelo auditur. pulũq; Ro. id pertinere. Motus his verbis Leo cũ
etiã vocem e coelo intereundum audiuiſſet: ego
cogito pacis cogitatiões non affiictionis, depoſito
pontificio apparatu priuatus vrbem ingreditur
ſeipſum accuſans: ꝙ imperatori malluerit: ꝗ deo
obtẽperare. At vero Romanus clerus ſuadente Il
debrando eũdẽ Baunonem in põtificẽ eligunt:
eo libentius ꝙ omnem auctoritatem eligendorũ
pontificum ab imperatore (vt par erat) ad clerũ
tranſtuliſſet. Fecerant tamen vitia quorundam
pontificũ quemadmodum ſcripſimus: vt merito
ipſi clero ſublata poteſtas videretur dei iudicio
quo in melius eorum mentes flagitijs contamina-
tę aliquando verterentur: ne chriſtiana reſpub.
malis rectoribus cõmiſſa peſſundaretur. Ponti-
ficatũ itaq; hoc modo Baunõ adeptus ac mutato
nomine Leo. ix. appellatus Ildebrandũ ipſum ſta
tim ſanctę romanę eccleſię diaconum Cardinalẽ
creat eidemq; ſancti Pauli eccleſiã gubernandam
cõmittit vt quaſi cõſors pontificij mumeris ſecũ
videretur. Cũ alter Petri alter Pauli tẽplum tue-
retur & regeret. Interim vero erogõe Norman-
Giſulph⁹ bñuentũ. norum comite ĩ Appulia mortuo giſulphus fra-
ter regnũ adeptus, Beneuẽtum vrbẽ Ro. põtifici
deditã per vim occupat. Nã cum Henricus impe
rator in honorẽ beati Georgij tẽplũ Bãbergi cõ-
didiſſet cuperetq; id in cathedralẽ eccleſiã cõſe-
crari: annuẽte Bñdicto. viij. quotãnis cẽſus nomi
ne daturã eceleſiã ipam romano põtifici. c. argẽti
marchas cũ equo albo ac phalerato Leo. ix. dono

B nuentũ ab ĩpatore accipiẽs, Bãbergẽſis eccleſiæ tributũ remiſit. Hãc itaq; ob rẽ Leo ſuo iure & co piis ĩperatoris fretus: cum in Giſulphũ incõpoſito agmine mouiſſet: ab eo ſuperatur & capitur. Nec ita multo poſt Romã ĩcolumis cũ magno comita tu remittit. Sũt q ſcribãt Robertũ Guiſcardi e gal lia ĩ Italiã cũ exercitu pfectũ: fugatis grẽcis & A phris Appuliã occupaſſe. Statuãq; reperiiſſe circa caput æneũ circulum habentem his litteris nota tum. Kal. Maii oriẽte ſole aureum caput habebo. Vñ Saracenus quidã magicẽ obſeruatiõis perit⁹, a Roberto Guiſcardi captus: notato termĩo vm bræ ipſius ſtatuẽ kal. Maii oriẽte ſole effuſo loco theſaurũ inuenit: quo ſe a Roberti manibus libe rauit. Ad leonẽ redeo virũ certe pietate, innocẽ tia, benignitate, grã, hoſpitalitate, adeo ĩſignẽ, vt eius domus pegrinis & paupibus ſemper patue rit. Nã cũ ſemel añ fores ſuas leproſum pauperẽ inueniſſet: eũq; pmiſericordia collocari ĩ lecto ſuo mãdaſſet aptis mane a ianitore forib⁹ nuſq; paup inuẽtus eſt: xpm pauperis noĩe eo loci recubuiſſe creditũ. In rebus pterea ad religionẽ pertinẽtib⁹ tãta diligẽtia & ſolertia vſus eſt: vt & in concilio Vercelleſi Berẽgarium hẽreſeos auctorẽ dãnaue rit: & cõſtãtinopolitanum ĩperatorẽ ſuis monitio nibus impulerit ſepulchrũ domini hieroſolymis a Barbaris diruptũ reſtituere. Eo maxime tempo re quo & Theobaldus nobilis Francus ſanctitate vitæ apud Vincẽtinos ĩ precio fuit: & Vincẽtius Frãco Leodiẽſis eps doctrina & moribus inſignis ad Hermannũ pſtãtis ingenii virũ de quadratu ra circuli docte multa & acute ſcripſit. Moritur autem Leo põtificatus ſui anno. v. men. ii. die. vi.

Mirum de ſtatua inuenta.

Leõis cõmẽdatio.

Leproſus lecto leõis collocat.

VIctor. ij. Glebardus antea vocatus: natione Alemanus ex Bauaria pontificalem dignitatem poſt Leonem adeptus eſt: magis Henrici gratia q̃ liberis ſuffragijs. Verebatur enim clerus populuſq; Ro. Henrici potentiã: quem in creãdis nouis põtificibus aliquãdo læſerant. Ne itaq; cõtra iuſiurãdum moliri aliquid videretur, Victorem proponunt, legato Ildebrãdo ad henricum ob eam rem miſſo: qui oĩa ex ſententia romani cleri imperatoriſq; perfecit. At victori ĩ ſede oĩm cõſenſu cõfirmatus, magnã ſynodũ abnuente imperatore Elorentiæ habuit: in qua quidẽ multos epiſcopos: tum ſimoniæ, tum fornicatiõis cauſa e͂patu priuauit, clerũq; admonuit quid maxime ad ſe pertineret propoſita pœna his qui leges canonicas trãſgrederentur. Sunt qui ſcribant victorem ad Henricũ profectum, magnificentiſſimeq; ab eo habitum. Sed ego ſolum Ildebrandum eo ꝓfectum puto, qui auctoritate legationis fretus, Henricum. iij. Henrici filiũ Cæſarem creat.

Synodus neceſſaria apud florentiam.

Interim vero dum Capua a Saracenis obſideretur, trepidarentq; omnes finitimæ ciuitates, Rhobertus Guiſcardi ſumptis armis, fugatis Saracenis, & Cãpanos obſidiõe, & finitimos omni formidine vno impetu liberat. Vnde autem originẽ habuerit Robertus ipſe haud ſatis conſtat, cũ alij Normannum, alij Francum fuiſſe exiſtimnẽt. Vtcũq; ſit cõſtat eũ magni animi excellentiſq; ingenij fuiſſe, & ob eã rem merito Apulię regnum adeptũ. Victor autẽ põtifex, de quo nunc ſermo fit. ſecundo pontificatus ſui anno, menſe tertio, die. xiij. moritur. vacat tum ſedes diebus. xi.

Robert⁹ Sarracenos fugat.

STephanus. ix. Federicus antea vocatus natione Lothoringus, Caſſinenſis abbas põtificatum adeptus ſtatim curauit vt Mediolanẽſis eccleſia quę a Romana .cc. fere annis ſe ſubtraxerat, nunc demũ eidẽ obtẽperaret vt vere omniũ eccleſiarum parenti & altrici, quã poſtea nõ ſecus obſeruauit: ac veræ filiæ pientiſſimã matrem facere cõſueuerũt. Hoc fere tempore & Henricus iiij. in locum Henrici patris demortui ſufficitur: & Alexius Nicephoro imperatori cõſtantinopolitano ſuccedit: & Robertus Guiſcardi Græcos magno prælio ſuperatos e Calabria omnino expulit, relictis tãtummodo Græcis ſacerdotibus, qui vſq; ad noſtram ætatem linguã ſeruãt cum moribus. Adeo enim cõſtantinopolitanum imperium iam erat imminutum a Saracenis: vt ægre Thraciam: Gallaciã: Pontum: Theſſaliã: Macedoniam: Achaiam: obtineret. e quibus ꝓuinciis: nũc Thurci nunc Saraceni quotidie aliquid ſubtrahebant. Stephanus autem ſeptimo põtificatus ſui menſe, die. viij. Florẽtię moritur: eo quoq; in loco honorifice ſepelit, vt Martinus ſcribit. Sũt q dicãt Stephanũ põtificem ĩ henricũ ĩpatorẽ hæreſeos nomine ĩuectũ eſſe ꝙ ſummorũ põtificũ auctoritatẽ diminueret cõtẽpta religiõe: ſ ꝓtoq; ĩmortali deo.

Eccleſia Mediolaneñ. eccl'. Ro. reſtituitur.

Gæci ex Calabria expelluntur.

Benedictus X.

BEnedictus. x. natione Cãpanus, q̃ prius nuncius dicebatur, Veliternus epiſcopus factiõe quorundã nobilium eo maxime tẽpore põtifex creat, quo Agnes Henrici tertij mater Gibertum Parmenſem virũ inſignẽ regni Italici gubernatorẽ inſtituit. Erat

& tum in Italia Gothifredus Mathildis comitiſſæ fœminæ nobiliſſimę maritus vir ſane potens. Nã Mathildis mater Beatrix Hẽrici ſecundi imperatoris ſoror fuerat: nupſeratq; Bonifacio cuidam viro potentiſſimo ac nobili Luca vrbe Hetrurię oriundo: quo mortuo omnis potentia primo ad Beatricem poſtea ad Mathildim & maritum Gothifredũ peuenit. Nã & Lucam & parmã & Rhegium lepidi & Mantuã & eã partẽ hetruriæ poſſidebãt, quã nunc patrimoniũ ſcti Petri vocamus.

Mathildis

Ad Benedictum redeo ab Ildebrando põtificatu pulſum: q non per oſtium, quẽadmodum dicebat: ſed per vim & largitionẽ intraſſet. Fidem enim dederant clerici omnes Ildebrando archidiacono, nõ prius ſe habituros ſuffragia noui põtificis creandi: q̃ ipſe Florentia quo tũ proficiſcebatur ad vrbẽ reuerteretur. Rediens itaq; cũ Gerardo epiſcopo Florentino in oẽs acerbiſſime inuectus eſt: tum vel maxime in eos qui fidẽ dederant ſe eius aduentum expectaturos. At vero cũ hac de re magna contentio eſſet, probarentq; nõnulli Benedictũ ipſum vt virum optimum & ſapientiſſimum: contra autem eam electionem plerią; magnis clamoribus improbarent, vtpote minus canonice & legitime factam, tandem plurimorum conſenſu Ildebrãdo inſtante Gerardus vir tanto magiſtratu dignus: eiecto Benedicto pontifex creatur. Sunt tamen qui ſcribant hanc electionẽ Senis factam: cum libera ſuffragia Romæ ob factionem quorundam potentum haberi non poſſent. Benedictus itaq; menſe nono, die viceſimo pontificatu deiectus: Velitras exulatum abijt.

Bñdictus e põtifica tu pelliſ.

Reuocatio Berengarij plene habetur in eius confeſſione facta per c.ego Berēgarius de conſecra.diſt.ij. Et in eodē conſilio factum eſt decretum de electione papę vt late patet in c.in nomine domini.xxiij. diſt.Et de eo homine in c. multis.xxij. diſt.

NIcolaus.ij. natiōe Allobrogus Gerardus antea vocatus ep̄s Florētinus sb virtutē & animi p̄ſtantiā abrogato Bn̄dicto, haud legitie creato pōtifex maxim⁹ ſenis decernit: qui ſtatim inito pōtificatu ſutriū cōceſſit:ibiq; Anno dn̄i milleſimo.lix. cōci- **Cōcilium Sutrium.**
lio habito:cui nō ſolū ep̄i verū multi Italiæ ꝓceres īterfuere:bn̄dictū abdicare ſe pōtificio mūere & habitu coegit: & Velitras exulatū abire.Inde vero romā ꝓficiſcēs:ſecūdo apud Lateranū cōcilio habito legē tulit:vt i decretis legitur romanę eccleſię admodū ſalubrē,quę talis eſt.Siquis pecu- **Lex ſaluberrima.**
nia vel grā humana aut populari militarive tumultu ſine cōcordi & canonica electiōe cardinaliū fuerit ī trono Petri collocatus is nō apoſtolicus:ſed apoſtaticus,id eſt,a ratiōe deficiēs merito vocēt:liceatq; cardialib⁹ clericis & laicis deū colētibus:illū vt prędonē anathematizare,& quouis humano auxilio a ſede apoſtolica propellere. Atq; quouis ī loco ſi in vrbe nō liceat catholicos huiuſce rei cauſa cōgregare.In eodē quoq; concilio reuocatū ab errore ſuo Berēgariū diaconum **Hæreſis berēgarij.**
Andegauēſis eccleſiæ ferūt,q arbitrabat̄ in ſacramēto euchariſtiæ & calicis nō eſſe verū xp̄i corp⁹ integrumq; ſanguinem: niſi vt in ſigno & figura myſteriove, quē quidem errorem inſtāte vt vr-

gente Nicolao & Albrico diacono viro doctiſſimo publice cõfeſſus eſt:affirmãs illud eſſe verũ xpi corpus,integrũq; ſanguinẽ. Scripſimus hunc errorem a Leone nono dãnatũ,non tamen emendatũ fuiſſe. Quæ certe laus tota Nicholai eſt(vt Lafrancus ſcribit)vir ea tẽpeſtate doctiſſimus: q errores eiuſdẽ Berẽgarij præclaro opuſculo notauit. Dum hęc a põtifice Nicolao Romæ agerẽtur gothifredus Normannꝰ qui Drogoni fratri i Appulię Calabrięq; comitatũ ſucceſſerat,moriẽs Bagelardum filiũ comitatus hęredem inſtituit. verum Robertus Guiſchardi frater(vt quidã volunt)hoc ægreferens:pulſo nepote: Appuliam & Calabriã occupat: adiecta Troia,quę põtificibus Romanis parere cõſueuerat. Hãc autẽ ob rem indignatus põtifex:nõ nihil Roberto ſuccenſuit. Is

Robertus. vero cũ poſtea rogatu Roberti in Appuliã profectus fuiſſet receptis q̃ de eccleſia amiſerat: nõ ſolum hominẽ in gratiã accepit: verũ etiã eundem vectigalẽ eccleſię factũ:calabrię & Appulię prouĩcias Romanæ eccleſiæ cenſuarias ducẽ creat. Accepto deinde magno a Roberto exercitu ad vrbem rediens,Preneſtinos,Tuſculanos, Nomẽtanos Romanæ eccleſiæ rebelles perdomuit. Tyberim quoq; traijciens,direpta galera alijſq; gerardi comitis Sutrium vſq; caſtellis expugnatis:ditionem Romanã tutiorẽ reddidit. Sunt qui ſcribant Henricũ tertiũ a Nicolao ſecundo coronam imperij accepiſſe:totoq; tẽpore põtificatus ſui ob beneficiũ acceptum nil cõtra eccleſiaſticos molitum eſſe. Nicolaus autẽ vir omni vita probatus iij.pontificatus ſui anno.menſe.vi. die.v i. & xx. moritur. Vacat tum ſedes diebus.xij.

Iſte inſtituit miſſam non debere audiri a preſbytero concubinario vt patet.in.c. præter hoc.xxij.diſt.& habuit Sciſma.

ALexander.ij. Anſelmus anteavocatus patria mediolanenſis, epiſcopus lucenſis mortuo Nicolao ob humanitatem benignitatē & doctrinā abſens etiam pontifex creatur. At vero Ciſalpini epiſcopi arbitrari ob dignitatē prouīciȩ ſuȩ par eſſe, vt e ſuo numero aliquis eligeret, Gilberto Parmēſi viro potētiſſimo admodū annitēte ab hērico īperatore obtinuere:reclamāte ei9 vxore Agnete, vt alter quoqȝ pōtifex eligeret. Quare epi ipſi habito cōcilio Cadolum parmēſem epm pōtificē creāt cui ſtatim Ciſalpini oēs obtēperauere. præter Mathildim optimā fœminā, & cum eccleſia romana bñ ſentientē. Superueniēte deinde Cadolo ab his qui alexandro aduerſabant̄ accito, in pratis Neronianis ſub radicibus aurei montis graue prȩliū cōmittitur: in quo multi vtrincqȝ cecidere. Alexandro & gothifredo Mathildis viro ſeſe ad ȩdes lateranenſiū continentibus. Incerti eñ erant quibus potiſſimū ſe tuto cōmitterent, adeo omnia in fide & fluxa videbantur. Sunt qui ſcribant Alexandrum ante prælium commiſſum Lucam profectum, vitādȩ cȩdis cauſa:eoqȝ loci quiete aliquādiu vixiſſe. Neque ingratum tantæ erga ſe Lucenſium beniuolentiæ eccleſiam & ciuitatem multis priuilegijs, vt in eorum annalibus apparet, inſigniorem reddidiſſe, Repulſus tandem ab vrbe Cadolus non diu in ꝓuincia quieuit, accitus enim a romanis quibuſdam quorum maxime in-

Gilbertus

Cadolus Sciſmaticus.

Luca priuilegijs a pō. dotat̄:

tererat omnia Romæ perturbari explendarum voluptatũ cauſa, comparato maiore exercitu q̃ antea Romam venit, ac vrbẽ Leoninã eccleſiãq; beati Petri vi occupat. At vero erũpẽtibus romanis cum Gothifredi copijs tantus terror repente hoſtes inuaſit, vt & effuſa fuga omnes abierint, & paulum abfuerit, quin Cadolus caperetur a ſuis

Cincius derelictus: quẽ Cincius romani præfecti filius facto cũ ſuis cuneo per media ciuiũ agmina ægre in arcem Hadriani perduxit, vbi aliquandiu obſeſſus, cum nullã libere abeundi ſubeſſe ſpem videret, tricentis argenti libris ab his ſe redimens, qui arcẽ obſidebant, cõſcenſo ſtrigoſiſſimo equo

Otho. inde ſolus aufugit. At vero Otho colonienſis archiepiſcopus, apud Henricum adoleſcentem Agnetem criminatus, quod contra maieſtatem imperij chriſtiana reſpublica mulieris nutu gubernaretur, accepta poteſtate componendæ ex arbitrio eccleſiæ dei Romam veniens, Alexandrũ primo quidem grauiſſimis verbis increpat, & ſedem Romanam iniuſſu Cæſaris, & contra atque conſuetudo & lex ipſa iubebat occupaſſet. Tum Ildebrandus archidiaconus, qui forte tum aderat partes pontificis acerrime tutatus, quod diceret electionem ad clerum pertinere, ſi ius, antiquam conſuetudinem vellet inſpicere, facile Othonem in ſententiam traxit. Quare Henricus co

Conciliũ Mãtuanũ. gnito errore ad ſe poſtremo rediens, Alexandrũ rogat, vt concilium quo ſe peruenturum pollicetur indicat. Vrbs Mantua ad eam rem potiſſimum idonea viſa eſt: eo proficiſcuntur omnes ad quos pertinere videbatur, eccleſiæ ſalus & tutela. Vbi compoſitis rebus omnibus impera-

tor ipſe non ſolum in gratiam pontificis redijt: verum etiam precibus ab eo impetrauit: vt & Cadolo veniam petenti ignoſceret, ⁊ gilbertum tāti mali (vt diximus) auctorem Rauennatis eccleſiæ archiepiſcopum crearet. Primum haud grauate fecit, Saluatoris noſtri exemplum imitatus qui nouit etiam pro perſecutoribus exorare. Secundum inuitus conceſſit, & non niſi precibus hē rici fatigatus, quod verebatur ſicuti poſtea accidit, ne ea res eccleſiæ Romanæ magnas calamitates afferret. Abiens Mantua pontifex ac Luca iter faciens, eccleſiam maiorem, cuius epiſcopus antea fuerat: ſacris ſolennibus adhibitis conſecrat tandiu ibi immoraturus quo ad Ildebrando archidiacono res in Appulia pacatiores redderentur. Is enim acceptis a Mathildi comitiſſa auxiliaribus copijs, non ſolum Ricardi & Guilielmi impetus repreſſit, verum etiam eos coegit, quæ de eccleſia cepiſſent reſtituere. Veniens itaque ad vrbem Alexander pontificatus ſui anno vndecimo. menſe ſexto moritur, in baſilicaque Lateranenſi ſepelitur nullo genere honoris quod impendi ſummo pontifici poteſt non adhibito & a clero & a populo. Feruntt um magno in precio fuiſſe ioannem Gualbertum monachum vallis vmbroſæ & illius ordinis auctorem virum ſanctiſſimum ac miraculis inſignem.

Ildebrādꝰ

Ioannes Gualbertus.

Gregorius. VII.

GRegorius ſeptimꝰ Ildebrādus antea vocatus, natione hætruſcus, patria Soanenſis, patre Bonicio omnium bonorum conſenſu pōtifex creatur, ipſius aūt electionis

verba ita annotata ſunt. Nos ſanctę Romanæ ec-
cleſię cardinales, clerici Acolithi ſubdiaconi preſ
Formula byteri, pręſentibus epiſcopis abbatibus multiſq;
electionis tum eccleſiaſtici tum laici ordinis, eligimus hodie
Ildebrãdi x. Kalē. Maij in baſilica ſancti Petri ad vincula an
no ſalutis Mileſimo. lxxij. in verum chriſti vica-
rium Ildebrandum archidiaconũ virum multę
doctrinæ, magne pietatis, prudentię, iuſticię, con-
ſtantię: religionis modeſtum, ſobrium, cõtinentē
domum ſuam gubernantem, pauperibus hoſpita
lem, in gremio ſanctę matris eccleſiæ libere a te-
neris annis vſq; ad hanc ætatē educatum doctum
quē quidē cũ ea poteſtate eccleſię dei eſſe volum⁹
qua petrus dei mandato quondam pręfuit. Ade-
ptus pontificatũ gregorius, ſtatim henricum im-
peratorē admonet, ne deinceps largitione corru
ptus epiſcopatus & beneficia alicui per ſimonia-
cũ cupiditatē cõmittat, aliter ſe vſurũ in ſe & de-
linquentes cēſuris eccleſiaſticis. His admenitioni-
bus & quidē ſanis non modo non obtēperauit hē
ricus, verum etiam Agnetē imperatricem bene
Henricus. admonētem, quid fieri cum religione oporteret
omni adminiſtratione pepulit, quę romam pro-
fecta non diu ſuperuixit, dolore animi vitã cum
morte permutans. Tandem vero multis legatio-
nibus vltro citroque miſſis imperator in gratiam
cum Gregorio redijt: eundemq; in pontificatu cõ
firmauit vt tum imperatorum mos erat. At ve-
ro cum Henricus in bono leuis, in malo pertinax
ſimoniam nequaquã omitteret, ſæpius admoni-
tus omnes illos anathematis cęſura pontifex no-
tauit, qui epiſcopatus & beneficia largitione ade
ptierant. Et ne id temere feciſſe videretur conci-

lio apud lateranum habito, in quo multi epi inter fuere maxime vero Gibertus parmenſis archieps Rauennas rationem reddidit quã ob rem cẽſuris eccleſiaſticis ſimoniacos notaſſet, facturũ quoq; id in imperatorẽ crebro dicebat, niſi ſententiã mutaret. Tum vero Gibertus ſoluto concilio, & criminandi Gregorij occaſionem nactus ad pontificatum viã quęrẽs, Cincium romanũ ciuẽ Stephani prefecti Vrbis filium, hominẽ temerarium & ſeditioſum in pontificẽ animat magna ei pollicitus imperatoris nomine ſi tm̃ facinus ex ſententia cõfeciſſet. Structis itaq; inſidijs Cincius dũ põtifex media nocte Natalis dñi noſtri celebrat in templo beatę Marię ad præſepe quæ maior nunc dicitur, irrumpens cum ſatellitibus & coniuratis dum hoſtiã ſacrificij cõminuit, hominẽ capit, & in regionem Parionis ſecum trahens, In turri quadã munitiſſima eum collocat. Sequenti vero die populus romanus cognito facinore in Cincium arma ſuſcipit, pontificem liberat, ædes ac turrim ſcelerati hominis a fundamentis euertit familiãq; eius nares mutilatã ab vrbe pellit. Ipſe vero Cincius tanti mali auctor, fuga ſalutem quærens, in Germaniã varijs tramitibus ad imperatorẽ tandẽ peruenit. Gibertus autẽ tãti doli machinator, cum inſidię ex voto non ſucceſſiſſent ſimulata beniuolentia a pontifice dimiſſus. Rauennam peiora moliturus ſe contulit. Nam Theobaldum Mediolanenſem archiepiſcopum, & pleroſque alios Ciſalpinę antiſtites coniurare in gregoriũ pollicitationibus perpulerat. His addidit Vgonem candidum ſanctę Romanæ eccleſiæ cardinalem: qui & ſi ante idem fecerat, in gratiamque ſimulato

Seditio giberti ĩ põtificẽ.

Capit põtifex.

Alia cõiuratio.

animo redierat,nũc malum animum malam malam mentem prę ſe tulit.Is enim viribus omnibus annixus,imperatorem & Normannos inter ſe de imperio diſſidentes,compoſita pace initiſq; fœderibus in põtificẽ concitare. Quod vbi gregorius reſciuit congregata ad lateranum ſynodo propoſitis rationibus quare id faceret,Gilbertũ & Vgonẽ dignitatibus priuat os anathemate notat. Dũ hæc romę agerentur Henricus cum ſaxonibus hoſtibus fœliciter pugnãs:adeo fœlicitate illa elatus eſt:vt habito conuentu apud Vormatiam Sigiſredo archiepiſcopo Magũtino negotium procurante,interdicere omnibus auſus ſit,ne vlla in re pontifici Romano obtẽperarent. Ex illo autẽ conuentu mandato Henrici Romandus clericus Parmenſis Romam veniens & gregorio publice interdixit ne quid ageret deinceps quod ad magiſtrum pontificis pertineret & cardinalibus ipſis mandauit,vt relicto gregorio aliũ habituri põtificem ad ſe proficiſcerentur. Tum gregorius tantam iniuriam diuinę maieſtatis cauſa non diutius ferens,& Sigifredum alioſq; clericos cum Henrico ſentientes dignitatibus ac beneficijs priuauit, & imperatorẽ ipſum anathemate notauit priuatum prius omni regia adminiſtratione. Abrogationis aũt pontificiæ habita fere hæc formula eſt, Beate Petre apoſtolorũ princeps inclina quæſo aures tuas:& me ſeruũ tuum exaudi quem & ab infantia educaſti:& vſq; ad hunc diem ab iniquorum manibus vindicaſti,qui me pro mea in te fide oderunt & perſecuti ſunt. Tu mihi teſtis es optimus, & pia Ieſu chriſti mater & frater tuus Paulus tecum martyrij particeps me non ſponte,

Formula abrogationis põtificię dignitatis.

ſed inuitum pontificatus gubernacula ſuſcepiſ-
ſe. Non quod rapinam arbitratus ſim ſedem tuā
legitime cōſcendere. Sed malebam vitam meam
in peregrinatione degere, quā locum tuum pro
fama & gloria tantum occupare. Fateor ego ac
merito quidem mihi tua gratia non meritis meis
populi chriſtiani curam demandatam eſſe, con-
ceſſamque ligandi & ſoluendi poteſtatē. hac ita-
que fiducia fretus pro dignitate & tutela eccleſiæ
tuæ ſancte omnipotentis dei nomine patris, filij
& ſpiritusſancti & Henricū regem Henrici quon
dā imperatoris filium qui audacter nimiū & te-
meritarie in eccleſiam tuam manus iniecit impe
ratoria adminiſtratiōe regiaq; dejcio & chriſtia-
nos omnes imperio ſubiectos iuramento illo ab-
ſoluo: quo fidē veris regibus pręſtare cōſueuerūt.
Dignū eſt enim vt is dignitate careat, qui maie-
ſtatem eccleſię imminuere conatur. Pręterea ve-
ro quia monita mea immo tua ad ſui ipſius popu
lorumq; ſalutem pertinentia contempſit: & ſe ab
eccleſia dei, quam ſeditionibus peſſundare cupit,
ſeparauit, eum anathematis vinculo colligo certo
ſciens te eſſe Petrum in cuius petra vt in vero fun
damento rex noſter chriſtus edificauit eccleſiam
ſuam. Fuere tum multi poſt execrationem, qui pa
cis mentionem facerent. Quibus ita gregorius
reſpondit ſe pacis conditione non abnuere mo-
do Henricus ipſe primo cum deo pacem iniat.
Non ignoratis, inquit, q̄diu & quātis malis ro-
manā affecerit eccleſiā quotieſq; a me ſit admo-
nitus, vt meliorē vitā moreſq; probatiores indue
ret. Hoc tribuimus beniuolentię & charitati qua
Henrico patri coniūcti olim fuimus. Sed nil pro-

fecimus adeo mores a patre aduerſos imbibit. Inſtabant tamen ex his qui aderant nõnulli regem nõ ita cito anathematizãdũ eſſe. Quibus ita põtifex reſpondit. Quando, inquit, xp̃s eccleſiã ſuã Petro commiſit: & dixit, paſce oues meas excepit ne reges. Nam cum eidem ligãdi & ſoluendi poteſtatem daret nullũ excepit, vel neminẽ eius potentiæ ſubtraxit. Hanc ob rem qui dicit ſe vinculo eccleſiæ ligari nõ poſſe, reſtat etiã vt fateatur ſe abſolui ab eius poteſtate nullo modo poſſe & qui hoc impudenter negat a chriſto & eccleſia eiꝰ ſe omnino ſeiungit. At Henricus cognita gregorij cenſura, multas literas ad gẽtes & nationes cõſcripſit, quibus ſe contra ius faſq; dãnatum a põtifice oſtendebat. gregorius autẽ id a ſe iure factũ non verbis tantum & literis: verum etiam ratione & teſtibus cõprobabat, re ipſa ante occulos omnium propoſita. Interim vero cum pars regni ab Henrico defeciſſet, & iam Saxones bellum cõtra Henricum quam diligentiſſime pararent, Alemani principes veriti: ne quid mali in prouincia naſceretur: conuentu habito decernunt, vt ſi Gregorius in Alemaniam pergat, Henricus ſupplex veniã errati petat. Quod ſe facturũ rex ipſe interpoſito iuramenro pollicitus eſt. Motus itaq; põtifex his pollicitationibus & precibus Treuerẽſis archiep̃i Henrici oratoris auguſtam prętoriã petiturus Vercellas vſq; iam peruenerat, vbi ab epiſcopo loci ipſius regni italiæ cancellario clam reſciuit Henricũ hoſtili in ſe animo cum exercitu aduentare. Tũ vero pontifex omiſſo inſtituto itinere Canoſſum ſe recepit, oppidum agri Rhegiẽſis ditioni Mathildis comitiſſę ſubiectum. Venit

canoſſum

& eo propere cum oībus copiȷs Henricus qui ſtatim depoſito regali ornamēto nudis pedibus: vt oppidanos ad miſericordiam cōmoueret: portæ oppidi appropinquās ſuppliciter intromitti petebat. Denegatū ingreſſum æquo animo tulit: aut tuliſſe diſſimulauit: quāuis aſpera eſſet hyems: & gelu cuncta rigeſcerēt. In Suburbio quidem oppidi triduo immoratus. cōtinuo veniam petens tādem rogatu Mathildis: & Adelai Sabaudienſis comitis: & Cluniacenſis abbatis introductus abſoluitur, & eccleſię recōciliatur: pace iureiurādo cōfirmata & integra obedientia ꝓmiſſa. Regiȷ autem iuriſiurādi hæc formula eſt. Rex Hēricus cōpoſita pace ex ſententia domini noſtri Gregoriȷ ſeptimi affirmo me pacta & fœdera cōſeruaturū curaturumq̧ vt quoquo voluerit idem pontifex ſine vllo diſcrimine ſui ipſius & comitatus proficiſci poſſit, maxime autē per loca imperio noſtro ſubiecta, neq̧ per me ſtaturum quo minus libere pōtificio munere vbiq̧ locorū vti poſſit: hęc obſeruaturum me iureiurādo addico. Actū Canoſiȷ v. kalend. Februariȷ indictiōe. xv. Tum vero rebus ita ex ſententia peractis dilabentibus inde omnibus variȷs itineribus: dum Henricus Papia iter facit Cineium amittit ſubita febri correptū. Non tamen mortuo tam pernicioſo hoīe Henricus rebus nouis ſtudere deſtitit. pacis enim fœdera abrumpens eo Alemannos principes indignitate rei motos perpulit vt Rhodulphum Saxonię ducem regē prouincię crearent poſt habito Henrico. Petiȷt primo quidem Henricus a pōtifice: vt Rhodulphum execratiōibus ab occupatione regni depelleret. Id vero cum impetrare nequiſſet:

Hērici humilitas.

Formula iuriſiurādi.

ſumptis armis magna clade & incerta victoria vtrinq; dimicatū eſt. Miſſi tum quidē ab vtroq; legati ad pontificem rogatum vt in partes ſuorū declinaret: quibus nil aliud ipſe reſpōdit q̄ vt ab armis diſcederent. Pugnarūt iterum ſimul æquo marte Henricus & Rhodulphus. Verū cū tertio prœliū iniiſſent: magna cęde vtriq; cōmiſſa, ac ſuperior aliquātulum Hēricus videretur, Rhodulphi legatos pacem petētes audire noluit: ad pōtificemq; denuo ſcripſit: vt Rhodulphum regnum occupare conātem execratiōe anathematis notaret. Quod cum facere gregorius recuſaret, tanta ira percitus Henricus eſt vt die noctuq; nil aliud cogitaret: q̄ quod ad pontificis perniciem & exitium vergeret. Interea vero ne quid in orbe chriſtiano deeſſet quod ſeditionibus non agitaretur: Michael cū Andronico filio a Nicephoro cognomento Bucamor vi ab imperio cōſtantinopolitano deiectus ad gregorium confugit: qui & Nicephorum excommunicauit: & Rogerio Romanæ eccleſiæ pheudatario negocium dedit vt Michaelem quo cum Ceparani locutus eſt in imperium reſtituere. Is itaq; mandato pontificis comparata claſſe Rogerio minore natu in italia dimiſſo, Boemundum alterū filium ſecum ducens Aulleon primo adnauigat: & ad Dirrachiū caſtra facit: Vrbem tanto bello perneceſſariam primo occupaturus. Sed dn̄icus Syluius dux Venetus cū Nicephoro ſentiens: Rogerium ab obſidione repellit: magno illato acceptoq; incommodo. Verum non ita multo poſt Nicephorus ab Alexio cognomento mega copiarum ſuarum duce deceptus libertate ſimul & ciuitate priuatur: quam

Imp. conſtantinopolitano rogerius.

Nicephorus habitū monachi ſuſcipit.

triduo Alexius militibus diripiendam ex pacto conceſſit. Captus ipſe Nicephorus in templo ſanctę Sophiæ vita donatur, hac cōditione tamen vt monachi habitum cum vita ſuſciperet. At vero gregorius cum videret Henricum cōtra eccleſiā dei a quibuſdam ſeditioſis epiſcopis cōcitari habita ingēti ſynodo Gilberto Rauenati archiepiſcopo ob ſuperbiam & malitiam interdicit ſub anathematis pœna: ne epiſcopali & ſacerdotio munere fungatur. Vocatus præterea ad ſedem apoſtolicam ſcelerum ſuorum conſcius: parere deſierat qua ex re tātū modo pœnā anathematis merebatur: Rolādumq; Taruiſinum cenſura notauit quod legatus ad res cōponendas inter Henricū & ſe factus cōſequendi epiſcopatus cauſa ſemina diſcordia tum nō pacis ſeruerat. Nec vgoni quidem tituli. S. Clemētis Cardīalis pepcit: q cū Cadolo parmēſi epo ī ſeditiōibus & hæreſi ſenſiſſet. in eodem poſtremo cōuentu tres legatos delegit Bernardū diaconū, alterū bernardū Maſſiliēſem abbatē: Odonē Treuerēſem archiepm q de latere ſedis apoſtolicę ad cōponēdas res inter hēricū & Rhodulphū pficiſcerent. videbat em̄ ſapiētiſſim⁹ pōtifex eā diſcordiā: niſi ſedata foret magnas aliqn̄ calamitates pplo xpiano pariturā. Verū quia certo ſciebat nō defuturos pnicioſos qſdā q id q minus fieret īpedire conarent q eorū maxie intererat diſcordias augeri nō tolli litteras apoſtolicas ī hūc modū cōſcriptas legatis ad prīcipes & natione dedit. Cognita ībecillitate cupiditate & ambitiond humani generis mādamus ne quiſpiā cuiuſuis cōditionis ſit vel rex: vel archieps dux comes Marchio ſiue miles aliqua elatione teme- Literę apoſtolicæ.

rariove auſu fraude dolo cupiditate ductus legatis noſtris reſiſtere audeat, ne pacem & cõcordiã ex ęquo & bono cõponere poſſint:quicũq; autem temeritate ductus quod nõ optamus huiuſce noſtræ cõſtitutionis violator extiterit legatiſq; noſtris impedimento fuerit quo minus pacem cõponant eum anathematis vinculo alligamus & non ſolum in ſpiritu verum etiã in corpore: atq; in omnibus fortunæ bonis a apoſtolica poteſtate colligamus. Victoriãq; in armis partã ei auferimus: vt ſaltem cõfundatur:ac duplici pœnitẽtia cõuertatur. Mãdatum p̃terea legatis eſt: vt ĩ Alemania cõuentu habito, mature decernãt vtri duorũ regum ex ęquo & bono ius cõpetat, eidemq; cõſenſu bonorum regnum decernant: cuius cauſa iuſtior & potior videbitur. Se vero poſtea re cognita quod egerint cõfirmaturum: interpoſita oĩpotentis dei & beati Petri auctoritate:qua nulla põt eſſe maior. Interea vero Gregorius ne Romana eccleſia ob largitionẽ & ſimoniacã cupiditatem aliquid incõmodi caperet:cõuentu habito: maiorum decreta ad reſcindendã hãc labem p̃tinentia cõfirmauit his verbis. Sanctorum patrum inſtituta nunc ſequentes quemadmodum in prioribus cõciliјs fecimus auctoritate omnipotentis dei decernimus ac cõfirmamus: vt qui deinceps epiſcopatum vel Cœnobium vel aliquod aliud eccleſiaſticum beneficium a laico acceperit:nullo modo in numero epiſcoporum, abbatum, vel clericorum is cenſeatur:neve idem ſub cenſura anathematis limina apoſtolorum attingat: priuſquã locum ambitiõe & cõtumacia cõquiſitum (quod eſt idolatriæ ſcelus (reſipiſcendo commutauerit.

Decreta maiorũ.

Eiſdem quoq; cenſuris teneri volumus & alligari reges duces & principes: qui epiſcopatus eccleſiaſticaſve dignitates: quod cõtra ius faſq; eſt, demandare alicui fuerint auſi. Cõfirmamus p̃terea anathematis ſententiã merito latã in Theobaldũ Mediolanenſem: Gibertum Rauennatem archiepiſcopum, in Rolãdum Taruiſinum prẹſulem, & Petrum olim Redonenſem epiſcopum: nunc autem inuaſorem Narbonenſis eccleſiæ, pari cenſura dãnamus. Præterea vero gratiã ſancti Petri & ingreſſum eccleſiæ his interdicimus, quouſq; pœnituerint ſatiſfecerintq;, ſiue Normani ſint, ſiue Itali: vel cuiuſuis natiõis, qui aliqua ex parte lẹſerint: aliquove incõmodo affecerint, Marchiã, Firmanã in Picentibus, Ducatum ſpoletinum, Cãpaniam ĩ hernicis, Agrum, Sabinum, Tyburtinum, Prẹneſtinum, Tuſculanum, Albanũ & quicquid in Volcis: & Hetruſcis ad mare vergit. His addo monaſterium ſcti Bñdicti & quicquid in Caſſina cum agro poſitum eſt: nec Bñuentum ĩ Sãnitibus excipio. At ſi quis iſtorum auferendi res repetitas & nõ redditas habere iuſtã cauſam ſe dixerit: prius a nobis, vel a magiſtratibus noſtris iuſtitiã requirat, q̃ ſi eis non fuerit factum abunde ſatis, cõcedimus vt ad res ſuas recuperandas inde tñ auferãt quãtum ſat eſt: nec more prẹdonum modum excedant, ſed agant vt chriſtianos decet, & eos maxime qui ſua magis repetũt q̃ aliena pcupiãt, quiq; & irã dei & execrationem beati Petri reformidãt ac timẽt. Præterea vero execrationẽ in Henricum his verbis denuo cõfirmauit. Beate Petre apoſtolorum princeps: & tu Paule gentium doctor veſtras quæſo aures mihi paululum Execratio

prębere,mecꝫ Clementer exaudire:nā veritatis diſcipuli eſtis & amatores: quæ dicam vera ſunt. Hanc cauſam ſuſcipio veritatis gratia:vt fratres mei quorū ſalutē exopto mihi obſequētius acqeſcant,ſciāt,intelligāt ꝙ veſtro auxilio fretus poſt xp̄m:& matrē eius ſemp̄ virginē flagitioſis & ini quis reſiſto. Fidelibus autē Præſto adſum & auxilium fero.Nō em̄ volens & libens hanc ſedem cōſcendi:ſed inuitus & lachrymās, ꝙ me īdignū iudicabā qui in tā;excelſo trono ſederē. Hæc aūt dico,quia nō ego vos ſed vos me elegiſtis:& gra uiſſimū pondus humeris noſtris īpoſuiſtis. In me aūt veſtro iuſſu mōtē ip̄m cōſcēdentē clamātē & annūciātem populis eorum ſcelera: & filīs eccle ſiæ peccata:mēbra diaboli cōſurrexere:& ad ſan guinē vſqꝫ manus ſuas in me cōiecere. Aſtiterunt em̄ reges terræ & pricipes ſæculi,cū his cōiurarūt eccleſiaſtici quidā & vulgares ī dn̄m & vos xp̄os eius dicētes,Dirūpamus vincula eorū, & ꝓijciamus a nobis iugū ipſorū,hoc autem fecere vt me vel morte vel exilio mulctarēt.Quorū de nume ro fuit henricus,quē regem vocant:Henricus inquā hērici imparoris filius : q cornua & calcē cōtra eccleſiā dei ſupbe nimiū erexit, facta cōiuratiōe cū multis ep̄is Italici, gallici: germanicicꝫ no minis cuius ſuperbiæ veſtra adhuc reſtit auctori tas qui fractus potiuſq̄ ad ſanitatem redactus,ad me in Ciſalpinā ꝑueniens,abſolutionē anathēma tis ſuppliciter quæſiuit.Hūc ego quē ad pœniten tiam veniſſe crediderā,ī gratiā recepi, huicqꝫ tātummodo cōmunionem reddidi,nō tamen in re gnum e quo eum in romana ſynodo merito depulerā reſtitui:nec vectigalibus regni,vt ad fidē

redirent cõceſſi. Hoc ideo feci, vt ſi redire in gratiã cum finitimis ſuis: quos ſemper vexauerat differret, redderetq; res tum eccleſiaſticas tum ꝓfanas ex fœdere: abnueret, cogi ad officium execrationibus & armis poſſet. Hac opportunitate adiuti quidem germaniæ epiſcopi & principes ab hac fera beſtia diu vexati, ĩ locum henrici ſuis flagitijs e regno cadentis: ducem ſuum & regem Rhodulphum deligunt. Qui regia modeſtia & ĩtegritate vſus ſtatim nuncios ad me miſit: a quibus intelligerem, ſe coactũ regni gubernacula ſuſcipere, nõ eſſe tamen adeo regnandi cupidum, vt nõ mallit nobis q̃ regnum pollicentibus obtemperare. Futurũ ſe in dei poteſtate ſemper ac noſtra, idq; vt arbitraremur nos facturos filios obſides pollicitus eſt. Stomachari tũ Henricus cœpit, & nos primo quidem precari. vt Rhodulphum ab occupatione regni execrationibus propelleremus. Dixi me velle videre, cui ius competeret, & eo miſſurum nuncios, qui rem omnem reſciſcerent, meq; deinceps iudicaturum vter ipſorum in cauſa potior habendus eſſet. Vetuit henricus quominus res a legatis noſtris decerneretur: multoſq; tum ſeculares, tum eccleſiaſticos ĩterfecit, eccleſias diripuit & ꝓfanauit, atq; hoc modo ſeſe anathematis vinculis illigauit. Hanc ob rem fidens in dei iudicio & miſericordia inq; patrocinio beatę virginis, fultus etiã auctoritate veſtra, ipſum Henricum eiuſq; fautores vinculo anathematis colligo, atq; iterum regiam ei poteſtatem adimo, interdicoq; chriſtianis omnibus illo iuramẽto abſolutis, quo fides regibus dari conſueuit, ne henrico vlla in re obtẽperent. Rhodulphum in regẽ

ſuſcipiunt quem multi ꝓuinciæ principes abrogato Hērico ī regē optimū ſibi delegere. Et enim par eſt: vt ſicuti hęreticus ob ſuperbiā & cōtumaciā facultatibus ſuis priuatur, ita Rhodulphus omnibus gratus pro ſua pietate: & religiōe regia dignitate & poteſtate donetur. Agite igitur apoſtolorum ſanctiſſimi principes, & quod dixi veſtra auctoritate interpoſita cōfirmate, vt oēs nūc demum intelligāt, ſi poteſtis in cœlo ligare, & ſoluere in terra quoq; imperia, regna: pricipatus: & quicquid habere mortales poſſunt auferre, & dare nos poſſe. Si enim quę ad deum petinent iudicare poteſtis, quid de his inferioribus & prophanis cēſendum eſt? Et ſi Angelos dominātes ſupbis principibus veſtrum eſt iudicare: quid in ſeruos illorum facere vos decet? Ediſcāt nunc reges huius exēplo & oēs ſeculi principes: quid in cœlo poſſitis, quantiq; apud deum ſitis, ac deinceps timeant ſanctę eccleſiæ mādata cōtēnere. Hoc autē iudicium cito in Hēricum exercete: vt intelligāt oēs iniquitatis filium non fortuito: ſed veſtra opera e regno cadere. Hoc tamē a vobis optauerim, vt pœnitentia ductus, in die iudicij veſtro rogatu gratiā a dño cōſequatur. Actum Romæ nonis Martij, inditiōe tertia. Ad hoc vero gibertum diſcordiarum omnium & hæreſum quę tunc erant auctorem ab eccleſia Rauennate deijciens ſacerdotibus oībus eidem eccleſiæ obtēperātibus mādauit: ne giberto facinorum oīm auctori & ob eā rem execratiōis vinculo illigato vllam re obedirent & ne populi illi gubernatore indigerēt Petrum imitatus: qui appollinarem quaſi ſupplementum mittere conſueuerat, vbi oportebat, eo

Quātum valeat pōtificalis auctoritas.

Notēt prīcipes.

Gibertus.

Apollinaris.

alterũ archiepiſcopũ ꝓficiſci iubet cũ integra po
teſtate, qui & hęreſim giberti auelleret: & mẽtes
hoĩm in fide cõfirmaret. Tũ vero Hẽricus irrita-
tus magis his cenſuris q̃ monitus, capto hoſtienſi
ẽpo e legatione redeũte, habitoq; epõrũ ſecũ ma-
le ſentientiũ cõuentu, Gibertũ olim rauennatẽ ar
chiepm̃ põtificẽ creat, clementẽq; appellat. Verũ
cũ a Saxonibus p̃meretur, relicto ad tẽpus nouo
põtifice in eos mouet, ac cõmiſſo p̃lio magno ſuo
rũ incõmodo ſupatur. Victor Rhodulphus acce-
pto vulnere paululũ abſcedens mortuus inuctus
eſt. Ferũt Henricũ ea clade adeo perterritũ fuiſſe,
vt vix decimoſeptimo die repertus ſit, quo qui-
dẽ tpe germani hẽricũ eius filium eiuſdẽ nominis
quartũ in locũ patris ſuffecerant. Qui ſimul po-
ſtea cõiunctis copῖjs in italiã venientes, Clementẽ
ſuũ in pontificatum collocaturi, pulſo Gregorio
Mathildim obuiã cum exercitu factã leui prælio
ſuperant. Quę quidẽ mulier primó marito mor-
tuo pauloante Azonẽ Marchionẽ Eſtenſem prio- Sæuitia
ris viri cõſanguineũ, ac tertio gradu affinitatis Hẽrici.
ſibi coniunctũ, in coniugẽ accepit. Verũ re poſtea
cognita ſuadẽte gregorio diuortiũ cũ Azone fe-
cit. Hẽricus itaq; ſuperata apud Parmã mathildi
eiuſq; marito Azone: Romã hoſtili animo ꝓfici-
ſcens, in pratis Neronianis caſtra collocat, vrbẽ
Leoninã ingredit̃ ſancti Petri baſilicã cũ ſuo Cle-
mente ꝓphanat, porticuſq; demolit̃. Idẽ quoq; fa
ctũ de baſilica Pauli cõſtat. At vero cũ vrbẽ in-
gredi non poſſet Tybur concedẽs, inde tanq; ex
arce belli in romanos quotidie incurſiones faciẽs
vaſtatis rebus oĩbus eo inopię eos redegit vt pa-
cẽ quauis conditione expeterent. Admotis itaq;

&

Obſidet pōtifex.

copiis Hēricus re per trāſſugas cognita, Vrbem ingrediē. Tū pontifex haud ſatis populo fidēs in molē Hadriani ſe cōfeſtim recepit, vbi aliquādiu obſeſſus eſt, acriter qui in pſidio erāt arcē ipſam defendentibus. Nō eſt vſus ea fortuna Gregorij nepos ex fratre, qui eo tumultu ad ſeptē ſolia Seueri aphri opus cōfugiens cū fere oppugnationē nō poſſet deditionē turpiter fecit. At vero hēric9 cognito Guiſcardi aduentu, Appulię ducis in auxiliū Gregorij nō amplius immorandū ratus, ad dolos conuerſus Cluniacēſem epm ad gregoriū in arcē mittit, qui diceret ſe in Germaniā ꝓpere cum exercitu rediturum, ſi ab eo in laterano coronaret, populus quoq; ro. vt idē fieret pcibus inſtabat. Facturum ſe id gregorius dicebat, ſi errata ſua henricus corrigeret: veniāq; peteret. qđ cum facere recuſaret, & iā aduētare cū exercitu Guiſcardū ſentiret, Clementē Antipapā in lateranēſi baſilica corona pōtificia publice donat: eā rē ꝓcurātibus Bononiēſi: Ceruiēſi, Mutinēſi epis. quo facto ſtatim ſenas proficiſcit Clemēte ſecū ducto. Guiſcardus aūt ꝑ portā Flāmineā irrumpēs reſiſtentibus ciuibus vſq; ad triumphalē Domitiani arcū Vrbē incēdio cōſumpit. Munierāt Capitolium ciues: & ſe acriter contra Guiſcardū defendebāt qui lateranū iā cepat. Vnde cū multa crebro vtrinq; cōmitterentur certamina, & illa pars Vrbis euerſa eſt quę lateranū & capitoliū interiacet, & ipſum Capitolium poſtremo vi captū: fere vſq; ad ſolū ęquatur. Inde vero ſuperata iam capta Roma, fortuniſq; ciuiū militibus in prædam datis ad molem Hadriani profectus, vbi pōtifex obſidebatur, hominē multis calamitatibus ve-

Guiſcardus.

xatũ,tãdem e manibus hoſtium liberat, ſecumq;
Caſſinũ ac Salernũ perducit. Vbi non ita multo
poſt pontificatus anno.xiȷ.mẽ.j. diebus.iiȷ.ſancte
& pie morit. Vir certe deo gratus prudẽs iuſtus,
Clemẽs,pauperũ, pupillorũ, viduarũ patronus,
atq; vnicus eccleſię romanę fortiſſimus & acerri
mus defenſor: contra hæreticorum improbitatẽ
& malorum principum potentiam res eccleſiaſti
cas per vim occupare conantium.

Victor III.

Dicitur q́ iſte Victor ſpiritu prophetię pol-
lebat. Et vidit pſõniũ deũ ſuę dignatiõi i
ſolitudine carthuſię habitaculũ cõſtruẽtẽ.

VIctor. iiȷ. Deſiderius antea vocatus
Montis Caſſini abbas,pontifex crea
tus ſtatim Gregoriȷ partes ſuſcepit.
Hanc ob rẽ crediderim eũ quoq; hẽ
ricum regem hoſtẽ habuiſſe :cuius
fraudẽ(vt Martinus ſcribit)veneno in calicẽ inie
cto dum ſacrificat necat. Vincentius tamen lõge
aliter ſentit cum dyſenteria periȷſſe hominẽ dicat
quod a ſuſpitione dati veneni nequaq; alienũ eſt,
vnde in dyſenteriã veneno petiti interdum ver-
tũtur,corruptis & labefactatis inteſtinis. Vindi-
caſſet autem tantam iniuriam Guiſcardus, ni ei
mori propere nimium contigiſſet:ſuperatis enim
græcis in Caſſiopam inſulã delatus moritur, cui
abſente Boemundo Rogerius natu minor in Ap Rogerius
pulię ducatu ſucceſſit.Ferunt & eodem tempore
in toto fere orbe terrarum fame laboratum eſſe,
qua quidem occaſioue Auful Galatię rex tolletũ
multis anni obſeſſum de Saracenis cepit, eandẽ-
que vrbẽ chriſtianis incolendam tradidit. Hen-

ricus pręterea in germania ſiniſtro marte cũ Saxonibus dimicãs, quatuor milia militum amiſit deo volẽte, vt tandẽ deſiſteret eccleſiam ſuã perſequi & calamitatibus vexare. Sunt qui hoc tẽpore multa ꝓdigia appuiſſe ſcribãt, ꝙ & aues domeſticę, vtpote Gallinę, anſeres, Colũbi, pauones ad loca mõtana cõfugerĩt, ſylueſtreſque ſunt factę, & piſces tũ fluuiales tũ marini magna ex parte perint. Terręmotu etiã quędã vrbes adeo concuſſę ſunt, vt Syracuſis maior baſilica corruens dũ veſperę celebrarent, oẽs qui tũ in tẽplo aderant cõtriuerit, duobus tm̃ diuinitus ſupſtitibus, diacono. ſ. & ſubdiacono. Sũt q dicãt hoc tẽpore corpus

Corporis S. Nicolai trãſlatio.

ſancti Nicolai Barũ trãſlatũ a mercatoribus eſſe: ibiqꝫ in precio habitũ, vt Martinus Scotus vir magnę doctrinę ſingulariſqꝫ vitę in ſua hiſtoria conſcribit. Victor aũt cui⁹ gr̃a Deuſdedit librũ canonũ in ordinẽ redegit: anno. men. vno. iiij. põtificatus ſui nõ ſine ſuſpitione dati veneni moritur.

Vrbanus ij.

VRbanus. ij. Otho vel Oddo ãtea vocatus monachus Ebomacẽſis primo deinde cardinalis Hoſtienſis, poſtremo. v. menſe poſt mortem Victoris põtifex creatur, ac merito quidem. Doctrina em̃ & ſanctitate vitę, quouis grãdi magiſtratu dignus erat. Tũ vero Rogerius opportunitatem nactus, ꝙ mortuo Gregorio res ad Vrbanum nouum hominem deueniſſet, Capuã vrbẽ & quicquid inde vſqꝫ ad tyberim pertinet de Romanis & pontifice vi cœpit. Hanc ob rem Vrbanus parum etiã romanis iam pridẽ rebus nouis ſtudentibus fidens, Melphim ſe contulit. Ibi vero

Rogerius

ſynodum habiturus, quo tutius eo ꝓficiſci liceret Rogerio & Boemūdo inter ſe de ducatu Appuliȩ contendentibus imperat vt ab armis diſcedāt hac tamē cōditione, vt Rogerius ꝓmiſſa Boemūdo Appuliæ parte ipſe reliquā patris ditionē haberet. Tum pōtifex ex ſententia animi ſedatis rebus Italicis cōpoſitoq́ʒ rei eccleſiaſticȩ ſtatu quātū in tanta perturbatione licuit, Troiā proficiſcitur recogniturus quid maxime clerus eo loci ageret correcturuſq́ʒ errores quorundā male viuētium. Interī vero Boemundus fratre Rogerio in Sicilia contra Saracenos bellū gerēte Melphim furto occupat. Hāc autē ob rē Rogerius e Sicilia rediēs viginti milibus Saracenorū bello cōductis fratrem Boemūdū Melphi obſidet acriter ciuitatē qui in prȩſidio erant defendentibus. Pontifex itaq́ʒ cū in Italia nullibi quietis locū cerneret in Gallias profecturus, Placentiæ Synodū habuit, in qua licentiā quorundā eccleſiaſticorum mirifice cōpeſcuit Inde vero in gallias abiens rē memoratu dignā aggreſſus eſt. Cōcilio. n. apud clarūmōtē habito ita principes gallīȩ ad recuperādā Hieroſolymā a Saracenis iam diu occupatā animauit, vt anno ſalutis mileſimo &.lxxxiiij. ccc. millia hominum nomen iñ militiā xp̄i dederint ſignumq́ʒ crucis ſuſceperint, quo facto Romam ſtatim rediīt vt cōpoſitis in Italia rebus Italos ad eam quoque rem animaret. Non deſtitit interim hēricus rex homo pernicioſus Robertum Flandriæ comitem prȩlio laceſſere quo eum a ſancta expeditiōe auerteret. Multi tamen Petrum quendam heremitam virū incomparabili ſanctitate ſecuti per germaniam & pannonias iter facientes cōſtātinopolim cō-

boemūd⁹

Synodus placētina

Conciliū clarimontis in ſaracenos ꝑua luit.

Petrus heremita.

munem bellisedem peruenere, quos non ita mul
Gothifredus to poſt ſecuti duo fratres ſunt gothifredus Euſtachius & balduinus cognomento Bolioni Galatię Comites viri & animi conſtãtia & corporis ro
Bolionus
Balduin9 bore inſignes. Præterea vero & pcdienſis epiſcopus & Raymundus ſancti Aegidij comes, & vgo magnus Philippi regis Francorũ frater, & duo Roberti quorũ alter Normandię alter Flandrię comes erat, & Stephanus carnoti comes tranſmiſſis alpibus magnis copijs iter per Italiã facientes primo Romam peruenere. Vnde recogniti prius ſanctorũ locis ſacelliſq; inuiſis accepta a pontifice bñdictione Brũduſiũ puenere, inde in Epirhũ traiecturi. Verum qanõ oẽs idẽ port9 capiebat: tanta erat multitudo ps barũ, pars Idrũtiũ perijt. Boemundus aũt quẽ diximus Melphim occupaſſe cupiditate glorię incenſus relicta Melphi cum duodecĩ milibus delectorum hoĩm Italicæ iuuẽtutis in eãdẽ expeditionẽ proficiſcitur. Huius autẽ virtus & animi pſtãtia adeo fratrẽ Rogeriũ permouit, vt poſitis armis dixerit ſibi oĩa cũ fra
Tãcredus tre cõmunia deinceps fore. Ac ſtatĩ Tancredũ filium pugnandi cupidum belli comitẽ fratri tradidit. Peruenerat iã cõſtãtinopolim Petrus heremita, & in ſuburbijs caſtrametatus tot mala ciuibus inferebat nõ ſpõte ſed militum licẽtia vt oĩm interitũ gręci poptarẽt. Permotus itaq; ſuorũ ma
Alexius impe. lis Alexius ĩperator petrum cõpulit negato commeatu ante tẽpus Boſphorum traijcere: qui Nicomediã prĩo, mox Niceã puenieẽtes, ciuitatẽ ipſam natura & pręſidio Saracenorum munitãtã oppugnare adorti ſunt. Verum cum obſidentibus cõmeatus deficerent dilaberenturque paſſim mili-

tes chriſtiani eius rei cauſa a Saracenis inſidijs oppreſſi: ac relinquere obſidionem coacti tantum in fuga detrimentum accepere, vt & Reynaldus dux alemannorum abnegata chriſti fide cum aliquot militibus deditionem fecerit, & Petrus legationis nomine ſine militibus conſtantinopolim redierit. Quæ rex Alexio grata admodum fuit, quod ſperaret chriſtianos tanto accepto incommodo eam expeditionem omiſſuros. Interea vero ſuperuenientibus alijs copijs cum eos aperto marte repellere Alexius nõ poſſet clam noctu in Suburbijs conſtantinopolitanis caſtrametantes aggreditur, ſed nil eſt actum acriter qui in ſtatione erant caſtra defendentibus donec reliqui milites ſomno exciti arma caperent. Pugnatum eſt item ſequenti die paruo vtrinque accepto incommodo. Tum Boemundus exercitus nomine ad Alexium miſſus hominem partim minis, tum pollicitationibus ad pacem ineundam compulit: his fœderibus vt & iter tutum per loca imperio eius ſubiecta facere liceret: & commeatum ac ſupplementa præberet: vtque quod e ſaracenis caperetur eius imperio ſubijceretur excepta hieroſolyma. Peractis his rebus ex ſententia tranmiſſoque Boſphoro, primo Nicomediam inde Niceam ventum eſt Thurcis qui in præſidio erant actriter defenſam. Saraceni enim & Thurci paribus copijs auſpicijſque bellum contra chriſtianos tum gerebant. Ad.lx.n. Thurcorum millia qui proximos montes inſederant ſigna eruptionis oppidanis præbẽtes chriſtianorũ caſtro adorti, magno accepto incõmodo ad mõtes ipſos re infecta rediere. Diſ-

ficile tñ erat vrbẽ oppugnare, quia cõmeatus,& ſupplementa militũ ſubmitti per lacũ vrbi adiacẽtẽ cõtinuo poterãt. Verũ ſuperueniẽtibus e cõſtãtinopoli Lẽbis non paucis, in lacũq; miſſis rerũ oĩm inopia oppidani pſſi dies poſt duos&.l.ab initio obſidiõis deditionẽ fecere Thurcis qui in pſidio erant cũ rebus ſuis & armis abire permiſſis. At vero chriſtiani munita Nicea inde abeũtes cũ iter per loca deſerta facere neceſſe eſſet, bifariam copias diuiſere. Cũ autẽ Boemundus herbidũ ſolum ad riuũ quendã inueniſſet caſtris poſitis reficere militem labore itineris feſſum inſtituerat, cũ

Solimãn9 ſubito eum ſaraceni & thurci Solimãno duce adorti ſunt quẽ certe opreſſiſſent abundãte vndiq; multitudine, ni Vgo & Gothifredus cum.xl.milibus equitũ ei confeſtim re per nuncios cognita opem tuliſſent. Pugnatũ eſt vtrinq; acriter & diu, neç dirimi niſi noctis interuentu certamẽ potuit.

Crudelis Cędes. Eo autem prçlio quo Medi Thurci Sirij Caldęi Saraçeni Arabes interfuere, ad quadraginta milia hoĩm cecidiſſe, ſequẽti die cognitũ eſt. Solimãnus autem effuſa fuga inde abiens ac vbiq; pdicans ſe victorem fuiſſe. x. milia Arabum ad exercitũ venientiũ obuiam habuit, quos ſtatim ſecum in Lycaoniã duxit chriſtianis eo pficiſcẽtib9 comeatus & iter ĩtercepturus. At chriſtiani ſegetibus iã matureſcentibus adiuti ſine ullo incommodo Iconium primam Lycaonię ciuitatem peruenere qua in poteſtatem dedentibus çiuibus redacta pari fœlicitate Heracleam Tarſumq; cepere. Tũ

Balduin9 balduinus pæſtantis animi & ingenij vir primus oĩm in aſia domĩatũ adeptus eſt Tarſo donat9 & quicquid in ea regione caperet, qui quidem pau-

lo poſt Edeſſa & Maniſta vrbibus potitus eſt. Flexit inde in Ciliciã maior exercitus: quę nunc minor Armenia vocatur: quã quidẽ primo ĩpetu captã Palinuro Armenio cum noſtris militare ſolito regendã cõmiſere. Capta deinde Cęſarea Cappadociæ in Antiochiã mouere tranſmiſſis altiſſimis montibus. Antiochiæ vero Caſſianus rex tũ pręerat: quę vrbs antea Reblata apellata eſt. Hãc autẽ duplici muro circũdatã de ſuo noĩe rex ille quõdã Aſię dñator appellauit Ductis circũ quaque .cccc. &. lx. turribus. Hæc itẽ quondã Petri apoſtoli ſedes fuit. Hic Lucas euãgeliſta & ille Theophilus originẽ duxerunt, ad quẽ Lucas euangelium & actus apoſtolorũ ſcribit. Hic tũ primũ baptiſmatis fonte regnati chriſtianos ſe appellauere: in eaq; ſub chriſtiano ĩperio mille annis floruere. Centũ etiã ac. lx. epiſcopos ſub patriarcha Antiocheno fuiſſe conſtat ante vrbẽ a Barbaris captam: in qua ad. ccc. &. lx. eccleſias fuiſſe legimus. Anno igitur ſalutis noſtræ milleſimo. xcvij. vrbs Antiochena magnis operibus obſideri cœpta eſt quo quidẽ tẽpore Vrbanus maxime ſeditiõibus exagitatus in domo Petri Leonis potentiſſimi ciuis biennio ſe cõtinuit apud eccleſiã ſancti Nicolai in carcere Tuliano. Verũ mortuo Ioanne pagano ſeditioſiſſimo homine liberior factus ad cõponendũ eccleſiæ ſtatũ animũ adijcit. Nã & archiepiſcopũ Mediolanẽſem iã antea magiſtratu pulſum ꝙ ab vno tm̃ epiſcopo cõtra ius diuinũ cõſecratus fuerat ĩ gratiã recepit: cũ antea mutato habitu eius rei cauſa in cœnobio ſponte ac ſanctiſſime vixiſſet: & eidẽ palliũ ſuppliciter petenti cum integra poteſtate trãſmiſit his verbis. Literis tuis

Reblata antiqua vrbs.

Quot epi ſub Antiochenopatriarcha.

exorati cum apoſtolicæ ſedis bñdictiõe pallium fraternitati tuæ mittimus,quod quidē dignitatis genus nulli añ niſi pręſenti cõceſſum eſt.Pręterea vero Tolletano archiepiſcopo qui Romā veniēs de more ī verba põtificis iurauerat palliū & priuilegia quędā conceſſit,eundēq; totius Hiſpaniæ primatem inſtituit.Regē autem Galatiæ cū omni dioceſi ſancti Iacobi anathematis vinculo illigauit:quia ꝓuinciæ epiſcopum in carcerem īaudita cauſa coniecerat.Eodem fere tempore Henricus Sueſſionēſis epiſcopus Romam ad vrbanum veniens epiſcopatu quem a rege Francorum acceperat libere ſe abdicat ſine vlla reſtitutionis ſpe. Hanc ob rem Vrbanus cum neceſſitas prouiciæ ita exigeret nolēti & recuſanti epiſcopatum reſtituit accepto iureiurando.his tamen verbis in reſtitutione hominem vſum ferunt. Excõmunicatis ab hac ſede deinceps ſciens & volens non cõmunicabo.Similiter vero conſecrationibus eorū qui epiſcopatus vel Cœnobia a laicis contra ius faſq; acceperit nūquam interero: & ita me deus adiuuet & hæc ſancta dei euangelia: vt nunquā de ſentētia cedere inſtituerim.Idem quoq; in beluacenſem epiſcopum actū ferunt. Nec eſt cur eū ob has res pertinacem quiſpiam fuiſſe putet. Didicerat enim vbi erat opus mutare ſententiam: quod eſt viri boni proprium. Nam cum clericū quēquā a Giberto antipapa ad ordinē ſubdiaconatus antea prouectum iterum ad ſacros ordines admiſiſſet,ſententiam mutauit:q ea res mali exempli videretur pariturāq; aliquando eſſet īgentia mala. Ciſterciēſem autem ordinem primo in Burgūndia excitatum ſua auctoritate confirma-

Tolletani archiep. priuilegia.

Ordinis Ciſterciēſis cõfirmatio

uit. Sunt etiam qui ſcribant Carthuſiēſes religioſos huius pontificis tēpore originē habuiſſe. Alij autem temporibus victoris.iij.hoc aſcribunt. At vero cum Vrbanus ſanctiſſimus pontifex nō opere ſolum & exemplo: verum etiā ſcriptis cōtra hereticorum dogmata eccleſiam dei cōfirmaſſet xij.pontificatus ſui anno menſe quarto, die decimonono apud ſanctum Nicolaū carceris Tulliani in ædibus Petri Leonis ciuis egregij moritur. quarto Kalend. auguſti: cuius corpus per tranſtyberinam regionem ad vitandas inimicorum inſidias qui etiam mortuum lædere conabantur: ad ſanctum Petrum in vaticano delatum eſt ibiq; honorifice ſepultum.

Carthuſiēſes cōfirmātur.

Facinus crudele ſpectādū.

Paſchalis II.

XVII. orthodoxę eccleſię ſciſma fuit iter hūc & Albertum Arnolphū & Theodoricum antipapas qui fauore imperatoris ſuffulti cornua ſua erexere in detrimētum animarum & corporum.

Paſchalis.ij.Rainerius ante pontificatū vocatus natione Italus e Flāminia: patre Creſcentio matre alfacia: eo fere tēpore pōtifex creatur quo chriſtiani in Aſia dimicantes Antiochiam cepere: Pyrrho antiocheno ciue admodū potēte Vrbis ingreſſum pbēte: Qui Boemūdi virtutē admiratus deditu rum ſe illis vrbē ſpopōdit, Si reliqui chriſtiani eidem cū imperio præeſſe Boemundum paterentur. Ingreſſi vrbē chriſtiani oībus fere pepercere in præſidia Saracenorum tantummodo ſeuitum eſt. Caſſianus autē rex ad loca montana cōfugiēs ab Armenijs trucidatur. Sola arx ſupererat: quā

Capitē Antiochia.

dum Boemundus acerrime oppugnat femur ſagitta traijcitur:& adeo grauiter vt ꝑ aliquot dies ab oppuguatiõe deſtiterit. Verũ ſupuenięti Corbane Perſarũ regis militiæ principi cũ Senſadolo Caſſiani filio Antiochiã recupaturis Boemundus iã ex vulnere ĩteger obuiã cũ exercitu factus ſtatim pugnandi copiã facit.In mõtibus ſe hoſtes cõtinebant:nec elici ad certamen vllo modo poterãt. Quare Boemundus pœnuria rerũ oĩm vrgẽte decertare oĩno ĩſtituit etiã iniquo loco.pręlata itaqꝫ lancea illa tanquã vexillo optimo: qua xp̃i latus tranſfixus a longino fuit.Nup in baſilica ſancti Andreæ Antiochiæ repta:hoſtes primo acriter reſiſtẽtes ſuperat &ↄcędit, quorũ de numero ad.c. milia perijſſe cõſtat præterea vero ĩ eorũ caſtris ad xv.milia Camelorũ capta tradunt. Indeqꝫ tanta præda auecta, vt ab extrema ĩopia ad ſummã rerũ omniũ Vbertatẽ ventũ ſit.Præfect⁹ autẽ arcis cognita ſuorũ calamitate & arcẽ Boemundo tradidit:& xp̃i fidẽ ſuſcepit: permiſſum & his qui in pręſidio erant,vt ſi chriſti fidẽ amplecterent eis abire cũ reb⁹ ſuis liceret,quoquo vellent.Magna deinde inter Boemundũ & Raimũdum cõcertatio orta eſt,cum Boemũdus ſibi Antiochiã depoſceret,& Raimundus inſtaret, vt imperatori cõſtantinopolitano ex fœdere prius inito ſine vlla controuerſia traderetur. Sacerdotes autẽ quibus eius rei arbitriũ ↄmiſſum eſt Boemũdo antiochiã ſtatim adiudicarũt.Interea vero mortuo Vgone magno qui cõponendarum rerũ cauſa cõſtantinopolim ierat, Reliqui duces Raimundo excepto qui cæſarẽ Capadociæ obſidebat proficiſci hieroſolymã cum exercitu inſti-

tuere,in Lyciam ſimul cōuenientes.In itinere aūt Tortoſam oppugnare adhorti tribus menſibus fruſtra cōſumptis ſoluta obſidiōe Tripolim mouere: cuius regulus pecuīa,comeatu,armis benigne præbitis pacē hac lege impetrauit: vt ſi hieroſolymę caperentur xp̄ianum nomen amplecteretur & fidē.Inde vero mouentes ac Cæſareā paleſtinæ prætereuntes quinis caſtris Hieroſolymā tāndē ꝑuenere:ī arduo mōte ſitā:ac pluribus cōuallibus diſtinctā:adeo vt nō niſi a maximis exercitibus obſideri vrbs poſſet. Adde ꝙ aquis fontanis & fluuialibus caret:quę exercitibus ꝑmaxime neceſſarię ſunt.Solus eṁ Siloe amnis & is quidem æſtate ꝑtenuis ac interdum nullus per mōtē Syō in cōuallē Ioſaphat delabitur. Sūt tn̄ permultę ī vrbe & in agris ciſternæ quæ ſolis ciuibus aquā pręſtent,nō etiā magnis exercitibus & iumētis militarib⁹. Xp̄iani tn̄ cōparato oīfariā comeatu quatuor locis oppugnare vrbē magnis viribus adhorti eā hieroſolymitāis acriter defendentib⁹,idib⁹ Iulij vi cepere trigeſimonono die poſt eaquā obſiderint capta eſt anno ſalutis milleſimo nonageſimonono: Anno quadrīgētēſimo nonageſimoqꝫ poſteaquā imperāte heracleo a Saracenis occupata fuerat:ꝑcipua tn̄ in recuperanda tāta vrbe laus Gothifredi fuit qui partē muri ei ac fratrib⁹ ad oppugnādū aſſignatā primus cōſcendit:Balduinoqꝫ poteſtatē fecit vt in vrbē deſcendens xp̄ianis portas recluderet: quibus certe irrūpentibus tanta cædes facta eſt cū in vrbe tum vel maxime in tēplo vt morientiū cruor talos hominū ſupergrederetur.Cepiſſent eadē quoqꝫ die tēplum niſi nox ſuperueniſſet. Verum ſequenti

Gothifredi præclara geſta.

in qua tantum auri & argenti deprehenſum eſt, quantum alio vnq̃ in loco. Recuperatis itaq; hieroſolymis multi principes voti cõpotes facti redire in Europã ad ſuos inſtituere. Inter quos ſancti Aegidij Trandenſiſq; comites ſunt habiti. Gothifredus autẽ cum fratribus mira fœlicitate victoriæ vſus & Ioppem maritimã & Ramulã vrbẽ expugnauit, quę ĩpedimẽto xp̃ianis erat quo minus tuto ab Aſcalone hieroſolymã ꝓficiſcerẽtur. Obſedit & Caiphã quæ alio nomine Prophoia dicitur ad Carmeli radices ſitã, & quatuor milibus paſſuum ab Accon ſemotã. Verum durãte adhuc obſidione Tyberias Galliæę vltro ſeſe obtulit. Caipha nõ ita multo poſt ex fœdere recepta. Sed nihil in humanis rebus quod ad fœlicitatẽ ꝑtineat diuturnũ eſt. Anno enĩ vno poſt captã tot laborib⁹ hieroſolymã Gothifredus febri correptus moritur: cui ſtatim chriſtiani ne ob interregnum aliquid detrimenti caperent Balduinum fratrem in regnũ ſufficiunt anno ſalutis noſtræ centeſimoprimo ac milleſimo. Ad Paſchalem autem redeo, quem quidem Gregorius ſeptimus ob virtutem & doctrinam ſancti clementis preſbyterum creauit: in quo quidem loco clerus ipſe poſt vrbani mortem: eundem paſchalem vita priuata contentũ: quippe qui antea monachus fuerat etiã nolentem & latitantem põtificem creat: q̃ diceret humeros ſuos nequaquam tanto oneri ſuffecturos: ſed expetente populo: eligente clero: collaudante Cardinalium ſenatu pontificum munus ſuſcepit: maxime vero cũ ter acclamatum eſſet, Sanctus Petrus Rainerium virum optimũ pontificem elegit: cui poſtea primi ſcrinij

Mors Gothifredi.

Laus Paſchalis.

& ſcribæ regionarij paſchalis nomẽ indidere. Indutus deinde coccineã clamidem tyaraq; capiti eius ĩpoſita: comitãte populo & clero equo albo ad lateranũ perducitur: maxime vero ad eã porticum quæ ad auſtrum verſa ĩ baſilicã ſaluatoris ducit quã cõſtantinianam vocãt: vbi cum in ſede ad eã rem de more parata aliquandiu quieuiſſet atrium lateranenſe conſcẽdens balteo ſuccingitur, vnde ſeptẽ claues ſeptẽq; ſigilla pendebãt: vt intelligeret ſe ſecundũ ſeptiſariã ſcti ſpiritus gratiã ſanctarũ eccleſiarum quibus deo auctore præerat claudẽdi ſigillãdi aperiendi recludẽdiq; rationẽ habere. Inuiſit ſceptrum pontificium manibus gerẽs ea quoq; loca quę ſolis põtificibus ſunt adiudicata. Sequẽtibus vero diebus cõſecrationem accepturus ad baſilicã beati Petri ꝓficiſcit: in qua eum chriſmate inunxere oddo Hoſtienſis epiſcopus: Mauritius portuenſis: Gualterus Albanus: Bono Lauicanus: Milo pręneſtinus: Offo Nepeſinus, Oddoni hoſtienſi primæ partes quas adhuc retinet obtigere. Poſt vnctionẽ vero ĩ vrbẽ rediẽs coronã de more accepit. Hoc ita futurũ Albertus Alatrinus ẽps aliquãdo diuinauit. Nam cum ab amico ĩterrogaretur quẽ Vrbano ſucceſſurum putaret Rainerium inquit: propter fidẽ & cõſtantiã deus eliget. Ferunt & eundem Albertũ tẽpus ip̄m quo ĩ pontificatu victurus erat prædixiſſe. At vero Paſchalis eccleſiæ dei prope labẽti quorundã ſeditionibus conſulturus, copias ſuas ĩ Gibertum antipapã mittit malorũ oĩum caput. Vt autem tanto bello ſufficere pontifex poſſet, Rogerius Siciliæ comes ei turmas aliquot & mille auri vncias auxilio miſit. Albę marſorum Gi-

Cingitur põt. balteo ĩ q̃ ſeptẽ claues & vij. ſigilla appẽdebãt.

Ep̃s hoſtienſis aucto. põtificum.

bertus hō perniciosus tū degebat, qui vbi intellexit hostes aduētare haud ſatis copijs ſuis fidens a Ricardo Cāpano comite acceptis: relicta Alba in Furconēſiū mōtana, quę nūc Aquilanorum mutato noīe habenť, ſeſe ꝓripuit. Vbi nō ita multo poſt ſubita morte correptꝰ ſui ſceleris pœnas luit. A malis tamen ecclesia dei nō ſtatim tā pernicioſo homine ſublato quieuit. Ricardus em̄ quē dixi mus giberto copijs & opibus fauiſſe in locum demortui Albertū quendā ſufficit Atellanum ciuē quę vrbs auerſa nūc diciur inter Neapolim & capuam poſita: qui ſtatim a bn̄ ſentientibus abdicare ſe magiſtratu coactus relegatur. Cauenſes autē agri Præneſtini incolæ Ricardi ſtultitiam & arrogantiam imitati Theodoricum quendā pontificē creauere, verum ij quoq; pœnitētia ducti quinto & centeſimo die e pōtificatu deiectum Anachoritę habitum induere cogunt, & vitā ducere priuatam. Tertius præterea Maginulphus Romanus ciuis apud Rauennā pontificatus titulum vſurpare auſus eſt, quē quidē & romani exilio multarūt: & Rauennates omni humana ope deſtitutū ab vrbe ſua pepulere. Pacata autem hoc modo Romana eccleſia Paſcalis vir magni ingenij atq; animi a religione ad arma conuerſus adiuuante Rogerio Vrbem caſtellanā & Beneuētum ab hoſtibus occupatum recipit. Interim vero Petrus colūna romanus ciuis impellente Ricardo Cāpano comite cuius maxīe intererat copias pontificis diſtrahere cauas occupat pontificię ditionis oppidum. Hanc ob rem pontifex in eum mouēs non ſolum cauas recepit, verum etiam zagarolū & columnam paternæ hæreditatis caſtella ei abſtulit: ex

Ricardus.

Quot pō tifices ſciſ matici.

Columna

columna hanc familiã cognomentum duxiſſe certe putauerim. Erat & alia familia Romę admodũ potẽs Corſi ĳ ſunt appellati, gregorio ſeptimo adeo fideles, vt eorũ dom⁹ ſub capitolio poſitæ ab Hẽrico tertio ſint exuſtæ & ſolo æquatę. Verũ poſtea mutato conſilio Stephanus eiuſdem familiæ prĩceps abſente paſcali ſancti Pauli baſilicã & caſtellum eo loci ædificatum furto occupat, vnde incurſionibus mirum in modum vrbem Romam continuo vexabat. Hanc ob rem omiſſis rebus externis põtifex ad vrbem propere rediens Stephanum inde vi deĳcit, quem ideo incolumẽ abĳſſe credimus ꝙ monachi habitũ indutus irrumpentes decepit. Apparuiſſe tum multa ꝓdigia auctores plærıq; ſcribunt ꝙ & mare quibuſdã in locis litus pręter ſolitum. xx. paſſibus occupauerit. In quibuſdã vero a littore in altũ centũ exceſſerit. Hoc ego quoq; ſupiore anno apud Puteolos vidi exeſis quibuſdã colũnis marmoreis vſque ad tris cubitos quas mare (vt incolę dicebãt) triẽnio ante abluere cõſueuerat. Appuiſſe & cometẽ mirę magnitudinis tũ affirmant, qui in occaſu cadente ſole ſtatim appebat. Nõ mouebatur his prodigĳs Paſcalis quippe qui fieri hęc natura cernebat. Verũ cũ intellexiſſet Florentinũ epm affirmare ſolitum Antichriſtũ natũ eſſe, eo ſtatim ꝓficiſcitur, cõcilioq; habito re ipſa admodũ diſcuſſa cũ leuitate quadã, vt alicuius magnæ rei auctor videret motum epm cerneret, hominẽ verbis caſtigatũ dimittit, atque inde in Ciſalpinã ꝓficiſcitur, Vbi ad Guardaſtalum cõuentu multorum principum & epõrũ habito, de homagĳs, de Feudis, de ſacramẽtis epõrũ laicis antea exhi-

Mare ſin⁹ ſolitos exit.

bitis exhibendiſue magna eſthabita ratio. At vero cũ intelligeret Gallos ſacerdotes: non ita Integre vt decebat vitam ducere eo profectus apud Trecas cõuentu habito: redactis ad Laudabiliorẽ cultũ eccleſijs earũque prȩſidibus ꝓrim pulſis ꝑ caſtigatione emendatis in italiã propere redijt: ꝗ intellexerat oĩa ſeditioſorum quorundã factionibus perturbari. Stephanus enim corſus montẽ altum & põticlũ de ea parte hetrurię quã nũc principis apoſtolorũ patrimoninm vocant ceperat ꝑſidijſq; muniuerat, vñ frequẽti incurſione oĩa circũquaque vexabat, quẽ põtifex inſequutus ex altero caſtello deiecit alterum vi capere non potuit natura loci obſtãte, & hieme quæ iam appetebat. Iturus itaque in Appuliã componendarum rerũ italicarum gratia Lauicano epiſcopo eccleſiam Petro Leonis, & Leoni fregepani vrbem vrbanaque omnia. Ptolomȩo Sublacenſi domino quæ circa vbem ſunt quã diligentiſſime cõmendauit, relicto Gualfredo nepote militię prĩcipe: qui vna cum his ditionẽ eccleſiaſticã tueretur. Verũ abſente pontifice quem ferunt Ptolomȩũ tanti mali auctorem dicere ſolitum nunquã amplius ad vrbem rediturum ab eccleſia dei ij omnes defecere. Petrus columna quem pontifex in gratiam receperat. pharſenſis abbas cũ Anagnis, præneſtinis, Tyburtinis, Tuſculanis: Sabinis. Auſus & idẽ ptolomȩus comparato exercitu Albam latinam oppgnare ciuibus ipſis acriter vrbem defendentibus Verum ſuperueniente pontifice cum principe Caietano cumq; Ricardo Aquilano egregijs copiarũ ducibus pulſis tyrannis eccleſiam dei occupare conantibus, & Albã obſidione liberat, & re-

liqua oppida quę iam defecerant in deditionem recipit. Tybur obſtinate reſiſtens expugnat nō ſine magno vtriuſq; partis incōmodo, montē altū deiecto inde Stephano recipiēs totum patrimonium breui pacatum reddidit. Pace deinde cōpoſita ad bellū Aſiaticum animū adijcit: principes xpianos literis & nuncijs ad eā rē q; diligentiſſime animat, q intellexerat Gothifredo hieroſolymis mortuo Saracenos recuperādę hieroſolymę cauſa magnos exercitus eo duxiſſe, Superatiſq; chriſtianis ingenti clade & comitem burgundię in ipſo prælio cecidiſſe, ac Boemundum viuum in manus hoſtium deueniſſe, ipſum vero Balduinum regē Gothifredi fratrē ęgre ex tanta clade ſeſe ꝓripuiſſe, nec paulum abeſſe, quin vrbs caperetur. Verumtamē Barbari tanta victoria potiti obſidere hieroſolymas nequaq; ſunt auſi. Tancredus autē egregie defenſa Antiochia laodiceā vrbem imperio conſtantinopolitano ſubiectā vi cepit, q intellexerat Alexiū imperarorē chriſtianorū clade delectatū, militibus quoq; noſtris impedimento fuiſſe: quominus ſupplementi cauſa ex europa in Aſiam traijcerent. Fœlicitate & audacia Tancredi Balduinus rex percitus cōparato propere exercitu in Accon ducere ſtatuit, Vocatis in auxilium Genuēſibus & venetis, qui eo propere cū octoginta roſtratis nauibus ac triremibus plęriſq; profecti ſunt. Quare & vrbs terra mariq; acriter oppugnata vigeſima die tandē capitur: & ſaraceni qui eo venerant tuendæ vrbis cauſa fuſi fugatiq; ſunt. Tancredus autē tātæ fuit pietatis in patruum Boemundū ab hoſtibus triennio in vinculis detētum, vt ei magna vi auri redempto An-

Tancredi Mira pietas.

tiochię principatū reſtitueri: poſtea vero idem Boemundus Antiochiā ipſam Tancredo cōmittens in italiā primo,mox in Galliā profectus Conſtantiā philippi regis Francorum filiā in vxorem accepit.Cognito deinde Alexij imperatoris conſtātinopolitani conatu qui maritimas Antiochię vrbes infeſtabat,in italiā rediens parata claſſe in Dalmatiā nauigat Dyrachiūq; obſidet, vt ea ratiōe Alexiū a bello Aſiatico reuocet. Quod etiā breui factum eſt. Pacem vero petenti Boemūdus hac lege dedit, vt bello Antiocheno omiſſo militibus Francis nullo maleficio per ſua loca tranſeuntibus,iter in Aſiam tuto facere liceret.Cōpoſita autē pace cum ea claſſe quā in Alexium parauerat in Aſiā Boemundus cōtendēs, adeo xpianorum animos recreauit, vt Balduinus rex Beritum vrbem maritimā rex phœnicię inter Sydonem & Biblum poſitam ac Tyro metropoli obtēperantem obſeſſam duobus menſibus vi tandem ceperit nō ſine magno ſuorum incōmodo. Hanc ob rem & paſſim in omnes ſęuitum eſt, & vrbs ipſa tanq̄ colonia chriſtianis omnibus conceſſa eſt. Eodem quoq; tempore capta & ſydon eſt.In tanta vero chriſtianorum fœlicitate Boemundus clariſſimus princeps morte ſublatus luctu omnia compleuit, qui Boemundum filium paruulum admodū ex conſtantia vxore ſuſceptum principatus Antiocheni ſucceſſorem relinquens Tācredo nepoti donec adoleſceret commmēdauit.Interea vero Henricus.iiij. mortuo patre quē apud Leodiū bello ſuperauerat cōpoſitis in Germania rebus in italiā veniēs apud Sutriū ſubſtitit.q ſenſerat ei⁹ aduētū paſcali parū admodū gratū eſſe,

Mors boemundi.

Henricus. iiij.

quippe qui & eccleſias multas in bellis euerterat & epiſcopatus contra ius faſq; pro libidine animi cui placuiſſet demãdauerat. Verũ miſſis vltro cítroque legatis cũ imperator iureiurando interpoſito polliceretur ſe & pacato agmine Vrbem ingreſſurũ, & coacturum ſuos epiſcopos vt ſe a poſſeſſione epiſcopatuũ abdicarent, quos largitione acceperant & potẽtia portæ repente apertę ſunt. Nam Sutrio mouẽs Hẽricus ad montem guadij: vel (vt alij volunt) ad montẽ malum, ſunt etiã qui montem aureum hunc appellent caſtra poſuerat. Vnde poſtea annuẽte populo prodeũteq; obuiã honorato quoq; Vrbẽ Leoninam primo ingreditur. Pręcedentibus ſacerdotibus cum infulis & reliquijs ſanctorũ a mole Adriani. nam per eã portam vrbem Leoninam ingreſſus eſt vſq; ad baſilicam ſancti Petri, cuius in gradibus pedes pontificis eo vſq; cum cardinalibus prodeuntis exoſculatus eſt. Poſitis deinde militibus ſuis, in ſtationibus vna cum põtifice ad dexterã tamẽ tẽplũ ingreditur, in quo põſt orationẽ ad altare factam a pontifice petit vt illos cõfirmet quibus ipſe epãtus dederat licet iuſiurandum antea interpoſuiſſet ſe nunq; id a põtifice petiturum. Paſcalẽ vero id facere recuſantẽ intromiſſis militibus dato ſigno vna cum cardinalibus ſtatim capit, eumq; cũ magna parte cleri ſpoliati prius in caſtra perducit. Permotus tam inſigni iniuria populus roma. ſumptis armis Teutonicos ex vrbe Leonina pellit portaſq; omnes claudit. Tum vero imperator ad Soractis mõtẽ perueniẽs quẽ nunc ſancti Syluestri vocãt, in loco excelſo & munitiſſimo põtificẽ & cardinales collocat, diſpoſitis circũquaq; cuſto

Capitur Paſcalis ꝓditorie ab imperatore.

dibus & pſidijs ne inde aufugere vel retrahi ab aliq poſſet, q̄ facto ſtatī reliquas copias vrbē oppugnaturus mouens ad anienē ꝑuenit. Vnde occupato pri⁹ pōte māmeo a māmea matre Alexādri impatoris nomē ducente ac tanti opis auctore incenſis circūquaq; villis incurſiones continuo in romanos faciebat. Quare pontifex incōmodis ciuium & precibus motus ad pontem ſalarū perductus accitis ex vrbe notarijs qui pacta cōſcriberēt eos omnes licet inuitus in epatu cōfirmauit quos antea Henricus delegerat. Hoc itaq; modo cōpoſitis rebus dimiſſis captiuis omnibus imperator a pōtifice coronatur in baſilica ſancti Petri clauſis prius vrbis portis ne populus erūperet firmataq; ſtationibus ipſa ab Hērico baſilica. Vnde non ita multo poſt voti cōpos factus in germaniā redijt. Pōtifex vero pacata aliquātulū italia Piſanos nauali gloria ad modū potētes adhortatu, vt ex inſulis Balearibus quas iā antea occupauerāt in ſaracēos moueāt, mare noſtrū & littora xpianorū infeſtantes. Quare piſani cupiditate glię capti cōparata ingēti claſſe impoſitaq; maiore iuuētutis ſuę pte in hoſtem ꝓficiſcuntur. Verū dū apud vada volaterrana ventum expectant, Lucēſes eorum vrbē defenſoribus vacuā inuadūt: quā quidem Florentini piſanorum precibus moti repulſis Lucēſibus acerrime tutati ſunt. Obquam rem piſani de ſaracenis victores domū redeuntes Florentinos duabus porphyreticis columnis donāt quæ adhuc ad portam ſacelli beati Ioannis baptiſtæ viſuntur. Interim vero Paſcalis concilio apud lateranū habito omnia quæ henrico ꝓmiſerat reuocat ꝙ coactus non libens in eius ſen-

piſani.

Reuocatio ꝓmiſſorū Henrico.

tentiam armis non rationibus munitam deſcendiſſet inſtātibus cardinalibus qui in vinculis erāt populoq; ro. qui ab Henrico bello vexabatur vt quauis cōditione pacē cōponeret. Satius itaq; viſum eſt retractare male acta violenter pręſertim ꝙ pati exēplo ꝑnicioſo, vt id quoq; reliquis principibus licere videatur, quod Hēricus ab inuito

Mors mathildis. Teſtamētum mulieris.

pōtifice extorſerat. Hoc autē tēpore Mathildis co mitiſſa admodū ſenio confecta moriens romanæ eccleſiæ ex teſtamēto reliquit quicqd a piſſia amnē & ſancto Quirico agri Senenſis vſq; ad Ceperanū iner appēninū & mare pertinet. Addita Ferraria quæ adhuc Romanæ eccleſiæ vectigalis eſt. Sunt qui ſcribāt quorū de numero vincentius eſt auctor egregius hanc mulierē Florentiæ mortuā eſſe eo incēdio quo & magna pars vrbis cōſumpta eſt, & ad duo milia hominū cōbuſta tradūtur: eiuſq; corpus poſtea in Ciſalpinam tranſlatū eſſe & in monaſterio ſancti Benedicti quod ab vrbe mantua, xij. milibus paſſuum diſtat ſepultū. Crediderim ego mulierē ipſam Mantuę diem extremum obijſſe: ſuoq; iuſſu ad ſanctum Benedictum ſua impenſa ædificatum tranſlatam & ſepultam

Anſelm9.

procurante eam rem Anſelmo viro ſanctiſſimo, ac tanti monaſterij auctore, quippe qui operā dedera Mathildis impenſa, vt Cœnobium tā amplū tanq; magnificū ædificaretur. Eodē quoq; in loco ſepultum fuiſſe eundē Anſelmum epm Lucēſem comperi, ac Mantuā deinceps tranſlatum in eccleſiam cathedralē ob eam rem credo ne a vicinis furto ſubriperetur, cum miraculis continuo clarior fieret. Affirmant lucenſes corpus Mathildis apud ſe eſſe: quod ne credā facit Guidonis Gōza-

gæ auctoritas qui dum monaſterium ſancti Benedicti reſtitueret inuectum corpus honeſtiore loco (vt par erat) collocauit. Alium quoq; Anſelmũ fuiſſe his tpalibus quidam auctores ſcribunt virum doctiſſimum & apud angelos tanti precij habitum: vt breui ex monacho abbas: deinde cãtuarienſis archiepũs ſit factus. Qui etiam libros de meditationibus Cur deus homo, de libero arbitrio, de ſimilitudinibus, de cruce, de beato Ioanne baptiſta cõſcripſit. Fœlicia certe hæc tempora fuere, quę & Sigibertum monachum celbatẽſem virum ſpectatæ doctrinę & Bernardum ex Caſtilione Burgundiæ nobili genere ortum protulere. Is. xvij. annũ attigẽs ſub abbate Stephano qui tertius fuerat ab inchoato ciſtercienſi monaſterio vna cum. xxx. ſocijs monachi habitũ ſuſcipiẽs tãti pcij ob doctrinã & ſanctitatẽ eſt habitus vt breui abbas clareuallenſis monaſterij tum primũ Roberti viri illuſtris ĩpẽſa edificati creatus ſit, cui certe loco cũ maxima gloria ad ãnos ſex & xxx. pręfuit. Moriens deinde Bernardus præter ſanctitatem multa quoq; ſcriptis ingenij ſui monumenta reliquit: maxime vero cõmentarios in cantica canticorum cõſiderationes diuinę cõtemplatiõis ad Eugenium põtificem vnde põtificij muneris ratio duceretur. Scripſit & varias epiſtolas vnam potiſſimum ad romanos qua eos vehemẽter carpſit. Scripſit & apologeticum & ſermones in ſolẽnibus habitos. Ad paſchalem redeo qui in cõſilio apud Guardaſtallũ habito decreuit ne vrbes æmiliæ Placẽtia, Parma, Rhegium, Mutina, Bononia Rauennati eccleſiæ antea Metropoli ſubiectæ amplius eſſent: ꝙ ſæpius ob ſuperbiam in Roma-

Sctũs Anſelmus.

S. Bernardus.

Claraualis.

nam ſedem prȩſules Rauennates cornua erexerant. Pontificem vero ad vrbem redeuntem rogarunt ciues quidã vt in locum Petri prȩfecti vrbis demortui filium ſubrogaret: quod cum facere pontifex negaret propter ætatẽ pueri qui vix decimum attigerat annum tanta repente ſeditio exorta eſt vt ei abire ex ciuitate neceſſe fuerit ne magna aliqua cædes inter ciues committeretur: cum multi ineſſent qui nequaquam tantum magiſtratum puero committendum dicerent. Necꝙ ita quoꝙ ſeditionis ſemina abſtulit. Nã cum Albæ eſſet: intellexiſſetq; Petrũ Leonis eccleſiæ fautorem in ædibus ſuis ab aduerſa factione oppugnari eo propere Ptolemeũ mittit ab Aricia accitum cum ſatis valida manu: qui pulſos in tranſtyberinam regionem aduerſarios partim interficit partim capit, ac per municipia cuſtodiendos diuidit. Sed magna repente in Ptolemæo inconſtantia apparuit. nam quos ipſe paulo ante receperat eoſdẽ poſtea ſuo quoꝙ nutu ad municipia proficiſcentes dum iter per algidum faciunt ex inſidijs obortus capit & laritiam ſecum ducit: inter quos & demortui prȩfecti filius erat. Non contentus autem tanti admiſſi facinoris Ptolemæus Sarminetum Nymphæum Tiberiam oramque maritinam occupat. Interim vero Henricus e Germania in italiam cum exercitu deſcendens magno terrori omnibus fuit. Verum cum is romam veniſſet abſente pontifice qui tũ in Appulia concilium habebat cumque ſe priuatũ dignitate imperij putaret: vna cum poteſtate dandorum epiſcopatuũ a Bacharẽſi archiepiſcopo patria exule iterum coronatus ante beati gregorij corpus, in

patriam abijt, paſchalis autem abſoluto conuentu ex Appulia Romam cum copijs Normannorum rediens, & multa oppida ab hoſtibus occupata recepit: & Præneſte Caloioannis imperatoris conſtantinopolitani qui patri Alexio ſucceſſerat Oratores libenter audiuit, eiſdemque in mandatis dedit, vt Caloioannem ſuo nomine contra Saracenos animarent. At vero Farfenſis abbas & Ptolemæus qui nullũ ſibi veniæ locũ apud pontificẽ ob ſua maleficia reliquerant, Latebris deliteſcentes tandem per amicos in Paſchalis viri mitiſſimi gratiam redeunt. Pacatis hoc modo rebus dedicataque præneſte Agapiti baſilica Romam effuſa obuiã vrbana multitudine honoris cauſa tandem redijt: qua quidem ex frequentia in valitudinem incidens ſe paulopoſt moriturũ cognouit: quare acceptis eccleſiæ ſacramentis cohortatuſque clerum ad pacem & concordiam pontificatus ſui anno decimooctauo, menſe ſexto, die ſeptimo, moritur decimoquinto, Kalendas Februarij, ſepeliturque honorificentiſſima pompa in baſilica conſtantiniana. Suo autem pontificatu facta poteſtaté ſacrorum ordinum preſbyteros quinquaginta, diaconos triginta, epiſcopos cẽtũ creauit. Romæ præterea eccleſias. xv. conſecrauit: maxime vero baſilicam ſancti Adriani in tribus foris profanatam quorundam factioſorum ſcelere eccleſiã ſanctæ Mariæ mõticelli in regione Areole. Poſtremo vero reſtituit & conſecrauit baſilicam ſanctorum coronatorum eo tempore diruptam quo Robertus guiſcardi Salernitanus princeps eam partẽ vrbis incendit quæ a laterano ad capitoliũ vergit, vt ĩ vita gregorij. vij. diximus.

Abbas Farfæ.

Cõmẽdatio paſchalis.

Huius tẽpore fuit ſciſma.xviij.per quendam Benedictum hiſpanum qui fauore imperatoris ſe contra:Gelaſium & Calixtũ.ij.erexit.Et his etiã diebus ordo tẽplariorũ ſuum ſumpſit exordium quorũ beatus Bernardus regulã conſcripſit:&prius mãtellis albis vtebant̃.

GElaſius ſecundus Ioãnes antea vocatus patria Caietanus patre Creſcẽtio nobili genere nat⁹, ĩgenueqꝫ a teneris annis educatus,& doctus ĩ mõte Caſſino religiõis fundamẽta ꝑdidicit ſub Odriſio abbate viro ſctĩſſimo. Hãc ob rem ab Vrbano ſecundo Romã accitus cognita hominis virtute & fide ſemper in precio eſt habitus. Verum in primis eius fides perſpecta eo tẽpore eſt quo Vrbanus põtifex a germanis: & Giberti antipapæ factionẽ ſequentibus in inſula Lycaoniæ Romę inter duos põtes obſeſſus eſt. Solus enim vna cum Petro Leone viro illuſtri hominẽ ſanctiſſimum nunquã deſeruit. Hanc ob rem poſtea cum Vrbanus meliore fortuna vteretur, tanti beneficij memor Gelaſium primo quidem ſecretis ſuis admouet ob fidem & doctrinã: eiqꝫ negocium dedit ob elegãtiã cõpoſitionis ſue vt romanę curiæ ſtilum negligentia & ignorantia maiorum labefactum in meliorem formã & ornatum redigeret. Poſtea vero cognita hominis amplitudine eundem referre ĩ cœtum Cardinalium inſtituerat: eaqꝫ de re ſępius ĩ ſenatu locutus fuerat aſſentientibus omnibus. Verũ mortuo non ita multo poſt Vrbano paſchalis meritorum tãti viri nõ immemor ſtatim eũ diaconũ cardinalẽ decernit.

Mortuo deĩde Paſchali cum de creãdo nouo pontifice ratio haberetur ob eãq; rem cardinales oẽs in monaſterio ad Palladiũ paululum infra ædes Leõis & Cincij Fregepanis cõgregati eſſent vno oĩm cõſenſu Ioannes Caietanus Gelaſius põtifex creatur. Verum Cincius Fregepanis ita ob hanc electionem percitus q vnum ex ſuis cardĩalibus collegio ꝓpoſuerat quem põtificem eligerent in monaſterium Palladij cũ armatis ſatellitibus irrumpens refractis foribus obuiũ quemq; percutit, põtificem ob torto collo in terrã deiectũ calcibus cõterit: In vinculaq; cõijcit. Cardinales autẽ fugã petentes ex mulis & equis deijci nullumq; genus cotumeliæ ꝑtermittit quo affici tãtus ſenatus poſſet. Non tulit autem tantã iniuriã po. Ro. Ad ædes Cĩcij Fregepanis armatus cõcurrit eiq; ac familiæ interitum minatur niſi propere gelaſium incolumem reddat. Faciunt mãdata Fregepanes maxime vero Leo qui põtificis pedes videntibus omnibus ſæpius exoſculatus veniã ſuppliciter petebat. Equum itaq; album cõſcendens põtifex via ſacra ĩ lateranũ ducitur comitãte clero populoq; Ro. ibiq; de more coronatur. Interea vero Balduinus quẽ ſtatim litteris & nuntijs põtifex adhortatus eſt, vt Barbarorum imperiũ tãdiu ſuſtineret quoad ĩ Aſiã noua ſupplemẽta mitterentur Caſtellum in Syria Sobal vocitatum occupat & munit: vt chriſtianis cõtra Barbaros cõtinue dimicantibus receptaculum eſſet. At vero Boemundo adoleſcẽte mortuo Tãcredus tutor Antiochię princeps ab oĩbus xpĩanis declaratur: quem quidem cõfirmato peius principatu Balduinus Hieroſolymitanus rex ad ſe cum militi-

Scelus inauditũ in pontificẽ.

Reſtitutio põtificis

bus ſuis vocat dimicaturus cũ hoſtibus Thurcis, Saracenis, Arabib⁹: qui cũ magno exercitu prouinciã hieroſolymitanã ingreſſi erãt. Eo itaq; veniens Tancredus cognita chriſtianorũ paucitate fruſtra Balduino diſſuaſit ne collatis ſignis cũ hoſte decerneret: neve rẽ chriſtianã ĩ ſummũ diſcrimen adduceret. Nã cũ hoſtibus ipſis pugnãdi copiã feciſſet ingenti clade ſuperatus ægre cum paucis hieroſolymã ſe recepit. Diuerſis præterea tramitibus Tancredus Antiochiã perueniens fuga ſalutẽ ſibi quęſiuit. Elati autẽ tanta victoria hoſtes montẽ Thabor conſcendẽtes monaſteriũ eo loci poſitũ diruũt: monachis ad vnum õnibus interfectis. Nec interĩ quietus ab externo hoſte gelaſius fuit qui Henrici ĩperatoris furorẽ Italiã vaſtantis iamiãq; vrbẽ hoſtili animo ĩgreſſuri deuitans ad ædes Vulcamini potentiſſimi ciuis primo confugit: verũ cũ ibi quoq; nequaquã tutus videretur vna cũ ſuis triremes conſcendens, due em iã ad id inſtructæ paratæq; erant, Hoſtiã tyberij delabitur, inſequentibus germanis militibus & pontificẽ telis ac ſagittis petẽtibus. Cũ hoſtiã vero perueniſſet neq; ingredi mare propter ĩſtantes procellas liceret terreſtri itinere Ardeã proficiſcitur Vgone. xij. apoſtolorũ Cardinali viro ampliſſimo ſemper eũ comitante. Cadentibus autem fluctibus. Hoſtiã reuerſus Tarracinã primo mox Caietã adnauigat, vbi perbenigne a ciuibus ſuſcipitur. Conuenere eo ſtatim & gulielmus Appuliæ dux: & Robertus Cãpanus princeps ac richardus Aquilanus, pollicẽtes ſe in eius poteſtate ſemper futuros, vt veros decet eccleſiæ dei vectigales. Cum igitur parati exercitum contra ſe Henri-

Deſtructio monaſterij montis Thabor.

cus intellexiſſet: Mauritium Bracharenſem archi epiſcopum antipapā creant: quē potiſſimū gelaſio obijceret eūq;: Fregepanū familię commendauit: gregorius is appellatus eſt. Non contentus autē tam pernicioſo exemplo Henricus, in Anagninū agrum copias ſuas mouens omnia hoſtilē in modum diripit & capit. Turriculum quoque munitiſſimum locū iam oppugnabat cum ſubito nunciatum eſt gelaſiū cum proceribus Appuliæ magnoq; cum exercitu aduentare, quare motis caſtris Italia cedens: cuncta cędibus & rapinis compleuit. Gelaſius autē remiſſis in Appuliam proceribus Romam venit arbitratus ob diceſſum Henrici omnia deinceps pacata fore. Verum longe ſecus q̄ putarat accidit. Nam cū intellexiſſet antipapam Fregepanum auxilio fretum Romæ manſiſſe: potentiam iſtius familiæ veritus apud amicos quoſdam prius delituit. At vero cum poſtea in eccleſia ſanctæ Praxedis myſteria celebraret, inſtantibus hoſtibus cum factione ſua vix ſeſe ab eorum manibus fuga ſubtraxit. Corſis Normannis familijs egregijs ac Creſcentio nepote accerrime defendentibus. Sequenti vero die a ſuis armis & clie̅telis bene munitis in vrbē vocatus (nā ad ſanctum Paulum confugerat) habito cardinalium conuentu diſcedere ab vrbe inſtituit, ne creſcente indies magis magiſq; ſeditione magna aliqua clades oriretur. Relicto itaq; Petro portuenſi ep̄o qui vices eius quantū ad rē ſacrā pertinebat Romæ gereret: cōmendataq; Beneuētanæ ciuitatis cura Vgoni cardinali. xij. apoſtolorū: Piſas primo adnauigat, cū terreſtre iter nequaq̄ ſibi ac cardīalib⁹ quos comites ſocioſq; hēbat tutū vide-

Corſi normanni.

rẽtur. Exceptus itaq; perbenigne a Piſanis cũ rationẽ diſceſſus ſui ab vrbe audientibus oĩbus reddidiſſet inde ſoluẽs in Galliã ad portã ſancti Aegidij peruenit. Vbi cum ab abbate Cluniacẽſi viro optimo tũ a Monachis, & oĩbus fidelibus qui eo eius rei gratia vndiq; cõuenerãt magnifice ac ſplendide ſuſcipitur. Deinde vero per cõtinentẽ honeſto comitatu magiſquã ſplẽdido (vt nũc fit) incedens, Intereundum baſilicã ſanctæ Ceciliç in Stagello: eccleſiam ſancti Sylueſtri in Tillano, eccleſiam ſancti Stephani in Tornaco dedicat: lapidibuſq; eccleſiarum terminos notat. Tãdem vero ad Cluniacenſe monaſterium perueniens pleureſi correptus põtificatus ſui ãno primo die quinto. moritur: vir ſanctiſſimus & õni laude dignus ſi vitã cõtinentiſſimã, ſi mores, ſi doctrinã inſpicis, quibus ex rebus fit vt facillime credã eũ qui ita cõſtanter & ſancte in tantis procellis humanarum perturbationum vixerit, nunc beatã & ſempiternã vitã in cœlo ducere. Sepelitur autẽ eius corpus intra limina Cluniacenſis Cœnobij. Sunt qui ſcribant huius põtificatu inchoatã eſſe tẽplariorũ militũ originẽ qui nõ lõge a ſepulchro dñi habitãtes pegrinos ſuſcipiebãt, eoſq; p loca ſacra armati ducebãt ac reducebãt: q̃ eis ſine vllo maleficio inuiſere loca ſancta liceret. Hos vita, fide, gratia mirum inmodum Cuſentinus cõmendat.

Gelaſij mors apud Cluniacum.

Calixtus II.

Iſte fuit filius comitis Burgũdiæ.

CAlixtus. ij. Guido antea vocatus: natiõe Burgundus Viẽnenſis archiepiſcopus, originem a regibus Franciæ ducens ab his cardinalibus põtifex creat qui mortuo Gelaſio Cluniaci tum aderãt. Verum is non

prius pontificium habitũ ſibi deſumpſit, q̃ intellexit ſe ab his quoq; cardinalibus cõfirmari qui Romę & in Italia remanſerãt. Re itaq; literis & nũtijs cognita Romam veniẽs populo obuiã prodeũte ac honorato quoq; vrbem ingreditur, congratulantibus omnibus, tũ pontifici, tum ciuitati Romanę, ꝙ hunc quietis & pacis auctorem futurum cernebant. Rebus autẽ ex ſententia Romæ cõpoſitis Beneuentum ꝓficiſcitur: quo & principes omnes ſtatim conuenere, ſalutandi, vt mos eſt, pontificis cauſa: maxime vero Gulielmus Appulię dux, Iordanus Cãpanię comes, Arnulphus Ariola, Rhobertus Lorotelli comes, viri inſignes & ſine contẽtione illius partis Italię facile principes, qui etiã polliciti ſunt adhibito iureiurando ſe in poteſtate pontificis ſemper futuros. Calixtus autem qui nil aliud meditabat̃ q̃ bellum Aſiaticum in quo de xp̃ianis ægre tot barbaras gentes ſuſtinẽtibus addubitabatur Romã rediens Lambertum hoſtienſem ep̃m Saxonem ſancti Stephani in Cœliomõte preſbyterum cardinalem, Gregoriũ ſancti Angeli diaconum legatos ad imperatorem mittit, q pace ſine vlla contentione cõpoſita ad Vrbẽ redeuntes tabellam pacis ad lateranenſem baſilicã ſuſpendere, qua quidem perlecta tãta repẽte lætitia publica exorta eſt, vt paſſim congratulantiũ cœtus audirentur. Verũ ne diuturnior hęc lętitia videret̃, effecit Rogerius Sicilię comes, qui Calabriam & Appuliã abſente Guilielmo comite occupat. Guilielmus enim Alexij imꝑatoris cõſtantinopolitani filiam in vxorem ducturus, abiens Calabriam & Appuliam pontifici cõmendauerat. Hanc ob rẽ Calixtus ab Vrbe diſcedens Be- Rogerius Calabriã occupat.

neuentum peruenit, indeq; Vgonẽ cardinalem ad eum miſit arcem Nicephorim tũ in Calabria obſidentem. Monitus autem Rogerius vt ab armis diſcederet nequaquã põtificis edicto obtẽperat, immo acrius inſtabat ne Guilielmus conſobrinus rediens ei impedimẽto foret: quo minus Appulia & Calabria potiretur. Parabat iã arma pontifex cum ſubito vna cum magna pte ſenatus febri correptus redire ad vrbẽ re infecta cõpellitur. Hanc ob rẽ Rogerius nemine aduerſante Appulia & Calabria potiť. Atq; hoc modo Guilielmus vxore fruſtratus ac prĩcipatu deiectus apud Salernitanum principẽ vitã degens ſine hæredibus breui moritur, Rogerius itaq; tanto aduerſario ſublato regem Italiæ ſe nuncupat. Calixtus autem recupata valitudine apud Lateranũ noningentorum patrũ cõcilium habuit in quo quidem deliberatum eſt, vt primo quoq; tẽpore ſupplementa militię iam deficientis chriſtianis in Aſia bellum gerentibus ſubminiſtrarentur. Qua ſpe erectus Balduinus hieroſolymitanus rex Gazin regẽ Thurcorũ minorem Aſiam incolentium cũ magno exercitu in ſe mouentẽ ſuperat & captum in carcerẽ cõijcit. Eadẽ quoq; fortuna vſus Damaſci regẽ hieroſolymas cũ exercitu hoſtili aĩo petẽtem fundit, fugatq; duobus milibus hoſtiũ cæſis milleq; captis: Verũ ſupueniente cum magnis copijs Balaac Parthorum rege cui ſtatim nullis expectatis auxilijs congredi auſus eſt tanta clade ſuperatur Balduinus vt etiam ipſe vna cũ proceribus multis captus & in vĩcula cõiectus ſit: Quare Calixtus pontifex maturandum ratus: ne reliqui chriſtiani amiſſo rege opprimerentur, inſtãte

Rogerius ... rex

Cõcilium Lateranenſe.

Balduin⁹ capitur.

Veramundo hieroſolymitano patriarcha viro optimo ac doctiſſimo, Venetos ſpe glorię & pmij cōcitos in hoſtē magna claſſe pmouit, Dñico Michaele duce milleſimo.c.ac.xxij.ſalutis noſtrę anno, qui quidem ad Ioppē claſſe delati quā Saraceni Babylonis terra mariq; obſidebāt: ſupatis barbaris ingenti clade obſidionē ſoluunt. Itum eſt & in Tyrum quādiu obſeſſam haud incruēta victoria cepere: pacti tamē prius vt Tyri & Aſcalonis dimidiū obtinerēt, ſi eorū opa in xpianorū poteſtatem deuenirent. Verū Emanuel grecorū Imperator Calo ioanni ſuffectus tantam victoriam latinis inuidēs vel latina literatura vtētibus, venetis mandat vt claſſis ſuę præfectum reuocent: qui certe eorum dicto obtemperans ira incenſus Rhodum, Chium, vnde corpus beati Theodori martyris Venetias tranſlatum tum eſt: Samum, Mitylenen, Andron imperatoris inſulas diripuit, Motonium ſpoliatū incolis muniuit. Tragurium ex Vngaris captum ditioni Venetę ſubiecit. Lapidem præterea ſecum in patriam detulit ſuper quo apud Tyrum chriſtus ſediſſe fertur. At vero Balduinus, quem diximus ab hoſtibus captum, precio redemptus hieroſolymas rediens chriſtianam rempublicam iam labentem aliquandiu ſuſtinuit. Hanc ob rem Calixtus aliquid quietis a rebus externis nactus & cardinales.xij.creat, & baſilicas multas vetuſtate collapſas reficit. Mœnia vrbis inſtaurat, aquā in vrbem inducit arces eccleſię munit. Donaria plurima argēti auriq; baſilicis diuidit. Fūdos plęroſq; coēptos btō petro donat. Eccleſiā btī Nicolai in palatio ędificat. Verū ne tāta fœlicitas ſine aliquo incommodo diutius

A.D. 1122

Emanuel græcorū impator.

in terris eſſet, gregorius antipapa Burdinus antea vocatus nomē pōtificis vſurpare conatus Sutrĳ ſe cōtinens auxilio quorundā tyrannorū fretus, & Romanos incurſionibus vexabat: & peregrinos negocĳ ac religionis cauſa ad vrbem accedens ſpoliabat. Quare Calixtus cōpatis repēte copĳs p̄miſſoq; cum expeditiſſimo quoque Ioāne Cremenſi. S. Cryſogoni p̄sbytero cardinali ſubſequens ipſe & ſocĳ hoſtem vincunt Sutriū capiunt: Burdinū Camelo impoſitum in triūphiſpēm romam ducunt, quem pōtifex vita donatū Cauēſi monaſterio incluſit. Calixtus autē de deo deq; hominibus benemeritus pōtificatus ſui anno quinto. menſe decimo. die ſexto. in domino moritur. Vacat tum ſedes dies. viĳ. — Scisma.

Honorius ĳ.

HOnorius. ĳ. qui & Lambertus ex agro Immolenſi oriundus Hoſtienſis Epiſcopus, eo tēpore pontifex creat̄, quo Balduinus ab hoſtibus p̄cio redēptus Antiochiā hieroſolymitano regno adiūxit, mortuis his oībus ad quos prīcipatus ille iure deueniebat. Verum cū tantus principatus retineri ſine præſide non poſſet eidem pręfecit Raymundū Guilielmi ducis Auſtrię filium, cui ſuperioris Boemundi filia nupſerat. Hoc autē modo cōpoſitis rebus regem Aſcalonitarum ægiptiorum copĳs fretū, & ob eam rem Hieroſolimitanos infeſtantē vnico pręlio repulit. Baldequanū pręterea Damaſci regulū idē molientē, ſed maioribus copĳs tribus grauiſſimis pręlĳs fundit fugatque multis paſſim morepecorū cęſis. Ad honoriū redeo qui etſi obſcuroloco nat⁹ erat, tn̄ literatura & moribus tāto

Honorĳ commendatio.

magiſtratu dignus videbatur. Verum non adeo eius ingreſſus laudatur cũ ambitione quorundã potiuſq̃ oĩm bonorũ cõſenſu põtificatum inierit. Mortuo eñ Calixto cũ de legendo nouo pontifice ratio haberet, Leo Fregepanis oĩbus Cardinalibus interdixit, ne vſq; ad diẽ tertium pontificẽ crearent, quo & maturius deliberare & canones inſpicere liceret quamuis non ea mente id fecerit homo acutus & ad fallendum vafer, quã verbis prę ſe ferebat. ſed vt ei tantiſper diſponere hominum ſuffragia liceret quibus Lãbertus pontifex crearetur, Nã populus ipſe Saxonẽ ſancti Stephani Cardinalem pontificem percupide nimiũ optabat. Id quoq; ſe cupere Leo fregepanis oſtẽdebat, quo & populum & patres negligentes & incautos in ſentẽtiam ſui quauis arte pelliceret. At vero cũ id vellę Leonem Cardinales quidã cernerent, ne ex eius ſententia pontificẽ legerent, omiſſo Saxone. Theobaldũ ſanctę Anaſtaſię preſbyterum Cardinalem pontificem deligunt, quẽ Celeſtinum appellarunt. Tunc autem Leo nõ amplius immorandum ratus q̃piã offenſum hac electione populum cernebat. Lãbertum, de quo ante diximus, põtificẽ mgna voce proponit, acclamante populo cleroque eã electionem manibus & nutibus approbante. Tum Leo maturandum ratus ne ſnĩę hominũ immutarentur, in ſimĳs, loci nomen eſt, nõ longe ab eccleſia ſancti ſylueſtri hominẽ põtificali habitu exornat, qui & ſi primo artibus quibuſdam tãtum magiſtratum adeptus eſt, tñ poſtea oĩm cõſenſu pontifex maximus cõſalutatur. Põtificatũ adeptus Cardinales quoſdã viros inſignes creauit, quorũ opa poſtea magnis

in rebus vſus eſt. Familiaritate em̃ p̄clarorũ viro rum mirifice delectatus eſt. Nam pontium quẽ-dã abbatem Cluniacenſem virũ induſtrium Romę retenuit. Ingeniũ quoq; Hildeberti Cenomacenſis ep̄i mirifice extulit, quẽ deinceps Turonenſem archiep̄m creauit, ꝙ plurimum heroico elegiacove carmine valeret. Huius quoque tẽpora clariora fecit Hugo de ſancto Victore ſi cognomentum inſpicis ſi patriã pariſienſis doctor inſignis. Hic enim dicendo tum ſcribendo ingenij ſui pręclara monimẽta reliquit. Extat eius liber de ſacracramentis, liber ſententiarũ, liber in dialogo qui Didaſcalus appellatur, liber de cura animæ. Liber de artibus & doctrinis. Hos autẽ omnes tãta beniuolentia Honorius pontifex amplexus eſt vt nullum genus officij p̄termiſerit quo eos ad honeſtiorem dignitatis gradum euehi poſſe exiſtimaret. Vnũ tamen ſuis tẽporibus accidit quod nequaquã probandũ eſt. Arnulphus em̃ chriſtianę religionis prædicator egregius clericorũ inſidijs Romę necatur, ꝙ acerbe nimium in eorũ laſciuiam & libidinem inueheretur, ꝙq; eorum põpam & in comparandis diuitijs nimium ſtudium improbaret, paupertatẽ chriſti & integerrimã vitã ad imitationem omnibus pręponens. Hũc multi ex nobilitate romana tanq; verũ chriſti diſcipulum & prophetã ſequebantur, hunc laudibus ad cœlũ tollebãt, hinc odium hinc irę in p̄nicię bene ſentientis vſque ad necem excitatę. Fuerit ne hic ſanctiſſimus vir preſbyter, an monachus, an heremita haud ſatis cõſtat. Sunt qui ſcribãt Honorio ipſi id ad modum diſplicuiſſe non tamen tanti facinoris auctores vnq; inuentos. At vero cũ in põ

Hugo de ſancto Victore.

arnulph9 p̄dicator necat̃ pro pt̃ veritatem.

tificatu recte gubernato quinquennio ac menſibus duobus vixiſſet collachrimantibus omnibus moritur:& in baſilica lateranenſi nullo nõ genere honoris adhibito ſepelitur. Vacat tũ ſedes dies diebus octo. Neſcio ego quid ſibi velit marmor illud ſuo nomine inſcriptum quod ante ædes beatæ Praxedis adhuc extat.

Innocentius II.

Sciſma. xix. ortum fuit huius diebus inter eum & Petrum Leonis propter diſcordiam eligentium. Et ordo ſancti Ioannis hieroſolymitani inchoatur a venerabili Raymundo.

INnocentius. ij. patria Romanus ex trãſtyberina regione prẽ Ioãne põtifex creatus in rogeriũ Rogerij comitis Siciliæ filiũ hæredẽ nũcupatũ, ꝙ mortuo Gulielmo Appulię duce oĩq; Roberti Guiſcardi familia in eo deficiente dominatũ Appuliæ ocupare nitebatur ſtatim mouet, nam is ad ſanctum Germanum caſtra habebat, quem certe primo impetu repulit, tantum valuit Romani exercitus fortitudo & virtus, oppidoque ipſo capto tyrannum in Galucio aliquandiu acriter obſedit. At vero Gulielmus Calabriæ dux cum magnis copijs adueniens & patrem vnico prælio fœliciter habito obſidione liberat, & pontificem cum his Cardinalibus capit, qui in exercitu romanorum erant, hos autem omnes non ita multo poſt Rogerius miraq; modeſtia vſus vna cũ põtifice liberos facit. Quã ob rem deinceps quod voluit facile a pontifice obtinuit, præter regni titu-

lum, quem maximis pręmijs & pollicitationibus impetrare cõtendebat. Interim vero Petrus Romanus ciuis petri Leonis potentiſſimi hoīs filius Romę antipapa creatur, quorundã facinoroſorũ ſeditionibus, Anacletuſq; appellat, q ſpoliatis romanę Vrbis tẽplis: ſpoliatis eccleſiarum theſauris vi irrũpens, maxime vero in baſilicã Petri vnde crucifixũ aureum & coronas pendentes ſubſtulit tm̃ pecuniarũ cõflauit, vt pfacile largitiõibus ſeditioſum quẽq; Romę in ſententiã ſui ipſius alliceret. Innocentius autẽ ad vrbẽ rediens vbi ſeditionibus plena omnio cerneret, ſpectareq; rem ipſam ad cędem multorum videret ſponte cedens primo quidẽ Piſas adnauigat, deinde Genuã postremo in Frãciã peruenit. Interim vero Anacletus ãtipapa tanto aduerſario ſubmoto, & animos ciuium cum innocentio ſentientium quo ad fieri poteſt ſibi largitionibus cõciliat & rogerium in partes ſuas facile deſcendentem quo magis ei obnoxius eſſet vtriuſq; Sicilię regem creat. Innocentius autẽ celebrato apud clarũ montẽ concilio in quo Petrũ antipapã cum ſectatoribus damnauit aurelianũ ſe cõtulit, viſoque rege Philippo a quo perbenigne eſt habitus Carnotum in Belgas petijt vbi hẽricũ Anglię regẽ in itinere obuiã factũ multis rationibus ad expeditionem in Saracenos adhortatus eſt. In Lothoringiam inde flectens, Lotarium Lœdij repertum a Germanis tum regem creatum, de ſe reſtituendo multa pollicentem ſacramẽto adigit expeditionem parare, qua quidem tutus etiam ad Vrbem reduceretur. Remis deinde in Belgis altera Synodo habita in Italiam redijt, celebratoq; concilio apud Placen-

Innocẽti9 Franciam petit.

tiam Piſas ſe cõtulit: quã ciuitatẽ iam pridẽ cum Genuenſi populo diſſidentẽ in gratiã tandem re degit. genuẽſem quoq; epm qui Mediolanẽſi ſub erat archiepiſcopum creat: tribus Corſicæ epiſco pis illi cum Bobienſi parere iuſſis: Piſanis quoq; archiepiſcopum dedit tribus item alijs Corſicæ epiſcopis cum populonienſi eidẽ ſubiectis. Lotha rius autem cum magno exercitu in italiã veniẽs admonito pontifice quid fieri oporteret partitis copijs ad vrbẽ mouet. Nã dũ ipſe occupato prius ianiculo Vrbẽ ingreditur innocentius Anienem ponte Mammeo traijciẽs in lateranũ perducitur: nuſquam apparente antipapa: cuius factionẽ Lotharius mira fœlicitate ad ſãitatẽ redegit: cauitq; quantum in eo fuit ne deinceps vexari ab aduerſarijs Innocẽtius poſſet. Tanto itaq; beneficio deuinctus innocentius mortuo Henrico Lotharium imperatorem Romanum creatum imperij corona exornat: quo ſtatim in germaniã abeunte ad cõpeſcendos Leuticorum motus: dũ põtifex concíliũ piſis ꝓ repub. xpiana proque tuenda fide de more habet: rurſum antipapa quem in eodẽ concilio dãnauit factioſis quibuſdã & Rogerio adiuuantibus in pontificẽ ſurgit. Quare & Lotharius imperator iterum cum exercitu ſuperatis Leuticis italiã repetit: & piſani claſſem potentiſſimam ĩ auxilium põtificis educũt: quibus copijs & Romę ſeditionem oppreſſere: & Rogeriũ terra marique oppugnatũ amiſſis rebus omnibus italia in Siciliã breui pepulere. Audita tãta victoria Ioãnes conſtantinopolitanus imperator qui rogerio aduerſabatur legatos ſtatim ad Lothariũ mittit de ſuperato hoſte cõgratulatum: quorum de numero

Genua archiepatũ obtinet.

Lothari⁹.

quidam philoſophus erat qui diſputationibus oſtendere nitebatur latinam eccleſiam ad modum errare q̄ cõtra ſentẽtiam Niceni cõcilij:vt ipſe dicebat,quo declaratum eſt ſpiritum ſanctum a patre procedere:Latini a filio quoq; id fieri addidiſſent.Tum petrus diaconus homo doctus & argutus qui tum in corona aderat diſputãdi gratia Si, inquit, latini damnãdi ſunt:q̄ addiderĩt ſpiritum ſanctum a filio quoque procedere damnãdi multomagis gręci vidẽtur qui id fieri a ſolo patre addiderint:cum ipſum cõcilium a patre dixerit.Deluſus homo audax tam acuto reſpõſo ſuſtitit amplius hac de re diſceptare. At vero põtifex ne abeunte imperatore Rogerius iterum Appuliã repeteret,Rameonẽ Lotharij imperatoris comitem cum aliquot cohortibus ad pulſandã iniuriã relictum ducẽ Appulię creat.Mortuo deĩde antipapa occulteque a ſuis ſepulto cum etiã eius Cardinales ĩ fidẽ Romani põtificis deueniſſent quietura iam reſpub. chriſtiana videbatur: cum ſubito romani quidã ſeditiõibus p̄tẽtiam quærẽtes ſenatores creauere,qui rempub. romanã ditionẽq; ad ſe pertinẽtem gubernarent.His autẽ dum pontifex reſtitit habito apud lateranũ cõcilio:quo ĩſtituit ne quis laicus manum violẽtam clerico inijceret,põtificatus ſui anno.xiiij.men.vij.die.vij.
143 moritur:milleſimo.c xliij.Salutis noſtræ ãno.quo tẽpore magno in precio ſunt habiti & Gilibertus e britannia oriundus vir tãtæ doctrinæ vt ob varietatem diſciplinarum vniuerſalis appellaretur: & Ambercus Remẽſis archiepiſcopus Giliberto pręceptore nequaquam eruditione & doctrina ĩferior:huius quoque põtificis illud opus eſt quod

adhuc cernimus in fornice ſanctæ Mariȩ tranſtyberinæ e muſico.

Celeſtinus II.

CEleſtinus.ij.Guido ātea vocatus ſancti Marci preſbyter Cardīalis natiōe Tuſcus e caſtro fœlicitatis quod nōnulli ciuitatem caſtelli eſſe affirmāt Typhernū ab antiquis appellatum: pontifex in demortui Innocentij locum omnium conſenſu creatur:eo maxime tempore quo ī Aſia Balduino rege vita functo Andegauēſiū comes Fulco Balduini gener tertio loco,ſi ordinem ſuc ceſſionis īſpicis, regnum hieroſolymitanum accepit:quod duorum etiam filiorum virtute fretus aliquandiu accerrime tutatus eſt.Nā cum Thurci ſinum perſicum incolentes in agrū Antiochenum incurſiones feciſſent:eos non ſolū fudit rex Fulco:verum etiam ex his ad tria millia interfecit totidemq; cepit. Hac autem clade excitus Alaph genere thurcus Babylonum auxilijs fretus Edeſſam Meſopotamiæ ciuitatem Arach ab Hebræis vocatā inuaſit quā antea diximus Balduinum a fratre Gotifredo precibus obtinuiſſe.Capta eſt autem vrbs & a Barbaris crudeliter direpta occiſis omnibus chriſti fidem abnegate recuſantibus:ſtupratis etiam nobiliſſimis matronis ſuper altari ſancti Ioānis baptiſtȩ quod ſciebant a noſtris pie ac ſancte cultū fuiſſe.Sed neſcio quo fato dum parātur copiæ Fulco in venatiōe leporē cōcitate nimiū & ī caute inſequēs caſu equi moritur:cui filius Balduinus eiuſdē nominis tertius in regno ſucceſſit. Celeſtinus autem pontificatus ſui mēſe quinto moritur:ſepeliturq; in lateraren-

Fulco.

Nephas ſup altare B. Ioānis.

ſi baſilica, vna tantum re fœlix ob breuitatē tem poris, vt arbitror, ꝙ nullis ſeditionibus toto ſuo pontificatu vexatus fuit.

Lucius II.

LVcius .ij. patria Bononienſis patre Alberto eo tēpore pōtificatum iniJt: quo Edeſſæ vrbis euerſio nūciata eſt. Ea em̄ ciuitas Edeſſa eſt ad quā Tobiā miſiſſe filium Gabelo ſacræ literæ teſtātur: quāq; Thadæus apoſtolus ad fidem xp̄i conuertit: & in qua beati Thomę oſſibus ornata Abagarus regnum obtinuit, qui datis ad ieſum literis ſcripta manu dei reſponſa accipere meruit. Hac vero clade audita bernardus Claraualleñſis vir & ſanctitate & doctrīa vt dixi inſignis patrociniū religiōis xp̄ianę aſſumens principes oēs xp̄ianos, tum literis tū nuntijs adhortatus eſt vt crucē in ſaracenos chriſti vexillū ſumerēt. Hāc ob rē Cōrardus Sueuus qui Lothario in regnum romani nominis ſucceſſerat in militiā nomen dedit. Dum hæc autē pro fide xp̄i in Gallia & Germania pararentur Rogerius pontificum negligētia in italiā reuerſus quæ amiſerat breui recuperauit nullo repugnāte qua ex re copijs deinceps & animis auctus claſſe in Africam traijciens adeo regem Tuneſij vexauit, vt hominē data pace perſoluere tributum quotānis coegerit: quod certe ad .xxx. annos cōtinuo exegit. Conradus vero magno cruce ſignatorū comparato exercitu cōſtātinopolim peruenieñs a Emanuele ſecundo Gręcorū imperatore precibus cōpellitur nullo cōparato commeatu Iconium ſtatim ducere: ſe enim præſtaturum omnia quæ exercitui neceſſaria erant Emanuel pollicebat. Obſeſſa

Edeſſam

Thadęus ad fidem cōuertit.

Abagar⁹.

Hortatio Bernardi ī thurcas.

eſt vrbs natura & artificio munita aliquādiu atq̧ acriter. Verū cum ſceleſtus īperator græco vſus ingenio gypſum farinę miſcuiſſet: ex eaq̧ re panis fieret quo exercitus xp̄ianorū aleret: tot ſtatī milites piere vt re infecta relicta obſidiōe ī Thraciā ſecedere oportuerit. Hoc tamen emolumenti illa expeditio præſtitit: ꝙ Balduinus. iiij. hieroſolymitanus rex animo auctus aſcaloniā diu obſeſſam tandē vi cepit: cum pauloante Gazā vrbem antiquiſſimā penitus ab hoſte derelictā ædificaſſet. Auſus quinetiā idem balduinus thurcorum ſatrapas hiericonitinos infeſtātes propulſare quorum de numero vnico p̄lio ad quinq̧ milia interfecta referuntur. Noradinū quoque Damaſcenæ militiæ principē hieroſolymitanum agrum vexantem tanta clade ſuperauit & perſecutus eſt: vt ægre xp̄iani retenti ſint quo minus vna cum hoſte Damaſci mœnia ingrederentur. Ad Lucium pontificem redeo, qui interim nil prętermittebat quod ad tantā expeditionē tanq̧ neceſſariam ptineret. Credo ego hominē ipſum miro amore exercitatum, retinendæ hieruſalē, ꝙ tituli ſanctę crucis in hieruſalē preſbyter Cardinalis pontifex creatus, quā quidē baſilicā totā ferme reſtituit. Eius pręterea conſenſu in Gallia Synodus ep̄orū quorundā & abbatum facta eſt cōtra Baliardum philoſophum peripateticum virum multę doctrinæ nō bene in quibuſdā cum fide noſtra ſentientem: qui p̄nte etiā Lodouico rege ratiōibus victus nō modo ſententiā mutauit: verū etiam monaſticam vitam & religionem induit: ac deinceps vna cum quibuſdam diſcipulis in loco deſerto ſanctiſſime vixit. Lucius autem pontificatus ſui mēſe vnde-

Gipſus farinę crudelit̄ miſcet.

Gaza īcolitur.

Baliard⁹ philoſoph⁹ ī fide errat.

cimo.die quarto,moritur:ac in baſilica lateranẽ-
ſi ſepelitur.

Eugenius III.

EVgenius.iij. Piſis oriundus ſancti Ana-
ſtaſij abbas in monachũ antea a Bernar
do viro ſctiſſimo electus ĩ eccleſia ſan-
cti Cæſarij pontifex creatur. Nam cum
haud ſatis inter cardiales cõſtaret quẽ potiſſimũ
e numero ſuo deligerent diuino nutu perciti vi-
rum ſanctiſſimum Eugeniũ deligũt: qui vbi Ro-
manos inſtare minis etiã cognouit quo ſui confir
marentur ſenatores ad Farfenſe monaſteriũ no-
ctu in Sabinos abijt comitante Cardinaliũ cœtu:
ibiq; conſecrationis munus ſuſcepit. Verum cum
poſtea romanorum non minas tantummodo,ſed
etiã facta contẽneret:Senatores ipſos eo perpulit
vt petita pace magiſtratu ſe abdicarent. Romam
itaq; rediens vbi intelligit Romanos nequaquã
bono animo ſed fraude in gratiã ſecũ rediſſe in-
ſidias veritus Tibur dilabitur:fugientem roma-
ni telis & ſagittis inſequuntur. Poſtea vero Piſas
profectus nauigio in Franciã contendit,regemq;
Lodouicum cruce ſignatũ in Thurcos & Sarace-
nos aĩmat:quẽ conſtãtinopolim cũ exercitu pro-
fectũ nõ ſecus Emanuel fraude circũuenit q̃ olim
Conradum Sueuũ:perſuaſum enim iniquo tem-
pore ducere copias p̱ deſerta Syrię:eo neceſſitatis
eum cõpulit: vt lacerum exercitum difficultate
& inopia rerum Antiochiã re infecta ducere coa-
ctus ſit. Hanc ob rẽ Rogerius Siciliȩ rex Emanueli
infenſus claſſe in Græciã delatus Corcyrã inſulã
corinthum thebas & Euboiã de ĩperio Emanuelis
occupat:duxiſſetq; eodẽ animo cõſtantinopolim

Eugenius in Frãciã pergit.

ni veneti inſtructa in adriatico.lx. triremiũ claſſe quominus id faceret ꝓhibuiſſent. Flexit itaqȝ rogerius ad littora Aſiæ deo volẽte. Nã cum forte Saracena claſſis Lodouicũ regẽ Frãciȩ circũuenerat qui nõ lõge a portu ſctĩ Simeõis ſoluẽs Paleſtinã petiturus erat. Rogerius itaqȝ barbaros ĩ anguſto nactus oppugnat & vicit, xp̃ianũqȝ regem cum exercitu ab ĩteritu liberat. Interim vero claſſis Veneta quȩ Emanueli admodũ fauebat ea loca recipit. quæ Rogerius occupauerat ĩmunitaqȝ ac ſine vllo prȩſidio reliquerat. Rogerius autem dimiſſo apud Ioppen Lodouico conſtantinopolim delatus: ſuburbia vidente Emanuele incidẽs eo vſqȝ victoria delatus eſt vt & ædes imperatoris aliquandiu oppugnauerit, & poma ex ortis eiuſdem manu legerit: Verum cum poſtea inde ĩ Siciliam incompoſita claſſe abiret ĩ Venetos incidens inſtructos & ad dimicandũ paratos ex ſuis triremibus.xx.amiſit, ægreque fuga ſibi ſalutem queſiuit. Interim vero Conradus, Lodouicus, & Balduinus iunctis copijs animiſqȝ Damaſcũ magnis conatibus obſident: quã vrbem ſeruos Abrahȩ fundaſſe conſtat: loco campeſtri naturaque arido ſed artificio vbere atqȝ fœcundo. Ager em̃ effoſſis cuniculis: ductiſque fiſtulis vnde irrigari poteſt miram vbertatem prȩ ſe fert. Paruus amnis in regione vnicus non lõge ab vrbis mœnib⁹ præterlabẽs lingulã quandã facit ĩ qua noſtri caſtra poſuerant: vnde facile cohibere ab aquatione oppidanos poterãt: verũ Aſſirio quodã perſuadente: cui maxime Balduinus in rebus arduis credebat caſtra ad alterã vrbis partẽ transferũtur: ꝙ diceret facilius irrumpi hoſtium mœnia eo

Rogerius Barbaros oppugnat.

Damaſc⁹ obſidetur fundata a ſeruis Abraham.

loci poſſe vt pote min⁹ munita. Motis itaq; caſtris Damaſceni repẽte ſtatiua noſtrorum occupãt ac muniunt: noſtroſq; ab aquatione & comeatu prohibent. Quare cum ſiti fameq; laboraretur: tandem non ſine contumelia obſidionẽ ſoluunt: hieroſolymam Balduinus: in Europam Lodouicus & Conradus cõminutis varijs caſibus exercitib⁹ reuertuntur. Milleſimo. c. lij. ſalutis anno. Venerat tum Romã Eugenius excitis ad expeditionẽ xpianis qui egregio apparatu & magna ciuium charitate ſuſceptus eſt. Tarracina autẽ Setia Norbano ac Fumonis arce receptis: quę loca hoſtes ac tyranni circũquaque poſiti occupauerãt. Tybur recreandi animi gratia cõceſſit, vbi non ita multo poſt pontificatus ſui anno. viij. men. iiij. die. xx. moritur: cuius corpus Romam delatũ magna vt decebat pompa in baſilica Petri ſepelit. Eius autẽ iuſſu & impenſa extructa eſt porticus vel reſtituta potius ſanctæ Mariæ ad pręſepe quemadmodũ ex inſcriptione apparet.

Anaſtaſius IIII.

Huius tẽpore Gratianus decretũ cõpilauit. Petrus Longobardus librũ ſententiarum edidit. Et petrus comeſtor Scholaſticam hiſtoriam edidit.

ANaſtaſius. iiij. patria Romanus patre Bñdicto abbas antea ſancti Ruffi Veliternæ dioceſis ex Cardinali pontifex creat̃ eo po
Ferdinandus. tiſſimum tempore quo Alphõſus hiſpanię rex ab expeditione hieroſolimitana rediens moritur: in eiuſque locũ ſufficitur Sãctius filius cui paulo poſt mortuo

pro chriſti fide in Arabia bellum gerenti Ferdinādus frater in regno ſuccedit. Anaſtaſius autem pōtificatum adeptus & calicē pulcherrimi operis magnęq́ ęſtimationis Lateranenſi baſilicę cōdonauit, & ędes egregias apud Pantheon quod ſanctam Mariam rotundam vocant breui ędificauit: plura quoque mente deſtinauerat tum ad dignitatem eccleſiæ: tum ad ornatum vrbis Romæ ptinentia ſi ei aliquandiu viuere licuiſſet. Fecit tamen cū ſpes ex eo cōcepta tum Ricardi de ſancto Victore doctrina ne eius tēpora ignobilia viderentur. Ricardus enim doctor inſignis multa & grauiter & copioſe tum ſcripſit, pręcipue vero librum de trinitate. Habuit & ſermones ad populum non minus docte q̄ eleganter. Laboratū hoc etiā tēpore in tota ferme Europa fame eſt: Anaſtaſio pontifice & clam & apte pauperibus ipſis eleemoſynas prębente, qui pontificatus ſui anno. i. men. iiij. die. iiij. & .xx. moritur, ſepeliturque in lateranenſi baſilica conca porphyretica.

Ricardus de ſancto Victore.

Adrianus iiij.

ADrianus. iiij. natiōe anglicus Albanus epiſcopus & cardinalis ab Eugenio creatur: q̄ in nouergiā miſſus pręlicādo & bene monēdo ꝓuinciam illā ad chriſti fidē redegerat. Mortuo deinde Anaſtaſio pontifex creatus, tētatuſq́ a romanis tū p̄cibus tum minis, vt cōſulibus liberam vrbis adminiſtrationem relinqueret, id ſe facturum conſtantiſſime renuit. Inſtabat romanus clerus vt in lateranum proficiſceretur faciendę conſecrationis cauſa, quod etiam facere recuſauit, niſi prius

Magnanimitas pōtificis

Arnoldus Brixianus hęreticus ab Eugenio antea damnatus ex vrbe pelleretur. Hoc autē ęgreferēs populus Cardinalem ſanctę Pudentianæ ad pōtificem via ſacra proficiſcentē vno atq; altero vulnere afficiunt. hanc ob rem iratus pontifex eos acerba etiā execratione perſecutus eſt, quoad mutata ſententia, & arnoldū ab vrbe pepulere & cōſules abdicare ſe magiſtratu coegere, relicta pontifici adminiſtrādę Vrbis libera facultate. Interī vero Gulielmus Siciliæ rex, qui mortuo Rogerio ſucceſſerat Beneuentana ſuburbia Capanū Baucumq; in Hernicis de eccleſia occupat, ob quā rē indignatus pontifex regē graui anathemate notat, eiuſq; ditioni ſubiectos omni ſacramento liberat: quo facilius a rege deficerent nullo iureiurando aſtricti. Federicus autē primus hoc tēpore ex gente Sueua imperator creatus Ciſalpinā galliā cū exercitu ingreſſus cū Dertonā haud ſatis imperio obtēperantē aliquādiu obſeſſam vi tandē cepiſſet, magnaq; celeritate Romā verſus iter ſtatim fecit. pontifex autē Viterbiītum agēs cōfirmaturus in fide eccleſiaſtica ciuitates circūquaq; poſitas Oruetū & ciuitatē Caſtellanā adīt. verū cum poſtremo ſe imparem tanto exercitui cerneret, pace per internuntios cōpoſita in agro Sutrino imperatori fit obuiam, qui ex equo deſcendens eum vt verum xpi Vicarium ſalutat. Cū vero ad vrbem veniſſent, & pōtifex in baſilica Petri Federicum imperīj corona donaret: populus Romanus clauſis tum portis ne quid tumultus excitaretur per Hadriani pontem vi erumpens Teutonicos cū pontifice pręter eorum voluntatē ſentientes paſſim cædit. Excitus quidem tanto tumultu

Seditio.

imperator intromiſſo exercitu qui in pratis Ne- ronianis conſederat, Romanos ex vaticano in vr bem retrudit multis cæſis captiſque, Pontificis ta men precibus imperator lenitus captiuos incolu- mes dimittit. Verum cum poſtea (vt mos eſt) ituri ſimul ad lateranum pontifex & imperator eſſent, fierique id nequaquam tuto viderent: ro- manis ad arma ſpectantibus Mallianum ſimul proficiſcuntur: vbi tranſmiſſo flumine per ſabi- nos & pontem Lucanum ad lateranum perue- nientes ſolemnia perſoluere. Dum hæc autem ro mę agerentur. Tyburtini ad imperatorem ve- nientes ſe ac omnia ei ſponte dedunt. Verũ cum imperator intellexiſſet vrbem illã ad pontificatũ pertinere, eandem Adriano ſtatim reſtituit, neq; ita diu immoratus in Germaniã redijt. At ponti- fex a proceribus appulię rogatus Beneuentum ſe cõtulit, maiorẽq; regni partẽ ſua tm̃ pñtia Guliel mo abſtulit. Interea vero paleologus vir quidem nobilitate inſignis Emanuelis.ij. impatoris conſtã tinopolitani nuntius & Orator anconam primo nauigio delatus, terra deinde Beneuẽtum petijt, pontificiq; imperatoris nomine ſponte obtulit au ri libras. quinque milia fugaturumque ſe ex Italia Gulielmum ſi tres maritimæ in appulia vr bes ei ex fœdere reb⁹ bene geſtis darẽtur. Quod vbi Gulielmus reſciuiſſet, pontificem ad miſeri- cordiã cohortat⁹, pollicet̃ nõ mõ ſe reſtituturum quæ de eccleſia abſtulerat, verũ vltro quædã alia condonaturum romanoſque eccleſiæ rebelles in officio retenturũ, ſi vriuſque regni titulis tam ci tra quã vltra pharũ poſiti inſignior fieret. Facere id quidẽ pontifici nequaquã licuit aduerſantibus paleolog⁹

quiduſdã cardinalibus.Hãc ob rẽ Guilielmus inſtructo exercitu Appuliã hoſtili aĩo ingreſſus oĩa ferro ac flãma cõſumpſiſſet,in grecos & Appulos moués, qui apud Brũduſium caſtra poſuerãt eos facile ſupat. Vñ Salẽtini appuliq; oẽs deditionem ſtatim fecere.Põtifex aũt cardinalibus infenſus q̃ obſtiterãt quo minus pax cõponeret̃ Guilielmũ in gratiã recipit eidemq; vtriuſq; regni titulos aſcripſit adhibito prius ſacro ſe nil deinceps moliturũ quod eccleſiã romanã offenderet. Rebus autẽ ex ſentẽtia cõpoſitis põtifex p Caſſinates, Marſos,Reatinos, Narnẽſes, Tudertinos iter faciens ad oruetũ tandẽ puenit primus põtificũ romanorũ a quo ea vrbs & inhabitata & cultior reddita eſt.Cũ vero inſtãtibus romanis ad vrbẽ rediſſet, vexaret̃q; a cõſulibus libertatẽ romanã reſtituere conãtibus Arignamũ periit:vbi non ita multo poſt moritur põtificatus ſui anno.iiii.men.x.relicta magno in p̃cio eccleſie romane ditiõne.Nã & circa lacũ ſancte Chriſtine multa caſtella muniuit & Radicophanũ quod nũc Senenſes obtinent muro & arce prope inexpugnabile reddidit.Horum autẽ temporũ hyſtoriã ſcripſit ſatis elegãti ſtilo & Oratione Ricardus Cluniacẽſis monachus quem alii ſcriptores non parum laudant.Corpus autem Adriani Romam delatum in baſilica Petri ſepelitur non longe a ſepulchro Eugenii pontificis.

Ricardus hiſtoriographus.

Alexander iii.

Sciſma eccleſie.xx. huius tempore ortum fuit inter hũc Alexandrũ & quatuor ſciſmaticos quod durauit.xvii.annis Et hac tempeſtate ordo gulielmitarum primã nactus eſt originem.

ALexander.iij.patria Senenſis patre Ranucio mortuo Adriano duorũ & .xx. Cardinaliũ ſuffragijs pontifex creatur. Licet Octauianũ romanũ ciuẽ tituli ſancti Clementis pſbyterũ Cardinalẽ Victorẽ appellatum tres tantum ſubrogauerint, vnde ſciſma ortũ eſt. Tum vero Alexãder ne diutius ſeditio illa cum pernicie eccleſiæ romanæ ꝓtraheretur, Federicũ imperatorẽ cremonã tum obſidẽtem per legatos rogat, vt interpoſita auctoritate imperatoria ſeditionem tollat. Reſpondit ille vtrũq; pontificẽ papiam ire oportere, quo & ipſe ꝓficiſcetur cognoſcendę diſceptationis cauſa. At vero cũ Alexander accepto tali reſponſo Anagniã ſe contuliſſet, Octauianus Signiã occupat. Tum ĩpator indignatus ꝙ dicto ſuo põtifex nõ obtẽperaſſet epiſcopos duos ad Alexandrũ mittit qui eũ non põtificem ſed cardinalem appellatum ad concilium citarẽt. Ii autem ab alexãdro cõfutati & reiecti ad Octauianum ſtatim ſe conferunt, cumq; Papiã perducunt, vt haberent quem alexandro obijcerẽt. Habito deinde concilio Federicus Octauianum pontificem confirmat: eumq; equo albo inſidentẽ per vrbem Ticinẽſem ducit & de more adorat. Qua iniuria alexander permotus pmiſſa admonitionę Octauianum & Federicum anathematis vinculo colligat, literaſq; mittit ad chriſtianæ reip. principes & populos, quibus intelligant id a ſe iure ac merito fieri. Rediens deinde romam Alexander pontificatus ſui anno ſecũdo, multos aduerſarios in Vrbe inuenit in ſe cornua palam erigentes, ꝙ Federici exercitus pręter vrbẽ Veterẽ & Agnagniam omnem eccleſiæ ditionem iam occupaue

Seditio.

rat. Quare Alexander hortãte etiã Philippo Frã corũ rege Taracinã ꝓfectus, cõſcenſo nauigio ad eã rẽ mãdato Gulielmi Siciliæ regis parato in Frãciã contendit, cõuentuꝗ in claromõte habito anathema in imꝑatorẽ & Octauianũ factũ ſtatim enuntiat. Dum hæc autem in Europa agerentur, mortuo apud hieroſolymam Balduino. iiĳ. Almericus frater ſtatim regnum accipit, ne ob interregnũ in tãta barbarie & perfidia aliquid noui exoriretur. Verum cõpoſitis pro tempore rebus in ęgyptios ducens Drogonẽ copiarũ pręfectũ edita ingenti cęde ſtatim ſuꝑat, Alexandriãꝗ obſidet: quam Tiracinus Soldani ſaracenorũ regis pręfectus in ſuam poteſtatẽ fraude redegerat. Alexãdrini autẽ cũ nec diutius pati obſidionẽ poſſent, nec ſubĳci xpianorũ impio vellent, Almerico ſe hac conditione cõmiſere, vt in Soldani poteſtatẽ pulſo Tiracino tyrannõ redigerẽtur. Almericus itaꝗ ingenti pecunia recepta Soldano vrbẽ reſtituit. Verũ cũ ſecũ fraude homo ingratus ageret, nec pactã pecuniã ꝓſtaret, in eum ducens Caras vrbẽ nũc Cairũ appellatã obſidet. Federicus aũt tyrannica ꝑtãte vſus direpta Dertona & Mediolanum ſolo æquauit, vnde trãſlata Magorũ corpora coloniã, tum crediderim à Rhodulpho Colonienſi archiepõ & Cremonenſes magnis incõmodis affecit. Quare Veronẽſes, vincentini, Pątauini, Veneti communi periculo moti decreuere ne amplius vlla auxilia Federico Ciſalpinam vaſtanti præſtarentur. Federicus itaque ira incenſus Veronam ducens oppugnandæ Vrbis cauſa cum eo perueniſſe aliarum Vrbium auxilia intellexiſſet, retro cedens ac Papiam ſeſe recipiẽs

Põtifex in Franciam pergit.

Carę alias Cairum.

Magorũ corpora trãſferuntur.

literis & nuntijs Franciæ regem adhortatur, vt tollendi ſciſmatis cauſa Alexandrum ſecum ad cõcilium ducat, quo & ſe vna cum Victore profecturum pollicetur. Apud diuionem locus eſt vbi ſauo fluuius Gallos a Germanis diuidit. Is locus concilij eſt habitus quo Federicus rebus Italię pro tempore compoſitis profectus cum Octauiano eſt, Scotiæ ac Boemiæ regibus magniſque armatorum copijs ſtipatus. Verum cum Alexander ad id ſe profecturum concilium recuſaret quod ipſe non indixiſſet. Turonique id inchoaſſet, Federicus ira ac minarum plenus in Germaniam rediens Octauianum quem paulopoſt ſecuturus erat in Italiam miſit, quo quidẽ Lucę mortuo Guido Cremẽſis in antipapam Octauiano ſubrogatur. At vero romani creatis conſulibus alexandro pontifici amicis eum ſtatim ex Francia reuocãt, qui primo in Siciliam mox Romam nauigio delatus congratulantibus omnibus perbenigne ſuſcipitur. Aduentu autẽ alexandri Ciſalpinę Gallię populi in ſpem libertatis erecti anno ſalutis milleſimo centeſimo. lxv. in Federicum ſæue nimium imperantem arma ſumunt, pręſidiaq; eius ex arcibus quibuſdã dejiciunt. Verum Federicus cõparato magno exercitu in Italiam veniens pręter ſpem nulli noxius traiecto ratibus pado in agrum Bononienſem deſcendens copias partitur. cohortes eñ quaſdã Lucam miſit, quarum pręſidio tutus antipapa eſſet qui tum Lucę erat, ipſe vero cum reliquo exercitu anconam profectus Vrbẽ aliquandiu obſidens in ſuã tãdẽ redegit poteſtatẽ. Interim vero Scotię Ciſalpinæ Galliæ ciuitates Mediolanum reſtituunt ac

antipapa Cremẽſis

muniunt, Laudenſes Mediolanenſiũ hoſtes in ſocietatem recipiunt, quo facilius Federico reſiſtere poſſent ſi in eos moueret. Verum Federicum maior cura inceſſit. Mortuo enim Gulielmo Normanno Siciliȩ rege, Emanuel grȩcus imperator legatos ad põtificẽ miſit, qui ei pollicerentur, & magnas copias in Federicum & vnicam mentem omniũ Grȩcorum cum eccleſia Romana cõuenientem, vt orientalis cũ occidentali eadẽ fieret, ſi pateret imperiũ romanũ antea diuiſum in vnũ corpus redigi. Legatis autẽ quid ſit reſponſum haud ſatis cõſtat: cum bellum inter romanos, Tuſculanos atq; albanos ortum pontificẽ impediuerit quo minus certum reſpõſum legatis daret. Nã cũ Tuſculani albanique pẽdere romanis tributa immoderatius imperata recuſarent, incenſus ira populus ro. reclamante pontifice populariter in Tuſculanos mouent. Tuſculanorũ rẽp. tũ maxĩe gubernabat aino cõesquẽ rogerius ducatu appuliȩ deiecerat. Is itaq; ĩ re militari peritus acerſitis Germanis qui apud Nepeſum Sutriumq; cõcederant tãta romanos clade affecit, vt deinceps vix ſe tueri mœnibus nedũ hoſtẽ foris laceſſere potuerint. Tum vero Federicus vlſciſcendi iniurias, vt ipſe dicebat, ab alexãdro acceptas occaſionem nactus Ancona diſcedẽs romã mouet. Poſitis aũt in pratis Neronianis caſtris irrumpere ſuburbium vaticani conatus a familiaribus Alexandri cõſtantiſſime repellitur. Sequẽti vero die baſilicã Petri incendiſſet ſi editui furẽtem ac iam facem intentantem admiſiſſent. Pontifex autem haud ſatis tuto in laterano conſiſtens, q̃ iam iam irrupturos Germanos videbat, In ȩdes Fregepa-

num ad Palladium diuertētes cōfugit. Tum vero Gulielmus Siciliȩ rex magni gulielmi filius audito pōtificis diſcrimine magnam vim pecuniæ & triremes duas paratiſſimas ei miſit. Inſtabat cū popu. Ro. Federicus: cui pacem ꝓmittebat: vt de duobus pōtificibus digniorem eligeret: altero eliminato & reiecto, quȩ res certe cum tota ad federici nutum ſpectaret pōtifex noctu abiēs nauigatiōe ſalutē ſibi fuga quȩſiuit, Caietā primo mox Beneuētum delatus. Expulit & Federicum ab vrbe Roma peſtis: qua paſſim veluti pecora & ciues & milites oppetebāt. Venièti autem ī Ciſalpinā galliam Federico īperatori fœderatȩ ciuitates cū exercitu obuiā fiūt: quos acriter nimium inſtātes detrectato certamīe ſtudioſe vitās ī germaniā ꝑuenit. Abeūte itaqꝫ Federico Sociæ ciuitates Alexandriā de noīe Alexādri pōtificis nūcupatā apd̄ Rouretū Taro anmi adiacētem paribus animis impēſa cōdunt: in eamqꝫ ex omnibus ciuitatibus xv. milia hominum ad īcolēdum mittūt. Diuiſis agris viritim: petitiſqꝫ in vrbe locis ad ædificādū. Romani autem acceptȩ cladis memores abeunte Federico albā vi capiūt ac diruunt. Idem etiā in Tuſculanos feciſſent ni pōtifex eos nūc minis nūc execrationibus a tāto facinore deterruiſſet. Miſit tū etiā Emanuel īperator cōſtātinopolitanus alios Oratores, qui maiora pollicebantur ſi pōtifex in ſentētiā ſuam deſcēdiſſet: quibus Alexāder ita reſpōdit ſe nolle id ī vnum cōiūgere: quod olim de induſtria maiores ſui diſiūxiſſent. Moritur interim Guido cremēſis antipapa ī baſilica ſcī Petri quā magno Federici prȩſidio adhuc obtīebat: cuius ī locū a ſeditioſis quibuſdā ſufficitur Ioānes

Fuga pontificis:

Alexandria.

Antipapa alius.

Aino. Sarmienſis abbas ex pānonia vir pridem furto infamis: cuiq; Aino comes ſibi timēs ob cladē antea romanis illatā Tuſculanum tradidit mōtem flaſconē ex pacto recepturus. Verum cum Aino a Flaſconenſibus nō reciperet: recuſarentq; Tuſculani antipapā recipere Tuſculanū rediēs oīno excludit. Inde vero ad alexandrum qui tum Verulis erat abiens ius ōne ſuū quod ī Tuſculano habebat ei cōdonauit. Vnde Tuſculāi publico etiā decreto ac cōcilio adhibito pōtificē recipiūt: quo

Purgatio regis Angliç de nativitate b. Thomæ. in loco Hērici angliç regis Oratores auditi ſunt regē ſuū purgantes: q falſo diceretur ī necē beati Thomç archiepiſcopi Cātuarienſis cōiuraſſe. Hāc ob rē pōtifex cum nō facile Oratoribus regis crederet: in angliā duos Cardinales cum magna poteſtate mittit: qui rem ipſam diligēter īſpicerent: quib⁹ certe rex omiſſo hybernico bello quo erat implicitus honoris cauſa apud Normanniā occurrit: reqꝫ diſcuſſa ad hoc ventum eſt, vt Henricus iuramento adhibito cum nō ſatis de facto conſtaret ſeſe purgauerit promiſeritqꝫ ſe pniam pro nece ſanctiſſimi viri acturum cuius & ſi fuiſſet īſons atqꝫ īſcius occaſionē tn̄ præſtitiſſe ſit viſus q viuentē ſimultate & odio perſecutus ſit. Additum prçterea vt. cc. milites hieroſolymā mitteret: qui ſuis auſpicijs ſuaqꝫ impenſa per annum cōtra ſaracenos dimicarent: vtqꝫ ipſe triennio cum quanto poſſet exercitu cōtra barbaros bellū gereret & libertatem eccleſiaſticā in ſuo regno tueretur: appellationibus ad curiā romanā factis non aduerſaret. His autē rebus iureiurādo cōfirmatis regni Anglici titulū in ſe atqꝫ ī hæredes ſuos transferri meruit pōtifice annuente. Hinc autē obſeruatum

eſt: vt omnes Anglici reges a Romano pontifice regni iura recognoſcant. Alexander autē diu cū romanis colluctatus cum diceret ſe vrbem eorū pace ingreſſum nil amplius ꝙ rem diuinā curaturum omiſſa eis cura rerum ſecularium: cum id etiam non īpetraret Segniā proficiſcitur. Ibi auditis legatis qui ex anglia venerant cognitiſqꝫ b. Thomæ miraculis eum in numerum ſanctorū refert. Federicus autē in Italiā per mōtē Ciniſiū rediens Secuſam dolo captā diruit: Aſtēſes timore perculſos ī deditionē accipit. Alexandriā menſe iiij. graui obſidiōe ꝑmens magnum īcōmodum ab erūpentibus accipit: poſtea vero pręſus lōgitudine laborū in die paſchatis obſidionē ſoluēs Papiam venit. Vbi de pace Italiæ eſt actū interpoſita pōtificis auctoritate, quā Veneti cum īperatore cōſtantinopolitano antea ſentiētes libēter amplexi ſunt: ob violatū a Gręcis ius gentiū. Hēricū enim Dandalum ciuem ſuū legatum ad Emanuelem miſſum tādiu cādentia ænea inſpicere coegere quoad oculorum aciē amitteret. Interea vero Almericus hieroſolymitanus rex Cairum obſidēs quāuis ſpe potiūdę vrbis nō careret, tn̄ ingēti pecunia accepta obſidionem ſoluit ī Aſcalonā mouens: quam paulopoſt re item īfecta reliquit: ꝙ comeatibus īdigerent: ꝙqꝫ etiam milites feſſos diutino & graui labore cerneret. Domū autē rediens cum nō diu ſuperuixiſſet moriens filio balduino regnū reliquit: qui etſi lepra ac quidē vehemēti laborauit regnū tn̄ cōſtātiſſime ac prudētiſſime gubernauit. Alexāder aūt pōtifex cū iā pacata eſſe oīa exiſtiaret alexādriæ nouę vrbi epm dedit. anno ſalutis milleſimo. c. lxxv. Verū non

Angli a papa iura regni recognoſcunt.

B. Thomę canonizatio.

Immanitas ī Dandalum.

ita diu Federicus in Italiã cum magnis exercitibus deſcendens omnia ſtatim īfeſta reddidit: Mediolanēſes tamē adiuuãtibus ſocijs oībus eius copias ita attriuere frequētibus prælijs: vt paulū abfuerit quin ipſe quoq; īperator ſubfoſſo eius equo interficeretur.. Ex papienſibus autē & comēſibus qui īperatori fauebāt multi deſiderati ſunt, ipm vero papiēſem epm pallij & ferēdę crucis dignitate priuauit pōtifex quia ī partes impatoris declinauerat. tum vero Federici proceres arbitrati id ei accidiſſe ꝙ eccleſiā dei perſequeretur palā minari ſe ī patriam redituros omiſſa tam iniqua militia ni propere cum pōtifice ī gratiā rediret. Dū itaq; pax ī Italia tractaretur ī locū Noradini Saraceni regis de mortui ſaladinus vir fortiſſimus ſufficitur: qui rege ægypti armis capto atq; occi-

Saladīus. ſo, ægyptum ſtatī ac Syriā ſuo adiecit īperio. In xpianos deīde mouēs nequaquā certe tali fortuna vſus eſt. nam primo ꝓlio apud Aſcalona ſecūdo ad Tyberialē duce Balduino ſuperatur. Cōparatis deīde copijs cōtra Emanuelē ī ciliciā profectum exercitū mouet: quē ſimulata fuga ī anguſtas cōualles ꝑtractū ſupat & capit: ea que cōditiōe omittit: vt quę ī Aſia ceperat ſtatī dimitteret. Cōuenerat iā Venetias Alexāder cōponēdæ pacis Italiæ cauſa: eo & Federicus accedēs ī veſtibulo ſctī Marci pōtificis pedes exoſculatur. Simul deīde ad altare maius ꝓfecti accepta dataq; ſalute de fœderibꝰ pacis īter ſe multū diuq; collocuti ſunt quæ poſtea ſequēti die ex ſentētia cōfecta eſt. Abiēs deīde imperator cū bona pontificis venia Rauennā primo mox Bertonorū ſe cōtulit: quod oppidū cum retinerę ob opportunitatem loci in-

ſtituiſſet rogatu Alexandri eccleſiæ tandem reſtituit. Abiens quoq; Venetijs alexãder cum triremibus. xiij. Gulielmi Siculi &. iiij. Venetorum ornato ob beneficium acceptum eorum ſummo magiſtratu inſignibus quibuſdã & muneribus. Is põtum primo vẽtis delatus atq; ĩde Troiã & bñuẽtum per caſſieñ ſaltũ anagniã ſe cõtulit. Vbi nõ diu ĩmoratus Tuſculum petẽs: de abrogãdis cõſulibus agere cum Romanis cœpit anteq̃ pax cõponeretur: verum quia res ĩ.l. annum ꝓtracta tolli difficillime videretur: pacti ſunt: vt nõ prius electi a populo cõſules magiſtratum inirent: q̃ in verba põtificis iurarẽt, ſe eccleſiæ Romanæ fideliſſimos fore, nihilq; vnquã molituros quod dignitati põtificiæ obeſſet. Hoc itaq; modo rebus cõpoſitis põtifex tertiũ Romã ꝓfectus prodeũte obuiã gratulatiõis & honoris cauſa honoratiſſimo quoq; cõſilium ſtatim ĩ laterano celebrat: tũ vt mores curię iã nimia licẽtia labefactatos cõponeret: tum vel maxĩe vt decerneretur ſub anathematis pœna: ne quis ferrũ ligna, armave ĩ fidelibus & a religione noſtra alienis ĩportaret. Moriens hoc fere tpe Emanuel cõſtãtinopolitanus inperator Alexium filium hęredẽ impẽ̃ij reliquit andronico gręco regia ꝓgenie tutore dato: qui aliquot ãnis imperium ſapiẽter & ſumma cũ fide adminiſtrauit: eius quoq; cõſenſu Philippus Frãcię rex agnetem filiam adoleſcẽti ĩ matrimonium locat. Balduĩus itẽ quartus huius nominis hieroſolymitanus quo rem ſuã ſtabiliorem redderet ſororẽ ſybillã Gulielmo Mõtiſferrati Marchiõi cognomento Longaſpata viro ĩ re militari pręſtãtiſſimo ĩ vxorem collocat arbitratus ſi opus eſſet Gulielmũ ipſum

cum aliȷs xp̄ianis prīcipibus rei ſuæ laborāti opē ſtatim allaturum. Interī vero Alexāder pōſt longos & aſſiduos labores cum iam quieturus a tyrannicis perturbationibus videretur pōtificatus ſui āno.xxi.die.xix.Romę moritur ſublatis prius e medio quattuor ſciſmaticis pōtificibus, quorū ſeditionibus eccleſia Romana fere ſubuerſa eſt.

Lucius III.

Huius epitaphium ita fuiſſe fertur,
Luca dedit lucem tibi luci pontificatum
Hoſtia papatum Roma Verona mori
Immo Verona dedit verū tibi viuere roma
Exilium curas hoſtia luca mori.

LVcius.iiȷ.natiōe Tuſcus Luca vrbe gente nobili oriūdus: oīm cōſenſu eo tempore pōtificatum iniȷt: quo andronicus grecus, quem diximus Alexio pupillo tutorē datū, pulſis latinis qui puero fauebant cōſtātinopolitanum īperiū vſurpauit necato ī vndis puero dum laxandi animi cauſa ꝑuo nauigio huc illuc temere dilabitur. Pręterea vero ne facinore partā tyrannidem amitteret facinus haud paruū addidit. nā ꝓceres oēs quorū virtutē ſuſpectā habebat breui interfecit. At vero Guilielmo longaſpata hieroſolymis mortuo Balduinus rex nepoti conſulturus Sibyllā nouo marito collocat Guidoni Luſigniano e Pictauorū gēte oriundo: hac tamē lege: vt ſe mortuo Guido ꝓ nepote Balduino quo ad pueritiā ſupgrederetur regnū gubernaret: illudq; deinceps nepoti traderet. Agebātur hęc oīa Luciȷ pontificis auctoritate: quæ ad xp̄ianā rē. qui ꝑtinere arbitrabat: prīcipes Aſię q̄ maxime īter ſe beniuolētia & affinitate cōnexos

andronicus alexiū pupillum necat.

eſſe quo facilius Saracenis & Thurcis ī bello reſiſterēt. Is tñ ex vrbe deiicit dū fauētibus quibuſdā ciuibus romanis abolere cōſulum nomē annitit. Fautoribus eius ī vrbe dephēſis effoſſi oculi ſunt. Accepta aūt tam īſigni cōtumelia pōtifex Veronam pfectus cōcilio habito & Romanorū licētiā ac ſuperbiā improbauit: & principes oēs xpianos adhortatus eſt, vt noſtris ī aſia pro fide xpi laborātibus ſuccurrerēt. Maxīe vero cū ſeditiōe principum noſtrorū hoſtes freti duce ſaladino hieroſolimitanū agrum popularētur. Nam pulſo Guidone Luſigniano ab adminiſtratiōe regni ob ſuperbiā bertrādo comite Tripolitano tutore deſignato ad arma ciuilia res ip̄a ſpectare videbāt nō deſtitit tñ pōtifex & literis & nūtiis eos adhortari: vt poſitis ſimultatib⁹ vna mēte eodēq; animo tādiu hoſtibus reſiſterēt quo ad noue copie ī ſupplemētum militiæ ſubmitterētur. Iam em̄ inſtāte eraclio patriarcha hieroſolymitāo: q primo Veronā eius rei cauſa ad Lucium venerat deīde ad Philippū Frāciæ regē acceſſerat milites cruce ſignati ad tantā expeditionē mittebantur. Verum Guilielmus Siciliæ rex iniquo tēpore īiurias latinis ab andronico cōſtantinopolitano imperatore illatas vlturus cum armato exercitu ī Græciā traiiciēs oīa perturbauit. nā & Theſſalonicā Macedoniæ vrbē vi cepit: & multas Græcię thraciæque ciuitates: variis calamitatibus affectas partī cepit: ptim diripuit nuſquā occurrēte andronico & diis & ciuibus ſuis īfeſto: ppterea q multos occiderat plæroſq; exilio dānauerat. Hac vero neceſſitate īpulſi & coacti cōſtātinopolitāi ciues Iſaac quēdā regia pgenie ortū e peloponeſſo ad im-

perium vocant:qui andronicũ prȩlio ſuperatum & captũ varijs cruciatibus ĩterfecit. Quo ſublato lucio põtifici haud difficile fuiſſet Guilelmum regẽ pace cum Iſaac cõpoſita ĩpellere pollicitationibus & p̃mijs vt ĩ Aſiã traijceret. Verũ dum ob hãc rem nuntij vltro citroq; mitterẽtur. Lucius vir optimus põtificatus ſui anno.iiij.menſe. ij. die xviij. Veronæ moritur: ſepeliturq; magna adhibita põpa ante altare cathedralis baſilicȩ. Hic autem põtifex non ĩmemor patriȩ ſuȩ eã multis muneribus:tum diuĩs tũ humanis ante mortẽ ornauit. Ab ĩperatore em̃ Federico quo cũ ĩ pace vixit.obtinuit ne hetruſci alia q̃ moneta Lucẽſi vterẽtur quẽadmodũ lõgobardi ſolã papiẽſem admitterẽt ſignatã ĩperatoria nota.nã Ciſalpinos iã antea põtifex ĩperatori cõciliauerat.Scribit Ptolomȩus Lucẽſis & Petrum comeſtorẽ qui hiſtoriã vtriuſq; teſtamẽti cõſcripſit & Ioachimum abbatem ĩ Calabria apud monaſterium Floris ab eo cõditum ĩ precio:tum fuiſſe: doctrina & diuinã di arte:quã ſub ambagibus quibuſdã prȩ ſe ferebat

Androni cus ſupať.

Vrbanus III.

VRbanus.iij. patria Mediolanenſis patre Ioãne e gẽte Cribella pontificatum iniẽs reuocare ad cõcordiã xp̃ianos principes primo annixus eſt ne deſidentes a barbaris opprimerentur. Verum mortuo Balduino.iiij.lepra laborante nõ potuit Tripolitanus comes tutor Balduini.v. deſignatus curã eius ſuſcipere Sibylla pueri matre Guidoneq; Luſigniano prohibentibus.Nõ ſuperuixit diu puer. octauo em̃ mẽſe poſt patrẽ morit̃: cuius mortem

tandiu occultauit mater donec largitionibus ac blanditijs in ſnīa ſui ipſius deducto patriarcha & proceribus Guidonē creari regē obtinuit. Tulit eam quidē rē grauiter & iniquo animo Raymūdus tripolitanus comes atq; quo ei facilius vlciſci iniurias liceret: inducias cum Saladino paciſcitur. Hoc itaq; modo Tripolis & Tyberiadis & Galileæ principatus a Chriſtianis auulſus eſt. Raymūdo enim Comiti tum parebant ob vxorem quā nup duxerat. Et ne quid Saladino deſſet, occaſionem belli gerendi enixe quærenti Montis regalis chriſtianus princeps qui vltra iordanem lōge ac late imperitans annonam & quidē abundantem hieroſolymis perpetuo ſubminiſtrat inducias temere violauit. Hanc ob rem Saladinus veniſſe tēpus ratus quod maxime expetebat, cōparato ingenti peditum atq; equitū exercitu ad ptolomaida caſtra ponens cum templarijs in pręſidio poſitis acerrime dimicat: fuere ſuperiores tēplarij optimo tamen quoq; de ſuis occiſo. nam & magiſter militię & plęriq; alij conſilio ac manu prompti eo prælio cecidere. Auxit exercitū Saladinus, & a calamitate animū ſumēs tēplarios magis magiſque vrget. Hanc ob rem Raymundus haud ſatis Saladino credēs tiberiadi vxore relicta quam firmiſſimo pſidio munierat Tripolim reuerſus, in gratiā cū Guidone rediēs barbarorū inducias cōtēpſit. Quare ſaladinus belli gerendi occaſionē nactus ptolomaida omiſſa in tyberiadē ſuo iure mouet. Inſtātibus itaq; xp̄ianis oībus maxime vero tēplarijs vt exercitus in hoſtē duceret. Guido rex in Saladinū mouēs, qui loco irriguo & amœno caſtra poſuerat, repulſus ab hoſte haud longe caſtrame-

Raymūdi Iniquitas.

D

tatus loco iniquo & arido ſequēti die ad pugnam cōpellitur, ac magna clade ſuperatur laborantibus ſiti chriſtianis. In tam vero ſiniſtra pugna capti fere omnes principes ſunt maxime autē Guido rex & templariorum magiſter, quorū de numero multi ſecuri percuſſi ſunt. Hac itaq; victoria potitus Saladinus aconem propere duxit quā ſtatim xp̄iani dedidere, cū ſingulis veſtimentis abire pmiſſi. Eadē quoq; fortuna vſus beritū bibliū ac maritima omnia occupat, ſoli Aſcalonitę munitionibus fiſi reſponderunt, ſe non niſi poſt captā hieroſolymam deditionē facturos. Multum certe Saladini hūanitas & fides chriſtianis obfuit. Nemo enim (adeo ſe ęqualem omībus præbebat) ius imperium aſpernabatur. Is itaq; Aſcalonem mouens decem dierum oppugnatione eam his conditionibus in deditionē accepit, vt reddito Guidone rege & tēpli magiſtro, quos in vinculis habebat ciuitatem dedentibus incolis acciperet. Vt hæc autem deditio quam primum fieret, Saladinus properabat, quod iam Tyrum perueniſſe Conradum intellexerat Montiſferrati marchionem cum claſſe ab iſaac imperatore cōſtantinopolitano accepta, cuius ſororem nuper in vxorē duxerat, eoq; peruenturū breui ſuſpicabatur Gulielmū ſicilię regē cū triremibus. xl. At vero Thurci cū intellexiſſent tāta cum gloria xp̄ianos a Saladino ſuperatos ęmulatione gloriæ moti Laodiceam profecti vrbe recepta in antiochenum agrum deſcenderunt, quo in loco a chriſtianus tanta cladę ſuperati ſunt quantam ſaladinis chriſtianis intulerat. Oppugnabat tū ſaladinus Vrbem hieroſolymitanam, & quidem acriter, quam tandem ij qu

Captiuitas xp̄ianorum.

in præſidio erãt deſperatis ſuppetijs hac conditione dedidere octauo & octuageſimo anno poſt ea quam a Gothifredo capta fuerat, vt tantum abeũti cuiq; fere liceret quantum ſuis tantũmodo humeris ſuſtinere poſſet. Migrãtium chriſtianorum pars Tyrum, pars Antiochiam, pars Alexãdriã delata eſt. Inde vero multi deinceps ſicula claſſe in italiam delati ſunt. Saladinus autẽ hieroſolymã ingreſſus Cãpanas primo e turribus deiecit, mox Baſilicas omnes præter Solomonis templum ꝓphanauit, quod priuſquam ingrederetur aqua roſacea lauiſſe ferunt. Manſere hieroſolymis Chriſtiani Aſiatici Syriani Armenij Iacobitę Geordiani, græci permittente ſaladino, qui relicto eo loci firmiſſimo præſidio Tyrum propere ducit: quam gulielmus publico conſilio auxilioque defendendam acceperat. Hic itaque Siculæ claſſis auxilio fretus. Saladinum ab vrbe repulit. Verum cum poſtea conſtaret hominẽ ferocem Antiochiam oppugnandæ vrbis cauſa profectum. Vrbanus pontifex qui omnibus viribus annixus fuerat ne hieroſolymæ caperentur Venetias comparandæ claſſis gratia proficiſcens, dolore animi quem ex calamitate chriſtianorum acceperat Ferrariæ in itinere moritur, pontificatus ſui anno primo. menſe decimo. die. xxv.

Capĩt hieroſolyma

Tẽplorũ prophanatio.

Gregorius viij.

GRegorius. viij. p̃ria Beneuẽtanus ſummo omnium conſenſu pontifex creatus ſtatim nuncios & literas ad pr̃icipes xp̃ianos mittit eos cohortatus, vt viribus oĩbus vna ſecũ cõpato exercitu terra mariq;

hieroſolymā ab hoſtibus captā recuperarēt, quo vero id liberius fieri liceret ipſe piſas ſtatim ꝓficiſcitur, vt compoſita inter piſanos & genuenſes pace vtrumque populum bello maritimo praepotente in ſanctam expeditionem concitaret. Verum dum haec intētiore cura vir ſanctiſſimus agit. Piſis moritur pontificatus ſui die quinquageſimoſeptimo.

Clemens iiȷ.

CLemēs. iiȷ. patria romanus patre Ioanne cognomēto Scholaris pōtificatum iniens ſtatim de bello in ſaracenos gerēdo edictum proponit. Nam Saladinus Secundam victorię fortunam ſecutus iam ciuitates. v. & xx. de principatu Antiocheno ceperat, ipſamq; antiochiam corruptō largitionibus patriarcha denique occupauerat. Hāc obrē moti chriſtiani prīcipes bene admonente pontifice arma ſumunt, quorum de numero pręcipui fuere Federicus imperator Philippus Franciae Ricardus Anglię reges & Oddo Burgūdiae dux ſubſequentibus multis epiſcopis archiepiſcopiſq;. Veneti quoq; & piſani paratiſſimas eduxere claſſes. Venetę praefuit archiepiſcopus rauennas, Piſanę Piſanus praeſul. Gulielmus autem ſicilię rex pacato a piratis mari annonam omnifariam ex ſicilia & appulia proficiſcentibus ſubminiſtrabat. Friſones praeterea Dani & flandrenſes cum. l. triremium claſſe inter nauigandum ad aphricę litora flectentes ſaracenos magnis incommodis afflixere, capta ac direpta Silua eorum vrbe. Bela autem Poloniae rex ſaluti chriſtianorū cōſulēs Vngaris pacem dedit, quo omnibus profi-

Maxima ī thurcas expeditio.

ciſci facilius ad tantam expeditionem liceret. Tyrum iam peruenerant omnes, indeq; paribus animis e ptolomaida mouerant vrbēq; oppugnabāt cū ſuperueniente cum magno exercitu ſaladino, & a tergo & a fronte eodē tēpore cōtra hoſtē dimicare neceſſe fuit. Pugnatū eſt diu atq; acriter. & iam ad chriſtianos victoria inclinabat cū equus e manibus gregorij cuiuſdā elapſus xp̄ianis fugiendi initium fecit arbitrantibus ſuos in fugam verſos. Verum Gaifredus Luſignianus ad cuſtodiā caſtrorū relictus eruptiōe facta & hoſtes repreſſit: & ſuis animam ad reſiſtendū dedit. Conſtat tñ ex xp̄ianis ad duo milia eo die cæſos fuiſſe. Periere itē ex acceptis vulneribus Tēplariorū magiſter & Andreas Bremenſis comes. Durante aūt diutius obſidione, tanta fame obſidentes oppreſſi ſunt, vt etiam ab hoſte annonā peterent. Quare ſaladinus bene gerendę rei opporutunitatem nactus caſtra rerum omniū copia referta ſine vllo cuſtode dimiſit, ad quæ diripienda cum paſſim nullo ſeruato ordine xp̄iani accurriſſent, Saladinus rediens multos incautos & nil tale opinātes opprimit. Nō deſeruere tamen tam grauem & diutinam obſidionem chriſtiani licet ad cętera mala dyſenteria quoq; in caſtris laboratum ſit, quo quidem morbo & Sybilla Guidonis vxor & quatuor filij quos ex ea ſuſceperat in caſtris periere. Interim vero dum hæc in Aſia agerentur Gulielmus Siciliæ rex Panormi moritur, cuius regnū ad eccleſiā recidebat nullo legitimo hærede relicto. Licet inſulæ proceres Tancredum ſtatim ſuffecere ex rogerio Normanno & pellice quadam genitum hominem certe tantę ſocordiæ vt cum Gulielmus ne-

Cędes chriſtianorū.

Regnū Sicilię a 1 patrimoniū petri reuertitur.

garet ex Rogerio genitum. Repeciturus itaque ſua iura Clemens pontifex copias eo celeriter miſit, quibus dum Tancredus reſiſtit rapinis & cędibus omnia repleta ſunt. Mouerat iam copias ſuas in hoſtes chiſtiani nominis Federicus & per Vngariam iter faciens Thraciamque iam Cōſtantinopolim peruenerat, quem certe Iſaac imperator eius potentiam veritus traijcere Boſphorum ſtatim adhortatus eſt. Tranſmiſſis itaque copijs federicus inſtante etiam literis & nuntijs Clemente & philomenam vrbem de Thurcis capit, & agrum Iconio adiacentem populatur, & Armeniam minorem in poteſtatem ſuam redigit. Verum dum lauandi cauſa rapidum amnem inexplorato ingreditur in vndis perijt. Tum vero eius exercitus in antiochenum agrū delatus partim morbo, partim fuga conſumptus eſt. Philippus autem ricarduſque reges gallico tyrrenoque pelago Meſſanam ſimul delati varia fortuna deinceps vſi ſunt. Nam philippus proſpera nauigatione vſus ptolomaide portū attingens xpianorum exercitū & animos auxit. Ricardus vero tēpeſtate in Cyprum delatus, cum a græcis portu prohiberetur inſulam vi ingreſſus expugnatam ſpoliatamque firmo ſuorum communiens præſidio Ptolomaidem tandem in caſtra peruenit. Oppugnabatur tum acriter vrbs, ſed inerat validū Saladini præſidium, quo quidem per ſæpe erūpēte chriſtiani magna incommoda recipiebant. At vero clemens omiſſo tantiſper Tancredo donec chriſtiani contra Saracenos dimicantes meliorē fortunam nāſciſcerentur, ad componendas res ecclesiaſticas animum deiecit, nam & mores cleri-

Acta clementis.

corum quorundam non ſatis probatos ſeueritate ſua emēdauit. Et clauſtrum ſancti Laurētij extra muros ædificauit & laterani ædes non mediocri impenſa reſtituit. Templumque vermiculato opere ac muſiuo exornauit. Moriens deinde haud ita multo poſt pontificatus ſui anno. iij. menſe. v. in baſilica lateranenſi ſepelitur, ducta ingenti funeris pompa.

Celeſtinus iij.

Huius temporibus ordo Sanctiſſimæ trinitatis initium ſumpſit, Et ordo theutonicorum dominorum in pruſcia, bernaq; ciuitas imperialis conſtruitur.

Celeſtinus tertius patria Romanus patre petro cognomento Bubonis pōtificatum adeptus ægreferens Tancredum regno Sicilie potiri conſtantiam rege Rogerio natam occulte e monaſterio panormitano eduxit: eamque licet deo dicatam Henrico ſexto. Federici Barbaroſſæ filio diſpenſatione apoſtolica in matrimonium collocauit. Hac conditione vt regnum Siciliæ eis & vltra pharum doris nomine repeteret, reſeruato cēſu q pōtifici feudatario iure quotannis ſolueretur. Hac autem beneficentia motus Hēricus Tuſculanū quod ipſe firmo pręſidio munierat Celeſtino reddidit, quod ſtatī romano pōtifice acceptū adeo diripuere euerterecꝫ, vt ſaxa de molitę vrbis in capitolio vſqꝫ ad multā ętatē in memoriā tantæ cladis ſeruata ſint. At vero Henricus & conſtantia Neapolim oppugnantes ſoluere obſidionē coacti ſunt peſte exercitum populante. Chriſtiani autem qui biēnio ptolomaidem

Conſtātia monaſtę rio educit

obſiderant tandem eam dedente præſidio re-
cerperũt, his conditionibus vt & pars dominicæ
crucis quã ſupius amiſſam diximus a barbaris red-
deretur, & eiſdem cum ſingulis veſtimẽtis abire
liceret. At vero cum dominica crux nõ reperire
tur multos e barbaris Ricard⁹ trucidauit. His ita-
que malis perterritus Saladinus, deſperanſque poſſe
reliqua tueri quarũdam vrbiũ mœnia demolitus
de reddenda chriſtianis hieroſolyma cogitauit:
quod certe ne faceret, diſcordia inter philippum
Ricardumque orta de principatu inter ſe contendẽ
tes effecit. Verum abeunte ex Aſia Philippo ſi-
mulato ĩterim morbo ricardus maiore animo rẽ
bellicam deiceps aggreditur, eo potiſſimum tẽ-
pore quo conradum Montẽferratum Tyri in fo-
ro agentem Sicarij duo, arſacidas ſaraceni vocãt,
gladijs confodere deuoti prius ac iurati ſe hoſtes
omnes ſuę ſuperſtitionis ea ratione interfecturos.
Ii autem poſtea de fuga retracti exquiſitiſſimis
cruciatibus ſunt interẽpti. Henricus vero campa-
nię comes Iſabella regina in vxorem ducta Tyri
dominatu potitus eſt. At Ricardus Guidonẽ Luſi
gnianum blande eum appellando in eã ſententiã
tandem adduxit vt ſibi regni hieroſolymitani iu
ra permitteret, quem titulũ Anglici reges adhuc
vſurpant. Auctus itaque animo Ricardus obſidere
Hieroſolymam inſtituerat. Verum in itinere a ſa
ladino extremum agmen carpente vexatus cum
iniquo loco decertare neceſſe eſſet hoſtẽ magno
ſuorum incommodo tandem ſuperat, qui poſt
ea non longe a Bethlẽẽ munitiſſimo loco caſtra-
metatus intercipere comeatus inſtituerat, quo mi
n⁹ ab ęgypto ad xp̃ianos hieroſolymã obſeſſuros

Angli ti-
tulũ regni
hieroſo.
vſurpãt.

importarentur. Ob hanc itaq; cauſam & ob hyemem quæ iam appetebat: Ricardus relicta tam neceſſaria obſidiōe ad quā pōtifex eum cōtinuo ſubminiſtratis pecunijs animabat. Aſcaloniā conceſſit: quam pariter & Gazā a Saladio antea deletas īſtaurauit. Dilabentibus deīde paſſim maritimis copijs, Piſani ī adriaticum delati Polam capiunt eo loci hibernaturi. Hāc ob rem Veneti aucta maiorē in modū ſua claſſe piſanos Pola ejciūt vrbemq; diripiunt, eos quouis ī loco perſecuturi ni Celeſtinus rei xpianæ cauens vtrūq; populum ad pacem cohortatus fuiſſet. Inſtabat iam ver & mouere copias hieroſolymā Ricardus inſtituerat: cum ſubito nunciatum eſt regē Franciæ Normāniam ea mēte vexare: vt ī angliā trajciēs regnū illud fratri Ioanni acquireret. Mutata itaq; ſententia Ricardus pacem cum Saladio cōponit his cōditiōibus: vt ſibi oīa præter Tyrum & Ptolomaidem haberet, reliqua autē quę ī poteſtate chriſtianorum remanerent nequaquā vexaret. Ictis hoc modo Fœderibus Ricardus ī Europam rediēs ab hoſtibus capitur. Redemptus autem ingenti pecuniæ vi tandē in angliam proficiſcens ſæpe cū rege Franciæ decertauit īclamante pōtifice, qui ſuo ac xpianorum oīm iniquo tempore tantum certamen excitaſſent. Maxime vero ꝙ Saladino mortuo: tum maxime recuperari hieroſolyma poſſet. Ferunt Saladini viri clariſſimi tropheum hoc in funere habitum. Eius enim interior tunica lancea ſuſpenſa ante funus deferebatur pręcone clamante Saladinum Aſiæ dn̄atorē ex tanto regno tantiſq; opibus nil aliud ſecū ferre. Dignum ſane tanti principis ſpectaculum: cui nil aliud ad ſum-

Pola capitur.

Fœdus inter Saladinum & ricardum.

Ricardus capitur.

inam laudem defuit q̃ chriſti character. Tum vero Saladino mortuo celeſtinus in magnã recuperandę hieroſolymę ſpem veniens, Henricũ imperatorem quo mortuo Tancredo regnum Sicilię occupauerat, ad bellum aſiaticũ adhortatur: quod cum ipſe obire non poſſet eo Maguntinum archiepiſcopum & Saxoniæ ducem cum magnis copijs propere mittit. Idem quoq; feciſſet & franciæ rex ſi Saraceni Mauritaniam incolentes in vlteriorem q; hiſpaniamq; traijciẽtes capto rege caſtellę Beticam omnino cepiſſent: quę hodie granata dicitur. Non enim quieturos barbaros Galli arbitrabantur tanta victoria elatos: ſed illaturos bella finitimis: hanc itaq; ob rem militẽ in Europa retinebant. Germani vero in Aſiã traijcientes & Beritum a ſaracenis deditum muniuere: & Ioppen obſidione preſſam liberauerunt: petituri deinceps hieroſolymã Celeſtino tum mori contigiſſet pontifici ſanctiſſimo & qui nil in vita prętermiſit: quo terra ſancta (ita enim hieroſolymas vocant) recuperaretur. In tantis autem perturbationibus rerũ tantoq; ſumptu bellico ædes ægregias cum apud ſanctum petrum, tum ad lateranũ ædificauit: qua recipi pontifices percõmode poſſent. Extãt adhuc in laterano valuæ æneę e regione ſancta ſanctorum ſuo iuſſu ſuaq; impẽſa fabre factę. Prętereа vero ciuitatis nomẽ Viterbio dedit eccleſiamq; eorum cathedralem fecit Thuſcanenſem, & centumcellenſem ita in eandem tranſferens, vt vnus epiſcopus omnibus prϵeſſet. Moritur aũt Celeſtinus põtificatus ſui anno. vi. men. vij. die. xi. ſepeliturq; in baſilica petri bonis oĩbus præ dolore & deſiderio hominis lachrymãtibus.

Viterbiũ ciuitas inſtituitur.

INnocētius. iij. pria Anagninus prē Traſimundo e Familia comitū vir etiā ante pōtificatū doctrina & moribus inſignis a Celeſtino ī numerū cardialiū refert: quo mortuo ī eius locū oīm conſenſu pōtifex ſufficit. Hic aūt ſtatim vbi magiſtratū inijt bello aſiatico animū adijciēs Germanos propter Henrici mortē in Aſia tumultuātes retinere ī officio literis nūtijs præmijs pollicitationibus conatus eſt. Verū id quidē fruſtra tētauit. Germani enim nemini obtemperātes relicta Aſia in Europam cum maximo chriſtianorum detrimento trāſeunt: potiſſimum vero Ioppēſium ī quos omni ope deſtitutos delati Thurci Saraceniq́ʒ etiā deditionem facturos vi captos ad vnum omnes interficere, euerſa ſtatim a fundamētis vrbe. Orta & in germania ſeditio nō parua eſt, Cum pars electorum Othonē Saxonię ducem: pars Philippum germanū Hetrurię ducem, quem Henricus tutorem filij moriens reliquerat, imperatorem optaret. Et ne quid mali ad perturbanda omnia deeſſet, Rex Frācię Philippo: Otoni rex Anglię fauebat. At vero innocentius ne tumultu omnia complerentur Othonem imperatorem confirmat legitime ab his ad quos pertinebat electum. Non deſtitit tamē Philippus ob hāc rem & hetruriam in Italia & Sueuiam in Germania firmo præſidio munire. Idem fecit & conſtancia Henrici vxor quæ Federici primi filij ſui adhuc pueri Siciliæ regnū cis & vltra pharon præter conditionem ſexus ad propulſandam vim hoſtium conſtantiſſime muniuit. Increbeſcentibus itaq́ʒ hoc modo diſcordijs: non omittendum

Seditio apud germanos de īperatoris electione.

bellum aſiaticum innocentius ratus: ſua auctoritate & Bonifacium Montiſferrati Marchionem & Balduinum Flandriæ & Henricũ ſancti Pauli & Lodouicũ Sabaudiæ comites ĩ Saracenos mouit. Ii autẽ oẽs cõiũctis copijs venetias delati nõ prius venetos perpulere claſſem in Thurcos & Saracenos armare ꝙ polliciti ſunt oẽs parib⁹ animis iaderã quæ iterum ad Vngaros defecerat recuperaturos. Cõparata itaqꝫ claſſe: & Tergeſtinos mare infeſtantes cõpeſcunt: & Iaderẽſes poſt lõgam obſidionem capiũt. Agebãtur hęc ĩ ſinu adriatico cum alexius iſaac fratrẽ imperatorẽ cõſtantinopolitanum quo latini amiciſſimo vſi ſunt ĩperio depulit: & captũ oculis ĩ vincula cõiecit. Hanc ob rem alexius adoleſcens iſaac filius ex fuga in caſtra perueniẽs opem pro patre cõtra tyrannum petit: quę profecto hac cõditiõe ei cõceſſa eſt: vt & gręcã eccleſiam romanæ ſubijceret: & auri marchas. xxx. milia perſolueret ob dãna quę olĩ Emanuel ĩperator venetis franciſqꝫ intulerat. Hoc aũt modo ictis fœderibus ad Iadera mouẽtes: dũ cretam præterlabuntur eam puer alexius ĩ deditionem accipiens Bonifacio Mõtiferrato ſibi cognatione cõiuncto cõdonauit. Inde vero cõſtãtinopolim profecti dum terra mariqꝫ vrbem oppugnãt Theodorum laſcari alexij tyrãni generum erumpere conantem intra mœnia retrudunt: Vrbẽqꝫ biduo cõtinuata oppugnatiõe vi capiunt. Aufugerat noctu alexius relicto magno auri pondere apud Hirenẽ virginem deo dicatam. Redeuntes itaqꝫ in vrbem pater iſaac & filius alexius nõ diu ſuperuixere. Pater enim morbo, filius autem veneno petitus interiere. Interea vero Bonifacius

Monſferratus regno Theſſaliæ potitus cum pecu
nia indigeret ſuadente balduino accepta ingenti
vi auri Cretam venetis dedit. His autē pecunijs
fretus Bonifacius Hadrianopolim a tyranno preſ
ſam oppugnans & Valachos olim Romanos vl-
teriorem Danubij ripā incolentes & Bulgaros
vicinos in ſe exciuit. Multitudinē itaq; hoſtium ti
mens Cōſtantinopolim petijt Soldano Iconij itu-
rus obuiā, qui Satelia vrbe græca capta maximis
calamitatibus xp̄ianos quotidie vexabat. Inno-
cētius autem tot hoſtibus vndiq; laceſſitis cōqui-
ſitum vndequaq; militem cōtinuo ſubmittebat.
Qui vbi accepit Hilminolinum maxima claſſe ī
Hiſpaniā traieciſſe, Toletumq; oppugnare publi-
co edicto oēs qui ferre arma poſſent ad extiguē-
dum tantum incendium cōcitauit Cōuenerāt eo
multi galli opem hiſpanis allaturi: qui ſtatim ī pa
triam rediere vbi aduentum ſuum hiſpanis mini
me gratū ſenſere. Hāc ob rē Hilminolinus vtraq;
hiſpaniā incredibili celeritate hoſtilem ī modum
peruagatus Arelatum vſq; & Auinionem per-
ueniens cędibus oīa & populationibus cōpleuit.
Hac autē calamitate perciti quatuor hiſpanię re-
ges Caſtellæ aragoniæ Portugalliæ & Nauarræ
copijs ſimul iunctis cum Saraceno cōgreſſi maxi
mā victoriā adeptis: nil pręter granatā hilmino-
lino reliquere. Oborta tum apud Tholoſam hęre
ſis eſt, quā innocentio procurāte beatus Domini-
cus qui poſtea ī ſanctos relatus eſt mira celeritate
cōpeſcuit adiuuāte etiā Simone Monteforti. Non
enim diſceptationibus verborum tātum, verum
etiā armis opus fuit: adeo inoleuerat tāta hæreſis.
Otho interim Romanorū imperator vbiq; a Phi-

Cretave-
netis cōce
ditur quā
cādiā nūc
vocamus.

Hilminoli
nus.

Hæreſis
Tholoſa-
na.

lippo ſuperatus cum in Agrippina colonia obſideretur eruptionemq; infœliciter tentaſſet a Colonienſibus excluditur: qui ſtatim philippo deditionẽ fecere. Non diu tamẽ ſuperuixit Philippus. a comite nãq; palatino ĩſidijs petitus necatur. Cognita vero huius morte Germani ducẽ Saxoniũ imperatorẽ deligunt Othonem. v. appellatum: quem innocentius ſequenti anno Romæ coronauit. Veneti autẽ tum maxime rei maritimę ſtudẽtes cum obire oĩa publice non poſſent priuatis etiã ciuibus negocium dedere, vt quas vellent inſulas occuparẽt: modo ĩ fidẽ rei p̃manerẽt. Vnde multi ciues inſulas ionij, & ægei occuparunt: publice tamen Corcyrã Moronium coronum in ſuã redigere poteſtatẽ. Otho vero, quẽ diximus ab ĩnocentio coronã imperij ſuſcepiſſe, cõtra ius faſq; occupatis Monteflaſcone Radicophano multiſq; eccleſiæ Romanæ oppidis in regnum Neapolitanum mouẽs id adoleſcenti Federico ſecũdo ſublaturus, cuius ob ætatem curam tutores adhuc gerebant iram pontificis in ſe concitauit: a quo & anathemate notatur: & imperij titulis priuatur: cũ monitus vt ab iniuria diſcederet parere deſierit. Hãc ob rem Boemię rex cum Maguntino & Treuerenſi archiepiſcopis Lantgrauio Turingiæ atq; auſtrię duce ſuadente Federicum ſecundum. Sicilię regem vigeſimum agentem annum Romanorum imperatorem deligunt. Otho itaq; in Germaniam rediens paternæ ditioni conſulturus Innocẽtio recuperandi omnia quæ in Italia ceperat facultatem dedit. Veneti autẽ rebellantem Cretam in fide armis continentes anno ſalutis milleſimo. ccxviij. eandem in Coloniæ formam redi-

Creta in fide retenta.

gere,miſſis eo ciuibus qui Creteſes in officio con
tinerent. Venerat tum Romã federicus ſecundus
coronæ gratia:quã vbi ab innocentio impetrare
nequiuiſſet:in Germaniã profectus regni Germa
niæ diadema a Magũtino archiepiſcopo accipiẽs
cum Lodouico rege Franciæ amicitię & fœderis
ſocietatem inijt:qua quidem amicitia Lodouicus
ipſe fretus ioanni anglię regi bellum ſtatim intu-
lit. Verũ ioannes auxilio diuino & humano vſu-
rus angliam hyberniamq; romanæ eccleſiæ ve-
ctigales faciens, centum auri marchas quotannis
ſoluturum ſe pollicebatur: quod poſtea aliquan-
diu ſeruatum eſt.Federicus autẽ Othonem perſe
quens a Lodouico rege Franciæ graui bello ſu-
peratum Aquiſgranum cepit:ibique iterum In-
nocentij pontificis auctoritate fretus vexillũ cru-
cis ſuſtulit Laturus,vt ipſe dicebat,opem & q̃ pri
mum chriſtianis cõtra ſaracenos in aſia dimican-
tibus.Præterea vero vt grati animi ſignum ali-
quod pręſe ferret Fundanũ comitatũ eccleſiæ Ro
manæ dono dedit:vel datum antea & vſurpatũ
deinceps reddidit. At põtifex vbi videret ſara-
cenorũ potẽtiã in aſia cõcreſcere apud lateranum
maximũ,cõciliũ cęlebrat:cui ĩtaer fuere hieroſoly
mitanus,cõſtãtinopolitanus patriarcha,Metropo
litãi.lxx.epi.cccc.xij.abbates, priores cõuẽtuales
octĩgẽti.Gręci & Romani ĩperij legati:regũ vero
hieruſalẽ Frãciæ hiſpanię. Anglię & Cypri orato
res. Venere multa tũ quidẽ in conſultationẽ nec
decerni tamen quidquã aperte potuit: q & Piſa-
ni & genuẽſes maritimo & Ciſalpini terreſtri bel
lo inter ſe certabant. Eo itaq; proficiſcẽs tollẽdæ
diſcordię cauſa põtifex Peruſij mori ĩ põtificatus

Vectiga-
les eccl'ię.

ſui anno.xviij.mēſe.vij.die.xvi.Cuius vita adeo probata fuit,vt poſt eius mortem nil earum rerū quę in vita egerit laudauerit improbaueritq; im mutatū ſit.Nā & decreta pleraq; retulit: quibus tā laicorum ꝙ clericorum mores cōponerentur. Scripſit & libros de ſacramēto Euchariſtiæ, de ſa cramento baptiſmi,de infœlicitate cōditionis hu manæ.Habuit item ſermones temporibus & ſo lemnibus diebus accōmodatos. Improbauit præ terea abbatis Ioachin libellum quendā non ſanā doctrinā præ ſe ferentem. Damnauit & errores almerici hęretici qui poſtea Pariſijs cum ſectatori bus ſuis exuſtus eſt:qui ad reliquos errores affir mabat Ideas quæ ſunt in mente diuina & creare & creari,cum ex ſententia beati Auguſtini ī men te diuina nil niſi æternum & incōmutabile ſit. Di xerat pręterea in charitate conſtituto nullū pec catum imputari.Iuuere autē huius pōtificis vir tutē & doctrinā btī Dominici vnde prædicato rum & Frāciſci Aſſiſiatis ſctītas, vnde minorum ordo tum originē habuit.Sunt qui ſcribāt & grā num cōpilatorem decreti & Petrum Longobar dum:qui vocabula latina ī ordinem redegit tem pore Innocētij fuiſſe.De Petro non ābigitur Gra tianum alexādri tertij pontificis tēporibus quidā aſcribunt.Et ne exiſtimes Innocentium opera pie tatis in tāto pōtificatu pręter miſiſſe, ſcito eius o pera & impenſa hoſpitale ſancti ſpiritus conditū fuiſſe auctumq; ab eo magnis prouētibus: quibus & peregrini & ęgroti & ac vulgo cōcepti Orpha ni alerent.Ornauit & altare ſctī Petri opere ver miculato: vt eius imago & literæ in fornice ipſo ſcriptę indicant. vniuerſis pręterea vrbis Romæ

B.Dñicus &Frāciſc⁹ Grānus.

Cōmēdatio innocentij.

eccleſĳs librã argẽti dedit:vnde calices ſacrificã-
di gratia cõficerẽtur.Reſtituit & beati Sixti eccle
ſiã iã vetuſtate collabantẽ. Hoc ideo factũ ab eo
maledici dicebãt:ne omnẽ impẽſam in turrĩ quã-
dam nunc comitũ appellatã cognomẽto familiæ
ſuę trãſtuliſſe videretur : vtcũq; eſt cõſtat eum in
quouis genere vitę probatiſſimũ fuiſſe:dignum-
que qui inter ſanctos pontifices cenſeatur.

Honorius III.

HOnorius.iij. patria romanus pa-
tre Americo oĩm ſuffragĳs põtĩ
fex creatur,ad quẽ Petrus ĩpera
tor cõſtãtinopolitanus cum Iolẽ
vxore veniẽs ĩ baſilica ſcĩ Lau-
rẽtĳ extra muros coronaĩ: deli-
giturq; ſtatĩ Ioãnes colũna Cardĩalis Romanus q̃
legatus ad res aſiæ cõponẽdas cũ is copĳs profi-
ciſceretur,quas Innocẽtius ad eam rẽ collegerat.
Peruenerãt iam Aconã xp̃iani proceres honorio
hortãte.Maxĩe vero Andreas Vngarię rex Ve-
netorũ nauigio fretus:quibus ob tãtũ bñficiũ ius
omne cõceſſit quod ĩ Dalmatia dux auſtriæ ha-
buerat. Andreã quoq; ſecuti ſunt & Hẽricus co-
mes Niuernẽſis & Gualtẽrius regis frãciæ came-
rarius.Ii autẽ oẽs inito cõſilio cũ Ioãne hieroſoly-
mitano rege:Damyatã ęgypti vrbẽ obſidere in-
ſtituẽtes anno ſalutis milleſimo.cc. ac.xviij. mẽſe
Maĳ eo proficiſcũtur.Heliopolis hęc vrbs quon- Heliopo-
dam appellata eſt ab Helio pertinace qui eã tripli lis.
ci muro circũdedit deducta nili particula:quę vr
bem ĩ inſulę formã redigeret.Suburbia habebat
circũquaq; poſita plena mercimonĳs: hæc primo
miles diripuit.Verũ cũ poſtea flãtibus Zephyris

nilus in immenſum creuiſſet corrupta annona lā borare inopia rerum chriſtiani tum cœpere:prę cipue autem obſidēte aditus Soldano nequid im portaretur:qui non longe a noſtris caſtra poſuerat.Hac itaq; difficultate rerum moti chriſtianī ſoldanum copias mouēt.is autem terrore perculſus relictis caſtris rerū oīm copia refertis noſtris obſidēdi Vrbē quam liberaturus venerat facultatem prę ſtitit.Cordirius autē magni Saladini filius hieroſolymę retinendæſpem abijciens. ſi Damyata chriſtiani potirentur dirupto Vrbis muro turrim Dauid & tēplum domini tātūmodo integrum reliquit:nec ſepulchrū chriſti violauit: motus(vt aiunt)illorum chriſtianorum precibus qui ea loca incolebāt.Dum noſtri aūt Damyatā acriter oppugnāt Soldanus cum maioribus copijs re dies inter Cairum & Damyatā caſtra poſuit:nec vnquā elici ad certamē cōuitio aut maledicto potuit:Hac vero īdignitate moti Galli ſine ordine ī eos ruentes magnum incōmodum ab erumpētibus accepere,nō tñ obſidio Damyatę relicta eſt: quę tandē mēſe.xv.a chriſtianis capitur: direpta militem ingēti pręda locupletauit. Interim vero Honorius Romę & ordinem beati Dominici ipſo inſtante confirmat: & federicum ſecundum anathemate notatū imperij dignitate priuat:ꝙ mortua matre Conſtantia:quæ ipſum in officio conti nebat Romā veniens cōtra ius faſq; ditionnē pōtificiā vexabat. Hanc igitur ob rem motus Solda nus ꝙ de inimicitia pōtificis & imperatoris ei cōſtabat maiorē ꝙ̄ nunquā antea cōparauit exercitum arbitratus chriſtianos nuſquā appariturOS: qui ſtatim ſuadente Ioanne colunna Cardinali

Cordiri⁹.

Romano ſumptis armis hoſti ad nilũ obuiã fiunt. Is vero timorem ſimulans: ne a loco in quo conſederant abirent nili ex creſcẽtiã expectauit: quae paulopoſt apertis vndiq; ipſius fluminis cataractis ita omnia inundauit vt cubitum quouis ĩ loco excederet. Hoc autẽ malo perterriti chriſtiani pacẽ ſtatim hac cõditione iniere: vt Damyata relicta: captiuis vtrinq; dimiſſis, reddito a barbaris crucis ligno chriſtianis Aconã Tyrumq; redire liceret. Damyata itaq; in celebritate purificatiõis beatę virginis a chriſtiaĩs prius habitari cœpta ĩ eiuſdem natali dei barbaris tum ex fœdere reddita eſt: Anno ſalutis milleſimo.cc.&.xxi.quo quidem anno Tartari gens Scytica: vel (vt alĳ volunt) a montibus Indię digreſſa Vaſtata Parthia, Media Perſia, Aſſyria, Armenia in Sarmatas tandem peruenit: atq; non longe a meotidos palude concedentibus accolis ſedes poſuit. Xpianorum autem duces cum moliri in aſia nil poſſe viderẽt obſtãtibus hoſtibus cum ioanne columna in italiam redeunt: quos ſubſecutus ioannes hieroſolymitanus rex cum Romã veniſſet per benigne magnis donatus muneribus ab honorio ſuſcipitur. Federico deinde, quẽ diximus, anathemate pontificis notatum filiã ex Iole vxore ſuſceptã in matrimoniũ locat: eiq; ius illud cõdonat dotis nomine: quod ſibi hęreditario iure ĩ regno hieroſolymitano cõpetebat. Hinc eſt quod oẽs Sicilię Neapolitaniq; reges titulũ hieroſolymitani regni verbis nõ etiã armis ſibi vindicãt. Ioãnes deinde in franciam proficiſcens meliore certe fortuna q̃ antea vſus eſt. Nam philippus rex frãcię moriens ei ex teſtamẽto.xl.milia librarũ argẽti totidẽq; magi-

Tartari.

Titulum hieroſolymit. regni tenent reges neapolitãi & ſiciliae.

ſtrotēpli hieroſolymitani reliquit: quo adminiculo fretus in Hiſpaniā proficiſcēs ad perſoluendum votum beato iacobo promiſſum Berengariam regis Hiſpaniæ ſororem in vxorem accipit: eo pręſertim anno quo Dominicus vir ſanctiſſimus Bononię moritur: quoq; Federicus Henricū filiū decennē adhuc Alemaniæ regē promulgat. Honorius autem ſatis a rebus externis quietus, & eccleſiā ſancti Laurentij extra muros & baſilicam ſancta ſanctorū & eccleſiam ſanctæ Viuianæ reſtituit. Aedes præterea caſæ Marij ædificauit ſemifornicem & ciborium beati Petri miris operis exornauit. Decretales quoque epiſtolas compilauit. Ordinē beati Frāciſci cōprobauit: quē biennio poſt Gregorius in catalogū ſanctorū retulit. Hoc autē modo Honorius bene ac beate vitā ducens vt bonū paſtorē decebat āno pōtificatus ſui x. mēſe. vij. die. xiij. moritur ſepeliturq; ī baſilica ſāctę marię maioris ad pręſepe. Poſt eius mortē tāti terręmotus repēte exorti ſunt, vt ī mōtib⁹ ſaluijs ad. v. milia hominum perijſſe conſtat, cadentibus domibus ſaxiſq; ex cacuminibus montium inhabitatas conualles paſſim ruentibus.

S. Dn̄icus Bononiæ moritur.

Acta Honorij.

Gregorius IX.

GRegorius. ix. natiōe Hernic⁹ patria Anagninus e familia comitū Innocētij tertij nepos apud Septizodiū pōtifex creatus. Federicū ſtatī monuit ſub anathematis pœna, vt primo quoq; tēpore ī aſiā cū exercitu proficiſceretur recuperādę hyeroſolymæ cauſa. Promiſit quidē Federicus ſe id facturū: atq; oībus cruce ſignatis mādauit Vt brūduſij ad certā diē cū armis adeſ-

ſent. Venerat eo magna multitudo: præcipue vero e germania Lãtgrauius Aſiæ, q̄ Brũduſij vna cũ magna parte militum moritur dum federicus ægritudinẽ ſimulãs in Sicilia ſe cõtinet. Hæc autẽ fraus ita aperte deprehẽſa eſt, vt cõſtet ipſum federicũ cognita Lãtgrauij morte eo celerrime adnauigaſſe: omnẽq; eius ſuppellectilem diripuiſſe. Non deſtitit tñ fingere ſibi in animo eſſe in Aſiã traijcere, eo ẽm poſt rapinã nauigationẽ direxit oĩbus qui tum aderãt ſubſequi iuſſis: licet nõ ita multo poſt (vt ipẽ dicebat) ꝓcellis agitatus Brũduſiũ redierit. hac autẽ fama percitus Ioãnes rex hieroſolymitanus cũ Berẽgaria vxore põtifici rẽ gratã facturus Bononiã venit venetorũ nauigio in Aſiã traiecturus. verũ põtifex cognita federici fraude ne Ioãni rẽ infecta abire liceret eum & hexarchatus rauẽnatis gubernatorẽ inſtituit: & Honorij tertij ſententiã in federicũ latã confirmauit. Grauioraq; in eum molitus fuiſſet, ni Maurorum impetũ reformidaſſet. claſſe tum potẽtium: quos tandẽ Ferdinandus Aragonũ rex tãta clade ſuperauit: vt breui Maiorica inſula vna ex balearibus & Valẽtia vrbe potitus pulſis Saracenis: Incolas locorum ſuſcipere chriſtianos ritus ĩpulerit. Nauigauit tandẽ federicus amicorũ precibus & minis põtificis feſſus ĩ Cyprũ vſq;: vt chriſtianis ĩ Aſia bellãtibus quos ſępe deceperat aliquã ſpem daret. At vero dum inde Soldani vires explorat Rainaldus eius præfectus quẽ in Sicilia dimiſerat in pontificẽ mouẽs multa Picẽtini agri oppida occupat. Erat tum Peruſij põtifex Aſiſium petiturus vt quæ de franciſco viro ſanctiſſimo miracula audierat pręſens cognoſceret, quam ob rẽ eum

Federicus ĩ cyprũ nauigat.

Franſ. in ſanctos retulit.

re (quemadmodum audierat) comperta in ſanctorum numerũ ſtatim retulit, magno xp̃ianorũ conuentu ob eam rem habito. Dum hæc a pontifice agerentur alter Federici ſatelles fulgineũ per factionem occupat: vnde paulopoſt armis bene cum eccleſia dei ſentientium depellitur. Inſtabat literis & nũcijs Federicus Aconem iam profectus vt a põtifice abſolueretur, ꝙ diceret ſe deinceps in eius poteſtate futurum. Verum põtifex cognita hominis faude & chriſtianos milites in Aſia dimicantes admonet, vt ſibi a Federici inſidijs caueant aliquid noui ſemper machinantis in hominum perniciem, & Ioannem hieroſolymitanum regem comparato exercitu in Raynaldum mittit Picenum agrũ rapinis & incendijs vexantẽ. Alijs vero copijs quibus Cardinalem columnam præfecerat e ſancto Germano præfectum Federici dejciens, cum Saracenis mercede conductis: omnia ab eo ſaltu capuam vſque pertinentia in deditionem breui recepit. Hac autẽ calamitate moti qui in vmbria & picentibus Federici nomine militabant, relictis quæ occupauerant in regnum trepide redeunt. Interim vero Federicus Brũduſium rediens, pacis admodũ cupidus vltro põtificem rogat vt in gratiã recipiatur, imperatorq; appelletur, ac pro regno Siciliæ verus eccleſiæ feudatarius. Quod quidem non prius impetrauit quam vncias auri centum & viginti milia eccleſiæ romanæ ob illata damna perſoluiſſet, ipſeque pro ea re ſupplicatum ad pontificem Anagniam veniſſet. Cum autem gregorius ad omnia intentus (vt bonum paſtorem decebat) Peruſinorum res ab exulib⁹ perturbatas eo profectus cõ-

ponere ſtudioſus eſſet, ſtatim Romę tanta ſeditio orta eſt & hęreſis quanta nunquam antea. Hannibale ex gente Hãnibala cum quibuſdam ſacerdotibus male ſentiente: quo quidem auctore populus Romanus vſus in eccleſiam dei coniurauerat. Sed hunc diuina vltio cito compeſcuit: nã & tyberis ſupra modum inundans multa damna mortalibus intulit: & tãta peſte laboratum eſt: vt decimus quiſq; vix ſuperfuerit. Pontifex tamen mira clementia vſus Romã veniens populo Romano ignouit pulſo e ſenatorio ordine Hannibale: conuictis de hęreſi ſacerdotibus errorem faſſis: ac ſaniorem oppinionẽ ſubire iuſſis. Ad ornãdã vero vrbẽ deinde conuerſus & veteres cloacas eliminatas reſtituit: & nouas extruxit: vrbis dignitati & valitudini vno tẽpore conſulens. Ab vrbe deinde abiens valitudinis gratia & reate (vt quidã volunt) beatum Dominicum principem ordinis prædicatorum, & Spoleti Antoniũ Vlixipona oriundum Patauij mortuum: ſecundum a frãciſco ordinis minorũ auctorẽ in ſctõs retulit. Anagniã deinde rediens omnia circũquaq; poſita muniuit: Romanorum contumaciã veritus, quorum Senator more veterum legem rogauerat, populuſq; ſciuerat: vt oĩa oppida circa vrbẽ poſita Romanis vectigal penderent. Non eſt tamen veritus pontifex diſſuadentibus Cardinalibus Romã proficiſci: quo Romanos ad ſanitatem reduceret tum monendo tum caſtigãdo. Verum cũ nihil proficeret Reate ſe cõtulit: quo & federicus imperator. Collocuti ſimul de rebus agẽdis ĩ hãc ſtatim ſentẽtiã venere: vt primo quoq; tempore Romanos coniunctis copijs adorirẽtur. De-

B. Dñicus & Frãciſc⁹ ĩ ſctõrũ cathalogo annumerantur.

cepit tum quidē pontificem (vt antea ſemper) federicus. nãq; ĩ germaniã abiēs: militibus ſuis mãdauit, vt Romanis rebus in oĩbus obtēperarent. hac itaq; perfidia põtifex motus germanis militibus ad caſtra ſua confugientibus magnum propoſuit præmium. qua re tanta multitudo confluxit, vt poſtea Romani aperto marte cum eccleſię copijs congredi nuſquã ſint auſi. Recuperato igitur & patrimonio ſc̃ti Petri & agro Sabino: ſpretiſq; Soldani legatis qui ſuppliciter pacē petebãt: multos ex franciſci & dominici fratribus per Europam miſit qui prędicatione chriſtianos ad arma contra Saracenos concitarent: quorum opera tanta multitudo militum breui comparata eſt quanta nunquã antea. Interim vero dũ tanto exercitui dux idoneus quæreretur: Heliſabet regis Vngariæ filiam mulierem optimam ac miraculis claram pontifex in ſanctas retulit. Theobaldus autem Nauarræ rex & Aimericus Montiſfortis Henricuſq; Bari ac Campanię comes iter per germaniam & vngariam cum magnis copijs facientes Conſtantinopolim primo: mox traiecto Boſphoro Ptolomaidam peruenere longe ac late omnia populantes: verum non ita multo poſt ſuperueniente magna hoſtium multitudine cum ſe cedendo biduo defendiſſent cum optimo quoq; milite cadunt. Atq; hoc modo expeditio magno conatu inchoata breui reſedit, imperitia ducum. Pontifex autem tantam calamitatem ægreferens Romã perſuadentibus Romanis & obſecrantibus redire inſtituerat: faciendarũ ſupplicationũ cauſa ad placandam dei iram ſi quam ex peccatis hominum conceperat. Quominus autē id fa-

B. Heliſabet canoniſatur.

cerer vetitus a Petro Fregepane qui partes impe ratoris ſequebatur, Peruſia Viterbium ſe contulit. Iturus cõtra ĩperatorẽ armato milite quẽ ĩtel lexerat tranſpadanam italiã iam tum attigiſſe ac cõtra ius faſq; ſocias ciuitates oppugnare iam feſſas calamitate alia, ſup aliã ab Ecelino Patauio tyranno accepta. Ecelinus eĩ cognomẽto rõano cui⁹ auus theutonicus ſub Othone tertio in italia ordines duxerat, copias a Federico.ij. accipiẽs magnã tyrannidem in traſpadana italia ſibi comparauit redactis in poteſtatem ſuam Taruiſio Patauio', Vincentia, Verona, Brixia, Federicus itaq; aui fœdera nequaquam obſeruãs Mediolanẽſes & ſocias ciuitates apud nouã curtem (Ita enim locus vbi pugnatum eſt appellabatur) ingenti clade ſuperatos trucidat. Hãc ob rem pontifex omiſſa deinceps ſpe rei bene gerendæ ob illatum ſocijs incommodum redire ad vrbẽ inſtituit, Ioanne Cincio vrbis ſenatore contradicente, cuius audaciã Iacobus Cappocius Romanus ciuis ĩfringens pontificem magnifice ac ſplendide ſuſcepit. Hic eſt ille iacobus cuius nomen adhuc legitur in tabernaculo ope muſiuo ſua ĩpenſa extructo in ſancta Maria ad præſepe qua in baſilica Petrus quoque Cappotius ſepultus eſt ſanctæ Romanæ eccleſiæ Cardĩalis q Federicum ĩpatorẽ ſciſmaticũ pſecutus eſt, qq; & hoſpitale ſctĩ Antonij non lõge ab eadem baſilica, & Peruſij Gymnaſiũ quod ſapientiã vocãt ſua ĩpenſa extruxit. Gregorius autem pacata vrbe & Federicum iterũ anathemate notat ac imperio priuat, & legatos Genuẽſium ac Venetorũ iã ad arma ſpectantium componendæ rei cauſa ad ſe vocat. Hiſq; rationibus inter vtrũ

Ecelinus.

gymnaſiũ ſapientiæ.

que populũ fœdera componit, ne alter ſine altero cũ imperatore Conſtantinopolitano fœdus incat: vtq; bella gerenda vtriq; cõmunia eſſent, & ſigna vtriuſq; viciſſim ferrent. Illis autem qui hęc fœdera in nonũ inita annum rupiſſent interdictũ ſibi a ſacris anathematis vinculo ſcirent. Balduinus autem qui mortuo ioanne biennio cõſtantinopolitanum tenuerat imperiũ cũ ægre ſe ab hoſtibus inopia ærarij tutaretur, & filium pignori mercatoribus Venetis ob æs mutuo acceptũ dedit: & ex ædibus ſacris ablatum plũbum ac item lanceam illã ſpongiãque qua chriſtus ſaluator noſter hinc potus eſt hinc vulnus accepit Venetis pecunioſis vẽdidit. Federicus autem Venetis audmodũ infenſus ꝙ Gregorij partes tuerentur eos cũ paludibus concluſos vehementer oppreſſit, ac maximis calamitatibus afflixit. Interim vero conſpirantibus omnibus tranſpadanis ciuitatibus duce Gregorio mõtelõgo Bononiẽſis ciuitatis legato Ferraria quę ab eccleſia romana ad ĩperatorẽ defecerat capit Saliguerra viro fortiſſimo eã acerrime aliquãdiu defendẽte. Capta aũt Azoni Eſtẽſi q bello interfuerat eccleſiæ noĩe gubernãda cõmittit. Salutis noſtræ ãno milleſimo. cc. ac. xl. At vero ĩperator qui tũ Piſis erat cũ non ſatis ſibi conſtaret, qui partes ſuas quę põtificis ſequerẽt: ciuitates italiæ in duas factiones tum primũ diuiſit. nam qui pontifici fauebant guelphi, qui imperatori gibellini appellati ſunt. Hæc quidẽ teterrimarum factionũ noĩa ad perniciẽ humani generis inuenta. Primũ apud Piſtorienſes audita ſunt cum cancellarij Pãzaticos gibellinos ab vrbe eieciſſent, cumque alteri factioni guelphi, alteri gibel theutonici fra-

Lancea & ſpõgia xpi Venetis vẽdũtur.

tres fauerent, vnde tantę perniciei nomina indita ſunt. Florentini p̄terea nobiles ſuos Piſanis gibellinarum partium fauentes in exilium eiiciunt pellunt & guelphos viciſſim ab vrbe ſua. Aretini & Senenſes quorum exempla multæ ciuitates Italię ſecutę bella pluq̃ ciuilia inter ſe cōmiſere. Hic multę ciuitates a pōtifice deſciuere tū in Vmbria, tū i hetruria, p̄cipue aūt Viterbienſes. Defeciſſent etiā romani ciues ni pōtifex delatis per vrbem ſupplicando apoſtolorum capitibus populum ad commiſerationem mouiſſet, habita etiā in baſilica ſancti Petri oratione digniſſima qua tumultuantes ita in ſentētiam ſuam traxit vt eos impulerit Pro eccleſia dei crucem & arma ſuſcipere. Ii poſtea venientem hoſtili agmine ad vrbis mœnia federicū armis ſubmouere. Qui indignabūdus captiuum quemq; varijs cruciatibus necās in Samniū conceſſit. Beneuentū vi captum diripuit, ac mœnia circūquaq; euertit. Iterum autem ad vrbem rediens via latina hoſtili animo Caſſinenſe monaſterium ſpoliat eiectis inde monachis: Sorā quę quondā Samnitium ciuitatē ad liris fluuij caput ſitam ferro flammaq; vaſtat. Templariorum bona vbiq; diripit. Saracenos vero adeo dilexit, vt eorum opera præ cæteris in bello vteretur, magiſtratuſque eis ac propriam vrbem conceſſerit, quæ noſtris quoque temporibus Nuceria Saracenorum vocatur. Fratrē p̄terea regis Tuniſij panhormi baptiſmum petentem ne id faceret verbis deterruit. Rauēnam autē repentino incurſu petitam in poteſtatē ſuam redegit. Hanc ob rē Gregorius cōciliū apud lateranum indixit, in quo de abrogando federico ratio haberetur.

Crudelitas Federici.

Verum Federicus terra mariq; vias prçcludit,& quoſdam Cardinales ac prçlatos de via & nauigatione captos adiuuãtibus Piſanis in carcerẽ cõiecit. Qua ex re tãtum dolorem Gregorius cepit, vt non diu ſupuixerit. Moritur eñ põtificatus ſui anno.xiiij. menſe tertio, cũ pauloãte ſolis eclypſis tanta apparuiſſet quãta nunq̃ antea. Raymundũ autem barchinonenſem, quo adiutore in cõpilando libro decretalium gregorius vſus eſt, ita quidam tum laudant vt maiore cõmendatione laudare nemo poſſit.

Celeſtinus iiij.

CEleſtinus. iiij. patria Mediolanenſis e familia Caſtilionum epiſcopus Sabinus vita & doctrina inſignis ſenex admodum & valitudinarius in locũ Gregorij ſuffectus. xviij. pontificatus ſui die moriens in baſilica Petri ſepelitur magno ſui deſiderio relicto, q̃ homines ſperabant ſe eius pontificatu fœlices futuros. Vacat tum ſedes vno &.xx.men. Cẽſuere eñ qui tum auctoritate in eccleſia dei valebant neminem in pontificem eligendum eſſe donec Cardinales a Federico in carcere detinerentur. Interim vero ſede vacante Federicus agrum picenũ percurrens in Flammineam vſq; Fauentiã & Boniam aliquantulum reſiſtentem vi occupat. Scholamque Bononienſem quibus admodum infenſus erat tum primum Patauium tranſfert. Omnes prçterea quos fautores eccleſię ĩtellexerat varijs calamitatibus afficit. Balduinus aũt Conſtantinopolitanns imperator omiſſa ſpe omni bene gerendæ rei in Aſia cum Raymundo Tholoſano comite in italiam veniens, tantum p̃cibus valuit

& auctoritate apud Federicum qui tum Parmæ erat, vt Cardinales captiuos aliosq; eccleſiaſticos incolumes dimitteret. Qui nō ita multo poſt Anagniç cōuentu habito de creādo nouo pontifice rationem habuere.

Innocentius iiij.

INnocētius quartus Synebaldus antea vocatus patria Genuenſis familia Fliſca e lauainæ comitibꝰ Anagniæ pōtifex creat̄: quo nuntio Federicus īpator nō admodū delectatus eſt. Notat em̄ hois virtutem magnitudinemq; animi antea namq; ſimul familiariter aliquandiu vixerant & ob eam rem verebatur ne a ſe ante actç vitæ rationem expoſceret. Quare congratulantibus amicis dixiſſe ferunt, Synebaldum Cardīalem ex amico optīo in hoſtem acerrimū ob pōtificatum mutatum eſſe. Innocentius aūt pontificiū habitum indutus Romā veniens ꝓdeunte obuiā honorato quoq; magno omniū applauſu ſuſcipitur, qui ſtatim peractis quç de more in conſecrandis coronandiſq; pōtificibus fieri conſueuerunt de pace cum Federico ineunda mentionem facit Balduino ad rem conficiendā auctoritatem ſuā interponente. In longū ver opro tracta res. iiij. menſium tēpus inſumpſit: Conuentumq; inter eos tādem vt pontifex ciuitatem Caſtellanā petens eo loci īperatorem operiretur, ſe eū de componendis rebus ſermonē habiturum. Verum cum innocentius paratas ſibi a Federico inſidias tum. Romæ tum in itinere certo indice comperiſſet. Genuēſium nauigio fretus quod apud centum cellas in portu conſederat in

Franciam proficiſcens ſecunda nauigatione vſus Lugdunum peruenit ab omnibus benigne & cōmiter ſuſceptus. Concilio deinde eo loci indicto anno ſalutis milleſimo.cc.xlvi. literis nūtiis praecone poſtremo īperatorem ad ſe citat propoſita pœna dicto obtemperet. Imperator autem Sinueſſanū quendā iure conſultum eo mittens nihil aliud praeter dilationem temporis a pontifice petens iturum ſe breui pollicetur. Datum eſt tempus quo id fieri deberet, Verum cū Federicus fallendi arte callidus occaſionem calumniādi & opprimendi innocentii quęreret omnium conſenſu imperio & regnis Priuatur. Hanc ob rem Federicus ira incenſus aedes ac villas cognatorum quorundam innocentii qui eius monitu Parma vbi fundos habebant Placentiā cōmigrauerant dirui iuſſit. Inito deinde fœdere cum duce Burgundiae proficiſci Lugdunum inſtituit parato ingenti cōatu. Peruenerat iā quidem ad Thaurinos cum ei nuntiatum eſt Parmenſes exules ſuperatis ad Tarum fluuiū ciuibus ſuis Vrbem vi ingreſſos maximam caedem edidiſſe. Hanc ob rem Federicus omiſſo itinere quod ceperat conuocatis ex tota italia copiis ſuis quę ad.lx. millia hominum fuiſſe conſtat obſidere Parmam inſtituit ad quam tuendā magna profecto ciuitatum ſociarum cum legato apoſtolico auxilia conuenerat. Is autem biēnio conſtanti anio obſidionem paſſus tandē erūpens Federicū nil tale metuētē fūdit fugatq; eūque caſtris rerum omniū copia refertis ſpoliat. In vrbis enim modum caſtra vallo ac foſſa Federicus ipſe hac mente munierat, vt direpta & euerſa Parma in quam magnū cōceperat odium eo loci vbi ſta

tiua habuerat nummoſq; conflarat victorinos appellatos victoriā vrbem conderet. Sunt qui ſcribant Federicum ea clade & coronā maximi precij & vaſa aurea magni ponderis amiſiſſe ægreq; ex tāta calamitate ad cremonenſes cōfugiſſe quorum tamē vrbem intrare nequaq; auſus eſt quod multi ex cremonenſibus cum Federico militantibus eo prælio ceciderant. At vero innocētius vbi intellexit Federicum tanta clade infractū animo voluptatibus ſeſe dediſſe extructis amœniſſimis ortis in eiſdemq; incluſo cū ſpadonibus ſuis pulcherrimarū mulierū agmine hominis ſortem miſeratus omiſſo concilio legatos per frāciā & alias prouīcias miſit qui populis ſuaderēt militiā chriſti ſuſcipere. Lodouicumq; regem franciæ ſequi in Aſiā traijcere properantem. Id enim ſe facturum Lodouicus dum graui valitudine cruciaretur pollicitus eſt & vouit: impedire tamen hanc expeditionem non nihil viſi ſunt tartari, qui agmine bipartito Europam tum & aſiam inuaſerāt. Nam qui aſiam petiere Georgianē ſuperioremq; Armeniam peruagati iconium vſq; Thurcorum regiā peruenere. Alia vero manus batone duce Poloniam & vngariam populati ad mare ponticū deflexere. vbi Ruſſiē ſiue Rhutemā & Gazā ampliſſimas regiones vaſtarunt. Eodē quoq; tempore groſſonij gens arabica Soldano babylonis impāte Tēplarios aggreſſi eos fundūt ac hieroſolymā facile capiūt mœnibus carētē, xpianos qui tum in ea erant trucidāt. Sepulchrum xpi quouis genere turpitudinis fœdāt. Hāc ob rē motus Innocētius Lodouicū regem accelerare iter in Aſiā cohortatur cum eo exercitu quem ad eam com-

hieroſoly ma capit

parauerat.In cypro hyemare ei neceſſe fuit,quia
eo iniquo anni tēpore peruenerat. Vere autē ap-
petente.Damyatā cōtēdēs & claſſem ſoldani rep
pulit:& pugnātes in littore terreſtres hoſtiū copi
as ſuperat ibiq; ſtatiua tam diu habuit donec ab
Italia reliquæ copię ſubſequerentur. Quo minus
autem ex italia eo miles proficiſceretur Federi-
ci rabies effecit: qui a libidinibus quibꝰ aliquā-
diu īmerſus fuerat ad arma cōuerſus totā prouin
ciā tumultu cōpleuerit, impuleratq; quaſdā ciui-
tates ſtudio partium a pōtifice deſciſcere maxime
vero forliuiēſes Ariminēſes vrbinates ac totum
picenum.In vmbria prętérea defecerāt oēs præ-
ter tudertinos peruſinos aſſiſiates.Soli aūt florē-
tini ī hętruria pontificē ſequebantur quos certe a
deo bello federicus vexauit vt tandē eos coege
rit guelphos cōciues ſuos ab vrbe pellere. Bono
nienſes vero cum henrico federici pręfecto pu-
gnare auſi hominē vincūt & obtruncāt. Sunt aūt
qui ſcribāt federicum hoc tēpore dum ī ſiciliam
traijcit pāhormi mortuum. Alij vero affirmāt eū
in appulia graui morbo laboraſſe & iā cōualeſcē
tem a Māfredo filio adoleſcente ex nobili cōcubi
na ſuſcepto cōpreſſo vi ore mori coactū illud cer
te cōſtat federicum paulo ante mortē māfredo
quē tarentinis principē dederat multa etiā oppi-
da pręter ipſum principatum dediſſe conradum
vero ex Iole ioannis hieroſolymitani regis filia
ſuſceptum hæredē rerum omnium reliquiſſe quē
poſtea māfredi opera veneno peritum cōſtat: cū
tamen prius Neapolim & Aquinum vi captū di
ripuiſſet.obſtāte pōtifice & fruſtra reclamāte qui
pacem Italiæ ea mente querebat:vt ei trāſmitte-

re militem italum ad Lodouicum iam Damyatam oppugnãtem liceret. Verum capta Damyata cum Robertus pictauienſis comes nouas ex gallia copias traieciſſet Damyata mouens ad Pharmianã vrbẽ exercitum mouet: quo Soldanus cũ magnis copijs id veritus iam peruenerat: fluuius certe duos exercitus dirimebat. qua ex re factum eſt vt nũquã collatis ſignis ad ſummã dimicationem vẽtum ſit leuia ĩterdum cõmittebãtur prę‑lia, vtroq; exercitu caſtra ſua tuente. Robertus tamẽ maiora auſus cum temere progrederetur ab hoſtibus capitur. at vero innocẽtius incendijs bellorum iã pene in italia extinctis ad vrbẽ redire inſtituit Redacto tamẽ prius in ſctõrum numerum hedimũdo cõfeſſore cãtu ariẽſi epiſcopo: Cũ vero peruſiã iam perueniſſet romã cõſulto declinãs ob ſenatoriam poteſtatẽ quæ nimia ei ac curię Romanę videbatur Petrũ veronẽſem ordinis prædicatorum ab hęreticis Mediolanũ & com m interceſſum in ſctõs chriſti martyres retulit. Idẽ fecit de ſancto Staniſlao cracouienſi epiſcopo qui in vita miraculis claruit. Accerſitus deinde a proceribus regni ſiculi Neapolim nuper inſtauratã ſtatim proficiſcitur ibiq; moritur: ac ſepelitur in eccleſia ſctĩ Laurentij põtificatus ſui anno. xi. menſe vi. die. xij. Dũ breui ſe toto regno potiturũ arbitratur. ipſius autẽ innocentij viri optimi decretũ fuit: vt octaua natiuitatis beatæ Marię virginis in eccleſia dei quotãnis celebraretur. Idem vero bono cõſilio vſus Cardinaliũ ſedes iã pridẽ vacuas optimo quoq; in collegiũ cooptato repleuit ſtatuitq; vt Cardinales equo ĩ publicũ vecti galero rubeo vterentͬ honeſtãdi ordinis cauſa. Multa quoq;

Hedimundus canonizatur.

Petr⁹ martyr.

Decreta innocẽtij.

Cardĩales galero rubeo primo vſi ſũt

vir doctiſſimus ĩ tãto rerũ faſtigio collocatus edi
Decretales. dit & cõpilauit. Apparatus nãq; decretaliũ cõpo
ſuit:quo ipſi Canoniſtę plurimũ vtuntur.cõti-
nent eĩ diſputationes quaſdã quæ rẽ ipſam mi-
rifice aperiunt. Edidit & aliũ in cõciliĳs approba
tum:quẽ Hoſtiẽſis in ſumma ſua Auctenticas vo
cat.Scripſit & librũ de iuriſdictione ĩperĳ & au-
ctoritate põtificis cõtra Petrũ quẽdã cognomẽ-
to Vineã qui imperĳ & aliarũ rerũ oĩm arbitriũ
imparatori tãtum aſcribebat. Hunc librũ poſtea
Innocẽtius apologeticũ vocauit. Doctorũ quoq;
virorũ familiaritate mirifice delectatus eſt quos
Vgo cardinalis. etiã ad dignitatis gradũ euexit. Vgonẽ eĩ vita
& doctrina inſignẽ ſancti Sabinę Cardinalẽ pro-
mulgauit:qui ob dignitatẽ acceptã a priore vita
nuſquã diſceſſit ordinis ſctĩ Dominici prius habe
batur.Scripſit idẽ Vgo & gloſas in Bibliã & cõ-
cordãtias vt iſtorũ vocabulo vtar. Huius quoq;
Alexander des hales. põtificis tẽpore & mãdato Alexãder ordinis mi
norũ frater qui iã grãdis natu religionẽ ingreſſus
fuerat:ſummã in theologiã ſcripſit admodum co
pioſam.Edidere & libros ſuo tẽpore in decretales
quos appatũ vocarũt bernardꝰ parmẽſis & cõpo
ſtellanus viri doctiſſimi ad hãc laudẽ diligẽtia &
benignitate innocẽtĳ excitati.Põtificis vero nepos
gulielmus patruũ nõ multo poſt ſequitur : cuius
quidẽ ſepulchrũ ĩ ſctõ Laurẽtio extra muros ad-
huc cernitur.

Alexander IIII.

ALexãder. iiĳ. natiõe Cãpanus(nã herni
cos olim nunc Cãpanos vocãt)patria
Anagnimus in locũ Innocẽtĳ ſuffectus
Manfredum ſtatim admonet: nequicq;
quam contra dignitatẽ eccleſiæ moliatur:qui ac-

certis a Nuceria Saracenis copias eccleſię nil tale metuẽtes apud foſſam aggreſſus parti occidit pti cepit: iã pridẽ animos regios gerẽs mortuo, vt ipſe fingebat: Caradino: cuius ſe hęredẽ merito futurũ dicebat. Xp̄iani aũt (quos diximus) ad pharamiã caſtra habuiſſe peſte ac fame laborare cœperũt: pte nili ab hoſtibus occupata per quã commeatus in caſtra vehebãtur eo em̃ hieroſolymitanus patriarcha cum multis nauigijs ꝓfectus ab hoſtibus capit. Hãc ob rẽ Lodouicus ne fame opprimeretur Damyatã repetẽs ĩ maximas incidit hoſtiũ copias a quibus bello ſupatus cũ Alphõſo Pictauiẽſi & Andegauiẽſi comite fratribus Germanis capit vtrũqꝫ iterfecto a ſuis poſt tãtã victoriã ſoldano alter qui ei ſuffectus eſt recuperata damyata & accepta pecunia xp̄ianos oẽs liberos & incolumes ptolomaidam perduxit. Lodouicus autem rex ſuadente Alexãdro põtifice remiſſis ĩ patriã fratribus tã diu in Aſia cõmoratus eſt: quoad cæſarea Ioppe & ſidon quæ oppida chriſtiani de Saracenis nuper receperant inſtaurata pręſidijs firmarentur. Tum demum vero ſexto expeditiõis ſuæ anno in patriam reuertitur. Interea quidem Alexander pontifex excommunicato Manfredo Anagniã profectus: Octauianum Vbaldina gente ortum eccleſiæ Romanæ Cardinalẽ neapolim mittit, qui Neapolitanos contra Manfredum in fide cõfirmaret pollicitus ſe breui cãpanis omnibus ac Neapolitãis auxilium allaturum. Sed Mãfredus non cõtentus Neapolitanos vexare in hetruria quoque factiones mouent: maximæ vero Florentiæ quæ mortuo Federico ſtatim in libertatem ſeſe vindicauerat, vnde communi decreto Lodouic⁹

placuit Guelphos ſub federico eiectos ĩ patriã reduceret qui Gibellinorum conatibus reſiſterent. Hac itaq; ratiõe Guelpha factio tãtum ĩ hetruria valuit vt piſtorienſes Aretinos Piſanos Senenſes qui guelphos ciues ſuos eiecerant graui odio & maximis bellis perſequerentur. Lucenſes contra Piſanos potiſſimũ adiuuãtes: quos certe Florentini tum oppreſſiſſet ſuperatos ad Anſerim fluuiũ, niſi Bonicij oppidi ſuſpectã fidẽ habuiſſent. erat enim Bonitiũ in valle Helſę ſitum a Senis duodecim millibus paſſuũ diſtãs loco natura & arte munitum:quo quidẽ gibellini vt arce belli in guelphos vtebãtur:hoc vi ſublato & euerſo Florẽtini cõtra quos mãfredus ſenſerat Alexãdro põtifici Mãfredi aduerſario copias pollicerentur. Hãc ob rem Mãfredus iã Pãhormi rex declaratus:cõducto Saraceno milite & legatũ apoſtolicũ magnis cladibus attriuit:& Iordanem copiarum ſuarum pręfectum cum mille & quingentis equitibus in auxilium Senenſium cõtra florentinos miſit: qui nõ ita multo poſt florentinos ad arbiã flumen tãta clade ſuperarunt: vt relinquere vrbẽ hoſtibus ſint coacti. Non deſtitit tñ põtifex tyrãnos vbiq; locorũ perſequi.cum enĩ Eccelinus tyrãnus (quẽ diximus) totã fere Venetiã occupaſſe Mãtuã obſideret, Philippum fontanenſium archiepiſcopũ Rauẽnatem Alexãder Venetias propere miſit: q pręcdicata chriſti cruce cõparatoq; exercitu Anſelmum eccelini ex vxore nepotẽ e Patauio expulit. Hãc ob rem eccelinus Mantuam obſidiõe ſoluens ac Veronam concitato gradu petens cũ recuperandi Pataũij ſpẽ omnino omiſiſſet: Patauinos oẽs (ad duodecĩ millia fuiſſe ĩ caſtris ſuis cõ-

ſtat) varijs cruciatibus necauit. Tum vero theo-
logi quidam ordinis minorum Brixiani miſſi eo
prędicando ciuitatem deduxere : vt & guelphos
extorres reciperent & partes eccleſiæ ſequerētur.
Idem quoq; Placētini & cremonēſes feciſſent, ni
Obertus pallauicinus dominatum adiuuantibus
gibellinis occupaſſent. In hūc vero & Eccelinum
velli ſocium legatus apoſtolicus Brixia mouens
adiuuātibus guelphis: apud Cambaram magnā
accepta clade ſuperatur capitur & cum epiſcopo
Brixiano, & factiōis guelphæ optimatibꝰ. Quos
omnes Eccelinus accepta prius Brixia incolumes
ſtatim dimiſit. Anno ſalutis milleſimo. cc.lix. le- 1259
gatus autē apoſtolicus veritus ne Eccelini poten
tia ſupra modum creſceret ſeiungere Obertum
pallauicinum ab Eccelino inſtituit. Id autē potiſ-
ſimum per Boſum Doarium ciuem cremonēſem
& domi nobilem tētat: qui obertum īpulit propo
ſita cum deteſtatiōe Eccelini crudelitate & ſæui-
tia: vt omiſſo Eccelino cum Mediolanenſibus &
Mātuanis alijſq; ſocijs ciuitatibus fœdus iniret. Tū
vero Eccelinus ita percitus ꝙ oēs propemodū in
ſe cōiuraſſe cerneret cōparato ad Caſſanum exer
citu omnē inſubriā vaſtās ſocias ciuitates ad bel-
lum exiuit a quibus nō ita multo ſuperatus & ca-
ptus Soncini moritur. eo em̄ poſt acceptū graue
vulnus delatus fuerat. Oēs itaq; Ciſalpinę ciuita-
tes libertatē mortuo tyranno cōſecutæ Alexan-
dri pōtificis deinceps auſpicia & monita ſecutæ
ſunt. Legatus autē apoſtolicus qui Patauinos in li
bertatē vendicauerat reliquias bellorū perſecu-
tus Albericū Eccelini fratrē Taruiſio pulſum cū
vxore & liberis obtrūcat. Alexander vero pon-

tifex ſublatis tyrãnis extĩcto tãto incẽdio repete-re bellũ Aſiaticũ inſtituerat ſed diſcordia ĩter genueſes & venetos orta effecit ne tã pium bellum tãq; neceſſarium ſumeretur. Ptolomaidã Tyrũq; vrbes admodum diuitijs & opibus prӕpotentes xpiani tum ĩcolebãt, maxime vero genuenſes, piſani, Veneti mercatores qui per annos iam quatuor &.xl. oẽs fere oriẽtis atq; occidẽtis mercaturas eo cõtraxerãt. Ii autẽ mercatores ſępe paratas habebãt arças ſeparatos vicos portoria propria: nec quicquã commune inter venetos genueſeſq;: apud Ptolomaidã erat pręter diuĩa tẽpla. De monaſterio ſancti Sabӕ orta cõtentio eſt quod vtraq; ciuitas ſibi vindicare conabatur. Cõponere hãc litẽ põtifex annixus literas vtriq; dedit: quib⁹ oſtendebat ſibi placere monaſteriũ vtriq; ciuitati cõmune eſſe debere. Sed genuenſes cognita prius pontificis volũtate, fretiq; beniuolentia Philippi mõtiſfortis Vrbis prӕfecti excluſo Veneto monaſterium capiunt & in arcẽ munitiſſimã redigunt. Hãc ob rẽ Veneti populariter abeuntes inito fœdere cũ Mãfredo Siciliӕ rege cõtra Genuenſes arma ſumũt: eorũq; claſſem duorum triremium & tres ac viginti magnarum nauiũ in portu Ptolomaidę vi irrumpẽtes ĩtendunt: ac monaſterium ſancti Sabӕ eodẽ impetu captũ euertũt. Genuenſes aũt hac calamitate magis irritati q̃ perterriti cõparata denuo claſſe apud Tyrũ Venetis occurrunt qui de ĩduſtria ſedẽtes in põtũ delati Selimbriã vrbẽ de ſaraceno expugnatã diripiũt. Interĩ uero auctis vtrinq; copijs Tyrũ cõmunẽ belli ſedem ab vtroq; cõtẽditur. At põtifex veritus: ne aliqua magna clades ex hac cõtentione oriretur.

Cõtẽtio inter Venetos & genuenſes.

1261

Legatos vtriuſque populi ac Piſanos ad ſe vocat cōponēdæ pacis cauſa:quę prope modū cōpoſita erat:cū nūciatū eſt iter Tyrū & Ptolomaidā Piſanos ac venetos eo bello ſocios Genuēſes īgēti clade ſupaſſe.xxv.eorū nauib⁹ partī captis ptī ſubmerſis:atq; victores ptolomaidā: victos tyrū redijſſe.Ptolomaidę autē omnia Genuenſium ædificia diruta,omnia bona direpta fuiſſe, Pulſoq; inde ciues omnes.Hāc cladem ita moleſte tuliſſe dicitur Pontifex: vt nō prius admittere Venetorū legatos voluerit:q̄ captiuos Genuenſium incolumes dimitterent.Et ne vni tātum īcommodo pōtifici mederi neceſſe eſſet,Balduinus iperator cōſtātinopolitanus,quo ſtāte ſpes aliqua recuperandæ terræ ſanctæ ſupererat,de relinquēda Cōſtantinopoli cogitabat.Michael enī paleologus duorum Theodori vatari filiorū ob affinitatē ex teſtamēto patris tutor omni genere īiuriarum latinos perſequebat̄ pulſo ex Achaia gulielmo Franco,vexatoq; balduīo & domi & foris armis ac ſeditionibus, Quo quidem abeunte ad tuendā orā ponticam ab hoſtibus vexatam:Conſtantinopolitani ciues nocte concubia Paleologum in vrbē admiſere.Hanc ob rem Balduino & pantaleo patriarcha a ponto in Europam flectentes contētiones bellorū omiſere.Tum vero paleologus ſublato æmulo & hoſte:occiſis clam pueris, imperium ſibi deſumit.Quod poſt annos octo & quadragīta a latinis in græcos rurſum tranſlatum eſt.Interea vero Octauianus Cardīalis Vbaldinus re Neapolitana parū fœliciter adminiſtrata ſtatī ad pontificem redijt:qui vbi Clarā virginem ordinis ſancti frācīſci Anagnię ī Sanctas retuliſſet vi-

Balduius.

paleolog⁹ iperiū occupat.

B.Clara canoniſat.

terbium ſtatim proficiſcitur pacē inter Genuēſes & Venetos cōpoſiturus. Qua ī re diutius vexatus eo loci tædio animi tādē moritur: & ī eccleſia ſancti Laurētij honorifice ſepelitur pōtificatus ſui anno. vij. Vacat tū ſedes mēſibus tribus, diebus quatuor. Huius pontificis vita ab omnibus certe mirifice laudat̄. Beneficus em̄ & liberalis eſt habitus: maxime vero erga pauperes xp̄i & bn̄ de religione xp̄iana meritos: vnde libellos quoſdā cōtra paupртatē editos a q̄dā gulielmo de ſc̄tō amore perpetuo edicto aboleuit. Affirmabat em̄ vir ille p̄niciosus paupes religiōi deditos & eleemoſynis viuentes nō eſſe ī ſtatu ſalutis. Cōbuſſit etiā vidēte curia romana libellū peſtiferū quo auctor aſſerebat ſtatū gratiæ nō a lege euāgelij ſed a lege ſpiritus ꝓcedere. Quę opinio ex libris Ioachī abbatis ſumpta dicebatur. Hic autē liber a ſectatoribus euangeliū æternū dicebatur. Ipſe vero Alexander vbi ab externis negotijs vacuus fuit aliq̄d ſemp̄ quod īgeniū ſaperet edidit. nā & Decretales epiſtolas cōpilauit: & viris doctis ita fauit vt eos ad cardinalatū vſq; prouexerit: maxime vero Henricū Cardinalem Hoſtiēſem virum diuini humaniq; iuris peritiſſimum. Vſus eſt & magna liberalitate erga Bartholomæū Brixianum doctorem qui multain decretales edidit: quibus ex rebus prę̄ter doctrinā ſingularem & ſanctitatem magnā conſecutus eſt laudem: eius quoq; opera redactum eſt tēplum teſtitudineum quod apud ſanctā Agnetem cernimus ad cultum diuinum, cum antea Baccho dicatum eſſet: conſecrationēque altaris beatæ Conſtantiæ huius manibus factā literæ ipſæ indicant in veſtibulo tēpli poſitæ.

Idē hodie ſentit peſſima luteranorum rabies.

Hoſtiēſis.

Bar. Brixianns.

VRbanus quart⁹ ex Trecenſi gallica vrbe oriūdus p̄riarcha hieroſolymitanus pontifex creatus ſtatī e gallia milites conuocauit q̄s Maufredo ditionem eccleſiæ vexanti obijceret. Hanc ob rem Iordanis copiarum Manfredi in herruria contra guelphos dux reuocatus in regnum guelphis reſpirandi facultatem aliquantulum dedit: maxime vero Florentinis & lucenſibus: quos e medio tollere omnino Gibellini inſtituerant. Laboratur & eadem peſte in Ciſalpina gallia Vberto Pallauicino factionem gibellinam vbiq; extollente contrariamq; deprimente. Tantæ etiam verſutiæ is fuit, vt Brixia potitus ſit, vtraq; factione id approbante: cū ſe omnibus pariter affuturū oſtendit. Tum vero Mutinenſes & Rhegienſes Ferrarienſium ac Bononienſium concilio vſi qui verebantur ne Pallauicinus omnia occuparet in partes eccleſiæ declinantes gibellinos ciuitatum ſuarum eijciunt: eorumq; bona guelphis Florentinorum exulibus condonant: quo factio ſua vbique validior haberetur. Fiebant hæc in ciſalpina gallia pontifice ipſo omnes continuo ad pacem cohortāte. Apud Conſtantinopolim vero Paleologum Veneti imperio deieciſſent: niſi ad Genuenſibus socijs & amicis fuiſſet adiutus. Factus deinde potentior Paleologus capta Monouaſia Venetis et Guilelmo Achaiæ principi facile reſiſtebat. Parauerat iam legatum pontifex qui pacem inter Venetos & Genuenſes componeret, cum ſubito Mānfredus comparatis nouis Saracenorum copijs: agrū Picenum iam antea nutantem occupat: ponti

ſex itaq; eundem legatum in Galliam mittit: qui gallos cruce ſignatos iam antea ea de re monitos mutare iter precibus & pollicitationibus impelleret qui certe duce Guidone epo Altiſiodorenſi in italiam deſcendentes ſuperato ad Brixiam pallauicino nemine deinceps reſiſtente Viterbiū vſq; peruenere. Vñ non ita multo poſt accepta pontificis benedictione digreſſi p Vmbros & marſos iter facientes Saracenos qui eo confugerant facillime ſuperant & ad irim vſq; ꝓpellunt. Eodē quoq; tempore romani et ſi ditionē eccleſiæ nequaq̄ vexarent: non tamen pontificis imperio obtemperabant magiſtratus in vrbe ſuo nutu creantes. Deſinentes itaq; Senatorē ex ciuitate romana creare tum primum ex exteris Brancaleonem bononienſem magni animi conſilijq; virum ad tantū magiſtratum magno propoſito præmio acciuere. Verum poſtea mutata ſententia hominem cō prehenſum in carcerem conijciunt. Hac autem iniuria bononienſes moti Romanos quoſdam captos non alia conditione dimiſſuros ſe affirmant niſi reſtitutum in libertatem ciuem ſuum Brancaleonem intellexerint. Tum vero romanis ſuis cauentes non ſolum Brancaleonem dimittunt, verumetiam eundem in priſtinam dignitatem reſtituunt, alio etiam ex omni regione Vrbis delecto magiſtratu quem Bandereſios appellabāt: penes quem vitę ac necis hominum arbitriū eſſet. Hac autem inſolentia ideo vti romanos pontifex intelligebat, q ſe a Manfredo vexari armis cernerent nec eorum conatibus poſſe reſiſtere. Quare tyrannos a ceruicibus eccleſiæ aliquando reiecturus legatos ad Lodouicum Franciæ regem mittit

Romani imperio pontificis non morē gerunt.

Bādereſij

qui eum adhortentur: vt primo quoq; tempore Karolum prouincię & andegauię comitem conſobrinum & generum ſuum cum exercitu in italiam mittat: q᷈ ſibi in animo eſſet Manfredo pulſo hominem regem Sicilię citra & vltra pharum creare, feciſſet tum id quidem adeo erat ad tantam rem ob ingratitudinem Manfredi animatus ni ægretitudo a rebus gerendis cum abſtraxiſſet quod deinceps a ſequenti pontifice poſtea factum autumāt. Sunt qui aſcribent huius pontificis ætati Albertnm Theutonicum ordinis prędicatorū fratrem: quem ob amplitudinem doctrinę magnum appellant. Qui & omnia opera Ariſtotelis commentatus eſt & Theologiam chriſtianam acutiſſime apperuit ei de paruis naturalibus quā diligenter ſcripſit. Edidit & librum de coęqueuis in quo quidem res naturales theologiæ quantum fieri poteſt per ſimiles oſtenduntur Expoſuit et magnam partem Bibliæ: euangelia ac Pauli epiſtolas gloſis optimis apperuit. Inchoauit etiam ſūmam theologiæ ſed non perfecit. Tantæ pręterea modeſtiæ fuit: adeoq; lectionū appetētiſſimus vt Ratiſponenſem epiſcopatum abnuerit: quem tumultu & armis gubernare interdū opus erat vt nunc etiam apud Germanos mos eſt: quorum pleriq; epi enſe & milite rem ſuam tutantur. Priuat⁹ itaq; Coloniæ aliquandiu Publice legit. Tandem vero octogeſimum ętatis agens annum eodem ī loco moritur multis diſcipulisq poſteritati cōſuleret relictis maxīe aūt Thoma aquinate q relicta patria īſigniq; cognatiōe (originē em e comitib⁹ Apulię ducebat) coloniā pgēs tm̄ pfecit: vt poſt aliquot ānos apud Pariſios primū in doctrina locū

Karolus.

Albertus magnus.

Thomas aquinas

teneret. Vbi & quatuor libros in ſñias edidit. Scri
pſit & librum contra Gulielmum de ſancto amo
re virum p̄nicioſum vt antea diximus: duos p̄te-
rea libros edidit, quorũ alter eſt de qualitate & eſ
ſentijs: alter vero de principijs naturę. Romam de
inde ab Vrbano accerſitus ſpretis dignitatibus
quæ vltro ei offerebantur totum ſeſe lectioni &
ſcriptioni dedit. Nam & ſcholam Romæ inſtaura
uit & rogatu vrbani multa conſcripſit: & totã fe-
re naturalem philoſophiam ac moralẽ commẽta
tionibus expoſuit: & contra gentiles librum edi-
dit. Declarauit & Iob cathenamq; auream conte
xuit. Compoſuit & officiũ de chriſti corpore: quo
in opere plurimæ figuræ teſtamenti veteris con-
tinentur. Ad Vrbanum pontificem redeo qui põ
tificatus ſui Anno. iiij. men. i. die. iiij. Peruſij mori-
tur in cathedraliq; baſilica ſepelitur. Vacat tum
ſedes menſibus. v.

Clemens IIII

CLemens. iiij. Guido Fulcodij antea vo
catus natione Narbonenſis e villa ſã
cti Aegidij merito ob ſanctitatẽ &
doctrinam pontifex creatur. Is enim
iureconſultus totius galliæ ſine con-
tentione primarius in curia regia cauſas integer-
rime agens vxorẽ & liberos habuit, qua mortua
prĩo Podienſis, deĩde Narbonenſis ep̄s poſtremo
Cardinalis omnium conſenſu creatus: ſolus ob in
tegritatem & auctoritatem deligitur qui lites in
ter Henricũ angliæ regẽ & Simonẽ montiſferra-
ti comitẽ cõponeret. Poſtea vero põtificatũ ade-
ptus: vt quidam tradunt, mẽdicantis cuiuſdã ha-
bitũ indutus Peruſium incognitus p̄uenit: eo de-

inceps profecti cardinales quẽ etiã abſentẽ in põtificem delegarent hominẽ ipſum Viterbium honorifice perducũt. Karolus autẽ (quẽ diximus) ab vrbano in regnum accitum cũ .xxx. triremibus Maſſilia ſoluens tyberi amne ſubuectus Romã ingreſſus tãdiu Senatorium munus mandato pontificis obiuit quoad ſuperuenere Cardinales a pontifice miſſi qui hoiẽm in lateranenſi baſilica Hieruſalem & Siciliæ regem declararunt: hac conditione vt karolus ſacramento adactus quotannis feudi nomine .xl. milia numum aureorũ eccleſiæ romanę pſolueret: neue imperiũ romanum etiã vltro oblatũ acciperet, Magna enim de imperio cõtẽtio tum orta erat inter Alphonſum regem Caſtellę imperium armis & largitione quęrentẽ & Cornubię comitẽ regis Anglię fratrem ad quẽ electores non facile reſpiciebant. Ne igitur Manfredo ſpes vlla ſubeſſet diſcordiarum inter Alphonſum & Karolum ad quẽ magna pars hominum imperium deferebat, ſublata ferendi facultate, pontifex hominẽ in Manfredum cõcitabat eccleſię Romanę contẽptorem. Iam enim Karoli copiæ ſuperatis alpibus in Ciſalpinam deſcenderant: factoq; per Flamineam itinere oẽs factionis Guelphæ milites Romã vſq; pducerẽt. Vnde Karolus mouẽs & Ceperanum capit pulſo inde Mãfredi præſidio: & ſaltum Caſſinatum occupat: quẽ Manfredus ipſe cuſtodiendum acceperat. Quãq; deinceps mutato conſilio Beneuentum profect9 expectare hoſtẽ in planis patentibuſq; locis inſtituerat: q plurimum equitatu valeret. Mouit & eo Karolus & facta pugnãdi copia licet ex itinere feſſi milites eſſent pręliũ non detrectat. Ciet vterq;

Prophetia pontificis.

dux ſuos in pugnam. Verum dum Karolus labo
ranti ſuorum turmę intentius, vt fit, ſuccurrit ex
equo conſternatus: ita hoſtium animos auxit: vt
Manfredus extra ordinem incautius pugnans in
terfectus apparente ſubito karolo fortunam bel
li ſtatim mutauerit: ex ſuis enim in fugam verſis
multi interfecti ſunt plerique vero viui capti. Ka
rolus autem tanta victoria potitus Beneuentum
mouens vrbem dedentibus vltro ciuibus ingre-
ditur. Nuceriam deinde oppuugnare adortus
quo ſe noui veteresq; ſaraceni receperant magi-
ſtrum militiæ ſuę quem Mareſcalllum vocant: cũ
quingentis equitibus in hetruriam mittit: qui
Guelphos extorres in ciuitates ſuas reduceret. Is
itaq; profectus abeuntibus ſponte Gibellinis ma-
giſtratum ſine prouocatione Florentię conſtituit.
quã accolæ factionis Guelphæ capitaneos vocãt.
Inde vero in ſenenſes mouens omnes Gibellinos
hetruriæ: maxime vero piſanos in ſe cõcitauit: dũ
ad Bonitium caſtra habet quod Gibellini acriter
defendebant. Karolus autem vtroq; regno in po
teſtatem recepto excepta Nucceria: Saracenis tan-
dem pacem concedit permiſſis etiam ſuis legib⁹
in italia viuere. ipſe vero cũ exercitu vocante põ
tifice Viterbium ſe contulit: quo & Hẽricus a fra
tre rege Caſtellę pulſus pauloãte puenerat: quem
pontifex karoli cõmẽdatiõe motus & multis mu
neribus donauit: & ſenatorẽ vrbis creauit. Karo-
lus autem in hetruriam mouens Gibellinos domi
turus qui Conradinum adoleſcentem Conradi
Sueui nepotem in italiam contra guelphos voca-
bant Bonitium egregie defenſum & natura mu-
nitum cum vi capere non poſſet fame ad deditio

Mareſcallus magiſter militię.

nem cōpellere inſtituit quo tandem poſt longam obſidionem recepto in Piſanos mouēs Mutroniū eorum oppidum captum. Lucēſibus dono dedit. Moliturus etiam maiora tum Karolus videbatur niſi a ſuis in regnum ꝓpere vocatus fuiſſet ob factioſos quoſdam: qui Conradini rebus fauebant: maxime vero Saracenos quos deinceps munitiſſimis caſtellis in Nucetia concluſit quo ei tutius in Conradinum Proficiſci liceret quem piſani in regnum deducere conabantur. Vaſtatis prius Lucenſium agris ſuperatoq; atq; īterfecto apud Aretium karoli mareſcallo, adiuuante pręſertim Guidone ferretano totiuſque Ciſalpinæ factione gibellina. Ferunt pontificem dum adoleſcens per agrum Viterbienſem iter in regnum faceret eius caſum miſeratū ꝓphetica voce dixiſſe Conradinum ipſum vt victimam ad cædē duci. Is itaque Romā ꝓficiſcēs Hēricum ſenatorē ad pontē Miluiū cū populo ro. obuiū habuit imperatoris nomine ſæpius acclamato: timore ne id fecerint an ſtudio partium haud ſatis conſtat. Dimiſſo aūt Romæ Guidone Ferretano ipē cū exercitu ī regnū ꝓperans vbi ītellexiſſet Karolū ſaltus Hernicos latināque viā occupaſſe, Flexit inde ad Equicolos montes quos Tagliacocij vocant. in Marſos profectutus. caſtra itaque prīo non longe a lacu poſuit fere aquæductum vetere edificiorum ruina munita. Mouerat & eo Karolus. x. inde ſtadio ad cōcauæ vallis fauces caſtra locans: qui Alardi Neapolitani cōſilio vſus (Is eñ cū germanis diu militauerat) partē exercitus ſtati pmiſit cū mareſcallo regia veſte induto laceſſendi hoſtis cā, ipē vero citra collē cū fortiſſimo quoq; in inſidijs bene ge-

propheția pontificis

rendæ rei occaſionẽ interim expectabat. Ad tris aũt horas iam pugnatum erat dubio marte cum Mareſcallus fortiſſime pugnans occiditur : cuius in morte cedentib9 Gallis Germani ferociores fa cti paſſim ſine vllo ordine inſequebantur. In hos Itaq; incompoſite ruentes karolus delatus ſtatim fundit fugatq; magna in fuga edita hoſtium ſtra ge. Henricus autem ſenator reate in fuga captus eſt & Conradinus cum duce Auſtriæ cognitus dũ traijcere tyberim nauigio ĩ hetruriam tentat ad Karolum pertractus capitali ſupplicio afficitur: quod (vt diximus) põtifex futurum propediem diuinauerat. Karolus itaq; anno ſalutis mileſimo cc.lxviii. tanta victoria potitus totoq; regno ſine contẽtione in poteſtatem ſuam redacto: Romam ꝓficiſcẽs Senatorium munus volente pontifice aliquãdiu adminiſtrauit: miſſo Mareſcallo ſuo in hetruriam cuius certe induſtria et opera pax ĩter ſenenſes & Florentinos compoſita eſt. Verũ mor tuo clemente pontificatus ſui anno tertio die.xxi eodẽq; Viterbij ſepulto tanta repẽte nõ ſolum in ter populos Italiæ quos aliquantulum in officio ſanctiſſimus pontifex auctoritate ſua continebat verũ etiam inter cardinales diſcordia orta eſt de creando nouo pontifice vt biennio ſedes vacaue rit. Tum vero Karolus oĩa circũſpiciens ne quid mali eccleſiaſticæ ditioni obueniret cum parte ex ercitus in hetruriam profectus Bonitium oppidũ vnde initium turbandæ pacis ortum eſt captum Florentinis vẽdidit, quo demolito nouum haud longe in plano condidere Poggium Bonitiũ ap pellatum. Karolus deinde inita cum Piſanis pace: quorum nauigijs in Aphricam traiecturus vti in

Karolus rex Senatoriũ munus adminiſtrat.

Bonitiuz Florentinis venditur.

ſtituerat redire in regnum cōſtituit: relicto cum parte copiarū in hetruria Ruffo Anguilariæ comite qui hetruſcos in officio cōtineret. Interim autem Lodouicum regem Maſſilia ſoluentem tres filij adoleſcentes rexq; Nauarræ Theobaldus & comes Cāpaniæ cū legato apoſtolico ſecuti ſunt. Tuniſiū itaq; ſimul applicātes Vrbē obſidiōe cingunt incurſionibus oīa circūquaq; poſita vaſtantes. Verum orta in caſtris peſtilentia ac diutius per ignota capita vagata Lodouicum regē cum filio minore natu: cūq; legato apoſtolico e medio ſuſtulit, cuius in locum Philippus filius ſuffectus de diſceſſu cogitare iā ceperat. Superueniente autē Karolo ſiciliæ rege hac conditione pax cōpoſita eſt: vt dimiſſis vtrinq; captiuis rex gentis karolo tributum pēderet Liberāq; in Aphrica xp̄i prędicationē ſineret. Reductis deinde in Siciliā copijs mortuo apud drepanum rege Nauarræ & Cāpanię comite: Philippo & karolo placuit: partim pietate motis partim vitādę contagionis cauſa Centumcellas adnauigare: inde terreſtri itinere Viterbium ituri vbi de eligendo pontifice Cardinales adhuc contendebāt. Qui certe tātorum regū pręſentia moti Theobaldum Placentinum Leodienſem archidiaconum abſentem pontificē crearunt. Ad Clementem redeo cuius vita omni ex parte laudāda eſt: doctrina pietate religione humanitate modeſtia charitate ī proximum & pauperes chriſti. Bona autem eccleſiæ ita accurate diſpenſauit: vt plus deo quam affinitati & cognationi tribuiſſe videat. Duas habuit filias ex mortua vxore ante pontificatum ſuſceptas quarum alterę: in monaſteriū collocatę. xxx. libras Turo-

Clemētis cōmēdatio.

nenſium paruorum dedit:alteræ autem quæ ma
Mirum de bñficiorũ pluralita- te.
ritoſuæ cõditionis nupſerat.ccc.libras Turonen-
ſium dotis nomine numerari iuſſit:hac cõditione
ne quid vnquã amplius peteret.Habuit & nepo-
tem clericum quem vbi cõperit tres prebendas
(ita enim canonicatus vocãt)habere optionem fa
cere compulit vt quã vellet ex his retineret duas
notẽt iſtđ pontifices & nihil tñ faciant.
relinqueret. Verum inſtantibus amicis vt non ſo
lum quæ habebat nepoti dimitteret: ſed maiora
& plura tribueret reſpondit vir ſctĩſſimus(quem
vtinã noſtrę ætatis põtifices imitati eſſent)ſe deo
non autem carni & ſanguini acquieturũ. Deum
ita velle vt ſua in pias cauſas erogarentur. Nec
eſſe dignum Petri ſucceſſorẽ qui plus cognatio-
ni ꝙ pietati & chriſto tribueret:Dum autem Vi-
Ednigeſĩ- ter ſãctas annume- ratur.
terbij eſſet referretq; quotidie Ednigẽ Poloniæ
duciſſam iã pridem mortuã miraculis ſummo in
precio eſſe eã in ſctãs retulit. Delectatus eſt etiam
mirifice doctrina Bonauẽturę ordinis minorum
generalis qui grauiter & copioſe cõſcripſit in.i.ij.
iij.&.iiij. ſentẽtiarum librum. Hac autẽ cõmenda
tione moriens vir ſanctiſſimus magnũ ſui apud
oẽs deſideriũ reliquit.Hic contẽtio ĩter Cardina
les orta eſt cũ dignus Clementi ſucceſſor quærit.

Gregorius X.

De hoc põtifice hoc diſtichõ vulgo enarratur
Papatus munus tulit Archidiaconus vnus:
Hunc patrem Petrum fecit cõcordia fratrum.

GRregorius.x.Theobaldus antea vo
catus natiõe Italus patria Placenti-
nus Leodienſis archidiaconus ĩ A-
ſia exiſtẽs Viterbij a collegio Car-
dinaliũ põtifex creat. Eo em tẽpore

quo Lodouicus ĩ Aphricã nauigauit Herdardus regis Angliæ filius ex Anglia cũ ingẽti claſſe in Aſiã traiecit recuperãdę terrę ſanctę cauſa. Verũ dũ Ptolomaidę tãdiu ĩmoratur quoad Lodouicus rex Franciæ vt pollicitus erat ex eo Aphrica victor traijceret ab arſacida familiari dũ ſolus in cubiculo eſſet tribus vulnerib⁹ petitus ęgre mortis periculũ euaſit adiuuãte altero familiari q̃ manũ ſiccarij tandiu retinuit donec a domeſticis diſcerptus & extractus e cubiculo ſceleratus arſacida eſt. Herdardus aũt vbi ex vulnerib⁹ cõualuit Theobaldũ cõtubernalẽ ſuũ magno ſemp̱ in precio habitũ quippe qui oẽs reges & prĩcipes chriſtianos cõtinuo ĩ Saracenos aĩauerat iturũ Romã põtificatus grã a cardĩalibus accitũ nauigio pecunijs egregio comitatu mirifice iuuit eo potiſſimũ tẽpore q̃ Hẽricus adoleſcẽs ricardi pauloãte mortui comitis cornubię filius Viterbiũ vidẽdi Clemẽtis cauſa venerat. Quo mortuo dũ adoleſcẽs ipſe ibi aliquãdiu morã trahit malo fato ſublatus eſt. A Guidone enĩ mõteforti qui tum cũ Philippo Frãcorũ rege Cathedralẽ eccleſiã audiẽdę rei diuinæ cauſa petierat ante aram ĩterficitur ꝙ a ricardo pater eius Simon in Anglia dolo necatus fuerat. Vltus hoc modo patris necem ad Ruffum hetrurię p̱fectũ incolumis euaſit. Abire viterbio hac ĩdignitate moti nõ ita multo poſt & Philipp⁹ in galliã & karolus ĩ Apuliã. Qui pace cũ Saracenis inita Theobaldũ Sipontũ quod Manfredoniã nũc vocãt nauigijs appulſum ceperanũ vſq; comitatus eſt. Inde vero põtifex p̱ Marſos & ſabĩos iter faciẽs viterbiũ tãdem p̱uenit. Vbi a cardĩalibus perbenigne & honorificẽtiſſime ſuſceptus coro-

Crudelitas familiaris Arſacidæ.

nacꝫ pontificia ornatus omnem poteſtatem acci-
pidt uã chriſtus Petro reliquit. Compoſito dein-
de pro tẽpore pontificatu ad componendã pacẽ
inter Genuẽſes & venetos animum adijcit. Ii em̃
populi inter ſe magnis cladibus iãdudum decer-
tarent. Hãc ob rem Philippus rex Frãciæ Cremo
nę ſubſiſtens pontificis rogatu vocatis Genuen-
ſium & venetorum legatis pacẽ inter eos in quin
quennium cõpoſuit quo ſimul omnibus profici-
ſci in ſaracenos liceret. Quieſcebat iam italia cum
initium perturbandi omnia a Venetis ortum eſt
noua vectigalia exigentibus. Inſtituerãt enim ne
quis in ſinu Hadriatico nauigaret: maxime vero
Pola venetias niſi ſoluto portorio e mercium nu-
mero. Hãc autem indignitatem non ferentes Bo-
nonienſes qui magnæ flamminiæ parti tum præ-
erant triennio varia fortuna cum venetis decer-
tarunt: Demum vero feſſi hac lege pacem accepe-
runt: vt dirupto caſtello quod in primo padi ho-
ſtio ædificauerãt quarundam mercium liberam
eductionem haberent: hoſtiorum padi Veneto
libera cuſtodia dimiſſa. Anconitani quoqꝫ indi-
gnabũdi: ꝙ veneti hadriatici maris dominatum
ſibi vendicarent vectigalqꝫ a nauigantibus exi-
gerent: ea de re apud pontificẽ cõqueruntur eius
officium eſſe prohibere ne noua vectigalia impo
nãtur. Is autẽ Venetis ſtatim iperauit: vt exactio-
nem illã tollerent qui certe nil alius reſpõdere, ꝙ
põtificem non habere rei ipſius planã cognitio-
nem, verum re cognita tum melius iudicaturũ.
non potuit Gregorius rem inchoatã ex ſententia
Cõciliũ lugdunẽſe. perficere: eundum erat ad concilium Lugduni
indixerat: quo & palealogus imperator conſtan-

tinopolitanus cũ magno comitatu profectus tertiadecima vice in ſententiã romanæ eccleſię græcos totiens deficientes pertraxit: huius præterea auctoritatẽ quidĩ Tartari proceres ſecuti: ſacrũ baptiſma cum recepere. Interea vero vacãte imperio occidentali Rodulphus Aſſani comes ab electoribus hac cõditione imperator creatur vt ſequenti anno Romã peteret coronę accipiẽdæ cauſa. Florẽtini autẽ Guelphi gibellinos cõciues ſuos a Gregorio (dum iter in Galliã facit) in patriã reductos ſtatim eĳciunt: hãc ob rem iratus põtifex eis ius faſq; omne interdixit: paulumque abfuit quin idem quoq; in Bononienſes ageret qui lambertęſocios aſinelloſq; gibellinos cum pręclaris familĳs eiecerãt. Sed ĳ nõ ita multo poſt pœnas dedere. Nam cum exercitum in Foroliuianos duxiſſent qui exules ſuos perbenigne ſuſceperant: eruptione facta de Bononienſibus ad octo milia cæſa traduntur. qua quidem calamitate cõfiſæ quędam Flaminiæ ciuitatis ab ipſis Bononiẽſibus ſtatim defecere: maxime vero Ceruia vnde magnũ ſalis vectigal ſuſcipiebãt. Gregorius autem abſoluto Lugdunẽſi cõcilio in quo multa decreta ſunt ad electionem ſummi pontificis: ad expeditionẽ in ſaracenos ad vnionem græcię latinęq; eccleſiæ ad pacem chriſtianorum pertinentia: iter in Italiã faciens obuium habuit Alphonſum Caſtellæ regem apud bellocadorum admodum conquerentem. quod imperium Rodulpho mandaſſet: verũ accepta pontificis ſatiſfactiõe ius omne ſuum rodulpho conceſſit. Pontifex autem perbenigne ab omnibus Italis ſuſceptus dum iter per hetruriam facit Florentinos ſponte deuitans ne interdictum

tolleret, Aretiū peruenit:vbi pōtificatus ſui anno.iiij.mēſe.ij.die.x.moritur & ſepelitur: Vir certe in omni vita clarus prudētia rerum gerendarum:fortitudine animi qua pecunias & res humiles cōtemnebat: Humanitate clementia benignitate in pauperes chriſti & eos potiſſimum qui ad gremium ſedis apoſtolicæ confugiebant.

Innocentius. V.

INnocentius.v.Petrus Tarentaſienſis antea vocatus natiōe Burgūdus ordinis ſancti Dñici vir in ſacris literis doctiſſim⁹ āno dñi.m.cc.lxxv. aretij pōtifex creat̄:vnde paulopoſt Romā abiens in ſancto Petro coronatus ſtatī animum ad pacandas res Italas adiecit. Qua re Legatos magnæ auctoritatis viros miſit: qui & hetruſcos in perniciem Piſanorum conſpirantes, & Genuenſes ac Venetos de vita & ſanguine inter ſe certantes ab armis diſcedere ſub Anathematis pœna cogerent. Aderant & oratores karoli regis cuius etiam auctoritate rē magis ex ſentētia confici poſſe ſperabat.Fecere mandata hetruſci maxime vero florentini quos ob hanc rem pontifex ab interdicto Gregorij abſoluit. Genuēſes autem & Veneti quorum odia magis inoleuerant in armis continuo erant ſeſe inuicem mutuis cladibus conficientes:quos tamen Innocentius in ſententiā ſuā traxiſſet ſi ei diutius viuere licuiſſet: adeo ad eam rem animatus erat.Moritur autem potificatus ſui menſe ſexto,die ſecundo.Sepeliturque ī lateranenſi baſilica.quominus autem mors eius moleſta preſbyteris ſecularibus videret̄, effecit eius iudicium paulo ante latum Nam cum Viterbij i-

Petrus de tarētaſia.

ter ſacerdotes Cathedralis eccleſię:& fratres prędicatores de corpore :Clementis quarti orta çontentio eſſet vterq; enim ordo ſanctiſſimum corpus apud ſe volebat adiudicauit id fratribus cōmitti debere: quod diceret ſanctiſſimum pontificem id itadum viueret inſtituiſſe. Hanc itaq; ob rem leuem offenſiunculam Innocentius contraxit alioquin vir optimus & de quo bona omnia ſperari poterant. Adiudicatio corpis Clementis.iiij.

Adrianus V.

ADrianus quītus patria Genuenſis familia Fliſca Othobon⁹ antea vocatus Romæ in atrio lateranenſi pōtifex creatur. Fuit autem innocentij quarti nepos: ſancti Adriani diaconus cardinalis ab eodem creatus:& in Angliā legatus cum ſumma poteſtate miſſus ad ſedandum tumultum inter regem & Barones ortum. Creatus itaq; pontifex Viterbiū ſtatim proficiſcitur: Rhodulphū que imperatorē ad cōminuendā karoli potentiā qui tum Romę omnia pro arbitrio agebat in italiam vocat. Verum Rodulphus Boemico implicitus bello Adriano ſatiſfacere non potuit. karolus autem ad declinandam inuidiam intentus omnem vim belli in Achaiam tranſfert viam ſibi ad imperium conſtantinopolitanū facturus. Verum mortuo Adriano pontificatus ſui die quadrageſimo in Italiā redijt. Moritur autem pontifex Viterbij ante munus cōſecratiōis ſuę: ſepeliturq; in cōuentu fratrū minorū. Fuerat quidē ęi in animo:& ditionem eccleſię tutiorem a tyrānis reddere & conſtitutionem Gregorij de eligendo

pontifice in meliorem formam redigere: non omnino tollere. Eius autem conatibus & animi magnitudini mors obſtitit. Vacat tum ſedes dies octo & viginti.

Ioannes XXII.

IOannes. xxij. natiõe hiſpanus patria vlixponenſis Petrus antea vocatus ex epiſcopo tuſculano pontifex creatur. Hic & ſi doctiſſimus eſt habit⁹ tamen ignoratione rerum gerendarum & morum inæqualitate plus detrimenti ꝙ honoris & emolumenti pontificatui attulit. Multa enim ſtoliditatem & leuitatem præ ſe ferentia egit. In vno tantum commendatione dignus: ꝙ adoleſcentes literarum ſtudioſos inopes maxime beneficijs eccleſiaſticis & pecunia iuuit. Vexabãt tum Veneti Anconitanos ꝙ in dalmatia mercaturam exercerent: nullo perſoluto Venetis portorio: neque eos (vt par erat) vectigales eccleſiæ pontifex ipſe tuebatur. In verbis tantummodo promptus: in rebus agendis timidi & infracti animi. Anconitani autem pontificis auxilio deſtituti ſeipſos colligentes eruptione facta Venetos vrbem obſidentes magno illato incommodo propellunt. Vſus tamen conſilio ioannis caietani cuius nutu omnia tum gerebantur: ꝙ ipſius auxilio & ſuffragijs pontifex creatus fuerat: legatos tum ad paleologum tum ad reges occidentales miſit: qui eos ſuo nomine cohortarentur: vt pace inter ſe inita arma in Saracenos & hoſtes chriſtiani nominis pararẽt. Pollicebatur homo ſtolidus ſibi longã vitã & diu ſe victurum omnibus prędicabat: quippe cuius vita & mores õĩbus patebãt.

Beneficentia põtificis in literatos.

Adeo erat inuerecundi & ſocordis ingenij. Sed ecce dum hanc ſtulticiam omnibus pdicabat: camera quædam noua quam in palatio viterbienſi extruxerat ſubito corruit: atq; inter ligna & lapides inuentus: ſeptima die poſt tãtam ruinam acceptis omnibus eccleſiæ ſacramentis põtificatus ſui mẽſe octauo moritur. Viterbijq; ſepelitur. Vir (vt dixi) admodũ litteratus: ſed parũ prudẽs. multa eñ in vita ſua ſcripſit potiſſimũ vero canones quoſdam ad medicinam pertinentes. Nam medendi arte admodum peritus habebatur. Scripſit et librum quẽ theſauros pauperum vocat. Edidit & pblemata quædã Ariſtotelem imitatus. Sed hoc neſcio quo pacto compertum eſt: vt viri quidam admodũ litterati ad res agẽdas parum idonei videantur. Neſcio quo pacto dixi, cũ mirum potius omnibus videri debeat: vt qui contẽplatione delectatur idẽ etiam rebus terrenis animum applicet

Mors ponti. miſera.

Arte medicus erat

Nicolaus III.

NIcolaus iij patria romanus ex familia vrſina ioannes caietanus antea vocatus pontifex tandem creatur pro tracta in ſex mẽſes electione nõ ſine magno cardinalium contẽtione quorũ conclaui ſenator Siciliæ rex pfuit qui admodũ inſtabat vt vnus aliquis ex natione gallica eligeretur. Nicolaus aũt inito pontificatu anno dñi milleſimo ducenteſimo ſeptuageſimo octauo Karoli potentiam cõmuniturus hetruriæ vicariatũ ei abſtulit: q diceret Rhodulphum id ægre ferẽtem non aliter expeditionẽ pro terra ſancta promiſſã acturũ: cũ hetruria imperatoriæ iuriſdictiõis haberetur, Hoc conſecutus pontifex nihilomin9 fla

miniam ipſaq; Bononiã cũ hexarchatu Rauẽnatum, quę tum ĩperatori ſuberant, in poteſtatẽ ſuã redegit: eoq; miſit Bertoldũ nepotẽ Romandiolę comitẽ declaratum. Miſit & alterum nepotem latinum cardinalem legatũ in hętruriã qui reſtitutis vbiq; Gibellinis Florentię ac in cæteris hetrurię vrbibus ꝑ arbitrio animi magiſtratus impoſuit. Munus vero ſenatoriũ quod principibus & regibus demandari conſueuerat ipſe ſolus obiuit. Legatos Venetorũ q̃ tũ Anconitanos bello vexabant a conſpectu ſuo reiecit. Abeũtes prętereã ex itinere reuocatos grauiſſimis verbis increpauit: & perniciẽ eorũ ciuitati cõminatus eſt: ni ab ancona oppugnanda deſiſterẽt. Tandẽ vero multis vltro citroq; illatis incommodis æquis conditionibus pax inter vtrãque ciuitatẽ cõponitur. Huic autẽ pontifici in animo fuerat duos reges creare, vtrumque Vrſinum: quorũ alterum hetruriæ: alterum Lombardiæ pręficeret: qui inde Theutonicos partem alpium incolentes: hinc gallos Siciliã & regnum Neapolitanum tenentes armis in officio contineret. Vt vero id ei facere liceret, Petro Arragonum regi ꝑſuaſerat: vt iure hęreditario Conſtãtiæ vxoris ſuæ regnum Sicilię repetere anniteretur. Senatoriam aũt dignitatem ĩpe a Karolo ad ſe tranſtulit: vetuitq; perpetuo edicto ne q̃s rex aut princeps magiſtratum ipſum petere aut obire auderet. Fuit aũt Nicolaus pontifex vt auctores ſcribunt vir magni animi atque conſilij: adeoque moribus & vita integer vt vernacula lingua compoſitus vulgo diceret. Amator & cultor doctorum virorũ & eorum maxime qui doctrinã cum prudentia et religione coniunctam haberẽt

Laus Nicolai.

in partiendis autem dignitatibus & honoribus cōmunis omnibus eſt habitus. Nam ſemel facta poteſtate ſacrorum initiandorum Albanum epiſcopum ex ordine minorum Hoſtienſem & portuēſem ex ordine pdicatorum delegit: preneſtinus & Tuſculanus epi ſeculares fuere. Creauit & duos pſbyteros videlicet Gerardum tituli duodecim apoſtolorum & Hieronymum ordinis minorū tituli ſanctę Pudentianæ. His addidit duos diaconos iordanem fratrem ſuum tituli ſācti Euſtachij virum multę doctrinę & innocentię & iacobū colūnam tituli ſanctę Marię in via lata virū exactæ religionis & grauitatis. Aedificijs pręterea ſedes pontificias exornauit, ædes enim apud ſanctū Petrum percommode extruxit: quarum partem aliquam adhuc cernimus. Has poſtea Nicolaus quītus magna impenſa reſtituit. Cinxit etiam mœnibus in vrbis modum pometum ſancti Petri quod viridiarum nunc vocant. Eccleſiam quoq; ſācti Petri vetuſtate collabentem reſtituit: ac pictura ſummorum pontificum exornauit. Idem etiam fecit ī baſilica pauli. Auxit pręterea mirum inmodum diuinum cultum aucto canonicorum numero & ſeruientium eccleſijs puentu. Diuiſit etiam ordines eccleſiaſticos inter ſe: & qd cuiq; conueniret oſtēdit. Habitationes quoq; vnicuiq; aſſignauit: vt aduenę ſcire poſſent quo in loco quiſq; magiſtratus curialis pręſertim inueniri poſſet. Perfecit etiā lateranenſes ædes ab Adriano quinto antea inchoatas. Condidit pręterea o fundamentis ſancta ſāctorum primo ſacello iam vetuſtate collapſo: tēplumq; ipſum opere vermiculato. vt adhuc cernitur & cruſta marmorea exornauit: eoq; trāſtulit

Pometū petri

Apoſtolorũ capita donec tẽplum conſtãtinianũ ſua ĩpẽſa reſtitueretur:quo facto ſtatim ĩ capſulis argenteis ſuo iuſſu extructis comitante populo in templum reſtituitur:conduntur& in ſacello ad eã rẽ ꝑcommode fabricato.Eodem quo& die baſili cam ipſam cõſecrauit:pridie nonas iulij is dies eſt habitus.Scribunt hiſtorici quidã nemínẽ ante ipſum ſacrificare religioſius viſum cum ſẽper dum

Notẽt põtifices.

ſolẽnia ageret lachrymas funderet .Erat ẽm religionis obſeruantiſſimus & a deo ordinis minorũ ob contemptũ rerum humanarũ amator: vt ipſe etiã decretali epiſtola quædam ipſius ordinis am bigua declarauerit. Vacãtibus eccleſijs nullus põtifex celerius ac maturius conſuluit:cũ eas ſtatĩ optimo cui& & idoneo committeret.Prius ẽm mores hominum & doctrina inſpiciebat:deinde vacantes ſedes his ſtatim committebat:ꝙ diceret in mora periculum eſſe:cũ non deeſſẽt qui diuina & iam cupidiſſime diriperent & occuparent.Notarios & tabelliones vt pote ſanguine pauperũ & litigantium viuentes a ſe vt peſtiferos reiecit.Gregoriũ decimũ & Ioannẽ vigeſimũ primũ hac ĩ re imitatus.Verum qm̃ vbi& terrarum magna in

Cõtra notarios.

magiſtratibus corruptela erat, Conſtituit ne magiſtratus ipſi vllo in loco magis ꝙ̃ annui crearentur:eos ſi quiſpiam retinere vlterius auſus fuiſſet anathematis pœna notabatur a qua niſi a pontifice abſolui non poſſet. Multa præterea cõſtituit ad vtilitatẽ cleri populi& chriſtiani pertinentia vt in titulis ſuis apparet.Non caruit tamen in tãtis Laudibus reprehẽſione.Suos enim ita amaſſe dicitur vt aliunde raperet quod eis condonaret. Nã quibuſdã nobilibus Romanis caſtella vi abſtulit:ac

ſuis dono dedit. Maxime vero ſurianum vbi idem pontifex cibi ac potus continentiſſimus: ſubita tamen morte correptus tertio ſui põtificat⁹ ãno mẽſe octauo die quinto decimo moritur. Quã mortem p̃dixiſſe quẽdam ferunt notato p excreſcentiam tyberis vaticinio. Adeo eñ in immenſũ excreuerat: vt altare ſanctę Marię Rotundę quatuor pedibus & eo amplius excederet. Eius aũt corpus Romã delatum in Sacello tituli beati Nicolai a ſe condito in baſilica ſãcti petri ſepelitur: tumulo marmoreo & vermiculato ope exornato quẽ adhuc cernimus Anno dñi milleſimo.cc.octuageſimo: aſſũptionis octaua die: quo quidẽ anno Karolus rex beatę Magdalenę corpus iam antea a ſãcto Maximino in villa ſui nominis conditũ ornatiore ſepulchro & maiore ſacello exornauit. Caputq; eius ſeorſũ in theca argẽtea cõdidit. In morte aũt Nicolai vacaſſe pontificatũ quinq; menſibus ferunt. Nã dũ viterbij a Cardinalib⁹ noui põtificis electio fieret p̃ſſetq; conclaui Richard⁹ ex Hannibalũ familia Romana ac ſine cõtẽtione primaria qui paulo ante Vrſum mortui Nicolai nepotẽ p̃tura Viterbiẽſi deierat (erat eñ huius familiæ hoſtis acerrim⁹) duo Cardinales ex familia vrſina impediebant quominus electio fieret niſi Vrſus in p̃turã reſtitueretur. Hanc ob rẽ Viterbienſes Richardũ ſecuti conclaue ingreſſi Cardinales capiunt & in vicula conijciunt. Quod vbi Romę ſcitũ eſt: eadẽ Hannibalũ factio familiam vrſinã ab vrbe pellit, quę ſtatĩ populariter cũ ſua factione abiens Praneſte ſeceſſit. Poſt quĩtum itaq; mẽſem gallici Cardinales abſentibus vrſinis ſuffragijs Italos ſuperantes Gallicũ pontificem creant.

Mors ponti. p̃dicta.

Caput magdalenes.

Martinus Quartus Simon antea vocatus tituli ſanctę Cecilię præbyter Cardinalis natiōe gallicus patria Turonenſis pontifex electus Viterbij coronari noluit:quod ei ciuitati ob impetum in Cardinales factum interdictum a ſacris putabat. Vrbem itaq; veterum petens quod Oruietum vocant eo loci omnia ſolennia peregit decimo.Kalen.aprilis.Reſurrectiōis aūt die ſexto Cardinales creauit quorum de numero fuit & comes Mediolanēſis tituli ſanctorū Marcellini &petri:& Benedictus caietanus ſcti Nicolai incarcere tulliano diaconus.Regem vero karolum ad ſe venientem non modo perbenigne ſuſcepit verum & eidem ſenatoriam dignitatem qua a Nicolao priuatus fuerat reſtituit quod non ita ab omnibus probatum eſt:cum ea res excitatiua videret magnas in vrbe ſeditiones reuerſis iam Vrſinis et pulſis Hannibalibus. Vrſinis em̄ ob odium in Nicolaū conceptum Karolus mirifice aduerſabatur.Ioannes itaq; Latini fratris vlturus iniurias tutaruſq; dignitatem ſibi a populo Romano traditam comparato ſatis iuſto exercitu in Viterbienſes mouēs eorum agros longe ac late populatus eſt. At Martinus qui tum in Monteflacone erat Viterbienſiū calamitate permotus Mattheum ex gente vrſina Cardinalem Romam propere miſit ad res componendas:qui ex itinere ioannem populi romani Capitaneum(ita enim populi ducem appellant) ſecum duxit. Venerant & eo omnium factionum capita mandato legati:maxime vero Richardus Hannibal vt ab interdicto quod Viterbij contraxerat:dum conclaue violenter irrupit,& Cardi-

nales Vrſinos in carcerē coniecit, abſolueretur legati auctoritate. Is itaque ad Cardinalis pedes ꝓuolutus laqueum collogerens quod eſt maximū pœnitentiæ ſignum ac veniam petens abſoluitur. Compoſita autem hoc modo inter vtramque factionem pace: reuocatoque exercitu Romano ab iniuria viterbienſium pontifex Romanis ſtatim conceſſit: vt ex ciuibus duos ſenatores ſibi deligerent qui vrbem gubernarent. Delecti itaque duo Hannibal petri hannibalis filius et Pandulphus ſabellus qui Ciuitatem toto ſuo magiſtratu optime gubernarunt. Eo potiſſimum tempore quo Martinus pontifex paleologum vnionis pacta non ſeruantem inſtante Karolo Siciliȩ Rege excommunicauit. Tum vero paleologus Karoli potentiam veritus clam fœdera cum Petro Aragoniæ rege iniit qui regnum Seciliæ ob conſtantiam vxorem Manfredi filiam et Conradini neptem ſuo iure repetebat: communi itaque impenſa magna claſſis ab vtroque parabatur. Quare pōtifex legatum ad Petrum mittit ſciſcitatum quid ſibi vellent tanti apparatus: cui ille ita reſpondit interiorem ſe tunicam laceraturum ſi illam arbitraretur ſuarum cogitationum conſciam fieri poſſe. Abiit itaque re infecta legatus. Petrus vero cōparata iam claſſe in Aphricam contendens. Hipponenſium littora vehementer populatus in Sardiniam rediit: Expectans vt Ioanne prochyta res nouȩ in Sicilia orirentur: quemadmodum inter eos conuenerat. Obortiſunt interim Et noui motus in Ciſalpina gallia. Nam vicecomites familia nobiliſſima duce Lucino Turrianos admodum potentes Mediolano pellunt: Inde

Petrus aragо.

Nota.

vero Luchinus in hetruriã vicarius ab imperatore miſſus apud Miniate oppidũ ſe continens Florentinos & Lucenſes grauiſſimis incurſionib9 vexabat ſpretis pontificis interdictis: quibus hominẽ a ceruicibus ſociorũ remouere conabatur. Peruſini quoq; ſumptis armis ita Fulginiates tum inuadunt: vt eorum vrbem vi ceperint: & mœnia aliqua ex parte demoliti ſint. Quã obrem a pontifice ſacris interdicti veniã deinceps meruere ꝑſoluta tñ prius magna pecunia pœnę nomine. Interĩ vero Siculi quorũ mortuus rex Petrus in ſardinia expectabat ſupbiã ac libidinẽ Gallorũ amplius ferre nequeuntes ſuadente Ioanne ꝓchita in

Ioannes ꝓchita

Karolũ coniurationẽ ineunt data die ad rẽ cõficiendã vt cũ primum veſperi campana audita fuerit vbiq; galli nullo ſexus diſcrimine habito cęderentur: qua in re adeo certe ſꝗtum eſt: vt etiam mulieres Gallico compreſſu ꝑgnantes cæſę dicantur. Hinc tritus ille ſermo eſt cũ qs multorũ interitum exoptat: vt veſperas ſiculas commẽmoret.

Veſperæ ſiculæ.

Malũ quoq; fatũ expertus eſt eodẽ tẽpore Guido Appius cũ octingentis equitibus gallici nominis ad recuperandã Romandiolã miſſus põtificis nomine. Nam dum forumliuiŋ obſidet eſſẽtque erũpendi cupidi ciues Guido bonatus aſtrologiæ peritiſſimus conciues ſuos adhortatus eſt: expectata aſtrorum benignitate vt tum demũ erũperẽt qñ eis ſignũ daret. Fecere illi mandata & ĩ tẽpore erumpentes Guidonẽ cũ oĩbus fere gallis interfecere: atq; ita vrbs tanta obſidione liberata eſt: Karolus aũt audita Siculorũ defectione, & ſꝗtia: cũ magnis copŋs in Siciliã traŋciẽs primo Meſſanã vrbem obſidet: quã certe ꝑ deditionẽ tandem cepiſ

Aſtra profuere

ſet:niſi galli vltionis cupidi deleturos ſe vrbem minati fuiſſent. Tum vero Petrus Arago tantos motus(vt diximus)expectans ea de re certior factus Sardinia propere in Siciliam traijcens Panhormum cōtendit a ciuibus & ſiculis perbenigne ſuſceptus:a quibus etiam Regium nomen conſecutus eſt confluente vndiq; ad eum omni multitudine. Hanc ob rem Carolus perterritus Meſſana relicta in Calabriam ſe ſtatim recepit expectaturus filium Salerni principem quem paulopoſt e Narbonenſi prouincia cum aliquot cohortibus venturum ſciebat. Reprehenſus a Carolo Petrus Arago q affinis cōſanguineuſq; regnum īuadere auſus eſſet,reſpōdit ſe miſericordia motum calamitoſo populo & indigna ferēti petitam opem negare nō potuiſſe quāquā id quoq; regnum iure hęreditario ei deberetur propter vxorē Conſtantiā Mā fredi filiā & cōradini neptē. Cōcreſcētibus vltro citroq; iurgijs res tandē ad ſingulare certamē deducta eſt,hac conditione tn̄ vt vterq; rex centū ſibi ad tātum certamē cōmilitones cooptaret:loco certādi apud Burdegalam delecto. Vtriq; enim rex Angliæ affinitate cōiūctus erat qui tātum certamē adiuuāte Martino pōtifice tādem diremit. Verū cū nihilominus Petrus Carolum bello prēmeret:Martinus Gerardū parmenſem Cardinalē legatū Neapolim miſit qui & populos in fide Caroli cōtineret & Carolū ipſum adoleſcērem cōſilio & auctoritate iuuaret. At vero cū Petrus Rogeriū loriā claſſis ſuæ præfectum Neapolim Carolus miſiſſet aliter ſentiēte legato & reclamāte nequaquā tātum regnū fortunæ cōmittēdum eſſe: in hoſtem mouēs nō lōge a Nea-

poli ingẽti ſuorũ clade ſuperatur: & captus in Siciliã primo deinde ĩ Aragoniã perducit. Hoc certe ei nõ accidiſſet. Si bñ monẽti Legato (vt par erat) obtẽperaſſet: nã paulopoſt pater karolus cũ ingẽti claſſe ſuperuenit qua etiã cũ hoſte nõdum victore decertare potuiſſet. Martinus autẽ calamitate Karoli pmotus petrũ aragonẽſem anathemate notat: eiuſq; regnũ in prędã id occupare volẽti exponit: ſubiectos a petri iuramento abſoluit: cruce ſignatos ĩ hominẽ cõcitat bonorũ eccleſiaſticorũ vſurpatorẽ vt ipſe dicebat. Milites quoq; eccleſiaſticos Karolo auxilio miſiſſet ni ei bellũ in flãminia gerere neceſſe fuiſſet cõtra Forliuianos q adiuuãte Guidõe mõtiſfeltri comite deficere ab eccleſia ſunt auſi: & quędã etiã caſtella haud lõge poſita oppugnare. Verũ cũ Guido ipſe penitẽtia ductus pacẽ cũ põtifice iniſſet & mœnia Foroiulianorũ demolitus eſt ĩ vltionẽ Guidõis apij: & magnã partẽ Flãminiæ breui recepit. Vrbinũ quoq; quod tũ oppugnabat cepiſſet ni rubeus anguillarius hetrurię comes ĩ oppugnatiõe ipa mortuus fuiſſet. Duo tũ caſtris præerãt duces: quorũ alter ĩ hetruriã miſſus eſt ad eã orã tuẽdã quæ ad Soanã vergit. Alter vero quẽ iuuenarij comitem vocabãt obſidionẽ iuſſu põtificis cõtinuabat ſub miniſtrãte clãculum auxilio & comeatu oppidanis ipſis Guidone mõte feltrano. interim vero cũ Martinus curis agitatus addubitaret a quo duorum populorũ Piſanorũ ſcilicet & Genuẽſiũ contra petrum aragonenſem auxilium peteret: tãta repẽte inter hos de poſſeſſione corſicæ contentio exorta eſt, vt ipſi aliunde auxilium peterent. Legatum tamen apoſtolicum pontifex adhortatus

eſt,vt tādiu populos in fide contineret quoad ka
rolus cum ſupplemento copiarum ſuperueniſſet.
Ingreſſus deinde neapolim Karolus:cōfirmatiſq;
ciuium animis in Appuliam proficiſcēs febri cor
reptus moritur.Quare ad legatum ipſum totum
gubernādæ prouinciæ pondus recidit. Erat tum
rumor ac prope conſtans fama Philippum regis
Frāciæ filium comitem Attrebatenſem eius re-
gni cauſa aduentare:qui tamen deterrere Petrū
non potuit quominus regnum vexaret cum iam
conſtaret eum cum paruis copijs aduentare.nam
pater philippus in Aragoniam cummagno ex-
ercitu profecturus erat ad occupandumPetri re-
gnum a martino pontifice grauibus cēſuris prius
interpoſitis in prædam occupanti datum.Ponti-
fex autem tot curis circunuentus vrbeuetanis e-
tiā tumultuantibus. Nā Gibellini Guelphos ex-
pulerant Peruſium proficiſcitur: vbi non multo
poſt lenta febri diu tandē moritur: pontificatus
ſui anno quarto, menſe vno:ſepeliturq; in Cathe
drali baſilica. Ad cuius ſepulchrum multi valitu Marti. cla
dinarij delati multi cæci pducti multi claudi pri- ruit mira
ſtinā valitudinē ſanctiſſimi pōtificis meritis adeo culis.
recepere.

Honorius IIII.

HOnorius quartus patria Roma-
nus e gēte Sabella familia nobiliſ
ſima iacobus ātea vocatus diaco
nus cardialis peruſīj pōtifex crea
tus romā venit Anno dñi.m. du
cēteſimo octuageſimo.v. Fratre
ei⁹ pādulpho ſenatoriā dignitatē tū gerēte. Tātę
ēm ſeueritatis & iuſtitiæ pandulphus eſt hītus:vt Pādulphi
q̃tiēs romani ciues purgare vrbē latrōib⁹:Sica- ſeueritas.

rĳs furibus parricidis vellent quorum tum in ſo-
lo Romano magna copia ob ſeditiones ciuium e-
rat non alium Senatorē q̃ Pādulphū expoſcerēt.
Is & ſi podagra & chiragra vexabatur nō tamen
animi magnitudine & conſtātia a bene valētibus
ſuperabatur. Eodē quoq; morbo ita etiā interdū
honorius laborabat vt ei inſtrumētis quibuſdam
ad id apte fabrefactis ſacrificare neceſſe eſſet. cō-
ſilio tamen & prudentia tantum valuit: vt non
multū corporis vires in eo deſiderarētur. Quip-
pe cum ſolus plura prope videret q̃ omnes ſimul
qui tum in vrbe aderant. Habitauit hic in auenti
no apud ſanctam Sabinam: egregiaſq; ædes qua-
rum veſtigia adhuc cernuntur in monte ipſo ædi
ficās eos ad incolendum: multos quoq; Romanos
exciuit. Vñ breui mons ipſe frequentibus ædifi-
cĳs incoli cœptus eſt. Cum ante neminē lędere in
pontificatu ſuo cōſtituiſſet ōnibus prodeſſe quo-
ad fieri poterat: prouocatus Petri Aragonum re-
gis iniuria qui regnum Siciliæ occupare conaba-
tur: Martini interdicta contra petrum confirma-
uit. Rodulphus autē imperator comparādæ pe-
cuniæ ſtudioſus Cancellarium ſuum e Gente fli-
ſca ī hetruriam miſit: qui populos omnes liberos
faceret & eos potiſſimum qui ſe pecunia redimē
Libertas empta. rent. Perſoluere autem ob eā rem lucenſes duodē
cim millia numum auri. Florentini vero ſex mi-
lia qui ſtatim liberi omnino facti magiſtratum
quem priores artium vocant addito vexilli fe-
ro iuſtitiæ creauere. Non diſplicuit hæc venditio
honorio licet indigna tanto. prīcipe videretur:
q͂ ea ratione eccleſiaſtica ditio futura ſecurior vi
debatur: cū non amplius imperatori liceret libe-

ras ciuitates vexare. Dum vero rex Franciæ vrbem Gerundenſem obſideret: curaretq; petrus arago quominus in caſtra hoſtium commeatus a Narbona ferrentur acri prælio commiſſo graue vulnus accipiens paulopoſt male curatus moritur: atq; ita gerũda dedentibus ex pacto ciuibus in poteſtatem regis Franciæ redacta eſt: qui non diu ſuperuixit: ex febre enim morit cõtracta ĩ caſtris dum Perpinianum obſidet. Cuius etiã claſſis non multo poſt in portu Narbonẽſium a rogerio loria capta & ĩcenſa eſt. Duos habuit filios petrus arago Ferdinãdum & iacobũ: ferdinãdum autẽ natu maiorẽ Aragonię, iacobum vero Sicilię regem ex teſtamẽto reliquit. Hac autẽ rõe mortuis primis regibus bella ad ſecundos trãſlata ſunt: q hinc piſanos hinc Genuẽſes maritimis prçliis inſignes trahere ĩ partes ſuas conabatur. Verum ĩ odio & armis interſe certãtes, tãta rabie apud lamellum ĩſulam Piſano portui vicinã cõcurrunt: vt ex piſanis qui triremes. xlix. amiſere duodecĩ milia hominum deſiderata ſint: partim cęſa, partim capta quam quidem calamitatem Honorius ita ægre tulit, vt paulum abfuerit quin genuenſes obſtinate nimium Piſanos inſequẽtes interdicto eccleſiaſtico notaret. Ea calamitas adeo certe Piſanos attriuit, vt nunquam poſtea vires recuperauerint. Edoardus vero Anglię rex ĩ Vaſconiam tum ſe contulit pacem compoſiturus inter Karolum adoleſcentem regis Frãciæ filium (quẽ diximus) bello captum & Ferdinandum Aragonię regem cõfecta iam ex ſententia res erat & de libertate karoli agebatur cũ interim legatus apoſtolicus & comes Atrebatẽſis Auelini comite ad-

Clades piſanorum.

iuuāte Cathinam vrbem occupāt:eoqꝫ ex hetruria collectas copias trāſmittunt. Hāc ob rē Edoardus re infecta in patriā rediit. Rogerius autem loria Gallicā claſſem ex ſicilia redeuntem occupās Ferdinādi regis fortunā meliorē reddidit. Adiicere certe animum huic bello honorius non potuit:qꝫ armis a Guidone Feltrano ī Flaminia vexaretur. Verum tādem ſuperato Guidone totā flamminiā breui recipit. Nondiu tamen poſt moritur pontificatus ſui anno ſecundo:die vno:corpuſqꝫ eius a ſancta Sabina ad baſilicam Petri magna funeris pompa tranſfertur: ſepeliturqꝫ ſepulchro marmoreo quod adhuc extat in numerum a Pio pontifice trāſlatum,vt inſignia familiæ indicāt eiuſqꝫ epigrāma & merito quidem cum vir fuerit omni vita probatiſſimus: & chriſtianæ religionis amantiſſimus. Nam & ordinem Carmelitarum non ſatis in conciliis probatū,mutatis clamydibus nigris in albas & ordinem heremitarū apud pariſios improbatum confirmauit. Solum autem Cardinalem ioannem Boccamatium epiſcopum Tuſculanum ſuo pontificatu creauit viros dicens & eoſdem bonos ac doctos non etiam rudes & rerum humanarum ignaros in tantum collegium cooptandos eſſe. Adeo vero Aulicos amauit,vt quotānis æſtate pręſertim Tibur proficiſcerēt vitandi æſtus vrbani cauſa vnde multę ægritudines oriuntur. Mortuo autem honorio decem menſibus ſedes tum vacat. Nā cum apud ſanctam Sabinam cōclaue haberetur multi cardinales repentina ægritudine ſunt correpti, quorū de numero moritur Iordanus Vrſinus Comes Mediolanenſis, Vgo Anglicus, Geruaſius An-

Carmelitę clamydē mutāt.

Ordo heremitarū cōfirmat.

deanenſis decanus Pariſienſis, & anterius vir inſignis. Hanc ob rem ſoluto conclaui in aliud tempus magis ſalubre rē ipſam inijciūt. Maxime vero cum terręmotus ipſi qui tum permagni fuere religionem quādā iniecerint quo minus tum quidem id fieret.

Nicolaus IIII.

NIcolaus.iiij.natione Picētinus patria Aſculanus Hieronymus antea vocatus ordinis minorū frater & generalis, deinde preſbyter Cardinalis apud ſanctā Sabinā decimo mēſe poſt mortē honorij pontifex creatur:collocaturq́ in ſede Petri ipſius ſancti cathedra. Reate deinde profectus ob ſeditiones quę tum Romæ ſubortæ erant quoſdā cardinales creat ex omni fere religione. Omnes enim pariter amabat:nec plus ſe debere affinibus & cognatis q̃ cuiuis bono arbitrabat̃. Virtutes & vitia faciebāt vt ī hūc magis quā in illū inclīaret. Horū de nūero q̄s Cardīales creat fuere. Neapoli Petrus colūna: Vgo bolionius ordīs prędicatorū doctor īſignis. Mattheus aquaſparta fratrū minorū gn̄alis ep̄s portuēſis. Romā deīde poſt anū rediēs ſedatis aliquātulū ꝑturbatiōibus ciuiū apud ſanctā Mariā maiorē habitauit. Quā baſilicā ipſe vna cum Iacobo Columna reſtituit, vt in fornice maiori apparet. vnde ſaluatoris ipſiuſq́ pōtificis ac iacobi cardīalis imago ex ope muſiuo adhuc cernit̃. Idē quoq́ pōtifex āteriorē poſteriorēq́ partē baſilicæ lateranēſis reſtituit: ornauitq́ opere vermiculato queadmodū lr̄æ ipſę indicāt. Interim vero reges Aragoniæ & ſicilię his fœde-

Laus pōtificis minoritæ.

ribus adhortante Nicolao pacem ineunt: vt rex karolus e vinculis miſſus ſua impenſa Iacobum Aragonē Siciliȩ regē cōſtitueret:ꝙ niſi triēnio id effeciſſet in carcerē ſe rediturū pollicebatur datis ob eā rem obſidibus duobus filijs Carolo cui poſtea regi vngariæ creato marcello cognomētum fuit & Loyſio q poſt bene actā in ordine beati Frāciſci vitā in ſanctos relatus eſt. Dum hȩc aūt in Europa gererētur ſoldanus diſcordijs xpianorum fretus Tripolim Aſiȩ ciuitatē inſignē quidē interfecto xpianorū prȩſidio igni ferroq; euertit: parē quoq; calamitatē Sydon & Barutū pertulere nemine adiuuāte. Reſtabat Ptolomaida in annos duos īducias a Soldano cōſecutā: hāc vt tueretur Nicolaus pōtifex annixus milites ad vexillū xpi vocat: ære ſuo cōductos. ij. ad mile & quingēti fuere. Hos poſtea multi nullo dato noīe nullis ſignis & auſpicijs ſequuti cū Ptolomaidā perueniſſent: nō minora xpianis ꝙ Saracenis dāna intulere. Soldanus autē cū res ſuas repetijſſet nec redditæ eſſent noſtris omnibus exitium cōminatus eſt. Magna inter chriſtianos dȩ poſſeſſione Ptolomaidæ concertatio tum orta erat: cum eam patriarcha Cōſtantinopolitanus: Templarij: Theutonici rex Cypri: Siciliæ rex Carolus vindicare an itterentur. Erat & Piſanis in animo Ptolomaidam repetere vt ipſi dicebant ſuo iure: quos profecto bellum in hetruria ortum a tanta rei fœditate auertit. ij. enim Vgolino comite cum duobus filijs totidemq; neptibus in carcerem conjectis inedia interempto animos gibellinorum in guelphis ita concitarunt vt omnibus pariter exitium minarētur: In aretinos primū arma cōuer-

Ludouic⁹ minorita.

Cōcertatio de poſſeſſiōe ptolomaidæ.

Magna ſæuitia.

ſa ſunt petentibus id exulibusGibellinis:Præerat tũ Aretio Gulielmus petramala eiuſdem ciuitatis epiſcopus cui Feltranus comes & Florẽtini auxilio venerant.Verum cũ Florentini nonſatis ſuis copijs fiderent:eo etiã miſereKarolũ ſecundum cum aliquot cohortibus quiad pontificem iturus forte ea tũ iter faciebat.In agro typhernate collata ſunt caſtra caſtris,Typhernum ciuitatẽ caſtelli mutato nomine nunc vocant. Cõmiſſo itaq; ꝑlio magna ſtatim deFlorentinis cędes fieri cœpta eſt. Verum non ita multo poſt mutata fortuna cadẽtibus tñ in ꝑlio Gulielmo epõ & feltrano comite ex gibellinis ad tria milia interfecta &.ij.milia capta dñr:cãpaldinum locum vbi pugnatum eſt ac colę dixere.Karolus aũt tanta victoria potitus recta ad Nicolaum ꝓfiſciſcitur:ac vtriuſq; Siciliæ regnum feudatario iure obtinet.Hoc vbi Iacobus Arago intellexit oppugnare caietam ſtatim aggreditur.Nequid autẽ deeſſet ad ꝑturbãdã xp̃ianorum quietem inter Philippum Franciæ & Edoardum Anglię reges grauiſſimum bellum exortum eſt.Quæ res & xp̃ianos in aſia mirifice ꝑturbauit:& hoſtibus noſtris delendo in Aſia chriſtanum nomen audaciam & ſpem dedit.Soldan⁹.n. qui tum ægrotabat ad centum & qninquaginta milia hominum:filio duce Ptolomaidã miſerat. Interimvero duorũ menſium obſidione ꝓtracta patri mortuo filius ſtatĩ ſufficitur:qui certe acrioribus animis Vrbem oppugnans completis foſſis ꝑdaq; militibus promiſſa ad mœnia vſq; iã pugnando peruenerat:cum a xp̃ianiserumpentibus magno ſuorum incommodo ĩ caſtra retruderetur. Dum hæc in Aſia gererentur Nicolaus pontifex

typhernũ

Franci & angli bella ichoãt.

duos e latere legatos Benedictũ caietanum & Ge
rar dum permẽſem ĩ Frãciam propere mittit qui
compoſita inter duos reges pace eos contra Sara
cenos Ptolomaidã oppugnantes animarent. Nã
& pacem inter iacobum aragonẽſem & karolum
captum his cõditionib⁹ quas ſupra memoraui iã
compoſuerat:quo oĩbus ĩ hoſtẽ liberius proficiſci
liceret:& parare claſſem cœperat de pace fere cer
tus. Sed nec reges ipſi pontifici bene monenti ob
tẽperarũt nec qui ĩ pręſidio ptolomaidę erãt ĩter
ſe diſſidentes quẽadmodum poterant vĩ hoſtium
ꝓpulſarunt. Dilabentibus eñ quotidie multis ſo
li tum ad duodecĩ milia remanſere:qui poſt ea cũ
patriarcha hieroſolymitano ꝑ dromonem ad id
ſeruatũ fugientes primo ſecunda nauigatione vſi
tandem ſub ipã Cyprum naufragio piere. Sol-
danus aũt deſertam cultoribus vrbẽ ĩgreſſus eam
ferro ac flamma ſtatĩ euertit anno.cxcvi:poſteaꝗ̃
a gothifredo capta fuerat. In tantis aũt malis ĩſu-
la cyprus & Armenia minor, cilicia prius appel-
lata ĩ fide xp̃ianorum tũ permanſere. Inſtabat tũ
vel maxĩe Nicolaus veritus ne hoſtes reliquũ a-
ſię occuparent:vt ĩperator Rodulphus eo copias
ſuas mitteret:quo non ita multo poſt mortuo cũ
Adulphus Haſſo electus ſucceſſor ĩpꝫ iura repete
ret ab Alberto Rodulphi filio ĩ agro ſpirẽſi ꝑlio
ĩterficitur. Vir quidem ĩſignis, ſed parum milite
& pecunijs potẽs:oppreſſus eñ multitudĩe hoſtiũ
potiusꝗ̃ ſuperatus dicitur. Nicolaus aũt pontifex
tędio animi (vt quidam putant) ꝙ male ſibi cre
dere oĩa videret:ꝗꝙ etiam pluſꝗ̃ pontificem de
cebat in partes declinauerat. Romę apud ſãctam
mariam maiorẽ pontificatus ſui anno quarto mẽ

Mors pontificis

ſe vno die octauo morit̃ eoque loci ſepelit̃:ad caput baſilicæ apud petri colũnę cardinalis ſepulchrum vt in pauimento cernit̃ emblemate& porphyreticis lapidibus notato.Poſt eius vero mortẽ cardinales peruſiũ profecti quos eis liberius eligere pontificem liceret:rem ipſam diſcordijs ĩteſtinis biennio,mẽſeque tertio ĩ longum deduxere. Interĩ autẽ Michael paleologus ĩperator conſtantinopolitanus moritur.Quo minus autẽ eius corpus ĩ loco ſepelit̃ ſacro vetuere ſacerdotes & monachi ꝙ occidẽtali eccleſiæ ĩ lugdunẽſi cõcilio acquieuiſſet.Andronicus aũt Michaelis filius libenter tũ quidẽ cũ latinis ſẽſiſſet ſi quid auxilij a noſtris habuiſſet.Verũ cum ſedes vacaret deſtitutus auxilio andronicus a fide catholica tandẽ defecit. Hæc autẽ ĩcõmoda karolus.ij.rex Neapolitanus ꝑſpiciens e narbonenſi ꝓuĩcia peruſium veniens cardinales ipſos ſæpius ad cõcordiam & electionẽ põtificis adhortatus eſt.Nec id quidẽ facere deſtitiſſet vir ĩſignis niſi acriter rephenſus a benedicto caietano patria anagnino:ꝙ ĩſtãdo acerbe nimis ipſis cardinalibus vĩ afferre videretur:quorũ ſuffragia libera eſſe deberent.

Michael paleolog⁹ moritur.

Celeſtinus V

CEleſtinus.v.Petrus Moroneus antea vocatus profeſſione Anachorita patria Eſernienſis ſecũdo a ſulmone miliario cœnobiũ ĩcolens inſtante Karolo rege et latino cardinali põtifex creatur.adeo maiore omnium admiratione, quo ob ſanctitatem vitæ a tanto faſtigio rerum ſpõte remotior eſſe videbatur. Aquilã itaque poſt creationem ſuam profectus eo ſtatĩ cardinales omnes

Peruſio ad ſe vocat. Inſtabant tñ illi & litteris & nūtijs vt Peruſium proficiſceretur ciuitatē pōtificali dignitati magis cōuenientē. Vicit demū celeſtini ſentētia ꝙ ita velle Karolū regē ītelligebat.

Commēdatio pontificis

Oēs igitur eo profecti celeſtinū ipm vt verum pontificē adorant. Eius aūt coronationi interfuiſſe .cc. milia hominū Ptolomęus ſcribit: & ſe etiā affuiſſe fatetur; Homines credo motos nouitate rei & ſāctitate viri ꝙ hō heremita ad tm̄ dignitatis gradū nō niſi diuinitus ꝓuectus eſſe videretur. Poſt tā longā eligentiū cōtētionē. Inito itaq; pōtificatu duodecī cardinales ſtatim creat Viros integerrimos: quorū de nūero duo heremitæ ſūt habiti. Verū cū Celeſtinus a priore vita ob pōtificatū nequaq; declinaret: adeo benignus & facilis omnibus petētibus erat: vt eadē diuerſis cōcederet: vnde & cōtēptus dignitatis & īminutio pontificatus oriebatur. Erat ſi quidē ob priuatā vitā quā antea ī heremo duxerat rebus agēdis parū idoneus: Hanc ob rē de abrogatione eius mētio fieri cœpta eſt: maxīe vero mortuo Latino Cardinali viro optimo cuius auctoritate Celeſtinus tantū pōdus adhuc ſuſtinebat. Verum inſtantibus acriter Cardinalibus quibuſdā maxīe vero Benedicto caietano viro ī iure ciuili & canonico peritiſſimo vafroq; qui primū locū apud pōtificē tenebat: vt ſe pontificatu abdicaret ne eccleſia dei ob īperitiā gubernātis piclitaretur: de omittēdo pontificatu cogitare cœpit. Hac aūt eius leuitate & ſupſtitiōe motus Karolus hominē amiciſſimū Neapolī pduxit, eiuſq; animū a tanta fœditate rei amouere conatur: clamante vbiq; locorū populo ſe nolle aliū pontificē quā Celeſtinū: idq; ab eodē pontifice p-

cibus & obſecratiouib⁹ contẽdẽte:cui põtifex re
ſpõdit nil aliud ſe eſſe facturũ ꝙ quod deus vel-
let:vtq; ipſe e repu.xpiana eſſe cẽſeret Tũ vero car
dinales abdicationẽ hoĩs quęrẽtes vehemẽter in-
ſtant vt id ꝙ primũ agat propoſito reipu.chriſtia
nę diſcrimine quod ſua ignoratione ĩminere om-
nium ceruicibus oſtẽdebãt:affirmantes oĩa mala
tũ accidẽtia die iudicij ſibi ĩputatũ iri.Mot⁹ his ver
bis vir ſanctus & ſimplex futurũ ſe in eorũ pñte
dixit:mõ id iure fieri poſſet. Quare cõſtituto om
niũ cõſenſu facta eſt:licere põtifici abdicare ſe ma
giſtratu :quã qdẽ cõſtitutionẽ Bonifacius octa-
uus eius ſucceſſor poſtea cõfirmauit:queadmodũ
libro vi.decretaliũ apparet.Tũ vero Celeſtinus
ad priuatã vitã ſe redigẽs:alterius ſubrogandi põ
tificis Cardinalibus ex inſtituto poteſtatẽ dat põ
tificatus ſui menſe ſexto. Atq; ita Benedictus ca-
ietanus plurimorũ conſenſu põtifex creatus Cele
ſtinũ ad heremũ abeuntẽ ex itinere ad ſe retrahit:
eũdẽq; pfecto arcis fumonis quę ĩ hernicis eſt cu-
ſtodiendũ tradit.Hac ratione motus(vt ipſe dice
bat) ne auctores ſeditionũ aliquã calamitatẽ hoc
duce eccleſiæ dei aliqñ ĩferrent licet re vera hoĩs
ſanctitatẽ admirarentur.Vt cũq; eſt conſtat homi
nẽ ipm magnę ĩgratitudinis & calliditatis fuiſſe:
quippe qui ambitionis cauſa & virũ ſanctũ dece-
perit dũ eũ magiſtratu ſe abdicare cõpulit:& ca-
ptum vitã heremiticã appetẽtẽ ĩ arce fumonis do
lore animi añ tẽpus mori coegerit. Anno vno mẽ
ſe quinto poſt ĩitũ põtificatum.Sunt aũt qui ſcri
bant Celeſtinũ poſt mortẽ adeo miraculis claruiſ
ſe vt plerũq; ĩ concilijs de eo ĩ ſanctos referẽdo ha
bita mentio ſit:fuiſſeq; pleroſq; qui eũ pro ſãcto co

lerent & in Cathalogo Confeſſorum recēſerent. Eius autem celebritas.xiiij Kal. Iulij qua die moritur quotannis obſeruatur ex inſtitutione Clemētis quinti Auenioni facta.

Bonifacius VIII

De hoc pōtifice narratur quod ītrauit vt vulpes vixit vt leo mortuus eſt vt canis.

BOnifacius.viij.natiōe Hernicus patria Anagninus, Benedictus Caietanus antea vocatus neapoli pontifex creatur ī Vigilia Natalis domini Milleſimo.ccxciiij. Vir quidem doctrina & experientia rerum inſignis.diu enim ī curia verſatus fuerat & ꝑ om-
Pontificis nes dignitatis gradus ad pontificatum non ſine tā-
ambitio men ambitionis crimine peruenerat. Nā dum eſſet ſancti Martini in montibus preſbyter Cardinalis adeo dignitatem pōtificatus exoptauit, vt nil ambitione & fraude prætermiſerit quod ad eam rem conſequendam pertinere arbitraretur. Tantę ꝑterea arrogantiæ fuit: vt & omnes fere contēneret: & gratias a Nicolao quarto & Celeſtio quito factas reuocauerit. Gibellinos quoqȝ mirifice ꝑſecutus eſt. Hinc oritur illa inter inter pontificem & columnenſes Gibellinos contentio: qui etiā Anagnię contra pontificem factionis ſuę partes fouebant. Hos itaque maxime vero Cardinales duos Petrum & Iacobum eiuſdem familię viros inſignes calumniari cœpit quod theſauros eccleſiæ in morte pontificum dirupiſſent: quodqȝ libellos famoſos contra ſe ſparſiſſent. Scripſerunt ſiquidem poſt illatam ſibi iniuriam ad reges ad principes ad nationes de arrogantia Bonifacij. de ambitione quod cōtra ius faſqȝ pontificatus ſedem oc

cupaſſet:reiecto fraudibus Celeſtino eodemq́ꝫ in carcerem coniecto. Sunt enim qui ſcribant Bonifacium immiſiſſe ſubornatores clanculum quoſdam qui noctu dimiſſa quaſi celitus voce in cubiculúm Celeſtini hominis ſimplicis ei perſuaderēt vt pontificatum dimitteret ſi ſaluus fieri vellet. Iniqua cauillatio

Citati autem Cardinales cum nuſquam apparuiſſent Bonifacij pertinaciam veriti (Nepeſum enim ſeceſſerāt vna cum tota columnenſium familia) publico decreto ſciſmatici habētur. Beneficijs dignitatibus fundis paternis caſtellis oppidis priuātur quam priuationem Bonifacius poſtea in decreti formam retulit vt libro apparet quem ſextū appellant. Sumptis deinde armis Bonifacius concitatiſque multis cruce ſignatis eos opprimere conatus. Præneſte quo ſe cum Sarra viro inſigni eorum patruo receperant obſidione cingit. Dilapſos inde capto ac direpto præneſte zagarolū & columnam confugientes perſequitur: vnde non ita multo poſt abire ob multitudinem hoſtium neceſſe fuit: a quibus hæc item caſtella diripiuntur maxime vero columna paternum ſolum. Cardinales autem īde quoque dilapſi Reate petiuere. Sarra vero apud Antium multum diuque in nemoribus vixit ſęuitiam Bonifacij veritus. Sed ī piratarum manus incidens remigio admotus multas calamitates perpeſſus eſt quanq́ꝫ ſi quidem æquiore animo exilium pati mallet quam ſæuitiam Bonifacij experiri; qui Gibellinos omnes vno odio pſequebatur. Notum eſt illud certe quod procheto dixerit Genuenſi archiepiſcopo ad pedes eius die cinerū pdeūti. Nā cū dici a ſacerdote tū ſoleat, Memento hō quia cinis eſt & in cinerem reuer- Notent factioſi

teris: dixit mutatis quibuſdã verbis. Memẽto hõ mo quia Gibellinus es & cũ gibellinis in cinerẽ re uerteris: ĩ eiuſq; oculos cinerẽ cõiecit: nõ ĩ caput vt mos eſt: eundẽq; ob nomen factionis archiepãtu priuauit. licet poſtea ĩ ĩtegrum reſtituerit Cum ĩtellexiſſet Cardinales Colũnenſes (quẽadmodũ ĩpe ſuſpicabat) Genuã non petijſſe. Pulſus hoc mo do Colũnenſibus Bonifacius duplicẽ celebritatẽ & apoſtolis & euangeliſtis & quatuor eccleſiæ do ctoribus Gregorio Auguſtino Hieronymo Am broſio ſtatuit. Idem etiam dum ĩ vrbe veteri eſſet beatum Lodouicum ex regia Francorũ ſtirpe or tum vtpote ex Karolo ſecundo ordinis ſãcti Frã ciſci ꝓfeſſum (vt quidam volunt) in ſanctos retu lit. Idẽ quoq; eccleſiã cathedralem ſanctę Cecilię Albienſis ciuitatis canonicis ſecularibus pulſis in de regularibus commiſit: Inſtante Bernardo ca ſtaneto albienſi epõ: edidit p̃terea Sextum põtifi cij iuris codicem ſuo iuſſu a tribus doctiſſimis vi ris cõpilatum quibuſdam decretis nouis a ſe ad ditis. Vrbem quoq; Eugubium quæ Gibellinorũ auſpicijs ab eccleſia defecerat breui recuperauit. Alberto duci Auſtriæ impij cõfirmationem bis terq; petenti negauit. Mortuo aũt Iacobo Arra gonio cum Robertus Karoli filius Calabriæ dux in Siciliam traiecisset Cathinamq; cepiſſet tãtum repente bellum exortum eſt: vt tota fere italia tu multuaret. Nam & Siculi Arragonenſibus fauen tes comparata claſſe Philippum Roberti fratrẽ bel lo ſuperant & captum in carcerem cõijciũt. Qua re Robertus relicta cathina re infecta in italiã re uertitur. Federicus autẽ Arrago ex hiſpania cum exercitu in Siciliam delatus non ſolum Siciliã to

Sexti libri decret. cõpilatio.

tam verumetiã Calabriam recuperauit. In hetruria vero adeo contra Piſanos Genuenſes exarſerant: vt & liburnum ceperint incendioque euerterint, & naues onerarias ĩ fluminis ho ſtio demerſerint ne Piſanis nauigare liceret. Fiebant hęc ĩ Italia cum magno prouinciæ detrimẽto põtifice nullibi ad pacem cõficiendã auctoritatem ſuã interponente. Et ne exiſtimares tum deum cum hominibus pacem habuiſſe tãtus repente terræmotus exortus eſt: quãtus nunquã antea quo quidẽ multis diebus per interualla plurima durãte ędificia paſſim corruere. Reate pontifex tum erat cum tota curia: qui certe veritus ne ruina ædificiorũ opprimeretur caſulã quãdam ex tabulatis ſubtilib⁹ in medio clauſtro fratrum prædicatorũ prato admodũ lato ædificari iuſſit eoq; in loco aliquãdiu reſedit: licet horrida ſæuiret hyems: in celebritate nãq; ſancti Andreæ hæc perturbatio exorta eſt. Apparuit tum quoq; Cometes magnæ alicuius futurę calamitatis indiciũ. Verũ bonifacius poſt tantos & tã diuturnos terræmotus ad ſe rediens cardinales aliquot creauit: quorum de numero fuere archiepiſcopus Tolletanus: Ricardus Senẽſis: Nicolaus Taruiſinus ordinis prędicatorũ magiſter: Ioãnes muro ordinis minorum generalis: Petrus hiſpanus. Iubileum quoq; idẽ retulit anno Milleſimo.ccc. quo plenã omnium dilectorum remiſſionem his pręſtabat qui limina apoſtolorũ viſitaſſent ad exẽplum teſtamẽti veteris: licet primo quidẽ apud Iudęos huius lõge alia ratio habita hit. Iubileum nãq; quinquageſimo quoq; anno repetebãt quo debitores a creditoribus laxabant (vt ait Ioſephus) & ſerui libertatem vendicabãt.

Terræmotus maximus.

Iubileus mutatur.

Iubilei rõ.

vnde libertatis nomē præfert tā animi ꝗ̄ corporis. Nā liberi vere ꝗ dici poſſunt qbus pctā remittunt. Idē etiā cēteſimo quoq; anno obſeruari mādauit. Ob hāc rē eo āno tāta vndiq; hominū multitudo romā venit vt vix īcedere ꝑ vrbē amplā quidē & vaſtā liceret. Venerat & romā Karolus Valeſij comes philippi frācorū regis frater: q filiā Balduini vltimi Cōſtātinopolitani īperatoris ī vxorē duxerat: a Bonifacioq; īpetrauerat: vt ſocero ſuo liceret īperium ipſum repetere a quo depulſus fuerat. Fecerat id quidē libēter bonifacius ꝗ ei in animo erat horū pricipū auxilio exercitū in aſiā trāſmittere q hieroſolymā recuperaret. Interim vero dū res ipē cōponerentur & Karolum ipſum Patrimōio ſcti petri cū omni poteſtate præfecit & Legatū in hetruriā miſit q nouas ſeditiones cōpeſceret. Nā a gibellinis & guelphis ad albos & nigros trāſierāt. Verū cū legatus nil profiſceret propoſitis etiā interdictis Karolus Valeſius eo pōtificis mādato ꝓfectus cōtinere Florentinos nō potuit quo minus albos non ſine magna cæde ab vrbe ſua pellerēt: albi em̄ Gibellini tum appellati ſunt: Sed pōtifex hieroſolymitanā expeditionē iāpridē meditatus apammenſem epm̄ ad Philippū regē Frācorū mittit q hominē ad eā rē cohortaret. Is itaq; eo ꝓfectus cum nil precibus impetraret minas quidē addidit. Hāc itaq; ob rē iratus philippus hominē ſubito in carcerē cōijcit. Quod vbi bonifacius reſciuit eo ſtatim miſit narbonēſem archidiaconum virum certe inſignem qui pōtificis nomine Philippo mādaret: vt miſſum faceret epiſcopū apammenſem. Id ſi non impetraret, diceret audiētibus omnibus regnū Frā-

Albi & nigri Guelphi & Gibellini.

Diſſentio int̄ pōt. & regē Frāciæ.

ciæ ad eccleſiã deuolui:ob contumaciã Philippi & violatum iuſgẽtium. Adderetq; anathema:& omnes Francos in iuramẽto regio abſolueret. Fecit omnia q̃ diligentiſſime archidiaconus ac regem cõpulit epiſcopum apamenſem dimitteret. Rex autem aliqua ex parte iniurias ſibi a pontifice illatas vlturus edictum propoſuit ne quiſquã e regno ſuo Romã proficiſceretur aut eo pecunias mitteret. Secũdo vero poſt Iubileũ anno karolus Valeſius ad karolũ ſecundũ cõſobrinũ ſuũ ſe contulit, cuius aduẽtu motus Federicus Arago pacẽ his conditionibus petijt & impetrauit vt redditis quæ in italia ceperat ei Siciliam quoad viueret retinere liceret. Verum abeunte ex hetruria karolo Valeſio: Albi Florentia Pulſi Forumliuij populariter commigrarunt Quorũ de numero habitus eſt Dãtes aldegerius vir doctiſſimus & ſua vernacula lingua poeta inſignis qui poſtea redire in patriã perſepe conatus eſt ſed fruſtra adiuuantibus etiã Bononienſibus & canegrandi veronenſiũ domino quo cũ poſtea familiariter aliquãdiu vixit. Sunt qui ſcribãt Bonifaciũ hoc tẽpore hermanij cuiuſdã corpus apud Ferrarienſes iam viginti annis pro ſctõ cultũ exhumari mãdaſſe ac cõburi habita de eius hæreſi q̃ diligẽtiſſime inquiſitione hunc ego e fraticellis fuiſſe crediderĩ quorũ ſecta tum maxime inualeſcebat. Interĩ vero Philippus rex franciæ Bonifacij arrogantiam iniquo animo ferens habito apud pariſios Eccleſiaſticorum & nobilium magno conuentu commemoratiſq; iniurijs a Bonifacio acceptis: eiuſq; ambitione & malis artibus ad occupandum pontificatum: quem iniuſte teneret ad ſedem apoſto-

Dantes poeta.

licam tum(vt ipſe dicebat vacantē) futurūq; con
cilium appellauit. Qua quidem re percitus Boni
Regnū frā- facius habito generali cōcilio philippum eiuſq; re
ciȩ īpato- gnum alberto imperatori ſubijcit: quē initio pō-
ri tradit. tificatus ſui repulerat. Tū vero philippus ſuper-
biā hominis domiturus. Sarram columnenſem in
portu Maſſiliȩ cognitum a piratis redēptum cum
Nogaretio gallo equite fidiſſimo Romā mittit:
hac ratiōe(vt ipſe palam dicebat) vt appellatio-
nem ſuam publicarent. Verum ei longe alia mēs
fuit. Nam ſarra ſeruili habitu latiū ingreſſus col-
lectis vndique amicis Nogaretium cum ducen-
tis equitibus gallis mercede cōductis e militia ka
roli valeſij Ferentinū pręmittit: qui ī de ei ſi opus
eſſet auxilium ferret. Ipſe vero Anagniā clam no
Captio ctu ingreſſus adiuuantibus gibellinis quos Boni
pōtificis. facius diu multumq; vexauerat pontificē nil tale
metuētē in domo paterna capit refractis valuis.
captumq; romā perducit vbi quīto & trigeſimo
die poſt dolore animi confectus perijt Pontifica-
tus ſui anno octauo: mēſe nono: die decimoſepti-
mo. Sepelitur in baſilica Petri ſepulchro a ſe an-
tea extructo quod quidē adhuc extat in ſacello a
ſe condito opere vermiculato. Idem quoq; ſugge
ſtum condidit cum porticu apud baſilicā latera-
nēſem quo execratiōes ī cœna domini fiūt quoq;
in loco & Philippum regem Franciȩ & columen-
ſes anathemate notauit. Moritur autem hoc mo-
do Bonifacius ille qui īperatoribus regibus prin
cipibus nationibus populis terrorē potiuſquā re-
ligionē inijcere conabatur: quiq; dare regna & au
ferre: pellere homines a c reducere ꝓ arbitrio ani
mi conabatur. Aurū vndique conquiſitū pluſq;

dici poteſt ſitiēs. Diſcāt itaque huius exēplo principes oēs tam religioſi ꝙ ſeculares: præeſſe clero & populus nō ſuperbe & cōtumelioſe: vt hic de quoloquimur: ſed ſctē & modeſte vt xp̄s rex nō ſter eiuſque diſcipuli ac veri imitatores: Et malit a populis amari quā timeri vnde tyrannorū pernicies oriri merito ſolet: Sūt qui ſcribāt hūc quoque diſcordias inter italos aluiſſe maxime vero inter genuenſes & Venetos: populos quidem naualí prælio ſatis potentes.

Benedictus xi.

BEnedictus vndecimus natione italus patria taruiſinus Nicolaus antea vocatus Cardinalis hoſtienſis Romę Calēdis nouembris pōtifex creatur. Hic enim ab ineunte adoleſcentia ordinem prędicatorum ingreſſus tantum virtute & doctrina apud fratres ſuos valuit: vt eum per ōnes magiſtratus ad generalis dignitatem prouexerint. Vnde & pontifex creatus magnum breui tempore virtutis ſuæ documentū pręſtitit. Ita enim vixit: vt poſt mortem inter beatos merito cenſeatur. Inito autē pōtificatu Nogaretium & Sarram omneſꝗ Anagninos cum his in capiendo Bonifacio ſentientes & citatos antea ad iudicium nec apparentes grauiore anathemate notat. Cognita quoque regis Philippi cauſa hominem bonifacij cenſuris irretitum abſoluit. In gratiam pręterea recepit ioannē & iacobum cardinales columnenſes quos ingenti odio bonifacius factionis guelphæ ſtudioſus plus quā pontificē decebat perſecutus fuerat. His quoꝗ bona reſtituit a galero tamen rubeo quo a bonifacio priuati fuerant ad breue tempus abſtinę-

re ſunt iuſſi.Cōpoſitis autē hoc modo rebus ī vrbe:creatiſq; cardinalibus quibuſdā: quorū de numero Nicolaus Pratenſis ordinis prædicatorum eſt habitus aīm ſtatim ad cōponendum italiæ pacē adijcit.Verum quia in hetruria magis q̃ alibi ſeditiōibus laborabatur eo Nicolaū ipm epiſcopum hoſtiēſem cum ſumma poteſtate mittit:qui & nouos magiſtratus Florētię cōſtituit in illiſque ædibus collocauit quas nuper ad recipiēdos magiſtratus ædificauerāt dominorū palatium nunc vocatur.Tum vero Nicolaus plura his ſibi licere arbitratus de reducēdis exulibus mentionē facit. quod vbi ex animi ſentētia nō impetrauit ꝓpoſito anathemate Pratū ſe cōtulit.Mortuo deīde nō ita multo poſt Bn̄dicto pōtifice tumultuātibus ī hetruria oībus exules oīm ciuitatū in agrum Bononienſem cōuenientes:primo ingredi Florentiā inſtituūt:atq; ita clam noctu apud portā quę Bononiā ducit mœnia nondum perfecta ſupergreſſi vſq; ad tēplum diuæ Reparatę pauloāte inchoatū perueniūt. Verū dum & prædā cupide nimium quęrūt & amicos cōſulunt quid maxime agendū cenſeant:hoſtibus ſuis ſumendi animos:& capiēdi arma tēpus dāt a quibus non ſine multorū cæde propere expelluntur. Cōducto deinde Roberto Calabrię duce non ſolum ſua tueri verū etiam aliena oppugnare auſi:Piſtorium obſidiōe cingūt: adeo egregie ab his qui ī prę ſidio erāt defenſum vt eruptiōe facta Robertū cum exercitu pratum vſq; repulerint.Benedicti autē viri optimi & ſanctiſſimi mens fuerat pacata italia ī Tartaros Syriā & paleſtinam ingreſſos iuuare a quibus literis & nuntijs ad tantā rem conficiendam continuo in-

uitabatur. Mortuus itaque Peruſij (eo enim profe
ctus cum curia fuerat) pontificatus ſui, menſe octa
uo die decimoſeptimo rem deſtinatam omittit.
Sepelitur autẽ magna põpa (vt par fuit) in eccle-
ſia fratrum prędicatorum nonis Iunij milleſimo
ccciij. Fuiſſe autem benedictum virum optimum
ac ſanctiſſimum declarant miracula a ſe poſt mor
tem edita ſanatis ægrotis: pulſiſque dęmonibus e
cordibus obſeſſorũ. Vacauit tum ſedes a nonis
Iunij vſq; ad nonas Iulij inſequẽtis anni. Licet car
dinales in cõclaui ob eam rem conſtituti a peruſi-
no populo impulſi perſæpe ſint minis interdum
additis vt pontificem deligerent.

Pontifex claret miraculis.

Clemens V.

CLemens. v. natione Vaſco Burdegalen
ſis epiſcopus Bertrandus gottho antea
vocatus Peruſij a collegio cardinalium
abſens poſt longam contentionem pon
tifex tandem creatur: Is autem electioni conſen-
tiens ex Burdegala Lugdunum profectus eo car
dinales omnes ad ſe vocat qui ſine mora ponti-
fici obtemperarunt: atq; ita curia Romana in gal
lias tranſlata eſt milleſimo trecenteſimo quinto.
Vbi etiam ad. lxxiiij. annos remanſit cum magno
chriſtianorum incommodo: potiſſimũ vero Vr-
bis Romæ cuius templa magna ex parte ob ſoli-
tudinem & ſitum corruere abſentibꝰ his ad quos
quidem ea reſtituere pertinebat. Coronationi au
tem pontificis interfuere & Philippus rex Fran-
ciæ eiuſq; frater Karolus nuper ex italia reuerſus:
Ioannes Britãniæ dux: qui ruina muri oppreſſus
moritur cum pleriſque alijs dum pompa coro-
natiõis (vt fit) per vrbem ducitur philippus quo-

Curia Romana in Gallias tranſfert.

q̃ꝫ rex ea ruina aliqua ex parte debilitatus eſt. Põtifex autem in tanta trepidatione ex equo deturbatus ſolum carbunculum ex tiara amiſit: pretiȷ aureorum ſex milium: vt Quidã ſcribunt. Peracto deinde ſolẽni: ſedatiſqꝫ rebus õnibus Clemẽs multos cardiales gallicos tum creat ex italia nullum, licet ioãni & iacobo colũnenſibus dignitatẽ Cardinalatus integrã reſtituerit. Tres pręterea cardinales cum ſenatoria poteſtate romam miſit quorũ auſpicijs vrbs ipſa atqꝫ italia gubernaret. At vero cum cerneret genuenſes & Piſanos inter ſe grauiſſimo bello implicitos interimqꝫ Sardiniam a Saracenis occupatam eſſe inſulam hac conditione federico ſicilię regi cõceſſit: vt primo quoque tempore eam pulſis inde hoſtibus recuperaret. Veneti autẽ cum karolo. ij. cõtra imperatorem Cõſtantinopolitanum fœdus ineuntes eo Raſſianum regẽ perpulere. Milleſimo. cccvij. vt orthodoxæ fidei rationem a Romano pontifice peterit: verum cum poſtea Veneti ac Carolus refrixiſſent Raſſiani ipſi malo exemplo ſententiã mutant. Interĩ vero apud Nouarienſes noua hæreſis a Dulcino & margarita inuenta eſt qua mares & fœminæ ſimul habitantes in omnẽ libidinẽ prolabebantur. Fraticelli hi ſunt appellati quos opprimere clemens conatus eo ſtatĩ milites quoſdã apoſtolico legato miſit q eos ĩ alpibus poſitos partim inedia & frigore partim armis oppreſſit. Dulcinus autem & margarita vi capti membratim lacerantur: eorumqꝫ oſſa cõbuſta diſſipantur. Reſcitum quoque eodem fere tempore eſt Templarios olim chriſti milites ad Saracenos defeciſſe: hanc ob rem interfecti illi ſunt qui compre-

Fratricellorũ hæreſis.

hendi potuere:eorũq; bona partim Rhodĳs militibus q̃ iſulam pauloañ occupauerant parti vero nouis religionib⁹ ſunt attributa Iudæos quoque Philippus rex Franciæ cũ ſingulis veſtimentis e prouincia ſua deiecit direptis eorũ bonis:ob maleficia quædã & auaritiam. Verũ cũ non ita multo poſt Albertum ĩperatorẽ Ioannes ex fratre nepos ĩterfeciſſet omnes fere ciuitates Ciſalpinæ galliçdños ſibi eos delegere quos ãtea capitaneos habuerant. Capitaneos em̃ p̃fectos Vrbium vocant Vt verona aſcaligeros. Mantua Paſſerinos. Patauium Caraſienſes. Eſtenſes añ iam pridẽ dominatum Ferrarię potiebãtur. Sed tunc potiſſimũ mutinam ĩ poteſtatẽ ſuam redegere. Nec indignatus eſt Karolus ſecundus Neapolitanus rex Beatricẽ filiam Azoni Marchioni eſtenſi ĩ vxorẽ tum collocare. Verum Friſcus eius filius nouercã ſibi ſuper inductam cernens patrẽ ĩ carcerẽ coniectũ necat Ferrariæq; potiť ĩpetrato a Venetis auxilio ad expugnandũ Thedaldũ caſtellum (ita Accolæ vocant) ponti impoſitum. Tum vero cardinalis cognomento Pelagura Bononiam a Clemente miſſus Venetis ſub anathematis pœna imperat vt a re Ferrarienſi abſtineant. Optabant quidẽ Ferrarienſes ipſi ditioni eccleſiaſticę ſubeſſe. Hãc ob rẽ Veneti maturandũ rati caſtellum die noctu oppugnatum tandẽ capiunt: quo facto Friſcus ipſe vindictæ cupidus dimidiã Ferrariæ partẽ ĩcẽdit: potiſſimum vero eorũ domos qui rebus nouis ſtudere videbantur. At ciues tantam iniuriã nõ diuti⁹ laturi ſumptis armis Friſco dominatu eiecto Venetis ſeſe dedũt cum cernerẽt ſe ab his egregie defendi poſſe. Quare Pelagura ĩdignatus cruce ſi-

Iudęi ex francia expelluntur

parricidiũ

Pelagura.

gnatos ĩ venetos & ferrariẽſes Vndequaque pro pere ad ſe vocat. Clemens vero cognita Venetorum contumacia & regnandi cupiditate eis anathemate notatis ſacra interdicit: proſcriptiſq; direptis eorum bonis vbicũq; locorũ reperirẽtur haberi iuſſit: quam ob rẽ gẽs ipſa mercaturæ admodum dedita & ĩ Anglia & ĩ gallia maxima ĩcommoda perpeſſa eſt. Alios præterea Cardinales in Hetruriam bellis tumultuantẽ pontifex miſit qui Roberto Calabriæ duci Florentinis ac Lucenſib⁹ reliquiſque prouinciæ populis mandarent: vt oppugnare piſtoriũ deſiſterẽt. Paruere tũ oẽs pter florentinos & lucẽſes: quare his quoq; a ſacris interdictũ eſt. verũ abeunte roberto auenionem ſalutandi pontificis cauſa Piſtoriẽſes diutino bello fatigati deditionẽ tandem fecere. Captæ vrbis Florentini & Lucenſes mœnia euertunt: foſſas complent: agrũ ſibi diuidũt: a ſanguine tñ ciuium temperatum eſt: ſolũ vrbis vtriq; populo cõmune remanet. Quod quidẽ Florẽtini nõ ita multo poſt contra fœdera inter ſe & Lucẽſes inita occuparũt ducto circũquaq; muro elimatiſq; foſſis. Idẽ pterea vt oĩa circumquaq; tutiora haberent, Acianũ gentis Vbaldinæ caſtellũ in agro mugellano poſitum emptum pecunia diruũt: ĩ planoq; haud lõge Scarpariam vt paucis ante annis in valle arni Caſtelfrãcum & ſanctum Ioannem condunt. Miſſus tum quidem in hetruriam Neapoli Cardinalis Vrſinus qui res ipſas componeret: ſpretus a florentinis & Lucenſibus eo ire prorupit vt anathema & interdictum publice continuaret: hanc ob rem Florentini clerum ipſum grauſſimis exactionibus diu multumque vexarunt. Vſi pterea hac

ſæuitia ſunt:nam curſum donatum ciuem egregi um & de repu.benemeritum interfecere quia vgutionis fagiolani filiam ĩ vxorem duxerat:adeo nobilitatem odio habebant. Verum cum poſtea Pelaguram legatum in recuperanda Ferraria caſtelloque Thedaldo a Venetis occupato fuiſſent a pontifice in gratiam recipiunť. Milleſimo.ccix. Eodem vero anno Karolo ſecundo Rege Neapolitano mortuo filius Robertus in regnum a põtifice miſſus. Bononiam ad Pelaguram proficiſcitur:quem ſtatim eccleſiæ nomine tumultuanti Ferrariæ præfecit. Is autem Neapolim iturus Degum catelanum virum inſignem cum cohorte equitum in prçſidio reliquit. Qui vbi continere Ferrarienſes verbis & minis in officio non poſſet equites ex arce in ciues dimiſit:quorum de numero multos certe trucidauit. Ad octo namque & viginti ex optimatibus Eſtenſium dominatum appetentes laqueo necauit. Eodem vero tẽpore hẽricus lyceburgenſis a germanis imperator elect⁹ hac quidem lege a pontifice confirmatur: vt intra biennium coronam Romę habiturus Italiam ingrediatur. Hoc autem animo id egerat pontifex vt imperatoris aduentu motus italici comprimerentur. Imperator itaque omnia ſe facturũ pollicitus oratores ſtatim in italiam ad populos & principes mittit maxime vero ad Florentinos qui tum Aretinos vexabant:petitque vt ſibi & exercitui ſuo hoſpitium in vrbe parent:ac vexare Aretinos deſinant. Reſpondere tum florentini tantum quidem principem ĩpudenter agere qui barbaros In italiam ducere couatur quam ipſe imperij cauſu a barbaris tueri deberet Aretinis p̃terea

imperatorē ipſū non bñ cōſulere:quos ſciretGuelphos qdē ciues ſuos expuliſſe:exules eñ ab īperatore reſtitui cōſueuiſſe & extorres retineri.Ferunt tum dantē Florētinos cęcos appellaſſe:ꝙ īperatori tam īſulſe reſpondiſſēt:quo certe nil poterat eſſe magis a repu.ſua alienum maxīe autē tāto prīcipe cum tanto exercitu hoſtili aīo aduētante. Animos ſiqdē eis dabant Roberti regis ꝓmiſſa:q ī regnum proficiſcēs factionisGuelphæ defēſorem accerrimum vbiq̃ ſe futurum pollicitus erat.Imperator autē ad Taurinos,alpes tranſgreſſus ī plana deſcēdēs oēs fere ciuitatum principes honoris cauſa obuios habuit.Duę tum Prēerant Mediolani factiones:quarum altera Turrianorū altera viceomitum habebat.Guelphis p̄erat guido Turrianus populi capitaneus(vt gētis vocabulo vtar) Gibellinos vero Mattheus vicecomes.Verit9 autē guido ne vicecomes hērici gratiā ob factionē p̄ occuparet:cōtracto exercitu ī agro Mediolanenſi caſtra ponit viſurus(vt ipſe dicebat)quinam vrbem ſe inuito īgrederētur,tū vero Mattheus nūtijs īperatorē ipm ꝓpere Mediolanū vocat ad vrbē(vt ipſe dicebat)īperij romani domicilium.Hēricus itaq̃ copias vrbi admouēs:magnos tum quidē tumultus īgreſſo iam Guidone concitauit : q̃s ſtatī rebus hoc modo compoſitis repreſſit:vt guido Vercellis potiretur.Mattheus vero equitū ſuorum dux & p̄fectus haberetur.Potitus Mediolano īperator omnes fere ciuitates ſtatī ī deditionē accepit pręter Alexandrinos.Coronam itaq̃ Mediolani accipiēs:quā modo etiā de more capere debuerat tanta ciues īpenſa vexauit:vt grauata onere plebs:quę libertatem ſperabat arma ſumpſę

Florenti- ni Cæci

Turriani

rit. Tum vero germani cū ab vtraq; factione ſuos cędi viderent ex ſuburbijs vrbē īgreſſi factionum capita ad ſe vocant. galeatius aūt mattheivicecō mitis filius: relicto domi genitore: cū magna cliētum manu ad īperatorē ꝓfiſciſcitur: oſtēditq; Turrianos tyrannidē vrbis affectantes tm̄ tumultus cōcitaſſe. Hanc ob rē Germani cū Gibellina factione in vnū cōuenientes Turrianos nōnihil apud plateam ſāctę Marię nouę reſiſtētes ab vrbe pellunt: qui guidone ſuadente Verſellas populariter petunt Ex hac aūt factiōe ad triginta īterfecti referuntur: quorū de numero quatuor Turriani fuere. Mouens deīde ī Cremonēſes & Cremēſes Henricus: qui Gibellinos eiecerant Guelphos ad ſupplicium vocat. Sed libera Cremonēſium deditio henricum mitiorem reddidit. In cremēſes aliquātulum ſęuitū eſt: & eorum mœnia funditus euerſa ſunt. Parmēſes autē timore pculſi: q Gilberto corrigia ſuadente Rubeos īvrbem acceperant pulſis guelphis īperatoris vicariū recipiunt. Tutati ſunt aliquandiu ſe Brixiani verum cum acriter ab hērico oppugnarētur noctu ad montana confugientes vacuā cultoribus vrbē reliquere. Ingreſſi itaq; Germanis vrbis mœnia cōfeſtī demoliunt. His aūt vicinorū calamitatibus perterriti. Mantuani Veronēſes Vicentini patauini Taruiſini Veneti mandata īperatoris ſtatī fecere. Placētini quoque pulſo Alberto ſcoto guelphorum duce īperatoris p̄fectum ſuſcipiunt. Compoſitis itaq; hoc modo Ciſalpinę gallię reb⁹ īperator: Amedeo ſabaudiæ comite piſanorū genuenſiū q; Oratorib⁹ ſubſequētibus p placētinos iter faciēs genuā proficiſcitur. Quo etiam non ita multo poſt applicuere &

Potitur Italia imperator

legati Roberti Neapolitani & Federici Siculi re-
gis illi ſimulatã iſtiveram amicitiam p̃ ſe ferẽtes.
Nam Robertus rex Mareſcallum ſuum cum duo
bus millibus equitũ in hetruriam miſerat:qui Flo
rentinis & Lucẽſibus ſi opus videret contra impe
ratorẽ auxilio eſſent. Verum henricus Piſas claſ-
ſe delatus p̃miſſis terreſtribus copijs maximis in-
commodis Lucenſes afficit. Libuit hactenus com
memorare hæc incommoda italis illata: quorum
omnis culpa a quibuſdam in Clementẽ tranſfert
qui henricum impulerit cum exercitu italiã igre-
di. Sunt tamen qui ſcribant id ex vtilitate prouin
ciæ a Clemente factum: ob inteſtina mala quę quo
tidie cum magna hominum cæde in vnaquaq; ci
uitate: immo in quouis paruo etiam caſtello com
mittebantur Cedebantur ciues: necabantur ſenes
allidebantur infantes: nec vllus crudelitatis mo-
dus inerat. Vñ clementi placuit (quod ſcriptum
apud homerum eſt) vnus ſit princeps ad quẽ om-
nia referantur. Hẽricus aũt romam verſus iter ar
ripiens cum quingẽtis equitibus Lodouicum Sa-
baudienſem Amedei filium p̃mittit: qui certe a-
pud Stephanum columnam non longe a lateranẽ
ſi palatio diuertens magnã vrſinę factioni timo-
rem iniecit. Henricus tñ Viterbium primo inde
Romam veniens effuſo obuiã honorato quoq; cũ
vrbana multitudine perbenigne ſuſcipitur. Co-
ronatus deinde a tribus Cardinalibus Romanos
omnes in verba ſua (vt mos eſt) iurare cõpulit e
dito ingenti cõuiuio cui omẽs ciuitatis p̱ceres ex
ceptis dũtaxat Vrſinis interfuere. Ne tñ in tanta
celebritate quicq̃ tumultus ob cõcitatas hominũ
mentes oriretur milites ſuos ĩ theatris thermis lo

[Margin: ...ira crudelitas. ...ota]

ciſq; munitis ꝓ ſtatione collocauit: quibus pręſidijs adeo confiſus eſt vt auſus ſit etiã tributũ inſuetum a populo exigere. Quare ex re omes vtriuſq; factionis ciues ad vrſinos confugiunt: qui aedes ſuas ꝓpe tyberĩ & Hadriani pontẽ ſitas validis pſidijs cõmunięrãt. Tũ vero iperator ira percit⁹ ſagitarios nauales a piſanis miſſos in vrbẽ cõtra ro manos vocat: quos certe nil tales metuẽtes Ioãnes Roberti regis frater qui ſuas nauales copias ſub auentino collocauerat facile ĩ fugã vertit: & intromiſſo equitatu haud lõge ĩ ſtatiuis collocato: populo Romano adiuuãte imperatorẽ ipſũ Tybur abire coegit. Diſceſſit & Ioãnes Roberti frater cardinaliũ iuſſu. vrbẽq; pacatã reliquit. Hẽricus autẽ Peruſio iter faciens cũ Aretinũ ꝑueniſſet Robertum regem maieſtatis reũ facit: citatũq; nec apparentem regno priuauit: improbante eam rem clemente quod in loco nequaquam idoneo tantam rem nec ad ſe pertinentem peregiſſet. Pontificis enim proprium eſſe dicebat regnum Sicilię cis & vltra farum dare & adimere. Mouens Aretio imperator in Florentinos et Lucenſes cum Roberto ſentientes copias ducit. verum cum vrbem oppugnare non poſſet occupato Bonitio eodemque munito Senenſibus bellum indicit: qui auare nimium ac maligne commeatus ei ſubminiſtrabant. At vero cum aegrotare coepiſſet: ad macereti balnea ſe contulit: vnde multo imbecillior quam antea ad Bõconuentum redijt: vbi poſt aliquot dies moritur non ſine ſuſpitione dati a florentinis veneni: ſubornato pollicitationibus et praemijs monacho quodam qui ei Euchariſtiam veneno illitam dederat vt nonnulli ſcribunt. Piſani autem

Imperator toxicatur in euchariſtia.

mortuo ĩperatore Florentinorũ potẽtiam veriti vgutionẽ Fagiolanũ ducẽſibi ac tyrannum deligunt:qui paulopoſt ab equitatu cum hẽrico militare ſolito adiutus Lucenſes agris multatos in poteſtatẽ ſuam redegit.Clemẽs vero ad cætera mala que Italia patiebatur audito incendio baſilicæ Cõſtantianę vehementer ĩdoluit: Pecuniaſq; clero ac popu.Romano miſit ad tẽplũ reſtituẽdũ:licet eo anno tanta charitate&pœnuria rerum laboratum ĩ regno fit vt vix ad cibum & potum ſatis pecuniarum haberet.Quę quidem mala et frequẽtes eclypſes ſolis cometæq; portẽdebant & ipſa peſtis qua fere vbiq; tum laboratum eſt. Clemens aũt cum animum ad componendũ eccleſię

Commendatio pontificis

ſtatum adieciſſet ſacris ordinib⁹ ter habitis & pluroſq; Cardinales viros optimos creauit:& tribus conciliis diuerſis ĩ locis variiſq; tẽporibus habitis multa prudẽter & mature egit.Nã & dulcini ſectam eccleſiaſticos ĩpugnantẽ (vt dixi)perdomuit:& tẽplarios ſuſtulit ĩ maximos errores prolapſos:chriſtum ſcilicet abnegantes eorũq; bona hieroſolymitanis militibus addixit:& regi Franciæ apud pictauium quædam inhoneſta petenti quo minus id impetraret reſtitit.Nam & damnari Bonifacium & abſolui Nogaretium ac Sarrã petebat.Premum certe nunq; obtinuit. Secundum poſtremo ĩpetrauit pollicente Nogaretio ſeiturum pœnitentię gratia contra Saracenos:quãquidẽ expeditionem clemẽs ipſe maxĩe optabat vt ex ei⁹ conciliis apparet.Pręterea vero & celeſtinum qui tum approbatis eius miraculis ĩ ſãctos retulit ſub nomine Petri confeſſoris:& librum clementinarum a ſe compoſitum in Viennenſi concilio edi-

Clementinę edũtur

dit.Deinceps vero varijs ægritudinibus afflicta-
tus,nunc em̃ dyſenteria,nunc ſtomachi ac laterũ
dolore cruciabatur octauo põtificatus ſui anno,
menſe.x.die.xv moritur. Vacat tum ſedes annis
duobus mẽſibus tribus, diebus.xvij. Dum nõ ſa
tis inter Cardinales cõſtat quẽ potiſſimũ deligãt:
Nec minor quidẽ diſcordia inter electores impe
rij tum fuit mortuo Hẽrico:cum alij Lodouicum
Bauariæ alij federicum Auſtriæ duces propone-
rent:quibus inter ſe prælio cõcurrẽtibus ſupera-
to federico tanta ſuperbia Lodouicus elatus eſt:
vt abſq; auctoritate romanæ ſedis & imperatorẽ
ſe appellauerit, & ita vicecomitibus in Ciſalpi-
na fauerit: vt Mediolano potiti ſint quo ei faciliꝰ
Romã proficiſci liceret ad coronã aureã (vt mos
eſt)accipiendã.Tum vero hetruſci omnes ac ma
xime Guelphi trepidare cœperunt: ꝙ cernebant
Lodouicũ imperatorem omnia imperij iura ad-
iuuãtibus Vicecomitibus & Vgutione Fagiola-
no Piſanorũ & lucẽſium tyranno breui repetitu-
rum. Hanc ob rẽ & Guidonem petramalam epi-
ſcopum Aretinum ac dominum & philippũ Ta
rentinum principem roberti regis fratrem in par
tes ſuas pollicitationibus & muneribus pellexe-
re.Multum enim philippus equitatu & diſciplina
rei militaris tum valebat.

Ioannes XXIII.

IOãnes.xxiij. Iacobus caturcẽſis an-
tea vocatus epiſcopus Portuenſis:
poſt longã vigintitriũ cardinalium
altercationẽ Lugduni põtifex crea
tus nonis ſeptẽbris in eccleſia cathe
drali coronã põtificatus accepit:Inde vero Aue-

nionem cũ curia ꝓfectus octo Cardiales ĩ ieiuniis quatuor tẽporũ aduentus Dñi creauit, quorũ de numero fuit Iacob⁹ caturcẽſis eius ex ſorore nepos & Ioãnes caietani tituli ſctĩ Theodori diaconus cardialis e gẽte vrſina. Præterea vero ĩ ſanctos cõfeſſores retulit Lodouicum epm Toloſanum quõdam Caroli regis Siciliȩ filiũ. Sunt tamẽ qui hoc Bonifacio octauo aſcribãt, vt antea dixi. Abdicare autẽ ſe epatu & ſacerdotio cõpulit Hugonẽ Caturcẽſem epiſcopũ priuatum oĩbus põtificalibus ĩſignibus anulo mitra cappa pileo camiſiaq; Romana: Priuatũ autẽ degradatũq; (vt iſtorum vocabulo vtar) ac curiȩ ſeculari traditum omnibus cruciatibus coactũ eſſe vitã cum morte cõmutare: q̄ in põtificẽ cõiuraſſet. Eccleſiam vero Toloſanã quam vnice dilexit ad archiepiſcopatum tranſtulit: cuius quidẽ caſtella ſex ĩ ciuitates erexit vt hẽret archiepiſcopus Toloſanus quibus cum dignitate præeſſet: Dioceſes quoq; archiepiſcopatu Narbonenſi aſcripſit, Limoſam & abbatiam ſctĩ Pontij. Adeo prȩterea rebus nouis pontifex ipſe ſtuduit: vt & ſimplices epiſcopatus bifariam diuiſerit ac diuiſos ĩ vnum redegerit: & Abbatias ĩ epiſcopatus & epiſcopatus ĩ Abbatias viciſſim trãſtulerit. Nouas quoq; dignitates: noua collegia ĩ eccleſijs cõſtituit: ac cõſtituta prius in aliam formam trãſtulit. hac tamen gratitudine vſus eſt: q; clemẽtinarum editionẽm cõfirmauit. Mãdauitq; doctoribus omnibus Publicorum gymnaſiorũ vt librum ipſum publice legerent. Ordinẽ autẽ Grãdimõtenſem: quorũdam ĩ proborũ factionib⁹ labefactatum ĩ meliorẽ formam redegit. Amputatis his vero quȩ ordĩe obeſſent:

B. Lodouicus minorita canonizat.

Tholoſana ſedes fit archiepiſcopalis.

Cõfirmatio clemẽtinarum.

addidiſcq̃ īſtitutionibus quibuſdam quibus tanta religio cōſtaret. Cum vero Cæſar auguſtanā eccleſiam admodū diligeret eam ī Metropolitanam erexit quiq̃ cathedralibus eccleſijs ex vndecim quę Tarraconenſi ſubſunt huic aſſignatis: inſtituit & nouū ordinē militum qui militare ſub xp̄o diceretur ī luſitania quę portugallia dicit̃ qui Saracenis reſiſterēt Beticā & Aphricam īcolentibus. Betica apud antiquos ea pars dicebatur Hiſpanię quę ad mare Mediterraneū vergit noſtris tēporibus Granate nomen obtinēs a cocco (vt arbitror) quo ea pars Hiſpanię maximē abūdat: coccū autē nūc granā vocāt vnde lanæ īficiūtur. Huius autē ordīs quē diximus: a pōtifice cōſtitutum caput ī marino Siluenſis diœceſis oppido repoſitum eſt militibuſq̃ oīa bona templariorum annuente rege Portugalliæ cōceſſa ſunt quo liberius militiæ chriſti vacarēt: cuius cenſor & moderator eſt Abbas Alcohaſiani monaſterij ciſtercienſis ordinis Vlixiponenſis diœceſis qui & conſcribendi & exauctorandi militem facultates habet. Deīceps vero duos Thomas ī ſanctos retulit Thomam epiſcopum Herfrendenſem virum nobilem genere probatum moribus doctrina inſignem miraculis clarum & Thomā Aquinatem ordinis ſancti Dominici doctorem prēcellentē: de cuius vita & ſcriptis multa ſuperius annotauimus. Creatis deinde ſeptem cardinalibus ſecūda ordinatiōe Milleſimo cccxxij. Statī edictū ꝓpoſuit: quo eos declarauit pertinaces & hęreticos qui affirmarent chriſtum eiuſq̃ diſcipulos nihil priuatī habuiſſe. Quod certe nō multū cū ſacra ſcriptura cōuenit quę multis in locis teſtatur xp̄m eiuſque diſcipulos ac veros

Cæſarauguſta metropolis efficitur.

Betica.

Duo thomę ī ſctō- rū catalogo deſcribūtur.

Xp̄s habuit proprium.

imitatores nil proprĳ habuiſſe. Vt illud Euãgelĳ. Qui non vendiderit omnia quę habet & pauperibus dederit non poteſt eſſe dignus me diſcipulus. pręterea vero hereticũ putauit eſſe ſi quis affirmaret ipſis diſcipulis vendẽdi, donandi, reſtandi, acquirẽdi, ſuapte ingenio ius nõ cõpetere; q̃ ad religionẽ cũ es in alterius arbitriũ tranſeãnt. vnde fit vt Dñi mãcipia nõ ſibi ſed domino acquirãt: vel acquiſita prius ex arbitrio & mãdato eius pauperibus diſtribuãt. Harũ autẽ inſtitutionum literas apoſtolicas ad gymnaſia publica trãſmiſit ne amplius ſcholaſtici ea de re diſputare auderẽt. Dãnauit pręterea gloſulã quãdã fratris Petri ordinis Minorũ: qui cõuentum quendã tertĳ ordinis ad imitãdã xp̃i paupertatẽ animauerat: quorũ de numero multi damnati & exuſti fuere. Habita a pręterea cõſtitutiõe (vt eorũ vocabulo vtar) decẽ cardinales creauit: inter quos Ioannis Colũnæ & fratris Matthei e gente vrſina ordinis prędicatorũ ratio eſt habita. Dũ hæc a põtifice agerent florẽtinus exercitus ingẽti nõ lõga a mõte catino ab vgutione fagiolano ſupatus eſt: verum Lucẽſes nõ diutius tyrannidẽ vgutiõis laturi capta occaſiõe Neriũ eius filium vrbe eĳciũt: dũ ca

Caſtruci⁹. ſtruciũ virũ domi nobilẽ & manu prõptũ quẽ in carcerẽ cõiecerat ob prædã ex hoſtibus captã ad ſuppliciũ ducit. Pulſus itaq; luca Nerius patrem i Lucẽſes cõcitat cui quidẽ ex vrbe in hoſtẽ prodeunti Piſani ſtatim clauſere portas. Is autẽ cũ filio ad malaſpinas confugiens tentato ſæpius at fruſtra ad tyrannidẽ reditu tãdem ĩ flãminiã ſolũ paternum põtifice iubẽte redĳt. Atq; ita Caſtrucius ad extremã calamitatẽ ad ſummã fœlicitatẽ pdu-

citur: carcere enim ad dominatum ciuitatis lucẽſis traductus eſt. At vero põtifex ĩtelligẽs & eſtẽſes pulſo pręſidio eccleſiaſtico oĩno ferraria & vicecomites adiuuãte Lodouico Bauaro Mediolano potitos eſſe omiſſis (vt ipe dicebat) ad tempus Eſtẽſibus vicecomites ĩterdictis notauit magis in lodouicũ qui titulos ĩperij ſibi vſurpabat q̃ in vicecomites ĩuectus. Eodẽ quoq; tẽpore Gibellini genuẽſes a cõciuibus ſuis guelphis pulſi adiuuãte Roberto rege cuius poteſtati ciuitatẽ cõmiſerant Sauonã populariter migrauere. hos poſtea etiã extorres bello inſequens Robertus: dum in Gallias traijcit vna cum Sauonẽſibus in poteſtatẽ ſuã redactis aliquãdiu male habuit. Pontifex autẽ intelligẽs diſceſſu roberti guelphos vbiq; opprimi karolum valeſij comitẽ francię regis philippi filium in italiam mittit: qui guelphis pręſidio eſſet & his potiſſimũ qui apud verſellas cum turrianis erãt vrbis ditione potitis. Verum ſuperueniente Lodouici ĩperatoris iuſſu: Galeatio vicecomite ante aduentũ karoli Turriani vercellis pelluntur: eaq; vrbs in poteſtatem vicecomitum redigitur. Potitur & caſtrucius non ita multo poſt piſtorio, vt guido petramala pauloante Typherno: florentinis aduerſantibus. Sed Caſtrucius Galeatij vicecomitis auxilio fretus (nam Accium filium cum mille & quingentis militibus ei auxiliũ miſerat) florentinos magna clade ſupatos ad mœnia vſq; perſequitur. Tum vero pontifex videns in bauaro turbandi omnia principium ineſſe ei ſacra interdicit more ſolenni vt fieri conſueuit: Guidonemq; petramalam poſt occupatum Typhernum ſacerdotio exauctorauit cortonam quoq; a dio- Guido petramala.

ceſſi aretina ſeparatam in ciuitatem erexit creato Ioanne Viterbienſi Cortonienſiũ epõ. Interĩ aũt Nicolaus Eſtenſis Ferrariæ dñs Argẽtam Rauẽnatis eccleſiæ oppidum vi occupat adiuuãte paſſarino Bonacoſſio Vrbis Mãtuę tyranno:q ſororẽ Nicolai pauloante ĩ vxorẽ duxerat.Ii etiã iunctis ſimul copiis Bononienſes aggredi ſunt auſi. Sed a bertrando eccleſię copiarum duce ſuperati cum magno ĩcommodo abiere nõ ita multo poſt a põtifice anathemate notati.Ferrarię pręterea ĩterdictũ a ſaracenis donec argẽta redderetur: Caſtrucius vero adeo Florentinos tum vexabat capto oppido Signa vnde frequentes incurſiones ĩ eos faciebat:vt deſperatione rerum adducti karolũ Roberti filium ĩ dñm vocauerit. Tum vero Ioãnes põtifex Ioãnem Vrſinum ĩ Italiã properé mittit q Florẽtinos & guelphos omnes ĩ Bauarum cõfirmaret iam alpes cum magnis exercitibus tranſeuntẽ. Is autẽ Romã iter facturus primo Mediolanũ proficiſcit̃ Gibellinorũ precibus motus. Verũ cũ accepta ferrea corona pecuniis ĩdigeret atq; eas a populo exigeret quẽ galeati⁹ tuebatur oĩbus vicecomitibus ĩ carcerẽ cõiectis:quatuor & viginti ciues deligit, q rẽpub. admiſtrarẽt addito pręfecto quẽ ex gente ſua Vrbi præfecit: Bauarus tñ poſtea Caſtrucii precibus motus vicecomites oẽs ĩcolumes dimiſit dũ Lucę eſſent vbi impator a lucẽſibus magna cũ benignitate ſuſceptus eſt.Inde vero abiẽs comitãte cũ mile & quĩgẽtis equitibus caſtrucio romã peruenit:vbi apd ædes laterani iuſſu Cleri populiq; Romani a Stephano Colũna coronat̃. præerant tũ vrbi duo ex nobilitate romana quos romani ĩperatores vica-

rios appellabant. Tum vero cum Nicolaus comes alter collega abeſſet Stephano ea ſors obtigit. Coronatus imperator petrum Corbarieſem ordinis minorũ ex Reatino agro oriundum pontificem ſtatim creat Ioannis viceſimo ſecundo æmulum futurum hominem quidem humili loco natum ſed doctum & ad res agẽdas aptiſſimum. Habuit hic primo vxorem quarenuente ac reclamante religionem & habitum ſancti Frãciſci ſuſcepit. Creatus itaq; ſpeudo pontifex: ac Nicolaus quintus appellatus ab imperatore & his qui tum cum eo aderant vt verus chriſti vicarius conſalutat: creauit is quoq; cardĩales & epiſcopos homines ſui ipſius cõſimiles. Interea vero cũ equites galli in præſidio Florentinorum relicti noctu inſidijs pictorium occupaſſent, Caſtrucium Roma abire confeſtim cogunt qui primo iunctis cũ vicecomitibus copijs Piſas Lucamq; peruenit. Inde vero ĩ piſtorium mouens ciuitatem diu obſeſſam fame ad deditionem tandem cõpulit. Subſequens autem Caſtrucium cum exercitu Bauarus viterbij antipapam reliquit Florentiam oppugnaturus quam fortaſſe occupaſſet ni Caſtrucio graui morbo ex immenſis laboribus cõtracto mori contigiſſet Bauarus tamen tanti accepti beneficij immemor eius filios Piſis ac luca expulit: dũ in, ciuitatibus præſidia diſponerẽt: vrbibuſq; ipſe potitus eſt. Mortuo quoq; eodem tempore Galeatio vicecomite eius filij ad Bauarum confugiunt hominem rogantes vt accepta grãdi pecunia quam ipſi pollicebantur ſe in patriam remittat. Tum ille pecuniȩ admodum cupidus Accium in patriam remittens Marcum fratrem tandiu obſident

Petr⁹ corbarienſis.

apud ſe detinuit q̄diu ei pecuniç redderent. Verum Bauarus relicto Piſis Antipapa Marcoq; vicecomite Mediolanum profectus in Germaniam iturus nequaquā ab Accio in vrbē recipitur paternarum iniuriarum memoria: germani autem milites qui in hetruria marcū vicecomitē obſidē retinebāt cognita hominis virtute in eius verba iurauere ex captiuo ducē creantes qui ſtatim dedentibus arcem Caſtrucianis militibus Luca potitus eſt. Verū non ita multo poſt abſente Marco Germani milites mutata ſentētia Lucam vrbem cuidā genuenſi ex gente Spinola qui multū claſſe valebat vendidere. Abeunte præterea in germaniā Bauaro re omni infecta ad īperium ſpectāte: Bonifacius piſanus comes rem gratā Ioāni pōtifici facturus Antipapā Auinio nē perducit vbi ī carcerem cōiectus vitā cum morte permutauit. Tum vero pōtifex duabus maximis curis liberatus: q̄ Antipapam e medio ſuſtulerat quodq; bauarus ī germaniā relicta Italia abierat inſtāte frāciæ rege expeditionē in ſaracenos promulgat impoſitis decimis quæ philippo ipī ad expeditionē ituro darentur. Ceperant tum Lucam Forentini vnde a militibus Boemicis ſtatī expellūtur quos antea Brixiani contra Bergomates in Italiā acerſierant quorumq; auxilio fretus pontificis Legatus Parmam Rhegium Mutinamq; ceperat. Is autem inita cum Ioanne rege Boemiæ amicitia omnē rationem factionū Italicarū repēte cōmutauit. Nam quibus pōtifex & Boemiç rex Amici ac ſocij erāt illis Robertus ac Florētini repēte aduerſabant nullo guelphorū aut gibellinorū diſcrimine habito. Maſtinus & Scala veroç philippinus

Gonzaga Mantuæ:Carrarienſes patauij Eſtenſes ferrariç dñi amicitiã & ſocietatẽ cũ Roberto ieũt cuius ẽt auxilio Florẽtini adiuti Piſtoriũ capiũt de dentibus tñ vrbẽ quibuſdã ciuibus nemineq; ad uerſante. Interea vero Marchiones Eſtenſes nõ prius ab interdicto eccleſiaſtico abſoluti ſunt ꝙ ferrarienſiũ ꝑcibus fatigati argẽtã a ſe occupatã eccleſiç Rauennati reddidere. Ii tñ auxilio Scalligerorum freti Caſtellũ ſancti fœlicis agri Mutinenſis obſidere incipiunt. Verũ ſupueniẽte Karolo Boemiç regis filio:manfredoq; cognomẽto pio carpi dño qui ſocietatẽ ſimul inierãt. Eſtenſes funduntur fuganturq; ex eorũ in litibus ad octingentos ceci diſſe ea pugna conſtat multoſq; ex nobilitate captos maxime vero Nicolaum Eſtenſem Rainaldi marchionis fratrẽ. Hac aũt opportunitate motus Legatus Bononienſis cõparato ſatis iuſto exercitu cui & Galeotus malateſta Ariminenſis:& franciſcus ordelaphus forliuiẽſis:& Ricardus Manfredus fauentinus & Hoſtaſius Polẽtanus Rauẽnas ꝑfuere ferrariã obſidet. Nã ij omes ſuarum ciuitatum dñatum paulo ante occupauerant, cũ pri⁹ ea rũdem capitanei haberẽtur. Oppugnabatur tum acriter ferraria capto ſancti Anthonij ſuburbio cũ auxiliares copiç a Philippino Gõzaga a Maſtino Scala ab vbertino Carrariẽſi miſſç animũ ad erũpendũ ferrariẽſibus dedere. Qui & hoſtes fundunt & omes fere duces capiunt. Captus aũt Raimandiolç comes cũ nicolao Eſtenſi cõmutatẽ reliqui deĩceps icolumes ad ſuos remittuntur: hac cõditione tñ ne arma amplius contra Eſtenſes capiant. Elatus vero tanta victoria Rainaldus Eſtẽſis in agrum Bononienſẽ mouẽs longe omnia popu

latus a capienda vrbe paululum abfuit. Venturũ quidem ĩ auxilium Legati regem Boemiæ Bononiẽſes ſperabãt: & iam eſſe ĩ itinere dicebatur: cũ ſubito ei nunciatũ eſt & Maſtinum Scalam brixiam ac Bergomũ ĩ deditionem accepiſſe: & Accium vicecomitem Papiam ingreſſum arcem oppugnare. Hanc ob rem ab inſtituto itinere diſcedens relicto parmæ filio cum aliquot cohortibus papiam ipſe profectus cum ſupare munitiones vicecomitis non poſſet vaſtato Mediolanenſium agro parmam deinceps re infecta rediit: vbi quoque intellexit Americum Caſtrucij filium Lucã amicorum opera recepiſſe. Oppugnabatur tamẽ arx quam etiam rex accepta grandi pecunia Lucenſibus & americo reliquit breui ĩ Germaniã iturus italicas factiones pertęſus. Nam vicecomites capta iã arce papienſi longe & late vires ſuas diffundebãt. Murinę itaque & Rhegij ĩpoſito germanorũ p̄ſidio cõmẽdataque pma Marſilio & petro rubęo ĩ germaniã abijt celerẽ reditũ cũ maiorib9 copijs pollicitus. Abeunte aũt rege bononiẽſes ipſi adiuuantibus Florentinis & Marchione Eſtenſi pulſo legato, in libertatem ſe vindicant: cæſo tum in vrbe tum in agris eccleſiaſtico p̄ſidio. Hanc ob rem legatus oĩ ope deſtitutus Auenionẽ proficiſcitur. Anno dñi Milleſimo.cccxxxiiij. Quo tẽpore eodẽ in loco Ioannes pontifex morit̃ ętatis ſuæ Anno.xc. pontificatus vero decimo nono, menſe iiij. relicta in theſauris tanta vi auri quantum nullus ante ſe pontifex. Sepelitur aũt in eccleſia cathedrali cum magna funeris pompa. Sunt qui ſcribãt Petrum murroneum quõdam pontificem ab Ioanne in Sanctos relatum: Gentilemq; fulginatẽ &

Theſaur9 pontificis

diuum Florentinum medicos inſignes magnis ꝑmijs & honoribus cum ab eo affectos. Amator.n. doctorum virorum eſt habitus.

Benedictus XII.

Declaratū fuit per hunc Benedictum ꝙ animę ſanctę quę nihil habēt purgabile prio ſtatim vt decedunt faciem dei vident. Et aliter ſentire aut dogmatizare eſt hereticum.

Benedictus duodecimus pria Toloſanus ordnis ciſterciēſis Iacob⁹ ātea vocatus ſacrę priſcę pſbyter cardinalis.xvi.die poſt Ioānis mortē Auenione pontifex creatus ſtatī cēſuras in Bauarum ab Ioāne factas vt in vſurpatorē īperij cōfirmauit. Hac aūt ratione vacante īperio ad arma oīa reſpiciebant cū vnuſquiſq; quantumuis puus dn̄s rapere cū alieno cōnaretur. Scaligeri em̄ non contenti Veronę Brixiæ: Bergomi dn̄atu Parmam adimere Rubeis conabantur. Gonzaga regium Eſtenſis Mutinā Florentini Lucam appetebant. Verum cum Scaligeri potiri Parma nequirēt acriter qui in ꝑſidio erant vrbem defendentibus maxie vero germanis militibus qui Scaligero infenſi habebantur in Vincētinos exercitum mouētē: vn̄ re īfecta abeuntes cū germanos milites abijſſe Parma itellexiſſent eo ꝑfecti vrbe ſtatī potiūt rubeis īpis eā dedētibus. Nicolaus quoque Eſtēſis Beatrice Guidonis Gonziaci filia ī vxore accepta ſoceri copijs adiutus Mutinam capit Philippinus item Gōziga ciuibus ipſis vltro decentibus Regium lepidi ī poteſtate ſuā ſtatim recipit. Tum vero creſcente Maſtini Scalę potentia Qui & Parmā & Lucam & pa

tauium dedēte Vbertino carraria ī poteſtatē ſuā redegerat: ad tm̄ dominatū extinguendū omnes fere Italiæ populi & pri̅cipes ſimul coniurauerūt. Maxīe aūt veneti & Luchinus vicecomes qui acio pauloante mortuo ī dominatu ſucceſſerat. Ciſ xerant veronā obſidione veneti Gonzaga Eſtenſiſq; dū luchinus alio exercitu Brixiam & bergomum in ſuā poteſtatē redigit. At vero cū veneti timerēt ne dū potēriāvni⁹ extīguere parant alterius augerent. Pacē hac cōditione cū Maſtino Saligero ineūt vt omiſſo patauio carrariēſibus dimiſſaq; Brixia & bergomo vicecomiti quas vrbes nuper occupauerat: ipſe veronā vicentiā Parmā Lucamq; retineret. Diſplicuit vehementer hæc pax florentinis ſocijs & amicis qui potiri Luca admodum cupiebant. ſed reiecta in aliud tēpus querela tū quidē reticuere. Pontifex aūt miſſo ī italiā legato ſenatui populoq; Romano perſuaſit vt Senatoriam dignitatem q̄diu regio nomine geſſerāt ſuis tandem & eccleſiæ auſpicijs adminiſtrarēt. Hāc ob rē & Stephano colūnæ Senatoria dignitas in quinquennium prorogata eſt, & collegæ annui ei dati ſunt. Verū cū pontifex Stephanū ad ſe Auenionē vocaſſet Vrſus Anguillarię comes Stephani collega franciſcum petrarcham virum eloquētiſſimum, maxime aūt vernacula lingua rhitmiſq; vulgaribus corona poetica in Capitolio donauit, aſtante populo omnique Romana nobilitate.

Stephan⁹ columna.

Anno ſalutis milleſimo.cccxxxviij. At pontifex veritus ne vacante imperio Italia ab aliquo externo hoſte iuuaderet. Luchinū vicecomitē Ioānēq; eius fratrem archiepm̄ Mediolanenſē mediolani aliarumque vrbium quas poſſidebāt vicarios in

ſtituit:eandē quoq; poteſtatē Maſtino Scalę Vero nę & vincentiæ: Philippino Gonzage Mātuę & Rhegīj: Albertina carrariæ patauīj obicioni Eſtenſi Ferrarię Mutinę Argētę ſuo iure(vt ipſe dicebat)tribuit:q vacante īperio omnis eius poteſtas in pōtificem recidat Ieſu chriſti ſupni regis vnici in terris vicariū Obicioni tū eſtenſi hoc veſtigal īpoſuit,vt quotānis.x. milia numum auri Eccleſiæ Romanæ pſolueret.Semel aūt toto ſui pontificatꝰ tēpore ſex pſbyteros Cardinales creauit viros egregios nō de ſua ſtirpe(vt nūc fit)ſed vnde quāq; ad tantā dignitatē vocatos.Non īprobo tū eos qui ob cognationē & affinitatem ad ſummos dignitatis gradus eriguntur ſi tanta conditione digni ſunt. Tantæ pterea conſtantiæ fuit:vt dimoueri a recto vel vi vel precario vel pollicitationibus nunq̄ potuerit.Bonos em̄ diligebat & viciſſim malos ac ſceleratos apte odio habebat. Com ponere itē pacē inter Philippum Franciæ & Eduar dū Angliæ regē ſæpe tentauit p legatos ac fruſtra.Qui maximis cladibus:q̄; ſępiſſime inter ſe concertarunt.Nam Eduardi claſſis ſupra ſcluſas non longe a portu Flandriæ tanta vi cū gallis dimicauit & vicit:vt ad.xxxiīj.millia gallorū vna pugna interfecti referantur.Pontifex autem rem ſæpius tentatā omittens ædes Pontificias cum turribus & pometis inchoauit ac pfecit ſuoq; iuſſu ī penſaq; baſilicæ ſancti petri tectū reſtituit quēadmodum epigramma ad eius ſtatuā in eadē baſilica poſitam indicat.Moritur aūt pōtificatus ſui anno.vīj.menſe.iīj.die.xvīj.Multam vim auri nō cognatis ſuis& affinibus ſed eccleſię reliquit.zotum pictorem illa ætate egregium ad pingendas mar

Notēt pōtifices.

Laus Benedicti

zotus pictor

tyrum hiſtorias in ædibus a ſe ſtructis conduce-re in animo habuit. Im morte aũt optimi pontifi-cis & doctiſſimi omẽs fere collacrymarunt. Idq́ȝ in põpa funeris q̃ aderãt fletib⁹ & gemitu p̃ ſe tulere.

Clemens VI

CLemens. vi. patria Lemouicenſis pe-trus antea vocatus: primo monach⁹ deinde archiep̃s Rhotomagenſis: po ſtremo pontifex Auenione creatus eſt. Fuit autem vir multæ doctrinæ compoſitęq́ȝ eloquentiæ: liberalis ĩ omnes comis & perhuman⁹. Electus itaq́ȝ nonis maij. Milleſimo cccxlij. coronatur. xiiij. Kal. Iunij. Sequentibus ve-ro ieiunijs põtificatus ſui anno primo octo preſby-teros cardinales creat: diaconos duos. f. fratrem ſu-ũm monachum Tutellenſis ꝓfeſſionis: & Guliel-mum ex ſorore nepotẽ. Ex his p̃terea quos p̃ſby-teros creauit vnus ei affinitate cõiunctus fuit. Se-quenti aũt anno duos item creauit quorũ alter e-ius erat ex altera ſorore nepos: Petẽtibus ſiquidẽ Romanis: vt quemadmodum Bonifaci⁹ octauus olim conceſſerat: vt centeſimo quoq́ȝ anno quod ſeculum antiqui appellabãt: vnde ludi ſeculares nominati ſunt: plenam peccatorũ oĩm remiſſionẽ viſitantibus limina Apoſtolorum Petri & pauli quinquageſimo quoq́ȝ anno id faceret libenter an-nuit: cum dicerent ętatem hoĩm iubileũ illũ cẽtũ annorũ attingere non poſſe. Verum cum intelli-

'Annus iu bilei. geret totam Italiam in tumultu eſſe ſolos Luchi-nũ & Ioannẽ Vicecomites vicarios inſubrię con firmauit: de reliquis Italiæ prĩcipibus nulla men tiõe habita: exiſtimabat em̃ ſolos Vicecomites ba uaro reſiſtere poſſe ĩ Italiã (vt ip̃e p̃dicabat) deſcẽ

ſuro. Qui viciſſim: vt par pari pontifici redderet in ditiõe eccleſiaſtica multos vicarios impiali au ctoritate confirmauit. Nam Ioãnẽ de vico vrbis pfectum viterbij: Galeotũ Malateſtã & fratres Arimini pẽſauri Fani: Antoniũ Feletrariũ Vrbini: Nolphũ & Gallaſium fratres callij. Alegretũ claueliũ Fabriani: Bulgarutiũ Matelicæ: Iſmedutiũ ſãcti ſeuerini: Gẽtilẽ Varraneũ camerini. Michaelẽ montis milonis. Põgoniũ cĩgoli. Nicolaũ boſcaretũ eſij. Guidonẽ polẽtenſem Rauẽnę Franciſcum & Synebaldum Foroliuij & ceſennę: Ioannẽ Manfredũ Fauẽtiæ dños cõfirmauit. Licet añ quidã ex his loca ĩpa pcĩ vi pcĩ beniuolẽtia ciuiũ adepti fuerant: vt ĩ Bñdicto diximus. Interĩ vero Freſcobaldi florentini ciues admodũ potentes a ciuibus ſuis pulſi Piſanos ad arma cõcitant iniquo quidẽ tẽpore. Florẽtini. n. Parmã a Scaligeris ẽpturi tum erant & ob eã rẽ filios obſides iã Ferrariam miſerãt quĩgẽta milia numũ auri polliciti. Sequeſter. n. ad eam rẽ cõficiendam Ferrarienſis ab vtroq; electꝰ eſt. Verũ cũ Florẽtini alia ſup aliã clade tũ a piſanis tũ ab eorũ ſocijs afflictati eſſent omittere tantam emptionẽ coacti ſunt. Ferre tñ auxilium Lucenſibus a Piſanis obſeſſis nõ obmiſere adiuuãtibus etiã ſocijs: copiarũ duce Malateſta Arimineñ cognomẽto Vngato. Qui piſanos a ceruicibꝰ Lucenſiũ armis qdẽ repulit. Tum vero Robertus florentinorũ amicus Sociorũ calamitatibus pmotus Gualteriũ quẽdam gallum Athenarũ ducẽ appellatũ cum paruo eqtatu ĩ hetruriam miſit: qui artibus exquiſitiſſimis deiecto Malateſta vt imperito belli duce: ita gratiam Florentini populi aucupatus eſt, vt breui copijs eorum & vrbi preficeretur

deiectis & extictis omnibus vrbis magiſtratib9. Huius quoq; fortunã iuuere Aretini Piſtorienſes & volaterrani qui homini ſeſe ſtatĩ dedidere. At cũ Acci9 corrigiẽſis Parmã vrbẽ quã ĩpe tueri nõ poterat Obicioni Eſtẽſi dediſſet, Philippinus gonzaga bello ob ipſo Obicione laceſſitus comparato exercitu ĩ agro Rhegiẽſi hominem inuadẽs collatis ſignis tanto impetu fundit: vt fugientem ferrariam vſq; pſecutus ſit. Tum vero Obicio deſperatione rerũ motus Parmã ipſã quã retinere non poterat Luchino vicecomiti tuẽdam tradidit anno dñi milleſimo.ccclxvi. Cum aũt Florentini ferre Gualterij tyrannidẽ diutius non poſſent: necarenturq; quotidie multi: in eum ob libertatẽ coniurantes Angelus Acciaiolus vrbis ẽps ciues armatos in ẽpatum propere ad ſe vocat patriam in libertatẽ vindicaturus. Quare tyrannus ĩparem ſe ciuibus videns ẽpo ipſo pacis ſequeſtre adhibito incolumis cũ militibus & rebus ſuis decimo tyrãnidis ſuę menſe abijt. Verum plebs ipa ĩgrata, vt ſemper, nobiles ciuitatis quorũ cõſilijs & armis libertatẽ conſecuta erat exules facit: direptis eorũ bonis ędibuſq; euerſis. Et ne qud deeſſet ad pturbandam totã Italiã: In regno quoq; Neapolitano magnæ diſcordiæ exortæ ſunt. Rex eñ Robert9 ſine ſtirpe virili moriẽs Ioãnã filiã Andreæ nepotis ſui karoli regis vngarię filio vxorẽ dedit. Neapolĩ eñ illis diebus adoleſcẽs venerat: verũ Ioanna hominẽ ſocordẽ peroſa eum ĩ vrbe aduerſa per ĩſidias ĩterimit: alteriq; fatrueli nubit Lodouico olĩ Tarẽtini prĩcipis filio: quẽ Roberti quoque fratrẽ fuiſſe conſtat. Tũ vero Lodouicus rex Vngarię primi mariti frater tm̃ ſcelus vlturus: cum

Ioãna maritum interficit

paratiſſimo exercitu ĩ italiã veniẽs primo ſulmo-
nẽſes reſiſtere auſos oppugnare adoritur. Interim
autẽ Romæ creãdorum Senatorum ex auctorita-
te apoſtolica commutata rõne: Nicolaus rentij ci- Nicolaus Rentij.
uis Romanus publicus ſcriba vir quidẽ erecti ad
libertatem excelſiq; animi occupato armis capi-
tolio tm̃ ſibi beniuolẽtiæ & auctoritatis apud oẽs
cõparauit: vt facile quo vellet mentẽ populi Ro
mani flecteret. Is aũt quo magis aĩos hominũ cõ-
moueret: hoc titulo vſus eſt. Nicolaus ſeuerus &
clemẽs libertatis pacis iuſtitię tribunus: ac ſacræ
Romanę reipub. liberator illuſtris. Hac autẽ ver
borũ põpa tãtã de ſe & admirationẽ & opinionẽ
cõcitauit vt oẽs Italici nominis ꝑ legatos pacẽ a-
micitiãq; ab eo petierint. Fuere & quędã externę
prouĩciæ quę ad romani imperij gloriã renaſcen
tem (vt ĩpę putabãt) reſpicerẽt. Sed parũ ĩnoleuit
fucata gloria: nã dum pti ciuiũ cõſulit parti ad-
uerſatur repente ex patrono tyrãnus eſt habitus.
Hãc ob rẽ ſeptimo magiſtratus ſui mẽſe ſpõte ſua
ignaris oĩbus mutata veſte ꝑ obſcurã noctẽ Ro-
ma abiẽs ad karolũ Ioãnis filiũ in Boemiã ꝓficiſ-
citur: quẽ Clemẽs põtifex ob multarũ lĩguarum
literarũq; peritiã in Bauari etiã cõtumeliã ab ele
ctoribus ĩ Cęſarẽ deſignari pauloãte fecerat. Ca-
ptus itaq; tribunus a karolo & auenionem miſſus
pontifici dono dat. Lodouicus aũt Sulmone poſt
lõgã oppugnationẽ potitus regnũ deĩceps facile
occupat Abeũtibus ĩ prouinciã Narbonẽſem ob
timorẽ Ioãna & adultero lodouico relicto ad re-
gni cuſtodiã duce Dyrachino Roberti regis nepo
te: quẽ karolus pręlio ſuperatũ & captum vltimo
ſupplicio affecit. At vero cũ fere ĩ tota Italia pe-

ſte laboraretur Karolus relicto ſatis magno præſidio tertio menſe ĩ vngariã reuertit: Eo maxime tempore quo Ioãnes archieps̃ magni animi cõſilijque vir mortuo fratre Luchino Vicariatũ Mediolanẽſem a põtifice ſuſcepit. At clemẽs retẽto ĩ vĩculis Nicolao cardĩales quoſdã Romã miſit: q̃ ſtatũ vrbis cõponerẽt: ad quos Frãciſcus Petrarcha perſcribẽs eis perſuadet vt promiſcue Senatores ad tollendã ſeditionẽ ex plebe ip̃a creent: cũ nõ ſatis cõſtet ĩ ip̃a vrbe roma q̃ Senatorij q̃q; plebei ordĩs ſint: q̃ oẽs fere p̃egrini ſint & ignotis parentibus orti. Declarati itaq; ſenatores ſunt, Petrus Sarra colũnẽſis & Ioãnes Vrſi filius: quo q̃dẽ tẽpore peſtis adeo triennio totã Italiã peruagata eſt: vt vix decimus quiſq; ex mileſimo hoĩe ſupfuerit. Nec id quidẽ mirũ cũ ob iubileũ cõtagiõe hoĩm & multitudine vndique romã cõmigrãtiũ ſqualore: ſitu pedore: oĩa ĩficerẽtur. Venere autẽ tum in poteſtatem Florentinorũ collis oppidũ & Geminianũ. Venit & ĩ poteſtatem archiep̃i Mediolanenſis Bononia ciuibus ip̃is vltro dedentibus. Quare põtifex cõmotus miſſo in Italiam legato Florentinos & Maſtinum Scalã in Vicecomitem cõcitat. Sed mortuo Maſtino archieps̃ canengrãdem Maſtini filium omnesſque Flamminię & hetruriæ Gibellinos in fœdus amicitiamq; ſui pelliciens Barnabouem nepotem Bononiam miſit qui ciues in fide cõtineret. Interim vero florentini nemine vetante Piſtorienſes ac Pratenſes aggreſſi eos tandem in poteſtatem ſuam armis redigunt. Verum poſtea ab archiepiſcopo vexati duce copiarum Ioanne Aulegio vix tum quidem ſe mœnibus tutati ſunt. Defeciſſe tum An-

Inaudita peſtis apd̃ Italos.

glare & Burgum ſancti Sepulchri Eccleſię oppidum ad vicecomites cõſtat. Pugnaſſe tum etiã legitur Genuenſes & Venetos inter ſe bello nauali in quo primo victi Genuẽſes ſunt: mox victores pręfecto claſſis Philippo Auria & chium inſulã de venetis cepere & Euboiã quam Necropõtum vocãt magnis cladibus vexarunt. Clemẽs autem quieti Italię tãdem conſulturus Lodouicũ Tarentinum principem regem Neapolitanũ decreuit: pacẽ cum Vngario ĩſtaurat. Vrbem Auenionenſem a Ioãna regina emit: eius enim patrimoniũ habebat. Perſoluitur precium feudi permutatione: tantundem enim & eo amplius ob regnum Neapolitanum eccleſiæ Romanę debebat. At vero dum Anglerianus Vicecomes Scarperiam in mugello obſideret: Senenſes Aretini Peruſini ſuis rebus timẽtes nouam ſocietatem cum Florentinis cõtra vicecomites ineunt. Sentire cũ Vicecomitibus Piſani aperte non poterãt ob gãbacurtos Familiam potentem Florentinis amicã. Qui reſiſtere Vicecomiti nequeuntes Karolum imperatorem in Italiam vocant. Hãc ob rem motus pontifex veritusq; ne italia ferro ac flãma vaſtaretur: quemadmodum ſe facturum imperator minabatur & Vicecomitibus Bononiam hac lege permittit vt duodecim milia numũ auri quotannis eccleſiæ: perſoluerent: & pacem inter Vicecomites & Florentinos componit his conditionibus: vt neuter iſtorum piſanos: Lucenſes: Senenſes: Peruſinos vexaret. vtque Burgus ſancti ſepulchri eccleſiæ obtemperaret: libertatẽq; Cortonenſium vicecomites tuerentur. Pacem quoque & fœdus cõponere inter philippum regẽ franciæ

&Eduardum Angliæ annixus eſt: ſed fruſtra adeo erãt ab bellum animati in quo Eduardus victor cęſis viginti gallorum milibus caleſium vndecim menſibus obſeſſum vi tandem cepit. Eadem quoq; fortuna ſuperantur Scoti ab his qui Eduardi auſpicijs in Scotia tum militabant. Pontifex autem boni paſtoris officio functus cum foris prodeſſe chriſtianis non poſſet domi eccleſiaſtico Senatui conſuluit. Aliquot enim præſtantes viros in cardinales legit. Maxime vero Aegidiũ Hiſpanum archiepm̃ Tolletanum: Nicolaum cappocium Romanum ciuem: Rainaldũ vrſinum eccleſiæ Romanæ ꝓthonotarium. Nepotem quoq; ſuum huic numero aſcripſit. Qui poſtea pontificatum adeptus eſt & Gregorius vndecimus appellatus. Sunt qui ſcribãt hunc pontificẽ in ſanctos retuliſſe yuonem preſbyterũ & cõfeſſorem Britannicum, Põtificatus autem ſui annno decimo menſe.vi.die vigeſimooctauo.m.ccclij.mortuus Auenione ſepelitur adhibita a Cardinalibus qui tum aderant honeſta funeris pompa.

.Cędes gallorũ ab anglis.

B. Yuo in ſctõrũ aggregatur cõſortio.

Innocentius VI.

INnocentius ſextus patria Lemouicenſis Stephanus antea vocatus põtificij ciuiliſq; iuris vir cõſultiſſimus procurator primo: mox epiſcopus Claromontanus deinde Cardinalis pontifex tandem creatur. Anno domini milleſimo tercenteſimo quinquageſimo ſecũdo. xvi. kalend. Decembris. Fuit autem vir ĩtegerrimę vitę magnęq; conſtantiæ & ſeueritatis. beneficia autẽ eccleſiaſtica non niſi probatiſſimis ſacerdotibus tum vita tum doctrina dedit. Poſt vero corona-

Notẽt põtifices.

tionem ſuam multas reſeruationes a Clemẽte factas ſuſpendit:cõſtituitq́ꝫ ſtatim: vt omnes prælati omneſq́ꝫ qui beneficia habebãt ad eccleſias ſuas ſub anathematis pœna proficiſcerentur. Dicebat enĩ oues paſcuas a proprio paſtore non a mercennario cuſtodiri debere. Impenſam quoq́ꝫ domeſticam quæ magna erat imminuit familiã ſuam ad certum & honeſtum redigens numerũ. Nec domi voluit niſi viros probatiſſimos. Idem vt facerent Cardinales acerrimo edicto mãdauit Dictitans ſuam ac omnium eccleſiaſticorũ vitam cæteris exẽplo eſſe debere ad imitationem Saluatoris noſtri cuius tota vita ad inſtitutionẽ humani generis reſpiciebat. Præterea vero ſacri palatij auditoribus ſalaria inſtituit ne muneribus corrumpi in decernendis litibus ob inopiam poſſent. Dicebat enim famelicos non facile etiam ab alieno cibo abſtinere : ſi ſit oblata quouis modo edendi facultas. In victu parcus eſt habitus ĩ ſumptu bellico largiſſimus dum bello repetit quę a tyrannis ſuperioribus temporibus occupata fuerãt. Aegidium nanq́ꝫ Hiſpanum e gente Karilla Cardinalẽ Sabinum virũ inſignem e latere ſuo in italiã miſit: qui bello tyrannos perſequeretur ditionemq́ꝫ eccleſiaſticam tutiorẽ redderet: eo maxime tempore quo imperator conſtantinopolitanus: Aragonum rex : & veneti contra Genuenſes fœdera inter ſe iniere. Ii autẽ cõparata claſſe numero nauium & copia militum ſuperiores: Genuenſes inter Conſtãtinopolim & calchedonem aggrediũtur loco ipſis genuẽſibus iniquo vẽto aduerſante. Pugnatum eſt ab aurora vſq́ꝫ ad veſperam ac tandem Græcis in fugam verſis veneti ac Cate-

Bñficiatos cogit ĩ bñficijs reſidere.

Aegidius cardĩalis.

lani magna ex parte cum præfecto claſſis cędun-tur pagano auria duce. Veneti autem tantam cladem & ignominiã iniquo animo ferentes: redintegrata cum Catelanis claſſe Nicolao piſano venetę claſſis pręfecto ſequẽti anno non lõge a corſica Genuenſes fundũt eorumque triremes quadraginta viris onuſtas demergũt. hac clade perterriti Genuenſes archiepõ Mediolanenſi ciuitatem ac ſua dedũt qui venetos bello aggreſſus patauinum principem veronenſem: Ferrarienſem Mãtuanum & florẽtinos ĩ ſe cõcitat veritus ne ſuperatis venetis ad ſe demum iretur. Pugnabatur terra mariq; ſed genuenſes præfecto pagano auria mira fœlicitate nauali pugna vſi apud ſapientiam pelopõneſi promõtorium venetos ſuperant eorumq; pręfectum Nicolaum piſanum captum cum quinque milibus hominum Genuam perducũt anno domini mileſimo.cccliiij. Verum ſequẽti anno mortuo archiepõ Mediolanenſi veneti ac ſocij magna cura liberati ſunt. Bernabos & galeatius ex Luchino fratre nepotes patrui hęredes fuere. Sola genua ab his defecit inito cum venetis fœdere inchoato prius a Bernaboue & Galeatio ſua dẽte pontifice Aegidioq; eius legato. Interim vero kaloioãnes Cõſtantinopolitanus imperator in patriam redijt pulſo armis catacuſino imperij cõtra ius faſque occupatore. Id autem factũ eſt franciſci Gataluſij genuenſis opera viri rerum maritimarum peritiſſimi: cui Mitylenen cum Leſbo dono dedit grati animi ſignum præ ſe ferẽs. Quã certe inſulam ſuperioribus annis thurchus Gataluſijs ipſis vi abſtulit, occupata prius Conſtantinopoli totaq; thracia: nec romæ certe minor per-

Genuẽſes mediolanẽſibus ſe dedunt.

turbatio q̄ coſtantinopoli tum fuit. Frāciſcus eñ Baroncellus Romanus ciuis admodū potens pul ſus e Senatoria dignitate Ioanne vrſino & petro columnēſi, Tribuniciā dignitatem ſibi vſurpat cum his titulis franciſcus barōcellus Scriba Senatus dei gratia almę vrbis tribunis ſecundus ac Romanus conſul. Tum vero Innocentius pōtifex re cognita ad comprimendam hominis audaciam Nicolaum Rencij qui eodem modo dominatum appetierat e Carcere Auenionenſi ductum Romā mittit ad tribunatum repetendum. Is itaq; vrbē ingreſſus adiuuante nobilitate ac magna plebis parte Baroncellum e capitolio deiectum interficit ac ſolus tribunatu potitur. Verum cum nō ita diu priſtinæ conditionis immemor nobilitatem perſequeretur maxime vero columnenſes a porta exquilina in Hernicos cum clitela proficiſcētes magno incōmodo pulſus in capitolium ſe recepit: vnde fugiens inſtantibus hoſtibus mutata veſte: cognitus ac ciuibus romanis obtrūcat. Tū vero auctoritate apoſtolica Guido Iordanis vnicus ſenator ad annum creatur. Imperator autem regis Boemiæ filius perbenigne a carrarienſibus Gonziacis vicecomitibus ſuſceptus Mediolani coronam argenteā (vt mos eſt) accipit. Inde vero piſas abiens legatos ſenenſium volaterranorum totiuſq; fere hetruriæ obuios habuit qui dicerent ſe paratos eſſe eius mandata facere. Idem feciſſent florētini niſi prius data ingenti pecunia ſe ab eius manibus redemiſſent. Romā aūt ꝓficiſcēs hac cōditiōe a duobus cardīalibus ad eā rē miſſis coronatꝰ: vt neq; romæ neq; in Italia diutius immoraretur. Quo quidē in germaniā abeunte ægidius

legatus oĩa fere oppida breui recepit quæ tyrãni inſtigãte Bauaro ĩ Flãminia quã Romãdiolã vocamus in Marchia Anconitana: ĩ patrimonio ſcti Petri occupauerãt. Eos tñ vicarios in oppidis ſuis cõfirmauit: quos viderat eccleſię Romanę obſequentes Vtpote galeotum malateſtã & guidonem Polentanum in Flamminia: varranenſes in piceno. Ordelaphos autem nequaquã eccleſię Romanę obtemperãtes bello biennio perſecutus eos tãdem e foroliuij Foroq; popilij ac Ceſemna deturbauit. Potuiſſent ij quidem aliquã partẽ dñatus retinere adiuuãte Iacobo cardinali Colũnenſi viro huic familiæ amiciſſimo: ſed maluere totũ cõſtãter amittere q̃ partẽ turpiter retinere. Aegidius autem pacata Flãminia adeo foroliuij delectatus eſt: vt & ærariũ eccleſię & pecuniã ab Auenione miſſam vnde arces Italiæ ædificarentur eo loci repoſuerit: & inſtitutiões quaſdã ibi cõpoſuerit quibus adhuc prouĩcia ipſa vtit̃. Cũ aũt Aegidius italiam pacaſſet arceſq; in ditiõe eccleſiaſtica plures perneceſſarias ædificaſſet: oẽſq; italos principes ac populos ad officiũ redegiſſet, Ad annũ quintũ legatiõis ſuæ ſucceſſorẽ habuit Arduinũ Burgundũ abbatẽ Ciſterciẽſem hoĩem rebus agẽdis nequaq; idoneũ. Hãc ob rẽ abeũte ægidio oẽs italię pricipes ac populi arma capiũt. nã & Piſani Florẽtinos adeo vexauere: Vt cũ nemo ꝓdire obuiã auderet agrũ omnẽ florẽtinũ diriperent capto figino ſupioris arni caſtello incenſiſq; villis oĩbus quę paſſim ĩ agris ædificatę erãt. Dux aũt florẽtini exercit⁹ pãdulph⁹ malateſta tũ erat quẽ populus abdicate ſe magiſtratu coegit quia nunquã cõgredi cũ hoſte auſus eſt, Tum vero Piſani

elatiores facti nõ tã ſpe ſpotiundæ vrbis q̃ĩ ferẽdę cõtumeliȩ cauſa Leuibus aliquot p̃lĳs añ portas cõmiſſis cum magna p̃da domum redeunt inſtante iam autũno:& Bernabos quoq; Bononiam bello agitatam acriter eam defendẽte abbate cluniacenſi multis caſtellis ſpoliat.Erat quidem Bononia(vt antea diximus) Vicecomitũ dominatui ſubiecta:ſed aulegianus eam abbati cluniacenſi ꝓdidit firmum ĩ mercedẽ proditionis accepturus. Verum dum Bernabos & regiũ Bononiam bello p̃mit legatus apoſtolicus accitis in ſocietatẽ belli Philippino gonzaga cane Veronenſi : Nicolao Eſtenſi in Brixianos mouet.tum Bernabos Brixianorum piculo motus Relicta Bononia Regio in hoſtem ꝓficiſcens apud montem clarũ tanto p̃lio ſupatur vt ægre deiceps vrbis mœnia tutatus ſit. Eodem fere tp̃e Florentini galeoto Malateſta duce Piſanos ſuperat illectis prius ad ſe eorum militibus pecunia.Hanc ob rem piſani in gambacurtos ciues ſuos p̃ponentes omne crimen conĳciẽtes q̃ auare maligneq; ſtipendia militibus pſoluerẽt: ioannem Agnellum exulem Bernaboui amicum & gambacurtis aduerſantem reuocant qui ciuitatem breui in poteſtatem ſuam redegit ſublatis e medio aduerſȩ factionis amicis. Verum compoſita a pontifice inter Piſanos & Florentinos pace ioannes haucut piſannorũ ſtipẽdĳs militare ſolitus milites om̃es paſſim p oẽm italiam ſparſos colligens magnum oĩbus terrorem iniecit tumultuante potiſſimum ciuitate Romana in creandis ſenatoribus.Quam diſcordiam ĩnocentius optime ſedauit externo Senatore ad vrbem miſſo Raimũdo Ptomeo ciue ſenenſi qui annum integrum ma

giſtratum geſſit. Anno dñi milleſimo.ccclix. Nõ
quere aut compoſitis etiam hoc moribus Roma-
ni nam pulſo Senatore ſeptem ciues crearunt cũ
ſumma poteſtate quos reformatores totius reipu.
vocarunt. Hanc ob rem Innocẽtius Vgonem Lu
ſignaneũ: Cypri regem ad bellum quod ĩ thurcos
gerebatur ꝓficiſcentem Senatorem creauit man
dauitq́ꝫ vt magiſtratum reformatorum omnino
aboleret. Erat aũt tum maxime intentus abolen-
do bello quod ĩter anglos & gallos gerebaẽ quo
oĩbus ꝓficiſci in Thurcum liceret. Verum cũ an-
gli pitiriẽſi agro gallos ſuperaſſent cepiſſentq́ꝫ re
Rex franciȩ ab anglis capiẽ.
gem cum Philippino filio rẽ difficiliorẽ factu fe-
ciſſe videbantur. Cum Edoardus magnitudine a
nimi motus captiuos oẽs hac conditiõe liberat ne
amplius contra ſe bella gerant qui non ita multo
poſt pacis fœdera rumpentes Edoardum capere
arma & obſidere Pariſios ĩpellunt. Parare & claſ
ſem contra hoſtes xp̃iani nominis Innocentius cõ
ſtituerat cũ & Piſani qui rẽ nauticam optime no-
rant cum Florentinis et veneti qui claſſe plurimũ
valebant cum Lodouico Vngariæ rege bellatũ
gererent. Taruiſium.n.rex magnis copĳs tum ob
ſidebat nec ſeditionibus ĩteſtinis Veneti carebãt.
nam Marinus dux affectatȩ tyrãnidis conuictus
ſecuri percutitur. In tãntis vero aĩ pturbationibꝰ
afflictatus Innocentius pontificatus ſui anno nono
mẽſe octauo die ſexto moritur eo potiſſimum tẽ-
Bartholꝰ iuris ciuilis lucerna
porȩ quo & bartholus ſaxo ferratus: vir illa ȩtate
omnium conſultiſſimus. Ante vero põtificis mor
tem tanta ſolis defectio facta eſt quanta nunq́ꝫ an
tea Viſum itaq́ꝫ omnibus eſt tantæ mortis plane-
tas etiam ſigna aliqua dediſſe.

Quidam aiūt hunc toxico vitam in mortem commutaſſe.

Vrbanus V

VRbanus.v.p̄ria Lemouicenſis Gulielmus griſa ātea vocatus ſcti victoris Maſſilieſis abbas ablēs etiā oīm cōſēſu pōtifex creat̄ Legationē.n. tū apud vicecomites ī italia fūgebat̄.vocatus itaq; Aueniones pōtificatū iiēs vir ſigularis virtutis īgētis aī:īnocētiſſiq; vitæ ſtatī ad tuēdā libertatē eccl'iaſticā animū adiicit eorūq; operavtitur q ad eā rē animati erāt. Aegidiū.n.hiſpanū virū p̄ſtātē (de quo ātea diximus) ī italiā cū ſūma poteſtate mittit. Qui ita Lodouicū Gōzagā Nicolaū Eſtenſem Franciſcū Carrarium initis fœderibus in Bernabouē cōcitauit vt p̄lio ab his ſupatus & ſaucius ęgre aufugerit amiſſo ī bello filio captiſq; andrea pepulo Bononienſi exule: Sinebaldo ordelapho Paulo Mirādula: Guidōe Foliano: Azone corrigiēſi Gulielmo Canalcaboue egregijs copiarū ſuarū ducib⁹. Permoti aūt calamitate Vicecomitū Frāciæ Anglię: ac Cypri reges legatos ad Aegidiū miſere oratū vt vicecomitib⁹ pacē redderet nō diſceſſere reīfecta legati reddita ſiqdē pax eſt q nō diutna fuit. Ioānes em̄ haucut vicecomitib⁹ militās cū Florētinos bello laceſſeret eorū copias apud Miniate oppidū grauit̄ p̄fligauit. Hāc ob rē Aegidi⁹ legat⁹ Thomā obicionē egregiū copiarū ducē cū trib⁹ milib⁹ eqtū & ſatis magno peditatu Floretinis auxilio mittit. Pugnatio eſt īt Aretiū & Cortonā dubio marte quatuor horis. Atq; demū thomas ita hoſtes ſuperat adnitēte peditatu vt ex ſex milibus eqtū qui cū Anglico militabāt pauci

euaſerit:atq; ipſe dux ĩ deditionem venerit. Hu-
ius aũt tantę victorię fama ꝑmoti qui ab eccleſia
defecerãt ſtatim deditionem fecere·Atvero cum
vrbanus ad quartum ſui pontificatus annum in
Laudes Aegidij. italiam veniſſet componẽdarum rerum cauſa: ei
legatus Aegidius corneti fit obuiã:rationẽq; ad
miniſtratę prouinciæ reddens: dum corneto Ro-
mam proficiſcitur liberatus tantę legationis one-
re quieturus ob ſenium viterbiũ redijt vbi& ter-
tio menſe poſt moritur:vir certe ſingularis virtu
tis p̄ſtantiſq; animi quiq; dignitatem eccleſiaſticã
dum vixit mirifice tutatus eſt eius autem corpus
Aſſiſium delatum ĩ eccleſiaBeati Franciſci tumu
latur ſepulchro a ſe cõdito dum viueret. At vero
cum Karolus imperator ĩtellexiſſet Vrbanũ Ro-
mam ꝓfectum eo & ipſe quoq; cum vxore et libe
ris ſtati aduolans ĩ itinere.Lucam in piſanis:mini
ate oppidum Florẽtinis adimit ſibiq; vendicat.ꝓ
fectus ne ſit Romam haud ſatis conſtat cum ab in
nocentio.vi.pontificeRomano coronam ĩperij ac
cepiſſe dicatur. Cardinali hoſtiẽſi Romam ob eã
rem miſſo. Accepta aũt a Florentinis ingenti pe-
cunia ne eos bellovexaret:tertio mẽſe poſteaq̃ ve
nerat italia ceſſit. Anno milleſimo.ccclxviij. Vr-
Capita apoſtolorũ inuenta. banusvero apoſtolorum capita diu quęſita tandẽ
ĩuenit:deſiderant.n.ĩ honore eẽ ꝓpter deſuetudi
nem & ĩ hõrationẽ hoĩm apudvero Sctã ſanctorũ
repta at locellis argenteis recondita ad altare ma
ius baſilicę lateranẽſi cum maxĩa ven eratiõe &ce
lebritate collocantur aſtante clero populoq; Ro-
mano.Idem quoq; põtifex ędes põtificias tum in
vrbeveteri tum ĩ mõte flaſcone cõſtruxit:vt ei ac
cęteris põtificibus eo proficiſci liceret vitandi vr

bani ęſtus cauſa breuí aūt ī Galliam reuerſurus io
anne haucut egregiū copiarū ducē e carcere miſ-
ſum copijs illis oībus ꝓfecit q̃ ãtea ſub Aegidio mi
litauerant vt tādiu ditionē eccleſiaſticā ab hoſte
tueretur quoad ipſe reuerteretur. Redire nãq; ad
Italiam ei aīo fuit. Verū dū in Gallias proficiſcit
pontificatus ſui anno octauo menſe quarto Maſſi
liæ moritur vel (vt alij volunt) Auenione vitā fi-
niuit: maxīe tpe quo Brigida deuotiſſima chriſti
mulier Suetiæ princeps Romam voti cauſa vene
rat: motuſq; nonnulli in Apulia exorti ſunt mor
tuo Nicolao acciolo eiuſdē ꝓuinciæ gubernatore
viro ſtrenuo ac in rebus agendis ſapientiſſimo.

Gregorius XI

GRegorius.xi. patria Lemouicenſis.
Petrus belfortis antea vocatus ſā-
ctę Marię nouę diaconus Cardina
lis Auenione pontifex omnium cō
ſenſu creatur. Hunc eñ adoleſcen
tem vix.xvij. annum attingentē Clemens.vi.ci⁹
patruus cardinalem creauit. Et ne videretur car-
ni ac ſanguini magiſq; eccleſiæ cōſuluiſſe eundem
ad exquiſitiſſimos doctores maxime vero ad bal
dum qui tum Peruſij legebat diſciplinæ gratia ſta
tim miſit. Vbi tm̄ ī quouis genere doctrinæ pro-
fecit: vt idem Baldus eius auctoritate in cōfirmā
dis rebus dubijs plerumq; vteretur. Fuit ꝑterea tā
te innocentię & placabilitatis adeoq; humanus &
pius vt ab omnibus vnice diligeretur. Eo itaq; tē
pore quo pontificatum inijt Romę ſenator ſingu
lo ſemeſtri a pontifice datus ius populo dicebat.
Vrbis aūt cuſtodiam totamq; reipu. adminiſtra-
tionem & curam Bandereſijtum gerebant. Ban-

Hic cardinalis ī xvij anno creatus.

Baldus iuris ſubtilitas

dereſŋ em̃ appellati ſunt germanico verbo a vexillis quibus in bello vtebantur. Singulę em̃ decurię ſigno iternoſcebantur ſuo: capita regionũ nũc vocantur qui vrbis tribubus p̃ſũt. In ciſalpina autem principes illi quos diximus ĩ vicecomites cõiuraſſe Rhegium a vicecomitib⁹ poſſeſſum proditione occupant. Superat arx per quam Bernabos vrbẽ ingreſſus hoſtes primo impetu fundit. Regiumq́ꝫ libere recipit: lucio theutonico duce inde deturbato. Agebantur hæc in Italia cum Perinus cypri rex petro genitori in regnũ ſuffectus magnarum diſcordiarum inter Genuenſes & Venetos cauſa fuit. Nam dum Famaguſtę coronationis ſuę pompam duceret: adeſſetq́ꝫ Genuenſis & venet⁹ baiulus ita em̃ appellãt mercatorum p̃tores: velletq́ꝫ vterq́ꝫ ac dextram regis incedere tantus repente tumultus exortus eſt: vt Genuenſes cæſi ac pulſi p ignominiam ſine rege in venetos magiſq́ꝫ in genuenſes inclinante. Hanc ob rẽ genuẽſes petri Fregoſi auſpicijs Dominici Fregoſi ducis fratris comparata quadraginta triremium claſſe Cyprum hoſtili animo inuadit. xiiij. millibus hominum in inſulam poſitis qui omĩa ferro ac flammã vaſtarent ob violatum ius gentium. Rex vero ab omnibus auxilio deſtitutus ad miſericordiam cõfugiens didita Famaguſta quadraginta millia numum auri quotannis genuẽſibus pollicetur ſi pacem reddiderint. At vero cum legatus pontificis in italiam veniſſet reſque eccleſiaſticas recenſeret inita cum vicecomitibus pace initium perturbandi omnia a Pratenſibus ortum eſt. ij enim vindicare ſe in libertatem a populo Florentino quęrentes exercitum eccẽſiæ permittente legato in hetruri-

Perinus rex Cypri.

Cyprus a genuenſibus inuiſitur.

am vocant.quem ita Florentinus populus pecunia corrupit vt eorum auxilio Pratum ingreſſus & coniurationis capita vltimo ſupplicio affecerit. & multa vexilla libertatis litteras & nomen prę ſe ferentia pluribus cohortibus diſtributa ad oppida trāſmiſerint populos vt dominos cohortantes: vt libertatis memores eccleſiæ iugum reijcerent. Primi autem Typhernates quos caſtellanos vocant ab eccleſia deſciuere hos deinceps Peruſini Tudertini Spoletini Eugubini Viterbiēſes Aſculani Foroliuienſes ſecuti ſunt. Occupauerat tūc etiam Aſtorgius Manfredus ſub Bauaro tyrannidis dulcedine guſtata Granariolum agri fauentini caſtellum: ad quem opprimendum e Bononia legatus Ioannem haucut cum aliquot cohortib9 mittit. Tutati ſunt Aſtorgium florentini & Bononienſes qui excluſo haucut cum omni præſidio in libertatem ſe vindicauerant. Haucut vero cernens fauentininos ad rebellionem ſpectare & ciuitatem crudeliter diripit cæſis paſſim omnibus quos obuios miles habuit: & ſolum vrbis viginti milibus numum auri Nicolao & Alberto Eſtēſibus fratribus vendidit: occupatoque Bagnaca uallo vbi impedimenta exercitus ſui ad tempus repoſuit. Tum vero pontifex cognita tanta rerū permutatione Cardinalem gebennenſem legatum cum ſex milibus equitum Britonum in Italiam mittit: qui per Taurinos deſcendentes ſine vllo maleficio vſque ad Bononiæ portus peruenere vrbem obſeſſuri. Sed legatus cognito florentinorū aduētu qui Rodulpho varraneo duce bononiēſibus ſuppetias ferebāt: cū copijs ſuis Ceſenā hyematū cōceſſit: ī qua vrbe ita tumultuatū ē ob

Typhernates caſtellani eiecti.

Britones.

ſuperbiam gallorũ:vt ſexcenti Britones interfe-
cti ſint reliqui vrbe eiecti.Qui poſtea ꝑ arcem in
greſſi aucti numero cædibus & rapinis oĩa cõple
uere;neq; his quidẽ parentes quorũ ętas ſupplici-
ter veniã petit.Solæ virgines & iuniores matro-
næ ad iniuriam reſeruatæ ſunt. Foroliuienſes au-
tem veriti ne a legato inopia conſilÿ & guberna
toris opprimerentur Synebaldũ Pinum ioannem
Theobaldũ Ordelaphos dños in vrbẽ recipiunt:
quorũ virtute ab impetu Britonum defenſi con-
ſtantiſſime ſunt.Exiſtimans aũt Gregorius ponti-
fex hæc oĩa mala qui in Italia committebãtur ſua
abſentia fieri naufragiũq; tã diu turnũ abſente gu
bernatore cõmitti de ꝓfectiõe ſua ad Italiam vir
bonus diu multumq; cogitare cœpit:ſed hoĩem ꝑ
maxime mouere cuiuſdã epĩ verba qui interro-
gatus a pontifice dum ſimul inambularẽt cur nõ
rediret ad eccleſiam ſuã:quã haud par erat tãdiu
ſine paſtore nudam relinqui.Cur inquit tu ſũme
pontifex cęteris exẽplum daturus tuum epãtum
non repetis? Eccleſiamq; Romanã? Motus his ver
bis pontifex.patiſq; ĩ rhodano vna & viginti tri
remibus alio ſe iturum ſimulans:ne a Gallis reti-
neretur ſi ſe profecturum ad vrbem intellexiſſẽt
(ipſam namq; curiam emolumenti cã in gallia vo
lebãt)Genuam itaq; prĩo ĩde cornetũ cõcẽdit:vñ
terreſtri itinere nauigationẽ ptęſus hyeme ꝑſertĩ:
Romam ꝑuenit. Anno dñi milleſimo.ccclxxvi.i-
dibus Ianuarÿs.Pontificatus ſui ſeptimo Migratio
nis vtro Romanæ curiæ in gallias anno ſeptuage
ſimo.Quo aũt appatu quãq; ĩcredibili populi ro
mani lęticia ſuſceptus ĩ Vrbem ſit honorato quo
q; obuium ꝓdeunte non attinet dicere:cum vul-

Gregori⁹ xi. ex auinione Romã venit.

tu geſtu acclamationibus omnẽ lætitię ſpẽm effuderit: vt filij ſolent redeunte peregre exoptato parẽte. Indigebãt oĩa aduentu põtificis. Nã & mœnia & baſilicę & publica ac primata ædificia vbique ruinã minabanť. Q uę certe magna ex pte reſtituit: vt turris ſuo iuſſu ædificata ad ſctã Mariã Maiorẽ indicat: Labefactati etiã ita ciuitatis mores erãt: vt nihil vrbaĩtatis habere videreť: vtq; illi mores aliũde petẽdi eſſent: quę totũ orbẽ terrarũ quondã ad vrbanitatẽ redegerat. Collocata itaq; ĩ vrbe ſede ſua põtifex: vt bonum paſtorẽ decet oĩa circũ ſpicere cœpit de medelaq; vulneribus ĩferenda cogitare: pax igitur qua ſanari nondum obducta vulnera poterant ſibi diu multumq; cogitandi oblata eſt. Legatũ itaque primo ad florentinos mittit qui ad arma ſpectabant: eoſque adhortatur, vt æquas pacis conditiones non detrectent. Ii vero pontificis potentiam ſuſpectã habentes ne ad pacem cogerentur cum Bernabo ut hoſte paterno auitoque fœdus & amicitiam ineunt. Poſtea vero Ioannem haucut pecunia & pollicitationibus corruptum ab eccleſia in partes ſuas trahunt: quo ſucceſſu elati nullũ iniuriæ contumeliæq; genus prætermittunt quod in pontificem tranſferri poſſet: qua ex re anathemate notati hac inſolentia vſi ſunt vt etiam ſacerdotes ſuos quibus a ſacris interdictum erat, celebrare contra ius faſq; coegerint. Tum vero pontifex a precibus ad arma conuerſus conciliatis prius Bononienſibus qui ſuo nomine vrbem gubernarent. Varraneum mercede cõducit hac in re Florentinorum artibus vſus: eiq; exercitum eccleſiæ committit: paulopoſt in Florẽtinos mortuo. Id ne vt

deſtinauerat ſtatī faceret diſcordia inter genuenſes & venetos orta effecit. Veritus em̄ eſt ne aliqua externa vis Italiā inuaderet ſi ipſe quoq; cū Florentinis decertaret. Nam dum Andronicus genuēſiū auxilio fretus quibus tenedō inſulā mercedē facinoris pmiſerat patrē Ioānē cōſtātinopolitanū imperatorē regno deturbaſſet: veneti eūdem ī patriā reduxerūt ac Tenedō iſulā ab eo accepere. quā ex re indignati genuēſes ī aliud tēpus vindictā diſtulere viriti pōtificis anathema. Qui vtriq; populo interminabatur niſi ab armis diſcederēt. cum diceret neutri eorum bellū illud cōpetere. Sed dū vir ſanctus accuratē agit oīa quæ ad pontificem pertinent intolerabili veſicæ dolore moritur pontificatus ſui anno ſeptimo, mēſe quinto. Quinto Kalend. aprilis Mileſimo. ccclxxviij. Sepeliturq; in baſilica beatę Mariæ in via noua ſepulchro marmoreo quod adhuc viſitur: tanto omnium cum gemitu & lachrymis quāto nunquā antea quiſquā ſepultus eſt: parēte enim & vnico genitore priuati omnes videbantur. Lugebātq; non modo pręſentem: verum etiā futurā calamitatem in quā ſublato optimo pontifice ob patrū diſcordiam incidere.

Vrbanus VI.

Huius tēporibus oritur Sciſma vigeſimum ſecundum omnium Sciſmatum peſſimum & ſubtiliſſimum. nam adeo perplexum fuit vt etiam doctiſſimi viri & conſcientioſi non valerent diſcutere cui eſſet magis adhærendum: & fuit continuatum vſque ad Martinum quintum.

MOrtuo itaque Gregorio cum de creando nouo pontifice mentio haberetur: clerus populuſque Romanus ad Cardinales concurrunt eoſque rogant vt vnum aliquem virum præſtantem deligant é natione italica qui & eccleſiam Romanã & chriſtianam rem pie integre ac ſancte gubernet. Aliter de chriſtiano nomine illo maxime tempore actum eſſe: niſi optimus paſtor tum deligeretur. Italum autẽ requirebant ne ſi gallus deligeretur Romanæ curiæ iterum migrare vltra montes neceſſe eſſet: cum maximo vrbis Romæ totiuſque Italiæ detrimento & damno: qui dicerent abſente pontifice omnem prouinciam vrbemque Romam tyrannicis ſeditionibus continuo vexari: eccleſiaſque Romanas neglectas & incultas ſitu ſqualore iam magna ex parte prolabi: tolliq; ob eam rem populorum pietatem Romam continue proficiſcentium cum videãt & ſedẽ põtificiã & titulos Cardinaliũ & monaſteria: ac ſacratiſſima martyrũ loca ſine tecto corruẽtibus iã parietibus pecoribus & brutis animalibus patere: æquũ eſſe vt eo loci pontifex reſideat vbi petrus ſedẽ põtificiam relicta patria ſua relicta natiõe volẽte deo collocauerit. Auxeritq; martyrum confeſſorũ ſanctiſſimorum pontificũ cineribus ac ſanguine: vnde paſtores eccleſiæ vñquaq; circũſpicientes mãdatorum xp̃i memores: incitatiq; maiorũ exẽplis quorũ martyria & res geſtas ante oculos haberent ſaluti hominum conſulerent: patrimoniumque beati Petri recuperarent: quod pontificum abſentia, in hetruria, in ſabinis, in hernicis, in vmbris, in piceno, in flãminia a tyrannis quibuſdam occupatũ fuerat. Reti-

cere ſe impræſentiarum q̃ imminuta ſit hominũ pietas & peregrĩatio ad vrbem Romã: immo ad ſanctorum corpora & reliquias viſendas ob põti ficum abſentiã: quæ adhuc redintegrari poſſet ſi pontifex Italicus creatur. Reſpõdere tum Cardinales ſibi curę fore vt virum optimum deligerẽt qui eccleſiæ dei prę eſſet nulla pſonarũ aut nationum acceptiõe habita: ad imitationem ſaluatoris qui ad apoſtolatum viros ex omni natione delegit. Irent ipſi & bono animo eſſent. Arbitrarenturque ſe nil acturos quod non totum ad honorem dei: ad vtilitatem eccleſiæ Romanæ totiuſq; chriſtiani populi pertineret. Diſpoſito deĩde apud ſanctum petrum cõclaui collocatiſque ĩ vaticano militum ſtationibus ne tumultu aliquo tãta electio impediretur. vbi de ineũdis ſuffragijs mentionem faciũt magna cõtentio ſubito exorta eſt. Tredecim erant Cardĩales Gallici q̃ põtificem e ſuo corpore volebãt. Quatuor erãt Italici quorum vnus ex gente vrſina ad põtificatum maxime aſpirabat. Inclinabat autem ĩ gallos quippe q̃ plures erãt res ipſa. Sed forte fortuna ĩter lemouicẽſes & reliquos gallos orta diſcordia cum vtraque pars e ſuis aliquẽ creari vellet effecit vt Bartholomęum Batẽſem archiepiſcopũ patria Neapolitanum vel (vt alibi legitur) piſanũ extra collegium Cardĩalium põtificẽ crearẽt abſentẽ quãuis Vrbanumq; ſextum appellarẽt. Prius tamẽ q̃ in publicum prodirẽt, Scitumq; ſit vrbanum põtificẽ creatum eſſe, calumniari galli electionẽ illã fraudibus & metu exortam inſtãtibus Romanis vi & armis vt Italus aliquis crearetur. Cardĩales aũt e cõclaui pdeũtes partim in Adriani molem

partim vero ad montana loca cõfugere imperiũ populi furẽtis vitaturi. Seceſſit & ad vicouarum cardĩalis vrſinus ĩ tãta diſcordia magnã ſpẽ conſequẽdi põtificatus collocãs. Verum nõ ita multo poſt cardinales pœnitẽtia ducti ad vrbem venere, vrbanumque ante electum cõfirmarũt con ſalutaruntque, vt verum pontificẽ decebat. Poſt menſem vero tertium ĩ calores vrbanos galli culpam reijcientes a põtifice petũt: vt ſibi proficiſci Agnaniã cum bona eius venia liceat aerem mutaturi peſtilentem æſtate præſertim maxime vero gallis. Sed re vera ſeueritatem vrbani veriti abiere. Nam ſemel atque iterum eos ad ſe vocatos admonuit vt manus abſtinentes haberent: nõ dona aliqua non munera acciperent: dum cauſas agunt dum patrocinium ſuum beneficia petenti prẹſtant. Interminatuſque eſt ſe acerrime punituru m in ſimonia deprehẽſos aut iniuſtas cauſas fo uẽtes. Prẹterea vero oñdit ſibi placere: & ita velle vt pompã dimitterẽt tantãq; familiarium turbam & equorum. Cum id quod in tales ſumptus conſumerẽt eccleſiæ Romanẹ pernicioſos pauperibus & reſtituendis corruentibus baſilicis deberetur. Sed deinceps bonorum delectum habiturum dicebat affirmans malos ſuorũ flagitiorum pœnas laturos niſi ſententiam mutarent. Et quia ſentiebat cardinales gallicos de reditu curiẹ Romanẹ in prouinciam ſuam aliquando mẽtionem facere. Aperte oſtẽdit ſe romẹ mãſurũ: neq; cuiq; ſuadẽti vt inde abiret obtemperaturum: q dicceret fundamẽtum vniuerſalis eccleſiẹ fideiq; chriſtianæ romæ iactum & auctum ad culmen eſſe. His itaque rationibus moti cardinales Gallici &

hi maxime qui theſauros eccleſiæ In morte pon-
Fūdocur tificum expilauerant:quique pro arbitrio animi
runt. ſui omnia prius agebant: Anagniam primo mox
fundos confugere:vbi primo in vrbanum vt fal
ſum pontificē inuecti ſunt: qui dicerent hominē
vi creatum vi etiam coronā pontificatus accepiſ
ſe,cum electio illa & coronatio ī loco minime tu-
to ſit habita in qua liberę deberēt eſſe hominum
volūtates libera ſuffragia:cum cōtra ipſi a po.ro.
coacti ſit italicū potiuſquā gallicum eligere. Has
autē ob cauſas ſede vacante vt ipſi dicebāt octo
Clemen- nāq; erant ioāna regina fauente:gebēnenſem car
tem.vij. dinalem qui ante legatus in Italia fuerat pontifi-
Pontificē cem deligunt: eiq; Clementi ſeptimo indicta ap
diligunt. pellatio eſt. Hinc magna diſcordia in eccleſia dei
ſciſma.bri orta & diuturna quā ſciſma vocant.cū pars chri-
tones. ſtianorum principum vrbano pars Gebenenſi fa
ueret. Neq; hoc malo contenti ſeditioſi cardiales
Britones qui multa eccleſię caſtella multas vrbis
villas iam diripuerant arceſque occupauerāt in
pontificem &romanos mittunt. Ad pontē Salarū
Romanus populus hoſti incompoſito agmine ob
uiam factus ſuperatur & cæditur: verum cū po-
ſtea apud Marinum pugnam magna animorum
concitatione iniſſent adeo Britōes cædūt vt vix
nūcius tātę cladis ſuperfuerit: Qui ī arcibus erāt
ſe aliquandiu ac ſuos tutati ſunt, Maxime vero ar
cis Surianę prefectus qui poſt multos annos Marti
no pontifici deditionem fecit. Interim vero Ge-
nuenſes odium quod in venetos mente concepe-
rant oſtendunt accito in ſocietatem belli Lodo-
uico vngariæ rege Franciſco carrarianſi patauí-
no domino: Auſtrię duce Patriarcha Aquileienſi

Sentiebāt tum cum venetis perinus Luſignaneus Cypri rex & bernabos vicecomes. In primo autē cōgreſſu nauali prę lio ſuperiores veneti fuere: in littore Antiatum victore Piſano claſſis pręfecto: ex decē nāq; genuenſium triremibus quinq; amiſſę ſunt. Tum vero marchiones Carreti adiuuāte Bernaboue albinga vnum quod nūc arbnigam vocant Naulum & caſtrum francum de genuenſibus occupant. Verū non ita diu in gratiā cū genuenſibus redeūtes oīa reddidere. Genuēſes pręterea cōiecto ī carcerē Dñico Fregoſo duce eiuſque fratre petro & nicolaū Gualchum ducatui & Lucianum Auriam claſſi maritimę pręficiūt. Bernabos vero qui filiam regi Cyprio ī matrimoniū collocauerat: eam cum duodecim triremibus ſex catelanis & totidem venetis honorifice ad maritum in cyprum miſit quibus triremibus Perinus deinceps terra marique Famauguſtā oppugnat: ſed fruſtra acriter qui in præſidio erant vrbē defendentibus diſiectaq; etiā ventis & procellis claſſe. Nō ceſſabāt hinc veneti hinc genuenſes maria ipſa tum inferum tum ſuperum vexare. Nam dū Karolus Zenus claſſis venetę pręfectus tyrenum mare Genuenſibus infeſtū reddit: Lucianus auria hadriacum cum magno venetorū detrimento diſcurrit ab Iadera vbi ſtatiōes habebat in venetos mouēs. Iadera nāque regis vngarię erat. Ob hāc autem iniuriā cōmoti veneti cum allicere ad certamen Lucianum non poſſent Catarum & Sibinicum ipſius regis oppida incēdunt. Interim vero mortuo galeatio vicecomite anno dñi Mileſimo. ccclxxix. tota fere īſubria ad bernabouem īclinatura videbatur: qua ex re maximā volupta-

tem cepere veneti ſed fruſtra. Nā & dimidia pars regionis primo deinde tota Ioanni Galeatio nepoti obtigit. lucanus autem genuēſium pręfectus Polam mouens claſſem venetorum in portu ipſo ſuperat & capit. verū dum incaute nimiū in hoſtē fugientē ruit lancea tranſfixus moritur. Vtraque claſſis & victrix & victa Iaderā perducitur: quo ſtatim genuenſes Petrū auriā in demortui fratris locū miſere cum triremibus nouē alijſq; nauigijs cōpluribꝰ: qui victoriam fratris recēſens ad duo milia captiuorum īnuenit deprehēditq; multos ī pręlio & in vndis perijſſe. Oppugnabātur & terra veneti a carrariēſi eiuſq; ſocijs quos ātea commemoraui. Quibus veneti albricū Barbianū cunij comitē egregiū copiarū ducē oppoſuere. At Petrus auria Genuenſiū præfectus ſexaginta triremium totidemq; nauigiorum cōparata claſſe venetias contendēs Gradū comaclum caprulas vi captas incendit. Inde vero clugiam mouens a pręſidio veneto aliquādiu egregie defenſam tandem eam vi capit Patauino tyranno cōmeatum ſubminiſtrante. Cecidiſſe ea oppugnatiōe ad ſex milia hominū conſtat: & ad noningētos & quinquaginta ex venetis captos Iaderāq; miſſos. Muliebri tamē pudicitiæ in tanta clade ignotum eſt. Fracti autem tanta calamitate veneti cum nec terra nec mari auxilia ſperarent Captiuis genuēſium e carcere liberatis eiſq; clugiam ad prçfectum genuenſium impetrandę veniæ cauſa miſſis pacem petiuere: eas accepturi leges quas victor impoſuiſſet. Genuenſes vero ſuperbia elati vt victores facere conſueuerunt venetos reijciūt niſi ſe ac ſua omnia dedentes: Qui ad tuendam

patriam conuerſi deductis ante portus fauces ca-
thenis ferreis diſpoſitiſq; in littore portus tricẽtis
equitibus totidẽq; peditibus ad vnum aliquẽ ex
ciuibus ſuis reſpiciunt quẽ bello pficeret. At ve-
ro dũ fluctuarent ĩ tanta pturbatione quẽ potiſſi-
mũ deligerẽt ĩcerto auctore vox audita eſt vnicũ
victorẽ Piſanum. Qui Genuenſes optime noſſet
idoneũ eſſe qui tantæ rei pficeret. Non eſt audita
temere ea vox quaſi auſpicato emiſſa ad carcerẽ
cõcurrunt omẽs(eo em̃ deductusfuerat ob rẽ ma
le ad polam geſtam)eductũq; bello maritimo ſo-
lum pficiunt. Inſtabant Genuenſes & captis circũ
quaq; caſtellis ĩgredi vrbẽ parabant quos poſt lõ
gam pugnã Ioannes Barbadicus armatus lembis
quibuſdam perfacile repulit cũ pgredi vlterius ĩ
eſtuariis illis triremes Genuenſium non poſſent.
Hac etiam arte Barbadicus vſus eſt ĩuentatum
primum a quodam theutonico bombarda fuit a
ſono & tonitru ſit dicta. nulla erat ſcapha ventorũ
nullus lembus qui nõ duas bombardas & eo am
plius haberet: quibus multi Genuenſes vt a re in-
ſolita nec ad pcauendũm ſcita opprimebantũr. Sĩ
gulæ.n. bõbardę vno ictu binos ternos ve plerũ-
q; necabant cum pſertim in triremibus declinare
ictus vt in terra non liceat. Adhortabãtur autem
Veneti bernabouem Vicecomitẽ ſociũ & amicũ
ita genuenſes bello pmere vt obſidione tam gra-
ui liberarentur: iam.n. comeatibus carebant. De
venetis tñ quidẽ actum fuiſſet ſi vt carrarienſis ad
monebat genuenſes cauiſſent ne comeatus mari
venetis ĩportari poſſent. bernabos autẽ venetis a
liqua ex parte ſatiſfacturus exercitum ſuum in ge
nuenſes mittit: q vallẽ Pulcepheræ depdatus: ac-

ceptiſq; decẽ & nouẽ milibus numum auri omiſſis Genuẽſibus auro cum Bernaboue nõ ferro decernẽtibus Onuſtus p̃da ĩſubriã rediјt. Nõ ẽ vſus ea fœlicitate aſtorgius Fauentinus eo cũ equitatu a Bernaboue miſſus: Vbi.n. appropinquat ab erumpente populo genuenſi funditur fugatq; ægre quidẽ Aſtorgius euaſit ruſtico cucullo indutus. At callo Ioannes imperator grçcorum cũ venetis ſentiens peram genuenſium conſtantinopoli vicinam oppugnare adoritur. Videbat em̃ Genuenſes pluribus bellis & quidem grauiſſimis implicitos. Sed Andronicus eius filius patri ac Veneto æque hoſtis: Thurcorum Burgatorumq; p̃ſidijs & ſocietate fretus eam acerrime defẽdit: eoq; terroris partem deduxit vt in partes genuenſium ſtatim tranſiret. Interim vero Vrbanus non intentus componẽdç paci inter chriſtianos vt par erat ſed iniurias a Ioanna regina acceptas vlciſci cupiens Lodouicum Vngariæ regem impulit vt andreaſ fratris mortem ſe adiuuante vlciſceret. Qui Karolum filium in Taruiſinis contra venetos dimicantem in ioannã concitans res venetorũ prope afflictas meliuſculas fecit. Supuenit & Karolus zenus venetus vir bello nauali egregi9: qui depſſis duabus honorarijs nauibus añ portũ clugienſem eo neceſſitatis genuenſes pduxit: cũ educere naues ſuas non poſſent. Clauſis reliquis hoſtis vt ipſi obſidentes q̃ obſeſſi maiore rerum oĩm penuria laborarent. Sed nihil æque genuenſes afflixit q̃ Petri auriç mors ictu bombardç interfecti cũ munimenta Clugiç acriter defendit ĩ cuius locũ Mattheus ruffus ſtatĩ ſuffectus dũ clugiã peteret cũ nouis triremibus apud Mãfredoniã Tha-

deum Iuſtinianũ cum ſex triremibus annona Ho
ſtis capit.His vero cladibus Agapitus Cardi-
nalis colũna & genuẽſes & venetos ſępe ac fruſtra
ad pacẽ adhortatus eſt.Sed ꝗ de vita & ſãgnine nõ
de iperio icer ſe dimicãtes ſanis bñ admonẽſiũ cõ
ſilijs nuſꝗ obteperarunt.Poſtremo itaq Genuen-
ſes clugię obſeſſi cũ erũpere non poſſent ꝑmente,
veneto habere ve comeatus nequirent a Mattheo
ruffo patauinoq dño qui id ſe facturos breui pol
licebãtur:deditionẽ fecere kalendis Iulij Milleſi-
mo.ccclxxx.Capti ſunt ea deditione ex hoſtibus
ad quatuor millia triceriti & quadraginta plures
aũt fame & ferro in oppugnatiõe perijſſe conſtat.
Non quieuerę tñ tanta clade Genuẽſes q cum tri
remibus octo & triginta Tergeſtinos deficere a
Venetis ad patriarcham Aquileienſem compu-
lere: cepere & Iuſtinopolim excepta dũtaxat ar-
ce.Aucta deinde claſſe venetias iterum conten-
dunt:ſed cum nemo ad certamen prodiret i Iſtri-
am redeuntes polam vrbem vi captam incendũt.
Multę vtrinq cædes inuicem acceptę datęq ſunt
veneti tñ bello terreſtri carrario opprimebãtur.
Licet Iacobus caballus egregius copiarũ dux eos
acerrime tutaretur:dum Taruiſium oppugnatur
quod fame in hoſtiũ poteſtatẽ fere venerat.Verũ
cum feſſus & defatigatus iam vterque populus tã
diutino & atroci bello eſſet Dux ſabaudiæ pa-
cem inter eos hac formula componit octauo Ka-
lendas ſeptẽbris.Milleſimo:ccclxxxi.Vt regi vn
gariæ decimo quoq ãno Veneti ſeptem milia nu
mum aureorum perſoluerent.Si nullum piratam
in ſuis Dalmatiæ locis tutũ eſſe pate retur:ſicq nu-
libi ſalem fieri ſineret vtq patriarchæ Aquileien

ſi in foroiulio eadem maneret conditio quę ante bellum fuerat. Venetis aūt & Genuenſibus ipera tum ut captiuos alterutrum icolumes dimitterēt de pda vtrique capta nulla mentio. Mandatū Patauino vt ab obſidione Taruiſij recederet: vtque arces & turres ī ſtagnis & ad fluuiorum hoſtia excitatas ſtatim demoliretur. Termini inter venetū & Patauinum poſiti. Interea vero Karolus quē diximus a pontifice ex vngaria contra ioannem acitum cum octo milibus equitum in Italiam veniens Aretium primo ī poteſtatē ſuā redegit Guelphorum & Gibellinorum ſeditionibus diu agitatum. Inde vero in Florentinos mouens a ioanne haucut qui tum ſtagiæ erat ꝓpellitur. Sed florentini veriti ne ſuſtinere tanti regis īpetum nō poſſent pacē a rege datis quadragita milibus numū auri redimunt qui Bagnacaualū Nicolao Albertoq; Eſtenſibus vendidit: quo facilius retinere Fauentiā ī poteſtatce ſua poſſet: quā tn̄ haud ita multo poſt amiſere Aſtorgio Manfredo eā quidē pro ditione adepto. Carolus vero ſalutato Romæ vrbano regnum ingreſſus ſuperatis etiam ioāne ducibus Neapolī dedentibus ciuibus capit. Obſidebatur ī caſtello nono regina cū aretini guelphi tumultu excitato iacobū carazolū Neapolitanū ciuē eo a rege miſſum fugere in arcē cōpellūt. confugere eo gibellini quibus & vir æquus nō certe magis quā guelphis conſulebat. Volebat em̄ omnia pari iure in ciuitate agi. Accito itaq; ob acceptam iiuriā alberico barbianoe tudertinorū finibus vrbem ingreſſus dum guelphos ad officiū redigere conatur gibellinorum quoq; bona diripit. Ferrabac aūt alter copiarum dux Albricō ſe-

cutus quod reliquum ſupfuerat ī Aretio abraſit. Dum hæc neapoli & Aretio :agerentur noua belli nubes Italiā inumbrauit. Nā Lodouicus Andegauēſis a regibus Francorum originē ducēs italiā ingreſſus cum trigīta milibus equitum nō lōge a Bononia cōſederat:a Clemēte ātipapa īpulſus nō tam vt reginam Ioannā obſeſſam liberaret:q vt Vrbanum armis pōtificatu deiiceret. Hanc ob rē karolus omiſſo Aretio Albricum & Ferrabac ad ſe vocat. Florentini quoq ioannē haucut rogatu Vrbani ad Karolum miſere. Lodouicus autem p marſos iter faciens ad caſinenſem ſaltum iam peruenerat Adhuc.n. ad duodecī milia equitum expectabat:qui italiam ingreſſi duce Andegraniip placētinum Lucenſem Florentinum Senenſem agrum iter facientes: Aretium iam peruenerant vrbemque a guelphis introducti poſt illatam ab albrico cladem diripuere. Defendebatur arx guelphorum pręſidio quę diebus quadraginta oppugnata in gallorum poteſtatē propediem ventura erat:niſi Lodouici Andegauenſis mors īteruenīſſet. Tum Adegranius re cognita hortantibus Aretinis in arce obſeſſis vrbē Florentinis vendidit: in galliaſq rediit: Andegauenſes aūt milites morte ducis conſilio carentes bini ternive mēdicantes etiam in patriam rediere. Tum vero vrbanus terrore gallico liberatus Neapolim ſe conferēs a rege petit vt ſibi liceat creare nepotē ſuū cāpanum pricipē:q cū īpetrare nequiſſet hō ſub ſpecie iuſti & honeſti minus vrbanus re nulli gratus ac miſericordias conuerſus eo iracundiæ regem compulit vt cuſtodiis adhibitis per aliquot dies prodire in publicum nequiuerit. Verum diſſimulata ad

Lodouic⁹ andegauēſisa clemēte antipapa īpulſus

tẽpus iniuria Nuceriam ad vitandos ęſtus(vt ipſe dicebat)cũ bona regis venia ꝓfectus communita ꝗ̃ firmis p̃ſidijs vrbe & nouos Cardinales creat& ſeptẽ ex veteribus ĩ carcerẽ cõiicit: quod diceret eos cum rege & antipapa contra ſe cõiuraſſe. Praeterea vero & ꝓceſſũ(vt iſtorum more loquar) cõtra regẽ inchoauit:miſſa de more citatione:q bre ui ſe venturum nuceriam reſpondit diluiturũq; obiecta crimina nõ verbis mõ verumetiã armis. Nuceriã itaq; cũ ſatis magno exercitu veniẽs vrbem obſidet.motus aũt hac ĩ dignitate Raimundus balcianus e gente vrſina cõitis Nolai filius q poſtea tarentinus princeps eſt habitus ſuis copijs fretus quas ſub rege duxerat vrbanum cũ tota curia proximum litus deductum Genuenſium triremibus ad id inſtructis paratiſq; impoſuit:q bus dum genuam pontifex defertur ex ſeptẽ cardinalibus nucerię captis quiq; ſaccis inuolutos in mare demerſit. At vero mortuo Lodouico vngariæ rege proceres vngari karolum ſtatim per legatos accerſunt,qui eo profectus dum cõuẽtũ ad res componendas celebrat curante regina que odium diſſimulauerat obtrũcat. Anno milleſimo. ccclxxxv:Quo tpe ioãnes galeatius bernabouẽ vicecomitẽ cui erat ex fratre galeatio nepos captũ ĩ carcere modoecię cõiicit ac cõiectũ vſq; ad mortẽ detinet:eiuſq; ditione potit̃:prius.n.dũ patrimoniũ diuidũt papia verſellę nouaria:dertona alexãdria &c.& ad appẽninũ alpeſq; ptinẽtia Galeatio placẽtia vero Cremõa pma lauda Brixia & bergomũ Bernaboui ſorte obtigerãt.Mediolanũ aũt vtriq; commune erat.at vrban⁹ circũacto anno quo ſe genuam contulerat intelligens eccleſiã

Vrbanũ cum tota curia ĩ mare demerſit.

ſticas ciuitates a florẽtinis ad libertatem vt antea incitari. Lucam primo mox ſenas & peruſiũ pue nit. confirmatis deinde aduentu in ciuitatibus de ſiderio (vt ipſe dicebat) videndi neapolim ferenti num vſque proficiſcitur. Ea mente re vera vt La diſlaum admodum puerum & Ioãnẽ Karoli filios hẽreditate paterna deturbaret. Multi eñ ꝓceres Lodouico Andegauenſi ſtudere ſoliti potiũdi re gni ſpẽ ei pſtabant. Sed magnã vſi fide Caietani pueris ĩ vita retẽtis regnum quoque cũ ſũma lau de ſeruauerunt. Pontifex itaque re infecta Romã rediẽs cũ magno apparatu honoreſque pluſq̃ di ci poteſt a po. Ro. in vrbẽ ſuſcipitur licet haud ita multo poſt a Bãdereſijs inſidias ꝑpeſſus ſit quas certe omnino deuitauit & ſuſtulit creatis vna die xxix. Cardinalibus quorum de numero Roma ni tres ſunt habiti. Reliqui vero fere omnes Nea politani fuere. interea vero Antonius Scala vero nenſis & Franciſcus ſenior patauinus domin⁹ gra uiſſimo inter ſe bello contendere. Ioanne Vbaldi no carrij & Ioanne ordelapho ſcaligeri copias du centibus. Verum galeatius vicecomes inſtigante carrario ſuperatis ſcaligeris verõa vicẽtiaque po titur. Neque hic quidem contentus Galeatius pau corum menſium obſidione Patauiũ capit. ac fran ciſcum Carrarium ĩ carcerem modoecianum cõii cit. Eius vero fili⁹ Franciſcus iunior fuga ſalutem ſibi quẽſiuit: florentini quoque augendẽ ditionis cupidi polidianum Lucinianum oppida ex vete ri Senenſium dominatu arte magis q̃ virib⁹ ĩ po teſtatẽ ſuã redegere. ꝑterea vero Karolum berna bonis filiũ & Antoniũ ſcalã cũ quinque milibus e quitum in agrũ ſenẽſẽ hoſtili aĩo immittunt. Hãc

Vna die nouẽ & vi ginti car diales crẽ at.

Patauium capitur

ob rē galeatius motus legatos ad Florētinos mit-
tit qui ſuo nomine cōquerantur Carolum viceco
mitē & Antonium ſcalā hoſtes ſuos a populo flo-
rentino quo cum ipſe pacē antea inerat & fœdus,
mercede cōductos eſſe vexariq; ab eis bello Senē
ſes amicos & ſocios cōtra ius faſq; legatis itē man
datum eſt vt niſi ab iniuria ſenēſium diſcederent
exauctorarētq; ſuos belli duces Florētino populo
bellum īdicerēt: quo minus vero id ſtatī galeati⁹
feceret petri gābacurtę Piſanorum tyranno p̄ci-
bus factum eſt qui galeatio & Florētinis amic⁹ rē
inter vtrūq; cōpoſiturum ſe p̄dicabat. interī vero
vrbanus pontifex pōtificatus ſui infœliciter acti
anno. xi. menſe. viij. Romę moritur. Sepeliturq; ī
beati Petri baſilica paucis admodum eius mortē
vt pote hominis ruſtici & inexorabilis flentibus.
Huius autem ſepulchrum adhuc viſitur cum e-
pitaphio ſatis ruſtico & inepto.

Bonifacius IX

BOnifacius Nonus patria Neapolitan⁹
Petrus cognomento Tomacellus antē
a vocatus Romæ cardinalium omniū
conſenſu pontifex creatur. Anno dn̄i
Milleſimo. ccclxxxix. Hic & ſi ānorum circitertri
ginta eſſet dum pontificatum inijt. ita tn̄ deiceps
vixit in tam Florida ætate & tanta petendi licen-
tia vt nulla ei libido nulla voluptas impigi vel o
bijci poſſet: iuuentē certe cū ip̄a ſenectute commu
taſſe videbatur. Fuit p̄terea tanti animi conſilijq;
vt prius populi Romani vim omnē ī pontificē trā
ſtulerit: creatis ſuo nutu magiſtratibus oībus mu-
nitaq; ſancti Angeli arce ī mole Hadriani ſita ad
tyberis pontē quo ab vrbe ī vaticanum itur. Mu-

Hic annorum circiter triginta pontifex ordinatur.

nitiſq; itē pōtibus quibus in trāſtyberim Romani cōmeāt. Verum dum Bonifacius.ix. adhuc ī pontificatu eſſet galearius Florētinos & Bononienſes bello aggreditur: Ioāne vbaldino & Iantedeſco petramala copiarū ſuarū ducibus qui vallem arni ſuperioris īgreſſi oīa lōge ac late populabātur. Iacobuſq; vermes Bononienſem agrum ſuo nomine īgreſſus ciuitati quoq; multa dāda ītulit. Tū vero Florētini ad pręcauēda mala ſoliciti: & Ioannem haucut & Karolū Bernabouis filium & Antoniū Scalā cū quatuor equitū peditū duobus milibus Bononiēſibus socijs & amicis auxilio miſere. Solicitare preterea literis & nuncijs Stephanū Bauariæ ducē ad quē frāciſcus Iunior cōfugerat: & Iacobū Armeniaci comitē magna mercede cōductum: vt ī Italiā cōtra vicecomitē deſcēderēt: eumq; a ceruicibus ſuis ad propria tuēda auerterent. His cohortationibus motus Frāciſcus iunior mutata veſte fauētibus venetis ſecreto tñ Patauinum īgredit̄ vrbeque potit̄: ſubſecutus vero Bauarię dux vrbē ingreſſus oppugnare arcē non deſtitit. Veronēſes autē harū rerū permutatiōe moti pulſo vicecomitis pręſidio Antoniū ſcalā ad ſe vocāt qui fere his diebus ī hetruria mortuus erat relicto vnico filio in prima pueritia adhuc ſuperſtite: Qua qdē re cognita pœnitētia ducti īprimis Vgolotum blācardum qui in Cremonenſi agro cū exercitu galeatij erat ad ſe vocāt īpetrata pri⁹ errati venia: perſolutiſque aliquot milibus numū auri ad redimēdā tāti erroris culpā ingreſſus vrbem blācardus retinere milites a direptione tam opulētę vrbis nequaquā potuit. Vxor vero galeatij tātę ciuitatis ciuitatem miſerata triduo poſt

militibus direptionē inhibuit. At dux Bauariæ cōqueſtus ſe mercede a Florētinis defraudatum ab oppugnatiōe Patauinæ arcis in germaniā diſceſſit. Tum florentini præbēte aditum Alberto Eſtenſi qui iā pridē ab amicitia galeatij diſceſſerat Ioānem haucut carrarienſi ſocio auxilio miſere cuius fortitudine & aſtu arx patauina in deditionē breui recepta eſt. Vnde galeatij copiæ quæ eo recuperādę vrbis cauſa venerāt ī vicētinos ſe ceſſere. Deſcēderat iā tum etiā comes Armeniaci a florētinis mercede cōductus p Taurinos ī italiā cum viginti milibus equitū cāſtellatiūque ī Alexādrinis vi captum diripuerat: Quare galeatio neceſſe fuit copias ſuas e vicētinis reuocare: quas hoſti opponeret: In ſuburbio alexādrino cōſederant Mediolanenſes: in quos delati Armeniaci ſine vllo ordīe excidium ipſis militibus & ciuibus minabantur: pugnatum eſt pro portis aliquādiu: & ab Italis tandiu: protracta pugna eſt donec ſui quos circūacto itinere ad carpēdum extremū hoſtium agmen miſerāt nil tale opinātes aggrederentur. Dum pugnatur ſuperuenere illi: atq; ita a tergo, a lateribus, a frōte cæſi prius pene oppreſſi ſunt ingēti cęde. oppidanis etiā ſuperuenientibus ꝙ diſcrimen in quod delati fuerāt cognouerint.

Comes armeniaci moritur.

Comes ipſe armeniaci tāti exercitus dux captus ex vulnere ī prelio accepto ſtatim moritur. capti & Rainaldus Ianfigliatius & Ioannes ricius florētini equites qui armeniacum ī italiā duxerāt. Tū vero galeatius tanta victoria fretus: partē copiarum in hacutum mittit qui ea mēte Ateſim & minutum traiecerat vt ſecū armeniacos cōiūgeret: verum haucutus re cognita quanta maxime ce-

leritate potuit in patauinos mouit nõ paucis ſuorum in itinere amiſſis ob deriuatas paſſim a ruſticis aquas ne redire hoſti impune liceret. at florentini bello preſſi a Iacobo verme qui eo a galeatio cum duodecim milibus equitum peditum quatuor miſſus fuerat hau̇cutum reuocant: qui hoſtes florentinorum quibus par eſſe aperto marte non poterat miris artibus ludificatus eſt. Interim vero hortante Bonifacio pontifice & antonioto adurno genuenſium duce: pax æquis conditionibus inter galeatium & florentinos genuę compoſita eſt. Sed dum vnum incendium extinguitur alterum exardeſcit. Nam & frãciſcus cognomẽto vicus vrbis præfectus viterbium põtifici ꝓditione ab ſtulit: & petrus gambacurta piſarum dominus a Iacobo appiano publico ſcriba: & oĩm cõſiliorum ſuorum participe cũ filꝭs occiditur: ipſeque Appianus dominatu potitur. Mortuo autem Alberto Eſtẽſi Accius & ipſe Eſtenſi familia ortus iã pridem patria pulſus adiuuãtibus cunꝭ comitibus redire in patriã inſtituerat. Sed tutores Nicolai pueri Alberti filꝭ ſumptis armis accium Ferraria ſummouentes Lucam & conſilicẽ oppida Ioanni cunio promiſere ſi accium interficeret. tum ioannes compoſita fallacia virum accio perſimilem interficit, & acceptis oppidis verum accium in publicum producit. Non commiſiſſet tãtum facinus Albricus ex eadem familia ortus cui plus Itali dicunt qui omnibus ducibus qui tũ fuere. Primus enim docuit Italos bella gerere iam pridem arma ferre deſuetos: quibus ſe deinceps ab inteſtino externoque hoſte tutati ſunt. Prius enim ſi quid gerere Itali vel iter ſe vel ĩ barbaros

Itali ab albrico bella deſueta ediſcunt.

voluiſſent accire externũ militem opus erat: Sed tãta militũ copia hoc duce breui ſuborta eſt: ſub vexillo ſancti gregorij vt & Britones qui prouinciam noſtrã & eccleſiæ caſtella euerterãt: theutonicos anglicos poſtremo õnia vaſtãtes Italia expulerit: hinc Brachiani & Sfortiani milites originem habuere: quorum armis italia apud exteros tantum nominis cõſecuta eſt: vt aut exteri timore perculſi quieuerint: aut aditum ad nos tentantes magnis cladibus ſupati ſint. Interea vero mortuo clemente. vij. adulterino pontifice in eius cocum a cardinalibus tãti ſciſmatis auctoribus Petrus luna. Bñdictus. xiij. appellatus Auenione ſufficitur. Succeſſit tum etiã Karolo imperatori Romano Venceſlaus filius a quo ioãnes galeatius vicecomes Mediolanenſis ducatus titulum accepit miſſo oratore Petro Philargi Mediolanenſi archiepiſcopo qui poſtea Romanum pontificatum adeptus quintus Alexander appellatus eſt: galeatius autem mortuo Ioãne haucut Florẽtięque ſepulto quo vno duce in rebus bellicis tum mãxime Florentini vtebãtur: mittere Albricum cum ſuis copijs in hetruriã cõſtituit qui florẽtinos appianum piſanorum tyrannum bello laceſſentes in officio cõtineret. Erãt in eo exercitu Paulus vrſinus: Cecolus: Brolia, Brãdolinus, Paulus ſabellus, Lucas canalis: cohortiũ pręfecti inſignes: qui ſimul coniunctis copijs animiſque oppugnare Florẽtiã adhorti ad monaſterium cãtuſienſe caſtra poſuerãt: vnde crebris incurſionibus tum agros tum ciuitatem Florẽtiã continuo vexabãt cędibus rapinis incẽdijs oĩa cõplentes. anno domini mileſimo ccccxcvij. Quo quidẽ tẽpore & Bonifacius Peru-

ſium ſe contulit nobilitaaem plebis raſpantibus cõciliaturus:Sed plebs pręſente pontifice prærer datã fidem arma capiens interfectis ab octuagin ta ex optimatibus Biordum & Michelottum ple biarum partiũ principes in vrbẽ intromiſſos do minos cõſtituunt. Indignatus autẽ ob eã rem Põti fex Aſiſſium Petens inde ad ducẽ galeatium ora tores miſit qui eum adhortarentur: vt oppugna re Mantuã deſineret quã tum aqua & terra obſi- dione premebat accito in ciſalpinam galliã ad id bellum Albrico barbiano. Hãc autem ob rem ex fœdere florẽtinis licuit & venetis belli ſocijs Man tuano auxilium mittere. Karolo malateſta Man- tuani ſororio tãtarum copiarum duce: qui ingen ti clade galeatij exercitum apud gouernolũ pro- fligauit. erat tum quoq; in animo Forentinis Piſa nos bello perſequi: ſed eos a tanta re auertebant pupij balneiq; comites & vbertini rebelles: Qui Florentinę ciuitati exitium minabantur: ſi in piſa nos mouerent. Verũ mortuo non ita multo poſt iacobo Appiano: filius gerardus patri ſuccedens: cum retinere piſas in poteſtate ſua non poſſet.: ob ſeditiones a florẽtinis excitatas vrbem ipſam ga- leatio vicecomiti vendidit: plũbino oppido tan- tummodo ſibi ac ſuis retento Mileſimo.,cccci. In- terfecto autem Biordo lanrhedeſchi inſidijs peru ſini vindicare ſe in libertatem conati ſunt. Verũ cum vgolinus tricius Fulginas põtificis vicarius eius nomine peruſium in ditionem eccleſiæ trahe re conaretur Indignati ciues galeatio ſeſe dedũt: qui poſt menſes duos Bononia quoque luca fal- ſoque potitur. Hinc maior timor florẽtinos inceſ ſit paſſim de ſe ac libertate ſua actum dicẽtes niſi

Monopo- liũ piſano rum.

Galeatius morte e medio auferretur. appropinquante vero iubilei anno legati pontificem Romanorum adeunt rogantes vt Aſiſſio Romam proficiſceretur. Qui & ſi ad magnopere cuperet tum diſſimulato deſiderio facturum ſe quod petebāt negauit: ꝙ diceret eos noluiſſe recipere ſenatores ex nobilitate extrema ſecundum conſuetudinem & inſtituta pontificum: ꝙꝗ camere cōſeruatores ſuopte īgenio elegiſſent homines quidem parum idoneos & quorum licentia Bandereſīȷs omnia licerent. tum vero Romani vt rem gratam pontifici facerent: & Bandereſios tollunt & Malateſtam pandulphi filium Pirauirienſem virum doctum pontificis nomine in Senatorem recipiunt: pecuniaſque inſuper Bonifacio dant quo ei proficiſci ad vrbem liceret. vrbem itaqꝫ ingreſſus munita mole Hadriani vt antea diximus mœnib' & turribus dn̄atu vrbis ſenſim potitus eſt. celebrato deinde Iubilei anno mileſimo. cccc. quo īnumera fere hominū multitudo ad vrbem religionis cauſa venerat. Florentini galeatium a ceruicibus ſuis auertere cupientes Robertum Bauariæ ducem quem imperȷ electores abrogato ob ignauiam veceſlao Boemo delegerant ac conditione in Italiā vocāt: vt nō prius promiſſam mercedē accipiat: quā vicecomitis ducatū attigiſſet. qui Brixianum agrum ad benaciū ingreſſus parte pecuniarū accepta cū galeatȷ copȷs cōgrediēs ſuperatur: ac tridentū fuga petit. retinere hominē veneti & Florentini multa polliciti quo minus ī germaniā rediret nequaquā potuere: tū vero bonifacius ſiue vicecomitū potentiā veritus: ſiue augēdę ditiōis eccleſiaſticę cupidus: annatarū vſum

Vſus annatarum.

beneficiis eccleſiaſticis primus impoſuit hac conditione vt qui beneficium conſequeretur dimidium anni prouētus fiſco apoſtolico perſolueret. ſunt tñ qui hoc inuentū Ioãni.xxij.aſcribant. Hãc autē cõſuetudinem oēs admiſere pręter anglos q id de ſolis epãtibus cõceſſere ĩ cæteris bñficijs nõ adeo confirmata hoc modo pecunijs arce magiſtratibus ſuo nutu in vrbe delectis ditiõe eccleſiaſtica põtifex: Ladiſlaum adoleſcentē Karoli Neapolitani regis filiū in regnum paternum reſtituit a tyrannis & populis occupatum: qui Lodouici Andegauēſis partes ſecuti fuerant: quo autē facilius & honeſtius id fieret priuationē Karoli ab vrbano.vi. Nuceriæ factã abrogauit: Cardinalemq; Florentinū caietã miſit quę ſola in fide remanſerat: vt eo loci adoleſcentē coronaret: vbi ſumma cum fide ſeruatus fuerat. vicecomes autē redeunte in germaniã imperatore Roberto: copias ſuas Albrico duce ad opprimendum Ioannē bentiuolum miſit: qui bononienſem vrbem in ſuam redegerat poteſtatē pulſo vicecomitum pręſidio: militabãt tū in exercitu galeatij frãciſcus gõzaga cõpoſita ĩter eos pace: militabat pãdulphus malateſta karoli frater aderat. & Ottobonus rubeus parmēſis ciuis quorū nominibus perterriti Florentini Bernardonē copiarū ſuarū pręfectū bononienſibus ſocijs auxilio mittūt: cuius aduētu bononienſes aĩs aucti hoſti mœnibus appropinquãti occurrere audēt: quo prelio ſuperati omnē equitatum cū bernardone ĩ ipã pugna interēpto amiſere. Captus etiã eo prælio Iacobus carraria frãciſci gonzage precibus cõſeruat. Aufugerat tū cū paucis Bētiuolus in vrbē quã dū acriter nimiū tutatur

Annatas angli non admiſere.

in globum incidēs cum viuus capi non poſſet ob
truncatur:potitus itaque deinceps nullo reſiſtēte
bononia galeatius magnum terrorem florētinis
iniecit.eo enim ſe belli motuum omnē belli īpe-
tum oſtēdebat.Verū morte adiuti: vt ipſi opta-
bāt nō ita multo poſt tāto metu liberati ſunt.mor
Mors galeatii. tuo autē ex febre Ioāne galeatio apud meregna-
nū cū anī cometes tāteq mortis indiciū apparuiſſet
anno.M.cccci͡ȷ.multi repēte tyrāni oborti ſūt: aut
ciuitatū ſuarū prīcipes:aut cohortiū pręfecti a mi
litibus ducis ob largitionē ad occupādas ciuita-
tes adiuti. Oborta tū quidē infinita mala ſunt cū
nemo vnus pręeſſet q vitia hominū impio & au-
ctoritate cōpeſceret. Innouata eſt etiā guelphorū
& gibellinorū pniciosa ſeditio. quæ ducētis & eo
amplius annis per Italiā vagata oēs ciuitates ita
ad arma ciuilia cōcitauit:vt ferme ad īternecio-
nē certatū ſit.Nā vgolinus caualcobos oppreſſis
gibellinis Cremonę īperitabat. Parmā Otto ter-
tius interfectis ac pulſis Rubeis obtinebat Soardi
bergomum:Ruſconij comum, Vignatæ laudam,
Vercellas, Alexandriam plurimaſque per eam
regionem oppida Fazinus canis dux copiarū e-
gregius vi occupauerat.omitto reliquos tyrānos
a galeatio pulſos qui tum quidem redeūdi ad ty-
rannidem & dominatum ſpem aliquā ſumpſere:
maxime vero gulielmus ſcala & Karolus viceco-
mes bernabouis filius qui prīcipes oēs & populos
ad defectionē ſollicitabāt:hinc etiā pinus ordela-
phus patria pulſus Foroliuio potit̄ albricus quo-
que cūi comes fauētiā bello preſſam ī ſui poteſta
tem redegiſſet niſi a ladiſlao adhortāte etiā pon-
tifice ī regnū accitus ꝓpere fuiſſet: magnuſq; co-

neſtabilis(vt eorũ vocabulo vtar)creat⁹ miſerat & eo cũ ſatis iuſto exercitu fratrẽ ſuũ pontifex vt regi auxilio eſſet neapolitanis repulſus Peruſium mouẽs ciuitatẽ ĩ pam ĩ poteſtatẽ põtificis breui redegit. At Baldeſar coſſa Neapolitan⁹ ciuis ſãcti Euſtachij cardinalis Bononiẽſes aliquãdiu obſeſſos redire tandẽ ad eccleſiã cõpulit: Brachio mõtomo copias eccleſiaſticas ducẽte:quẽ vt virũ ĩ re militari pſtãtẽ Albricus ĩ flãminea reliquerat ſub eo.n.ab ineũte ætate militauerat ordineſq; duxerat.Idẽ etiã cõtigerat Sfortiæ e Cotignola Flãminiæ oppido originẽ ducẽte quorũ virtute militia Italica ita breui creuit vt qui duce in re bellica deinceps indigerẽt al tero iſtorũ vterẽt.Hinc illę factiones militares exortę ſunt ſexagita iã annis nil ppe geſtũ ĩ Italia ſit quod non alteri iſtarũ aſcribi poſſit.Qui.n.a Brachianis opprimebat̃ viciſſiq; a Fortianis alterã factionẽ pcio cõducebat. Albricus aũt vñ tanq; ex equo troiano innumerabiles belli principes emanarũt Neapolim diu oppugnatam tandẽ in ptãtẽ Ladiſlai recepit. Qui victoria moti oẽs regni prĩcipes ciuitateſq; ſtatĩ ĩ deditionem regis puenere. At vero Ladiſlaus regnandi cupidus priuſq̃ fundamẽta regni Neapolitãi confirmaſſet accit⁹ ab vngaris ad illud q̃ regnũ iure hęreditario ſuſcipiẽdũ cũ copias traieciſſet Iadera niq; obſideret:Certior ab amicis fit Neapolitanos & aliquot regni proceres ad defectionẽ ſpectare. Iadera itaquę potitus eademque venetis diuendita Neapolim redijt:reuocatoque e Flãminia alberico(eo namque ad ſuos viſẽdos profectus erat) omnes proceres dominatu priuauit recuſãtes aũt parere e patria deiecit.In Seuermatũ vero fami-

liam crudeliter animaduertit primatibus ipis vltimo ſupplicio affectis. Bonifacius aūt ī tanta rerum ꝑturbatiōe diu afflictatus dolore laterū tandē morit̄ pōtificat⁹ ſui āno.xiiij.mēſe.ix. M.ccccv ſepeliturq́ꝫ in baſilica petri ſepulchro marmoreo vermiculato opere diſtīcto quod adhuc cernitur cum gentilicijs inſignibus. Quę itē indicant multa ædificia tum ī mole Hadriani tūī capitolio tū ī palatio Vaticani huius iuſſu & īpenſa edificata, tū fuiſſe. Huic autē pontifici ad ſummā gloriam nil certe defuiſſet niſi affinium & cognatorum affinitatibus obtēperans aliquā notam cōtraxiſſet. Multa eñ crimina ꝑ ſimoniacam prauitatē cōmittebantur petentibus contra ius faſq́ꝫ omīa tum fratribus tum cognatis quorū magna m̄ltitudo quęſtus gratia Romam venerat. Indulgētiæ vero & quidē plenariæ ita paſſim vēdebantur vt iam vileſceret clauium & litterarum apoſtolicarum auctoritas. Reuocare hæc omnia Bonifacius conatus cognatorum ꝑcib⁹ eoidētidē redire cogebatur. Vñ melius actum cum eccl'ia dei cenſerē ſi pontifices reiectis affinibus & cognatus vl' ſaltē in mediocri fortuna collocatis pōtificię dignitati potius quā carni & ſanguini cōſulerēt. Maxime vero hoc tpe quo mortuo Tamburlano qui thurcos ſuperauerat eorumq́ꝫ regā cathenis victum ſecū trahebat Armenios ꝑſas egyptios. Aſſirios ſine gubernatorib⁹ reliquerat qua ex re facile xp̄ianis tū fuiſſet hieruſalem ac ſctm̄ dñi ſepulchrum recuperare. In noſtros eñ conuerſus Albos ſuo pontificatu nouam ſuperſtitionem introducentes perſecutus eſt. Ex alpibus namque deſcendiſſe in italiā anno ante iubileum preſbyterum quendam cum

Marginal notes: Mors bonifacij. — Indulgentiarum vēditio — Nota — tāburlan⁹ — Superſtitio alborū

magna hominum multitudine ex patre meo qui hominem viderat intellexi. Is quidem albo indutus pannotã tam modeſtiam vultus ac verbi prę ſeferebat: vt ab omnibus ſanctus haberetur in. Italiam itaque deſcendens magnum hominum ac mulierum multitudinem in ſententiiam ſui ipſius breui deduxerat lintheis albis circundati omnes ſine diſcrimine mares ac fœminæ ruſtici an ciues ſerui an liberi eſſent paſſim veluti pecora vbi nox oppreſſiſſet dormiebant. Publice in vicis epulabantur perlatis vndique certatim quaſi ad ſacrum epulis. Crucifixum ſacerdos ipſe pręſeferebat: quem lachrymari: ob hominum errata dictitabat. Id quotiens accidiſſet ſubclamabant omnes veniam a deo petentes. Laudes beatæ virginis canebant euntes & ſtantes hymnis ad id apte compoſitis. ex Ciſalpinis autem in Flamminiam hetruriam Picentes aucta opinione ſanctitatis veniens non plebem: modo rudem & credulam ſed & principes & epiſcopos ciuitatum in ſententiam ſuam facile pertraxit. Subſtitit Viterbij cum magna multitudine labore itineris feſſus Romam inde (vt ipſe dicebat) ad viſenda loca ſancta ſanctorumque corpora venturus. Sed Bonifacius fraudem ſubeſſe veritus qui diceret hominem ſuperſtitioſum pontificatum appetere adiuuante illa multitudine milites aliquot pręmittit qui hominem comprehenſum ad ſe perducant: ſunt q ſcribãt huius fraudem quęſtione detectam fuiſſe: hominemque in tanto facinore deprehenſum meritas pœnas luiſſe igne. ſ. quo exuſtum ferunt. Sũt etiam qui dicant nil faudis in homine deprehenſium fuiſſe. Sed id factum a Pontifice l abolendo

rumori quo hominē ꝑ inuidiā captū & necatū affirmabant: Vtrū verius ſit deus nouit. Hoc tñ cōſtat poſt tātā colluuionē q̄ ꝑtim hac ſupſtitiōe ꝑti frequētia Iubilei obuenerat magnā hoim multitudinē peſtilētia cōſūptā fuiſſe. In tantis aūt malis q bus prouincia noſtra affligebatur vnū tñ bonum ī Italiam auectum eſt. Ad nos Chryſolora Biſantius litteras græcas attulit q̄ annis iā quingentis ī italia cōtinuerāt. hic grecę latineque linguę ſcholę exortę ſunt Guarino victorino Philelpho Ambroſio monacho Leonardo Aretino Karoloque ac pleriſque alijs tāq̄ ex equo troiano in lucē prodeuntibus quorum æmulatione multa īgenia deinceps ad laudem excitata ſunt.

Floret roma literis

Innocentius VII

INnocentius. vij. Patria Sulmonenſis coſmatus antea vocatus ſācte crucis preſbyter cardinalis Romæ pontifex creatur. Tumultuante tota italia. mortuo eñ ioāne Galeatio duobus filijs ſuperſtitibus ſed adoleſcētibus adhuc tota italia ad arma reſpiciebat. Ioānes maria maior natu (id ei nomē erat) ducatū Mediolani ſibi vīdicat. Philippꝰ vero maria minor natu Papiæ dominatū cuius comes iure habebatur facile obtinuit. Reliquę ciuitates (vt antea dixi) ad quīq; eni & viginti fuiſſe cōſtat ab īperio Vicecomitū deficere. Nā & Paulus Guiniſius ciuis Lucēſis patriæ dominatū ſibi vſurpauit: & Franciſcus carrarius ſublato e medio tanto duce cuius arma mirum in modum timuerat augendæ ditionis in magnam ſpē veniēs veronā Brixiā Bergomū Cremonam legatos ad ſolicitādos ī ꝑtes ſuas guelphos miſit.

Verũ vbi vbi videt Gulielmũ ſcalam & karolũ vicecomitẽ qui ĩperia ciuitatũ ſuarũ deſiderabãt poſſe conatibus ſuis obſtare, Gulielmo veronę karolo Mediolani acceptis ab eo mutuo triginta mi libus aureis dñatũ pollicitus eſt. Reducto itaq; ĩ patriam Gulielmo eodẽq; nõ ita multo poſt veneno ſublato verona ipſe potitur. Eadẽ quoq; fraude Karolum aggreſſus eſt: cũ is ĩſtaret vt non apparen tibus ꝓmiſſis pecuniam ſaltẽ mutuo datã ſolueret. Litteris quoq; Franciſcũ Gõzagã admonet vt deſcẽdere ĩ ptes ſuas ſpõte velit amplectiq; eius amicitiam & ſocietatẽ: ſin ſecus eſſet aĩatus habiturum ſe eũ ꝓ hoſte facturumq; vt breui eius ptinaciæ peniteat fieri pfacile id poſſe dicebat cum veronam Mantuanis finitimã adeptus Brixiam quoque ĩ poteſtatẽ ſuam breui ſit redacturus: vnde p commode Mãtuanos bello pmat. Nil rñdere Frã ciſcus ĩſtituit priuſq; venetorum legatos audiret: quos ĩ via ad ſe euntes intellexerat. Veneti eĩ carrariorum potẽtiam ſuſpectam habẽtes Vicẽtiam dedentibus vltro ciuibus ĩ deditionẽ & tutelam recipiunt q Frãciſci arma vererẽt: qque ſub quouis alio q̃ ſub Patauino dño eẽ mallebant: quippe cum inter patauinos & vicẽtinos ĩmortale odium intercedebat. Admonet tum Franciſcum Carrariam venetus ne vicentinos vectigales ſuos bello attingat vtque ab expugnãda colonia quam ſuæ ditionis eſſe rebantur abſtineat. Aliter venetos bello perſecuturos illatas ĩiurias: Reſpondet Franciſcus mirari ſe venetorum impotẽtiam qui cum nullũ ius in continẽti habeant leges tñ merito imperantibus velint pſcribere irent & ęſtuarijs ſe ac paludibus cõtinerẽt: eoſque peſſe ciuitatibus fini

rent qui eam facultatem a maioribus ſuis accepiſſent. Indignati mirum in modum veneti legatos ſuos qui in via erant admonent: vt fœdus & ſocietatem cum Franciſco Gonzaga ineant eū́q; primum copiarum ſuarum ducē deligāt addita pecuniarum ſumma que ei ſtipendij nomine quotannis daretur tum vero Franciſcus icto fœdere matutandum ratus ꝙ iam hoſtes potitos colonia intellexererat conſcripto magno militum numero veronenſes ad eam partem adoritur qua ad Mātuanos vergūt: Idem faciunt veneti ex vicentinis eo mouentes quo impetu veronenſes perterriti cum nulla ſpes auxilij ſubeſſet deditionem fecere. Oderant etiam ciues Franciſcum Carrarienſem ꝗ Guilielmum ſcalam veneno necaſſet eiuſq; filios occupata fraude verona in carcerem conieciſſet. Dum vrbem vero iuſtructis aciebus ingrediuntur ne qua fraus ab hoſte ſubeſſet: Iacobꝰ carraria qui ibi cum pręſidio erat repente cum militibus aliquot hoſtiliam ꝓfugit. Sed dum padum traijcit captus venetias mittitur. Munita autem firmiſſimo p̄ſidio verona. inde cum oībus copijs veneti patauiū mouentes vrbem pręaltis muris ac ꝓfunda foſſa munitam defenſamq; firmo p̄ſidio obſident & tandem poſt aliquot menſes intercluſis vndique comeatibus in deditionem accipiūt: confugerat in arcem Franciſcus cum filijs ac nepotibus quam tamen veneti non ita multo poſt cepere vrgente eos qui in p̄ſidio erant: ad deditionem fame: Franciſcus autem captus ac venetias miſſus vna cū fratre necatur. hunc exitum & finē habuit qui humanā cupiditate ſecutus ſ̄pta pace oīa bello occupaturus videbaẗ. Neq; in hoc ꝗ-

Frāciſcus carrariæ vna cū fratre necaẗ.

dem malorũ oĩm finis fuit. Nam vel ignauia põtificum qui interdictis antea minis: armis poſtremo tollere diſcordias conſueuerant vel ſciſmate potius quo tum eccl'ia dei multum laborabat eo ventum erat vt viliſſimus quiſq; tyrannus poſt mortem Ioannis galeacij vnũquoq; facinus quantumuis magnum aggrederet. Innocẽtius.n. dum cardinalis adhuc eſſet: carpere negligentiam & timiditatem priorum põtificum conſueuerat: q; diceret eorum ſocordia factum ne ſciſma eccleſię romane totiuſq; reipu. xp̃iane pernicies hactenus extinctum & ſublatum eſſet. verum ipſe pontificatum adeptus ſecutiſq; in quibuſdam vrbani & bonifacij veſtigia quos priuatus carpebat non modo quod tantopere laudabat effecit verumetiam iiquo aĩo ferrebat ſi quis apud ſe ea de re verbum vllũ feciſſet. p̃terea vero adeo tumultuoſe oĩa gubernabat: vt cũ ſemel romam reſtituit in libertatẽ reddiq; ſibi capitoliũ põtẽ miluium & arcẽ hadriani peterẽt iſtarẽtq; itẽ vt Sciſma rẽ pniciosi exempli de eccleſia tolleret bella extĩgueret & ſeditiones rege gallorũ ad eã rẽ cõficiẽdã operã ſuam pollicentę ac petro luna Antipapa nequaq; tãtam concordiam obnuente. Romanos ipſos põtifex ad Lodouicum nepotẽ diuertentẽ apud hoſpitale ſc̃ti ſpiritus via ſaxia tanquã ad certum carnificem miſerit. Vñ cum ei ciues reipu. ſuę labẽti negligẽtia põtificis cõſulturi ſtatĩ necanẽ e feneſtriſq; deijciunt: q; diceret eo modo tolli ſeditiones & ſciſma non alio quidem poſſe. Hac autem ſęuitia motus ppl's Romanus accito Ladiſlao Apulię rege arma capit ſupplicium de Lodouico ſumpturus. Verũ põtifex declinaturus populi Furorẽ vi

Petrus luna antipapa.

Sceuitia Inocentij.

terbium cũ Lodouico citato greſſu ꝓficiſcit̃. Tũ vero populus cum ſęuire ĩ auctorẽ tanti facinoris non poſſet ĩ Aulicos iram cõuertit quorũ bona magna ex pte direpta ſunt Seruati tñ quidam dñr in ędibus Cardinalium Romanorum q adiuuantibus clientibus ęgre tñ ad ſe cõfugientes tuti ſunt. Capto deinde capitolio occupatoq; ponte miluio arcẽ hadriani oppugnare früſtra conati ſũt adiuuantibus etiam Romanos Ioanne cõlũna comite Troiæ Gẽtile Monterano comite Carrarię e gregĳs tum copiarũ ducib⁹ & Ladiſlai regis auſpicĳs militantibus. Verum ſupueniẽte paulo vrſino mandato põtificis cum moſtarda e Ceccholino turmarum p̃fectis ĩ pratis Neronianis Ioãnẽ colũnã & reliquã Ladiſlai militiam fundunt. Hanc ob rem Romani multis qdẽ incommodis circunuenti cũ & hoĩes & eorũ pecora abigerẽt reſidẽte etiam ira iam antea cõcepta põtificẽ ĩ gratiam recipiunt rogantque vt ad vrbẽ redeat. Erat em̃ natura comis & blandus adeoque pontificĳ ciuiliſque iuris peritus vt facile homines tum rationib⁹ tum ſuauitate dicendi in ſui ipſius ſnĩam alliceret rebus. itaque hoc modo cõpoſitis Romam veniẽs plures cardĩales delegit quorum de numero fuit Angelus carrarius patria venetus tituli ſacti marci prẹſbyter Cardinalis ĩ pontificatu Gregorius. xĳ. appellatus. Fuit & petrus Philardi natiõe Cretenſis baſilicę duodecim apoſtolorũ p̃ſbyter Cardinalis alexander quintus deinde creatus. Terti⁹ habitus eſt Oddo colũna natus e principibus romanis: ad vellus aureum ſancti Gregorĳ diaconus cardinalis martinus quintus poſtea vocatus. confirmato aũt hoc modo pontificatu ſuo Lodouicũ

Romaĩ põtificẽ ĩ gratiã recipiunt.

Angelus carrarius Gregori⁹

Alexãder quintus.

Martinus quintus.

nepotē agri Piceni marchionē creat:eundemque firmanū prīcipem cōſtituit. ipſe vero nō diu poſt Romæ moritur pōtificatus ſui anno.ij. Sepeliturque in baſilica Petri ī ſacello quod olim pōtificibus dedicatū creat quodq; vetuſtate & ſitu corruēs Nicolaus quītus poſtea reſtituit Notato etiā in hoc epitaphio hominis ſepulchro. Innocētio ſeptimo pōtifici maximo:cū neglesti eius ſepulchri memoria īterijſſet nicolaus quītus pōtifex maxi. reſtitui curauit. interī autē cū & vero pōtifice & optimo imperatore carerent Itali vnicuiq; ſcelerato peccādi licentia data eſt. Nam cabrinus fundulus cuius opera Karolus caualcabos multū & belli & pacis artibus vtebatur ſpe occupandæ tyrānidis elatus:q ei non ſecus ac karolo magiſtratus omnes atque artium prſecti parerent: Redeuntem Lauda Pompeiana karolū ad Machaſturmam ab vrbe cremona decē milia paſſuum cum fratribus & cognatis obtruncat. Inde vero propere antequā res in vrbe ſciretur:cū aliquot militibus Cremonā properās occupata arce ac portis omnibus forum armato īgreſſus milite:quos videt conatibus ſuis obſtare poſſe, aut obtrūcat, aut pellit. Obtinendę autē tyrānidis cauſa nullum genus crudelitatis omittit. erat tū quoq; ī armis Mediolanēſes principes ne dicas eorū opera tyrānos opprimi potuiſſe:inſtāte prſertim gucecaldo genuę præfecto regis gallorum nomine q tum redigere Mediolanū ī poteſtatē regis conabatur. Contra vero Fazino cāne egregio tum copia tum duce retinere Ioānē Mariā in dn̄atu paterno conāte. Otto quoq; tertius pmenſis dn̄s ad colloquiū ſpe cōponēdę pacis cū Nicolao eſtēſi pellect⁹ ad Ru-

Epitaphiū Innocētij.

beram(id caſtelli nomen eſt)obtruncatur. Cuius quidẽ cædis Sforcia Cotignola iubẽte nicolao au ctor habitus eſt. Mortuo autẽ Ottone regio ſtatim & parma dedẽtibus ſpõte ciuibus qui oderãt Ottonis nomẽ Nicolaus potitur. Ladiſlaus vero occupata Roma (vt antea dixi) acceptaq; ĩ deditionẽ Perusia quã tum armis Bracchius vexabat in hetruriã hoſtili animo mouet: quæ certe induſtria & auſpicijs Malateſtæ Piſaurieſis egregie defenſa eſt. Repulſus enim inde Ladiſlaus in regnũ trepidus ſeſe recepit maiore prope accepto q̃ illato hoſtibus incõmodo. Liberati autem tanto hoſte florentini in piſanos cõuerſi poſt lõgã oppugnationem piſas tãdem capiunt Tarralia & Sforcia ducibus. Anno domini Mileſimo.ccccvi.

Gregorius XII.

AT vero dũ ſciſma in eccleſia dei longius protraheretur: cũ pernicie xp̃iani nominis altero pontifice Romæ creato: altero Aueniõe prĩcipes Galliç duces, ſcilicet Bituricẽſis Burgũdus Aurelianus qui tũ ob valitudinẽ regis: gallias gubernabãt: calamitatẽ eccleſiæ tãdẽ miſerati aueniõnẽ ad petrũ lunã Bñdictũ.xiij. appellatum perueniũt hominẽq; rogãt, vt collabenti eccleſiæ tãdẽ cõſulat: etiã ſi abdicare ſe põtificatu neceſſe eſſet queãdmodũ in conclaui ſe factũrũ pmiſerat iureiurãdo ĩterpoſito dum põtifex creat. Spõdẽt præterea alterũ põtificẽ qui tũ Romæ crearetur: poſt mortẽ Innocẽtij idẽ factũrũ. Ita em̃ hic inter prĩcipes & qui in Italia erãt reip. xp̃ianæ amãtiſſimi cõuenerat vt abrogatis duobus de põtificatu cõtẽdẽtibus quorũ alter gallicæ; alter Italicæ

factonis haberetur vnus aliquis poſtea deligeret oĩm nationũ pater & põtifex. Rñdet Bñdictus ſe quidẽ grauiter deũ offenſurũ: ſi eccleſiã dei deſereret cui patronus & publicus pater cõſenſu bonorũ nõ furti ſed publice aſcriptus eſſet. Nolle ſe in dubiũ ponere qđ iuſtis ſuffragijs ſibi demãdatũ fuerat. qui diceret ſublato ſciſmate de cõcordia agẽdũ eſſet ſibi admodũ placere modo id ĩ loco fieret libero ne coactus quiſpiã potius ꝙ ſpõte facere aliquid videret: V nũtñ ſe polliceri: idqꝫ iureiurãdo affirmare: ſi aliter tolli Sciſma nõ poſſet: depoſiturũ omnẽ pontificiã dignitatẽ mõ idẽ eodẽ tpe ab altero antipapa ſtatĩ fieret. Pprĩcipes itaqꝫ cognita hominis volũtate: cõſultare inter ſe cœperũt quonã modo Bñdictũ in ſentẽtiã ſuã pducerẽt: Quorũ colloquia & cõſultatiões bñdictus veritus põtificias ædes armis & comeatu optime muniuit: in quibus aliquot mẽſes obſeſſus tandẽ paratis ad fugã triremibus per Rhodanum in Catelonia vnde oriũdus erat adnauigauit. Sũt autẽ qui ſcribãt prĩcipes gallos: id molitos ĩ Bñdictum eſſe inſtãtibus cardĩalibus gallicis qui eum oderãt ꝙ alterius natiõis eſſet & nõ gallicę. nã cũ poſt mortẽ Clemẽtis de creãdo põtifice gallico inter eos nõ cõueniret: hũc poſt lõgã altercationẽ crearũt: vt virũ bonũ & reipub. chriſtianæ amantiſſimũ qui eos ſæpe admonuit: vt honeſte ac ſancte viuerent: vtque a ſimoniaca prauitate cauerent: aliter ſeſe ĩ eos grauiter animaduerſurũ: huius itaqꝫ mores ferre nequeuntes principes gallos in virum optimum & conſtantis vitæ concitaſſe. At vero Cardinales qui poſt mortẽ Innocentij Romæ tum erãt; cognita trium priorum pon-

Bñdictus a Catelonia oriundus.

tificum in tollendo ſciſmate negligẽtia cognitoq́ etiã diſcrimine in quo reſpub. chriſtiana vbiq; ter rarum maxime vero ĩ gallia verſabatur: in vnũ cõuenientes cõclaui ad ſanctum petrum in vaticano habito: iurarũt ſinguli maximis execrationibus ĩterpoſitis abdicaturos ſe ſtatim põtificatu: ſi ei deligi ad tãtũ magiſtratũ cõtigiſſet: hac cõditione tamen vt id quoq; ab antipapa fieret. Venere autem in hanc ſententiã vt & gallicę nationi ſatiſfacerent: quę ob impotentiã creandi antipapę conſuetudinem introduxerat: a qua remoueri nõ ſine ignominia videbatur: niſi id quoq; ab Italis fieret: vtq; in ſententiam Benedicti venirent qui hac vna ratione non alia ſanari eccleſiam poſſe dicebat. qui ſi eis cõtigiſſet vtrũque abrogari vnũ verum pontificem omnium qui tum erant cardinalium conſenſu creandum eſſe: cui omnes reges & principes obtemperarent. Creatus itaque Romę anno domini mileſimo. ccccvi. pridie kalend. Nouẽbris angelus corarius venetus tituli ſancti

Gregorius. xij. Marci preſbyter cardinalis: q (vt dixi) gregorius xij. appellatus eſt. ſtatim quod ante pontificatum promiſerat ſe facturum ſcripto adhibitis etiã notarijs & teſtibus cõfirmauit: ſuaq manu ſcripta tabellionũ notauit. cum vero de eligẽdo loco quo ſine diſcrimine vterq; venire poſſet mẽtio haberetur neque ea de re ſatis inter eos cõueniret: colluſores & fidefragi ab vtroque cardinalium conuentu ſunt habiti: qui piſas hinc Roma hinc Auenione adnauigãtes vno cõſenſu gregoriũ & Be-

Gregoriũ et Budictũ priuarũt. nedictum dignitate põtificia priuarunt: cõſentientibus in tam grauem ſentẽtiã oĩbus nationibus pręter hiſpaniã citeriorẽ: regẽ Scotię: & comitem

armeniaci qui Bn̄dicto fauebāt. Inita deīde creandi noui pōtificis ratiōe:qui bn̄ ac ſancte ſine vlla ſeditiōe eccleſiā dei gubernaret: venere in hāc ſententiā vt Alexādrum.v. crearēt. Dum autem gregorius abeſſet creandique Alexādri ratio haberetur armis oīa Romæ circūſonabāt. Ladiſlaus enim rex occupata Hoſtia pedeſtribus naualibuſque copijs adeo romanos incurſionibus vexauit: vt inita pace honorifice poſtea in vrbē receptus tanquā dn̄s: & magiſtratus mutauerit: & portas ac mœnia pro arbitrio animi ſui operibus & cuſtodijs firmauerit. verum ſuperueniēte Paulo vrſino eccleſiaſtico duce apud ſanctū Iacobū ī ſeptimiano accertime pugnatū eſt multis vtriq; deſideratis. In trāſtyberi nāq; rex ſuos tū continebat: arbitratus ſe illo ī loco tutiorē eſſe ob nauales copias quas hoſtia Romā ſubuexerat. Is vero deinceps cedēs poti⁹ q̄ fugiēs vt ſine factiōi quę ī dies magis magiſq; augebatur Neapolim proficiſcit. Debilitata pręſertim factiōe ſua ob ſuperatos añ ingreſſum ſuum colūnēſes: Ioāne colūna: Baptiſta Sabello, Iacobo vrſino, Nicolao colūna ducibus: qui occupata ſancti Laurētij porta vrbē iā ingreſſi erāt. Verū ſupueniente Paulo vrſino ſuperati (vt dixi) & capti magna ex parte fuerāt. Ex his capitali ſupplicio duo affecti ſunt quorum alter galeotus Normanus eques inſignis: alter vero Ricardus ſanguineus eſt habitus e familia nobili ac vetuſta originē ducēs. Reliqui vero īcolumes dimiſſi fuerant hac tamē conditione ne amplius Ladiſlai auſpiciis militarēt. his autē perturbatiōib⁹ adeo romæ annonę caritas inualuit vt menſura tritici quā rubium vocant florentinis. xviij. ven-

Ladiſlaus rex.

Floreni

decem & deretur propter,abacta pecora & ruſticos partim
octo. captos partim necatos vt in bello fieri conſueuit.

Alexander V.

ALexander. v. natione Cretenſis petrus antea vocatus: ordinis minorum frater archieps Mediolanenſis vir doctrina & ſctitate vitæ prçclarus oĩm Cardinaliũ cõſenſu qui tum in cõcilio piſano erãt põtifex creatur. hãc ob rem gregorius ĩ auſtri ciuitatẽ profectus quaſi ꝓfugus de cõcilio generali mentionẽ fecit. Verũ cum eo ĩ loco nequaquã ſe tutum arbitraretur Ariminum profectus a Karolo malateſta perbenigne & ſplendide eſt habitus. Benedictus autem poſt habitum ĩ Perpiniano conciliũ quo tutior eſſet: ad caſtellum Paniſcholæ locum munitiſſimũ cõfugit vbi diutius immoratus eſt. Vterq; autẽ licet in Piſano cõcilio exauctorati eſſent tãquã veri põtifices cardĩales crearunt: maxime vero gregorius qui dũ Lucæ eſſet de cõſenſu cardinalium qui nõdum ab eo diſceſſerãt gabrielem cõdelmarium cardinalẽ creat: qui poſtea ĩ põtificẽ electus Eugenius. iiij. appellatus eſt. Ad Alexãdrum redeo virum in omni vita & ætate prçſtãtem. Hic eñ ab adoleſcẽtia ordinẽ minorũ ingreſſus adeo Pariſius libera libus ſtudijs thæologicæq; diſciplinæ vacauit: vt breui & publicã ſcholã habuerit: & in libros ſententiarum docte & acutç ſcripſerit. Magnus quoque Orator: magnus prædicator eſt habitus: hãc ob rem a Ioãne galeatio duce mediolanenſi accitus primum locum in conſultationibus ſuis habuit. Creatur deinde rogatu galeatij vincentius

epiſcopus: poſtea Nauarienſis mutato loco: poſtremo præſul Mediolanẽſis factus ab Innocentio ſeptimo Cardinalis baſilicę.xij.apoſtolorũ creat. quo quidem gradu pontificiã dignitatẽ adeptus merito Alexãdri nomen cõſecutus eſt cũ & liberalitatẽ & magnitudine animi: cũ quouis optimo prĩcipe cõferri poſſet. Adeo enim munificus erat in pauperes & viros ſua benignitate dignos: vt breui nil ſibi reliquerit. Vnde per iocum dicere interdum ſolebat ſe diuitem epm̃ fuiſſe pauperẽ cardinalem mẽdicũ põtificẽ. In eo em̃ defluit illa habẽdi cupiditas quæ vna cũ re & ætate accreſcit ſimul. Sed hoc vitiũ cadere ĩ viros bonos & rerũ humanarũ contẽptores nõ poteſt: qui quo magis cõſeneſcũt: eo minus viatici ĩdigere ſe cognoſcũt & ob hãc rem cupiditates ſedãt refrenãt auaritiã ac cæteras animi labes expellunt. Tãti præterea animi Alexãder fuit vt Ladiſlaum regẽ tũ potẽtiſſimũ qui ditionẽ eccleſię põtificibus abſentibus diu multũq; vexauerat: oppidaq; aliquot vi occupauerat in cõcilio Piſano approbãtibus qui tũ aderãt regno priuauerit iuſq; illud lodouico andegauiæ: duci cõpetere declararit. Soluto aũt cõcilio Piſano põtifex Bononiã proficiſcitur: cui ciuitati tum pręerat Baldeſar coſſa ſancti Euſtachij Cardinalis quẽ Alexãder in legatione cõfirmauit: q̃ eius induſtria ac præſidijs Piſanum conſiliũ habitum fuiſſet quodq; etiam vir erat qui per cõmode tyrannis rem eccleſiaſticã occupare conantibus obijci quouis tempore poſſet: in homine tamen plus ferociæ pluſquã audaciæ & ſecularitatis (vt ita dicã) erat q̃ eius ꝓfeſſio reqrebat: militaris prope habebat eius vita: militares mores

adeo vt multa etiã quę loqui fas non eſt ſibi licere arbitrarẽt cũ vero Alexãder grauiter ægrotare cœpiſſet:noſſetq; mortẽ propere ĩſtare Cardinales ad ſe venientes ad cõcordiã & pacẽ ad tuẽdã eccleſiæ dignitatẽ adhortat̃. Teſtatus prętere a eſt per eã mortẽ quã añ oculos ſe cõtinuo cernere dicebat: nec reformidãte cõſciẽtia bñ actę vitæ motus ſe exſtimare & credere quę ĩ cõcilio piſano decreta fuiſſent recte atq; ĩtegre facta eſſe oĩa ſine dolo malo fraude ve. Cũ hęc dixiſſet lachrymãtibus oĩbus qui aderãt illud ſaluatoris verbũ ægre proferẽs pacẽ meã do vobis, pacẽ meã relinquo vobis: ſtatim moritur põtificatus ſui menſe octauo. Sepeliturq; Bononiæ ĩ eccleſia fratrũ minorũ. Laboratũ eſt autẽ hoc anno fame ac peſte.

Ioannes XXIIII.

Baldiſar coſſa.

IOannes.xxiiij. patria Neapolitanus & nobilis baldiſar cognomẽto coſſa antea vocatus Bononiæ omniũ cõſenſu pontifex creatur. ſunt autẽ qui ſcribũt id factum violẽter eſſe, ꝙ & legatus Bononienſis eſſet & armatos milites tum in vrbe, tum in agris pro ſtatione habuerat vt ſi precario id obtinere non poſſet minis & armis tandem conſequeretur. Vtcũq; eſt cõſtat eũ pontificem creatum fuiſſe ad eamq; dignitatem ſemper aſpiraſſe. Nam cũ adoleſcens eſſet ac Bononiæ aliquot annis iuri ciuili operam dediſſet, aſſumpto & nũc fit doctrinæ gradu Romam iter inſtituit. Interrogatus autem ab amicis quo proficiſceretur ad pontificatum reſpondit. Romã itaque veniens a Bonifacio nono in cubiculum ſecretum recipitur. Creatus deinde ſancti Euſtachij

cardinalis legatus e latere Bononiã mittitur quã breui cõducto milite vna cũ magna flãminię pte ĩ ptãtem ecclĩæ redegit. Pulſis qquſdã tyrãnis: aliſ ꝗ extremo ſupplicio affectis. Verũ poſt nouẽ annos cũ lõga pace ciuitatẽ bononienſem mirũ ĩmodum auxiſſet grandẽq; pecuniam ſibi cõparaſſet: mortuo alexandro largitione vſus maxime vero erga cardinales a Gregorio creatos pauperes adhuc pontifex creatur. Quo facto oratores ſtatĩ ad electores ĩperij miſit eos oratum vt Sigiſmundũ Luciburgum vnguarię & boemię regẽ imperatorem crearent virum ſtrenuũ (vt ipſe dicebat) & ad oĩa fortiter agenda prõptiſſimũ. Hac eñ ratione hominis gratiã aucupabatur. vbi vero hoc ei ex ſnĩa accidit: tũ ĩ conuentu piſano conſtitutum eſſet vt ad certum tp̃s concilium haberet: ne alibi trãſferretur celebraturũ ſe Romę predixit: & quo liberius eo ꝓficiſci omnibus liceret placare Italiam conatus eſt maxime vero Ciſalpinam in qua bellum in dies magis magiſq; creſcebat Fazino cane diſcordias ſuſcitante qui mercennarios milites retinere ſine bello apud ſe nequaquã poterat. Eos. n rapinis direptionibus vrbium paſcere conſueuerat. Forte tum accidit vt Papienſes quos Philippus ob tenellam adhuc ętatem retinere in officio non poterat ſtudio partium concitati ad arma cõcurrerent hinc Gibellini beccaria familia duce Fazinum cum exercitu in vrbẽ ĩtroduxere pacti fortunas guelphorum. verũ his cũ armato milite ingreſſus neutri in diripendis fortunis pepcit. Querentibus aũt gibellinis ſua quoq; bona contra datam fidẽ diripi rñdit ac egregie quidẽ Gibellĩos ſaluos fore eorum vero bona ꝗ guelpha eſſẽt mi

litibus ſe ĩ p̃dam conceſſurum deridẽs vtriuſq; factionis ſtulticiam & cupiditatẽ. Inde vero abiens relicto in portis & ĩ arce firmo p̃ſidio tutelam philippi donec adoleuiſſet p̃ ſe ferẽs contra pandulphum Malateſtam duces Brixianos & Bergomates incurſionibus rapinis vexat nec a Cremonenſibus quidem abſtinuit: quibus tum Cabrinus Fũdulus imperabat. Dum hæc autem in brixano à gerentur vngariæ rex iturus (vt ip̃e p̃dicabat) Romam libero itinere ad accipiendam imperij coronam. xij. milia equitũ peditũ octo ĩ venetos mittens captoprĩo impetu foriulio Taruiſium oppugnat. Huic vero tanto exercitu veneti Karolum malateſtã obiiciunt qui cõtando magiſq; dimicãdo exultantem victoria hoſtem remoraretur. Parum etiã abfuit quin veneti eodẽ anno veronam quorumdam proditione ciuiũ amitterẽt ad rapinã magis quã libertatẽ ſpectantiũ. De nocentib9 pœna ſũpta ac ſtatim ſedata ſunt omnia. Mortuo autẽ eodẽ anno Fazino cane coniurati quidam Ioannem mariam Mediolani ducem interficientes Bernabouis filios & nepotes in vrbem recipiunt. Tum vero philippus perſuadentibus amicis beatricẽ viduã ob Fazini mortẽ ditiſſimam & cuius auctoritate q ſub marito militauerant admodũ mouebantur duxit vxorẽ q̃ ex re & ciuitates omnes que Fazino paruerant ſtatim in deditionẽ accepit & carmignolam ſiccũq; Montagnanãque legionem mortuo Fazino per ſeditionem diuiſerant in ſuam militiam perſuadente Beatrice pertraxit: quibus ducibus Philippus poſtea vſus Aſtorgium Bernabouis filium Mediolano pellens in expugnatione Modoeciæ interfecit. Ageban-

tur hęc ī inſubria cum ioannes Franciſcus Gonza
ga Franciſci iam mortui filius cum ſatis iuſto equi
tum peditumq́ʒ numero Bononiam pręſidij cau-
ſa proficiſcitur mandato ioannis pontificis cuius
auſpicijs tum militabat. Nam malateſta Ariminē
ſis Ladiſlai regis mercenarius vrbem ipſam gra-
ui bello tum premebat. Is itaque adiuuātibus bo-
nonienſibus grauia aliquot prę lia cum hoſtibus
fecit: quibus ſuperior factus vrbem acerrime tu-
tatus eſt. Sequenti vero hieme Ioannes pontifex
a Ladiſlao bello vexatus Roma Florentiam atq́ʒ
inde Bononiam veniens haud ita multo poſt Mā
tuam proficiſcitur vbi ſplendide ac magnifce a
ioanne Franciſco Gonzaga ſuſceptus eſt. Quem ī
de abiens cum magna parte copiarum Laudam
pompeianam: quo venturū vngariæ regem ſcie-
bat ſecum ducit. Multum eñ huic prīcipi fidebat
cuius fidem & integritatem Bononienſi bello op
time norat quamuis pollicitationibus & donis in
partes regias a malateſta ſolicitaretur. Cum ita-
que pontifex ac rex haud quaq́ʒ ſecuros Laudę ar
bitrarentur: Ioannem Franciſcum Mantuam quo
ſe velle ire dicebant ad parandos comeatus diſ-
ponendamque vrbem quam recipi commode tā
ta multitudo poſſet propere mittunt: q breui pa-
tis rebus oībus cremonam quo iam peueniſſe pon
tificē ac regē intellexerat redijt. Hos autē inde Mā
tuam abducens pplo omni fere obuiā effuſo opi-
nionē omnium benignitate & gratia ſuperauit.
His vero conuentibus qui Laudæ Cremonæ Mā
tuæ ſunt habiti: depellendo ex Latio vmbria he- Ioānes ad
truria Ladiſlao qui Romam et multa eccleſię op- concili[um]
pida occupauerat eſt actum. Videbant. n. Italiam citatu[s]

incendijs bellorū aliter liberari non poſſe. De im penſa bellica nō Mantuæ ſed Bononiæ cū eo veniſſent agendū cenſuere. Verum maior eos cura inceſſit ad conciliū: nāq; Ioannes omnium nationū cōſenſu citatus ad tollendū ſciſma: duos Cardinales ſtatim in germaniam miſit: qui vna cū principibus gallicæ & germanicę nationis locū concilio idoneum deligerent Conſtantia Maguntinę ꝓuinciæ ciuitas ad id potiſſimum idonea eſt viſa: eo itaq; ad certum diem ex inſtituto ꝓficiſcunt̄ omnes & ꝓficiſcitur & Ioannes pontifex admonentibus tñ quibuſdā ne id faceret: ꝙ vererētur ne cū pontifex accederet priuatus reuertereretur quod etiam contigit. Eo nāq; ꝓficiſcēs cū viris quibuſdam ī omni genere doctrine ꝑſtantibus diu multumq; Germanos diſputationibus īcertos & ābiguos tenuit quod potiſſimū decernerēt. Verū ſuꝑueniēte Sigiſmūdo: factaq; oīb⁹ dicēdi quod liberet poteſtate multa crimina: & quidē grauiſſima pōtifici obiecta ſunt: quorū cauſa mutato habitu familiaq; cōſtantia clāculū ſcaphuſę ſe cōdidit veritus ne quid grauius ī ſe cōſuleret̄. Erat Scaphuſa federici Auſtrię ducis ciuitas quo etiā plerique
Scaphuſā aufugit cardinales a ſe creati fuga ꝑuenere. verū is poſtea concilij auctoritate reuocatis Ioannes ſcaphuſa friburgū confugit iturus inde ſi tuto fieri poſſet ad Burgundię ducē ſed curante concilio Ioannes capitur & ī inſula ſctī Marci ꝓpe cōſtantiam in carcerē cōiicit̄ pōtificatus ſui anno. iiij. mēſe. x. Cām fugę diſquirere cōciliū tum cœpit certoſq; iudices viros grauiſſimos & doctiſſimos delegit q crimina Ioanni obiecta diſcuterēt eādēq; cōcilio ex ordine referrent. Ad. xl. capitula & eo amplius con

tra hominē ꝓbata ſunt quorũ aliqua cũ in eo nomine ĩmutari poſſēt(adeo erant ĩueterata)contra fidē iudicata ſunt aliqua vero xp̄ianis oĩbus ſi nō dānarent ſcādalũ paritura. Veniētibus itaq; omnibus in eādē ſnīam Ioānes merito e pōtificatu deiectus ſentētiam in ſe latā cōprobat. Quo facto ſtatim ad Lodouicũ Bauarũ q cũ Gregorio.xij.ſentiebat cuſtodiēdus mittitur:donec aliud decerneretur. In haldeberga caſtello munitiſſimo triēnio ſine vllo cubiculario famulove italico diligenter aſſeruatus eſt Theutonici erant cuſtodes oēs quibus cũ ioannes nutu & ſignis loq̄bat:cũ nec ipe lĩguam theutonicā nec illi viciſſĩ italicā ſcirēt. Abrogatũ ioāni pōtificatũ ab his tm̄mō q cũ eo antea ſēſerant ferunt. Nōdũ.n.q cũ Gregorio & Bn̄dicto ſentiebant cōuenerāt ij igr̄ vt abrogationē a ſe factā veram & integram iudicarēt oēs Synodicum decretum ꝓmulgarunt quo affirmabant cōciliũ gn̄ale legitĩe cōgregatũ hr̄e ſtatĩ a xp̄o poteſtatē hoc q̄dē fũdamēto cōceſſo ipm etiā pontificē cōcilio ſubijciebāt quare grego.necēe fuit ſuadente etiā imperatore Sigiſmundo vnum aliquē ad concilium mittere cũ ipe proficiſci recuſaret q̄ ſuo nomine concilij ſentētiam approbaret. Miſſus itaq; karolus malateſta vir certe inſignis cum videret omēs in hāc ſnīam venire vt gregori⁹ quoque pōtificatu ſe abdicaret:in publicũ ꝓdiēs ac ĩ ſede Gregorij nō aliter extructa ac ſi ipſe adeſſet collocatus plecta renunciandi facultate: Gregorium pontificatu abdicat. quē ſtatĩ cōuentus omnis ꝓ tam libera abdicatione agri:piceni legatũ creat. Is itaq; nō multo poſt recaneti moritur dolore animi(vt aiunt)propter ſubitam abrogationem:

Ioannes ſētentiam ĩ ſe latā cōprobat

Gregoriũ pōtificatu abdicat.

ante conſtitutum tps a Karolo factā. In longū.n rē protrahi volebat ī mora ſpē aliquā ponēs. Mortuus igitur añ Martini pontificatū in Recanetenſi eccl'ie ſepelitur. ſublatis duobus pontificibus tertius ī quo abrogando maior difficultas inerat: reſtabat Petr⁹ luna Bñdictus. xiij (vt antea dixi) vocatus. V t aūt is etiā nolens abdicare ſe magiſtratu cogeret: Sigiſmundus ıperator vna cū Oratoribus concilij ad Franciæ & Angliç reges puenit: eoſq; adhortatus eſt vt ꝓ ſalute xpiani noīs iam obſciſſma piclitantis in abrogādo Bñdicto ſublatis alijs duobus eius ſequeretur ſnīam. grato autē rnſo accepto ide Narbonā ꝓperat ad ferdinādū Aagonū regē: cuius ppl'i magna ex parte Benedicto obtemperabant quo cum inter alia capitula hoc pactus eſt vt Bñdictum rōnibus moueret ea facere que Gregorius & Ioannes in concilio conſtantiç legiſſēt. Id vero ſi facere recuſaret populos cogeret ab eo ad concilium conſtantienſe deficere. Bñdictus aūt in caſtello Paniſcholç loco muniti ſſimo ſe cōtinens moueri pſuaſionibus e ſnīa ſua non poterat ꝙ diceret & ſe verum xpi vicariū eſſe & Conſtantiam non eſſe locum libertati eccleſiaſticç conuenientē cum ioannes. xxiij. ab his etiā abdicare ſe pontificatu coactus fuerat qui partes ſuas antea ſequebantur. Tum vero principes hiſpaniç cernentes pertinaciam. Bñdicti concilij opinionem ſecuti in reliquorum ſententiam venere. Gerebantur res in concilio quinq; nationū ſuffragijs Italica. Galica: Germaīca: Hiſpanica & Anglica. Q uicquid vero harum nationum ſuffragijs decernebatur id ita ratum erat atque per prçconem aut per notarium publicum pro curia enūciabat:

Reſtabat Bñdictus xiij.

Sigiſmundus.

ſi oīm cōſenſu:poſtea cōfirmatum fuiſſet qua qui dem auctoritate Benedictus diſcuſſa aliquandiu re pontificatu tandem priuatur. abſentibus reiectiſq̄ nationibus quę cum eo ſentiebant maxime vero Scotis & comite Armeniaci. In eodem quoq̄ concilio condemnata eſt ioannis vigilis hęreſis & duo ex ſectatoribus eius cōbuſti ſunt ioannes hus & Hieronymus eius diſcipulus tanquan hęreſiarchę q̄ īter ceteros errores dicerent eccleſiaſticos ad imitationem chriſti pauperes eſſe debere cum ex tanta rerum copia et luxu populi omnes ſcandalizarentur. Rebus autem hoc modo compoſitis cum deſtituenda eccleſia emendandiſque moribus Clericorum mentio haberetur:fieri id non poſſe exiſtimatum vacante ſede. Vnde de eligendo nouo pontifice ſermo eſt habitus:quo decreta concilij maiorem deīceps auctoritatem haberēt. Cū igitur hac de re verbum haberēt. Placuit ex vnaquaq̄ natione viros ſex deligi & quidem ꝓbatos qui vna cum Cardinalibus conclaue ingreſſi pontificem deligerent. Anno igitur milleſimo ccccxvij. vi. Idus Nouēbris cōclaue īgreſſi cōſentientibus Cardinalibus duobus & triginta: nationibuſq̄ omnibus p̄ter oīm ſpem & opinionē cū iā quadriennio vero pontifice caruiſſet eccleſia m̄ꝰriq̄ ſciſmatici tum intereſſent iij. Idus Nouembris in celebritate beati Martini hora tertia Oddo columna Romanus princeps ſancti Gregorij ad velus aureum diaconus cardinalis pontifex creatur. tanta omnium lætitia: vt p̄ gaudio loqui vix homines poſſent. Effuſus nimio gaudio īperator nullo habito dignitatis ſuę diſcrimīe cōclaue īgreſſꝰ: & gratias omibus egit qui tm̄ virū & tā neceſſariū

Bn̄dictus tandē priuatur.

reip.xpianę ꝓpe extinctę delegiſſent & ante pontificē proſtratus cum ſumma veneratione eius pedes exoſculatus eſt. quē contra pōtifex amplexus non ſecus ac fratrē in p̄cio habuit eiq́ꝫ gratias egit ꝙ ſua opera & īduſtria pax tandē eccleſię dei reddita eſſet. Vocari aūt Martin9 voluit ꝙ ea electio in Martini celebritate habita fuiſſet. Interim vero dum hęc Conſtantiæ agerentur mortuo etiā Ladiſlao cōtra Florētinos ꝓficiſcente Romæ ad arma & libertatē conclamatum eſt: cogitur a populo Petrus Matheus etiam nolens gubernacula reip. ſuſcipere qui poſtea magiſtratu ſe abdicauit: cum intellexiſſet legatum a ioanne pontifice iam antea deſignatum paulo poſt affuturum cum Senatore ciue Bononienſi: Qui vrbē ingreſſi & paulum palonium & ioannē Cicium ſeditioſos ciues capitali ſupplicio affecere. Sequēti vero anno Brachius Montonius Romam cū exercitu veniens vrbe potitus opugnare arcem ſancti Angeli adortus eſt q̄ firmo ioannę regınę p̄ſidio defendebat: Nam ioanna Ladiſlao fratri ī regnum ſucceſſerat verū ſupueniēte Sfortia militum reginę duce nō ſolum brachium ab oppugnānda arce dimouit: ſed etiam hoīem pugnantē cōtinuo ad vrbe expulit Romanis in neutram ptem inclinantibus. In ea pugna occiditur ioannes colūna a milite qui olim cum paulo vrſino militauerat quem Lodouicus colūna cum brachio militans in agro Fulginati interfecerat. Erat autem militi in animo Lodouicum obtruncare vlciſcendę pauli necis cā. Sed ioannes Lodouicum defenſurus innocens moritur. Dum aūt Roma hoc modo fluctuaret ī varias partes declinans creato Martino aliquam exopta

tæ quietis tandem concepit.

Martinus V.

MArtinus. v. patria Romanus Oddo cognomento columna prius vocatus non magis ſuo q̃ eccleſię iã labẽtis tpe põtifex in cõcilio creatur: nationum omnium & cardinalium cõſenſu. Is enim a teneris annis cura parentum moribus & literis imbutus vbi adoleuiſſet iuri põtificis Peruſij operam dedit: vnde ad vrbem rediens ob integritatem & doctrinam vrbani. vi. Referendarius factus eſt: quod munus tãtea cum humanitate iuſtitia & manſuetudine geſſit: vt diaconus Cardinalis ab Innocẽtio. vij. creatus ſit. Nec ob eã quidem rem a natura ſua diſceſſit. Humanior enim q̃ antea factus patrocinium ſuum omnibus pręſtabat ita tñ vt in rebus publicis nõ multum ſe ĩmiſceret. nam cum ĩ cõuentu cõſtantiẽſi multæ ĩ vtrãq; partem altercatiões haberentur propter diuerſa factionum ſtudia ĩpe medium quoddam tenuit quod in alterutrã partem inclinare nullo modo videbatur cõi vtilitati ſemper cõſulẽs. Hanc ob rem & imperatori & cardinalibus ac deniq; oĩbus gratus põtifex creatur. quo in magiſtratu nõ ſomno & ocio ſed negotio & ſolicitudini deditus audire refellere approbare ſuadere diſſuadere hortari deterrere accedentes ad ſedẽ apoſtolicã cõſueuerat cognita petentum honeſtate vel ſecus. mira enĩ vtebat̃ facilitate & honeſta petẽtes ea ſe voti cõpotes dimittebat in cõſultatiõibus autẽ mirę prudentię vir eſt habitus. Nã & q̃ agẽdum & q̃ vitãdum eſſet ſtatim re ꝓpoſita acutiſſime dijudicabat. Breuis in dicẽdo cautior ĩ agẽdo adeo vt prius rẽ factam

cernerēt hoīes q̄ ab eo excogitatam putarēt: eius autē ſermo plenus ſentētijs erat: ex ore eius nullū verbū tā crebro q̄ iuſtitiæ nomen prodibat. Ad ſuos pſæpe cōuerſus maxime ad eos qui ꝓuincias & ciuitates gubernabāt His verbis vtebatur. Di rigite iuſtitiā q iudicatis terrā. Indigebat tū pro fecto tali pontifice eccleſia dei: qui nauiculā Petri ſciſmatis & ſeditionū omniū fluctibus quaſſam re digere ī portū ſalutis gubernaculo admotus ſci ret & poſſet. Adeptus itaq; tm̄ magiſtratū cū re ſtare adhuc caput renaſcētis hydræ cerneret: B ñ ctū lunā cū aliquot Cardīalibus & prelatis penin ſulæ tāquā ī arce ſciſmatis ſe cōtinentē: quibuſdā Aragonię populis ī vtrāq; partē īclinarēt adhuc titubātibus approbāte cōcilio Alamānū Adema rium virū doctiſſimū & cuius ſepulchrū in ſancta maria noua adhuc cernimus patria Florētinum ſancti Euſebij preſbyterū Cardīalē legatum e la tere ſuo in Aragoniā mitit: qui ſub pœnis & cen ſura eccleſiaſtica petrū admoneret vt ſe pōtifica tu abdicaret. Cardīales autē qui cū petro ſentie bāt intelligētes vltimā cōcilij & pōtificis ſenten tiā: petrū ipſum adeunt rogātq; vt de eccleſia dei tandē omne ſciſma tollat quo iā multis ānis xpi ana reſpub. magnis calamitatibus afflictata erat. Id autē ob ſalutē labētis eccleſiæ a gregorio & Io anne factū eſſe. Reſpōdet Petrus cauillationibus quibuſdā id ſibi nequaquā ītegrū eſſe: ſibi autem cū Martino cōuēturum: ſi vera eſſent quæ de ho minis ītegritate & humanitate dicerent. Sineret ſibi id negocij nec ea de re amplius ſoliciti eſſent. Ex quatuor vero Cardinalibus duo pertinaciā hominis īſpiciētes: ab eo ad Martinū ſtati defece

re. Qui autem ĩ fide mãſere Anticardinales ſunt habiti: quorũ alter Carthuſienſis fuit, alter vero Iulianus dobla appellatus eſt. Martini quoq; auctoritate hiſpania oĩs ſtatĩ ſecuta eſt. Idẽ fecere nõ multo poſt & Scoti & Armeniaci atq; ita omnis reſpub. xp̃iana vna dũtaxat Peninſula excepta Martini auctoritatẽ ſecuta eſt. Cõpoſita autem ex ſentẽtia tãta re principũ omniũ eccleſiaſticorũ & ſeculariũ maxime vero Sigiſmundi imperatoris labore & ĩduſtria: de cõponẽdis moribus nimia li cẽtia iã labefactatis tam laicorum ꝗ̃ clericorum mẽtio haberi cœpta eſt. Verũ qr quadriẽnio Cõſtantienſe cõciliũ iã durauerat cum magno prælatorum & eccleſiarũ incõmodo Martino placuit approbãte cõcilio rem tãtã in aliud tp̃s magis ido neũ trãſferre. Dicebat em̃ rẽ ipſam maturitate & cõſilio indigere: quia ex hieronymi ſententia vna quęq; prouincia ſuos habet mores, ſuos ſenſus qui tolli ſine perturbatione rerum ſubito non poſſunt. Verũ quia ſciſma ex pua re ãtea ortum fuerat: diutiuſq; cũ magna calamitate xp̃ianæ reipu. durauerat: de celebrãdis concilijs talem ſententiã promulgauit maximę vero vbi intellexit Ioãnẽ xxiij. e cuſtodia lapſum aufugiſſe. Verebat enim ne rurſum aliud conciliũ inchoaretur. Eius autẽ ſentẽtia & decretũ tale fuit: vt a fine cõcilij Conſtãtienſis nõ niſi ad quinquenniũ vſq; cõciliũ denuo celebrareť: vtq; a quĩquẽnali ĩ ſeptẽniũ aliud trãſferretur: Ab hoc vero in decẽniũ res protracta legis haberet locũ vt ſingulis quibuſq; decennijs generale cõcilium idoneo haberetur in loco: vbi de rebus oĩbus ad fidem & rempub. xp̃ianã pertinentibus mentio fieret. Ad hanc autem

Cõcilium quotãnis celebrandum ſit.

inſtitutionem approbãdã patentibus literis quas bullas vocant cõprobari Martinus rem voluit in eius ſententiam cõcilio veniente. Oĩa autem decreta ante põtificatum ſuum in ſciſmate facta niſi ad fidem & bonos mores pertinerent omnino ſuſtulit. vt vero omnes intelligerent ſibi in animo eſſe cõcilium habere: locum ad id aptum publico cõcilio diſquirit, ac tandem approbãtibus omnibus Papiam ꝙ idoneũ habendi cõcilij locum decernit: literaſq; apoſtolicas in hanc fere ſententiã ſuper ea re edidit: Martinus eþs ſeruus ſeruorum dei ad futuram rei memoriam. Cupientes ac etiã volentes huiuſce generalis cõcilij decreto ſatiſfacere cõcilio approbante & cõſentiente cum de loco ambigeretur vrbem papiam auctoritate noſtrarum literarum deſignamus: Nulli ergo hominum liceat huius noſtri decreti paginam infrĩgere. Si quis autẽ hoc attentare prę̃ſumpſerit omnipotentis dei irã beatorumq; Petri & Pauli apoſtolorum eius ſe noſcat incurſurum. Datum & actum cõſtantiæ in loco publicę ſeſſionis tanti concilij. xiij. kalend. maij põtificatus noſtri anno primo. prętere a vero diſſoluẽdi cõcilij cupidus anno dñi. M. cccc. xviij. conuentum habuit publica ſeſſione quo ſublato cõſenſu omniũ maxime vero imperatoris Hęc verba mandante põtifice ab Ibaldo ſancti viti in macello diacono Cardinali audientibus omnibus enunciata ſunt. Domini ite in pace. Abeũdi itaq; oĩbus poteſtas facta eſt. Cũ autẽ põtifex hinc ab imperatore & Germanis rogaretur: vt ĩ germania aliquãdiu remaneret: hic a principibus gallicis vt in galliam proficiſceretẽ oſtendit ſibi id nequaquã integrum eſſe: ꝙ dice-

ret patrimoniũ eccleſiæ abſente põtifice a tyrannis quibuſdam in Italia occupatum diſtrahi & lacerari: vrbemq́ romã religionis xp̃ianę caput cũ rectore ſuo careret, pene ad interitum redactum eſſe peſte fame ferro igne ſeditionibus: de Baſilicis vero ac ſanctorum martyrum ſacellis nolle dicere quæ abſente põtifice aut iam corruerent aut paulo poſt collapſuræ viderẽtur: proĩde ſibi abeundũ eſſe dicebat: Ferrẽt æquo animo quod vellent ratio neceſſitas, paterenturq́ eum ſedere in ſolio petri quem põtificem omnium cõſenſu decreuerant: Eccleſiam Romanam caput eſſe & matrem omnium eccleſiarum proinde in ea immorandum põtifici eſſe ne verus gubernator a puppi ad proram transferatur: cum magno nauigantium hoc eſt in chriſtiana repub. viuentum periculo & detrimẽto. Abiens itaq́ Cõſtantia ac per ſabaudiam iter faciens dum Italiam petit Mediolanum peruenit: vbi a philippo duce populoque Mediolanenſi nullo nõ genere honoris adhibito perbenigne ſuſcipitur. Erat tum quidẽ Philippus in armis ditionem paternam repetens defendentibus ſe acriter tyrannis qui guſtata ſemel imperandi voluptate non ita facile de poſſeſſione pellebantur. Vrgebat tum Carmignola primus Philippi copiarum dux Pandulphũ Malateſtam: qui capto Bergomo prodente arcem præfecto pecunia & pollicitationibus corrupto ĩ Brixianos mouens eum omnido minatu breui ſpoliaſſet niſi a Venetis ingenti pecunia ac firmiſſimo equitatu eſſet adiutus: & a Martino pontifice qui auctoritate & gratia philippũ ad pacem cum Pandulpho malateſta in eundem perpulit: quæ poſtea Mãtuæ

Martino eo accedente Ioāne Franciſco ſequeſtro adhibito his legibus cōpoſita eſt: vt Pādulphus perſoluto quotannis tributo tandiu Brixia poteretur quoad ei viuere liceret: nulla inteſtando de ciuitate quę merito ad Philippum deuolueretur relicta poteſtate. Hanc vero pacē ſequenti āno pandulphus diſturbauit annixus pecuniis & milite retinere Cabrinum Fundulum ī vrbe cremona quē armis Philippus continuo vexabat: ciuitatē paternę ditionis tot annis a tyranno poſſeſſam repetens. Erat tñ fama Pandulphum vrbem ipſam acabrino emiſſe: Salodiȷ riperiam (ita ripā Benaciȷ vocāt) iñ precium pollicitus. Ab hoc autem bello Ioannes franciſcus deterrere hominem ob affinitatem conatus eſt miſſis legatis qui eum admonerent cōtra ius faſq; agere: ꝙ fœdera ſperneret: ꝙ tyrannum tutaretur ꝙ cōtra eum arma ſumeret a quo dominatu Brixiano donatus fuerat. Non eſſe contemnendam auctoritatē Martini de ſua nolle ducere cuius auctoritate pax erat compoſita. Si hominum auctoritatem contemneret deum ſaltem inſpiceret: quem teſtē ab eo violati fœderis dum pax fieret inuocauerant. Abiēs autem Mantua pōtifex quarto poſt acceſſum mēſe Ferraria ac per Flāminiam iter faciens Florentiā ꝑuenit vitata de īduſtria Bononia. quæ poſtea ꝗ intellexerat Baldeſarem coſſam coactum eſſe abdicare ſe pontificatu pulſis eccleſiæ magiſtratibus in libertatem ſe vindicauerat. Inſtat tñ acriter Carmignola iubēre philippo qui ſuo iure ducere exercitum in pandulphum poſſet: atq; breui capta magna Brixiani agri parte ad mōtem clarū caſtra locat: cū Ludouico Meliorato innocen-

tij ſeptimi nepote certaturus qui aduentare cum
magno equitatu ī auxilium pādulphi dicebatur.
affines namq; erant:& id Lodouicus neceſſitudi
ni tribuebat. Cōſerto itaq; prelio ac lodouico tur
piṫ fugato Carmignola haud ita multo poſt bri-
xiā in poteſtatē philippi redigit, potitur & breui
Cremona philippus. ac Cabrinū tyrānum ad Ca-
ſtellionem captum capitali ſupplicio afficit. Hoc
tāto philippi ſucceſſu Nicolaus Eſtēſis motus ſpō-
te facturus id ad quod armis cogi potuiſſet Me-
diolanum profectus parmam quam mortuo Ot-
tone tertio occupauerat philippo reddidit: reten
to Regio Martini pōtificis rogatu Feudi nomine.
profectus & eo Ioannes frāciſcus Mantuanus prin
ceps philippo gratulatum pro re bene geſta cum
minus comi fronte inſpiceretur cūq; intelligeret
philippo ī animo eſſe quicquid de cremonēſibus
& brixianis teneret iure ſuo repetere ꝓpere Me-
diolano abiēs: venetorū deīceps & florētinorū a-
micitiā ac ſocietatē ſecutus eſt. Ii eñ duo populi
ſibi timētes vnū quēq; in ptes ſuas blāditijs & pol
licitatiōibus alliciebāt: ꝙ philippus regnādi cupi
dus ruptis legibꝰ initi fœderis & vltra Macrā ſar
zanā oppidū lunēſis agri Thomæ Fregoſio dediſ
ſet: quem e pricipatu vi & armis deiecerat. ne cū
genuenſibus exulibus quicquā aduerſus ſe moli-
retur. & Bononienſes Florentini populi ſocios ad
defectionē cōcitaſſet: eorūq; milites ſtipēdio cōdu
xiſſet: & forūliuij nūc hoc rebaldi pueri tenellā æ-
tatē: nūc ob ferrarienſis pricipis gratiā(vt crebro
d icebat)occupaſſet: cū fœderibus cautū eſſet: ne
philippus Bononiā & flāminiā armis attingeret.
verebātur item ne triū ſimul potētiſſimorū prin-

cipum Philippi Martini pontificis Alouiſīj regis: quos ſocietatē iniſſe cōſtabat vi & armis oīa occuparentur. Cum cōtra Philippus oīm malorum crimina in Venetos & Florentinos reījceret. qui veneti retinere pādulphum in dñatu Brixiano ſint annixi: ꝙꝗ Florētini: & Genuenſes quoſdam hoſtes ſuos comeatu pecunia iuuiſſent: ꝙ Liburnum ditionis genuēſis quā tum in poteſtatē ſuam redegerat cētum milibus numis aureis emiſſent ſatis tum quidem ad cōcitādum bellum hęc diſcordiarū ſemina videri poterāt. ſed nihil eſt qđ æque Venetorū aīos ab bellū impulerit: quā auctoritas frācīſci Carmignolę viri bellica laude īſignis atꝗ ea ętate clariſſimi: qui (vt ipē dicere ſolebat) ægreferēs Phillippi īſolētiā ad venetos tū cōfugerat: eoſꝗ ad bellū animauerat operā ſuam in ea re pollicitus. Quare ij duo populi aſcito ī ſocietatē belli prīcipe Mātuano & Ferrariēſi: partitaꝗ bellica īpēſa cū exercitu equitū duodecī peditū octo milibus cui Carmignola pręficitur cūꝗ fluuiali & maritima claſſe philippū eodē tpe multis a lateribus oppugnare adorti. a guelphis Brixianis qui Philippo aduerſabātur ī vrbē vocant: qua quidē ex parte occupata veneti tādē ſeptem mēſiū oppugnatione totā deniꝗ ī ptātē ſuā redegere. Ducēte deīde Carmignola ad capiēda Brixianorū caſtella: Martinus pōtifex philippi ducis calamitate motus Cardinalē ſanctę crucis ad venetos mittit qui pacē īter philippū & Venetos cōponeret: qua īfecta ꝙ veneti & Florentini iniqua poſtulare viderētur: rurſum magnis viribus bellū vtrīꝗ parari cœptū eſt. Pugnatū eſt ter eo āno collatis ſignis ad Gotolēgū Brixianorum caſtel-

lum ad ſummum Cremonenſem vicum qbus in locis ęquo marte vtrīq; diſceſſū eſt.ad Machlodiū tertia pugna eſt habita:quo ī ꝓlio ſupant̄ philippi copiæ capiturq; Karolus Malateſta totius exercitus dux.Cōſtat aūt hāc tantā fuiſſe cladē:vt ſi milites captos retinere Carmignola voluiſſet:ſigna ꝗ ocius pterritis inferre eijcere prīcipatu philippū cōſternatū tanto accepto incōmodo haud magno negocio potuiſſe.Captus(vt dixi)eo ꝓlio Karolus aMantuano principe ob affinitatē īcolumis dimittitur.Interimvero dumCarmignola adꝓpuguanda Brixianorum oppida quæ ī philippi fide ꝑmanſerant copias ducit:eidem philippo reſpirandi ſpacium dat.Nā & pacē cū Amedeo Sabaudiæ duce a quo bello p̄mebat̄ datis ob id vercellis cōponit:& Sigiſmundum ac Brunorū Scalam in venetos concitat.Martinus aūt pōtifex philippi rē in maximo diſcrimine vidēs cardinalē ſāctę crucis ſecundo ad cōponendam inter Phiiippum & Venetos pacē mittit:qui Ferrariæ ſub ſiſtens eo ꝓficiſcētibus cum mandatis principum ac ciuitatū Legatis ita pacem cōpoſuit: vt Brixiā veneti &oppida Brixianorum Cremorenſiū veꝗ ę ātea ceperāt retinerēt.p̄tereavti philippꝰ bergomum Bergomatēve agrū Venetis ex fœdere dederet:hac conditione ne ſocios Venetorū Florentinorūq; bello laceſſeret:aut ad defectionem concitaret.Approbauit hanc pacem Martinus veritus nePhilippus oīno ducatu pelleret̄.Hoī enim amiciſſimo:cū ob religionē auxilio eſſe non poterat tum vel maxime ꝙ ſuperioribus annis ærarium pontificiū exhauſtum omnino fuerat:eo bello quod contra brachium geſſerat. Nam eo tempo-

re quo florentiam profectus eſt offendit Brachi-um Montonium virum in re militari prꝺſtantem Peruſiam ducatum Spoletinum & magnam pa-trimonij partem ita occupaſſe conductis merce-de quibuſdam tyrannis circumquaꝗ poſitis vt ipſe tuto proficiſci Romã non poſſet. Cum vero admonitus Brachius redire ad ſanitatem nollet: armis ſpiritualibus hoc eſt cenſuris primo in eum pontifex vſus eſt: ĩterdictum enim a ſacris his om nibus eſt qui Brachio parerent: Vetitique Sacer dotes decreto põtificis eiſdem in locis celebrare. Hanc ob rem Florentini moti amici Brachij ĩcõ-modo de pace cum Martino agunt hac conditio-ne vt Brachius ad pedes martini prouolutus ve-niam peteret quod etiã fecit. oppidaꝗ aliquot ec cleſiæ redderet. Vtꝗ etiã ſtipendijs pontificis mi litãs Bononiã rebellem in Martini poteſtatem re digeret. Cui quidem bello Gabrel condelmerius tituli ſancti Clementis præſbyter Cardinalis & le gatus præfuit: cuius induſtria & Brachij virtute Bononia in poteſtatem eccleſiæ breui redacta eſt. Interim vero Dum hꝺc bononiæ agerentur Qua tuor illi cardinales qui olim cum Petro luna a-dulternio põtifice ſenſerant. Florentiam ad mar-tinum venientes: cum magno & honorificentiſſi mo comitatu publico cõſiſtorio ſuſcepti dignita gnitatum ſuarum titulos retinuere: tres em̃ dya-coni Cardinales erant. Quartus vero q̃ antea ca-nonicus regularis fuerat p̃ſbyter Cardinalis eſt habitus Dum autem Baldeſar Coſſa adhuc ĩ vĩ culis apud Heldeberg ĩ Germania comite palati-no detineret: quidã Florentini ciues quorũ de nu mero Coſinus habit⁹ eſt rogare põtificẽ Martinũ

Cardinales petri lunꝺ gratiam recipiuntur.

omnino nõ deſiſtebãt:vt tandẽ e carcere Baldeſa rem liberaret.facturum ſe id pontifex pollicitus eſt. Verum dnm eo legatum ob eam rem mittit: Baldeſar morę impatiens trigĩta millibus numũ aureorum Palatino comiti perſolutis ſe e vinculis redimens in Italiam veniens vt recta florentiam proficiſceretur apud Petrum rubeũ agri par menſis Baronem veterem amicum diuertens parari ſibi inſidias intelligit.Hanc ob rem noctu cũ legato pontificis qui eum in via conuenerat ad Thomã fregoſum veterem amicum cõfugiẽs magnam iniecit omnibus ſuſpitionẽ ne rurſum ſciſma innouaretur.Erat enim vir magni animi ſagaciſſimiq; ingenij:& qui priuatam vitam nequaq; pateretur.Non deerant pręterea qui hominis audaciam ad res nouas moliendas concitarent adeo tum rebus nouis ſtudebatur. Sed deus omnipotens eccleſiæ ſue conſulturus baldeſarem impulit nullis pactionibus interpoſitis nulla requiſita cautione florẽtiam ad martinum proficiſci quo cum veniſſet admirantibus omnibus ex oſculato pontificis pede eundem audientibus omnibus omnibus vt verum pontificem & chriſti vicarium canonice electum ſalutauit.Mira ꝑfecto hec res omnibus viſa eſt & dei potius quã hoĩm ĩduſtria eo deducta:ꝗ homo regnandi cupidus in ſummo rerum faſtigio ante collocatus ĩ loco libero vbi plurimum ab omnibus diligebatur amabaturq; tanta vteretur manſuetudine.Quę certe omnibus ꝓ gaudio lachrymas excuſſit:maxĩe vero his cardinalibꝰ:ꝗ eũ prius vt põtificẽ ſecuti fuerãt. Martinus aũt viciſſitudĩe rerũ humanarũ motus poſt aliquot dies hoĩem innumerum cardinalium aſci-

Pontificẽ ſalutat baldeſar.

ſcens ep̄m tuſculanum creat:atq; deinceps eo habuit in honore quo reliquos Cardinales tam publice q̄ priuatim. Verum baldeſar dolore animi vt putatur(ferre enim vitam priuatam non poterat)aliquot poſt menſes Florentię moritur:ſepeliturq; honorificentiſſimo ſepulchro ĩ tēplo ſāctı io annis non longe ab eccleſia cathedrali magna adhibita funeris pompa eam rē Coſmo medice ꝓcurente:quē homines exiſtimant pecunia Baldeſaris opes ſuas ĩ tm̄ auxiſſe vt & primarius apud florētinos ciues & ditiſſimus omnium apud Italos ac fortaſſe apud exteras quoq; nationes deinceps ſit habitus. Sepulchro hominis hęc verba fere inſcripta ſunt Baldeſaris coſſę ioannis.xxiiį. quondam papæ corpus hoc tumulo conditū: Interim vero dum hec Florentię agerentur oratores imperatoris Cōſtantinopolitani ad pontificem venere pollicentes gręcos quo ad fidē ꝑtineret velle ĩ ſnĩam latinorum venire ſi ęquę cōditiones ꝓponerētur: hos & perbenigne ac ſplendide pōtifex ſuſcepit & legatum e lat ere creauit Petrum fonte ſiccum ſācti Angeli Cardinalē hominē hiſpanū in quauis facultate doctum qui conſtantinopolim ad res cōponendas proficiſceretur. Verum prius q̄ virum integerrimum a ſe dimitteret eo premiſit fratrē Antonium Maſſanū ordinis minorū generalē gubernatorē q ĩperatoris ac gręcorū explorata ſnĩa quid ea in re poſtea ſperandum eſſet pontificē admoneret. Inſtantibus aūt Romanis vt demum pōtifex Romam proficiſceretur, Martinus cum bona Florentinorum gratia diſceſſurus ciuitatē honore metropolitico exornauit. Nam cum ātea ab ipſa pene vrbis origine ep̄atum tm̄ modo habuiſ

Mors baldeſaris

De Coſma medice.

Epitaphium valdeſaris.

ſet ĩ archiepatũ eorũ cathedralẽ ecclesiã trãſtulit: eiq; ſubiecit: vt matri Volaterranã. Piſtorienſem Feſulanã eccleſiam. Dedicauit pterea ipſemet maius altare ſanctę Marię nouellę ordinis pdicatorũ apud quã baſilicam iamdiu diuertit q̃diu Florentiæ fuit. eſt.n. cõuentus ille ad rȩcipiẽdos pontifices pmaxime cõmodus. Abiens itaq; Florẽtia Romam tandẽ puenit effuſa obuiam oĩ vrbana multitudine effuſis principibus tantæ vrbis q hoĩem nõ ſecus ac quoddam ſalutare ſidus vel vnicũ patriæ pentẽ expectabant. Diẽ illum ĩ Faſtis anotauere Romani. x. Kal. octobris. Anno dñi. M. cccc. xxi. Vrbẽ Romã adeo diruptã & vaſtatã ĩuenit: vt nulla ciuitaſis facies in ea vidertur. collabentes vidiſſes domos Collapſa templa. Deſertos vicos cœnoſam & oblitam vrbẽ laborantẽ rerũ omniũ caritate & inopia Quid plura? nulla vrbis facies: nullum vrbanitatis indicium in ea videbatur. Dixiſſes oẽs ciues aut inquilinos eſſe aut ex extrema omnium hominum fȩce eo cõmigraſſe: ciuiũ itaq; ſuorum calamitate pmotus pontifex optim9 animum ad exornãdã ciuitatẽ cõponendoſq; ciuiũ mores ita adiecit: vt breui cõualeſcẽs meliorẽ faciẽ pſe tulerit. Hanc ob rẽ ciuitas ipã eũ nõ mõ ſũmũ põtificẽ verumetiam patrię parentẽ appellauit. Sed ne tã publica lętitia diuturna eſſet ſine aliqua moleſtia ſequenti anno mẽſe nouẽbris in vigilia beati Andreæ adeo in immẽſum tyberis creuit vt per portam Flãminiã ingreſſus totam ĩ plano ſitam inũdauerit rẽpliũq; panteon vſq; ad altare maius repleuerit. Decreſcẽs aũt biduo poſt mľta animalia paſſim ſecum traxit: multaq; ciuibus damna intulit: qui non ſecus per vicos nauigabãt

Florentia metropolis efficit.

Patrię parens Martinus appellatur.

Tyberis ĩundatio.

ac ꝑ alueũ tyberis facere conſueuerunt. Alouiſi⁹ aũt rex Lodouici regis filius eodẽ fere tẽpore Romam ad pontificem veniens regni Neapolitani titulum a Martino conſecutus eſt cardinalium omnium conſenſu. In regnum namq̃ per adoptionẽ a regina Ioanna Ladiſlai ſorore vocatus ſine vllo marte hoc modo conſecuturum ſe regnum putabat, verum ſtudio partium ab vrbe Neapoli ſubmotus in calabriam ſeceſſit. Cum autem concilij tempus inſtaret: vt ex decreto conſtancienſi inſtitutum erat: martino placuit ſentientibus ita etiam Cardinalibus omnibus permittere quoſdam prelatos qui Papiae illud inchoarent. Is enim locus ad eam rem omnibus permaxime commodus videbatur. Miſſi itaq̃ eo ſtatim Petrus donatus archieps cretenſis: Iacobus camplo epiſcopus Spoletinus: petrus roſarius Aqleieſis dioceſis abbas frater Leonardus Florentinus fratrum ꝑdicatorum gñalis concilium ĩchoarunt: Ad quod nemo quidem adhuc venerat ꝑter duos abbates Burgundos. Differre itaq̃ rẽ ĩ aliquot dies placuit donec ex oĩ natione vnus aliquis ſupueniret ex Gallica eñ & germana natione nondũ quis venerat. Parui nãq̃ momẽti fore putabãt quod ſine iſtorũ auctoritate & ſuffragijs eſſet inchoatũ. Sed ecce dũ hos expectãt tãta repẽte peſtis Papiã ĩuaſit vt ꝑſidẽtes cõcilij mutare locum & tẽpus ſint coacti. placuit itaq̃ oĩb⁹ ex ſnĩa põtificis Senas migrare quo maior ex omni natione multitudo q̃ Papiam peruenit. Alphonſus autem Aragonum rex Martino infẽſus qui titulum regni Siciliae & Neapolis habere nequiuerat datum (vt ãtea dixi) Alouiſio regis Lodouici filio oratorem ad concilium mit-

Concilij ĩchoatio.

tit q & cōciliū in lōgum duceret & causā Petri lu nę adhuc ī Pansichola superſtitis reſtitueret largi tione pollicitationib9 ambiēdo vnūquēq; ex his q in concilio auctoritatē haberet. Hanc ob rem martinus non ignarus quantam calamitatem ea res eccleſię Romanę allatura eſſet: q uāti ꝙ peri culi in mora haberetur. Mandauit concilium ſta tim diſſolui approbatis decretis in concilio habi tis quę ad fidem pertinebant. Et ne ſubterfugere conuentum xp̄ianorum videretur inſequens ſep tēnium concilio adiudicauit quod in Baſiliea cele braretur. Atq; hoc modo ſciſmatis & diſcordia rum ſemina a quibuſdam in concilio Senēſi iacta & aſperſa ſublata hominis prudentia & aſtu ſunt. Tum vero Alphonſus palam de Martino conque ſtus ꝙ diceret eius opera & ſe a regina ioanna ab rogatum regno eſſe quem prius hęredem inſti tuerat: & Alouiſiū regis Sicilię filium nouum hę redem inſtitutum. Refellebat quidem hęc crimi na perfacile Martinus ꝙ diceret. Alouiſium hæ redem ioannę ab Alexandro. v. & ioanne. xxiij. in regno prius confirmatum fuiſſe reijceret eam omnem culpam in reginā non autem in ſe ad quē pertineret feudatarios eccleſiæ confirmare non autem tollere niſi aliquot grande facinus in ſedē Romanam commiſiſſent. Se non videre cur Alo uiſius ioannæ ſuo iuſſu coronatę legitimus hæres eſſe non poſſit. At vero Brachius cum videret pō tificem multiplici cura implicitum ob ſimulta tem cum Alphonſo contractam: multis oppidis eccleſię per vim potitus Aquilam vrbem regni Neapolitani graui obſidione premit. Hanc ob rem motus pontifex comparato ſatis iuſto exerci

tu liberare. Aquilã annixus adiuuãtibus his q cũ regina & Alouiſio militabant nõ longe ab aquila patenti campo brachium ſuperat & interficit. aderant in eo ꝑlio Sforciani Franciſco duce Sforciæ filio qui ſuperioribus annis dũ piſcariã flumẽ traijcit quod Aternũ veteres appellãt in vndis perierat. Delatum itaqꝫ Romam Brachij cadauer in loco prophano extra portam ſcti Laurẽtij ſepelitur. Hac aũt victoria tanta deinceps tranquilitas

Pax ſũma exorta eſt redactis ad ditionem eccleſiæ puſio tuderto aſſiſio alijſqꝫ oppidis q̃ Brachius occupauerat: vt Octauij Auguſti fœlicitas & pax rediijſſe ſua ætate videretur. Licebat tũ frui ocio & libere ꝑ ſiluas noctu etiã ac tuto cõmeare. Nulli latrones tum extabant: nulli ſiccarij & fures adeo hoc hominũ genus pſequebatur. Sublato e medio Tartalia lauello alijſqꝫ tyrannis qui latrociniis potiuſ q̃ militia vitam traducebant. Huic aũt fœlicitati obſtare Boemi hęretici videbantur: qui hæreſi &

Boemi hęretici. armis Germanos catholicos cõtinuo vexabant. Vt igitur ij quoqꝫ rationi & eccleſiæ obtẽperarẽt: cum bene monẽti parere noluiſſẽt legatos in Germaniã miſit: qui Catholicos ad arma cõcitarẽt. ac primo quidẽ ſeorſum tñ hẽricũ ſcti Euſebij Cardinalẽ, Deinde Bartholomeũ Placẽtinum poſtremo vero his reuocatis iulianum Cęſarinum ſcti angeli Cardinalẽ eo miſit: qui certe non ſua culpa ſed ignauia militum magnum ĩcõmodũ ab hoſtibus accepit. Martinus aũt ob eam rẽ haud aĩo cõcidẽs maiora ĩ hęreticos parabat. Verum priuſqꝫ tantã rẽ aggrederetur ſedare Italorum diſcordias inſtituerat. Nã pace (vt diximus) a Martino compoſita inter Philippum & venetos. Florẽtini ægre fe-

rentes Ladiſlaum Pauli Guiniſij tyrãni Lucẽſis fi-
lium ſuperiore bello ſub philippo militaſſe occa-
ſionem opprimẽdã lucæ nacti: ꝙ ſuperiore pace
nil ſcriptis de Guiniſio cautum fieret ĩ agrum co
pias mouẽt Nicolao forte brachio copiarum du-
ce. Captis itaq; nõ ita multo poſt quibuſdã caſtel
lis circũq; poſitis vrbẽ obſidiõe cingunt. Tũ Phi
lippus ſolicitatus Pauli precibus verituſque ne ſi
luca in florẽtinorũ ptãtem deueniret acriores eos
vt pote propinquiores haberet hoſtes: Frãciſcum
Sfortiã cum magno equitatu primo in parmẽſem
agrum mittit vnde pedeſtres copias cõſcriberet.
Qui quidem vere iã appetente Apẽninum trã-
greſſus tãtum terroris Florentinis iniecit: vt pri-
uſquã in vallem nebularũ (ita enĩ accolę vocãt)
deſcẽderet hoſtes mouere caſtra ac Lucã obſidiõe
liberare prę metu coegerit. Eius autẽ aduẽtus eo
gratior Lucẽſibus fuit: quod pulſis hoſtib⁹ ac ca
pto tyrãno liberi õnino frãciſci auxilio futuri vi-
debãtur. Verum frãciſcus acceptis quinquagin-
ta milibus numum aureorũ ex ærario Florẽtino
depromptis. Lucẽſes maiore in diſcrimine ꝙ̃ vn-
quã antea fuerãt reliquit pactus ob datã pecuniã
ſe eo toto ſemeſtri Philippi ĩperio nõ obtẽpera-
turum. Obſideri deinde Lucenſes acrius ſunt cœ
pti. Quare Philippus inſtãte Martino põtifice: qui
Lucenſium quoq; vices dolebat Nicolaum Picẽ-
nium cum maximo equitatu eo ſtatim mittit: qui
fuſis ac fugatis hoſtibus nõ ſolum Lucã obſidiõe
liberauit verum etiã inde mouens ex Piſanis ac
Volaterranis multa caſtella vi cepit Senenſibus
etiã rem gratã facturus qui tum Florentinos bel-
lo inuaſerant. Martinus autem ab externo hoſte

quietus ad exornãdã patriã baſilicaſq; romanas animũ adijciens porticũ ſcti Petri collabẽtem reſtituit & pauimẽtũ lateranẽſis baſilicæ opere vermiculato perfecit & teſtudinẽ ligneã eidẽ templo ſuperĩduxit picturamque gẽtilis opus pictoris egregij inchoauit. Aedes preterea vetuſtate collabentes ad duodecĩ apoſtolos reſtituit, vbi annos aliquot habitauit. Huius autẽ ſtudia cardĩales ſecuti titulos ſuos ita certatĩ reſtituunt: vt iã aliqua facies rediſſe vrbi Romæ videretur. Creauit & cardĩales quorũ de numero fuit nepos ſuus proſper Colũna ſcti Georgij ad vellus aureũ diaconus Cardinalis. Interea vero mortuo petro luna in panichola ne aliquid mali deeſſet quod eccleſiã vexaret duo illi Anticardĩales de quibus mẽtionẽ fecimus Alphõſo Martini hoſte adhortãte Aegidiũ cognomẽto muniõis canonicũ Barchinonẽſem genere nobilẽ põtificẽ deligunt clemẽtẽq; Octauũ appellãt. Qui ſtatĩ & Cardĩales creauit & fecit quę a põtificibus fieri cõſueuerũt. Verum cũ Martinus ĩ gratiã cum Alphõſo rediſſet eo ſtatim petrũ de Fuſo Cardinalẽ miſit apoſtolicæ ſedis legatũ ĩ cuius manus iubẽte Alphõſo panischolę domino ægidius oĩa põtificatus iura depoſuit: erga quẽ hac benignitate Martinus poſtea vſus eſt vt eũ Maiorẽſem epm declarauerit. Cardinales autẽ ab Aegidio creati ſpõte Cardinalatu ſe abdicarunt. Illi autẽ duo quos a petroluna creatos diximus ĩ ſuaque ptinacia manſiſſe cum pontifici romano parere nollẽt ĩ carcerẽ a legato coniciuntur. Atque hoc modo Martini pontificis ſapientia & induſtria omne ſciſma vndiq; ſublatum eſt Pacata hoc modo vndique eccleſia dei in

Clemens viij. anti papa.

dãdis bñficijs mira prudentia vſus eſt.Non enim vnicuique petenti ea cõferebat.Sed ſtatim mente agitabat quis potiſſimum eſſet idoneus cui talis cura demãdaretur:Quod ſi homines prouinciarũ non noſſet in quibus vacare beneficia contigiſſet ſtatĩ peritos regionũ cõſulebat: quis aut ĩ curia aut in Gymnaſijs publicis eſſet doctrina nobilitate moribus tãta prouĩcia dignus. Atq; hac quidẽ ratiõe & eccleſijs & hominibus honore dignis pariter cõſulebat cum maxima celebritate nominis ſui. Tãtæ præterea cõſtantiæ fuit cũ duos haberet fratres quorũ: alter Iordanus prĩceps Salernitanus maior natu peſte moritur alter vero minor natu(Laurẽtium appellabãt)in turri igne caſu iniecto exuſtus eſt,vt nil ex eo ſit auditũ nil viſum quod impatientiæ aut abiecti animi ſignũ aliquod præſe ferret.Hic aũt vir ĩ omni vita ĩteger demũ põtificatus ſui ãno quartodecimo mẽſe tertio Romæ apoplexia morĩt ætatis ſuæ anno ſexageſimo tertio.Sepeliturq; eius mãdato ĩ baſilica Cõſtãtiniana añ capita apoſtolorũ ſepulchro æneo comitãte popu.Ro.comitãte clero:nõ aliter flẽte q̃ eccleſia dei ſi vrbs roma vnico atq; optĩo parẽte orbata fuiſſet. Vacat tũ ſedes diebus. xij.

Bñficiorũ diſtributio.

Eugenius IIII

EVgenius quartus patria venetus familia Condelmeria populari quidem ſed antiqua patre Angelo natus pontificatum hac ratione adeptus eſt.Creato eñ pontifice Ggegorio duodecimo e gente coraria patria veneto antonius corarius Gregorij nepos celeſtini habitus canonicus congregationis ſancti Georgij ĩ Alga Romã iturus Gabrielẽ cõdelma-

rium qui eiuſdem profeſſionis erat:quo cũ ab in-
eũte ætate familiariter vixerat ſecum aliquãdiu
recuſantem duxit:cuius ingenio & ſolertia dele-
ctatus Gregorius cum primo theſaurarium fecit:
deinceps vero ep̃m Senẽſem creauit pręfecto Bo
nonienſibus in eadem dignitate Antonio nepote.
Recuſarunt aliquãdiu Senenſes Gabrielẽ in ep̃m:
ꝙ dicerent hominem aliunde natum nequaquã
in tãta re ciuibus Senenſibus pręficiẽdum:eã curã
debere ciuis alicuius eſſe qui mores hominum &
ritus ciuitatis noſſet. Verũ cum poſtea gregorius
rebus ſuis diffidens Roma Lucã profectus fuiſſet:
aucturus Cardinalium numerum Antonium ne-
potem & Gabrielem Condelmarium in Cardi-
nales retulit. Gabrielis autẽ opera in magnis re-
bus poſtea Gregorius & martinus abrogato Gre
gorio vſus eſt. Maxime vero in legatione Picen-
tina qua & picentes in fide eccleſiæ confirmauit
ſumpta de quibuſdã ſeditioſis & coniuratis pœna
ad templum ſanctæ Agnetis Ancone diruptum
portumq; eiuſdem ciuitatis ad imitationem diui
Traiani magna impenſa reſtituit, fluctibus quaſ-
ſum & vetuſtate conſumptũ. At vero cum mar-
tinus intellexiſſet Bononiẽſes rebus nouis ſtude-
re eo e Piceno Gabrielẽ legatũ miſit, qui ſuo ad-
uentu ſeditionẽ omnem ſtatim ſuſtulit. Cum autẽ
inde Romã veniſſet: mortuo haud ita multo poſt
Martino, Solus e duobus de viginti Cardĩalibus
qui tum in conclaui apud mineruã aderãt ponti-
fex creatur anno. M.ccccxxxi. Quĩto nonas Mar-
tij. Eugeniuſq; mutato nomine (vt fit) appellatus
ad ſanctum Petrum comitante populo & clero
ſtatim perducitur. Accepta deinde corona pon-

Eugenius pontifex creatur.

tificia de more inuiſaq; baſilica ſancti Ioãnis La-
teranẽſis in Vaticanum rediens conſiſtorium ge
nerale propoſuit in dicta die:qua certe tãta mul-
titudo affuit vt cũ trabes deficerẽt eius loci vbi
nunc conſiſtortium publicum fit: trepidatum a-
deo tumultuoſe ſit vt in ipſa fuga Senegaliæ ẽps
ciuis Romanus e gente melina obtritus perierit.
Nondum enim ędes ipſę põtificię hãc formã quã
nunc habent acceperãt. Dimiſſo conſiſtorio Eu-
genius tumultus deinceps ex induſtria vitauit.
Inſtantibus deĩde quibuſdã delatoribus qui dice-
rent martinum congregãdi auri cupidum maxi
mos theſauros reliquiſſe idq; ſciturum Eugeniũ
ex martini familiaribus nepotibuſque: eo veſa-
nię hominẽ perpulere vt Oddũ pocciũ Martini
Vicecamerariũ cõprehendi iuſſerit: idque nego-
tium Stephano columnæ dederit quẽ copĳs ſuis
pręfecerat. Ab alĳs enim colũnẽſibus is ſolus diſ-
ſentiebat Cardinali vrſino & Cardinali comitũ
inſaniã hominis adiuãtibus quorũ artibus hęc o-
mnia contra colũnenſes geſta putãtur ob inuete-
rata factionũ odia. Mãdauerat eugenius vt oddo
ad ſe ſine vllo tumultu ſine ignominia perduce-
retur, ꝙ cõtra a Stephano factũ eſt. nã & eius bo-
na a militibus direpta ſunt & ipſe vi tãquã latro
per ora hominũ ad põtificẽ tractus eſt. Hac indi-
gnitate motus Eugenius Stephano admodũ ſuc-
cenſuit eiq; interminatus eſt, ꝙ & Oddonẽ & epi
ſcopũ Tyburtinũ olim Martini cubiculariũ ita ĩ-
decẽter ad ſe pertraxiſſet. Veritus itaque ſtepha
nus eugenĳ irã Præneſte ad principẽ columnam
confugit eumq; adhortatus eſt ſuas opes pollici-
tus vt eugenium ab vrbe pelleret: ꝙ diceret ei in

animo eſſe nomen Colūnenſium extinguere:id ſe optime ſcire eiuſq; conſiliorum participem fuiſſe & ob eam rem aufugiſſe:ꝙ ſciret partem illius calamitatis ad ſe quoque niſi tantum malı ſimúl declinarent omnes peruenturam: Motus his verbis princeps & eorū calamitatibus qui martini pontificis familiares fuerant: ſumptis propere armis pontificem agredi inſtituit. Subſtituit tamen aliquandiu donec Proſper diaconus Cardinalis frater quem quidem præmonuerat ab vrbe diſcederet. Viſo autem fratre e pręneſte marinum atque deinceps Romam tanquam ex arce belli in Eugenium mouens occupata per Ioannem baptiſtam porta Appia vrbem armato milite ſine vllo maleficio primo ingreditur. Iam peruenerant ad ſanctum Marcum in vicum columnam cum ſubito eis obuiam facti ſunt pontificis milites magna populi parte adiuuante. Pugnatum eſt in Vrbe aliquandiu atque acriter qua in pugna multi vtrinque cecidere:capti ſunt:qua re Columnenſes cum viderent populum Romanum longe aliter ſentire quàm arbitrarentur cedere ex vrbe inſtituentes omnia paſſim rapiunt pecora abigūt homines abducunt. Talionem tamen his reddidere pontificis milites Romano populo mixti. Nam & proſperi Cardinalis & Columnenſium omnium ac eorum qui cum Martino familiariter vixerant domos hoſtium in modum diripiūt & vaſtant. Irritatis hoc modo vtrinque animis: non ſolum aperto marte verum etiam proditionibus res agi cœpta eſt. Capitur nanque archiepiſcopus Beneuentanus Antonij columnæ filius ac quidem Maſius fratet: qui faſſus eſt quæſtione

adhibita ſibi in animo fuiſſe arcem ſancti Angeli dolo capere interfecto ipſius arcis pręfecto: eamque Colūnenſibus prodere: qua occupata & pontificem & vrſinos ab vrbe pellerent. de Maſio ſacerdotio abrogato quod degradare appellāt ſūptum ſupplicium eſt in campo florę eiuſque corpus quadrifariā ſub furca diuiſum a dquatuor vrbis celeberrimas vias ſuſpenſum eſt. de archiepiſcopo Beneuentano nulla mētione habita. At vero cum Eugenius in ægritudinem quandam incidiſſet vel dolore animi quo in tantis perturbatiōibus affligabatur vel veneno quo appetitum a Soldano ſuo quidā dicebant agere de pace cum Columnenſibus cœpit curante eam rem Angelotto foſco ciue romano quem nō ita multo poſt vna cum Franciſco Condelmario nepote ſuo cardinalem creauit. Diuulgata itaque pace quanta maxima celeritate potuit ꝙ iam ingreſſum Italiam Sigiſmundum intellexerat Romam venturum nepotem Frāciſcum Camerarium inſtituit: huicꝗ viros quoſdā præſtantes addidit quorum cōciliꝭs vteretur ī gubernāda eccleſiaſtica ditione. Dum hæc autē Romę agerentur Florentini & Veneti elatiores facti ꝙ & Philippum Genuę dominum claſſe in littore genuenſi ſuperaſſent: ꝙꝗ Eugenium ciuem ſuum pontificē haberent: Philippū ipſum bello terreſtri aggrediuntur: qui accito propere ex hetruria Nicolao Picēnio & claſſem venetā ad Cremonā diſiecit: & carmignolæ impetus facillime retardauit quem veneti haud ita multo poſt quęſtionibus literis teſtibus conuictum (vt ipſi dicunt) capite multarunt: ꝙ per eū ſtetiſſet quo minus cremona potirētur capta a

Maſi⁹ degradatur.

Eugenius toxicat̄.

Caualcoboe ipſius vrbis porta,q̄q̄; etiā clauis ſuo ipſius oculis diſiecta ab hoſtib⁹ fuiſſet cū ex propinquo loco a tāto exercitu id fieri perfacile potuiſſet. Tum vero Florentini aduentum imperatoris in Italiā veriti:q̄ Philippi rebus faueret videretur Nerio capponio ciui ſuo negociū dāt.vt quibus rationibus maxime pōt Eugenio oſtēdat & perſuadeat:aduentum imperatoris ad vrbem non minus apoſtolicæ ſedi q̄ Florentinis exitium ac perniciem minari detineri hoſtē facillime poſſe quo minus arnum ad Senenſes tranſeat qui florentinos iam pridem bello laceſſierant ſi Nicolaus Tollentinas qui tum pontificis nomine ſtipendia faciebat coniunctis copijs & animis cū Micheletto Cotignola Florentinarum copiarum duce ac arnum Sigiſmundum coerceat ne flumen cum Germano equitatu trajciat. Venerat in eandem ſententiā perfacile Eugenius & cum de impenſa bellica aliquātulū addubitaretur. Rē Nerius ita ſtatim ptitus eſt:vt duobus milibus equitum Eugenij populus Florētinus tam diu ſtipendia præberet quoad bellū illud protraheretur. Tū vero Nicolaus Tollentinas iuſſu pontificis ex hibernis mouēs dū Senēſes incurſionibus & rapinis vexat Sigiſmūdo trajciendi arnū tēpus & facultatē dat adiuuāte Antonio Pōtadera egregio tum copiarum duce & acerrimo Florētinorū hoſte,qui deinde per volaterranū iter faciens pacato magiſq; hoſtili agmine ab omnibus expectatus proficiſcitur. At imperator cum iam ſex menſibus Senis ſubſtitiſſet cum magna populi Senenſis impenſa tentatam fruſtra cum Florentinis pacem omittēs ad eugenium conuerſus inito cum eo fœdere ro-

mam ꝓfectus & ꝑbenigne a pōtifice populoq́ rō manoſuſcepturus corona imperij donatur. Verū dum e Vaticano vbi coronā acceperat ad latera num vbi diuertebat proficiſcitur ī pōte Hadriani (vt īperatorū mos eſt) multos cū Italos cūGerma nos ī equeſtrē ordinē aſciuit: ſunt qui ſcribant Eu genium hoīem vſq; ad pōtē comitatū ad ſctm̄ Pe trum rediſſe. Abiēs deīde cū bona Eugenij gra- tia imperator ꝑ Picentes & Flāminiā iter faciens Ferrariā atq; Mātuā peruenit: vbi aliquot dies im moratus: & Ioannē Frācīſcū Mantuæ dominū mar chionali dignitate additis imperijſignis ornauit: & Barbarā Ioannis marchionis brādilourgēſis fi liam. Lodouico ioannis frāciſci filio ſpopōdit ī v- xorem: quę nuptiæ honeſtare familiā Gōziacā ſūt viſæ: & ꝙ Sigiſmundo īperatori puella affinitate cōiuncta erat: & ꝙ pater Ioānes ꝓtātē ineundi ſuf fragia ad creandum imperatorē habebat. Abeū te aūt ab Italia īperatore cum iā oīa bello ferue- rent. Nicolaus Eſtēſis Ferrarienſis Marchio hortā te Philippo Venetias ꝓfectus Venetos ad pacem multis rationibus adhortatus eſt: qui & hominis auctoritate permoti: & ꝙ etiā nimia belli impen- ſa exhauſti priuatim ac publice eſſent: legatos fer rariā cū Nicolao mittunt vbi Kal. aprilis anno tri geſimo tertio ſupra quadrigēteſimum & milleſi mū veniēte in eādē ſententiā Eugenio pax his cō ditionib9 cōpoſita eſt: vt Philippus glarea abdua (id ei loco nomen eſt) decederet. Vtq; marchioni mōtiſferrati & Orlendo pallauicino dn̄atum red deret: vtrūq; em̄ ditione paterna ſpoliauerat: Flo rentinorum Lucenſiū Senēſiū veq; bello capta fuiſſent ad priſtinos dominos recidèrent: commu

ni omnium hoſte habito qui infra trigeſimum di-
em capta non reddidiſſet. Pace autem hoc modo
vbiq; parta quietura aliquandiu omnia videbã-
tur cum ſubito omnis belli vis in Eugenium con
uerſa eſt. Nam philippus nouarum rerum cupi-
dus: & franciſcum Sfortiam cum magnis copijs ĩ
Flamminiam miſit hominem iturum in Appuli
am ſimulans quam Alphonſus bello vexabat de
fenſurum ea oppida quę pater Sfortia eo loci ade
ptus erat: qui quidem paratiſſimis copijs per Pi-
centes & vmbros iter faciẽs oppida illa ex impro
uiſo adortus breui ĩ poteſtatẽ ſuam redegit. Non
hoc contentus Philippus: Nicolaum fortebrachi-
um virum ingenio & manu promptũ cum dele-
cto equitatu adeo celeriter ĩ Eugenium miſit vt
prius prope & pontem miluium & portam flam-
miniã occupauerit q̃ aduẽtare hoſtẽ ẽẽt cognitũ.
militauerat prius ſuo Eugenio Nicolaus & eius
nomine præfectum vici Vetralla & ciuitate vete
riſpoliauerat adiuuantibus Venetorum triremi-
bus quę mari arcem continuo oppugnabant. Ve
rum cum poſtea Nicolaus ſtipendia ſua peteret.
reſpondit Eugenius tantum prædæ ex caſtellis p̃
fectum auexiſſe, maxime vero ex direpto vico
vt ei pro ſtipendio ſat eſſe poſſent: Quam obrem
indignatus Nicolaus agrum Romanum ingreſſ⁹
tantum tumultus concitauit ingenti prę da tum
hominum tum pecorum abacta: vt Eugenius ali-
quandiu incertus remanſerit quorſum iret cõcur
rebant Romani ciues ad Eugenium queſtum de
illatis iniurijs: quos pontifex eo potiſſimum tem
pore concilij expers & bonæ valitudinis ad fran-
ciſcum camerarium remittebat: qui ocio & volu

pcatibus deditus nil aliud reſpondebat cũ crebrę de ablatis pecoribus querelę fierent eos nimium ſpem ĩ pecoribus collocaſſe Venetos quidem ſine gregibus & iumentis longe vrbaniorem vitã ducere. Indignati huiuſcemodi reſponſis Romani cũ iam Nicolaus & Tybur pulſo inde comite Taliacocij & Sublacenſe oppidum cepiſſet traxiſſetq; in partes ſuas Columnenſes omnes interfecto a principe Stephano colũna:qui ſemper diuerſa ſentiebat ad libertatem reſpicientes ſublato clamore ad arma & libertatem conclamatũ pulſis omnibus Eugenij magiſtratibus ac capto franciſco Camerario:nouos ipſis magiſtratus creant. Septẽ fuere e ciuibus Romanis quos ipſi gubernatores appellabant penes quos vitæ ac necis hominum ſumma poteſtas erat. At vero Eugenius in tanta rerum perturbatione incertus quid potiſſimum faceret de fuga cogitare cœpit. Mutato itaque habitu ſumptoque monaſtico cucullo vna cum Arſenio monacho nauiculam ingreſſus tyberi Hoſtiam vehebatur. cum ſubito Romani quidam cognita hominis fuga eum lapidibus ſagittis inceſſunt. Detinere enim hominem tãdiu cupiebant: quoad arce ſancti angeli potirentur. Abeunte autem Eugenio nonas Iulij eodemq; Piſas ac deĩde florentiam triremibus ad id paratis delato Romani ad oppugnandam arcem ſeſe accingũt. Vallo & aggeribus omnia loca muniẽtes quę dare acceſſum hoſtibus poſſent. Contra autem qui in arce erant prodire in certamen non nunquam conſueuerant. At vero pręfectus arcib9 agendum cũ Romanis ratus adiuuante Baldeſare aufida viro ſagaciſſimo q inferiorem arcis ptẽ tuebatur: vni

Eugenius mutato habitu fugã arripit.

ex militibus ſuis ī certamē ꝓdeūtibus negocium
dat vt captus de īduſtria ab hoſte caſtellani ſæui
Cautela ꝓditoris.
tiam & auaritiā crimineť: polliceatur eis ſi velint
pactā mercedē pſtare & mortē pfecti & arcis ꝓdi
tionē. Fecit ille mādata diligēter. Captis nullo nō
genere maleficij in Antoniū Ridiū cōiecto (ita eīm
arcis pfect⁹ vocabatur) fidē dat ſe cū ſocijs omnia
trāſacturū. Dimiſſus itaqꝫ arcē īgredit̄ veſtes An
tonij ac caligas addita eſſet capitis forma ſuſpen
dit: a lōge idē videbatur clamabat Baldeſar de
ſcelerato ſumptū eſſe ſuppliciū. Ingrederētur ali-
quot ex optimatibus & enūerata pecunia iam pa-
cta arcē reciperēt. Credidere miſeri nullam ſubeſ
ſe fraudē. Ingerſſi aliquot ſtatim capiuntur. Fit cla
mor exultantiū in arce cōijciūtur in populum ro-
manum miſſilia bōbardęqꝫ Deriſi aūt hoc mō ro-
mani de redimēdis captiuis cogitātes: & Came-
rariū eugenij nepotē quē ī vinculis habebant di-
mitunt ſuos q in arce erant recepturi: & demū in
Eugenij poteſtatē veniunt quinto poſt libertatem
adeptam menſe creati itaqꝫ magiſtratus eccleſię
noīe ſtatim Capitoliū firmo pſidio & comeatib⁹
muniunt. Superueniēte deinde Ioanne Viteleſcho
quē patriarchā vocabant abeunte ad Eugenium
Franciſco nepote tantus repēte terror Romanis
īcuſſus eſt vt hiſcere prę metu nō auderēt. Erat eī
Viteleſcus hō īperioſus & ſęuus & tyrannicam
magiſqꝫ religioſam vitam pręſe ferēs. agebantur
hæc Romę cum alphonſus interim Neapolim &
Caietam oppugnat a mercatoribus Genuenſibus
acriter defenſam. Succurrendū itaqꝫ ſuis Genuen-
ſes rati claſſem quanta maxime celeritate poſſūt
inſtruunt. Philippo vicecomite eorū duce annuē

te ac pedites aliquot p̃bente.Facti non longe a caieta hoſti Alphõſo obuiã cũ eo cõfligunt. Poſt lõgam & acrẽ pugnam ſuperatur Alphonſus rex& capitur vna cum ſuis omib⁹ quorũ de nomero aliquot principes fuere.Perducitur Mediolanũ ad Philippum alphonſus ſuſcipiturq; non vt captiuus & Genuẽſium hoſtis:ſed vt rex & amic9. Habitus autem honorificẽtiſſime p aliquot dies multiſq; & magnis munerbus a philippo donatus in regnũ abiens Caieta ſtatĩ potitur.Tum vero Genuenſes indignabundi ꝙ alphonſum hoſtẽ quẽ tãto cum periculo captum tam leniter dimiſiſſet. Romani Fregoſo auctore a Philippo deſciuere.eũ demq; Thomam ducẽ crearunt. Tumvero Picennius ĩ genuenſes miſſus cum ciuium pertinaciam cognouiſſet cognouiſſet capta Sarzana ĩ Piſanos mouens ſimulata ĩ regnũ profectione iuuandi Alphõſi gratia multa ex piſanis caſtella diripuit.Hominis tñ ĩpetus retardarunt Florentini accerſito Eugenij nutu Franciſco Sfortia qui iam Picenum occupauerat qųrebatq; adiuuantibus Florẽtinis & Venetis vt Marchię domin9 decerneretur. Facturum ſe id recuſabat Eugenius ꝙ diceret pontificis eſſe redimere etiã bello ſi oporteret eccleſiaſticas res nõ alienare. Dilatum rex in aliud tẽpus eſt:atq; hac ſpe ductus Franciſcus & Piſẽnium ab obſidione Barge repulit capto Lodouico Gonzaga qui cum picẽnino militabat & Lucam Florẽtinorum nomine acri obſidione cinxit.Sed picennius Lucenſibus auxilio futurus a tranſitu apenini ꝓhibitus liberaturum ſe alia ratione lucenſes prędicans per bononienſẽ agrum ſine vllo maleficio iter faciens vbi oriolum Florentinorum oppidũ

expugnaſſet Lucenſium memor cum exercituvi ctore eo ꝓfectus ſuperatis Florentinis abſente frā ciſco Sfortia lucam obſidione liberat. Tum vero pontifex ancipiti cura diſtractus & ꝙ bellis vndi qꝫ premeretur & ꝙ baſilienſe concilium iam ante inchoatum. Martini decreto augeri in dies cerneret currentibus eo Hiſpaniæ Galliæ Germaniæ Pānoniæqꝫ principibus qui communem reipu. chriſtianę cauſam in arbitrio concilij reponebant: ad tollendum concilium verſus illud primo quidē ex Baſilea bononiam trāſtulit Cardinalium omnium qui ſecum aderāt conſenſu ſed imperator a lijque principes & prelati qui tum Baſileæ erant non modo pontifici non obtemperarunt: verum etiam eum bis terqꝫ mouerunt vt Baſileam Idoneum a Martino celebrandi concilij locum delectum vna cum cardinalibus proficiſceretur aliter ſe in eum acturos vt in preuaricatorem & contumacem. Motus iſtorum verbis Eugenius Baſilienſe concilium litteris etiam apoſtolicis confirmauit facta vnicuiqꝫ eundi ad concilium poteſtate. Adeo enim bellis vndequaque vexabaē vt vix ei reſpirandi facultas daretur. Verum recuperata vrbe roma (vt diximus) eo ſtatim Ioannes Vitelleſcus ab Eugenio mittitur homo quidem ad res agendas aptiſſimus ſed natura ſæuiſſimus & immitis: Qui ī Colūnenſes & Sabellos totamque gibellinam factionē ducens & Caſtellum Gandulphum ad lacum Albanum poſitum & Sabellum & borgetum in latio de ſabellis dirupuit & euertit. Albam: ciuitatem lannuiniam. preneſte: & zagarolum cepit īcolis omnibus qui ſuperſtites fuere romam migrare iuſſis, In hernicos deinde con

Conciliū baſilienſe.

Monetur pontifex vt baſileā adeat.

uerſus quã nunc cãpaniã vocant:oẽs ĩ ditionẽ ecclefię redegit.Captũ Antoniũ Põtaderam hoſtẽ eccleſię apud Fruſimonem ad oliuã turpi laqueo ſuſpendit.Reuerſus deinde Romam trepidantib⁹ omnibus & domos quorumdam coniuratorum qui portam Neuiam(quam maiorem vocant)cõ citato in Vrbe tumultu ceperant diruit:eoſq; hoſtes eccleſiæ dĳiudicat.ex his autem captum pulcellum:& forcipibus ignitis in curru excruciatũ in campo Florę ſuſpendit. Verum conquerente populo Romano q̃ diuitum quorũdam auaritia caritate annonę laboraretur tantum repente triciti ſuo iuſſu in forum delatum eſt vt a magna caritate ad ſummum copiam breui ſit vẽtum adeo omnes eius imperia obſeruabant.Pacatis hoc modo rebus ĩ regnum Neapolitanũ cõuerſus quod paulo ante Alphonſus occupauerat quodq; ipẽ dicebat ad eccleſiam & pont:ficem pertinere principem Tarentinum cum duobus millibus equitum cepit comitis Nolani ditionem occupauit. Paulum etiam abfuit quin Alphonſum caperet fraude potius(vt aiunt)quam vi cum ĩduciæ ĩter eos eſſent:& pax prope certa Acceptis que ad eccleſiam ptinebant oppidis principem dimiſit. Rediẽs ad vrbem Pręneſte ad rebellionem ſpectans Laurentio columna inſtante funditus euertit Pręneſtinis populariter migrare iuſſis Anno domini. M.ccccxxxv.Quoquidem anno Eugenius florentia abiens conſecrata prius vel dedicata florẽtinorum cathedrali eccleſia.Bononiam profectus & arcem ædificat ad eã portam qua ferrariã itur & edes ĩ foro poſitas vbi legatus nunc reſidet muro ꝑalto & lato a tergo potiſſimũ & turribus firmat.

Campani nunc dicũtur.

Anno vero ſequenti publico cōſiſtorio Baſilieſe cōcilium quod ante approbauerat Ferrariā trāſfert. q̄ diceret grecos cū ecclesia Romana in fide conuenturos eundē locum ſibi delegiſſe. Inſtabāt tum Concilij Baſilienſis p̄ſides & p̄cibus ac polli citationibus Grecos adhortabātur vt omiſſo Eugenio ad ſe proficiſcerentur. Nec hoc contēti abrogaturos ſe Eugenium p̄dicabant niſi ipſe quoq eo proficiſceretur. Sabſtitit aliquādiu Eugeni⁹ animi dubius quid potiſſimum decerneret. Miſſo tñ eo legato Ioanne franciſco capitelista iure con ſulto patauinoq equite qui eius cauſam tueretur. Verum mortuo Sigiſmundo īperatore aquo Baſilienſe conciliū incrementū habuerat Creatoq ab electoribus īperij Alberto auſtrię duce cōciliū ferrarienſe Eugenij nomine Cardinalis ſancte crucis inchoauit. Eo proficiſcitur & eugenius q̄d aduentare imperatorē Cōſtantinopolitanum Ioannem paleologum intellexerat cum pleriſq triremibus tum ſui tum venetorum Eugenij gratia ob uiam: miſſis ne qua vis imperatori fieret: q̄ intellexerat concilij nomine triremes gallicas in Ioniū miſſas quę aut imperatorē ad ſe adducerēt: aut ſi id fieri non poſſet ſaltē hominem remorarentur: quominus Ferrariā ꝓficiſceretur. Harū vero triremum p̄fectum ita largitionibus corrupuit Eugenius vt relicto concilo partes ſuas deinceps ſecutus ſit. Imperator autem Ferrariam ingrediēs non alter ſuſceptus ab Eugenio eſt ac Romani imperatores ſuſcipi conſueuere. Viteleſchus vero ſe data eccleſiæ ditione ſumptoq ſupplicio de preſ biteris quibuſdā qui lapides p̄cioſos e capitib⁹ petri & pauli apoſtolorum furtim ſubtraxerāt in

Mors Sigiſmundi

Conciliū Ferrarienſe.

baſilica lateranēſi in qua quidē ſacerdotes erant. Interfectoq; cum ſocĳs Iacobo galeſio qui res nouas moliebantur Ferrariam proficiſcitur publico conſiſtorio cum magna laude in numerū Cardinaliū recipitur. Cardinalis nāq; ſex menſes antea Bononiæ creatus fuerat qui poſtea maiore cū auctoritate rediens & prǫfectum vici vetrallæ & dn̄m fulginatem tyrānide pulſum in arce Suriana capitali ſupplicio affecit. Eugenius aūt duas eccleſias iā pridem diſſidentes in vnum corpus redigere cupiēs. M. ccccxxxviĳ. habita ingenti ſupplicatiōe celebrataque ſpirituſancti miſſa cōciliū vna cum īperatore græcorum & patriarcha Cōſtātinopolitano īgreſſus ſedēte īperatore condigna ſede alĳſq; grǫcis e regione pōtificis. Primo quæſitū eſt vellent ne tam Latini q̄ grǫci ex duabus eccleſĳs iā pridem diſſidētibus vnā fieri? Ad quā vocē oēs ſubclamarunt placere & velle modo rationibus illa prius cōfutarētur quæ tātæ diſcordiæ cauſa fuerāt. Diſputabatur quotidie ea de re ab his qui tum a græcis, tum a latinis delecti ad tātam rem fuerāt. Verum cum peſtis Ferrariæ inoleuiſſet: eodemq; in loco nō ſine magna incōmoditate ſtaretur: Florētiā transferre cōciliū placuit. Eo itaq; vbi vētum eſt ſtatim Picēnius Forumliuium: Imolam Rauēnam: Bononiā occupat. mādato philippi cogitata Eugenĳ qui venetis & Florentinis hoſtibus fauebat diſturbare conatus. Præterea vero in parmēſem agrū reuerſus cōparato īgenti equitatu padū ratibus traĳciēs & Caſale maius & Platynā meū natale ſolū quicquid veneti in Cremonenſi agro tenebant breui recipit. Pulſo deinde ad Caluatonum Gatamelata Cōcilium Florentiā transfert.

Veneti exercitus duce aſcitoque ĩ ſocietatẽ bel-
li principe Mantuano Brixiam aliquot menſibus
oppugnat eam & ciuibus & frãciſco barbaro vi-
ro doctiſſimo atque vrbis prętore acriter defen-
dentibus: qua quidem omiſſa cum magno ſuorũ
incommodo in quo hyemis tempore ad occupã-
da caſtella circumquaque poſita cõuerſus ne co-
meatus ſubmitti in vrbem poſſent Veronã vſq;
& vincentiam lõge ac late omnia populatus ve-
netis nil reliqui fecit. Occupato & magna ex parte
Mincio Atheſi Benaco Sebumoq; lacu ne ſubue-
hi quicquam nauibus poſſet pœnuria laboranti
bus: ex atheſi tamẽ remulco naues quædã attra-
ctæ vſq; ad lacũ quẽ ſancti Andreæ Accolæ vo-
cant. ſenſim in Benacũ a peneda ad torbolim de-
miſſa & refectæ quia attractu & illiſione quaſſatę
erant rem Venetam meliorem aliquantulum fe-
cere. verum cum nihilominus Nicolaus picenni-
nus veronenſes & vincentinos vrgeret, Veneti
de ſe actum putãtes niſi vnum aliquem egregiũ
bello ducem mercede cõducerent Iacobum do-
natum ad florentinos ſocios mittunt oratum vt
ſi reipub. Venetæ ſi ſaluti & libertati Italiæ con-
ſultum velĩt franciſcũ Sfortiam propere cum o-
mnibus copĳs in venetiã mittãt philippi ac mã-
tuani armis pene oppreſſam. Tam vero florẽtini
ſuo ac ſociorum periculo moti: Franciſcum ad-
hortantur vt arma pro venetis ſumat publica fi
de polliciti ſe ei qui de Romana eccleſia tenebat
oppida: id enim maxime petebat: conſtanter de-
fenſuros: extorſere præterea ab Eugenio literas
apoſtolicas quibus declarabat franciſcum agri pi
ceni Marchionem & dominum: his tamen verbis

accipiat quod Petrus & Paulus ei male vertant. Frãciſcus autẽ cum ſuo equitatu ſecus Adriæ littus in agrum ferrarienſem deſcendẽs traiecto ratibus pado auctoq; in patauinis exercitu: Nã ad duodecim equitum peditum quinq; milia habuiſſe ſub ſignis dicitur. Hoſti primo ad Suaue ĩ agro veronenſi fit obuiã vbi aliquandiu & acriter pugnatum eſt: neutro ĩclinãte victoria. Cedẽte deinde picennio ob ægritudinẽ & paucitatẽ copiarũ: cum franciſcus omnia de vincẽtinis & veronenſibus caſtella recepiſſet: Brixiam obſidione liberaturus interclusos alios aditus cernens Atheſim traiecit ac in Tridentinũ agrum mouens ad Archum oppidum oppugnaturus peruenit: Nã comes archi philippi partes ſequebatur. Venit & eo picẽninus comitẽ loci defenſurus: verũ dũ cupidius (vt eius mos erat) q̃ cautius pugnata a reliquo exercitu ſecluſus magno accepto incõmodo fuga ſalutẽ ĩ ſubiectis valles petẽs ab hoſte captus fuiſſet niſi Karolus Gõzaga Ioãnis frãciſcus filius ſeſe hoſtibus obijciẽs hominẽ e tãto periculo liberaſſet qui quidẽ abundãte poſtea multitudine captus illico eſt & veronam in carcerẽ ductus. Sũt qui ſcribant picẽninum debilitatum altero latere propter accepta in prælijs vulnera cum equo ad ſuos redire nõ poſſet a Todeſchino ingẽtis magnitudinis ac roboris famulo humeris tãq; cadauer ſacco inuolutũ ad ſuos etiã per caſtra hoſtium delatum. Dum hæc in venetia agerentur philippus ægreferens florẽtinos adiuuãte Eugenio atque adhortante frãciſcum Sfortiam venetis auxilio miſiſſe: cum his agit q in Bãſilienſi concilio erant vt Eugenium citarent fecere illi id quidem

Famuli in dñm amor.

bis ter ve. Verum cum id ex ſentẽtia ei nõ cede-
ret eo demẽtiæ eos perpulit vt ab rogato Euge-
nio Amedeũ Sabaudię ducẽ ſocerũ ſuũ qui here-
mitanã vitã ad Ripaliã cũ quibuſdã nobilibus du
cebat põtificẽ crearẽt. Fœlicẽq; appellãt. Hic ma-
gnę ſeditiões ĩ eccleſia dei exortę ſunt cũ chriſtia-
na reſpub. trifariã diuiſa aut Fœlicẽ, aut Eugeniũ
ſequeretur eſſentque qui neutrales vocarẽtur ꝙ
neutri obtẽperarẽt. Eugenius tamen haud animo
cõcidit. nã habito ſępius cõuentu diſcuſſaque grę
corũ & latinorũ cõtentione tãdẽ eo vẽtum eſt vt
Græci rationibus victi faterẽtur & ſpiritum ſan-
ctũ a patre filioque procedere homuſionque eſſe
nõ a patre tãtũ vt ipſi credebãt prouenire vtq; ĩ
azimo ſine fermẽto triticeo pane corpus Xp̃i cõ-
ſecrarẽt: ac purgatorij locũ eſſe crederẽt. Poſtre-
mo vero vt faterẽtur Romã põtificẽ verũ Chri-
ſti vicariũ Petrique legitimũ ſucceſſorẽ primũ in
orbe locũ tenere cui & Oriẽtalis, & Occidentalis
eccleſia merito pareret. Abeũtibus autẽ græcis re
hoc modo cõpoſita: Armenij etiã cum fide noſtra
cõuenire ſublatis crebris diſputatiõibus eorũ er-
roribus promulgatiſque Eugenij literis ſuper hac
re quæ rationẽ cõcordiæ oſtẽderẽt cũ inſcriptio-
ne. Datum ĩ ſacroſancta œconomica ſeſſione con-
cilij florentini quod ĩ cathedrali eccleſia habitum
eſt anno dñi. M.ccccxxxix. vigeſima ſecũda No-
uẽbris die. Præterea vero vt partes ſuas augẽdo
baſilienſe cõciliũ infirmaret: eodem tẽpore conſi-
ſtorio publico decem & octo Cardinales creauit,
quorum de numero fuere duo Græci Nicenus &
Rutenus vt eorum auctoritate Græcorũ natio in
fide cõtineretur, quæ haud ita multo poſt in an-

Amedeus pontifex creatus.

Græci errorem de ſpiritu ſancto cõfitẽtur.

tiquos mores recidit. Habere tamen ſe alios dixit quorum nomina deiceps nunciaturus eſſet, ij autem fuere Petrus Barbo ex ſorore nepos & Aloiſius Patauinus quē deinceps patriarchā Aquileienſem & camerarium fecit. Tranſlato ad vicecācellarium Frācisco Condelmerio. Interea vero dum illi quæ ſcripſimus ad ripam Tridenti agerentur, exiſtimarentq; homines Picēninum & Mantuanum principē accepto tacto incommodo ceſſurū, inde celeriter abeuntes Veronam vrbem capiunt. Per Citadellam īgreſſi admotis ad muros ſcalis nemine vigilum ſentiente ſtridente maxime ea nocte Aquilone vento, ad quē vitandum ob immenſum frigus relictis magna ex parte ſtationibus cuctodes ſeſe intra tabernacula receperant. Franciſcus autē Sfortia captā ab hoſtibus Veronā intelligens eo propere omnes copias mouens recuperādæ Vrbis ſpem mēte concepit vbi vidit & caſtrum vetus & arcem ſancti Fœlicis in monte Sitam adhuc in poteſtate Venetorū eſſe, qua quidem ſtructis aciebus vrbem ingreſſus hoſtes magno clamore inuadit. Fuerūt obuiā Philippi duces cum paucis equitibus nondum enim omnes eius copiæ ſuperuenerant: Pugnatur acriter in ea parte vrbis quā inſulam vocant. Tandem vero cum pauci a pluribus pellerentur in pontem quem Accolę nouum appellāt picennini ac mantuani principis milites ſeſe recipientes vim hoſtiū aliquandiu ſuſtinent. Ibi dum ab equitibus (vt fit) manus conſeruntur dumque plures paruo in loco conglobati reſiſtūt pons ligneus quo lapideus coniungi ac diſiungi pro arbitrio ſolet nimio pondere preſſus concidit. Sub-

merſi ferme omnes qui e ponte in flumen cecide- rant feſſi diutina pugna & pōdere armorū preſſi. Accurrēs deinde ad pontē nauiū traductis fran- ciſcus copijs picenninū & Mātuanum fidē ciuium ſuſpectā habētes penitus vrbe quatriduo poſt ca ptā eādē expulit. Tum vero philippus animo cō- cipiēs diſtrahi Franciſcū a venetis poſſe ſi florēti- nos bello vexaret qui paribus auſpicijs atq; im- penſa Franciſcū mercede cōduxerant: picenninū media heyme in Hetruriā cum ſex milibus equi- tum mittit. Tum florētini accerſito petro iā pau- lo egregio copiarū duce rogatoq; Eugenio vt mi lites ex fœdere ad defendēdā hetruriā acciret ire obuiā picennino inſtituerāt. Verū cognita Ioan- nis viteleſchi.cū philippo cōiuratiōe qui tum ex- ercitui eccleſiaſtico legatus prçerat: cū nō amicus vt præſe ferebat ſed hoſtis in hetruriā cū ſex mi- libus equitū vēturus eſt: iunctiſq; cū picēnino co- pijs florētinos inimico & hoſtili animo perſecutu- rus: dāt operā qui tū florētiæ in magiſtratu erāt ſiue veris, ſiue fictis Eugenij literis: vt dum copi- as per pontem Hadriani trajicit ab Antonio Ri- dio arcis præfecto interficeretur quod etiā factū eſt. Neq; enim iuuari a ſuis potuit qui iā pontem traiecerāt ipſe nāque extremū agmen ſubſeque- batur. Comes auerſus qui ſub patriarcha milita- bat amiſſo duce eius impedimenta Roncilionem ſecum detulit. Liberati autem tanto timore flo- rentini cum eugenio callide agunt vt lodouicus patauinus in demortui viteleſchi locū ſuffectus copijs eccleſiæ in vnum coactis reipub. Florentiæ iret auxilio. Alouiſij enim vafri & aſtuti opera ſublatum e medio Viteleſchum crediderim. Pi-

cenninus autem in Mugellanam vallem deſcendens longe ac late feſulas vſque cædibus & rapinis omnia complebat in caſſentinum deinde conuerſus comite popij adiuuante multa oppida ad defectionem compulit. Inde vero peruſium proficiſcens Vrbem pacato agmine ingreſſus legatum qui tum ibi cum imperio erat ad pontificem Eugenium cum mandatis quibuſdam mittit. Interim vero capto erarij magiſtro quē vulgo theſaurarium vocant totum ciuitatis ſtatum repente mutauit. Delegit enim ciues decem qui vitę ac necis in reliquos omnis poteſtatem haberēt: Veriti autem peruſini ne tyrannidem occuparet cū homine pepigere vt acceptis quinquaginta milibus numum aureorum ab vrbe abſcederet. qui accepta pecunia Cortonam mouens vrbem (vt ipſe arbitrabatur) proditione occupaturus patefacto coniuratione ac proditoribus partim interfectis, partim ab vrbe pulſis Tifernum quod ciuitatem Caſtelli vocant adijt. Mouent & Florentini Anglare ſuæ ditionis oppidum ſuis auxilio futuri ſi quid per vim moliri Picenninus conaretur. Agebātur hæc in Hetruria cum franciſcus Sfortia ſuperata ad Benacum philippi claſſe cui Italianus Furlanus præerat non ſolum Brixiam ac Bergomum obſidione liberat: verum ea eſtate ſuperatis ad Soncinum philippi ducibus captiſque eiuſdem mile & quingentis equitibus & Brixiana caſtella & partem Cremonenſis Mantuanique agri ac totam Gerram abduæ in Venetorum poteſtatem breui redigit. Amiſit tum Mantūanus princeps Aſolam Lonatum piſcheriā tria oppida ſatis magna ac munita ne-

mine defendente:nam abſente picennino cõgredi cum hoſte aperto marte nuſquã auſus eſt. tum vero picenninus commutatã in Venetia fortunam intelligens: ob eamque rem frequentibus nuntĳs & literis accitus tũ a Philippo tũ a Mantuano principe fatigatuſque militũ precibus qui magna ex parte Ciſalpini erant:motis a tiferno caſtris ad Burgum ſuæ ditionis oppidum quod e regione Anglarĳ poſitum eſt peruenit: ea mente vt vel vi, vel aſtu cum florentinorum pontificiſq; exercitu decerneret: qui(vt diximus)ad anglare conſiderant. Ad tertium itaque Kalendas Iulias(dies is Petri ac Pauli celebris erat) Picẽninus ſtructis aciebus emenſus planiciem quatuor milium paſſuum prælium iniquo loco commiſit: ratus occaſionem bene gerendæ rei ſibi oblatam eſſe: ꝙ gregorias hoſtium pabulatum profectos intellexerat.Subeundum erat ei in aduerſum cliuum quẽ facile e ſuperiore loco hoſtes ꝓcellabãt. Dimicatũ eſt tamen ad quinq; horas conſtanter: tandẽ vero Picenninus a multitudine hoſtium & ſtultitia Franciſci filĳ qui e ſtatione diſceſſerat ſuperatus Burgum repetit:magno accepto incommodo amiſſiſque ſignis militaribus.Sequenti autem die relicto Burgo in poteſtate oppidanorũ cũ his tantũ qui ex prælio ſuperãt iter per flãminiã faciens ad Philippũ redĳt. Oppidani Burgẽſes veriti ne in eos aſperius aĩaduerteretur ꝙ a põtifice deſciuiſſent ĩpetrata per oratores venia & corporũ ac rerũ oĩm incolumitate ſeſe legato dedidere.Gratiſſima ea victoria tũ Eugenio,tum Florentinis fuit. Ferũt Alouiſium Patauinũ ob eã victoriã in numerũ Cardinaliũ tũ relatũ fuiſſe.

Alouiſius Patauinus

Eadē quoq; eſtate Florētini comitē Poppij q cū pi cennino ſēſerat hetruria pellunt. Philippus autē tot cladibus circūuētus ad externa auxilia reſpici ens Alphonſū Neapolitano regno tū potitum ro gat vt quę Sforciani in regno oppida tenerēt bel lo vexaret quo Frācíſcus Sforcia a venetis diſtra heretur. Hac itaq; ī re Philippo morē gerēs alphō ſus franciſcū tū a bello inito reuocare nunq̄ po tuit. Is em̄ vbi primū pabuli copia eſſe cœpit cū e quitum quindecim millibus peditum ſex Piſche ria Brixiā mouēs apud cignanū vicū Picēnino fit obuiā hoc animo vt hoſti pugnādi copiā faceret: non detrectauit certamē Picenninus & ſi numero copiarum inferior erat ſuorum virtute fretus. Pu gnatum eſt aliquādiu atq; acriter: incerta tū victo ria vtrinq; diſceſſum eſt. Tumvero Franciſcus ſa tis ſibi factum ad belli famam exiſtimans q̄ vltro hoſtem ad certamen prouocaſſet: exercitū circun ferens quędā oppida p hyemē a picēnino capta in poteſtatē venetorū redigit. Martinēgū deinde ꝓ fectus quod picēninus firmo p̄ſidio munierat: op pidū obſidione cingit & oppugnat. Verū picēni nus aucto exercitu aduētu franciſci filij & princi pis Mantuani eo proficiſcens: mille paſſibus longe ab hoſte caſtra locās eum frequētibus p̄lijs ad vni uerſæ rei dimicationē prouocat qui remiſſo prio re manū cū hoſte cōferendi ardore ad expugnā dum oppidū totus ferebatur. At vero cum picen ninus caſtra ſua hoſtiū caſtris magis in dies confe rens: eo diſcriminis franciſcum redegiſſet vt neq; eius gregarius miles ire pabulatum ſine periculo: neq; comeatus ſubmitti tuto: neq; inde exercitus abduci ſine magno diſcrimine poſſet: p̄ter omniū

Galero decoratꝰ

ſpem pax ſubito enunciata eſt:iam antea occulte agitata inter Philippum & Franciſcum Euſebiolo quodam cognomento Chaim vltro citroque commeante:ignaro Picennino. Qui tanta re precepta deos homineſque accuſabat precipue vero Philippi inconſtantiam qui victor pro victo pacem peteret digredientibus autẽ inde exercitibus:ad caprianam pax hoc modo compoſita eſt. Milleſimo. ccccxlij. vt Franciſcus Blancha Philippi ducis filia in vxorem ducta. Pontremolum & Cremonam in dotem cum agro Cremonenſi acciperet prẹter picigitonum & ea caſtella quẹ Mantuanus & pallauicinus de Cremonenſibus poſſideret: vtque illa preterea que philippus & qui cum philippo ſentiebant bello cepiſſent: queque item Veneti eorumque ſocij, prẹter Aſolam Lonotam Piſcheriam quæ Mantuani principis ante id bellum fuerant redderentur vtꝗ qui huic ſnĩẹ ſtáre noluiſſet communis oĩm hoſtis haberetur. Hanc vero pacis conditionẽ ægre admodum Eugenius ferẽs ꝗ frãciſcus cæteris ſocijs poſt ſe habito de amiſſis reſtituendis cauiſſet: exiſtimationẽ ſuã;non reddita Bononia quã picentinus occupauerat cõtempſiſſet· Abire Florentia Romam inſtituit]: eoꝗ; in loco vt pote liberiore de recuperanda eccleſiæ ditione cogitare. Verum vt omnia pacata inueniret Alouiſium patauinum ſancti Laurẽtij in Damaſo preſbyterum Cardinalem p̃miſit: qui & canonicos regulares pulſis ſecularibus in eccleſiam lateranenſem remiſit. pulſi eñ a p̃ſbyteris ſecularibus fuerant dũ contenditur vtri chriſti corpus ferrent in celebritate eiuſdem: dum Litaniæ fiunt ac ſupplicationes. Et de Gino Albaneſio vi-

Franciſc9 Blanchã in vxorẽ duxit·

Canonici ſeculares e latera-no pellũ t

roī re militari p̄ſtanti ſumptū ſuppliciū:quia p eū non ſteтiſſet quo minus pax inter Alphonſum & Eugenium inita turbaretur. Afficitur & capitali pœna Paulus Lamolata vir preſtantis inuictiq̄ ro boris:cuius virt⁹ homini magis aſtuto q̄ forti ſuſ pecta erat Rebus autem hoc modo compoſitis Eu genius Florentinis quouismodo fruſtra eum reti nere annixis Romā veniēs āno. M.ccccxliij.xxviij Septembris effuſa obuiam vrbana multitudine nullo non genere honoris adhibito ad portā flā- niam noctu diuertit.Sequenti vero die ad ſāctū Petrum iturus paratis de more ſupplicationibus pontificio habitu per vrbem incedens tumultuā tem populum intelligit ob duplicatum tributum Vectigalq̄ nouum vino impoſitum.Hanc ob rē facto ſilentio audientibus omnibus exactionē illā vt minus liberalem ſuſtulit:quo facto ſtatim ſub clamatum ab oībus eſt viuat Eugenius cū antea clamaſſent moriantur noua vectigalia eorumq̄ inuentores.Poſt dies vero decem & nouem ad la teranum proficiſcens. Cōcilium generale eo loci ſe habiturum omnibus denuntiat miſſis ad prin- cipes litteris & nūtijs quibus ea de re certiores fie rent.Hac enim oratione infirmari ac tolli omnino cōcilium Baſilieſe volebat.Rebus autem hoc mo do Romę compoſitis iniuriarum memor picenni nū belli ducem in picentes quos franciſcus bello ſubegerat acciuit:qui Bononia abiens dum peru ſium proficiſcitur Tifernates florentini populi ſo- cios ad defectionem compulit.Eugenio rem gra- tāfactur⁹ florētinis infēſo q̄ frāciſcū pecuīa ad op pugnandum retinendumq̄ picennum ſemper iu uiſſent.Alphonſus item ſupiore anno Neapolī tā

Paulus la molatade capitatus.

Eugenij li beralitas.

diu obſeſſam ꝑ cloacā ingreſſus pulſo inde enato
ceperat picennini virtute ac fama ꝓmotus homi
nem nō ducē ſolum quē exercitui ſuo pſiceret de
ligit:verum etiam honoris gratia eū in adoptio-
nē familiæ argonenſis recipit:qui ſtatim acceptis
ab Eugenio & Alphonſo ī ſumptis belli pecunijs
picētes ingreſſus multa oppida fruſtra renitēte frā
ciſco Sfortia qui relicta Cremona cum firmo pſi-
dio ꝓfectus fuerat in deditionē eccleſiæ redigit.
Eodē fere tēpore mortuo Ioanne frāciſco Gonza
ga Veneti & florentini de futuro ſolliciti Lodoui
cum ioannis franciſci hæredē & filiū quē Philippo
ſi oporteret abijcient mercede conducunt. Quieſ
centibus aūt in Ciſalpina rebus. Hannibal benti
Hannibal bentiuol9 uolus in arce pelegrini oppidi iubente picennino
ob ſuſpitionē cōiurationis aliquandiu aſſeruatus
deceptis cuſtodibus Bononiā rediēs cōuocato ad
libertatē populo franciſcum picēniū vrbis pfectū
cū pſidio cōphēdit:quo facto exules oēs tū ſuę tū
aduerſæ factiōis maxīe vero baptiſtā canedolū ī
patriā reuocat. Miſſi deīde ſūt a Bononiēſibus ad
venetos ad florētinos legati ſocietatē & amicitiā
petētes:qua ꝗdem impetrata domū redeūtes arcē
quæ adhuc ī poteſtate hoſtiū erat cū ſociorum co
pijs ad id miſſis capiunt:ac captā ſtatī diripiūt A
louiſiūꝗ vermē ex agro Bononiēſi fugant. Tum
vero philippus ęgre ferēs Bononiēſes cū venetis
& florentinis ſentire:amicos quoſdā baptiſtæ ſub
ornat auxiliū eis pollicitus vt Hānibalē e medio
tollēt:quo principes ipi cum ſua factione ī ciuita-
te remaneant. Tum Bertotius canedolus fraudi
ac ſceleri intentus Bononienſem quemdam ſub-
ornat cui tum caſu fili9 natus erat vt Hannibalem

in baptiſmate pueri cōpatrē ſibi deligat:quo exorato dat opam vt ſequēti die infans ad ſacerdotē deferaẽ. Baptizato puero Hānibalē pater ad ædē ſancti ioānis Baptiſtæ cuius tū ſolēne erat inuitat. Obtempat etiam ī re ꝓditori Hannibal nullam fraudem ſubeſſe ratus:qui dum in via eſſet a coniuratis circunuentus occiditur reſiſtētibus aliquā diu duobus famulis charitate dñi vim propulſare conantibus. At bononienſis populus indignitate rei motus ſumptis propere armis cānedolę factionis principes obtruncat maxime vero baptiſtam cuius cadauer & p vrbē tractum & cum magna ignominia ſcpultum eſt. Accidit & tū Romę ſcelus ingens:a ſuo eñ cubiculario Angelottus ſcti Marci pſbyter Cardinalis&vita& fortunis quas tanta cum auiditate aggregauerat priuatur. Captus ſceleratus ille ac varijs cruciatibus necatus quadrifariam diuidiẽ ad quatuorq; vrbis portas ſuſpēdiẽ. Veneti aūt & Florētini veriti ne Bononia vtriq; ciuitati ī rebus bellicis ꝑopportuna in manus philippi veniret eo ſtatī cohortes aliquot mittunt q̄ ſocios Bononienſes iuuarent:Nō fefellerat hęc oppinio venetos.eo eñ philippus rogātibus exulibus mittere piceninū cū exercitu inſtituerat ni hoīem mors ꝓ̄repuiſſet. Mortuū ferūt dolore animi cū ītellexiſſet Frācīſcū filiū quē ī piceno cū exercitu reliquerat Cardinali Firmano legato:a frācīſco Sfortia ſuperatū. Sequēti tñ anno philippus haud aīo cōcidēs Eugeniū ad repetendā bello Bononiā adhortatur militē ac īpēſę partē pollicitus:Quare ꝑmotus pontifex inito etiam cū Alphonſo fœdere Sigiſmūdū malateſtā cū magno equitatu ī Picētes cōtra Frācīſcū mittit:quo

Hānibal ꝓditorie occiditur

Retributio ꝓditorum.

Cardinalis a cubiculario occiditur

facilius diſtractis Florẽtinorũ copĳs Bononia p̃mi ad deditionẽ poſſet. Premiſerat iã philippus & Guilielmum Mõferratum & Karolum Gõzagã cum magnis copĳs q agrum Bononienſem hoſtiliter ingreſſi ĩcurſionibus longe ac late oĩa vexabant. moti vero ſociorum periculo Florentini Aſtorgium fauentinum cum equitibus mille & quĩgentis: cumq; peditibus ducentis mittunt qui bonoñẽſibus auxilio ſit donec aliud a venetis & florentinis decerneretur. Agebãtur hec in Flãminia cum philipp⁹ p̃ter opinionẽ omnium Franciſcum Picenninum ex picenis accitum cum magno exercitu Kaľs maĳ in cremonenſes nil tale metuẽtes mittit qui in captis paſſim ruſticis tm̃ terroris vrbem die noctu oppugnando ciuibus ĩiecit vt paulum a capienda vrbe abſuerit. Moti tum veneti ac Florentini Franciſci ac cõi periculo Cremonã & Bononiam eodem tp̃e tueri inſtituunt. Mittunt itaq; Tibertum Brandolinum ducem impigerrimum qui cum populo Bononiẽſi cumq; his quos Florẽtini auxilio miſerant. in hoſtes tendẽs ſimultate & odio inter ſe certãtes (ad ſc̃tm̃ Ioannẽ oppidum ĳ conſiderant) pertracto in partes bononienſium pollicitationibus & premĳs Guilielmo monferrato ac Carolo haud magno negotio fuſo & fugato oppida oĩa & hoſtibus breui recepit. Pacata autẽ hoc modo Bononia: auxiliares copiæ venetorum ac florentinorum mandato biffariam diuiſæ pars Frãciſco Sfoatiæ cui vſq; ad vrbini mœnia ab Eugenio & Alphõſo vi pulſus fuerat. Pars cremonenſibus grauiter a Franciſco picennino preſſis auxilio miſſa. Veneti decernere aperto marte cum philippo inſtituẽtes legatos q ei bellũ ĩdicãt

mittunt ni oppugnare Gremonam deſtiterit. Oratoribus p inter nuntios reſponſum (Neq; e m̃ allo qui hoiem fas erat) eos alibi q̃ Mediolani tutiores fore. Quo reſpõſo cõmoti Veneti Michelleto cotignolæ copiarũ ſuarũ duci imperant qui tum Brixiæ erat vt ĩ agrum Cremonenſẽ quem Philippus magna ex parte occupauerat confeſtim moueat & cum hoſte vbicumq; eum nactus fuerit decernat. Is autẽ mandata diligenter facturus traiecto Olio ad Caſalemaius celeriter ꝓficiſcitur: hoſtemq; haud longe in inſula padi munitiſſimo loco confidentem vado traijciens caſtris exuit. ac magnam vim equitum cepit. Recuperatis deinde oppidis omnibus liberataq; obſidione Cremona aucto etiam Lodouici Gonzage copijs exercitu q̃ Platynam & caſtella quędam agri Cremonenſis in ditionem venetorum redegerat. In gerram abduæ mouentes nil præter cremam citra abduam philippo reliquere. Flumen deinde traijcentes Mediolanum vſq; perueniunt incẽdijs & rapinis omnia paſſim complentes. Direpto autem Brianxiæ monte Breuioq; capto qua ponte abdua iungitur Lecum larij caput oppugnare adhorti acriter qui in pręſidio erant locum defendentibus cum integri feſſis ac saucijs nauibus ſubmitti poſſent multis in ea oppugnatione deſideratis equiſq; ad extremam maciem inopia pabuli redactis tandem re infecta abiere de Franciſco ſfortia ſollicitique in partes philippi deſcendere clam intellexerant. interim vero alouiſius patauinus pontificis legatus qui his pręerat copijs quę in picentibus contra Frãciſcum Sfortiam dimicabãt cognita italia ac iacobi Gaiuani qui parti philippi parti

Eugenij ſtipēdijs militabāt ad frāciſcū trāſitione eos antequā id fieret ad Rochā cōtrariā cōphēdi iubet & captos ſupplicio capitali affici. Vterq; cū mille & quingentis equitibus ꝑerat. Hac aūt re ꝑ motus Frāciſcus Sfortia cū amplius ſuſtinere hoſtes nō poſſet quippe a multis ſimul oppugnatus & a nemine adiutus adhortante ad eā rē Eugenio & alphōſo qui rē venetā augeri īdignabātur omiſſo piceno philippi militiā ſecut⁹ eius copijs ꝑficitur. Interea vero Eugeni⁹ ne rē bellicā ſolū curare videretur. Nicolaū Tollētinatē ordinis ſancti Auguſtini miraculis clarū ī ſanctos referēs a ſācto petro cū omni clero ſupplicādo ad ſctm̄ Auguſtinū ꝓfectus ſolēnia ipē celebrat aſtante populo Romano Cardinaliūq; omniū cœtu. ꝑterea vero pulſis omnino e ſctō Ioanne Laterano canonicis ſecularibus admiſſiſq; tātūmodo regularibus & porticū illā extruxit quā ab eccleſia ad ſctā ſanctorū & clauſtrum vbi ſacerdotes habitarēt reſtituit auxit & pictura tēpli a Martino antea inchoatam. Pręterea vero ſancti Syluestri mitrā Romā Auenione delatā ipſemet e Vaticano ad lateranū detulit magna cum veneratione & letania ſacerdotum omnium populiq; Romani. Verū cum alphonſus rex tybur tū veniſſet de ratione belli gerendi cum Eugenio colloquuturus: eius ęgritudinem intelligēs aliquantulū ſubſtitit. Eugenio aūt ī animū venerat florētinos ꝙ hoſtē iuuerāt bello ꝑſequi. exiſtimabat nāq; ſi ſuis ſi regis ſi Philippi copijs eos adoriretur eā vrbē ī quas vellet ptes facile aductū iri. verum interuētu mortis diſturbata ſunt omnia. moritur aūt pontificatus ſui anno decimo ſexto ſeptimo Kal. Marcij anno. M.ccccxlvi

Nicoalus de tollentino canonizatur.

Vir certe in vita varius. Principio enim pontificatus ſui malis conciliis ductus diuina humanaque omnia perturbauit. Nam & populum romanum ad arma exciuit: & cōcilio Baſilienſi vnde infinita mala orta ſunt auctoritatem dedit: approbatis eorū per literas apoſtolica decretis. Verū poſtea ad ſeipſum rediens omnia prudenter ac conſtantiſſime egit. Vir aſpectu in ſignis & veneratione dignus grauis in dicendo potiuſquam eloquens modice literaturę: multę cognitiōis hiſtoriæ pręſertim. Liberalis in omnes tum vel maxime in literatos quorū familiaritate delectatus eſt. Nam Leonardum aretinum Karolum Poggium. Auriſpam trapezūtiū Blōdum viros doctiſſimos ſecretis ſuis admiſit. ad irā non facile mouebatur ob iniurias illatas & maledicentiā hominum aut mimos & dicteria ſcribentium. Gymnaſia autem omnium q̃ diligentiſſime fouit: maxime vero romanum ad quod ōne genus literaturæ adhibuit. Religioſos mirum inmodum dilexit: eoſque opibus & immunitatibus auxit. Bella autē ita amauit (quod mirum in pontifice videri debet) vt ad ea quæ ſcripſimus ab eo in italia geſta: & Delphinum Karoli regis Franciæ filium cōpoſita prius inter regem & ducē Burgūdię pace cum magno equitatu in baſilienſes concitauerit cuius impetu diſſipatus ille conuentus eſt & Ladiſlaum polonum regem cum iuliano Cæſarino diacono Cardinali ī Thurcos miſerit quorū de numero ad trigīta milia vno pręlio cæſa: inter Hadrianopolim & Danubiū ſunt licet in tāta victoria rex ipſe cū Cardiali ab hoſtibus īterfectus ſit. Cōſtās pręterea in pactis ſeruandis eſt habitus: niſi ꝙ pollicitus

Approbatio decretorū cōcilij Baſilienſis ꝑ Eugeniū.

Cōmēdatio Eugenij.

fuiſſet quod reuocare q̄ pficere ſatius eſſet. Splēdi-
dus ī victu familiæ, parcus ī ſuo: & a vino ita alie-
nus vt abſtemius merito vocaret̄. Familiares ha-
buit admodū paucos: ſed viros doctos: & quorū
opa ī grauib⁹ reb⁹ vti poſſet: q̄ſq; tāq; ſuæ mode-
ſtię teſtes ī cubiculū cœnaturus admittebat ac ſci-
ſcitabat̄ quid ī vrbe fieret quid de pōtificatu ſuo
ſentirēt hoīes vt errata ſua, vel ſuorū ſi qd ꝑperā
factū eſſet emendaret. Exornare autē eccleſiā dei
ædificījs & ſacellis eſt ānixus vt ex capella pōtifi-
cia & æneis ſancti petri valuis apparet. Morit̄ autē
(vt dixi) vir īgenio & reb⁹ geſtis īſignis ętatis ſuę
anno ſexageſīo quarto. Sepeliturq; in Baſilica S
Petri ſepulchro marmoreo his verſibus notato.

Eugenius iacet hic quartus cor nobile cuius
Teſtantur vitæ ſplendida facta ſuæ.
Iſtius ante ſacros ſe præbuit alter ab ortu:
Alter ab occaſu cæſar vterque pedes:
Alter vt accipiat fidei documenta latinæ:
Alter vt aurato cingat honore caput.
Quo duce & Armenij graiorum exēpla ſecuti,
Romanam agnorunt æthiopeſque fidem:
Inde Syri ac Arabes mundique e finibus indi,
Magna, ſed hęc animo cuncta minora ſuo.
Nam valida rurſum Theucros iā claſſe petebat.
Dum petit, aſt illum ſuſtulit atra dies.
Qui ſemper vanos tumuli contempſit honores,
Atque hac impreſſa condite dixit humo.
Sed non quem rubro decorauerat ille Galero.
Non hoc franciſcus ſtirps ſua clara tulit.
Suſceptiq; memor meriti tam nobile quod nūc
Cernis tam præſtans ſurgere iuſſit opus.

Vacat tum ſedes diebus. xij.

Notādum eſt ꝙ iſte fœlix Antea dictus Ame-
deus fuit dux Sabaudiæ prīceps deuotus ꝗ
vidit filios filiorū ſuorū, hic cum iā celibem
vitā duceret electus eſt in Papā, in Concilio
Baſilieñ depoſito Eugenio. Tādem mortuo
Eugenio ceſſit Nicolao ꝓpter fauorē vnio-
nis factus Legatus & Cardinalis Sabinianus
Sepultuſque eſt in monaſterio ripalenſi pro-
pe lacum Lauſanenſem ab eo conſtructo.

Nicolaus V.

NIcolaus. v. Thomas Sarzanus antea vocat' a Sarzana oppido Lunēſis agri pōtifex oīm conſenſu creatus pridie Nonas Martias. M cccc xlvij. vir quidē modicis parētibus vtpote matre Andreola patre Bartholomæo phiſico natus ſed virtute doctrina, comitate, grā, liberalitate, magnificētia tāto pontificatu dignus. licet īpe a deo modeſtus erat tāto magiſtratu ſe īdignū arbitrarerē: rogaueritq; cardinales oēs ſupplex etiam vt eccleſiæ dei maturius cōſulerēt. Verū Tarētino cardinali eū adhortāte ne curſum ſancti ſpiritus īpediret collum tāti honori ſubiecit. Interrogatus (vt fit) Cardinalis portugalēſis e cōclaui ꝓdiēs quē pōtificē creaſſent, reſpōdit nunc, Nos Nicolaum ſed deus pōtificē deſignauit. Sūt autē qui ſcribant Thomā piſis natū Lucę educatū Bononię literas & bonas artes didiciſſe: maxime vero philoſophiā & theologiam adiutus beneficentia ſanctiſſimi viri Nicolai Albergati Cardinalis ſanctę Crucis adoleſcētis ingenio delectati. Hāc ob rem in pontificatu hominis de ſe bene meriti nomen ſumpſit cum

Cōmēdatio pōtificis.

vero magiſtri nomen in Gymnaſio cõſecutus eſſet acerrimis diſputationibus probatus Cardinalẽ ſanctę crucis ſecutus familiæ tanti viri Oeconomus factus ĩ numero ſcriptorum pœnitẽtiariæ primo refertur: deiceps ſubdiaconatũ põtificium adeptus bñ agẽdo vitãq; ſine inuidia & æmulatiõe ducẽdo maiora mẽte cõcepit. Iam em̃ Eugenius cognita hominis doctrina & ĩtegritate ĩ illis potiſſimũ diſputatiõibus quæ cũ Gręcis florẽtiæ & ferrariæ ſunt habitæ eum Cardinalẽ deſtinauerat verum vt id honeſtius fieri poſſet. Hominem cum Ioãne Caruagilla qui ſancti Angeli Cardinalis eſt habitus ĩ germaniã mittit ad tollẽdũ Baſilięſe cõcilium neutralitatemq;. Neutrales enim adeo germani ſunt dicti quod neq; Fœlicis neque Eugenij dicti optemperarent quas ob res eccleſia dei multas & maximas calamitates incurrebat cum imminutiõe maieſtatis põtificię. Hac autem de re pluribus in cõuẽtibus apud federicum Romanorũ regẽ eſt diſceptatũ Aenea pilo homineo qui deinceps põtifex fuit: quique tum regis ſecretarius erat ad tantã rem tãque neceſſariã lõgis orationibus omnes adhortãte. Difficile quidem erat remouere germanos ab opinione ſua falſa prẹſertim. Difficile item videbatur perſuadere Eugenij oratoribus vt poſtulatis germanorum obtẽperarent. Tandẽ vero delinita orationibus nimia oratorũ ſeueritate: & caſtigatis germanorum poſtulatis ſciſma & neutralitatẽ rem quidem romanę ſedi pernicioſiſſimã ſuſtulerant. ſi ſtare ꝓmiſſis germani voluiſſent: redeũtes itaque ad eugenium cum hac opinione legati Subclamantibus omnibus Cardinales decernuntur

eiſque eugenius ad portã flãmíniã galeros obuíã mittit vt Vrbẽ inſigniores ingrederentur. Vno itaque eodẽq; anno Thomas Sarzannus & epíſcopatum Bononienſem & Cardinalis dignitatẽ & pontificatũ adeptus eſt: cũ maxima totius cleri populique Romani lætitia. licet dũ adhuc in conclaui Cardinales eſſent tumultuatũ aliquantulũ ſit: Stephano porcario equite Romano viro in dicendo acerrimo & eleganti ciues ſuos in eccleſia Aræcœli cõgregatos ad capeſſendã libertatẽ cohortante: q͂ diceret paruum q̃q; oppidũ mortuo loci dño de libertate vel ſaltem de moderãda regentiũ cupiditate verba facere. verũ reclamante archiepõ B ñuẽtano tũ quidẽ vicecamerario: de re ipſa nil deliberatũ eſt. Veriti etiã Romani ſunt Alphõſum regẽ qui Tybure ſubſtiterat. Mortuo eugenio dubius animi retro ne cederet an florẽtinos bello pſequeretur quẽadmodũ antea cum Eugenio & Philippo iſtituerat. Hominẽ autẽ duo ſenẽſes qui ciuilibus diſcordijs alebãtur: ad Heturiæ ĩperiũ adijcere aĩm perpulere: Quod perfacile eſſe cõſecuturus ſi Senas profectus eã ciuitatẽ ſpõte ſeſe dediturã ĩ poteſtatẽ ſuam redegiſſet. Collaudauit Senẽſes: rex eiſque ad ſollicitandos aĩos ciuiũ dimiſſis affuturũ ſe ĩ tẽpore pollicetur.

At Nicolaus põtifex pacis & quietis amator celebrata de more coronatiõe ſua factiſque ĩgẽti apparatu litanijs quibus ipẽ pedes ſupplicabat: Cardinalẽ Morinẽſem Ferrariã mittit cõponẽdæ pacis cõmune domiciliũ: quo legati ĩteruẽtu & auctoritate ad pacẽ magis ĩpellerẽtur partiũ animi. Miſſi & eo propere Alphõſi philippi venetorum Florẽtinorũque legati: qui poſt longã diſcepta-

tionem hanc Philippo optionē dedere vt vel inducias in quinquennium a Venetis Florentiniſq; acciperet vtraq; parte poſſidēte quæ tenebat: vel pacē permutata Crema cū his oppidis quæ vltra abduā vel in ripa abduæ bello veneti cepiſſent: Caſſano tātum in arbitrio pōtificis relicto quod illi ex fœdere debebatur cui primo illatæ eſſent iniuriæ. Hoc autē additum eſt quo pax diuturnior haberetur Miſſus autē ex legatis philippi vnus qui ei optionem faceret vt vtrum mallet eligeret hominē pridie eius diei quo Mediolanum peruenerat apoplexia mortuum intelligit. vi. idus Augusti. M. cccclvij. Tum Morinenſis cognita philippi morte legatos omnes ad ſe propere vocat & nihilo ſegnius q̄ antea de pace agit. Interrogati Veneti irentne in eam ſententiā quā prius approbauerāt reſpōdent philippi morte eius rei nil ſibi integrū relinqui: ad Senatum ea de re velle perſcribere: tum demū facturos quod a ciuitate mādaretur. hac itaq; mora īterpoſita: qui aderāt legati cognita venetorū cupiditate: ꝙ totius italiæ dn̄atum appeterent: ſoluto conuentu domos quique ſuas rediere: Legato pōtificis fruſtra eos ad concordiā reuocāte. Veneti autē qui ad Soreſinā in agro Cremonēſi ſtatiua habebāt: ꝙ Cremonā tumultuantē adiuuātibus guelphis ī deditionē poſſe recipi ſperabāt cognita Philippi morte Laudā propere mouēt. qua recepta Placētinos quoq; eadem qua Laudenſes cōditione in fidem ſuſcipiunt miſſis eo ac propere quidem mile & quīgentis equitibus qui Placētinis auxilio eſſent ſi qua vis ingrueret. At vero frāciſcus ſfortia qui tum ex piceno pulſus in Bononienſi agro conſe-

derat refecturus exercitum diutino bello armis equis viris exhauſtum occupari omnia a Venetis ſoceri morte intelligens magnis itineribus Cremonam proficiſcēs a Mediolanenſibus ſtatī ſummo omnium cōſenſu exercitus ac copiarum dux contra Venetos deligitur, qui pado amne ponte coniuncto caſtelliſque ac machinis firmato quominus Veneti placentiā claſſe contenderent: abduam amnem ac Picigitonum traijciens non lon ge ab hoſtibus ad camuragum cōſidentibus caſtra ponit: vbi parua quædam certamina ad tentandā credo hoſtium patientiam ſunt commiſſa. Tum vero Papienſes ſumptis ob aduentum franciſci paululum animis cū ab imperio Mediolanenſium propter vetus inter eos odiū abhorrerēt, cumque itē extrema queque pati mallent ꝙ Venetis obtēperare eorum ſocietatē aſpernati eſſent vrbem frāciſco dedunt pręfecto arcis non abnuente quo additamento Sfortia inſubrię dominatum ſtatī mente cōcepit. Agebātur hæc ī Ciſalpina gallia: cū Alphōſus eodē tēpore Nicolao pontifice fruſtra reclamāte cū exercitu in ſenenſiū maritima deſcēdēs eorū libertatē ſubuertiſſet: ni florentinus populus cognita regis calliditate legatū Senas miſiſſet: qui ciuitatē admoneret Alphōſum regnandi cupidum ſenēſes bello non minus ꝙ florentinos petere. Tum vero Senenſes cognito periculo & ſi regi comeatus non negabant nō tamen quempiam ex regijs militibus ingredi ſua mœnia deiceps ſunt paſſi. Rex itaque cognita Senēſiū diligētia in Volaterranū & Piſanū agrum deſcendens multa caſtella partim vi cepit maxime vero caſtilionum piſcariæ. Quæ oppida flo-

rentini haud ita multo poſt recepere præter Caſtellionum Sigiſmūdo malateſta duce: quē antea Alphonſi ſtipendio conductum ab eo ad ſe deficere pecuniꝭs compulerant. Non deſiſtebat interim Nicolaus pontifex nunc regē nunc Venetos adhortari: vt pacē ꝙ bellū mallēt: ſed ꝭ ferocia exultantes bene monenti nequaquam obtēperabant. Hāc ob rē Franciſcus cōparato ingenti exercitu ī quo robur Italicorū militū inerat Brachianis & Sfortianis militibus ſimul iunctis ad Placentiam firmo præſidio Venetorum munitam medio autumno caſtra locat: partemq; murorum bombardis demolitus creſcente pado adeo vt galeones: ita enim naues fluuiales: ad bellum aptas vocant mœnibus appellerentur terreſtri ac nauali oppugnatione vrbē capit ac diripit: Magna hæc Franciſci laus eſt habita ꝙ hyeme tanta hymbriū inundatione vt ægre in tabernaculis miles retētus ſit tantam vrbem vi ceperit. Non deſtitit tamē Nicolaus pontifex de pace tum quidem mētionem facere: inſtantibus etiam apud venetos ſocios florentinis ꝙ regis potentiam vererentur qui tum cum exercitu ī herruria erat: Verum ea de re nil actum eſt. ꝙ laudam veneti Mediolanenſibus id maxime petentibus reddere grauerentur. Nicolaus autem pontifex omiſſa re toties fruſtra tentata ad rem diuinam animum applicans ingentes ſupplicationes decernit ad placandā iram dei precandumq; vt pacem populo chriſtiano præſtaret. his litanꝭs pōtifex ipſe cū omni clero a ſancto Petro vſq; ad ſanctum Marcum profectus eſt multam religionem & ſingularem pietatem præ ſe ferēs. Verum neq; ita quidē exigētibus id for-

talle hominū meritis dei ira placata eſt. Nā ſequē ti biēnio adeo vbiq̧ fere peſte laboratū eſt: vt pau ci de multis ſupfuerint: quod quidem malū & fre quēs terręmotus: & ecclipſis ſolis indicare videba tur. Minabantur ij quos p̄dicatores vulgo appel lant futurā calamitatē: maxīe robertus ordinis ſā cti franciſci ꝓfeſſus p̄dicator īſignis q̄ cōcionibus ſuis adeo populū Romanū mouit. vt pueri paſſim fœminęq̧ p vrbē īcederent miſericordiā adeo ex poſcentes. Et ne quid mali in Italia deeſſet, bella q̄ antea inchoata diximus adeo inualeſcebant vt ſe dari nullo modo poſſe viderētur. Nā frāciſc⁹ Sfor tia ſequenti ęſtate expugnatis quibuſdā Venetorum caſtellis ī eorū claſſem qua Cremonenſes ve xabant cum terreſtri naualiq̧ exercitu ꝓfectus eā cedere retro ad Caſale maius coegit quo & hoſtē inſecutus cū eius claſſem in naualia ſubductū bō bardis diſijceret ad tātam deſperationem p̄fectū Venetum redegit, vt incēſa claſſe quam tueri nō poterat: effuſa fuga ī oppidum ſeſe receperit. Inde vero Franciſcus abiens nō amplius de Cremona ſollicitus ſublata hoſtiū claſſe: in Gerram abduæ mouēs ad Carrauagiū firmo hoſtiū p̄ſidio munitū caſtra locat: mouēt & eo veneti de exiſtimatio ne ſua actum putantes: ſi oppidum a Mediolanēſi bus occuparetur. qui poſitis e regione hoſtium cir citer mille paſſus caſtris ſui tempori ſe affuturos ſi oppugnatione vexarentur oſtēdūt. Crebra quotidie cōmittebanť p̄lia vt pote ex tam propīquis caſtris. Verū cum ad ſummā dimicationem ventum eſt ī qua paludibus vndiq̧ coarctata ad quā primę venetorum acies retruſę: neq̧ cædere vt ī pugna facere plerūq̧ neceſſe eſt propter ſubſequē

res:neque pugnare in tam anguſto loco pp inſtã-
tes hoſtes. poterant, oppreſſæ penitus & obtritæ
cecidiſſent niſi a nouiſſimo agmine fugiendi ĩitiũ
Victoria francisci. ortum fuiſſet. Tum vero Franciſcus cedentẽ ho-
ſtem inſecutus & caſtris opulentiſſimis eum exuit
& equitum ac peditum circiter quinque milia ca
pit. Poſtea vero franciſcus Brachianis eo ĩuito ad
expugnandam laudam mandato Mediolanenſiũ
proficiſcentibus cum reliquo exercitu Brixiã mo
uens vrbem obſidione cinxit. Hac vero calami-
tate permoti Veneti de ſe actum exiſtimabant ni
ſi pacem cum franciſco componerent. orta iam in
ter frãciſcum & mediolanenſes ſimultate quæ his
legibus compoſita eſt: vt ſumptis in Mediolanen
ſes armis quicquid vltra abduam padum ve frã
ciſci: quicquid vero citra abduã caperet Veneto
rum eſſet. collatis eidẽ a florẽtinis ac Venetis ſin-
gulis menſibus ſedecim millibus numum aureo-
rum ĩmiſſiſque aliquot turmis auxilio donec Me
diolano potiret. Inito itaque huc modo fœdere al
lectiſque ad ſe quos potuit copiarum ducib' pol
licitationibus & pmĳs in mediolanenſes conuer-
ſus oẽs fere eorum ciuitates in deditionẽ recepit.
quo quidẽ ſucceſſu pmoti veneti longe aliter eue
nire franciſco cernentes: q̃ arbitrati fuerant acce-
pta ex fœdere Crema reuocatiſque militibus ſuis
fœdus cum mediolanenſibus ineunt franciſci po-
tentiam reformidantes ſi Mediolano potiret. frã-
ciſc' aũt ſimulata cũ venetis beniuolẽtia priuata-
que magis coſmi medices q̃ publica florẽtini ppli
pecunia adiutus poſt acceptas multas illataſque
clades poſt lõgã & grauẽ oppugnationẽ: vt pote
media hyeme poſt defectionẽ & trãſitionẽ militũ

ad hoſtes Aduerſante etiã Alphõſo q Mediolanũ iure hęreditario deberi ſibi dicebat:ob eãq; rẽ Lodouicum Gonzagã mercede cõduxerat & Bononienſes miſerat quo ſuis tutius ĩ Ciſalpinã tranſire liceret. Mediolano tandẽ potitur anno. M.cccc.xlix. Iuuabant quidem mediolanenſes Veneti im miſſo cũ exercitu ſuo Sigiſmundo Malateſta: q ſe Picennino auſpicijs Mediolanẽſium militanti cõiungeret: ſed p negligẽter: vt enecti fame ciuitatẽ Venetis potiuſq̃ franciſco cõmitterent. Quare lõge aliter euenire cernentes q̃ putarent: cũ alphonſo agunt qui franciſcum inimico & hoſtili aĩo pſequebatur inito prius fœdere vt homo dominandi cupidus priuſquã inualeſceret: ducatu Mediolanenſi pelleretur. Inuitant & florẽtinos ad eã rem. Verum cum ij nũquã ſe aduerſaturos frãciſco dicerent eorum mercatores ab vrbibus ſuis veneti pellunt: idẽq; vt Alphonſus faceret tandem etiam impetrarunt. Nicolaus autẽ pontifex totã Italiam ad arma concitari cernens auctoritatem ſuã ſępius interpoſuit quo pax componeretur: vt ſequẽti anno libere omnibus ex tota europa ad Iubileum venire liceret. Inſtabat en im qunquageſimus annus: quo iubileus de more indicebatur. Cardinales pręterea ſex creauit quorum de numero fuere Latinus Vrſinus & frater ipſius pontificis vterinus tantum Philippus tituli ſancti Laurentij in Lucina preſbyter Cardinalis & vir certe bonus ingenijque liberalis. Interimvero Federicus imperator inſtante pontifice. Fœlicem cõpulit vt ſe pontificatu abdicaret: q cerneret tantam ſeditionem & tam diuturnã eccleſię Romanę pniciosam eſſe. Vſus tñ hac benignitate erga Ama

Mediolano franciscus potitur

Fœlix renunciauit papatui.

deum Nicolaus eſt:ad hominē nāq; galerū Cardinalatus miſit eūdēq; legatū Germaniæ fecit ne oīno ſine dignitate viueret. Venere & ī arbitriū pōtificis Cardinales illi quos Amadeus creauerat. Hac vero cōcordia adeo letatus eſt nō modo clerus omnis verumetiā populus Romanus vt ī ſequenti nocte eius diei quo hæc audita ſūt. M.cccc xlix. Aprilis cū faculis pvrbē ī equis inſiderēt clamantes viuat Nicolaus. pontifex autē ne ingrat⁹ erga deū tāti bñficij videret, ſupplicationes admodum celebres cū populo & clero in Vaticano habuit. Idē fecere & reliqui Italiæ populi tā pnicioſa ſeditione liberatā eccleſiā dei cernētes. Tanta ꝑterea fuit pontificis auctoritas & gratia: vt animos principū ad bellū iam cōcitatos aliquandiu repreſſerit. Inſtigabant nāq; Venetos ad id bellū & iacobus piceninus & Sigiſmundus Malateſta & Karolus Gōzaga accerrimi ipſius Franciſci Sfortiæ hoſtes & inimici: Pellexerant etiam in ſocietatem ſuam Veneti Sabaudiæ ducē marchionē Mōtiſferrati ac corregij dños. Bononienſeſq; & Peruſinos reclamante pōtifice & minante ne id facerēt concitare ſed fruſtra conati ſunt pacti cum Alphōſo vt dū ipī Franciſcū adorirētur Florentinos bello detineret. at Franciſcus Florentinorum amicitia ac potentia fretus: aſſumpto q; in ſocietatē belli Lodouico Gonzaga principe Mantuano ad bellū ſe conſtanti animo parabat. Hinc ortæ ſunt inter karolū & Lodouicū graues inimicitię: ꝙ eius inimicitiā ſequeretur quē ipe hoſtē haberet: ꝙq; oppida ſua occupaſſet: quę ei pater ex teſtamento reliquerat. Nam Lodouicus fratris in carcerem cōiecti vas factus cū ſpopōdiſſet octoginta millia nu-

mum auri quo frater liberaretur vetuiſſetq́ſ ſolū Karolus cū Franciſcus aut numos aut oppida peteret:maluit numos pſoluere & oppida retinere. q̄ tā vicina & ꝓpinqua loca dimittere.Hanc itaq; ob rē Karolus fratrē calūniabatur vt raptorem & alieni appetentiſſimū nō modo apud Venetos quorū ptes ſequebatur verūetiam ab imperatore ius ſuū repetere.Iam attigerat annus iubileꝰ cū ſubito tanta multitudo Romā venit quanta nunq̄ antea. Vn̄ cū ſemel e Vaticano viſa ſaluatoris imagine ad vrbē redirent facta obuiam mula quędā Petri barbi cardinalis ſancti Marci cū neq; venientes:neq; redeuntes in obſequentē multitudinē cedere poſſent cadente vno atq; altero ſup mulā illam iā a multitudine oppreſſam ad ducēta hominum corpora & equos tres obtrita & ſuffocata in ponte Hadriani conſtat.Multi etiā a lateribus pōtis in flumen cadentes in vndis periere.Sepulta in ſancto Celſo ad centū & triginta ſex conſtat:reliqua vero ad cāpum ſanctum delata ſunt. Hāc ob rem Nicolaus pontifex vices eorū q mortui fuerant dolens caſulas quaſdam anguſtiorē viam ad pontē facientes oīno ſuſtulit:totūq; fere annū illū in celebritatibus cōſumpſit Statiōes ipſemet quotidie inuiſeus cū Cardinalium cœtu. Cauit etiā q̄ diligētiſſime ne abundante tanta multitudine commeatus & oīa ad victum neceſſaria in vrbe deeſſent.Curauit itē execrationibus & ſatellitibus ne craſſatores in pegrinos ad vrbē accedētes ſęuirēt. Sequenti vero anno q̄ venturū ad vrbē Federicum imperatorē intellexerat:tum vt coronā imperij acciperet tū vt Leonorā regis luſitanię filiā Alphōſi neptē in vxorē duceret:portas vrbis ac

Iubileus.

turres:capitoliū:arcē ſcti Angeli muris firmiſſi-
mis munire cepit:veritus credo ne aduētāte īpe-
ratore noui aliquid & ab eo & a ppl'o Romano o-
riret. Erat em̄ natura formidoloſus:hāc ob rē mi
lites oēs ſuos cū collecticijs copijs Romā acciuit.
Ad deliniēdos vero multitudinis aīos tredecī ma
reſchalos q tredecim regionibus vrbis p̄eſſent de
legit:eiſdēq; tredecim veſtes coccineas dono de-
dit. Impator itaq; ꝓdeūtibus obuiā tredecī Car-
dinalibus oīq; vrbis magiſtratu ac honorato quo
q; ꝑ portā caſtelli ingreſſus & ad ſcalā ſcti Petri ꝑ
ueniēs obuiū habuit pōtificē a quo vna cū Leono
ra vxore quā ſenis offēderat iā ex Hiſpania auc-
ctam in tēplū Petri ītroducit. M.ccccliȷ. die.ix. Mar
tiȷ. V n̄ facta oratione digreſſi in ędibus illis diuer
tere quę ad ipſos ſācti petri gradus adhuc viſūtur
meliorē formā quā antea hn̄tes Ro. Cardinalis cō
ſtanſienſis impenſa. Pontifex autem ſequentibus
diebus in ſancto petro miſſam celebrauit. Benedi
xitq; imperatori & imperatrici vt in nuptijs fieri
conſueuit anteq; ſponſus cum noua nupta coeat.
Eoſq; deinceps eodē in loco. xviij. eiuſdem mēſis
imperatoria corona donauit. Dum vero impera
tor (vt fit) ad ſctm̄ Ioannem coronatus ꝓficiſcitur
plęroſq; auratos equites in ponte Hadriani crea-
uit abiens deinde Neapolim cum vxore viſendi
Alphonſi regis cauſa a quo ſumptuoſa ac magni
fica impenſa cum tanto comitatu eſt habitus rur-
ſum ad vrbem mari rediens iter in patriam ſta-
tim arripuit:q2 intellexerat quoſdā principes res
nouas in Germania & Vngaria moliri ob regem
Ladiſlaum adoleſcentem egregium quem impe-
rator ſecum ducebat. hominem aūt abeūtem duo

Federic9 Romam ī greditur.

Deſponſatur imperator & a pōtifice ibidem coronatur.

Cardinales ad quinquaginta millia paſſuum comitati ſunt. Bononienſis ipſius pontificis frater: & Caruagialla ſancti Angeli Cardinalis. Abeunte autem imperatore Veneti comparato ingenti exercitu Cremonenſem agrum ingreſſi omnia prius longe ac late populati Sōcinum atq; oppida vicina oppugnare ſunt adhorti que ī poteſtatem eorum haud ita mſto poſt venere: captis ibi aliquot equitum turmis q̈ ſerius quā decebat Franciſcus exercitum comparauerat. Verum poſtea ſuperueniente Lodouico Gōzaga amico & belli ſocio in agrum Brixianum mouens eo Venetos redegit vt paludes egredi nunquā ſint auſi & aperto marte collatis ſignis ſecū decernere. Protrahi rē volebant in mora ſpem omnem victorię reponētes q̈ exiſtimabant Franciſcum propter inopiam ęrarij impenſæ bellicæ haud diu ſuffecturum. Simul etiam ſperabant Mediolanenſes exortæ quōdam libertatis memores franciſco tanto bello implicito aliquid noui ad excutiendum ſeruitutis iugum molituros. At Ferdinandus patris Alphonſi iuſſu cum equitum circiter octo peditum quattuor millibus in hetruriā contra Florentinos mouens: cum Cortonam ad defectionem tentaſſet foianum Aretini agri oppidum quadraginta dierū oppugnatione multis vtrinque deſideratis capit. Inde vero abiens ac per Senenſem agrum iter faciens cum caſtellinam fruſtra oppugnare tentaſſet in maritima Senenſium hyematum deſcendit captis in itinere quibuſdam Volaterranorum caſtellis. obſeruabat hominem continuo Sigiſmundus Malateſta Florentini exercitus dux occaſionē bene gerendæ rei captaturus. Florentini autē cū

pollentes Alphonſi ac venetorū opes terra mariq̧ reformidarēt ad extrema auxilia confugere inſtituunt Frāciſco id approbante. miſſus itaq̧ ī galliam Angelus acciocolus equeſtris ordinis florentinus oraior ad regē franciȩ cōmemorata florentinorum ī regiam domū beniuolētia hoiem eo perpulit vt & duci Sabaudiæ & Alobrogis imperaret q iam ī franciſcum arma ſumpſerant: ne franciſcum florētini ppl'i ſociū & amicū dicto aut facto lederent affirmans ſe illi hoſtē futurū qui ſec9 feciſſet. Et renatū īpulit pecunias ei ac militē pollicitus regnū Neapolitanum vnde fuerat ab Alphonſo pulſus repetere maxime vero q̄ rex florētinorum bello tum deſtinaretur. Hac autē legatione florentinorum ac franciſci rex adeo ſecūdȩ ſūt factȩ vt Veneti pacē deinde haud quaq̄ ſint aſpernati fuſis p̄ſertim nō lōge a Godio eorum copijs quas ī Mantuanū principē karolo Gonzaga duce miſerant. Ne ipē vna cum Tiberto Brādolino ad Franciſcum Sfortiam cuius auſpicijs militabant proficiſcerētur cōiunctiſq̧ copijs maiorem exercitum quē gētilis ductabat adorirētur & funderēt. Venerat nāq̧ ſuperiore anno ad exercitus caruagialla ſancti Angeli cardinalis Nicolai noīe pacē inter cōcertantes cōpoſiturus q re īfecta abiēs deum hoīeſqne teſtatus eſt p nicolaum pōtificē non ſtare quo minus pace īter italos compoſita bellū cōi oīm xp̄anorū cōſenſu in Thurcos decerneret quos iam parare arma cōtra cōſtantinopolitanos ſenſerat & ob eam rē Cardinalē Rutenum patria Conſtantinopolitanum eo miſerat qui imperatori & ciuibus auxiliū polliceret ſi ad catholicā fidem vt ī florētino cōcilio ꝓmiſerāt redire voluiſ

ſent Interī vero Renatus recuperādi regni Neapolitani cupidus ad quam rem Franciſcus ac florentini copias & opes pollicebantur ſi alpes tranſmittens contra venetos exercitum mouiſſet fruſtra tentato cum duobus milibus equitū per Allobrogos itinere quos nunc Sabaudienſes vocant æſtateque in ea re pene conſumpta. Sauonā alio itinere atque īde ad franciſcum peruenit qui acceſſu tanti regis & non paruis copijs atque oīa auctus hoſtē pauidum & certamen detrectantē mouere caſtra ad montana Brixię coegit. Inde vero exercitum circūferens ex Brixianis & Bergomatibus ad quadraginta oppida partim vi, partim deditione cepit. Superueniente deīde hyeme: cū in hiberna vndique itum eſſet. Renatus relicto in Italia apud Florentinos filio male in eos & franciſcum animatus in Galliā redijt. Verū frigeſcētibus vna cū hyeme iā oīm animis: exhauſtiſq; itē aſſidua bellorū impenſa populorum ac prīcipum ærarijs de pace iā antea a Nicolao pōtifice tentata mentio fieri cœpta eſt ad quā veneti & florētini militarē licētiā peroſi ſummo ferebātur ſtudio. Sed Nicolaus pontifex cōiuratione Stephani porcarij equitis Romani tum deprehēſa rem inchoatam omittēs ad ſedandū inteſtinū bellū animum adiecit. Stephanus enim maioris animi q̄ potentiæ vir quidē in dicendo materna ligua eloquētiſſimus multa liberandæ patrię fiducia pręſeferens (vt in prīcipio diximus) bononiam a pontifice relegatur hac conditione vt ſingulis quibuſque diebus Niceno gubernatori vrbis ſeſe offerret: quem ſimulata ægritudine decipiens romam admonētibus cōiuratis propere redijt. Hac mēte

Stephani proditio.

cum vrbem attigiſſet ſumptis armis populū ad libertatem conuocando pontificem & Cardinales caperet. Verum dum feſſus longitudine itineris & diutina vigilia aliquātulum quieſceret (aliquot enim noctes inſomnes duxerat) detegendę rei tempus & occaſionem dat. Cognita hominis audacia pōtifex ſenatorem Iacobū Lauagnolum Veronēſem ciuem & Vicecamerarium cū armato milite domum eius ſtatim mittit: vt captum in carcerem perducerent: Is autem aduentare armatos intelligens ad ſororē confugit relicto domi baptiſta ſarra cū aliquot ſeruis homine quidē impigerrimo & audaciſſimo qui domo cū ſocijs erūpens incolumis aufugit. Cognita deinde Stephani per īdices fuga hominem apud ſororem incapſa delitescentē capiunt, & captam ac ſeriem coniurationis faſſum a dmuros arcis ſancti Angeli ſuſpendunt. Eodem quoque ſupplicio afficitur in capitolio Angelus maſſa cum filio ac ſocio Sauo lecta prius euidentibus omnibus cōiurationis ſerie. M cccclij. v. Idus Ianuarij. perſecutus deīde reliquos cōiuratos omnes oppreſſit maxime vero frācifcum cognomēto Gabadeū & petrū Mōterotundū & Baptiſtā Sarram a venetis ad ſupplicium deditū. Eo em̄ cōfugerat poſt patefactā cōiurationē. Nicolaus autē qui hactenus Romanos omni genere officij & liberalitatis iuuerat quique liberior ꝙ nullus antea pontifex incedere per vrbem cōſueuerat: ſibi ipſi deīceps cauēs moroſior cū in oēs tum vel maxime in Romanos factus eſt. Accedentes enim alloquendi cauſa non ita facile admittebat. Acceſſit & podagra qua tū maxime laborabat. Sed nihil fuit quod æque hominē cru

ciauerit q; vbi audiuit Cōſtantinopolī & Peram eodem impetu a Thurco captam obtrūcatumq; cum multis omnium hominum milibus Cōſtātinopolitanum imperatorē. Captum quoque arbitrabatur & necatum Cardinalē Rutenum: quē eo (vt dixi) miſerat: ſed is mutata veſte īcolumis abijt. Ipſi tñ pōtifici in animo fuit claſſe & milite Cōſtantinopolitanos iuuare quēadmodū eius literę ad īperatorē ſcriptę indicāt quibus & Græcorū a catholica fide defectionē & ſimulatū in gratiā cū latinis reditū in calamitatibus īcrepat. Verū adeo repēte vrbs illa capta eſt vt vix de mittendo auxilio cogitare licuerit. Prætereа vero ne quid deſſet quod hominē cruciaret: Comes Aduerſus in iuſſu ſuo Nurſinos bello aggreditur à Spoletinis mercede cōductus. Ii enim populi de finibus inter ſe certabant. Hanc ob rem Angelū cognomento Ronconem cum militibus eccleſiaſticis mittit qui comiti iter īterclu deret quo minus ad oppida ſua reuerteretur. At vero cū intellexiſſet per angelum ſtetiſſe: quo minus redeuntem comitem milites caperent hominē ad ſe vocatū ī arce Hadriani capitali ſupplicio afficit tertia noctis hora. Sunt autem qui ſcribant. Nicolaū eius rei mirifice penituiſſe q; quę ira percitus mādauerat adeo accurate præfectus arcis egiſſet. at Veneti fruſtra de pace mentionem fieri cernētes: cum eam rem ſæpius tentaſſent. Veriti ne tanta res perſuaſu Lodouici Gonzagæ a Franciſco intermitteretur: Iacobum Picēninum copiarū ſuarum ducem cum magna equitatus parte ad Voltam celerrime mittunt. qua capta retruſoq; in Gōdiū angelo comitis nō ſine aliquo lodouici incō-

Cōſtātinopolis a thurcis capitur

modo qui tum ibi ægrotabat:hominē in hiberna reuocant:exiſtimantes iā ſatis motum ad petendam pacem Lodouicum eſſe.Interim vero Simonetus ordinis Eremitarum vltro citroque commeans:cum nunc venetos: nunc Franciſcum ad cōcordiā pluribus verbis adhortatus eſſet:eos tandem perpulit: vt pacem initis fœderibus firmarent: quæ omnium conſenſu, quinto idus Aprilis publice per pręcones enunciata eſt. M. ccccliij. his fœderibus vt quæ cuiuſque ante id bellū fuiſſent redderentur: præter Gerram abduæ: quam frāciſcus de venetis & Caſtilionū piſchariæ quod Alphonſus de florentinis ceperat.Hoc vero quo firmius haberetur: vt ne Alphōſus dignitatis regiæ habitā fuiſſe rationē dignoſceret. ad hominē mittendos legatos principes ac ciuitas cenſuere: qui cū vndique conueniſſent: cūque Dominicus capranicus Cardinalis ſanctæ crucis ac maior penitenciarius: vir magnæ prudentiæ & auctoritatis legatus a pontifice miſſus: hortando: monendo pacis concordiæ ſequeſtrum ſe fore oſtenderet: ita ad fœdus poſt longas diſceptationes tandē ventum eſt: vt quam veneti ac franciſcus pacem compoſuiſſent eadem firma & ſtabilis ab omnibus haberetur: vtque ſi quæ pręceps diſſentio diſcordia ve inter eos orta eſſet: eius tollēdæ ius poteſtatēque pontifex haberet: vtque qui arma alteri intuliſſet: cognita a pōtifice cauſa is ſtatī cōmunis omnium hoſtis haberetur. Data itaque publica per omnes fide iureiurādoque adhibito fœdus denique Neapoli firmatur anno fere poſt ſuperiorem pacem: qua nulla memoria patrum noſtrorū maior aut firmior eſt habita. Omnes enim

prӕter genuenſes in eandem ſententiam venere: quibus cũ Alphonſo ex gẽte Catelonica nequaquã conueniebat ob tributũ promiſſum nec redditum(vt alphonſus dicebat) relictum eſt etiã legatorum negligentia vel ĩduſtria(vt quidã volunt)anſa quędã ad bellum:qua Alphonſus poſtea Sigiſmundum malateſtã bello perſecutus eſt: ꝙ receptis antea a ſe mercedis nomine pecunijs trãſitione facta cũ Florentinus hoſtibus ſuis cõtra ſe militaſſet. Nicolaus autẽ põtifex ſiue tędio animi quo maxime cruciabatur poſt captã Conſtantinopolim ſiue febri & podagra qua potiſſimum vexabat:põtificatus ſui anno octauo moritur.M. cccclv. Sepeliturque in baſilica petri honorificẽtiſſima põpa cuius in ſepulchro hoc Epitaphium merito inſcriptum eſt. Mors pontificis.

Hic ſita ſunt Quinti Nicolai antiſtitis oſſa:
Aurea qui dederat ſecula Roma tibi.
Conſilio illuſtris: virtute illuſtrior omni
Excoluit doctos doctior ipſe viros.
Abſtulit errorem quo ſciſma infecerat orbem.
Reſtituit mores, mœnia, templa, domos.
Tum Barnardino ſtatuit ſua ſachra Senenſi
Sancta iubilei tempora dum celebrat.
Cinxit honore caput Federici coniugis aureo
Res italas icto fœdere compoſuit.
Attica Romanӕ complura volumina linguӕ:
Prodidit:en tumulo fundite thura ſacro.

Laudatur quidẽ eius liberalitas qua ĩ oẽs vſus eſt maxime erga literatos: quos & pecunia & officijs curialibus: & bñfijcis mirifice iuuit. Eos eñ prӕmijs nũc ad lectiones publicas: nũc ad cõponẽdũ de ĩtegro aliquid nunc ad vertẽdos Grӕcos au- Doctos in ꝑcio habuit.

thores in latinū ita perpulit:vt literę Grȩce & Latinæ quæ ſexcentis iam antea annis in ſitu & tenebris iacuerant:tū demū ſplendorē aliquē adeptę ſint. Miſit & viros literatos ꝑ omnē Europā: quorum induſtria libri cōquirerentur: qui maiorum negligētia:& Barbarorū rapinis iā perierāt. Nā & pogius Quintilianū tum inuenit:& Enoch Aſculanus Marcū celiū apiciū & pōponiū Porphirionē in Horatíj opera ſcriptorē egregiū. Aedificauit præterea magnifice & ſplēdide: tum in vrbe tum in vaticano In vrbe ædes pōtificias apud ſanctam Mariam a præſepe. Reſtituit & templum ſancti Stephani ī cœliomonte:a fundamentis vero erexit ſancti Theodori templum inter palatium & capitolinum montem in plano ſitum pantheon quoque in medio vrbis poſitū tēplum vetuſtiſſimū. M. Agrippæ opus plūbeo tecto reſtituit. In vaticano autē & pōtificias ædes ſumptuoſi operis in hanc formam quā nunc cernimus redegit:& muros Vaticani prȩaltos & latos inchoauit iactis inſanis fundamentis ad turres & maiorem molem ſuper ædificandam quibus coerceri hoſtes poſſent:ne ædes pōtificis & beati Petri tēplum(vt antea ſępe factum eſt) diriperentur. Inchoauit præterea ad caput tēpli Beati Petri amplam teſtudinē: quam vulgo tribunam vocant quo templum ipſum auguſtius & hominum magis capax eſſet. Pōtem quoque Miluium reſtituit: & ædes egregias ad balnea viterbiana ædificauit. Iuuit & multos pecunia qui in vrbe ædificabant eius etiā mandato vici vrbis fere ōnes ſtrati ſunt. Eleemoſinas quoque multas in pauperes erogauit:maxime vero in nobiles ad inopiam ob

varios rerũ humanarum caſus rectactos. Virgines inopes ſua pecunia & munificẽtia maritis collocauit. Legatos aliunde veniẽtes munifice ſemper ſuſcepit: nullo non genere honoris & liberalitatis adhibito. Facilis ad irã fuit: ne mẽtiar quippe qui biloſus erat: facilis etiã reditu ad beniuolentiã hoc eſt quod anſam maliuolis dedit ad carpendũ hominẽ de deo & hominibus optime meritum: Auaritiæ autẽ adeo expers fuit: vt neque officium vllum vendiderit vnquã, neque beneficiũ ſimoniaca prauitate ductus vlli collocauerit. Gratus erga de ſe & eccleſia dei meritos: amator iuſtitiæ: pacis auctor & cõſeruator clemens in delinquẽtes: Cerimoniarũ diligentiſſimis obſeruator nihil quod ad diuinũ cultũ pertineret omittens. extant adhuc vaſa aurea & argẽtea, extant cruces gẽmis ornatę, extãt & ſacerdotales veſtes auro & margaritis inſignitę extant peripetaſmata & Aulea auro & argẽto intertexta, extat & mitra põtificia quę hominis munificẽtiã nobis oſtendũt. Omitto tot libros ſacros ſuo iuſſu deſcriptos auro & argento redimitos licet inſpicere bibliothecam pontificiam ſua induſtria & munificentia mirifice auctam. Religioſos (vt vernaculo vocabulo vtar) ita amauit vt eos & mira beneficentia & eccleſiaſticis bñficiis iuuerit. Beatum quoq; Bernardinum Senenſem ordinis minorum in ſanctos retulit: q̄ prędicando, docendo, monendo, caſtigando etiam factiones Italiæ guelpham ſcilicet & gibellinam magna ex parte extinxerit & chriſtianis hominibus bene beateque viuẽdi viã oſtenderit. Cuius corpus nunc etiam aquilæ magna cum veneratione inuiſitur.

Cōmēdatio pōtificis.

CAlixtus.iij. Alphonſus cognomēto Boria antea vocatus:natione Hiſpanus patria Satiuenſis. Valētinæ dioceſis:patre Ioanne, matre franciſca generoſis parentibus natus, ac libere educatus:Cardinalium ſuffragijs pōtifex creatur.vi.idus Aprilis.M.ccccl v. Is enim quartumdecimum natus annum poſt prima literarum rudimenta ad Ileridēſe gymnaſium miſſus: tantum ſtudio & diligentia profecit:vt breui doctor in vtroque iure factus. acute ipſe alijs & perdocte deinceps legerit. hanc ob rē petrus luna(quē Benedictum.xiij.appellarunt) proprio motu nemine rogante canonicatum Ileridenſis eccleſiæ ei contulit. Verum cum iam eius doctrina omnibus nota eſſet: ad Alphonſum Aragonum regē profectus:eius conſilio & ſecretis ſtatim adhibetur. Cum autem a Martino pontifice eccleſiæ Maioricēſis gubernator factus eſſet: perſuaderentq; amici vt eccleſiā ipſam ī titulum acciperet:facturum ſe id renuit:ꝙ diceret ſe expectare epiſcopatum Valentinū:quē haud ita multo poſt ſuo merito conſecutus eſt. Cum enim mortuo Benedicto decimotertio duo illi Anticardinales de quibusin Martino mētionē fecimus: Aegidium quēdam Barchinonenſem canonicum in locum demortui Paniſcholæ pōtificē creaſſent: quem Clementem octauum appellabant: eo ſtatim miſſus ab Alphonſo rege:qui iam cum Martino pontifice in gratiam redierat Alphonſus Boria eſt non ſine magno ſui ac comitū diſcrimine: adeo locus ille Paniſcholæ tyrannice cuſtodiebat: ab his potiſſimū quorū maxime ītererat diſcordias alere.

Qui Alphõſus adeo rationibus & auctoritate Aegidium ipſum ad ſanitatẽ deduxit:vt poſtea ſuperueniente Petro fuſo Martini legato põtificio nomine ſe abdicauerit:in poteſtatẽq; pontificis deuenerit. Hanc ob rẽ martin⁹ & Aegidiũ maiorẽſem & Alphonſum Boriã Valẽtinũ epm creauit. Orto deinde bello inter alphõſum aragonię & Ioannẽ caſtellæ reges ſolus Alphõſus Boria delectus eſt: qui ad pacẽ & concordiã reges adhortaret:quam ſeptẽnio poſt inchoatũ bellũ tanta cum diligẽtia cõpoſuit contracta etiã inter eos affinitate, vt hodie quoq; illius fœderis pacta ſeruẽtur. Verũ cũ poſtea inualeſcẽte baſilienſi cõcilio:rex Alphõſus q̃ tum ĩ regno Neapolitano bellum gerebat rogaretur:vt aliquẽ ex ſuis eo mitteret: Alphonſo Boriæ id negocium demãdauit:qui ægre ferẽs rẽ tam pniciosi exẽpli ſibi cõmitti:cũ regina egit alphonſi vxore:vt in Italiã ad regẽ pficiſceret cũ Ferdinando regis filio:eumq; adhortaretur: vt tãdem poſt multos labores:& tot pericula adita:in quibus tũ etiã frequẽter verſabatur in patriã rediret. Rex aũt ſe id facturum abnuẽs:hoĩem ad Eugenium miſit:qui tũ Florentiæ erat quo cum de pace ageret. vitelleſcus eñ Eugenij nomine regnũ Neapolitanum armato milite ingreſſus:longe ac late omnia populabatur, phibiturus quo minus rex Neapoli:quam tum oppugnabat potiretur. Cum autẽ in longum res protraheretur: Eugenioq; in mentẽ veniſſet viginti cardinales creare valẽtinum epm horum in numerũ retulerat. Quãquidem dignitatẽ conſtantiſſime renuit q̃ diceret id ſibi nequaq̃ integrũ eſſe re p̃ſectĩ ob quã venerat infecta. Redeunte deinde Romam Eugenio: cum

patriarcha aquileienſis Tarracinã ad regẽ miſſus pacẽ inter põtificẽ & regẽ cõpoſuiſſet, fœderaque iniſſet, quibus Valentinus epiſcopus ſemper interfuit auctoritatemque ſuam interpoſuit: & diligentiam adeo a põtifice diligi cœptus eſt, vt eũ breui Cardinalẽ creauerit tituli ſãctorum quatuor coronatorum, Romãq; ad ſe accerſierit. Nõ minore modeſtia in cardinalatu vtẽs ꝗ̃ antea ĩ epiſcopatu fecerat, ab oĩ põpa & inani gloria alen9 ſẽper fuit. In dicẽdis aũt in ſenatu ſententijs ita grauis habebat: vt nihil vnq̃ ꝑ adulationem & gratiam locutus ſit. Mortuo deide Eugenio eiuſq; ſucceſſore Nicolao pontifice. Alphõſus boria (vt dixi) in ædibus ſancti Petri pontifex creatus Calixti nomẽ de more ſuſcipiẽs, bellũ Thurcis ſtatĩ indixit. Id ſe ante pontificatũ vouiſſe oſtẽdens ſuo chirographo his verbis ſcrpto, quod ĩ libro quodam ſuo extabat. Ego Calixtus pontifex deo omnipotenti voueo, & ſanctæ indiuiduæ trinitati me bello, maledictis, interdictis, execrationibus: & demum q̃buſcũq; rebus potero Thurcos xp̃iani nominis hoſtes ſęuiſſimos ꝑſecuturum. Admirati ſunt om̃es qui aderant ꝙ põtificatus nomen ſibi deſumpſiſſet ante adeptã dignitatẽ, ꝙq; homo ſenex, ac fore decrepitus tantum animi haberet. Vt aũt quod ꝓmiſerat reipſa ꝑ̃ſtare poſſet, ꝑ̃dicatores per totam Europã ſtatĩ miſit, qui omnes chriſtianos in Thurcos animarent, quiq; facultatum aliquid & opum ſuarum ad tantam expeditionem conferrent. Ex his autem facultatibus ad ſexdeci triremes Romæ ędificatas in hoſtem miſit patriarcha Aquileienſi prędecto: qui triennio maritima hoſtium Aſianorum vexauit: inſulas quaſdã

Votũ Calixti cõtra thurcas.

cepit: ac magnas calamitates hoſtibus intulit. Alphonſus autem rex & Burgundiæ dux crucis ſignum ſuſcipientes: ituros ſe quoque in hoſtem ꝓfitebantur: vel armatos milites eo miſſuros. Verum cum res vno impetu mota eſt ita etiam facile reſedit: principibus ipſis ob voluptatem rem tātam & magnam gloriam parituram omittētib9. At vero dum pōtifex ipſe de more in baſilica lateranenſi coronaretur: duo milites quroum alter ſub comite aduerſo: alter ſub Neapolione Vrſino diuerſarum partium ducibus militabat. de adoleſcente armigero contendentes: ita ſe mutuis vulneribus confecere: vt vterq; ſtatim perierit. Hanc ob rem Neapolio factionem Vrſinam ad arma cōuocans: ædes vbi comes aduerſus diuertere cōſueuerat diripuit: aberat tum Comes: Ad lateranum itaque iturus Neapolio: vt comitem adoriretur: ægre a latino fratre: & a Camerario pontificis retentus eſt. Non poterat certe ſine magna vrbis calamitate eo proficiſci Neapolio cum tota Colūnenſium factio: q̄ comiti fauebat iā in armis eſſet. Miſerat & ad vtrumq; pontifex Ioannē Baruncellum: & Lelum de Valle aduocatos conſiſtoriales: qui pacem inter eos componerent: atq; hoc modo auctoritate pontificis ſedata ſunt omnia non tamē vetus ſimultas inter eos ſublata eſt: bello enim ſæpius inter ſe concertarunt cum magno ſuorum incommodo. Pontifex autem ad trāſigenda negotia pontificia animum adijciens: beati Vincentij hiſpani ordinis prædicatorum & beati Edmundi anglici memor: eos in ſanctos retulit. Ob eamque rem ſupplicationibus deo gratias egit: ab eccleſia Mineruę vſq; ad ſanctum Petrū cō- Beatus Vincentius & Edmund' canonizā

tinuato magno cleri ac ppl̃i Romani apatu.verũ ne quid ad diſturbandã eccl̃iȩ quietẽ deeſſet:ruſti ci quidã Palũbarȩ oppidi quod ĩ Sabinis eſt extor res,antea a Iacobo ſabello loci dño facti domũ re deuntes,duobus Iacobi filĳs obtrũcatis eccl̃iȩ op pidũ ĩpm ſe dedituros polliciti ſunt,qđ nõ mõCa lixtus renuit:verum ẽt eo Cardinalẽ Colũnẽſem miſit,q in grãm Iacobi eos redigeret.Tũ vero ne apolim veritus ne cardinalis palũbarã ſuo nomĩe occuparet,eo cum militibus ſuis profectus,locum ĩpm aliquot dies obſedit. verum ſuperueniente Mattheo Poiano&Franciſco ſabello ac pleriſq; a-lĳs militum ductorib⁹ pontificis ac cardinalis co lũnenſis mandato ſoluta obſidione Palumbarã ĩ-greſſi ad viginti ruſticos ex his potiſſimũ qui tu-multum concitauerant laqueo interẽptos mem bratim diuiſere,cæteris exẽplum daturi ne in do-minos ſuos tam grande facinus molirentur.Ap-parente deĩde p aliquot dies cometa crinito& ru beo:cũ mathematici ingentẽ peſtẽ:caritatẽ anno-næ:magnam aliquam cladẽ futuram dicerẽt.Ad auertendã iram dei Calixtus aliquot dierum ſup plicationes decreuit:vt ſi quid hoĩbus immine-ret totũ id ĩ Thurcos xp̃iani noĩs hoſtes conuerte ret.Mandauit p̃terea:vt aſſiduo rogatu deus fle-cteretur:in meridie cãpanis ſignũ dari fidelib⁹ oĩ bus vt orationibus eos iuuarẽt:q cõtra Thurcos continuo dimicabant.Crediderim tum ego p̃ci-bus oĩm xp̃ianos ad Bellogradũ cõtra thurcos di micãtes duce Ioanne Vaiouada viro clariſſimo a ſtante etiã Ioanne capiſtrano ordinis minorũ:cru cẽq; pro vexillo hoſtibus inferẽte:eos Bellogra-dum opugnantes ingenti clade ſuperaſſe. ad ſex

[Margin notes:] uſticorũ ctiones uniũtur. — Cãpanȩ uȩ in me die pul- nt.

enim hominũ milia ex hoſtibus interfecta ſunt:cũ parua noſtrorũ manu.vt Caruagialla Sancti Angeli Cardinalis ad põtificẽ & ad Dominicũ capranicũ ſãctę crucis cardinalẽ ſcripſit. Hoſtium quoq; commeatus oẽs & ad centum & ſexaginta bõbardę captæ ſunt:qua clade pterritus Thurcus cõſtantinopolim ꝓpere ſe recepit. Actum de crudeliſſimo genere tunc certe fuiſſet:ſi chriſtiani principes omiſſis inteſtinis bellis & odĳs terra ac mari tantã victoriã pſecuti fuiſſent quẽadmodũ Calixtus pdicabat & monebat. Verum his reſũptis viribus & Trapezon prius ĩperatore interẽpto,& Baſſinam deinceps rege ipõ capto atq; interfecto poſtea cepit admonentibus chriſtianos oẽs his q rerum experientia & locorũ cognitione tantã cladem a longe tanq̃ e ſpecula q̃dã puidebant. Non ceſſabat Calixtus literis & nuncĳs principes xpianos adhortari:vt in tanto malo oculos aliquãdo aperirent:fruſtra remedia deinceps q̃ſituros: vbi iam hoſtis inualuiſſet. Ecce aũt dũ vir bonus hæc meditatur & cõmodat Iacobus Picenninus a Venetis diſcedens cũ magno equitatu ac peditatu in agrum Senenſem hoſtili aĩo deſcendit repetens a Senenſibus aliquot millia numũ aureorũ.quæ(vt dicebat)patri Nicolao qui eorũ auſpicĳs quondã militauerat ipĩ merito debebãt. Senenſes aũt ſuæ reipu.conſulturi oẽs Italiæ principes ex fœdere in auxilium vocant.maxĩe vero pontificẽ.qui eos primo admonuit.vt ne quadrantẽ quidẽ Iacobo darent.deinceps vero & milites ſuos contra Picẽninum ipſum miſit ac principes Italiæ adhortatus eſt:vt idem ipſi facerent,ne aliquod graue incendium in Italia excitaretur:qđ non ita facile extin

gui poſſet. Veriti oēs id certe eueniret: qđ pōtifex pdicabat: auxilia propere Senenſibus miſere. Sol⁹ aūt Alphonſus qui Iacobo fauebat. hominēq; ad ſe vocauerat, eius beniuolentiæ memor quam antea cum patre Nicolao Piccennino contraxerat Senenſibus ex fœdere auxilio non fuit, immo vero & comitem Pitilianum in Senenſes ita concitauerat: vt tanti mali prima cā inde exorta videatur. Verum ſupuenientibus auxiliaribus copijs tum a Franciſco Sfortia, tum a Venetis eo redact⁹ eſt Picenninus aliquot plijs, ſi non fuſus ac mutilatus & debilitatus: maxime vero ad orbatellum: vt cōſcenſis Alphonſi triremibus, q̄ ad hominem miſſę ſunt, rerum omnium inopia laborantem in regnum tanta re fruſtra tentata, pfectūs ſit. Quare & Calixti & ſociorum opera atq; auxilio Senēſes magno periculo liberati ſunt, q certe non minus inteſtino q̄ externo bello, tum laborabant, cū nō deeſſent ciues quidā, qui ſpreta libertate factionē Alphonſi ſequerentur, quorū etiā opa tm̄ bellū cōcitatū crediderī. Sed ciues bn̄ ſentiētes, aut pulſis aut cæſis male de patria merentibus libertatē quam tum magno labore & ſumptu pepere, nunc etiam & quidem diligenter tuentur. Animaduertere & tum acerrime ī militarem licentiam & trāſfugas, interfecto Giberto corrigia eiuſq; milite in pdam dato paululum quoq; abſuit quī idē etiā Sigiſmundo malateſtæ acciderit. qui cū eorum ſtipēdio militabat quiq; & bellum in lōgum ducebat. & prędam ex agris eorum non aliter abigebat ac ſi hoſtis eſſet. Eodē quoq; anno tantus ī regno Neapolitano terręmotus exortus eſt nonis decembribus, vt & multa tēpla & plures ædes cum magno

Terręmotus neapoli

hominũ ac pecorum interitu corruerint, maxime vero neapoli, Capuę, caietę aduerſæ, cęteriſq́ veteris campaniæ vrbibus, quarũ ruinas ego cũ maxima admiratione deinceps inſpexi dum cernendę vetuſtatis ſtudioſus eo me cõtuli reperebat tũ votum alphonſus tertio quoque verbo qđ ĩ Thurchos fecerat, & ſe quod vouerat breui facturũ dicebat. verum nec ſic quoque impelli ad ſanctam militiam potuit, adeo erat illecebris Neapolitani regni irretitus. Calixtus autem ſedatis italię reb9 nouem cardinales creat, quorum duo ex ſororib9 fuere eius nepotes Rhodoricus boria & L. Ioannes cognomento nulano ex ſorore nepos. Aneã quoque Senenſem epiſcopum Cardinalem creauit, cuius opera in componenda Italiæ pace, dum Senenſes bello vexarentur vſus fuerat. Verum mortuo comite Taliocotij quem ſuperiore anno pontifex vrbis prçfectum creauerat, ſtatim inter Aduerſæ comitem & Neapolionem Vrſinum orta diſſentio eſt, cum Aduerſæ comes Mõticellum non longe a Tybure poſitum occupaſſet, ꝙ diceret eam hęreditatem ad nurum ſuã pertinere comitis filiam contra inſtaret Neapolio id ſuum eſſe debere iure hęreditario, quippe cũ comes ipſe ex gente Vrſina haberet. Ex altercatione aũt duorũ de hæreditate inter ſe armis etiã cõcertantiũ, maxima dãna populus Romanus tũ certe ꝑpeſſus eſt. Verũ cõpoſita hac etiam controuerſia, iuſſo vtroq́ ab armis diſcedere Calixtus Boriam nepotem ſuum & vrbis p̃fectum creauit in locũ demortui comitis: & eũdẽ militib9 eccl̃iaſticis p̃fecit, quo facilius Barones Vrbis Romæ in officio cõtineret. Mortuo vero nõ ita m̃ſto poſt Alphõſo hærede le

gitimo carentē:tāti animi Galixtus fuit:vt regnū illud repetere ſit auſus:dictitās id ad ſedē apoſtolicam Alphonſi morte iure Feudatario deuolutum eē.Parabantur iā vtriq; arma:nec Ferdinandus alphōſi hęres aīos hoīs cōtēnebat. Norat em̄ hoīs ingeniū & aīeius āplitudinē. Verū eius morte diſturbata ſūt oīa:& tāto metu Ferdinādus liberatus eſt.Morit̄ aūt Calixtus pōtificatus ſui anno tertio,mēſe tertio:die decimoſexto: ſepelit̄q; ī vaticano ad ſiniſtrā baſilicæ ſctī Petri ī tēplo rotūdo qđ ſanctę Marię ī febribus dedicatū eſt Nicolai īpenſa ātea reſtitutū.Morit̄ etiā nō multo poſt Borię nepos,q ī ciuitatē veterē confugerat Vrſinę familię odia declinās q̄ ipē cōtraxerat, dū alteri factioni magis fauet.Calixtus aūt ī oī vita vir integerrimus eſt habitus,ſed eius p̄cipua laus eſt,ꝙ dū eps̄ eſſet aut Cardinalis,bn̄ficiū aliqđ in cōmēdatione nūq; voluit,dicens ſe vna ſponſa & quidem virgine cōtētū eē,hoc eſt eccl'ia Valentina vt ius pontificium mādat.Elemoſynas p̄terea pauperibus xp̄i& ſeruis dei frequēter dabat,tū publice tū priuati. Virgines paupes collata dote maritis collocabat.Nobiles ad inopiā redactos ſua īpenſa in vita retinebat.vtebat̄ & munificētia erga principes,qn̄ opus erat:maxime vero erga eos qui nomen xp̄ianum auctoritate & opib9 ſuis iuuare poterant.Ad vſum caſſanum Perſarum & armeniæ principem ad regem Tartatorum Lodouicū Bononienſem ordinis ſctī Franciſci frēm miſit,cum multis & magnis muneribus eos in Thurcū excitans qui perſuaſu hominis & magnas thurcis calamitates intulere & oratores ſuos quos ad Calixtum deſtinauerant ad pium pontificē demum mi

Mors Calixti.

Laus Calixti.

ſit:quos certe cū admiratiōe:tum ad ītervalla locorū vnde venerāt: tum vel propter habitū noſtris oculis inſuetū inſpeximus. Ferūt vſum caſſanum ſuperatis perſępe hoſtibus ad pontificē ſcripſiſſe ſe quidē victoriam ex hoſte reportaſſe ob preces ab eo ad deū habitas eiuſque bñficij diuini potiuſquā humani ſe aliquādo memorē futurum Inchoata hęc amicitia a calixto eſt quē nunc conſtāter xpiani cū ipſo pricipe retinēt: qui Thurcū cōtinuis pręlijs vexat. In ædificijs autem paruos ſumptus fecit ꝙ ei parum viuere licuit ꝙꝙ pecunias ī vſum tāti & tam periculoſi belli colligebat. Reſtituit ſolū ſanctę Priſcę ī auētino tēplū & mœnia vrbis dirupta ac fere ſolo æquata Aulea tamen quędā auro ītexta ab eo empta cernūtur: In victu ſuo parcus eſt habitus ī ſermōe modeſtiſſimus. Facilis aditu quantū ei ꝑ ætatē licebat:iā em̄ octogeſimū attigerat annū nec tñ de ſtudijs ſuis quicquā remiſerat. Legebat ipe, aut legētes audiebat. ſi quid ī tāto rerū faſtigio ei tēporis ſuperat. Officiū trāſfiguratiōis dñi noſtri Ieſu xpi ipe cōpoſuit, iuſſitq; eo modo atq; cū his īdulgētijs celebrari quibus celebritas corporis xpi ī precio habetur. Oratores ad ſe veniētes mira beniuolētia cōplectebatur. Quorū precibus aut poſtulatis ab honeſto diſcedere nūquā voluit. hāc ob rē cū Alphōſo ſimultates exercuit, ꝙ is peteret epatus interdū his dari, quibus vel propter ætatē vel ignorantiā, tū literarū, tū rerū humanarū cōmitti nequaquā debebat. Moriēs autē Calixtus cētum & quīdecī milia numū aureorū reliquit quos ī vſus bellicos cōtra Thurcos cōparauerat. Dū autē calixti funus celebraret, moritur & dñicus ſanctæ

Officium trāſfigurationis.

crucis Cardinalis & ſummus pœnitentiarius: vir quidē grauis ac ſapiētiſſimus: ſepeliturq; in tēplo Mineruę bonis oībus prę dolore lachrymātibus.

Fert̄ F. Philelphū huic pontifici hoc diſtichon trāſmiſiſſe. Et legit̄ ecōuerſo ī ignominiam.

Laus tua non tua fraus: victus non copia rerum
Scandere te fecit hoc decus eximium

Cui tādem ſagaciſſimus pōtifex altero diſticho reſpondit hoc modo.

Si mihi pro numeris numeros fortuna dediſſet
Non eſſet capiti Laurea tanta meo.

Pius II.

Pius. ij. Aeneas cognomento: Picolhomineus antea vocatus natione Italus ſenis oriundus corſiniani ortus patre Syluio: matre victoria: Patrum omniū conſenſu pontifex creatur tertiodecimo Kalend. Septēbris. M.cccclviij. Nam pater eius a plębe Senenſi cum reliqua nobilitate e repu. deiectus vt ad fundum gentilitium Corſianum vallis vrciæ oppidum ſe conferens: infantē eo loci ex vxore ſuſcepit: Nato puero: Aeneas ſyluius nomen pater indidit. Puerpera autē per quietē viſa eſt ſibi īfantem cum mitra parere: quæ (vt pronę ſemper in peius mentes hominū ſunt) verita eſt ne ſomniū illud puero & familiæ ignominiā portēderet neque ātea huiuſcemodi ſuſpitiōe leuare potuit quā poſtea intellexerit filiū Tergeſtinum epm̄ deſignatū fuiſſe quo nūcio ōni prorſus metu liberata immortali deo gratias egit: q defunctū meliore fato q̄ ipa coniectauerat filiū ſibi videre cōtigiſſet. Prius tñ cū iā per ætatē diſcere a liquid potuiſſet: Corſiniani ſingulari memoria & ſumma do-

Viſio matris Pij.

cilitate grāmaticā didicit parce adeo ac duriter vitā ducēs: vt omnia ruris officia ob inopiā adire ſit coactus. Annū vero decimū & octauum agens Senas proficiſcitur vbi a neceſſarijs & cognatis adiutus poetas primo mox oratores audiuit quibus facultatibus tantū ingenio & diligētia valuit: vt breui pręclara poemata latina & hetruſca lingua ediderit ludens credo in amorē quo ætas illa maxime cōflictatur. Inde vero ad ius ciuile ſe cōtulit: quod ꝑfecto nō ita multo poſt deſerere coactus eſt. Orto nāq; inter Senēſes & Florētinos bello caritatē annonæ veritus: Et nobilitatem plæbi Senēſi ſuſpectā cernēs volūtarium ſibi velut exilium adſciuit: ſecutus ampliſſimū virum dn̄icum capranicum qui tum Senis iter faciens ad Baſilienſe cōcilium proficiſcebatur queſtum iniurias ab Eugenio pontifice ſibi illatas propter denegatum galerum Cardinalatus inſigne quo etiā abſente Martinus ob eius virtutē & integritatē merito donauerat. Huius igit̄ cōtubernio vſus poſt longos itineris labores ſuperatis alpibus cœlo vicinis & cōgelatis niuibus opertis per inferni pontem: lucernę lacum Heluetiorum cāpos Baſileam tandem peruenit. Quo in cōuentu & ſi multa negocia Aeneæ Dn̄ici ſecretario obuenerit ſemper tn̄ eſt aliquod ocij ſuffuratus quod literis traderet. Dn̄icum deinceps paupertate & īopia circūuentum quippe cui beneficiorum & paternę hereditatis prouentum omnem Eugenius denegabat relinquere non ſine lachrymis cogitur: Bartholomeum Nouarienſem ep̄m ſecutus quo cum Florētiā vbi Eugeniuspontifex erat peruenit: ſed hunc quoq; in iudicium ob crimē leſæ maieſtatis

Infortūia Pij æneæ.

ab Eugenio accerſitũ æneas reliquere impellitur Nicolaũ ſanctę Crucis Cardinalẽ ſecutus patrẽ certe optimũ ac oĩm opinione ſanctiſſimũ: qui at trebatũ profectus Eugenij iuſſu: vbi cõuẽtus Gallorũ principum habebatur pacẽ inter ducẽ Burgundię (qui cũ Anglis ſentiebat) & regẽ Frãciæ cõpoſuit. Redeũte autẽ in Italiã Nicolao quẽ veneti ac philippus Mediolani dux auctorẽ cõponẽdę pacis requirebãt: Aeneas admodũ nõ eugenio gratus Baſileã proficiſcẽs magno ſemper in honore apud oẽs eſt habitus. Fuit eñ ſcriba ĩ Synodo illa celeberrima & literarũ apoſtolicarũ abbreuiator Duodecĩ vir q magiſtratus ĩ tãto cõuentu Cẽſorius habebatur. Nihil eñ publice per quẽpiã agi poterat niſi horũ grauiſſima auctoritas ĩteruenıſſet & ſi qui amiſſi ad cõſultãdũ de rebus conciliaribus minime idonei habiti ſunt: horũ iuſſu ſenatu mouebãtur. Erãt ĩ eo cõcilio quatuor cõuẽtus qui deputationes more aulico vocabãtur apud quos de fide, de pace, de reformatione, de cõmunibus agebatur his magiſtratibus ſinguli pręſidẽtes ſingulis mẽſibus pręficiebatur. In deputatione fidei cui Aeneas erat aſcriptus ſępe pręſedit inter collatores bñficiorũ bis quoque electus in eo autẽ cõuentu perſępe orauit ſed illa eius oratio egregia & elegãs eſt habita: qua in eligenda cõcilij ſede idonea: Auenioni Vtinę, Florẽtię, Papiã anteferendã oſtẽdit rerũ oportunitate, ſitu loci ædiũ priuatarũ magnificẽtia, cœli benignitate & clemẽtia, cõmoditate rerũ oĩm, quæ vrbi poſſunt ĩportari. liberalitate philippi ducis. Cũ vero aliquid ꝑ natiões agẽdũ erat, vnus ſemper ex Italica deligebatur, qui rebus agẽdis præ-

eſſet, tanta erat in homine morum facilitas, & ingenij dexteritas. Legationes vero plures concilij cauſa obiuit, Argẽtinã tertio, Tridentum ſemel, Conſtãtiã ſecundo, Frãcofordiã ſemel, in Sabaudiã iterum mittitur. Deſignato autem poſt longas conſultationes concilij in pontificem Fœlice eugenioque excluſo, cum octo viri ex vna quaque natione deligerentur, quibus ſumma poteſtas ĩ rebus cõciliaribus permitteret, Aeneas põtificis ſecretarius magiſtratũ illum vltro ablatũ renuit: orator deĩde ad Fe dericũ ĩperatorẽ a fœlice miſſus tãtum dexteritate ĩgenij apud hominẽ valuit, vt eũ corona poetica donatum in amicos & ꝓtonotariũ recepit, ita eos Germani appellãt quos prĩceps ſecretis adhibẽt. Relatus deĩde ĩ Senatoriũ ordinẽ quẽ prĩceps ĩ rebus grauibus cõſulit. tãtum valuit doctrina & auctoritate vt facile ĩ quauis re ad ĩgeniũ ꝑtinẽte primus hẽretur: licet æmulos & obtrectatores multos habuerit. Interĩ vero cũ de abolẽdo ſciſmate ĩter Eugeniũ & ĩperatorẽ agi cœptũ eſſet: eiuſq; rei cauſa ad põtificẽ æneas ꝓficiſceretẽ: Senis aliquãdiu moratus a ſuis vehemẽter rogatur ne ad Eugeniũ ꝓficiſceretur: veriti em̃ ſunt ne ĩ eum põtifex grauiter animaduerteret ꝙ eius auctoritas ĩ Baſiliẽſi cõcilio ab ænea epiſtolis & oratiõibus pſępe ĩpugnata diceretur. At homo cõſtãs ſua innocẽtia fretus ſpretis cognatorũ precibus Romã proficiſcẽs: ſe primũ apud Eugenium elegãti oratiõe purgat ꝙ eorum auctoritatẽ ſecutus eſſet quorum ſentẽtia Baſiliẽſe cõcilium fuerat approbatum. Deĩde vero his de rebus cum eo agere cœpit quarum gratia ab imperatore venerat. Miſſis deinde in Ger-

Aeneas poeta laureatus.

maniā duobus ab Eugenio oratoribus quorum alter Thomas Sarzanus fuit alter vero Ioannes Caruagialla tādē horum virtute & Aeneę induſtria (vt in Nicolao diximus) neutralitas ſublata eſt. Vt vero etiā id rebus nō verbis tātum appareret: īperator Aeneā ipſum Romam mittit: qui eugenio publice diceretſe ac Germanos oēs ī humanis diuiniſq; ei deinceps obtēperaturos. Mortuo autē eo tēpore eugenio: dum alier pōtifex in locum demortui ſuffragijs patrum deligitur aeneas cōclaui prefuit: nullus enī orator tum in vrbe erat tāto munere dignior. Creato autem Nicolao pōtifice accepta abeundi venia: dū ab Eugenio ſubdiaconus creatus iter in Germaniā facit epiſcopus Tergeſtinus moritur: in cuius locum aeneas ſe quidem inſcio a pōtifice īperāte ſuffectus eſt. Philippo præterea Vicecomite ſine hærede mortuo a Cæſare ad Mediolanenſes Orator mittitur: apud quos orationem habuit de īperio vrbis hæreditario: deq; fide ſeruanda. cui quidem ſi populus ille obtēperaſſet: adhuc libertate fortaſſe vteretur. ſecundo vero ad eos rediēs: extrema queq; ob libertatem patientes obſidente Mediolanum frāciſco Sfortia vrbem ipſam cum maximo diſcrimine īgreditur relictis ad Nouicomiū collegis: quos timor ab officio deterruerat. Inde autem re infecta abiens īperatoris mādato ad alphōſum Arragoniæ regem proficiſcens: epiſcopus Senenſis vnde originem ducebat a Nicolao creatur: cōpoſita deinde iter Alphōſum & imperatorem affinitate: ad hominem in Germaniam rediens eū ſemper adhortatus eſt: vt primo quoque tempore in Italiam ad accipiendam imperij

coronam proficiſceretur. Vnde Federicus iter in Italiam ingreſſus Aeneam præmiſit: vt Leonoræ vxori Luſitania vel Portugalia (vt nunc dicitur) ad Hetruſcum littus peruenturæ honoris gratia obuiam fieret. Qui vbi Senas peruenit: nõ diu in Vrbe moratus populo ſuſpectus eſſe cœpit: ne aduentante imperatore pulſis popularibus optimates reipub. gubernandæ pręficeret. Aeneas igitur vt populũ ſuſpitione leuaret: Thalamonem quo Leonoram peruenturam putabat proficiſcitur. Non tamen ob eius diſceſſum quieuere popularium animi. Relegata namque per agros ad tempus omnis nobilitas eſt. Cui paulo poſt (vt mutabiles ſunt popularium mẽtes) redeundi in vrbem poteſtas facta eſt: cognita imperatoris integritate & Aeneæ modeſtia. Is vero piſas contendens: quo Luſitanos applicuiſſe intellexerat puellam vni ſibi creditam ad imperatorem qui tum Senis erat perduxit. Romam deinde tum proficiſcens: & priuatim & publice dum Cæſar corona imperij donaretur egit omnia. Imperator præterea ad Alphonſum ſalutãdi hominis cauſa iturus: Ladiſlaum regium adoleſcentem quem Pannonij & Boemi furtim ab eo abducere ſæpe tentauerant. Romæ ſub tutela & cuſtodia Aeneæ cui plurimam fidem præſtabat reliquit. Imperator autem Romam iterum rediens: cum gratias pontifici egiſſet: ferrariam proficiſcitur Borſioque Eſtenſi Mutinæ duce creato: vbi Germaniam attigiſſet Aeneã ſtatim ex mandato pontificis cum ſumma poteſtate oratorem in Boemiam & omnes Auſtriæ ciuitates mittit: Orta namque erat inter eos & imperatorem cõ-

trouerſia pro Ladiſlao rege quem illi ad ſe mitti poſtulabant: ſublata autem tāta cōtrouerſia ac pace inter vtroſq; cōpoſita Aeneas haud ita multo poſt ad Conuentum Ratiſponenſem mittitur: vbi imperatorias vices gerēs pręſente Philippo Burgundiæ duce & Lodouico Baſoarię: de immanitate manifeſta Thurcorum & de calamitate reipub. xp̄ianæ tāta cōtētiōe dixit: vt ōnibus gemitus & lachrymas excuſſerit præcipue autē philippum burgundum ad eā expeditionē adeo animare viſus ęſt vt bellum ſtati oīm cōſenſu decerneretur quod poſtea omiſſum eſt: eorum ambitione & ſtultitia qui cuncta ſibi deberi putabant. Aeneas vero ingraueſcēte iā ætate tędio laborū, ac diutina inter exteras gētes peregrinatione feſſus, redire Senas ad lares patrios inſtituerat quē tamē facile imperator e ſententia mouit cum diceret ſibi in animo eſſe thurcis ipſis bellum inferre. Miſſus itaq; ob eā rem ad Frācofordiēſem cōuentum Germanos principes qui ęx tota prouincia eo conuenerant grauiſſima & longa oratione ad bellum periculoſum & neceſſarium multis rationibus adhortatur: Viſus eſt quidem omnes vehementer commouere. verum hoc natura cōpertum eſt eorum aīos cito reſidere affectus perfacile moueṫ. Tertius irē ea idem de re in noua ciuitate cōuētus habetur ī quo Aeneas mirifice annixus pedibus & manibus eſt (vt aiunt) rē ex ſentētia pficere priuatī & publice vnumquēq; ad id bellū cohortādo quo ſalus Europæ pricipum ac populorū libertas dignitaſq; xp̄iani nominis cōtinebaṫ. Nec aberat a ſpe perficiēdæ rei cū ſubito nunciatum eſt Nicolaū pontificē ę vita migraſſe:

cuius in morte diſturbata ſunt oïa nã & conuẽtus ſoluitur & germani rerũ nouarũ cupidi perſuadere iperatori annixi ſunt ne pontificibus amplius obtemperaret,niſi quędã ad pragmaticã tendentia ab ipis prius ipetraſſent,ꝙ dicerent Germanis longe peiorẽ conditionẽ eſſe ꝙ̃ vel gallis vel Italis quorum ſerui(italorum in primis)ni res immutarentur merito eſſe dicebantur. Nec certe ꝓcul abfuit quin iperator tumultuantibus obſequeret̃, quominus aũt id fieret grauiſſima Aeneæ auctoritas interceſſit.Cuius hæc fuit apud Ceſarem ſententia inter principes etiã de magnis rebus inter ſe diſſidẽtes pacẽ aliqñ & amicitiã componi poſſe. At inter principẽ & populum imortale odiũ ſemper iteruenifſe,quare dicebat ſatius ſibi videri cũ pontifice ſentire ꝙ̃ eorum cupiditatibus obtẽperare quorum mẽtes nõ ratione ſed appetitu & cupiditate ducuntur.Motus hac ratione imperator ſpreta populorum poſtulatione Aeneam oratorem deligit qui ad Calixtum mitteretur.Is autem Romam profectus dum Federici iuramentũ põtifici de more exhibet collaudato q̃tum ſatis erat vtroq; tota ei9 oratio fuit de bello thurcis ferẽdo adeo erat ad eã rẽ animat9,videbat em vir ſapiẽtiſſimus id quod poſtea vſu accidit,Barbaros victoria elatos occupata Græcia nõ quieturos.Inde vero ad pacem Italiæ conuerſus, qua pfecta bellum Thurco inferri poſſe exiſtimabat pontificẽ ad eã rẽ vehemẽter adhortat̃.Premebantur tũ Senẽſes comitis Petiliani & Iacobi Picennini armis,qui alphonſi potiuſq; ꝓprijs auſpicijs bellum illud gerebant. Vt igitur omnis belli ius extingueretur. Aeneas iuſſu pontificis & ciuiũ ſuorum rogatu Nea

Nota.

polim ad Alphonſum ꝓficiſcit̃:quo etiã totius fermę italiæ legati de pace acturi conuenerant:quibuſcum certe vſq̃ ad eam diem ea de re nihil adhuc actũ erat.verũ ſupueniẽte Aenea: tum demũ ſibi de pace cõuẽturũ dixit:qñ is quidẽ:quẽ vnice diligebat ad ſe ob eam rẽ acceſſiſſet. Impetrata itaq̃ pace ac liberata ab hoſte patria:apud Alphõſum cuius familiaritate plurimum delectabat̃ aliquot menſes fuit: quo tempore ſeruata oportunitate hominem eleganti & copioſiſſima oratiõe ad bellum maritimum Orientalibus inferendum ꝑpulit.Inde vero Roma abiens: iter in patriam facturus:a Calixto pontifice retentus eſt a quo etiã non multo poſt patrum omnium conſenſu in numerum cardinalium refert̃. Apud Calixtum vero tantæ auctoritatis & gratiæ fuit vt hominem impulerit Oratores ad Senenſes mittere.qui tum ciuili diſcordia laborabant:vt populum tumultuantem ad pacem & concordiam adhortarent̃. At vero dum in balneis viterbianis valitudinis cauſa eſſet:hiſtoriamq̃ Boemicã inchoaſſet:mortuo Calixto Romam ſtatim rediJt:cuius expectatio tanta fuit vt magna pars populi Romani officij cauſa obuiam progreſſa:hominem(quaſi diuinarent)vt pontificem ſalutant. Ad hunc em̃ conſenſu omnium officij cauſa deferebatur. Ingreſſus itaq̃ conclaue patrum omnium ſuffragijs:pontifex maximus(vt dixi)creatur. Accepta deinde pontificia corona:qua tertio nonas ſeptẽbris põtificali apparatu Baſilicam Petri ingreſſus eſt:cũ deo immortali gratias egiſſet:ſe totum confirmata prius eccleſię ditione:ad curã reipu.xp̃ianę conuertit.Nã & bellũ ante eius põtificatũ in vmbria

exortum: iacobo picennino duce rerũ nouarum cupido ſtatim eo pontifice ſublatum eſt Aſſiſſium & Nuceria ab hoſte recepta. Inter ferdinandũ regem & Sigiſmundum Malateſtam qđ difficilimũ factu videbať cõpoſitæ induciæ: quo Mantuã omnibus vbi cõmunẽ xp̃ianorũ conuentũ indixerat tuto ꝓficiſci liceret. Creato autẽ principe Colunneſi vrbis p̃fecto in locum de mortui Boriæ: relictoq; Romæ legato Nicolao cauſa ſancti petri ad vincula Cardinali media hyeme ab vrbe diſcedit: per eas ciuitates iter facit, quę ciuili diſcordia ad bellum potiuſq; ad pacem ſpectare videbantur. Populos ad concordiam & quietem adhortatur. Mantuam poſtremo vndequaq; ventum eſt. Magnus aderat principum numerus, magna legatorum vis. Ex tota enim Europa nulla natio, gens nulla fuit que nõ aut principes aut legatos eo miſerit. Actum deniq; eſt in illo celeberrimo conuẽtu pro ipſo dicente, vt bellum communi omnium decreto thurcis indiceret. Dictæ ſententię: qua id ratione geri poſſet. Propoſitũ periculum qđ ceruicibus xp̃ianorum immineret. Motæ ſunt omnibus lachrymę, cum eorum calamitates exponerẽtur, qui a Barbaris in grauiſſimam ſeruitutẽ quotidie adducebantur. Incenſi animi cum oſtenderet thurcos occupate græcia & illyrico interiorẽ Europam penetraturos. Nihil eſt certe ab eo prętermiſſum, qđ ad mouendos chriſtianorum animos pertineret. Magna quidẽ in dicendo Pij laus fuit, q cum ſæpius iiſdem de rebus loqueretur diuerſa ſemper viſus eſt dicere, tanta erat in homine elegãtia & copia. Gallorũ q̃rimonias & calũnias Renati regis ꝙ Ferdinãdũ Alphõſi filiũ in regno

ni filio:quē diximus a Nicolao ob coniurationē
interēptum:& laqueo ad feneſtras capitolij ſuſpē
ſūcꝙ auſi fuiſſent tēplum pantheon occupare: atꝙ
inde tanꝙ ex arce in optimū quēꝙ graſſati. Tyrā-
nos quoſdā ad res nouas ſpectātes e finibus eccle-
ſię bello ſubmouit. Neminē vnꝗ bello attigit ad
quē legatos nō prius miſerit ſi quo modo ad ſani
tatem rationibus adduci poſſet. Federicū vrbi-
natē copiarū ſuarū ducē cū alexādro ſfortia ī mar
ſos miſit q Iacobū picenninū remoraret a renato
mercede cōductū:ne in appuliā ad gallos ferdinā
dū bello vexantes trāſiret. Ferdinādo aūt ad ſar-
nū fugato auxilio fuit:quominus regno ſpoliare-
tur, veritus ne ſi galli regnū occupaſſent: victoria
elati libertatē Italiæ ſubuerterēt: Legatorū a gal-
lis venientiū minas & pollicitationes: quibus ſe a
Ferdinando ad renatum traducere conabant fa-
cile contēpſit. Sigiſmundi malateſtę eccleſiæ ro-
mane vectigalis furores ac rabiem cenſuris & ar
mis cōpreſſit. Is eñ ſpreto fœdere:quod inter ſe &
ferdinādum fuerat:a pontifice ictum caſtella oīa
ob ſeruādā fidē data cōtra ius faſꝙ vi cepit. Lega
tum eccleſiæ romanæ ad nulaſturē fugauit:picen-
tibus bella intulit. Huius vero rabies ſequēti an-
no ad ſenogalliā federico vrbinate & neapolio
ne vrſino ducibus graui prælio cōpreſſa & caſti-
gata eſt:recuperata ſe nogallia expugnatū fortu
nam ſanum Nicolao piſtoriēſi cardinali ſanctæ ce
ciliæ legato:ac magna pars ariminēſis agri ei adē
pta eſt:ne poſſet aliquando ad rebellionē ſpecta-
re. pugnatum eſt pterea nō ita multo poſt a ferdi
nando pari fœlicitate ad troiam Apulię oppidum
quo prælio princeps Tarentinus:ac plerıꝙ alij qui

nouarum rerũ cupidi gallica ſequebãtur arma adeo ſunt perterriti:vt ſupplices a rege pacẽ petẽtes in eius amicitiam redierint fere omnes præter paucos:quos poſtea rex bello inſecutus aut regno expulit:aut ad ſanitatem redegit. Pius autẽ duobus maximis ac grauiſſimis bellis liberatus:expeditionem Aſiaticam quæ in Mantuano conuentu regum ac principum ambitione & auaritia fuerat omiſſa repetit.Socios belli Vngariæ regem: Philippum burgundiæ ducem ac Venetos, ꝙ ĩ promptiores ad eam rem eſſe viderentur ſibiadiungit.Oratores & nuntios cum litteris apoſtolicis ad gentes & nationes chriſtianas mittit,qui prĩcipes omnes,qui populos ad tantum bellum tanque neceſſarium adhortarentur .Ipſe interim ſenas proficiſcitur:iturus vbi ei per anni tẽpus liceret ad balnea petriolana,quę potiſſimũ eius ęgritudinem lenire videbantur.Ibi autem cognoſcit philippum Burgundum,qui ſemet venturum cũ milite & claſſe vouerat,a tanta pollicitatione deſtitiſſe,Intelligit pręterea multos eſſe prĩcipes ac populos non exteros modo ſed italos quoq; ąmbitione & liuore rem tantã diſturbare conarẽtur, quia eos viderẽt nobiliſſima præmia reportaturos:qui tantã belli molẽ ſubirẽt:Hos(aũt vt põtificẽ decuit)admonitionibus ad ſanitatẽ reducere conatus eſt.Relictis vero balneis ad vrbẽ ꝓficiſcitur:vbi,vehemẽti dolore pedũ & graui febre dies aliquot laborauit, qua ex re factũ eſt vt nonis Iunij quemadmodum publico decreto enuntiauerat Anconæ eſſe nequiuerit. Delinita ante aliqua ex parte ægritudine oratores a rege gallorum & burgundię duce venientes eiuſque morã

Pontificis infirmitas

excuſantes audit. Vocatis deinde ad ſe patribus cardinalibus regi Boemiæ de fide catholica male ſentienti diem dicit. Inde ab vrbe diſcedens: per Sabinos, vmbros picentes Ancona lectica iacens defertur. In itinere autem magnam vim hominum ex Germania: Gallia: Hiſpania venientium ad bellum Thurcis indictum offendit quorum magnam partem abſolutam peccatis (Germanorum potiſſimum) in patriam remiſit: quod minus idonei bello gerendo eſſent: quodque etiam belli impenſam: vt in litteris apoſtolicis continebatur ſecum non detuliſſent. Dum claſſem quę paſſim in portibus ſuperi inferique maris ad tantum bellum fuerat ędificata: dumque venetorum ducem belli ſocium Anconæ expectat: diutina & lenta febri afflictatus moritur anno ſexageſimo quarto ſupra quadringentos & mille. xvii. Kal. ſeptembris horam circiter tertiam noctis. Anno vero pontificatus ſexto diebus ſex minus. Tantę autem conſtantię & fortitudinis fuit vt tota ęgritudine graui quidem & longa occupationes intelligendi cauſas diuerſarū gētium audiēdi: inhibēdi: decernēdi, iudicandi, ſignandi, admonēdi, caſtigandi, intermiſerit nūquā. Eo autē die quo e vita migrauit, duas horas añ extremum vitæ ſpacium patres Cardinales ad ſe vocatos conſtanti animo & voce non inconcinna ad concordiam in eligendo nouo pōtifice adhortatus eſt, quibus item honorem ſummi dei: dignitatem eccleſiæ Romanæ, bellum a ſe ī thurcos ſuſceptū, ſalutē aīæ ſuę, familiā oēm, nepotes vero maxīe ſi cōmēdatiōe dignos ſe pſtiterit, cōſtanti ac graui oratiōe cōmēdauit. Petijt ſpōte ſacramēta oia, & ſigna ītegerrimi xpiani om-

Mors pontificis.

Pontificis conſtantia

Nota

nibus in rebus p̄ ſe tulit. Pręterea vero acerrime tū quidē diſputauit cū laurētio rouerella ep̄o ferrarienſi theologo doctiſſimo: liceret ne extremā vnctionē iterare: qua ſemel inunctus fuerat: dū baſileæ peſtilētia grauiſſim e ægrotaret. Oratiões canonicas vt intermitteret in tanta animi anxietate: neq; domeſticorum quidem p̄cibus exhortari potuit, Symholum athanaſij cōſtanter p̄nunciauit & p̄nunciatum veriſſimū ac ſanctiſſimum eſſe dixit. Non mortē exhorruit non p̄turbatiōis aut inconſtāntię dum ſupremū ſpiritū efflaret: ſignū aliquod edidit. Extinctus p̄fecto magis quā mortuus dici poteſt: adeo longis ægritudinibus maceratus erat: vt corpus ſuum Romā deferrēt ſuis mandauit. Affirmant polynctores viuaciſſimū cor in homie inuētū. Funus Ancona Romā deferī: comitante familia lugubri veſte induta ac lachrymis ſqualida, Peractis aūt de more exequijs in Baſilica ſcti petri cōdit ad altare ſcti Andreę ſepulchro Franciſci Cardinalis ſenēſis impēſa cōdito cū hoc

Epitaphiū Pij. epitaphio. Pius. ij. pōt. max. natione Thuſcus: pāria Senēſis gēte picolominea: ſedit an. vi. Breuis pontificatus ingēs gloria fuit: cōuētū xp̄ianorū Mātuę p̄ fide habuit oppugnatoribus Ro. Sedis intra atq; extra italiā reſtitit: catherinā ſenēn. inter ſāctas xp̄i retulit: pragmaticā ī gallia abrogauit: ferdinā dum Aragoñ. in regnū ſiciliæ cisfretū reſtituit: rē

Abrogatio pragmaticę ſanctionis. ecclīæ auxit. Fodinas inuēti tū primū Aluminis apud tolfā inſtituit: cultor iuſtitię & religionis admirabilis eloquio: vadens in bellū q̄d thurcis indixerat Anconę deceſſit: ibi & claſſem paratā & ducem venetorum cum ſuo ſenatu cōmilitones xp̄i habuit. Relatus in vrbē eſt patrum decreto & hic

cõditus vbi caput Andreæ apoſtoli ad ſe ex peloponneſo aduectũ collocari iuſſerit. Vix. it ãnos lviij.mẽſes.ix. dies.xxxvij.Collegio autẽ Cardinalium quinq; & quadragita milia numum aureorum a vectigalibus eccleſiæ penſum ob indictũ Thurcis bellũ reliquit.Has autẽ pecunias Cardinales & triremes quæ tum in portu anconitano erãt chriſtophoro mauro venetorũ duci: qui biduo añ Pij mortẽ cũ triremibus vndecim applicuerat cõmittunt his cõditionibus:vt nauigijs ꝓ eorũ arbitrio bello nauali vterẽtur,pecunias vero ſtipẽdij nomine ad matthiã Vngarorũ regem mitterẽt bellũ aſſiduo cũ Thurcis gerẽtẽ. Mortuꝰ eſt vir fortitudinis certe ac prudẽtię ſingularis:& qui non ad otiũ:ad ſegnitiẽ ſed ad res agendas & maximas quidem natus videbatur. Augere maieſtatem põtificis conatus eſt ſemper. Non reges, non duces,non populos, nõ tyrãnos,in ſe aut eccleſiaſticum quẽpiã delinquentes bello cenſuris interdictis execrationibus perſequi prius deſtitit: ꝙ eos ad ſanitatem redijſſe cognouerit; lodouico autẽ regi Gallorũ aduerſatus eſt:ꝙ libertatem eccleſiæ minuere conaretur:cũ ab eo antea pragmaticam eccleſiæ Romanæ pernicioſiſſimã peſtẽ extorſiſſet. Borſio duci Mutinẽſi minatus eſt: ꝙ ipſe Romanæ eccleſiæ cenſuarius: & ſigiſmundo malateſtę hoſti eccleſiæ & rebus Gallicis faueret. Sigiſmundum vero auſtriæ ducem grauiſſimis cenſuris perſecutus: ꝙ Nicolaum caſanũ Cardinalẽ ad vincula Petri cepiſſet: ac cõprehẽſum aliquãdiu in carcere detinuiſſet. Dieterum Hiſemburgenſem Maguntinum antiſtitem male de eccleſia Romana ſentientem ſede depulit: inque eius lo

tum alterum ſuffecit. Bñuentanũ archiepiſcopũ cõtra eius volũtatẽ res nouas moliẽtẽ Bñuẽtũq; gallis ꝓdere conãtẽ archiep̃atu mouit. Frãciſcũ Copinũ plus auctoritatis cũ magna pnicie & clade hominũ in legatiõe Britãnica ſibi vindicantẽ q̃ ei a ſede apoſtolica cõceſſum fuerat ep̃atu Interauenſi priuauit. Tarracinũ: bñuentũ, Sorã, Arpinum, ac magnã partẽ Hernicorũ (quę nunc cãpania vocat̃) ĩ deditionẽ ecclesię redegit nil regib⁹, nil ducibus: nil populis timore & auaritia conceſſit vnquã. Quoſdã vero ſæuerisſime arguit: ꝙ ea peterent, quæ ſine eccleſię detrimẽto & eius ignominia fieri nullo modo poſſent. Tãtũ terroris dominis quibuſdã Italicis præſertim iniecit vt officio & fide nil antiquius ducerent. Vt hoſtes publicos conſtanter perſecutus eſt ſic amicos humaniſſime, ac officioſiſſime fouit. Federicum Romanorũ imperatorem. Mathiã Vngarorum regem Ferdinandum Alphonſi filium philippum Burgundum Franciſcum Sfortiam, Lodouicũ Gonzagam vehementer dilexit, Duodecim Cardinales ſuo pontificatu veteribus addidit: Reatinum Spoletinum. Trãnenſem Alexandrũ Saxoferratenſem. Bartholomeũ Rouerellam Iacobum Lucenſem. Franciſcum Laodomiæ ſororis ſuę filiũ Franciſcum Gonzagam Lodouici principi filiũ. Hi omnes Italici ſunt habiti. Ex Tranſalpinis Salſeburgenſem Lodouicum libretum. Atrebatenſem. Vergelẽſem. Viuẽdi autẽ rationẽ ita partiebatur: vt ocij & deſidię accuſari nullo modo poſſet. Surgebat mane aurora illuceſcente: & habita ratione valitudinis ac re diuina caſte & pie facta ad negocia publica ſtatim egrediebatur. Functus

De victu Pij.

officio ac per hortos recreandi animi gratia delatus prãdebat. Mediocri cibo vtebatur: nõ exquiſito & lauto. Cibos raro ſibi apparari iuſſit quod apponebatur hoc edebat. vini parciſſimus dilutique ac lenis magiſquã auſteri amator. Sumpto cibo dimidiũ horę cũ domeſticis, aut fabulabat̃, aut diſputabat. Cubiculum deinde ingreſſus cũ paululũ quieuiſſet horis canonicis de more repetitis tãdiu legebat aut ſcribebat donec ei per munera publica licuiſſet. Idẽ faciebat noctu quod die poſt cœnã. nã & legebat & dictabat vſq; ad multã noctẽ in lecto iacẽs nec amplius ꝙ horis quinque aut ſex qeſcebat homo fuit ſtaturæ breuis: caput habuit ante annos canũ faciẽ ante dies ſenectã prę ſe ferẽtẽ. Aſpectu ſeueritatẽ facilitate cõditã oſtẽdebat. Circa cultũ corporis neq; moroſus, neque negligens laboris patiẽs habebat̃. Sitim ęquo aĩo & famm etolerauit. Robuſtũ ei corpus natura dederat quod tamẽ lõgę peregrĩatiões: & crebri labores frequẽtes vigiliæ attriuerãt. accedebãt morbi eius familiariſſimi, tuſſis, calculus & podagra quibus ita perſępe cruciabatur vt pręter vnicam vocẽ nil ei quare viuus dici poſſet relictũ videretur. Aditu etiã dũ ægrotare facilis erat verborũ parcus ĩuitus petita negauit. Pecuniarũ quãtũ collegit tãtũ ęrogauit quarũ neq; ſtudioſus neq; aſpernator fuit. Dũ numerarẽtur: dũ reponerentur intereſſe nunquã voluit. Fouere ingenia ſuorum temporum non eſt viſus ꝙ tria grauiſſima bella ab eo ſuſcepta ærarium pontificium ita cõtinuo exhauſerant vt ęre alieno ac magno quidem ſæpe premeretur. Multos tamen muneribus aulicis & bñficijs eccleſiaſticis iuuit literatos

dico. Orantes aut poemata recitãtes libenter audiuit: eorumq́ iudicio qui aliquid ſapere viderẽtur ſua ſcripta cõmiſit. Mendaces & delatores odio habuit. Iram facile collegit: collectã facillime repreſſit, laceſſentibus eum cõuicijs & dictis petulantioribus conſtanter ignouit ni ſedi apoſtolicæ facta eſſet iniuria: cuius dignitatem adeo acriter tutatus eſt ſemper vt eius cauſa magnorũ regum ac principum graues inimicitias frequenter ſuſceperit. Erga domeſticos mira comitate & facilitate vtebatur. nam quos vel inſcitia vel ignauia deliquiſſe deprehendiſſet paterna charitate admonebat. Male de ſe opinãtes vel loquẽtes coercuit nunquam: libere enim in libera ciuitate loqui oẽs volebat: querenti neſcio cui apud eũ ꝙ male audiret reſpõdit de me quoq́ qui male ſentiant ſi in cãpum florę proficiſceris multos audies. Si qñ cælum Romanum tanquã naturę ſuę contrarium & in ſalubre mutare conſtituiſſet æſtate præcipue aut tybur, aut ſenas patriã proficiſcebatur. Seceſſu autẽ Abbatiæ mire delectabat: quę ĩ agro Senenſi tũ amœnitate loci, tũ opacitate ſyluarũ mira refrigeratio æſtate habetur. Frequẽtauit maceratana & petriolana balnea valitudinis cauſa. Raſa veſte vtebat: & argẽto fugali magiſquã regio. Eius enĩ voluptas õnis: qñ a munere publico vocabat in lectiõe & ſcriptione frequẽti repoſita erat. Libros pluſquã ſaphyros & ſmaragdos caros habuit quibꝰ chryſolitarũ magnã copiã ineſſe dicebat: Mẽſam aũt artificioſam ita cõtempſit vt ad fontes ad nemora: ad loca agreſtia delatus quę ſæpe frequentabat animi cauſa nõ apparatu põficio ſed humili ac prope ruſticano ſit vſus. Hanc

Norẽt põtifices.

eius crebrã locorũ mutationẽ nõ defuere qui caperent ex aulicis maxīe,ꝙ id nũquã ab aliȷs põtificibus factũ eſſet niſi aut bello aut peſte vrgente. Horũ autẽ querelas cõtempſit ſemper,ꝙ diceret, nil ob eã rem a ſe prętermitti, quod ad dignitatẽ põtificatus ad vtilitatem aulicorũ pertineret. Signabat oĩbus ĩ locis,audiebat,cenſebat,reſpõdebat,affirmabat,refellebat, qbus ex rebus quouis etiã ĩ loco abũde oĩbus ſatiſfieri poterat. Non libenter ſolus comedebat. Hãc ob rem vel ſpoletinũ cardĩalem,vel Trãnenſem vel Papiẽſem ĩ cõuiuiũ adhibebat. Inter cœnãdũ de ſtudiȷs bonarũ artiũ loquebatur memoriã veterũ repetebat: & quid quiſq; laudis,vel dicẽdo,vel ſcribẽdo cõſecutus eſſet: exquiſito indicio oſtẽdebat. Ad virtutẽ ſuos frequenter adhortabatur a vitiȷs deterrebat cũ eorũ res geſtas cõmemoraret, qui ĩ vita recte aut perperã egiſſent. Auguſtino patritio lectore vſus eſt a q̊ etiã dũ ipe dictitabat adeſcribebãtur oĩa ĩterdum ſales libẽter audiebat negociȷs pręſertĩ vacuus,florentinũ quedã interdũ dhibebat (cui Gręco nomẽ eſt) hoĩem terrę cuiuſuis mores: naturã lĩguã cum maximo oĩm qui audiebãt riſu facile exprimentẽ. Homo fuit verus integer apertus: nil habuit ficti, nil ſimulati chriſtianã autẽ religionẽ ita coluit & obſeruauit: vt omnẽ prorſus hypocriſis ſuſpitionem a ſe remoueret. Frequẽter cõfitebatur & cõmunicabat. Rem diuinã aut ipſe faciebat, aut dũ fieret obſeruatis de more cerimoniȷs oĩbus aſtabat. Somnia: portẽta prodigia cõtẽpſit ſemper Fulgura procurauit nunq̃. Geomãtibus & cæteris id genus nullã fidẽ adhibuit. Timiditatis & inconſtantiæ ſignum nullum

Mors põtificis.

in homine cognitum. Extolli ſecundis rebus: & perturbari aduerſis nunquā viſus eſt. Suos plerū que vt timidos & formidoloſos reprehendit qd acceptas clades (vt in bello contingit) aperte ei denuntiare vererentur. incōmodis enim cōſilio & manu mederi poſſe dicebat ſi id ad tēpus quod accidiſſet ſcitum foret. Socios belli vel magnitudine impenſæ vel hoſtiū potentia perterritus deſeruit nunquā. Bella ſuſcepit inuitus tamē & multum ac maximis īiurijs laceſſitus pro tutela eccleſiæ pro defenſione religiōis ædificādi ſtudio vehementer delectatus eſt. Impenſa enim ſua ſcalæ tēpli ad Vaticanum vetuſtate collapſæ inſtauratę. Veſtibulū ædium ad dignitatē & tutelam loci munitum. Aream pro templi foribus ruderibus purgatā ſternere parabat. Porticum vnde pontifex populo benediceret inchoauerat. Tyburcę arcē perfeciſſe priuſquā īchoaſſe viſus eſt. Senis quadrato ſaxo gentilibus ſuis porticum faſtigiatam & ornatiſſimā extruxit. Corſinianum q̄ Pietiam a Pio nomine in pontificatu accepto appellauit ciuitatē fecit templūq; teſtudineū celebre: id quidem & ornatiſſimas ædes extruxit. Sepulchrum marmoreum paternis materniſq; oſſibus Senis in templo beati Franciſci ſuo iuſſu cōditum hoc diſticho notauit.

Sabellic⁹ curſianū legit.

Syluius hic iaceo coniux Victoria mecum eſt:
Filius hoc clauſit marmore papa Pius.

Epitaphiū pr̄is & matris Pij.

Quatuor habuit ex ſorore nepotes ex his duo minores natu eius gratia & auctoritate a rege Hiſpano equeſtri ordini ſunt additi: primus cui Ferdinandus rex filiam in matrimoniū locauerat: dux Amalphitanus creatur. Secundus autē quem (vt

antea dixi)Pius ĩ numẽrum Cardinalium retulit tanta cum integritate & virtute adhuc viuit vt ĩ eo nil ſit requirẽdum:quod ad ampliſſimum virũ pertineat: ingenio, moribus'ſolertia' religione,modeſtia,grauitate. Ad pium redeo qui ĩ tãto rerum faſtigio collocatus: literarum ſtudium intermiſit nunquã. Adoleſcens:& nondum ſacris initiatus poemata edidit laſciuię magis & feſtiuitati accõmodata:ꝗ̃ preſſa & grauia ſurgit tamen nonnunquã & dum iocatur mordacitate non caret.Extant eius epigrammata referta ſalibus. At tria milia variorũ verſuum ſcripſiſſe dicitur quorum pars magna baſileæ periꝭt. Orationi ſolutæ reliqua vita ſe totum dedit magnitudine rerum inuitatus:delectatus eſt etiam mixto ſcribendi genere:& ad philoſophandũ aptiore. Libros in dialogo edidit de poteſtate conciliꝭ baſiliẽſis de ortu nili,de ſtudio venãdi, de fato,de prẹſciẽtia dei, de hẹreſi boemorũ.Reliquit dialogum imperfectum contra Thurcos inchoatum pro defenſione fidei catholicę epiſtolas digeſſit in tẽpora & quas ꝓphanus,quas ſacris initiatus,quas antiſtes,quas pontifex maximus ſcripſerit voluminibus ſeparat. His reges nationes ciuitates principes atque omne genus hominum ad religionis arma incendit. Extat eius epiſtola ad thurcũ qua hominẽ adhortaẽ vt poſt habita machometana perfidia verã Xp̃i Ieſu religionẽ ſequatur.libellũ edidit de miſeria aulicorũ. Scripſit etiã de inſtitutiõe artis grãmaticę ad ladiſlaũ adoleſcentẽ Vngarũ regẽ. Oratiões circiter duas &.xxx.habuit ad pacẽ regũ,ad cõcordiã pricipũ, ad trãquilitatẽ nationũ, ad defenſionẽ religiõis, ad quietem totius orbis

Libri a Pio editi.

terrarum ſpectãtes boemicã hiſtoriã perfecit auſtralẽ imperfectã reliquit. Aggreſſus eſt hiſtoriã vbiq; locorũ ſua ætate geſtorum quã negotiorũ multitudine oppreſſus imperfectã reliquit. Cõmentariũ de rebus a ſe geſtis libros duodecĩ ſcripſit: tertiumdecimũ inchoauit. Scribẽdi genus lene eſt ac tẽperatũ. Cõciones habet ſplendidas & rei accõmodatas. Mouet affectus: ac eos denique ſedat: Candorẽ & ornatum orationis nunquã intermittit deſcribit appoſite ſitus & flumĩa Varios pro tẽpore ſumit eloquẽtiæ vultus cognitionem rerũ antiquarũ non omittit. Nullius oppidi occurrit mẽtio cuius originẽ nõ repetat ſitũ non notet. qui duces qua ætate claruerint diligentiſſime preſcribit. Mimos etiã ad voluptatẽ notauit.

Sẽtẽtię pverbiales Pij.

Sentẽtias ĩ prouerbij modũ reliquit multas quarũ partẽ aliquã q ad inſtitutionẽ humanæ vitæ pertinere viſę ſunt ſubiungere inſtitui. Diuinam naturã credẽdo melius quã diſputãdo intelligi ac cõprehendi poſſe dicebat. Omnẽ ſectã auctoritate firmatã humana ratione carere. Chriſtianã fidem etiã ſi miraculis non eſſet approbata honeſtate ſua recipi debuiſſe. Vnius diuinitatis tris eſſe perſonas, non qua ratione probetur, ſed a quo dicatur animaduertendũ. Mortales mẽſores cœli & terræ audaces magis videri q̃ veros. Syderum inueſtigare curſus pulchrius eſſe q̃ vtile. Amicos dei & hac & futura perfrui vita ſine virtute nulli ſolidum eſſe gaudium. Neque auarum pecunia, neque doctum cognitione rerum vnquam repleri. Cui plura noſſe datũ eſt, eum maiora ſequi dubia. Plebeis argenti nobilibus auri principibus gẽmarum loco literas eſſe debere bonos medi-

cos non pecuniã ſed bonã valitudinẽ ægroti q̃re-
re. Artificioſam orationem ſtultos non ſapientes
flectere. Sanctas eſſe leges q̃ vagãti fræna licentiæ
imponunt. In plebẽ vim habere leges in potẽtes
mutas. Res grauiores armis non legibus diffiniri.
Vrbanus ſuam domum ciuitati ciuitatẽ regioni
regionẽ mundo mundũ deo ſubijcit. Lubricũ eſſe
primũ apud regeslocum, Vt in mare flumina om
nia: ſic vitia in magnas aulas influere. Aſſentato-
res maxime quo volunt reges ducere. Nulli ma-
gis principes aures q̄ delatori præſtare, peſſimam
regibus peſtẽ adulatoris linguã. Regẽ qui nulli fi-
dit inutilẽ eſſe nec meliorẽ qui oĩbus credit. Qui
multos regit a multis regat̃ oportet. Non eſſe re-
gio nomine dignũ: qui ſuis cõmodis publica me-
titur. Neq̧ qui ſacra negligit eccleſiæ prouentum
neq̧ regẽ q iuridicundo non aſſidet vectigilia di
gna petere. Litigatores aues forum: aream: iudi-
cẽ: rete: patronos aucupes dicebat. Dignitatibus
viros dandos nõ dignitates hoĩbus. Mãgiſtrat⁹ a-
lios mereri & ñ hr̃e alios habere & nõ mereri Gra
ue põtificis onus ſed btm̃ ei q bene fert. Indoctum
epm̃ aſino cõparandum. Corpa malos medicos a
nimas ĩperitos ſacerdotes occidere. vagum mona
chum diaboli mãcipium eſſe. Virtutes clerum di
taſſe vitia pauperẽ facere. Sacerdotib⁹ magna ra- Nota.
tione ſublatas nuptias maiori reſtituendas videri.
Fideli amico nullum theſaurum ante ferendũ. vi
tam amico inuidiam morti comparandam. Ho-
ſtem in ſe nutrire qui nimis filio ignoſcit. Nulla in
re auarum placere hominibus niſi in morte. Vi-
tia hominum liberalitate obtegi nudari auaritia.
Mentiri ſeruile vitium eſſe. Vini vſum & labores

& morbos auxiſſe mortalibus.vinum quod men-
tem excitet:non quod obruat ſumendum . Libi-
dinem ætatem oēm fœdare ſenectutē extingue-
re.Quietam vitam non aurum ipſum non gem-
mas p̄bere.Dulce bonis durum iniquis mori . Ge-
neroſam mortē turpi vitæ oīum philoſophorum
ſn̄ia anteferendam.Hæc ſunt fere quę de vita Pij
pontificis ſcribi poſſunt ad cuius laudes hoc etiam
addo ꝙ & beatam Catherinam ſenenſem in ſan-
ctas retulit caput ſancti Andreæ e pelloponneſo
a principe loci Romam auectum ſancto Petro cū
maxima veneratione cūq; ſupplicationibus cleri
populiq; Romani in ſacello ad id fabricato collo-
cauit repurgato templo eo loci potiſſimum dimo
tiſq; quorūdam pontificum & Cardinaliū ſepul-
chris quę baſilicam ipſam temere occupabant.

Beata Catherina de ſenis canonizatur.

Paulus II

PAulus Secūdus:Petrus Barbo antea
vocatus patria venetus patre Nico-
lao matre polizenna ſancti Marci pſ̄
bytercardinalis pridie k'l'as ſeptem-
bris pontifex creatur.M.cccclxiiij. Is
eī Eugenij pontificis ex ſorore nepos adoleſcens
adhuc iturus ī mercaturā erat:quę apud venetos
in p̄cio eſt & a ſolone nō īprobat̄ & iam ſcriniū &
arma in triremes detulerat cū ei nunciatū eſt Ga
brielem Condelmerium auunculum ſuum ponti
ficem creatum eſſe.Subſtitit itaq; ad hortantibus
amicis & fratre Paulo Barbo maiore natu: ac lit-
teris(licet iam adultus eſſet)operam dedit pręce-
ptore vſus Iacobo Ricione qui diligentiam ho-
minis ea in re laudare conſueuerat. Habuit & ali-
os p̄ceptores nec tamen ob ętatem admodū profe

cit quos oẽs pręter Ricionẽ(dum põtifex eſſet)di gnitate & facultatibus honeſtiores reddidit oſtẽ dens per eos non ſtetiſſe quo minus doctior euaderet:paulus autem Barbo magni animi ac prudentiæ vir cognita fratris natura.quę poti⁹ quietam ꝙ negocia appetebat Eugenium rogat: nam Florentiam vidẽdi hominis cauſa venerat vt petrum ad ſe vocet:initiatumq́ꝫ ſacris in aliquo dignitatis gradu collocet. Vocatus itaq́ꝫ Petrus archidiaconatum Bononienſem:ac non ita multo poſt epiſcopatum ceruiæ commẽdatione adept⁹. Protonotarius ab auũculo creat:ex his potiſſimũ qui emolumentorum participes ſunt.His autẽ facultatibus aliquot annis vitam ducens:tãdẽ vna cum Alouiſio patauino Medico(quẽ poſtea Patriarcham et camerarium appellarunt)Cardinalis ab Eugenio creatur Inſtantibus quibuſdam Eugenij familiaribus vt haberent quem Alouiſij potentiæ interdum obijcerent.inter quos poſt ea tãta ſimultas fuit vt nuſꝙ maiore odio certatũ ſit. his etiam diſcordias alentibus:qui ſeditionibus a li & augeri conſueuerant. Dolebat enim Petrus primum locum ſibi apud Eugenium ſubripi:cum nepos eſſet:cumq́ꝫ etiam Patritius venetus. Hanc ob rem inimicitias non vulgares exercuit cũ Frãciſco Condelmerio Vicecancellario ex amita Eugenij nato:quo deinceps mortuo totum ſe in patriarcham vertit:licet ſępius intercedentibus amicis in gratiam redijſſent ſimulato animo.Hanc ob rem ſub diuerſis pontificibus:ita inter ſe mutuis odijs certarunt:vt alter alteri non pepcerit:ſiue facultates ſiue dignitatem ĩſpicias. Iactata & inter eos varia ꝓbra ſũt:quę cõſulto p̃tereo ne ma

ledicis fidẽ pſtitiſſe videar. Mortuo autẽ Eugenio cum in eius locũ. Nicolaus. v. ſuffectus eſſet: tantum apud hoĩem gratia & blanditiis valuit: vt & primũ ĩpe locũ e natiõe ſua apud eũ tenuerit: fratre Nicolao hominẽ adiuuãte & ita Nicolaum animaduertit, vt camerarij dignitatẽ Alouiſio diminueret. Erat eñ Petrus Barbo natura Bland9 arte humanus vbi opus erat: pterea vero eo indignitatis plerũq; deueniebat cũ pcando: rogando obteſtando quod vellet cõſequi nõ poſſet: vt ad faciendam fidẽ pcibus lachrymas adderet. Hanc obrẽ Pius põtifex hominẽ Mariã pientiſſimã appellare interdũ p iocnm ſolebat. His quoq; artibus apud Calixtum vſus eo ppulit hoĩem: vt Alouiſium cũ triremibus in thurcos mitteret, oſtẽdẽs hominis amplitudinẽ huic tantæ rei maxime conuenire, cũ alias & exercitus duxiſſet, & ditionem eccleſię ab hoſtibus cõſtanter tutatus fuiſſet. Hac demum moleſtia liberatus Petrus Calixtum deĩceps ita in ſnĩam ſuã ſemper traxit, vt donec vixerit nullius magis q̃ huius concilio ſit vſus. Facile pterea quicqd volebat a põtifice ĩpetrabat, ſua vel amicorum cauſa. Erat eñ ppenſior in amicos & quos in cliẽtelam ſuſceperat qbuſcũq; rebus poterat iuuabat, ac cõſtantiſſime tuebatũ, cum apud vnũquẽq; magiſtratũ, tũ vel maxime apud pontificem. Tantæ pterea humanitatis fuit, vt in ęgritudinibus curiales ipſos, qui aliquo in pcio erant inuiſeret, & quibuſdam remediis adhibitis eos ad vaeitudinem adhortaretur. Semper enim domi domi habebat vnguenta Veneriis auc cta oleum tyriacã &c. id genus q̃ ad curendam valitudinem faciunt. Ex his aliqd ad ægrotos mitte

Humanitas pontificis circa infirmos.

bat.Curabat itē vt vni ſibi magiſq; alteri ęgrotātium teſtamenta cōmitterent:quę poſtea ex arbitrio ſuo partiebat̄ & ſi qd inerat qd ad rē ſuā ptineret:facto t ūſub haſta p̄cio id ſibi pecunia vindicabat.Romanorū vero quorundā amicitia delectatus eſt:quos ſæpe in conuiuium adhibebat: tū ad iocum:tum ad riſum:quē & Priabiſius ſuus & Franciſcus Malacaro ſalibus:mimis:dicterijs:ſcōmatibus frequenter non ſine vrbanitate excitabant.His quidēeartibus effecerat:vt tum ciuibus Romanis,tum aulicis ipſis charus eſſe putaretur. Prætetea aūt ne domi tm̄ poſſe videret̄,foris etiā auctoritatē ſibi cōparare annixus eſt.Nā & in her nicos(quā nunc cāpaniā Romanā vocant)ꝓfect9 eſt ad pp̄los quoſdā ſedandos qui de finibus contēdebant,& litē cōponere īter comitē aduerſæ & Neapolionē vrſinū conatus paulū abfuit,qui turpiter captus in vincula coniceretur, adeo in eum comes Aduerſus ob quandā verborum licentiā male animatus erat.Re itaq; infecta abiens homini ſemꝑ aduerſatus eſt.Mortuo deinde Calixto in eiuſq; locum Pio ſuffecto,cū ꝑmutare ep̄atum vicentinum in patauinum inſtando acerbe nimium rogando anniteretur & Pij pōtificis & Venetorū irā adeo incurrit: vt & paulū fratrē ſenatorio munere amouerīt & ei interdixerint, quominus aliorum beneficiorum ꝓuentibus potiret̄,niſi ſn̄iam mutaret.Hāc ob rē indignatus hō vlciſcendi tp̄s obſeruans,interim acerbe nimium in eos inuehebat̄,per quos ſtetiſſet quo minus voto potiretur. Mortuo autē pio in eius locum ipē ſuffectus, ſtatī vbi magiſtratum inijt,ſiue ꝙ ita pollicitus erat,ſiue ꝙ Pij decreta & acta oderat. Abbreuiatores

omnes oderat quos pius in ordinē redegerat:tan quam inutiles & indoctos(vt ipſe dicebat)exau- ctorauit.Eos enim bonis & dignitate indicta cau ſa ſpoliauit:quos etiam propter eruditionē & do- ctrinam ex toto orbe terrarum conquiſitos: ma- gnis pollicitationibus & prēmijs vocare ad ſe de buerat.Erat quidem illud collegium refertū bo- nis ac doctis viris:Inerant diuini atq; humani iu- ris viri periciſſimi.Inerant poetę & oratores ple- riq; qui certe non minus ornamenti ipſi curię af- ferebant:q̄ ab eadē acciperent:quos omnes Pau- lus tanquam inquilinos & aduenas poſſeſſiōe pe- pulit:licet emptoribus cautum eſſet litteris apo- ſtolicis cautum etiam fiſci pōtificii auctoritate:ne qui bona fide emiſſent e poſſeſſione honeſta ac le gitima deijcerentur.Tentarunt tamen ij ad quos res ipſa pertinebat hominem e ſnīa dimouere:at- q; ego certe qui horum de numero eram rogan- do etiam vt cauſa ipſa iudicibus publicis(quos ro tę auditores vocant)committeretur.Tum ille tor uis oculis me aſpiciens:ita nos inquit ad iudices re uocas? Ac ſi neſcires omnia iura in ſerinio pecto- ris noſtri collocata eſſe.Sic ſtat ſnīa inquit:loco ce dant omnes:eant quo volunt:nil eos moror: pon tifex ſum mihiq; licet pro arbitrio animi aliorum acta & reſcindere & approbare.Hac vero tam im miti ſnīa accepta: vt lapidem immobilem volue remus obuerſamur:& fruſtra quidē die ac noctu ī forib⁹ aulæ viliſſimū etiā quēq; ſeruū rogantes: vt nobis alloqui pōtificē liceret.Reijciebamur nō ſine cōtumelia tanq̄ aqua & igni interdicti ac ꝓ- phani.Hac autē diligētia viginti continuis nocti- bus vſi ſum⁹:nil enim fere niſi noctu agebat.Ego

vero tāta ignominia excitus: quod mihi ac socijs meis coram non licebat: id agere per litteras inſtitui: ſcripſi itaq; epiſtolam his ferme verbis: Si tibi licuit indicta cauſa ſpoliare nos emptione noſtra iuſta ac legitima: debet & nobis licere conqueri illatam iniuriam iniuſtamq; ignominiam. Reiecti a te ac tam inſigni contumelia affecti dilabemur paſſim ad reges: ad principes: eos adhortabimur: vt tibi concilium indicant: in quo potiſſimū rationem reddere cogaris: cur nos legitima poſſeſſiōe ſpoliaueris. Lectis litteris Platynam reum maieſtatis accerſit: in carcerem trahit: compedibꝰ reuincit. Mittit Theodorum Taruiſinum epiſcopum: qui quęſtionem habeat. Is ſtatim me reū facit: ꝙ & libellos famoſos in Paulum ſparſiſſem: & concilij mentionem feciſſem. Primum crimen ita confutaui: eos quidem dici libellos famoſos in quibus ſcribentis nomen reticetur: at meum nomen in calce litterarum extare: non igitur libelli famoſi ſunt. Qui vero de concilio mentionem fecerim: me non adeo graue crimen id putaſſe: cum in ſynodis a ſanctis patribus ſtabilita ſint fundamenta orthodoxæ fidei: prius ſparſim iacta a ſaluatore noſtro eiuſque diſcipulis: vt maiores cum minoribus æquo iure viuerent: ne cuiquam fieret iniuria. Vnde etiam apud Romanos inſtituta eſt cenſura: qua & qui priuati et qui in magiſtratu fuerunt rationem habiti magiſtratus: & vitæ anteactæ reddere cogebantur. Cum vero his rationibus nihil profeciſſem: reuinctus compedibus & q dem grauiſſimis media hyeme ſine foco: celſa in turri ac Ventis omnibus expoſita coerceor menſibus quattuor. Tandem vero Paulus Fran-

Epiſtola Platinę ad pontificē.

Platīa carceratur.

ciſci Gonzagæ cardinalis Mantuani precibus fati gatus, ægre pedibus ſtantē moleſtia carceris me liberat, admonet ne ab vrbe diſcedā, in Indiā inquit ſi ꝓficiſcere inde te retrahet Paulus. Feci mādata triēnio in vrbe cōmoratus ſum, arbitratus hominem aliquā medelam meis incommodis interim allaturum. Coronatus paulus de more, memor a Calixto quondā pulſos eſſe e ſancto Ioanne laterano canonicos regulares, quos eodem in loco Eugenius pontifex ante collocauerat, eoſdē reuocauit, vt ſeorſum a canonicis ſecularibus diuina officia celebrarēt. Prẹterea vero canonicorum ſecularium eo in loco nomē aboliturus. ſi q̄s moriebat̄ in demortui locum neminē ſufficiebat: aut ſi quod bn̄ficium vacabat coactos ſe canonicatibus illis abdicare ad alias eccl̄ias trāfferebat, vt tandem beneficia illa in vnum corpus redacta, canonicis regularibus ſatiſfacerent ſine vllo ſuo diſpendio, cum eos tum paſcere ob inopiam oporteret. Hanc autē ob rē paulus multum ad ſe alienauit ciuium animos, ꝙ dicerent illa beneficia a maioribus ſuis inſtituta, pulſis ciuibus inquilinis dari. Neq̧ hoc cōtentus paulus ſeorſum canonicos quoſdam allocutus eos minis etiam adhibitis abdicare ſe illis cononicatibus impellebat. Nonnulli tn̄ eius minas contemnentes, tempus vindicandę libertatis expectabāt, quod poſtea eo mortuo eluxit. At vero cum nunciatum eſſet Thurcos capta iam fere tota Epyro in Illyricum iter parare oratores ſtatim ad reges & principes miſit eos oratum, vt compoſitis rebus ſuis de bello thurcis inferendo ad propulſandam iniuriam cogitarent. Qua de re nil certe actum eſt, cum inter ſeſe gra-

uiſſimis bellis decertarēt hinc germani: hīc Anglici nunc veterem regem: interdum vero nouū expectantes. Hinc Hiſpani: hinc galli prīcipes veriti regis potentiā. qui regio nomini oēs obtemperare volebat: iactabatq; ſe breui facturum: vt eos pœniteret: qui ſecus feciſſent. Præterea vero Paulum vrgebat regis Boemiæ perfidia qui ſe paulatim a toto corpore xp̄iani noīs ſubtrahebat. In hunc itaq; mittere Vngariæ regē cū exercitu inſtituerat: ſi ei per bellū in Thurcos ſuſceptū licuiſſet: ſicq; rem inter regē & īperatorē cōponere potuiſſet. Nā mortuo Ladiſlao rege Vngariæ eius nepote: qui hęrede carebat: imperator ipſe regnū illud quod Mathias Vaiouadę filius occupauerat: ſibi deberi prædicabat. Differendā itaq; rem Paulus ī aliud tēpus cenſens: ac cōponēdas quaſdam ſimultates ciuium Romanorum īter ſe diſſidentium animum adiecit. Orta nāq; rixa erat inter Iacobum Ioānis Alberini filiū & Fœlicē nepotem Antonij Capharelli: hāc ob rem accitis ad ſe patribus familias: eos aliquādiu renitētes ad cōcordiā datis vadibus cōpulit. Verum nō ita multo poſt Iacobus Alberini filius nuſquā laturus iniuriā patri illatā Antonium Capharellum īterficere conatus: confoſſum aliquot grauibus vulneribus tanquā mortuū reliquit. Hāc ob rem indignatus Paulus: ꝙ cōtra atq; Alberinus iurauerat filius egiſſet: euerſis eorum ædibus: redactiſq; in fiſcum omnibus bonis: eos ab vrbe exules demū facit. Hos tamē poſtea ſuo iuſſu ad vrbē redeuntes in gratiā recepit: reſtitutis rebus oībus: paceq; inter diſſidentes cōpoſita: cum tn̄ ambo aliquandiu in carcere ſtetiſſent Anno vero. M.cccc. lxv.

Alouiſius patauinus pōtificis camerarius & titu-
li ſancti Laurētij in Damaſo preſbyter Cardīalis
vir quidem ditiſſimus & ī rebus agendis ſagax:
ſed vltimo ſuæ vitæ tempore parū prudēs: quip-
pe qui ex teſtamēto maxima ex parte hęredes re-
liquerat duos fratres cognomento Scarampos: a-
lioquin bonos & liberalis īgenij: ſed nequaquam
tantis fortunis & prouentibus eccleſiæ patris di-
gnos quid homines ſuſpicarētur ſcimus. Has au-
tem facultates paulus licet ei teſtandi facultatem
vltro permiſiſſet: ſibi vindicauit. Scarampos ce-
pit: & tam diu honeſto tamē loco retinuit: quoad
quę florentiam delata fuerant ad ſe deferrētur. Fu
gientes Scarampi: dum hac de re ageretur: capti ī
carcerem conijciuntur. Verum cum bona patri-
archę Florentia Romā delata fuiſſent: Scarampos
cū bona parte īcolumes dimittēs, in reliquos pa-
triarchæ familiares maiore benignitate vſus eſt:
ꝗ̄ ipſe teſtator īſtituiſſet. Atq; hoc modo bona ho
minis tāta diligētia: parta maiore retētata: cū ma
gna opum iactatiōe: ac ſi annos Matuſalem victu-
rus eſſet: ab eo ſunt partim poſſeſſa, partim diſtri
buta, quocum diutius ſimultatibus, odijs, maledi
centia certauerat, cum maluiſſet ad thurcos ipſos
ꝙ ad paulum bona ſua recidere. Sed neq; hoc con
tenta diuina prouidentia voluit eius quoque cor
pus iam ſepultum in prędam dari. Ab ipſis enim
quibus ipſe beneficia ſancti Laurentij in Damaſo
dederat noctu aperto ſepulchro annulo & veſti-
bus ſpoliatus eſt. In hos autem paulus re cognita
grauiter animaduertit. Eodem fere tempore fe-
dericus adoleſcens egregius ferdinādi filius Me-
diolanum iturus ad ducendam Franciſci Sfortiæ

filiam fratris vxorem in regnum Romam veniẽs prodeunte obuiam honorato quoque & Rhodorico vicecancellario perbenigne a paulo ſuſcipitur:ac Roſa donatur quam pontifices quotannis donare alicui ex principibus chriſtianis conſueuere. Interim vero cũ ferdinando in animo eſſet eos bello perſequi:& potiſſimum ĩ regno ſuo exiſtẽtes qui dum a Gallis premeretur a ſe defecerant: miſiſſetq; copias quaſdam ea mente vt ducem Soranum adoriretur, pontifex diuertere id bellum cupiens archiepiſcopum Mediolanenſem eo propere miſit oratum: vt copias illas quẽadmodum ratione Feudi tenebatur ad ſe mitteret:q; diceret ſibi in animo eſſe Comitis Auerſæ filios eccleſiæ nequaquam obtemperantes e medio tollere. Nã eo fere tempore auerſæ Comes moritur:quo paulus pontifex creatur corpuſque eius Romam delatum in baſilica ſanctæ Mariæ maioris ſepelit. Rex itaque acerrimus Deiphœbi hoſtis quippe qui ab eo ſuperiore bello inſidijs veneno & armis petitus fuerat copiarum ſuarum pręfectis mandat:vt primo quoque profiſciſcantur tempore quo pontifex ire iuſſerit. Antea enim deiphœbum & franciſcum ad ſe vocatos mouerat:vt & iter tutum a latronibus ſeruarent: ne Romam aliunde venientes in ipſis prope vrbis Romę portis ſpoliarentur: vtque ſecurantiæ pręfecti viæ quondam filio Caprarolam quod oppidulum eſt redderent: cum omnia fere ipſius pręfecti bona poſſiderent. Vtrumq; vero non modo facere recuſarunt verum etiã minas addidere Iactitãtes ſępius ſe comitis aduerſę filios eſſe nec laceſſentibus perituros: Tum vero paulus clanculũ paratis rebus oĩbus

ad bellum neceſſariis ſuperuenientibus etiam regiis copiis quītodecimo die poſtea q̃ inchoatum eſt bello eos īcautos & nil tale opināres oppreſſit redactis ī poteſtatem eccleſię nouē caſtellis:quorum de numero aliqua ita munita natura & arte erant:vt vix opera hominū expugnari poſſe crederentur.Deiphebus autē veritus ne captus ad regē mitteretur ſalutem ſibi fuga quęſiuit.Capitur autē Franciſcus frater cū filio & quīquennio ī arce hadriani retentus demū creato Sixto liberatur.Hinc poſtea īter paulū & regē ipſum ortę graues inimicitiæ ſunt cū Ferdinādus hoc tāto merito peteret ſuperiorum annorum tributum quod eccleſiæ pendebat ſibi relaxari:& quod deinceps ſoluturus eſſet diminui cum regnum Siciliæ patruus ſuus poſſideret cuius īpē vna cū regno Neapolitano vectigal penderet. Inſpiciēda dicens & ſua merita & cōſiderādum quid poſſet ī contrarium accidere cum diceret ſe cōtinuo acies quaſdā in armis habere nō magis ſua q̃ pontificis Romani gratia vt ī bello cōtra auerſanos paulo ante nouerat. Cōmemorabat viciſſim paulus merita eccleſiæ erga Ferdinandum atq; hoc modo altercationibus in longum res ipſa ſemper protracta eſt:cum vterq; repetendi ius ſuum tēpus quęreret.Moliri res nouas interim rex cauebat Iacobi picennini qui ſulmonē in Marſis & alia oppida tenebat potentiam veritus quē poſtea franciſcus Sfortia ſocer ad regē miſit data fide ſe quotiēs libuiſſet incolumē rediturū. Verum aliter Iacobo q̃ putarat accidit.captus enim Neapoli a Ferdinando cum filio & in carcerem coniectus non ita multo poſt vita priuatur figmēto adhibito q͏̃ in

carcere ipſo decidẽs crus fregiſſet: dum redeuntes ab Iſchia quam enariam antiqui vocabant triremes regis de gallis victrices ſtudioſius q̃ cautius per feneſtrã inſpicit. Sunt qui arbitrãtur hominem adhuc viuere quod ego nullo modo credo cum nullus eſſet in Italia aptior ſi auctoritatẽ hominis in militia reſpicis ad euertendum Ferdinãdi regis ĩperium. Subſtiterat in via hac recognita (Senis nãq; erat) ducis Mediolani filia Neapolim ad maritum itura vt fidẽ faceret nulla patris ſui culpa Ferdinãdum ĩ Iacobi Picennini necem cõſpiraſſe. Quid autẽ ea de re ſuſpicati ſint homines optime nouimus: fuere etiã qui dicerent id prius a Paulo pontifice ſcitũ fore cum illis diebus archiep̃s Mediolanenſis a pontifice ad regẽ & a rege ad pontificẽ frequenter cõmeauerit. Cumque paulus ipſe dixerit audita hoĩs captiuitate appellationum iudicẽ e medio ſublatũ eſſe. Sed verum eſt illud Vergilianum Neſcia mens hominum fati ſortiſque futuræ. Nullius enim magis q̃ Iacobi picennini opera reprimere Ferdinãdi cõtumaciã paulus potuiſſet ſi cum in vita fuiſſet qñ inter eos de ſoluendo tributo cõtentio eſt orta ac bellum prope certum. Nã celebratis nurus ac filij nuptijs hac vna re & iacobi morte ſtabilito regno Ferdinandus cũ pontifice inſtat: vt & tributum ei diminuatur & quędã oppida quę de regno poſſidebat eccleſia ei redderẽtur. Miſit eo paulus Bartholomęum Rouerellã legatũ tituli ſctĩ Clementis preſbyterũ Cardĩalẽ qui regis mentẽ aliqua ex parte leniuit. Verebatur tum credo vterque ne ſolis ac lunę eclypſes quæ tum fuere cum maxima hominum admiratione regnorum mu- Vergilius.

tationē portēderent. moritur tñ (ne corpora ce-
leſtia fruſtra pati exiſtimes) ſequēti āno frāciſcus
Sfortia inſubriȩ & lyguriȩ dux. Nā Genuȩ dñatū
Biēnio ante adeptus fuerat, dedētibus ſeſe ciuib⁹.
diutino bello partī inteſtino & graui partī exter-
no agitatis. Gallorū em̄ dñatū quē ſpōte petierāt
reñciētes ad ſex milia gallici nomnis ante oculos
Renati regis interfecere qui tum triremibus ali-
quot bene armatis aderat recuperādȩ vrbis cau-
ſa quæ iā a Gallis defecerat. Mortuo itaqꝫ franciſco
Sfortia Mediolanēſium duce cardinales ſtatī pau
lus ad ſe vocat quid eſſet agēdum cōſulit. Cēſue-
re oēs mittēdas eſſe literas & nuntios ad princi-
pes italiæ ad populos qui eos adhortarētur nil no
ui moliri ſed pacē antea initā ſeruare: maxie vero
tam iniquo tēpore quo a Thurco cōi xp̄ianorum
hoſte vexaremur. prȩterea vero ep̄m cōchenſem
Mediolanum mittit oratum populum illū vt nil
antiquius fide putaret quā Galeatio franciſci filio
prȩſtiterat. Aberat tum Galeatius iuſſu patris in
Galliam cū exercitu miſſus dū rex Alouiſius cū
principibus regni dicto ſuo haud quaquam ob-
teperantibus bellū gerit. Ex fœdere em̄ dum Ge-
nuam in feudū accipit prȩſidia regi franciſcus ſub
miniſtrabat. Requirebat & hoc affinitas inter eos
cōtracta cū Galeā regine ac ducis Sabaudiæ ſoro
rem in vxorē accepiſſet. Qui cognita patris mor
te relicto bello: quod regio nomine contra Bur-
gūndiæ ducem inchoauerat, Lugduno abiens ac
cum paucis permutata veſte in patriā rediens di-
tione paterna auxilio matris quæ populos in fide
continuerat ſine vlla contentione potitur: paulus
vero cōpoſitis hoc modo italiæ rebus cum intel-

ligeret militiam Rhodiorũ militum ob inopiam ad nihilum redigi eorum magiſtrum ac primates religionis ad ſe vocat corrigẽdi erroris cauſa qui poſt frequentes conuentus apud.S. petrum habitos tędio animi &ſenio cõfectus morit̃:ſepeliturq; in Baſilica ſancti petri non longe a ſacello ſancti Andreæ.in cuius locum Carolus Vrſinus ſuffectus Rhodum ad tuendam inſulam propere mittetur.Interim vero cum nunciatum paulo eſſet in poli oppido in equicolis poſito multos hęreticos ia eſſe dominũ loci cum viris octo & fœminis ſex cõprehenſos & ad ſe perductos cognito hominũ errore ignominia notauit: & quidem grauiſſima eos potiſſimum qui pertinaciores fuere nã mitius cum his eſt actum qui errorẽ confeſſi veniam petiere .Erant enim eius ſectæ quã a peruerſa mente opinionis eſſe dicimus ꝙ dicerent nullum verum xp̃i vicarium eſſe eorũ qui poſt petrum fuereniſi qui paupertatem chriſti imitati ſunt.Aucto deide Cardinalium numero ad.x.eẽ eodẽ tẽpore creauit:quorum de numero.ij.fuere franciſcus fauonẽſis ordinis Minorum generalis. M. Barbo. pręſul Vicentinus cuius opera & cõſilio magnis ĩ rebus ſemper eſt vſus: Oliuerius Archieps̃ Neapolitanus. Amicus Epiſcopus Aquilanus. Theodorus Monferratus: reliqui partim Galli: partim Vngari & angli ſunt habiti.Senatu itaq; ĩ hũc modum aucto ad cõponendã Italię pacem totus cõuertit̃.Nã cum florẽtini quidã a factiõe petri medices ciuili diſcordia pulſi .Vt Deteſaluus Neronius & Angelus Accioiolus ac Nicolaus Sudorinus. Bartholomęũ Bergomatẽ concitaſſent:qui magnã vim equitũ ac peditũ hẽbat vt in hetruriã

cum exercitu mouēs ſe ac extorres oēs ī patriā re-
duceret adiuuātibus etiā Venetis occulte tamen
primo quidē impetu poſſe & velle ſubuertere to-
tā Italiā viſus eſt. Verum cum ī flāminia galeatiū
ducē Mediolanenſem obuium habuiſſet cum re-
gis ac florentini populi copijs habenas inhibuit: &
cunctādo potius ꝙ pugnādo vincere annixus eſt
pugnatum eſt tñ ſemel atqꝫ acriter comitis Vrbi-
natis auſpicijs in agro Bononienſi ad ricardinam
(id ei loco nomē eſt) dum caſtrametat̄: quo quidē
tēpore de Bergomate actum certe erat ſi tum ga
leatius affuiſſet qui florentiam cōponēdæ rei bel
licæ cauſa profectus paulo ante fuerat. Ferunt qui
tāto pręlio interfuere nuſquā ætate noſtra maio-
re cōtentiōe certatum eſſe pręlium antea fuiſſe in
quo plures deſiderati fuerint. Tum autē Veneti
ſibi potius quā homini cauētes: cohortibꝰ aliquot
& turmis ei ī auxilium miſſis pacē enixus quęre-
re eius conficiendæ arbitrium omne in pontificē
deferentes. Qui rei ſuæ quoqꝫ admodum retinēs:
ſi victoria ad regē & ducem recideret: vt pax cō-
ficeretur inſtabat. Erat enim opinio quorundam
hominum non vulgarium Bartholomęum con-
niuente pontifice padum traieciſſe: quo mutuo
Florentinorum ſtatu inferre bellum ferdinardo
regi cōmodius poſſet: cui ita infenſus erat vt acci
re cōtra eum nouos quoqꝫ in italiā hoſtes cogita-
uerit. vocatis itaqꝫ ad ſe omnium principum lega
tis: pacem his rationibus cōpoſuit: vt vtraqꝫ pars
quæ bello ceperat redderet: vtqꝫ bartholomæus
copias ſuas in Ciſalpinā Galliam reduceret: Ser-
uareturque pax illa quæ antea inter franciſcum
Sforciā & Venetos apud Laudam pompeianam

cōpoſita fuerat. In vna re tātum addubitatum excluderet̄ ne a pace Italię ſabaudię dux vel Philippus frater qui eo anno venetorū ſtipendijs militauerat prouinciamq; Galeatij bello vexauerat. Petebant veneti vt inter fœderatos is quoque cē ſeretur. Negabat id fieri poſſe Galeatius cum diceret eum ſe nunquā pro amico & ſocio habiturū quē Rex Francię hoſtē haberet. Verum tm̄ valuit Paulus blandicijs & pollicitationibus vt legatum Galeatij contra principis ſui decretum in ſententiā ſui ipſius traxerit. Hāc ob rem irat9 Galeatius & Laurentium. Piſaurienſem legatum ſuū exilio mulctauit & ſabaudiēſes ita bello vexauit vt eos pacē expoſcere coegerit, quæ quidem ex arbitrio regis francię poſtea cōpoſita eſt interuenientibus & reginę & vxoris Galeatij precibus quæ ducis Sabaudiæ ſorores ſunt. Compoſitis autē hoc modo rebus Paulus ad ocium conuerſus populo Romano ad imitationem veterum ludos q̄ magnificentiſſimos & epulum lautiſſimū inſtituit, procurāte eā rem Vianeſio Bononienſi pontificis vicecamerario. Ludi autē erāt pallia octo quę curſu certantibus in carniſpriuio proponebāt ſingulis diebus. Currebant ſenes, adoleſcentes, Iuuenes, Iudęi, ac ſeorſum paſtilis prio quidē pleni quo tardiores in curſu eſſent. Currebāt & eq equæ Aſini bubali tāta cū oīm voluptate, vt hoīes prę riſu pedib9 vix ſtare poſſēt. Curſus aūt & ſtadiū erat ab arcu Domitiāi vſq; ad ędes ſcti Marci, vn̄ pōtifex ipe ſolidā voluptatē pcipiebat. hac ēt ī pueros cœno oblitos poſt curſū mūificētia vſus vt ſingulis carlenū (numi argētei id genus eſt) cōdonaret. Sed ecce ī tā publica oīm lętitia ſubitus terror paulū occu-

pat. Nunc iaturei quoſdã adoleſcẽtes, duce Cali-
macho in eũ cõſpiraſſet cui p̃ timore vix reſpiran
ti, neſcio quo fato nouus ẽt terror addit̃. Aduolat
ei quidã cognomẽto philoſophus hõ facinoroſus
& exul: qui vitã primo & reditũ in p̃riam dep̃cat⁹
nũciat, ac falſo quidẽ Lucã Totiũ Rõanũ ciuẽ Nea
poli exulãtẽ, cũ multis exulibus in nemoribus Ve
literinis a ſe viſum, ac paulopoſt affuturũ. Time
re Paulus ac magis trepidare tũ cœpit, veritus ne
domi & foris opprimeret̃. Capiũt̃ p̃multi in vrbe
tũ ex Aulicis tum ex rõanis. Augebat hoĩs timo-
rẽ Vianeſius augebãt & alij eius familiares, qui ex
tãta p̃turbatiõe aditũ ad maiorẽ dignitatẽ & vbe
riorẽ fortunã ſibi q̃rebãt. Irrũpebãt cuiuſuis domũ
ſine diſcrimine. Trahebãt ĩ carcerẽ q̃s ſuſpectos cõ
iuratiõis habuiſſent. Et ne ego tãtę calamitatis ex
pers eſſem, domũ vbi habitabã multis ſatellitibus
noctu circũdãt, fractis foribus ac feneſtris vi irrũ-
pũt. Demetriũ Ducẽſem familiarẽ meũ cõp̃hẽdũt
a quo vbi ſciuere me apd̃ cardinalẽ Mãtuanũ cœ-
nare, ſtatĩ accurrũt & me in cubiculo hoĩs captum
ad paulũ cõfeſtĩ trahunt. Qui vbi me vidit, Ita in
quit duce Calimacho in nos coniurabas. Tũ ergo
fretus innocentia ita cõſtanti aĩo r̃ndi vt nullũ cõ
ſciẽtię ſignũ in me dep̃hẽdi poſſet. Inſtabat ille di

Platina capitur.

ſcinctus & pallidus, & niſi verũ faterer, nũc tormẽ
ta mihi nũc mortẽ p̃ponebat. Tum ergo cũ vide-
rent oĩa armis & tumultu circũſonare veritus ne
quid graui⁹ ob formidinẽ & irã in nos ĩcõſuleret̃,
ratiões attuli, quã ob rẽ crederẽ calimachũ nil ta-
le aliquid vnq̃ moliturũ ne dũ meditatum fuiſſe
qd̃ cum cõſilio: lingua manu, ſolicitudine opibus
copijs, cliẽtelis, armis pecunijs, oculis, poſtremo

careret.Cæculus.n.erat &.P.Lẽtulo ſõniculoſior, ac.L.Craſſo ob adipẽ tardior.Omitto ꝙ nec ciuis qdẽ rõanus erat qui patriã liberaret,nec ꝯſul qui põtificatũ ſibi paulo interẽpto deſumeret. Quid poterat Calimach⁹? Quid auderet? Erat ne lĩgua & manu ꝓmpt⁹? Habebat ne ad tãtã rẽ cõficiendã certos hoĩes delectos & deſcriptos quorꝫ opa vte rẽt.niſi forte vellẽt Glaucũ & petreiũ fugę ſuę coĩ tes alteros gabinios ac Statilios eſſe? Tũ paulus ad vianeſiũ cõuerſ⁹,hic ĩquit (me toruis ocl'is aſpi ciẽs)tormẽto cogẽdus eſt verꝫ fateri,nã cõiurandi artẽ optĩe nouit. Vtinã cõſiderati⁹ mecum egiſſet Paulus,nõ eĩ me ſtatĩ tormẽto ſubiecſſet. Nã cum verꝫ cõiectura qrĩt nec de fctõ cõſtet ĩ cõiuratiõe potiſſimũ & q̃ añ ſuſceptũ negociũ & poſt ſint geſta qrĩt. Cõſiderat vita cõiurãtis cõſiderãt mores ãbitio cupiditas tũ facultatũ tũ bonorũ & ſi quid antea dictũ,ſcriptũ aut factũ ſit qđ eo tẽdat. Horũ nihil cõſiderauit Paul⁹ ĩ carcerẽ nos cõijcit. Verũ cũ admonet ab his q bñ ſentiebãt quibuſꝗ exploratũ erat Lucã Totiũ nuſquã pedẽ Neapoli mouiſſe,ne tm̃ tumultũ cum ſuo diſcrimine cõcitaret,reuocat edictũ tertio die q̃ p̃mia illis ꝓponebat,qui lucã reum maieſtatis vel viuum vel mortuum in poteſtatẽ ſuam redegiſſet. Non tamẽ quadrarios fratres quos ob eam ſuſpitionem ceperat & torſerat,dimiſit,Subeſſe aliquam latentem cauſam videri volebat, ne leuitatis argueretur. Liberatus hoc metu Paulus, ad nos ſtatim animum adijcit. Mittit in arcem Hadriani Vianeſium cum Ioanne Franciſco clugienſi ſanga & ſatellite qui nos quouis genere tormentorum adigat ea etiã fateri quę nuſquam ſciebamus. Toquentur prima &

ſequēti die multi quorū ps magna p̄ dolore ī ipſis cruciatibus cōcidit, bouem Phalaridis ſepulcrum Hadriani putaſſes, adeo reſonabat fornix ille Cō cauus vocibus miſerorū adoleſcentiū. Torq̄batur Lucidus hō oīm innocētiſſimus. Torq̄bat̃ Marſus Demetrius Auguſtinus Cāpanus Optimus Ado leſcēs & vnicū ſeculi noſtri decus, Si ingeniū & Li teraturā īſpicis. Quibus cruciatibus & dolore ani mi mortuū poſtea crediderī. Feſſi Tortores nō tñ ſatiati: Nā ad vigīti fere eo biduo q̄ſtioni ſubiece rāt, me quoq; ad penā vocat. Accīgūt ſe opi carni fices. Parātur tormēta, ſpolior, laceror, trudor, tā quā craſſator & latro. Sedet Vianeſius tanq̄ alter Minos ſtratis tapetibus, ac ſi in nuptijs eſſet, vł po tius in cœna Atrei & Tātali. Hō inquā ſacris initia tus, & quē ſacri canones vetāt de laicis q̄ſtionē ha bere, ne ſi mors ſubſequat̃, q̄d in tormētis interdū accidere ſolet irregularis (vt eorū verbo vtar) & impius habeat̃. Neq; hoc q̄dē cōtētus, dū penderē miſer in ipſis cruciatibus monilia ſang̨ clugienſis attrectās hoīem rogabat, a qua puella donū amo ris habuiſſet. De amoribus locutus, ad me cōuer ſus inſtabat, vt ſeriē cōiurationis, vł fabul̨ potius a calimacho cōfect̨ explicarē dicerēq; q̄d cauſ̨ eſ ſet: cur Pōponius, q tū Venetijs erat ad me ſcri bēs patrē ſāctiſſimū in ſuis literis appellaret, te ī quit pōtificē creauerāt cōiurati oēs. Flagitat item dederī ne literas Pōponio ad īpatorē, aut ad ali quē xp̄ianū prīcipē ſuſcitādi ſciſmatis aut concilij cā. Reſpōdeo me nūq̄ cōſiliorū Calimachi p̄cipē fuiſſe q̄ppe cū īter nos ſimultas eſſet haud parua. Neſcire itē cur Pōponius me patrē ſanctiſſimū ap pellaret, ſciturū ab eo, nā paulo poſt vinctū affu-

Torquet̃ Platina.

turū dicebat. De pōtificatu vero nō eſſe cur ſolici ti eſſent, ꝙ vita priuata ſemꝑ cōtētus fuiſſem ad ĩperatorē vero me nūq̄ literas miſiſſe nec Pōponij opa in ea in reuſum eſſe, id etiā ab eo ſciturū. Tandē vero delinitus aliquātulū tot meis cruciatibus nō tn̄ ſatiatus, deponi me iubet, veſperi maiores ſubiturū. Deferor in cubiculū ſemimortuus. Nec ita multo poſt reuocor a q̄ſtoribus bn̄potis & prāſis, aderat & Laurētius archieps̄ Spalatrēſis, petūt qd mihi colloquij fuerit cū Sigiſmūdo Malateſta, q tū ĩ vrbe erat. de literis inquā de armis, de pſtāti bꝰ igenijs tū veterū tū nr̄oꝝ hoīz loq̄bamur. Deq; his rebus, quæ in hoīm colloquia cadere poſſunt. Minari tū Vianeſius ac maiores cruciatus ꝓponere niſi verū faterer. Rediturū ſe die ſequēti meditarer interī vbi eſſem, & qbuſcū mihi eſſet agēdū. Reducor iterū ad cubiculū, vbi me tātus repente dolor inuaſit vt vitā cū morte cuperē cōmutare recrudeſcētibus doloribus ob refrigerata mēbra quaſſa vehementer ac lęſa. Recreabat me tn̄ nō parū Angeli Buffali Romani equitis humāitas, quē anno an̄ paulus in carcerē cōiecerat, ob interfectū a Marcello filio Frāciſcū Cappociū. Id eī factū Angeli ſuaſu Paulus dicebat. Angelus itaq; ac frāciſcꝰ nepos qbuſcū in eodē cubiculo diuertebā quo minus doloribus & inedia morerer, ſuis manibus & medelas & cibū mihi afferebāt, Poſt biduū vero chriſtophorus Veronēſis pauli medicus ad me veniēs, bono inquit aīo te eſſe iubet paulus, ac deſe bene ſperare breuiq; liberū futurū, ſciſcitor quādo id fore ſperaret. Reſpōdet hō liber audiētibus oībusq tū aderant, nō ita cito fieri poſſe ne leuitatis & ſeuitię argueretur pōtifex ꝙ illos quos tāto

Reuocat platina ad torturā.

tumultu concitato cepiſſet ac torſiſſet,ſtatī velu-
ti innoxios dimitteret. Neqꝫ hoc quidem cōtētus
paulus quos paulo añ coniurationis & maieſtatis
accerſierat,eoſdē mutata ſnīa ob diuulgatā fabu-
lā hęreſeos accuſat.Trahit ad vrbē pōponius Ve-
netijs captus ꝑ totā Italiā tāquā alter Iugurta,du-
cit in iudiciū pōponius vir ſimplicis ingenij, neqꝫ
cōiurationis neqꝫ alicuius ſceleris cōſcius.Rogatꝰ
cur noīa adoleſcētibꝰ īmutaret. Vt hō liber erat.
Quid ad vos inquit & paulū ſi mihi fœniculi no-
mē indo? Modo id ſine dolo ac fraude fiat. Amo-
re namqꝫ vetuſtatis antiquorū ꝑclara noīa repete
bat,quaſi quędā calcaria,q̄ nr̄am iuuentutē ęmu-
latione ad virtutē incitarēt. Trahit & Lucillus ad
vrbē tāquā reus maieſtatis: qui in ſabinis tetricā
illā vitā ducebat: ꝙ ad cāpanū ſcribēs: q̄ literę po-
ſtea dep̄henſę ſunt, Heliogabali cuiuſdam amores
rep̄hēdebat. ita occulte, tñ, vt niſi a cōſcio digno-
ſci res ipſa nō poſſet. Vianeſius autē diligēs paſtor
ad nos cum tormētis ſępius rediens, torto etiā pe-
treio calimachi comite in fuga cōp̄henſo, ac nihil
cōfeſſo, ꝙ diceret ebrioſam illā Calimachi collo-
cutionē nullius momēti exiſtimādam fuiſſe, omīa
oculis colluſtrās, ne refractis parietibꝰ tāquā Dę-
dali ex alta arce volaremus, carcerē ſub terraneū
meditat, ac fabris ſtatī locat eoqꝫ coniicit Franciſcū
Anguilarē Gartaluſium, Franciſcum Aluianū: Ia-
Impator romā adit
cobū ptolomęum quadriēnio añ moleſtia carce-
ris maceratos, De libertate nr̄a interī nullū verbū
fiebat, erat tum impator in vrbe. Voti ēm gratia
venerat cum magno comitatu, quē paulꝰ magna
cum impenſa honorificentiſſime ſuſcepit, expen-
ſis decē & octo milibus nūmum aureorum. Am-

bos ex mole Hadriani ſub eodē pallio a laterano redeuntes comitāte honorato quoq; inſpexi. Subſtitit paulus in ponte, donec imperator equites aliquot crearet. Abeūte deinde imperatore cum iā metu omni liberatus eſſet, nam & equitum & peditum ſuorū magnā partē in vrbe vocauerat, veritus ne quid tumultus a populo Romano excitaretur p̄ſente impatore. x. mēſe poſt captiuitatem noſtram in arcem veniēs, ne tm̄ tumultus fruſtra concitaſſe videretur, multa nobis obijcit, ſed illud potiſſimū, q̄ de immortalitate animorum diſputaremus, teneremuſq; opinionē platonis, quā diuus Auguſtinus chriſtianę religioni ſimilimā eſſe cenſet. Merito inquit Aurelius, Cicero de ũ inter philoſophos vocat platonem, qui cunctos īgenio & ſapiētia ſupauit, hunc mihi delegi quo c ũ diſputarē, qui de vltimo hoīs fine, & de diua natura melius quā cęteri philoſophat̄. Indubiũ īquit paulus diſputādo deũ vocabatis. Q đ quidē oībus philoſophis & Theologis nr̄orũ t̄porũ obijci pōt, qui & aīos & deũ & oēs intelligētias ſepatas diſputandi: ac veri inueniēdi cā in dubium plęrumq; vocant. præterea vero hæretici ſunt, vt ait Auguſtinus, qui quid praue ſapiūt ptinaciter: defendunt. Sanā diſciplinam nunquā aſpnati ſumus, quod facere conſueuerunt (vt ait Leo) erroris magiſtri qui ſeorſum ab eccleſia ſentientes hęretici merito (Hieronymo teſte) ſunt appellati. Rationē vitæ meę poſteaquā ſapere per ætatem ſæpiuſq; ad hæc tēpora reddere vobis poſſum. Nullum mihi facinus īpingi poteſt, nō furtum, non latrociniũ, non ſacrilegium, non depeculatus non patricidiũ, non rapina non ſymonia. Vixi vt Chriſtianum decebat

Innocētia platinę.

confeſſionē & cōmunionē in anno ſemel p̄ſertim intermiſi nunq̄. Nil ex ore meo excidit, q̄d cōtra ſymbolū eſſe, aut hęreſim ſaperet, nō ſum imitat9 Simoniacos carpocratianos. Ophitas, Seuerianos, Alogios, Paulinos, Manicheos Macedonios, aliā-ve Hęreticorū ſectā, prętere a vero paulus crimi-ni nobis dabat, q̄ nimiū gētilitatis amatores eſſe-mus, cū nemo eo huius rei ſtudioſior eſſet, quippe qui & ſtatuas veterū vndiq̄ ex tota vrbe cōquiſi tas in ſuas illas ædes quas ſub capitolio extruebat cōgereret, etiā auecto ex ſancta Agnete beatę cō-ſtātiæ ſepulchro: fruſtra reclamantibus monachis loci, qui poſtea mortuo paulo ſepulchrū illud por phyreticū a Sixto pōtifice repetiere. prętereavero numiſmata ꝓpe īfinita ex auro argēto æreue ſua imagine ſignatata ſine vllo ſenatus cōſulto in fun damentis ędificiorū ſuorum more veterumcol-locabat. Vertere potius hac in re q̄ petrū q̄ Ana-cletū, & Linū imitatus. Cum vero nr̄a de re inter palatinos ep̄os & duos fratres eſſet aliq̄n diſcepta tū, quorū alter erat ordinis frācíſci, alter dn̄ici, ve nerūtq̄ fere oēs in hāc ſn̄iam, nihil eſſe in nobis q̄d hęreſim ſaperet. Verꝝ cū paulus ī arcē veniſſet, ex cluderetq̄ de induſtria frāciſcus patronus nr̄ veri tatis aſſertor, quo liberius leonardo loqui liceret: eadē dicit q̄ pridie Rogati ſn̄iam q tū aderant & ſi ad nutū pōtificis aliqua ex pte loq̄bant̄, noſtrā tn̄ cām leuiorē faciebāt, ac pōtificē mitiorem redde-re conant̄. Solus autē īter oēs lęlius valla romanus ciuis & aduocatus conſiſtorialis noſtrā cām libere tutatus eſt. cōfutat oīa quę a leonardo dicta erant, quęq̄ pti affirmauerat alter aduocatus Andreas ſanctę crucis. Fit autē interdicendū de academia

mentio inclamat tum. M. Barbus ſancti marci cardinalis nos non academicos eſſe ſed fœdatores academiæ. Quid turpitudinis autem a nobis in academiam prodierit certe non video cum nec fures, nec latrones, nec incendiarij, nec decoctores eſſemus. Veteres academicos ſequebamur nouos contẽnentes: qui in rebus ipſis nil certi ponebant. Paulus tamen hæreticos eos pronuntiauit: qui nomen academiæ vel ſerio vel ioco deinceps commemorarẽt. Iuncta eſt hæc ignominia platoni ipſe ſe tueatur. Volebat paulus rebus in omnibus videri acutus & doctus: volebat itẽ videri facetus: deridebat fere omnes cõtemnebat. Interrogat tũ pomponium hominem irridens quod ei a teneris annis nomen impoſuerant parentes. Reſpondet pomponius ſe binomium fuiſſe. Confuſus nouitate rei paulus ſubſtitit amplius de nomine quærere. Ad me autem conuerſus in omnem contumeliam prorupit omitto ꝙ mihi coniurationem hæreſim maieſtatis crimẽ obijceret quæ omnia iam purgata erant obijciebat etiam ingratitudinem: ꝙ in me licet ingratum officioſus fuiſſet ſi ſpoliare homines emptione ſua ĩcognita cauſa, ſi carcere, ſi tormentis, ſi ignomina, ſi calũnia afficere beneficium eſt certe erga me beneficus & liberalis dici põt paulus & ego ĩgratus: qui tantorum maleficiorũ immemor ab vrbe non diſceſſerim. ſuis mandatis obtemperans ſuis pollicitationibus totiens fruſtratus. Abijt ĩde minabundus: & ob irã quam tum cõceperat nos vſq; ad integrũ annum retinuit. Ita eum credo iuraſſe quando nos cepit vt ĩ carcerẽ cõiecit noluit periurus videri. Dimiſſos tandem in ædibus ſuis viginti diebus ita nos

retinet:vt efferre pedē domo non liceret. Vagari deīde per vaticanum ſinit. Fatigatus poſtremo cardinaliū precibus liberos tandē nos facit. Vocor non ita multo poſt literis a lodouico gōzaga pricipe mātuano ad Balnea petriolana valitudinis cauſa quā in carcere dextro humero debilitatus cōtraxerā:eo vt ꝓficiſcerer primo vetuit Paulus:ꝙ diceret ſe breui rei meę bñ cōſulturū. Eo tñ ac redeo ſpōdēte reditū meū beſſarione cardīali niceo viro pręſtātis īgenij & ſingularis literaturę. Fidē meā cōmendat paulus ac crebro iactat optimā eius erga me volūtatē. Poſt diſceſſum Borſij eſtēſis:quē ad vrbē cū magno equitatu venientē magnificētiſſime & laute ſuſceperat: ducemq̨ ferrariæ creauerat: me breui viſurum quo ī me aīo eſſet. Idq̨ etiā oratoribus tum Venetorū tum ducis Mediolanēſis qui me ei cōmēdauerāt ſępe pollicitus fuerat. Biēnio hac ſpe ductus vel fruſtratus potius ire bononiā inſtituerā cum cardīali mātuano eiuſdem ciuitatis legato: quo minus id facerē vetat paulus:dicitq̨(ita erat vrbanus & facetus) me ſatis ſapere & facultatibus potius ꝙ̄ literatura indigere. Sed ecce dū expecto vt mei tādē tot calamitatibus tot malis circūuēti miſereat̄ pontifex ipſe appoplexia moritur ſecūda hora noctis:ſolus in cubiculo nemine vidēte cū eo die lætus etiam cōſiſtoriū habuiſſet pōtificatus ſui anno ſexto mēſe decimo. Quinto Kalēd. auguſti. Mileſimo quadringenteſimo ſeptuageſimo primo. Fuit autem in homine quātū ad corpus pertinet maieſtas pōtifice digna:erat em̄ magni ac vaſti corpis: adeo: vt dū ad rē diuinā proficiſceretur ſolus emineret. Circa cultū corporis & ſi moroſus nō erat:nequa-

quā tamē negligēs habebatur. Fuere etiā qui dicerēt eū dum in publicū prodiret faciē ſibi fuci cōcinare. De apparatu pōtificio non eſt cur ambigas: maiores ab hoc vno ſuperatos regno prçſertim: ſiue mitrā velis appellare: in quā multas opes contulit: coemptis vndiq̧ ac magnis preciȷ̄ adamantibus ſaphiris: ſmaragdis: chriſolitis: iaſpidibus vnionibus: & quicquid gemmarum ī precio eſt: quibus ornatus tāquā alter Aron in publicū forma humana auguſtiore prodibat. Inſpici tum ab oībus volebat & admirari. Hāc ob rē nōnunquā peregrinos ī vrbe retinuit: intermiſſa oſtendendi ſudariȷ̄ cōſuetudine. quo a pluribus eodem tēpore cerneretur. Praeterea vero ne ſolus differre a caeteris videretur: publico decreto mādauit propoſita poena: ne quiſpiā bireta coccinea (ita appellant capitis tegmen) praeter cardinales ferret: quibus etiam primo pontificatus ſui anno pannū eiuſdem coloris dono dedit quo equos vel mulas ſternerēt dum equitāt. Voluit praeterea in decretum referre. vt Galeri cardinaliū ex ſerico coccineo fierent ſed id quo minus decerneretur vetuere illi: qui bene ſentientes diminuendā eſſe eccleſiç pompam non augendā cū detrimento chriſtianae religionis praedicabant. Ante pontificatū vero prçdicare ſolebat: ſi ſors vnquā ei cōtigiſſet: ſingulis cardinalibus ſingula caſtella ſe donaturum quo vitandi aeſtus vrbani cauſa ſecedere percommode poſſent. Sed pontificatum adeptus nil minus cogitauit. Pontificatus tamen maieſtatem tū auctoritate tum armis augere conatus eſt. Nam Tricaricenſem epm in gallias miſit qui cognita leodenſium & ducis burgundiae contentione: eos

ad concordiam reuocaret:ſublato interdicto quo leodiēſes notati erant ob pulſum iniuria epiſcopū ſuū. Verum dum tricarienſis quàm accurate agit vt id ad ſolum pontificem pertinere oſtenderet: a Leodienſibus cum eorū epiſcopo capitur. Hanc ob rem dux Burgundiæ inita pace cum lodouico franciæ rege (tum enim bellum inter ſe gerebat) adiuuante ipſo rege Leodienſes grauiſſimis cædibus peſecutus: eorum vrbē tandē euertit: & captos epos liberauit. Præterea vero paulus cognita regis Boemię perfidia: in hominē laurentio rouerella epo ferrariēſi legato ita vngaros & germanos concitauit: vt breui & ſtirpem georgij funditus ſuſtulerit: & nomen hæreticorum fuerit deleturus: ni Poloni id regnum ad ſe pertinere dicētes: Matthiam Vngariæ regem tenuiſſent bello laceſſitum: quo minus regno Boemiæ potiret̄. Duo tamē bella & quidē parua ī Italia ſuſcepit. quę nulla re prius repetita bello ſed īſidijs primo īchoata poſtea deſeruit. Cum igitur Tolphæ veteris dominos inſidijs primo mox armis cū id nō ceſſiſſet duce Vianeſio aggreſſus eſſet obſideretq; locū & oppugnaret ſuperuenientibus regijs copijs quę a bello quod in flaminia contra Bartholomæū bergomatem geſtū eſſe diximus: quo in exercitu vrſini militabāt repēte effuſa fuga obſidionē deſerit cum amplius ſexaginta milibus paſſuū hoſtes abeſſent. Atq; ita Tolphā poſt lōgā cōtētionē qua etiā Vrſinos ſibi inimicos ac prope hoſtes fecerat decē & ſeptē milibus numū auri emit familię vrſinæ potentiā veritus quę dominis loci affinitate coniuncta erat. Iiſdē quoq; artibus Robertū Malateſtā Sigiſmundi mortui filiū aggreſſus cū etiā

d olo ſuburbiũ ariminẽſe cepiſſet. Vrbẽq; aliquãdiu oppugnaſſet Laurẽtio Spalatrẽſi archiepõ tãtũ negotium ꝓcurante ſupueniẽte poſtea Federico comite Vrbinati cũ regio ac florẽtini populi exercitu & obſidionẽ reliquere coactus eſt & fuſo turpiter ac fugato eius exercitu pacẽ turpi etiã cõditiõe initam nõ renuit. Affirmat Laurentius potiundi Arimini opportunitatẽ amiſſam eſſe dũ auare nimium ſtipendia militibus perſoluit dũq; ignoratiõe rerũ & tarditate ĩgenij rem ipſam quę momento tẽporis colligitur: in bello potiſſimum in lõgũ ducit. Natura enim ĩ rebus agẽdis ita ꝑpoſterus paulus erat vt niſi fatigatus rẽ quãtũuis clarã & apertã inchoaret aut ĩchoatã perficeret. Quãquam ipſe iactare ſolebat vt ſibi ĩ multis vſui fuiſſe cũ in pluribꝰ ſi verũ fateri volumus ſibi ac Romanæ eccleſię id ad modum nocuiſſet. in colligẽdis aũt pecunijs ita diligẽs fuit: vt fere ſemper bñficia & epãtus his cõmitteret qui officiũ aliquod venale haberẽt vnde elici munus poſſet. Oĩa em̃ officia ſuo tẽpore venalia erãt quã ob rẽ factũ eſt vt qui epãtũ aut bñficiũ vellet officiũ aliquod emeret quo lenocinio quod vellet conſequerẽ ſuperatis cõpetitoribus oĩbus doctrina & probitate vitæ quouis magiſtratu & honore dignis. prętere a vero cũ epãtus vacaret quo plures annatę eodẽ tẽpore ſoluerẽtur digniores vt ipſe prædicabat ad vberiores epãtus mouẽs magnã pecunię vĩ vndiq; colligebat. Redimẽdarũ quoq; penſionũ vſum nõ improbauit. His autẽ pecunijs interdum etiã ad liberalitatẽ vtebatur. nã & cardinales pauperes maxime & epõs & principes ac nobiles domo extorres virgines viduas ægrotos

frequenter iuuabat. Curauit itē vt Romæ annona cæteraq; ad victū pertinentia vilius ꝙ anteá venderentur ædificauit etiā ſplendide ac magnifice tum apud ſanctū Marcū tū vero ī vaticano quod ad munificentiam pertinet. Venationem quoq; miro apparatu edidit duci ferrariēſi in cāpo merulæ huic autē prȩfuit eius ex ſorore nepos. S. Luciæ cardinalis: quem vna cum Baptiſta zeno altero nepotes cardiales ante creauerat. Adire hominē die dormientem: ac noctu vigilātem attrectantemq; gēmas & margaritas difficile erat nec niſi poſt multas vigilias ꝙ ſi tibi patuiſſent fores audire hominē nō audiri ab homine neceſſe erat adeo copioſus in dicendo habebat. Moroſus erat & difficilis tū domeſticis tū externis & ſȩpe quod promiſerat mutata ſententia īuertebat. Volebat videri aſtutus rebus in omnibus hanc ob rē perplexe nimium interdū loquebatur. Quare amicitias prīcipum ac populorum nō diu ſeruauit ꝙ variarum partium haberetur. Varia ciborū gn̄a ſibi apponi volebat: & peiora quȩq; ſemꝑ degu ſtabat. Clamabat interdū niſi quæ expetebat ex ſententia ei appoſita fuiſſent. Bibaciſſimus quidē erat ſed vina admodū ꝑua & diluta bibebat. Peponū eſu cācrorū paſtillorū piſciū: ſuccidię admodum delectabatur: quibus ex rebus ortam crediderī Apoplexiā illā qua e vita ſublatus eſt. nā duos pepones & quidē prȩgrādes comederat eo die quo ſequēti nocte mortuus eſt. Iuſtus tñ eſt hītus & clemens. Pleroſq; autē latrones pœna carceris ad ſanitatem redigere conat⁹ eſt fures parricidas perfidos periuros: humanitatis aūt ſtudia ita oderat & cōtēnebat vt eius ſtudioſos vno nomine hȩ

reticos appellaret. Hic ob rem Romanos adhor-
tabatur ne filios diutius in ſtudiis literarum verſa
ri paterentur ſatis eſſe ſi legere & ſcribere didiciſ
ſent Durus interdum & ĩexorabilis ſiquid ab eo
peteres habebatur: neque hoc contentus cõuitia
& probra in te conciebat. Plura tamen præſtabat
ꝙ vultu facturum prę ſe ferret vno tamen poſtre
mo laudari poteſt: ꝙ domi monſtra non aluerit
quodque domeſticos ſuos & familiares in officio
continuerit ne ob factum & inſolentiam populo
Romano & Aulicis ſtomachum facerent.

Huc vſque deſcripſit Platina.

Sixtus IIII.

SIxtus quartus, Frãciſcus arruere an-
tea dictus: genere ligur: vrbe ſauona
oriundus: ordinis fratrum minorum
miniſter accuratiſſimus. Cum letha-
li apoplexię aculeo occubuiſſet Pau
lus pontifex cardinalium conſenſu eidem ſurro-
gatur. Vir certe non minus arte ꝙ ingenio clarus
fuit politioribus literis a teneris annis apprime
imbutus labore incredibili ad diuinarum huma-
narumq; artium apicem cõſcendit: vt omnes Ita-
los literis laceſſere & vincere facile potuerit quod
facile ꝓdũt ex eius carthaceo ſcrinio nõnulla eius
opera nõ minus cõcinne ꝙ eleganter ſcripta quæ
iã in lucẽ prodiderũt, ſcilicet de potẽtia dei, de ſan
guine xp̃i, de cõceptiõe. B. Marię, & aliorũ innu-
mera ꝓpe ſupellex quæ fortaſſe puluerulento ſi-
tu ſqualida iacent. Et vt ante põtificatũ adeptum
clemẽs pius & ĩ oẽs mãſuetus extitit ita magiſtra-
tu põtificio inſignitus omni virtute cœpit ceteros
pręcellere ad vitia teſtudineus: ad virtutis & bo-

narum artiũ ſtudia equis veliſq; ocius anhelabat in pauperes pius in religioſos munificus & ad ius cuiq; reddendũ vigilãtiſſimus erat. Principes cla de militari patria extorres & proprio regno pulſos præſertim palleologorũ filios: Boſſinæ reginã alioſq; cõplures thurco infeſtato ſumma opera iuuare curauit. vrbẽ Romam cœnoſam & ſtrati pene expertem carioſa vetuſtate deſolatam necnon debilioribus fulcris nutantẽ omni ope ĩſtaurare ſategit: necnon oĩa eius cõpoſita cultiſſime ſtrauit. Põtẽ ſuper tyberim (quẽ ab ipſo Sixti põtem vocant) miro artificio maxima impẽſa extruxit: aliĳſque bñficĳs Romã ſibi adeo aſtrinxit vt non iniuria ipſius alter Romulus vocandus ſit. Apud ſanctũ petrũ tẽplũ cultiſſimũ extrui iuſſit ĩ eo ſacerdotes inſtituẽs quos annuis ꝓuentibus liberaliter dotauit. Hoſpitale ſcti ſpũs in vaticano vetuſtate collabens magnifice ad pauperum profugiũ inſtaurauit ibiq; ſuę vitę ſeriẽ manu appellea cęlari voluit. Et cum ſumma religione virginẽ Mariam acri vredine de ſuo more excoleret eius tẽplum quod ſanctam Mariam dicunt, excidio & carie ferme obrutum magnis ſumptibus denuo extruere fecit. quod munificentiſſime annuo munere donauit. Hic a quarto ſui pontificatus anno iubileum per totum xp̃ianitatis orbem honorifice celebrauit: vt q̃ diu vitia dilituerãt recõdita: ſtatĩ corde cõtrito confeſſa xp̃i fidelibus abluerentur. Beatũ Bonauẽturã theologũ in ſanctorum albo inſcribi & haberi voluit. Hoc tamen ei dant vitio quod ſuos ſupra modũ amauerit humana diuiaq; præter iuſtitiam eis tribuens. Multorum iudicio iniuſte tumultu bellico totam Italiam vexauit.

B. Bonauẽtura ſanctorũ cathalogo aſcribit.

Laurentium enim medicem qui tunc florentinis p̄erat maledica cenſura ĩprimis ꝓſcribens fiorenti nis bellum ĩdixit: ꝙ Raphaelem cardinalē ex ſo rore violētina nepotem, necnō Franciſcū ſaluiatū piſanum archip̄ſulem cum plęriſq; eos comitāti bus ſuſpendio affigunt qm̄ Iulianū medicem Lau rentiȷ̄ fratrem egregium adoleſcentem in templo ſanctæ liberatę a ſuis ſicarȷ̄s obtruncari fecerant. Hac ei tēpeſtate inſigni ĩiuria (vt credebat Sixt⁹) ꝓuocatus ſuaſu Hieronymi comitis atq; Ferdinā di appulię regis in hetruriam caſtrametatus florē tinos magnis dānis opp̄ſſit, donec re diligentiori examinatione cognita Franciſcum ſaluiatum reū eſſe cognouerit pōtifex, qui Laurentium medicē a cenſura eccleſiaſtica abſoluit. Nec italicę calami tati defuit ſenatus venetus, qui Herculem eſtēſem ferrarię ducem obſeſſum circumuallans in ferra rię agros ſęuiſſime debacchatus eſt. Hic Sixt⁹ Fer dinando bellū indixit ꝙ nollet Herculi eſtenſi cō tra venetos eum longa obſidione p̄mētes auxilia ri. Sed cū Ferdinando rebus cōpoſitis, venetos ar mis apppulię fretus ꝓ virili fatigat, & quoſq; ita lię potentatus ĩ eos cōcitat, eos interdixit excōmu nicauit & oĩbus dignitatibus orbari voluit nec ip ſo ſupſtite abſolutiōis munus ei ĩpenſum eſt. Tan dē febrili calore correptus naturę exoluit delatū. Et ſi inter italię prĩcipatus cōpoſitis rebus tā ĩma nis ſedaī tumultus. Hic toto ſui pōtificatus tēpo re.xx.cardinales ordinauit ĩter quos iulianus ſan cti petri ad vincula ex fratre nepos p̄cipuus fuit, qui Sixti funus celebri pōpa magnifico ſumptu in tēplo ſancti petri ad vaticanū ſepeliri fecit. Mul tas feſtiuitates veteribus iunxit & cōceptiōis p̄ſen

tationis beatę Marię ſanctę annę eius matris ſan-
ctiſſimi Ioſeph ſeraphici Franciſci feſta in chriſti
eccleſia celebrari iuſſit. Obijt igitur turbulentiſſi
ma bellorum fluctuatione inquietatus anno chri-
ſti. Mileſimo quadringẽteſimo octuageſimoquar
menſe Auguſti pontificatus vero ſui anno deci-
motertio.

Innocentius VIII.

INnocentius octauus Iohannes bapti
ſta antea dictus patria genuenſis ex
mediocri genere honorato tamẽ, pa-
tre Aaron viro ſane probo ortus pri-
mo ſanctæ eccſiæ presbyter cardina-
lis creatus & cum virtutis atq; diſciplinarum om
nium ſpecimẽ foret cardinalium auſpicijs Sixto e
medio ſublato ſummus pontifex creaṫ anno xpi.
Mileſimo quadringenteſimo octuageſimoquarto
idibus Auguſti. Hic autẽ affabilis manſuetus elo-
quo facundus & comis quẽ maturus inceſſus morũ
non moroſa grauitas necnon gemina indoles ex-
ornabant. Perſpicacis ingenij fuit vt altiora rimã
ti faciliter ĩnoteſcerẽt. Nec defuit ipſi verborũ le-
pos nõ iniucundus multis ſalibus cultus cũ rẽpeſti
uũ erat. Pacem principibus chriſtianis cõmendãs
eos abiectis mutuis odijs fœdus percutere horta-
batur, ne thurcarũ inſidias moliantiũ viribus chri
ſtianitas detrimentum ſubiret. Nõ iniuria igiṫ In-
nocentius dictus eſt cũ vitæ innocentia manſueta
indole clarius. Nõ iracũdus ĩexorabilis aut moro
ſus inter cęteros velut ſydus emicuerit. Et cũ con
ſideratius cõſilio maturo animaduerteret ꝑ eccle
ſię dignitate & ſubditorũ tutela ea armis q̃rẽda
eſſe quæ raptu Aut temerarijs aliorum põtificum

donis ablata fuerãt,dicebat arma ſumenda nõ,ꝓpter victoriã aut gloriã,ſed vt pax inde ſequatur. Singulos principũ chriſtianorũ oratores cũ in ſui pontificatus principio cũ de more ſalutatũ venirẽt,ad pacẽ admonebat ſuadẽs armis tẽpla prophanari,funditus demoliri,dei cultũ intermitti, puellas inceſtari,fruges & bonorũ quodcũq̧ genus populari,quod teſtatur Lucanus dicens,Nulla fides pietaſq̧ viris qui caſtra ſequũt. Vrſini tñ & colũnenſes romani proceres eius pios hortatus aſpernati,inteſtinis bellis vrbẽ infeſtantes , ſe inuicẽ lacerabant, & incredibili damno inuito põtifice vrbem affecerunt.Hac etiã tẽpeſtate cõtra Ferdinãdum appulię regem tributa annua quibus aſtrictꝰ erat,eccleſię pẽdere negantem bello tumultuatũ eſt,hoc ęgre ferente optimo pontifice. Copiarum ſuarũ Robertum ſanſeueritatẽ virum militari diſciplina clarũ ducẽ habuit innocẽtius qui in appulia caſtrametatus longe lateq̧ eã depopulatus eſt, atq̧ Ferdinandum aperto marte & collatis ſignis expugnãdo eccleſię morigerũ deuinxit.Pace itaq̧ cũ ferdinando hac lege inita iuramento pollicitus eſt põtificiæ dignitati in poſterum non aduerſari,& annuum prouẽtum,quo eccleſię neapolitani regni cauſa tenebatur eidem perſoluere.His rebus ex ſententia compoſitis inter vrſinos & colũnenſes ſumma diligentia pacem compoſuit. vrbe ab inteſtinis bellis libera in bucalinum oſimi tyrãnum chriſtianos multa clade peſſumdantem, qui paulo añ ab eccleſia defecerat copias mouit , quẽ poſt longam vtriuſque ſtragem expugnauit & captiuum ad Lodouicum Sfortiã inſubrię ducem tranſmiſit. Quibus rebus ſtrenue geſtis non mo-

dicam ſuæ virtutis laudem optimus pontifex retulit. ipſe tum quia valitudinarius erat. tum propter crebros bellorum & peſtis ĩſultus quibus tota italia laborabat: complura quæ ſanctius conſultiuſque animo conceperat ĩexpleta reliquit. Cõſanguineis paruum amoris iudicium monſtrans opibus. Extollere non curauit dempto quod filiũ franciſcum nomine & Theodorinã filiam nothos ex ſceleſto concubitu ſatos prẹter rationem multo munere cumulatiſſimos reddidit. Franciſcum enim formoſẹ puellẹ Laurentij medices filiẹ connubio iunxit: atque eum cum lætali morbo decubaret magnis theſauris ex conſenſu Cardinalium donauit. Theodorinam vero ſtrẽuo ac illuſtri viro cum dote maxima deſponſauit. Heliopoldum Auſtriẹ ducem aſſiduis prodigijs innitentem ſanctorum cathalogo aggregauit. Venetos cenſura maledica a Sixto fulminatos abſolutionis Munere donauit. Quamplurima Italiæ templa crebris donis cumulatiſſima reddidit. Cœnobio fratrum heremitarũ Bergomenſium eccleſiã argenteam miro artificio cẹlatam & ſubtiliter ſculptam dono dedit. Fuit itaque hic pontifex morum probitate vitẹ ſanctimonia atque omni diſciplinarum genere ornatus: qui proceribus plæbeiſque dilectiſſimus cum omniũ non paruo mœrore vitam exhalauit anno ſui pontificatus octauo, die vigeſimo ſexto. Iulij, anno Chriſti, Mileſimo quadringenteſimo nonageſimo ſecundo, cuius gratia hoc excudi diſtichon: Hũc deus abſoluat: inſenſis abluat ipſum: Culpis ſit ſuperis poſt pia fata plagis.

Alexander VI.

Lexander huius nominis. v. patria hiſpanus theodoricus antea appellatus ex borgia gente nobiliſſima originem duxit. Hūc calixtus quōdam papa eius patruus a primęua ętate(q̄ facile mores q̄ h°ibuit diutius ſeruat)manſuete inter doctos q̄ iuueniles aīos regendi artem apprime callebāt,educari voluit primitus cultiori literatura adeo eruditus vt ſuorum cōclaſſicorum facile nauarchus eſſet. Nec philoſophię ac diuinarum literarū expers abiuit. Nā in eis adeo ꝓfecit vt quoſq̧ etiam nexus difficiles elimatius diſcutere potuiſſet. Aſſentatores a ſe remotos vt boni prīcipis officium eſt: eſſe volebat hos īimicos cenſens: inter quos & amicos diſcrimen eſſe volebat ariſtō. Nam ſuorū verborum tendiculis aliqn̄ prīcipibus adeo pſuadent vt creduli nefanda aggredi nō vereantur. Fœlix igiť tanto pōtifice Roma, qm̄ vt teſtať plato lib. v. de rep. beata ciuitas vbi philoſophi īpant Q đ ab homero eleganter ſcriptum eſt. Calliope regū comes ioue nata parente. Hic monendo dulcis arguēdo acer erat, literatorū alter mœcenas. quem oſcitantē raro cōperit quiſq̄ quin aut libris legendis, aut diuino cultui, aut rei xp̄ianę ſemp attētus eſſet: tpis iactura nihil pniciosius exiſtimās. Ob ſingularem ipſius virtutem iuuenili ęuo cardinalis efficiť, & vice cācellariatus magiſtratu donatur. cuius ꝓuīciā ad ſui ſuorumq̧ decus ac gloriam exactius pagens. Tantam oīm beniuolentiā nactus eſt, vt oīm applauſu pontificatus munere inſignitus fuerit poſtq̧. xl. annos nō pua cum laude vicecancellariatus molē ſuſtulit. Sui pontifica-

tus exordio chriſtianorum principum legatos romam ipſius ſalutandi cauſa venientes perbenigne ſuſcipit comiter alloquit̃, ſuadens mutuis chriſtianorum bellis dilabi remp. xp̃ianã & affatim minui, eaſq; ſuorum principũ vice hortat̃ opibus ac corpori non parcẽdũ eſſe vt thurcorum faſtus immanis adnihiletur, & chriſti lex paſſim p̃dicetur. Itidem ex more põtificũ ĩprimis duos ex ſuis cardinales efficit ioannem borgiam & valentinum. Ioannem autem ex patrum ſenatuſconſulto legatum neapolim miſit Alphonſi noui regis coronãdi gratia, qui non vituperanda curialiũ & famulatus turba ſtipatus neapolim conceſſit, vbi diademate regio Alphonſum inſigniuit accepto iuramento de fide eccleſię ſeruanda & annuis tributis ſoluendis. Ea tempeſtate Karolus frãcorũ Rex octauus virtute bellica clariſſimus neapolim, quę iure hereditario ei ſuccedebat, expeditionem obiter parabat cuius potentiam veritus pontifex ne quid incõmodi italię moliret̃ cum Alphonſo per Ioannem nepotẽ in gallos fœdus percutit: & milites ad Romę p̃ſidia acciuit, ne gallus marte ferox eam inuaderet. Id em̃ italis innatũ eſt, vt frãcorum gloriæ inuidẽtes gallicum nomen ſemper exoſum habeant. Ita vt cũ eis inita fœdera fide cũ gallis firmata contra deum & iuſtitiã violare nullatenus vereantur Eis tñ inuitis inſubriam & hetruriam Romam vſq; traduxit, vbi commeatum facilem inuenit, cum timore nimio concuſſi romani ratum tenebant Karolum animi magnitudine ſtrenuum manſuetudine eximium, clementia cumulatiſſimum nil detrimenti eis moliri ſi facilis ei tendẽti Romam pateret aditus ſin amore du,

retur commeatus armiſ nāciſci. Karolo igitur ro
mę ꝑhumaniter ſuſcepto militē a tumultu tēpera
re iubet, in eos qui iuſſis non ꝑuerant ſuſpēdio ani
maduertens. Nec tñ timoris immunis pontifex
ſumpto milite in caſtellū ſancti angeli meticulo-
ſus aufugit. Cęterum nullo audito militari tumul
tu Alexander ſecurior ſui factus fœdus cum Karo
lo init, milites quos ab Alphonſo ad vrbis pręſi-
dium habuerat Remittens, Tandē Roma Rerum
domina a Karolo ſubacta ne via Karolo intercipe
retur, ac pontifex inſidias moliret, valentinū bor
giā cū quibuſdā caſtellis a pōtifice obſidem acce-
pit atq; zizimū thurci fratrē ſecū eduxit vt dū re-
rū appulię potiret eius ope finitimos thurcos ex-
pugnaret. Cęterū appulia ſubiugata reditū in gal
liam Karolus par cui pōtifex fœderis initi imme-
mor cœpit cū venetis Maximiliano īperatore fer
dinādo aragonū rege ac Ludouico ſfortia noua
fœdera inire quibus iuramento firmatis pontifex
cōiuratorū copijs apud fornouiū non longe a par
ua ciuitate viā qua Karolus tranſiturus erat inci-
dit vbi quantum militari diſciplina & bellica vir
tute valeant galli, hoſti karolus mōſtrauit. coniu-
ratis enim quadraginta milia armatorū erant ka
relo autem ſeptem milia electiſſimorū pugilum
lōgo itinere & pœnuria viatici fatigatorum. Diu Bellū forno
anceps & ferox ꝓlium cum non modica hoſtium nouienſe.
cęde fuit. Tandem Karolus modico accepto detri
mento ad Aſtēſes victor ſe recipit, & Ludouicum
aurelianenſium ducem graui obſidione nouariæ
preſſum (vbi tanta pœnuria eſculentorum aderat
vt plærique gregarij milites fame perirent) libe-
rauit. Hic autem Karolus nulla laude ſatis extol-

Laus karoli

lendus,armis & conſilio clarus, eloquio affabilis, religione & manſuetudine nulli cedens, corpore paruus,animo tamen ſtrenuus, breui tẽporis curriculo tota Italia ſubacta europam,aſiam tãto terrore oppleuit vt audita ei⁹ fama formidabili thurchus de bello cogitare cœperit. Sed ad Alexandrum pontificem redeo qui Karolo paulopoſt ambaſię defuncto cum Ludouico duodecimo frãcorum rege fœdus nouum percutit validumque exercitum (cui valentinum eius filium rei militaris non imperitum præfecit) in Katherinam vicecomitem mouet quæ paruo milite diu in multa rerum pœnuria valentini inſultibus animoſe reſiſtens tandem virago mœnibus dirutis capiua ad Alexandum ducitur. hac victoria multis laudibus valentinus commendatur & dux auctoritate apoſtolica creatus Lucretiam herculis eſtenſis venuſtam filiam cum maxima dote vxorem accipit.

Pius III.

Pius natione hetruſcus ſenis oriũdus,pij ſecundi ex laodemia ſorore nepos alexandro in conclaui patrum ſuffragijs ſuffectus eſt. Vir certe ingenio clarus nec minus literis valens laboris & inedię præterquam credibile ſit patiens erat Sed pij anunculi exemplo inito pontificatu cœpit in Gallos conſpirare tædio habens gallorũ dominio apuliam & italię non modicam partem ſubigi. Sperabat enim diem affuturum quo inſidiarum pedicis circunductum gallum damnis affligeret, & tandem coniuratorum ope italia exploderet ſed

morte præuẽtus tã inſigni iniuria obducere Frã-cum non potuit: breui enim dierũ curriculo, quo pontificium magiſtratum rexit, non modicã laudem nactus eſt. Obijt autem Romanis id ægre ferentibus decimoſexto ſui pontificatus die.

Iulius II.

IVulius ſecundus natione Ligur, patria Genuẽſis, patrum conſenſu Pio tertio ſuccedit, ãno M.D.III. Dictus fuit Iulianus antea, cardialis preſbyter titulo S. petri ad Vincula. Is cum parentibus natus eſſet obſcuris, fortunę beneficio ſuaque induſtria per gradus honorum conſcendens ad ſummum peruenit. Vir acri & verſuto ingenio, animoq; minime abiecto, plurima & varia toto vitæ curriculo expertus. Cui fortuna nũc nouerca, nunc indulgentiſſima mater videri potuit. Patrimonium petri nemo animoſius tutatus eſt pontificum: neque callidius quiſquam multorum iudicio amplificare inſtituit. Rauennã a Venetis occupatam grauiſſima cinxit obſidione: quã tandem expugnatam fortiter, ſedi Romanæ reſtituit. Simili virtute Seruiam, Imolam, Fauentiam, Foroliuium, & alia non nulla ijſdem e manibus eripuit. Præterea alia non pauca ab alijs cum tenerentur recepit: ſubinde noua parta victoria, ſed non ſine multo ſudore & ſanguine. Vt enim laborum patientiſſimus, ita iniuriarum erat impatiẽs: eratque ingenio non ſolum ardenti, ſed & iracũdo. Quod vitium generoſos animos frequenter acrius quàm ſatis eſt incitat, & vltra terminum rapit. Bononiam eiectis Bentiuolis inſigni triumpho inuectus eſt. Res Gallorum rege Lodouico

ET

duodecimo grauiter affecit, plura daturus non
Gallo tantum ſi per mortem licuiſſet. Moritur au-
tem bellica gloria clarus, anno pōtificatus ſui de-
cimo, die menſis Februarij viceſimo primo: du-
rante adhuc cōcilio, quod Romæ in Laterano ce
lebrandum indixerat, ea potiſſimum de cauſa, vt
concilium Piſanum hac via, vel deſtrueret vi, vel
arte eluderet. Nam hoc contra ipſum inſtitutum
& agi videbatur, opera Maximiliani Cæſaris, re
gis Franciæ Lodouici & cardinalium quorūdam,
quos rebelles cardinalitio honore priuauit, & ab
eccleſiæ corpore, vt putrida mēbra reſecuit. Va-
cat ſedes apoſtolica diebus. XVI.

Leo. X.

Hic beatum Franciſcum de paula ordinis mi-
nimorum īſtitutorem (quem quidā in eccle-
ſiam baubantes Robertū le roy appellitant)
ſanctorū Cathalogo annumerauit, cuius ſan-
ctiōes antea A. Bo. Me. Sixto. iiij. Innoc. viij.
Alexandro. vi. Pio. iij. & Iulio. ij approbatæ
multiſque priuilegijs decoratæ fuerant. Tā-
ta ſiquidem fuit illius morum probitas, vt
ab īlluſtriſſimo Ludouico. xi. ī galliam acci-
tus & honorifice receptus fuerit.

LEo decimus in demortui Iulij locum ſuf
ficitur, in hunc conferentibus ſuffragia
cardinalibus præter omnem expecta-
tionē. Quæ ſcilicet res plauſibiliorem
etiam eius electionem reddidit: euentum rei in-
expectatę ita interpretantibus multis, quaſi ſingu
lari quodā diuino non humano conſilio, neq; for-
tuito ita accidiſſet. Creatur autē pōtifex anno M.
D. XIII. quarto menſis Martij die. Huic antea no-

men erat Ioannes: titulus, cardinalis, diaconus S. Mariæ in dominica. Natus fuit non obſcuro loco, nimirũ ex clariſſima apud Florentinos Medicum domo educatus liberaliter. Bonis literis a prima ætate diligẽter inſtitutus. præceptoribus vſus do ctiſſimis, cum aliꝭs, tum maxime Angelo Politia- no viro vtriuſq́ linguę callẽtiſſimo, quem medi- cum familia amanter complexa indulgentiſſime fouit: ſicut & alios cõplures eruditos colens, om- ni beneuolentia honore & liberalitate proſequuta eſt. Fuit igitur Leo vt natura, ita & diſciplina con ſuetudineq́ vir manſueti animi. Deliciꝭs magis q̃ militiæ deditus. Muſicos in magno precio habuit. Doctos etiam amauit, nimirũ ipſe eleganter do- ctus. Multa aliorum arbitratu agi paſſus eſt, ipſe quietis & otiꝭ amantior. Ducem Vrbinatẽ quan- dã ob cauſam ducatus poſſeſſione priuauit, in eius locum ſubſtituẽs nepotem, quem habebat ex fra- tre. In ducem Ferrarienſem idem tentatum fuit, ſed fruſtra. Hoc pontificatum gerente, electus im- perator fuit felici ſidere diuus Carolus regum po tentiſſimus, atque idem optimus, Franciſco Fran corum rege competitore repulſam patiente: quã- uis pro hoc non parum laboris ſumpſerit præter alios pontificia dignitas. In qua electione potiſſi- mum eluxit integritas, in hac quidem parte Fri- derici ducis Saxoniæ, & fides eiuſdem erga vita functum Maximilianum: qui optimi prĩcipis im- perio ſubeſſe maluit, q̃ ipſe tãtam in humeros re- cipere molem. Cæterum Leo mortuus eſt ponti- ficatus ſui anno. VI.

Hadrianus. VI.

ET ꝗ

HAdrianus ſextus natione Theutho Leoni ſubſtituit magno cardinalium conſenſu Carolo Cæſari ſtudentium gratificari, anno M.D.XXII. Menſe Ianuario. Idem nomen quod antea habuerat, ſeruauit. Cardinalis erat titulo ſanctorum Ioannis & pauli. Patria illi fuit inſignis ciuitas Germaniæ inferioris Traiectum inferius. Patrem habuit (vt ille ait) Ingenua de plębe virum. Iuuenis Louanium profectus literas didicit, quales tum illic tradebantur: idque, quantum tempus & locus patiebātur feliciſſime. Nam paucis annis eminere cœpit. Et tandem eo progreſſus eſt, vt eius academię facile princeps haberetur. Et cum non modo doctrinam, ſed & grauitatem haberet blanda quadam morum comitate conditam, vocatur in aulam: & fit Caroli cæſaris tum pueri præceptor. Aliquot poſtea annis in Hiſpanias mittitur functurus illic vice Caroli, cuius aduētum tot regna expectabant. Cumque teneret adhuc gubernacula regnorum in Hiſpanijs, iam grandæuus Romæ pōtifex maximus creatur abſens: octauo poſt menſe q̄ creatus eſt Romam veniens, coronam accipit pridie Calendas Septembris. Huius vita cum eſſet frugalis & temperans, parū placuit non paucis Romæ agentibus. Fuerunt etiam, qui virum prudentiſſimum prorſus damnarēt, vt inutilem ad rerū adminiſtrationē. Quod eo mortuo mox palam teſtari non dubitauit paulus iouius vir varia eruditione, præſertim autē cognitione rei medicæ celebris. Is in initio ſtatim libelli quē elegantem de piſcibus edidit demonſtrans ſola iudicia

principum ſæpe piſcium æſtimationē auxiſſe, his vtitur verbis: Vti modo (inquit) Merluçeiæ plæbeio admodum piſci, Hadrianus pontifex, ſicuti in adminiſtrãda republica hebetis ingenij vel deprauati iudicij, ita in eſculētis inſulſiſſimi guſtus ſupra mediocre pretium ridente toto foro piſcario iam fecerat. Quod iudicium cuiuſmodi videri debeat de viro tali, viderint alij. Equidem tempora noſtra qualiacumque cenſenda ſint, non eo peruerſitatis & nequitiæ veniſſe arbitror, vt parem laudem ſibi vendicare poſſit ſapiētia palati, res non magni pretij, cum animi ſapientia theſauro incomparabili. Deceſſit Hadrianus ingreſſus modo ſecundum pontificatus ſui annum quartodecimo die Septembris.

Clemens VII.

Clemens ſeptimus Hadriano ſexto ſuccedit. Huic antea erat nomen Iulius, quod etiam ſeruare decreuerat, & iam vſurpare idem cœperat. Sed cardinalium quorundam rogatu Clementis, quo nomen moribus conueniret, accepit. Cardinalis erat titulo ſancti Laurentij in Damaſo. Priori ætate vſus eſt fortuna minus propitia, quam poſtea clementiorē experiri cœpit. Primo quidem aſcriptus fuit ordini Hieroſolymitano, deinde prior creatus eſt Capuenſis: poſt cardinalis. Cumq; rerum potiretur Leo decimus ipſius patruelis, qui otio gaudens curis ſe quantum potuit expediuit, magnam negotiorum partem ſolus ſuſtinuit. Vnde authoritas & opes illi inſignes acceſſerunt. Quibus cum iā cumulatus eſſet & plurimū valeret, videretur que ad res gerendas animi ſatis & virium habere,

magno plauſu pontifex creatur. Cæterũ vt Mars fortiſſimos quoſque in bello, ſecundum vetus verbum, oppignorare ſolet, ita fortuna viris maxime ſtrenuis non raro plurimum gaudet exhibere negotij. Quale exemplum in hoc viro manifeſte cernere licet. Nam quamuis omnes artes adminiſtrandæ & augendæ reipublicę probe tenere ſit viſus, neque defuerit ei magnanimitas & fortitudo, grauiſſimam tamen cladem hoc pontifice, proh dolor, accepit ſedes Romana. Quod malum initium traxit ex bello, quod Franciſcus rex Franciæ ſuſcepit cum Carolo Cæſare. Nam Clemẽs, licet capto rege & exhauſto regno, Francis res eſſent deploratæ, contra cęſarem varia molitus eſſe dicitur. Quod iniquo animo ferentes adminiſtratores belli, quos habebat in Italia Cæſar, præter expectationem ducto exercitu Romã vrbem vi occupant. ſed non ſine graui iactura, comparata victoria. Nã cecidit Carolus Borbonius exercitus Cæſariani primarius dux, cuius interitus militum animos, quibus erat chariſſimus, grauiſſime irritauit. Quare militaris inſolentia, quã cæterorum ducum authoritas compeſcere non ſatis poterat, plurima petulantiſſime deſignauit acerba auditu ijs qui Apoſtolicæ ſedi ſynceriter adhærent. Pontifex qui confugerat in caſtrum S. Angeli aliquot poſt diebus, cum arctius premeretur Cæſarianis ſe dedidit. Quæ tamen omnia geſta ſunt Cæſare neſciente: & vt res ipſa declarauit, talia minime volente: vt cuius ingenio nihil inueniri poteſt clementius, aut religioni Chriſtianæ addictum magis. Pontificem enim non multo poſt priori dignitati reſtituit, & facta turbarum

omnium obliuione in amicitiam recepit:quã perpetuam eſſe velit omnis veræ concordiæ & pacis author deus: vtaturque Clemens tanta proſperitate in propaganda pietate, & reuocandis in lucem donis veri pontificis, quàm Cæſar magnus & felix eſt: ſitque ſemper, inſtaurando & gubernando moderatiſſime orbis imperium.

FINIS.

IMPENSA NOMINATISSIMI bibliopolæ Ioannis Parui, typis vero ſolertiſſimi viri. M. Petri Vidouæi excuſa eſt hæc põtificum maximorum hiſtoria, anno trigeſimo ſupra ſeſquimileſimum.

PAR SIT FORTVNA LABORI.

Tabula ſiue nomenclatura Pontificum maximorũ ordine alphabetico digeſta.

A	
Anacletus.i.	xv.
Alexander.i.	xvij.
Anicetus.i.	xxij.
Anterus.i.	xxxi.
Anaſtaſius.i.	lvij.
Anaſtaſius.ij.	lxxij.
Agapitus.i.	lxxviij.
Adeodatus.i.	xcix
Agatho.i.	ci.
Adrianus.i.	cxxv.
Adrianus.ij.	cxlv.
Adrianus.iij.	cxlviij.
Anaſtaſius.iij.	liiij.
Agapitus.ij.	clviij.
Alexander.ij.	clxxvij
Anaſtaſius.iiij.	ccvij.
Adrianus.iiij.	ccviij.
Alexander.iij.	ccx.
Alexander.iiij.	232 ~~ccxxij.~~
Adrianus.v.	ccxliij.
Alexander.v.	ccxcviij.
Alexander. vi.	ccclxiij.
Adrianus.vi.	ccclxvi.
B	
Bonifacius.i.	lxij.
Bonifacius.ij.	lxxvij.
Benedictus.i.	lxxxiij.
Bonifacius.iij.	lxxxviij.
Bonifacius.iiij.	lxxxix.
Bonifacius.v.	xci.

Benedictus.ij.	ciij.
Benedictus.iij.	cxliij.
Bonifacius.vi.	cl.
Benedictus.iiij.	clij.
Benedictus.v.	clx.
Benedictus.vi.	lxij.
Bonifacius.vij.	clxiiij.
Benedictus.vij.	clxiij.
Benedictus.viij.	clxix.
Benedictus.ix.	clxxi.
Benedictus.x.	clxxv.
Bonifacius.viij.	ccliiij.
Benedictus.xi.	cclviij.
Benedictus.xij.	cclxix.
Bonifacius.ix.	cclxxxvij.

C

Chriſtus.	iiij.
Cletus.i.	xij.
Clemens.i.	xiiij.
Calixtus.i.	xxvij.
Cornelius.i.	xxxiij.
Caius.i.	xxxv.
Celeſtinus.i.	lxiij.
Conon.i.	cv.
Conſtantinus.i.	cx.
Chriſtophorus.i.	cliij.
Clemens.ij.	clxxij.
Calixtus.ij.	cxcix.
Celeſtinus.ij.	ccv.
Clemens.iij.	ccxvij.
Celeſtinus.iij.	ccxix.
Celeſtinus.iiij.	ccxxix.
Clemens,iiij.	ccxxxvij,

Celeſtinus.v. ccliij.
Clemens.v. cclix.
Clemens.vi. cclxx.
Calixtus.iij. cccxxviij.
Clemens.vij. ccclxvi.

D

Dionyſius.i. xxxvi.
Damaſus.i. liiij.
Deuſdedit.i. xc.
Donus.i. c.
Donus.ij. clxii.
Damaſus.ii. clxxiii.

E

Euariſtius.i. xvi.
Eleutherius.i. xxiiii.
Eutichianus.i. xxxvii.
Euſebius.i. xlii.
Eugenius.i. xcvii.
Eugenius.ii. cxxxiiii.
Eugenius.iii. ccvi.
Eugenius.iiii. cccxiii.

F

Fabianus.i. xxxii.
Fœlix.i. xxxvii.
Fœlix.ii. lii.
Fœlix.iii. lxx.
Fœlix.iiii. lxxvi.
Formoſus.i. cxlix.

G

Gelaſius.i. lxxi
Gregorius.i. lxxv
Gregorius.ii. cxii
Gregorius.iii. cxv.

Gregorius.iiij.	cxxxvi.
Gregorius.v.	clxv.
Gregorius.vi.	clxxij.
Gregorius.vij.	clxxviij.
Gelaſius.ij.	cxcvij.
Gregorius.viij.	ccxvij.
Gregorius.ix.	ccxxv.
Gregorius.x.	ccxl.
Gregorius.xi.	cclxxviij.
Gregorius.xij.	ccxcvi.
H	
Higinus.i.	xxix.
Hilarius.i.	lxviij.
Hormiſda.i.	lxxiiij.
Honorius.i.	xcij.
Honorius.ij.	cci.
Honorius.iij.	ccxxiiij.
Honorius.iiij.	ccxlix.
I	
Iulius.i.	xlix.
Innocentius.i.	lix.
Ioannes.i.	lxxv.
Ioannes.ij.	lxxviij.
Ioannes.iij.	lxxxij.
Ioannes.iiij.	xciiij.
Ioannes.v.	ciiij.
Ioannes.vi.	cviij.
Ioannes.vij.	cix.
Ioannes.viij.	cxlij.
Ioannes.ix.	cxlvij.
Ioannes.x.	clij
Ioannes.xi.	clv.
Ioannes.xij.	clvij.

Ioannes.xiij.	clix.
Ioannes.xiiij.	clxi.
Ioannes.xv.	clxi.
Ioannes.xvi.	clxiij.
Ioannes.xvij.	clxv.
Ioannnes.xviij.	clxvi.
Ioannes.xix.	clxvij
Ioannes.xx.	clxviij.
Ioannes.xxi.	clxx.
Innocentius.ij. 1130	cciij.
Innocentius.iij.	ccxxi.
Innocentius.iiij.	ccxxx.
Innocentius.v.	ccxlij
Ioannes.xxij.	ccxliij.
Ioannes.xxiij.	cclxiiij.
Innocentius.vi.	cclxiij.
Ioannes.xxiiij.	ccxcix.
Innocentius.vij.	ccxciij.
Innocentius.viij.	ccclxi.
Iulius.ij.	ccclxv.

L

Linus.i.	xi.
Licius.i.	xxxiiij.
Liberius.i.	li.
Leo.i.	lxvi.
Leo.ij.	cij.
Leo.iij.	cxxix.
Leo.iiij.	cxxxix.
Leo.v.	cliij.
Lando.i.	clv.
Leo.vi.	clv.
Leo.vij.	clvij.
Leo.viij.	clx.

Leo.ix.	clxxiii.
Leo.x.	ccclxxv.
Lucius.ii.	ccv.
Lucius.iii.	ccxiiii.
M	
Marcellinus.i.	xxxix.
Marcellus.i.	xli.
Melciades.	xliii
Marcus.i.	xlviii.
Martinus.i.	xcvi.
Martinus.ii.	cxlviii.
Martinus.ii.	clviii.
Martinus.iiii.	ccxlvi.
Martinus.v.	ccciiii.
N	
Nicolaus.i.	cxliiii.
Nicolaus.ii.	clxxvi.
Nicolaus.iii.	ccxliiii.
Nicolaus.iiii.	ccli.
Nicolaus.v.	cccxviii.
P	
Petrus.i.	vii.
Pius.i.	xxi.
Pontianus.i.	xxx.
Pellagius.i.	lxxxi.
Pellagius.ii.	lxxxiiii.
Paulus.i.	cxxi.
Paſchalis.i.	cxxxiii.
Paſchalis.ii.	clxxxix.
Paulus.ii.	cccxlv.
Pius.ii.	cccxxxiii.
Pius.iii.	ccclxiiii.
R	

Missa a 969 sit postrema
vide fo. ...

Romanus.i. cli.

S

Sixtus.i. xviii.
Soter.i. xxii.
Stephanus.i. xxxiiii.
Sixtus.ii. xxxv.
Sileſter.i. xliiii.
Siricius.i. lvi.
Sixtus.iii. lxiiii.
Simplicius.i. lxix.
Symmachus.i. lxxiii.
Siluerius.i. lxxix.
Sabinianus.i. lxxxviii.
Seuerinus.i xciii.
Sergius.i. cv.
Siſinnius.i. cx.
Stephanus.ii. cxix.
Stephanus.iii. cxxiii.
Stephanus.iiii. cxxxii.
Sergius.ii. cxxxviii.
Stephanus.v. cxlix.
Stephanus.vi. cl.
Sergius.iii. cliiii.
Stephanus.vii. clv.
Stephanus.viii. clvii.
Sileſter.ii. clxvii.
Sergius.iiii. clxviii.
Sileſter.iii. clxxi.
Stephanus.ix. clxxv.
Sixtus.iiii. ccclx.

T

Teleſphorus.i. xix.
Theodorus.i. xcv.

A01 1469761